KRONIKA 3. STŘEL. PLUKU JANA ŽIŽKY Z TROCNOVA

16 – 1920

STORAGE-ITEM
MAIN LIBRARY

LPA-B06C
U.B.C. LIBRARY

THE LIBRARY

THE UNIVERSITY OF
BRITISH COLUMBIA

Čís. 892.
Č. 145.

KRONIKA

3. STŘELECKÉHO PLUKU

JANA ŽIŽKY Z TROCNOVA

1916—1920

1927

PÉČÍ PAMÁTNÍKU ODBOJE

NÁKLADEM PLUKU

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of British Columbia Library

http://www.archive.org/details/kronika3strelecK00ubc

Památce padlých —

živým ku vzpomínce . . .

OKRESNÍ KNIHOVNA UČITELSKÁ V JIČÍNĚ

Prapor 3. pluku Jana Žižky z Trocnova.

Prapor 3. pluku Jana Žižky z Trocnova.

PŘEDMLUVA

3. pluk našich československých legií na Rusi a 3. pluk našeho československého vojska ve vlasti nese čestný přídomek »pluku Jana Žižky z Trocnova«. Jméno největšího českého válečníka a jednoho z největších válečníků historie vůbec, nese na svém štítu a na stuhách svého praporu pluk, který ve svých, byť ne dlouhých, zato bohatých dějinách, vyznamenání tohoto zajisté plnou měrou si zasloužil. Historie jeho činů, svědčící o vroucném nadšení jeho příslušníků i o mravní a vojenské kráse jejich výkonů, řadí jej mezi nejvýznamnější vojenské jednotky zahraničního branného zápasu i dnešní branné moci Československa. Původ jeho tkví v prvním pluku, jehož jádrem byla nejstarší naše vojenská část na Rusi »Česká družina«. Již to nám říká, že výtečné její tradice i duch její solidarity a bratrství přešel plně i do řad příslušníků 3. pluku. Původní 3. prapor 1. pluku stává se záhy samostatným plukovním útvarem. Spravedlnost vůči historickým faktům nám velí, abychom připomněli plukovníka Mamontova, prvního velitele pluku, povahu sice vznětlivou a ne vždy vyběravou v prostředcích, jak působiti na podřízený mu soubor důstojnictva i mužstva, ale vedle toho povahu zanícenou, umějící počítati s psychologií československého vojína, povahu člověka jistě oddaného naší věci. 3. pluk Jana Žižky z Trocnova byl do značné míry jeho dílem. Ovšem vlastní svoje uplatnění a skutečného významu nabyl pluk teprve pod veliteli vlastní národnosti, ač někdy jistě nezapomněl svých slovanských tradic, jak je vyjadřovala jména plukovníka Mamontova a později plukovníka Vojcechovského, dnes generála-divisionáře naší armády, jehož jistě také staršími příslušníky pluku je vděčně vzpomínáno. Pluk vyšel ze skvělé bitvy zborovské jako jednotka vítězná, která přispěla značnou měrou k dosažení úspěchu a zdaru, i odnesl si odtud vzpomínky i tradice, jakož i vojenská ponaučení taktická i psychologická ceny zajisté nesmírné. Tradice zborovské ožívaly potom nesporně ve všech dalších bojových akcích, ke kterým byl pluk povolán později za těžkých bojů na Sibiři a na Volze. Duch pospolitosti a vzájemné bratrské příchylnosti, tento mravní poklad každé vojenské organisace, oživoval jeho řady i v těžkých, divokým nepřítelem zákeřně vedených bojích na magistrále. Jméno Jana

Žižky z Trocnova i jméno Zborova zavazovalo všechny jeho bojovníky, důstojníky, poddůstojníky i mužstvo, k rekovství uvědomělému, odvážnému a hotovému ke všem obětem. Kniha tato má vydati poctivé a nestranné svědectví o tom všem, co pluk prožíval. Jsem přesvědčen, že se jí podaří v duších československých lidí, kteří ji budou čísti, vzbuditi úctu k hrdinnosti, k mravní statečnosti a obětavosti, jíž je celému národu a veškeré vlasti naší i dnes i do budoucna tolik zapotřebí. Není oslavou určité kategorie nebo určité sekty, myšlené snad mimo obecné řady národa. Touží právě býti dokumentem starého a oživlého heroismu československého, neboť je si vědoma toho, že československé národní zahraniční vojsko, naše legie, byly exponentem vůle celého národa, jeho branným mluvčím i štítem ve veliké světové katastrofě, skvělým a opravdovým výrazem živoucí národní energie.

Rudolf Medek.

DÍL PRVNÍ

ZALOŽENÍ PLUKU

UDÁLOSTI ROKU 1916—1918

ÚVODEM

Následující stránky podávají kronikářský obraz hlavně bojové činnosti jednoho z prvých pluků československého vojska na Rusi, zčásti též vylíčení některých historicky zajímavých epoch z vnitřního života pluku na jeho cestě za svobodou.

Celý tento kronikářský obraz je rozvržen na dva díly. Prvý díl líčí osudy pluku Jana Žižky z Trocnova od jeho počátků až do obsazení města Jekatěrinburku v bojích s bolševiky v roce 1918. Druhý díl popisuje osudy pluku od této doby až do příjezdu II. transportu pluku do vlasti, jímž se zahraniční činnost celého pluku skončila.

Prvý díl tohoto kronikářského obrazu je rozdělen na devět, druhý díl na třináct částí.

Prvá část prvého dílu, která líčí počátky pluku na Ukrajině, je čerpána z poznámek některých důstojníků nynějšího 3. pluku, účastníků tehdejších dnů. Jiných pramenů z té doby nebylo, všechny dokumenty o počátcích pluku za ústupu od Zborova v r. 1917 při požáru ve vsi Nesterovcích shořely. Proto také tyto dvě části jsou svým obsahem z celé kroniky nejchudší.

Druhá část prvého dílu, líčící boje 3. pluku u Zborova, je zpracována hlavně na základě relace bývalého velitele 3. pluku v bitvě u Zborova, podplukovníka Mamontova.

Ostatní části prvého dílu a pak téměř všechny části druhého dílu jsou čerpány z rozsáhlé práce bývalého historika 3. pluku na Rusi, četaře Lískovce, uchované jen v několika exemplářích, ve které s velikou pílí jsou sneseny, urovnány a historickým doprovodem publikovány snad všechny operační dokumenty ze štábu čeljabinské skupiny plukovníka Vojcechovského z bojů proti sovětským vojskům v r. 1918. Vylíčení anabase pluku v těchto částech spočívá hlavně na této Lískovcově edici.

Jedenáctá část druhého dílu, líčící osudy pluku na magistrále, je zpracována podle poznámek bývalého velitele 3. pluku v té době, podplukovníka Němce. Podle jeho poznámek je zpracována i následující, dvanáctá část druhého dílu, popisující jízdu I. transportu pluku do vlasti.

Poslední část celé kroniky, třináctá část druhého dílu, je zpracována podle poznámek bývalého historika II. transportu, poručíka Jirky. Líčí dlouhou jízdu tohoto transportu do vlasti.

Datování událostí v prvých dvou částech prvního dílu je vedeno podle ruského kalendáře, v závorce pak je uvedeno datování podle nového stylu. Datování všech ostatních částí je vedeno podle nového stylu.

Celá tato kronika nečiní nároků na úplnost. Podává se jí pouze snaha alespoň částečně zachovati všem bývalým příslušníkům pluku Jana Žižky z Trocnova, který počtem svých obětí na své anabasi důstojně se řadí již za prvý pluk československého vojska na Rusi, vylíčiti osudy jejich rodného pluku.

POČÁTKY PLUKU

Počátky založení 3. pluku Jana Žižky z Trocnova sahají do roku 1916, roku, kdy čeští vojáci na Rusi žili ve stínu slavných ruských »štyků«, roztroušeni po četách v jednotlivých divisích, kde s námahou si dobývali důvěry a přízně ruských velitelů.

Svůj vnitřní život — vojenských tradic nebylo — zařídili si po sokolsku. Ve volných chvílích cvičili, zpívali, hráli.

A jejich vnitřní život se nezměnil i když Družina — takový byl oficielní název prvého československého vojska na Rusi — vzrostla na dva střelecké pluky a byla přejmenována na 1. československou střeleckou brigádu.

V šestnáctém roce bylo velitelství této brigády v malé ukrajinské vesničce Orvanicích, nedaleko městečka Saren.

Do této vesničky přibyly na podzim, dne 10. (23.) října 1916, z náhradního praporu československé střelecké brigády v Borispolu dvě pochodové roty, praporčíka Hušky a podporučíka Rýdla. Utvořily 9. a 10. rotu 1. pluku a daly tím základ k III. praporu 1. pluku, který byl potom přejmenován na 3. pluk.

Z Orvanic odstěhovaly se obě tyto roty již druhého dne, 11. (24.) října do vesničky Remčice, nedaleko městečka Berežnice.

V Remčicích prodělávaly potom základní výcvik a se závistí přihlížely k tomu, jak vojáci druhých, šťastnějších rot 1. pluku odjížděli na frontu.

Pobyt prvých těchto rot III. praporu v Remčicích byl krátký. Již 18. října (1. listopadu) stěhovaly se obě roty do blízké vesničky Treskyně. Teprve tam jim nastal klidnější a pravidelnější život.

Vesnička Treskyň!

Prvým vojákům pluku Jana Žižky bude vždy jasnou a nedotknutelnou vzpomínkou tato malá ukrajinská vesnička, do které za smutného, sychravého dne přišly dvě roty českých vojáků vesele se zpěvem na rtech a s úsměvem na tvářích, jakoby navzdor onomu zamračenému, olověnému nebi nad nimi. Vítaly je udivené a jako to nebe zamračené tváře chudičkých vesničanů. Do jejich nízkých doškových chaloupek nastěhovali se tito vojáci, aby se v nich připravovali k velikému svému dílu. A prvou noc, na

drsném, vojenském loži, kde jim poduškou byl jejich vojenský tlumok, jistě se jim snilo o daleké, zmučené vlasti a o všech těch jejich drahých tam doma, které tak těžko opouštěli...

Prvé jitro v nové vesničce zastihlo již tyto vojáky při pilné práci — ještě před dopoledním zaměstnáním začali upravovati blátivé cesty svého nového domova. A jako cesty upravovali potom ve volných chvílích i vnitřek chudičkých chaloupek, aby pobyt v novém domově byl jim co nejpříjemnější.

Za několik dní dostala celá vesnička docela jiný, vzhlednější ráz. Blátivé její cesty, tolik charakterisující každou ukrajinskou vesničku na podzim a na jaře, úplně zmizely. Jejich místo zaujaly široké, rovné a čisté cesty. Nejlépe upravenou cestu, vedoucí kolem budovy, kde byl štáb pluku, nazvali vojáci na počest velitele brigády, ruského plukovníka Trojanova, »Trojanovským bulvárem«.

Dne 24. října (7. listopadu) přibyly do Treskyně další dvě pochodové roty, praporčíka Číly a poručíka Dembského. Utvořily 11. a 12. rotu III. praporu 1. pluku.

Poněvadž v malé vesničce bylo pro čtyři roty málo místa, přestěhovala se 9. rota do blízké vesničky Velkých Cepcevič.

Stav praporu po příchodu těchto nových dvou rot byl následující:

V 9. rotě bylo 249 vojínů, v 10. rotě 242, v 11. rotě 198 a ve 12. rotě 202 vojínů. Celý prapor čítal 891 vojínů.

Velitelem praporu byl podplukovník Mamontov, velitelem 9. roty praporčík Hušek, 10. roty poručík Kalina, 11. roty poručík Dembský a 12. roty praporčík Číla. U 9. roty byl mladším důstojníkem praporčík Kulendík, u 10. roty podporučík Rýdl a praporčík Kašpárek, u 11. roty praporčík Hruška a Vřetenář a u 12. roty praporčík Němec.

Nový prapor zůstával nadále III. praporem 1. pluku, ale počínal se již neoficielně nazývati 3. plukem Jana Žižky z Trocnova. Po iniciativě svého velitele, podplukovníka Mamontova, s jehož jménem dlouho potom byla spjata historie pluku, začal žíti svým vlastním životem: vedle bíločervené stužky objevovaly se černé náramenníky s kalichy, husitské vlajky, byly časté vojenské parády, lesklé řeči, budící ve vojácích vysoké city.

Vzájemný poměr mezi nimi a obyvateli vesnice stával se pomalu srdečnějším. Svým chováním, svou čistotou, svou snahou ve

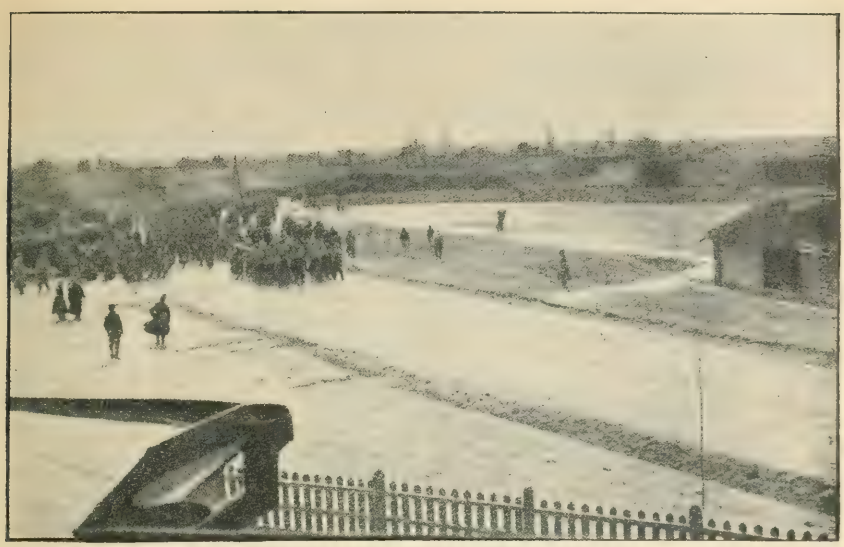

Příchod doplnění pluku do Orvanic.

volné chvíli pomoci obyvatelům v jejich práci, získali si vojáci brzy jejich důvěru a lásku. A tato láska prostých vesničanů nemohla se ani jinak projevit nežli skutky — různými věcmi hleděli vesničané přilepšiti vojákům v jejich jednotvárné vojenské stravě.

Výstroj vojáků byla chudá, stačila však k tomu, aby cvičení mohlo býti prováděno i za tuhých mrazů. Zaměstnání se konalo od 8—11 hodin a od 14 do 16 hodin. Jeho účelem bylo seznámit vojáky s ruským cvičebním řádem a ukázat rozdíly mezi výcvikem rakouské a ruské armády. Mnoho času bylo věnováno cvičení výzvědné služby. Ostrá střelba se prováděla i za nejsilnějších mrazů na prozatímní střelnici, zřízené na blízkých lukách.

S ruskou výstrojí, ruským výcvikem museli vojáci přijati i povinnosti a práva ruského vojáka. Povinností bylo mnoho, zato práv bylo málo.

Kázeň v praporu byla vzorná, sebemenší přestupky byly přísně trestány. Největším trestem bylo vyloučení z českého vojska a poslání do pracovní družiny.

Ve volných chvílích věnovali se vojáci sebevzdělání a zábavám: pilně četli, zpívali a hráli divadlo.

V rotách z knih, přinesených ze zajetí, byly zakládány knihovny, pěvecký sbor bratra Sudy pilně cvičil, u 10. roty zřídili si vojáci ve staré stodole jeviště, později přispěním velitele praporu bylo v jedné prázdné stodole zřízeno jeviště větší. Na něm za režie bratra Nováka předvedli vojáci jeho vlastní hru »Jiříkovo vidění«, přezvanou později na »Sen českého vojáka«, která byla velmi často hrávána. V 10. rotě vydával bratr Vitman satyrický časopis »Palcát« a bratr Rýdl obrázkový časopis »Treskyň-Praha«.

V těchto prvých dobách nového praporu vznikla i praporní prodejna. Byla zřízena proto, aby vojáci nemuseli si pro své potřeby choditi až do Remčic, kde byla plukovní prodejna.

Podplukovník Mamontov pomýšlel původně zříditi jakousi filiálku plukovní prodejny. Podal žádost veliteli pluku, nedostal však povolení. Žádal proto velitele pluku o poskytnutí zálohy na zřízení samostatné praporní prodejny. I tato žádost byla odmítnuta. Proto se podplukovník Mamontov rozhodl zříditi samostatnou praporní prodejnu pomocí akcií po 20 rublech. Prvými akcionáři nové prodejny byli podplukovník Mamontov, podporučík Rýdl a praporčík Němec. Správcem prodejny byl podporučík Rýdl, prodavačem střelec Vagner.

A tak z 6 akcií, 120 rublů byla zřízena nová prodejna, která potom utěšeně zkvétala.

Prodávalo se s 5% ziskem, aby prodejna mohla brzy býti zvětšena. Účetnictví v této prodejně bylo velmi prosté. Byly založeny 3 knihy, inventární, odváděcí a pokladní. Tuto vedl správce prodejny, ostatní prodavač. Objednané zboží se zaneslo podle účtu do knihy inventární pod dvojí cenou, podle účtu a podle prodejní ceny. Prodavač odváděl stržené peníze denně správci, který mu je potvrdil v odváděcí knize. Když byl pohromadě dostatečný obnos, jelo se nakupovat. Menší nákupy se prováděly v Sarnech, větší v Kyjevě.

Vzájemným přičiněním všech vojáků prodejna se stále zvětšovala tak, že brzy předčila i plukovní prodejnu. Později byla prodána důstojnické jídelně. Měla v té době cenu 1000 rublů. Při založení pluku, kdy přešla do jeho majetku, měla již cenu 4000 rublů. V roce 1919 podle výkazu, uveřejněného v pl. rozkaze č. 487 z 12. ledna 1919, obnášelo jmění této prodejny 54.626 rublů 49 kopějek.

Do Treskyně, k novému praporu 1. pluku, přicházely s plukovními rozkazy i časopisy, ruské i české. Přičiněním velitele praporu, podplukovníka Mamontova, objevovaly se v těchto časopisech nadšené články o střelcích Jana Žižky, ač dosud 3. pluk nebyl utvořen.

Podplukovník N. P. Mamontov, první velitel 3. pluku.

Tak v 75. čísle českého časopisu na Rusi »Čechoslováku« z 13. prosince 1916 v článku »Naše divise« o 3. pluku se praví: »Československý voják po prvé slouží v pluku, jenž neměl nevyslovitelné jméno nějakého rakouského karieristy a la Uexkül-Gyllenband, Teuchert-Kaufmann nebo Starhemberg atd., nýbrž jméno velikou myšlenkou vedeného válečníka naší historie, spasitele národa našeho ve století XV., představitele nejslavnější dějinné epochy naší vůbec, Jana Žižky.

Duše okřívá, srdce radostněji bije a člověka proniká chuť k práci, jež by aspoň trochu omluviti mohla skutečnost, že on sám není dosud tam, na poli cti a slávy, na místě dnes nejdůstojnějším a nejpříhodnějším pro každého poctivého a své povinnosti k mužnosti si vědomého Čecha nebo Slováka.

Vřelý, úctyplný pozdrav Vám tam, chlapci naši nejmilejší, dej Vám nebe síly a zdaru k vytrvání a popřejž Vám vejíti brzy za žehnání národa do našeho rodného kraje, synům Matky-Vlasti nejzdárnějším a nejlepším«.

Život prvých vojáků 3. pluku výstižně líčí ve svém deníku střelec 10. roty 1. pluku, Jaromír Kraus, který později padl u Zborova: »Zdá se mi, že se vrátily časy pohádek, nízká dřevěná chaloupka, jizbička osvětlená loučí, u krbu přede babička. Nemá dokonce ještě ani kolovratu, pouze vřeteno otáčí v rukou. Starý kocour vyhřívá se na peci, jí nad hlavou. Jako v pohádce. Na lavicích však zamyšlení, podpírajíce si hlavy, sedí čeští vojáci. Je to umístěný zde po vsích pluk Jana Žižky z Trocnova. Louč občas vzplane jasněji a kdo toho sám nezakusil, neuvěří, jak pěkně se vinou myšlenky, jak se dumá a pěkně sní při světle louče. Vzpomínáme si na staré pověsti, na 400 let staré bajky, o slavném, svobodném kdysi národě. Z minulosti myšlenky přecházejí k přítomnosti, před očima se vznášejí obrazy a dojmy dne. Znovu slyšíš žhavá slova plukovníka, který česky mluví o 400leté porobě, o někdejší době národa, vykládá o mistru Janovi a Žižkovi a vidíš oddíly a setniny a hochy, kteří stojí v pozoru a jenom horečka se jich zmocňuje a tváře se jim chvějí. Prvý prapor pluku přejímá odznaky. Setnina za setninou přichází a nasazuje na bodáky černé praporky s červeným kalichem, miniaturu plukovního praporu, který se pro nás již hotoví. A když napomíná svůj pluk, aby obraz svého praporu měl vždy na mysli, aby po příkladu nepřemožitelného Žižky se bil za svobodu, tu vojáci pláčí. A vidíš na nich, že do ohně by šli za svým praporem a za plukovníkem. Mocně zní v odpověď na slova plukovníkova to jejich »Nazdar«. A volání slávy Slovanstvu, caru a českému národu.

A vidíš pohledy, visící na krvavém kalichu na černě půdě a cítíš, co ti zde prožívají v této chvíli a poněvadž je znáš, víš, že setnina za setninou bude stejně říkat: »Co pak vy, ale co my dokážeme na frontě«.

A jsi jist, že se proslaví, byť i za cenu života, český pluk Jana Žižky z Trocnova.

Hleďte, časy pohádek se vrátily. A když babička, ta dobrá babička, která nám pere košile a vyptává se nás na naše matky a naše otce a pláče místo nich, když vesele a se zpěvem znovu jde-

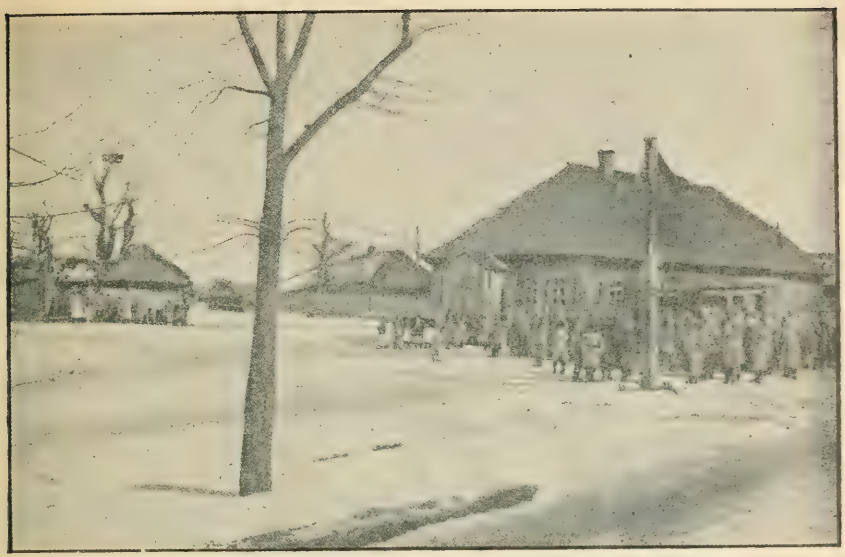

Treskyn.

me do zákopů, když ta babička se ptala, co znamená znak na našem praporu, odpověděli jsme jí, že jest to znamení naší víry, že před 400 lety nás Němci porazili, vnutili nám svou víru a že jdeme nyní si znovu vydobýti tu víru i svobodu.

Ano, babičko, v Rusku jsme se opět naučili věřit. Pro mnohé z nás byla již národnost mrtvou věcí. Ale poznali jsme zlaté slovanské srdce, dík bídě a utrpení, poznali jsme na Rusi znovu rozkoš víry, víry ve svou národnost, neboť i národnost jest víra. A sladko jest umříti za víru. Nechať naše matky doma pláčí, my znovu jdeme do zákopů. Tady v té chaloupce, babičko, při světle louče prožili jsme nanovo pohádku, pohádku přítomnosti a bohdá i budoucnosti«.

Takovým životem žijí prví vojáci pluku Jana Žižky v malé ukrajinské vesničce. Plni sladkých a velikých snů. O svých touhách a o svých nadějích v těch ruských chaloupkách vyprávějí ve svých časopisech.

Je to především časopis »Táborita«, který vydává 9. rota redakcí střelce Kuny a jehož vydání vzbudilo živou pozornost nejen v české, ale i v ruské veřejnosti.

Jedno z čísel tohoto časopisu bylo zasláno ministerskému předsedovi, knížeti Lvovi, od něhož pluk obdržel velmi lichotivý dopis:

»Prostřednictvím Národní rady dostal jsem jedno číslo časopisu Táborita a prosím, aby Národní rada předala československému třetímu pluku můj upřímný a srdečný dík za prokázanou mně pozornost. Žurnál, jak svým uměleckým zevnějškem, tak i svými články, v nichž hoří vysoký idealismus bratrského národa, učinil na mě hluboký dojem. Věřím pevně, že vysoký duch československých dobrovolníků, zrcadlící se v těchto statích, uskuteční své dávné tužby za pomoci osvobozujícího se ruského národa. Redakci listu posílám přání největšího úspěchu. Kníže Lvov.«

Tak by plynuly prvé dny vojákům třetího praporu prvého pluku nerušeně a klidně, kdyby nebylo neoblíbeného velitele pluku, plukovníka Piotrowského, jehož pánovité, někdy až surové chování vůči vojákům pluku stávalo se někdy až nesnesitelným. Když pak jím byl vydán rozkaz o povinné návštěvě katolických bohoslužeb ve vzdáleném kostele v Berežnicích, dostavil se následek tohoto chování. Vojáci spíše ze vzdoru, než z přesvědčení začali navštěvovati pravoslavné bohoslužby v kostele v Remčicích. U pluku vznikla pravoslavná akce. Hlavním jejím strůjcem byl sám velitel III. praporu, podplukovník Mamontov. Jeho působením ve svátek carův, dne 6. (19.) prosince 1916, v pravoslavném kostele v Remčicích přestoupilo z 1. pluku 7 důstojníků a 732 vojínů na pravoslaví. Car, kterému o tom byl velitelem brigády zaslán telegram, uvítal tento krok slovy:

»Velmi se raduji, že Češi přestoupili k pravoslaví a že tak pochopili slovanskou myšlenku. Jsem rád, že vám mohu říci, jak vysoko si cením hrdinskou pomoc Čechů v nastávajících bojích za budoucnost Slovanstva a srdečně děkuji vám za projevené city oddanosti.«

Po přestoupení na pravoslaví dostal III. prapor úplný pochodový kostel (oltář) od moskevského biskupa Dimitrije. Časopis Čechoslovák o tomto darování píše:

»Biskup Dimitrij vyslovil plukovníku Mamontovi upřímné potěšení, že může darovati československému vojsku předměty, nutné k bohoslužbě a doufá, že české vojsko, vychované v národním duchu a oduševnělé svými vůdci, s boží pomocí vstoupí na

území osvobozené vlasti a obnoví posvátné tradice Husa a Jiřího Poděbradského. Pravoslavný kostel československého pluku, věnovaný mu Ruskem, stane se větším svazkem národní československé armády s velikým Ruskem. Plukovník Mamontov vřele děkoval bi-

Přísaha dobrovolců v Řemčicích.

skupu Dimitriji za štědrý dar a jménem střelců Jana Žižky odevzdal mu obraz, znázorňující plukovní znak, kalich na husitském štítě s nápisem kolem: Kdož jste boží bojovníci.

V Treskyni dočkal se prapor nového roku, roku 1917.

Ke konci jeho druhého měsíce vykonali vojáci praporu přísahu historickému praporu 1. pluku. Časopis Čechoslovan ve svém

devátém čísle v článku »Přísaha střeleckého pluku Jana Žižky z Trocnova« líčí tuto přísahu takto:

»Z rámce obvyklých přísah vyšinula se přísaha střeleckého pluku Jana Žižky z Trocnova k národní slavnosti velikého slohu a památného významu.

My, vzdálení, prožíváme s trocnovským plukem den 15. (28.) února s vnitřní radostí, cítíce jistotu, že přijde doba, kdy české vojsko dospěje k novým triumfům vítězství a slávy.

15. (28.) února ke druhé hodině odpolední počaly se scházeti setniny střeleckého pluku Jana Žižky z Trocnova do dědiny, v níž táboří 1. pluk. Den byl teplý, mrazivý vítr utichl a veliká náves před malým kostelíkem naplnila se českými vojáky. Všude hluboký vzruch v celém prostranném čtverci, v němž vyrovnány stojí roty.

Zazní povel vzdejte čest, hudba zahřmí pozdrav a doprostřed čtverce vnáší starý praporečník, provázený pobočníkem, prapor české Družiny. Je to týž prapor, o kterém se v Rukověti českého vojáka praví:

»Prapor české Družiny, posvěcený v bojích proti Rakousku krví padlých bojovníků, jest symbolem našeho práva, žíti svobodným životem samostatného československého státu.«

Velitel třetího pluku, plukovník Mamontov, promluvil před praporem česky o významu dnešní přísahy:

»Budete přisahati u starého praporu české Družiny, který již první dny osvoboditelné války sebral a sjednotil pod svým dřevcem tolik zanícených bojovníků. Je nám drahým jako první prapor prvního národního vojska československého, vojska to budoucí svaté Čechie. Budete přisahati jenom věrnost slovanskému dílu, své vlasti a posvátné pro nás osobě vrchního vůdce branných sil, jak ruských tak i všech slovanských, bojujících nyní za osvobození všeho Slovanstva i vaší vlasti. Budete přisahati věrnost našemu caru. Vaše přísaha jest nyní dobrovolná, ale zato tím více zavazuje vás před vaším svědomím. Svůj slib stvrdíte nad svatým křížem, posvátným evangeliem a svatou ikonou, věnovanými našemu pluku drahou nám matičkou Moskvou, srdcem země ruské, která se bije za vaši spásu i svobodu«.

Poté stolek s dárky matičky ruských měst, Moskvy, byl přinesen do středu čtverce. Rozléhá se hlas pravoslavného baťušky v plném bohoslužebném hávu, pronášejícího posvátná slova přísa-

hy. Jasně a hlasitě opakuje slova přísahy sta a sta vojáků 3. pluku. Prapor odboje vlaje nad hlavami a v lesku slunce hraje duha slovanských barev.

Jest možno pochybovati o vítězství myšlenky, před jejíž velikostí v pokoře sklání se tolik smělých hlav, pro kterou bije tolik tisíc srdcí, hotových prolíti krev v oběť vlasti?

Dlouho trvalo, než celý pluk přešel, aby spečetil polibkem evangelia a lemu praporu svůj slib: následovati za praporem, dokud živi budeme a ve všem tak sobě vésti a postupovati jak čestnému, věrnému, poslušnému, chrabrému a obratnému náleží.

Když pluk přešel a starý praporečník postavil se na křídlo prvé setniny, blahopřál velitel prvého pluku, plukovník Piotrowský 3. pluku, vítaje jej do řad chrabrých bojovníků, do řad drahé české vlasti:

»Pamatujte na den 15. února, vojáci pluku Jana Žižky z Trocnova. Vzpomeňte si, když demokratický slovanský duch ozbrojil se v husitských válkách, že tehdy chvěla se celá střední Evropa před samorostlou mocí Čechů.

A vy, kteří doposud v táborech spíte, řekněte si, že jste muži a máte silnou českou pěst...«

V Treskyni zastihly prapor budoucího třetího pluku osudné události ruské říše. Dne 2. března »v rozhodné dny života Rusi pro bližší dosažení vítězství«, car Mikuláš »uznal za blaho zříci se trůnu ruského státu a složiti se sebe nejvyšší moc«, jakož i »odevzdati následnictví bratru svému velkoknížeti Michalu Alexandroviči« a ve svém nejvyšším manifestu »vyzývá všechny věrné syny otčiny ke splnění svatého úkolu: dovésti ruský stát na cestu vítězství, blaženosti i slávy«.

A velkokníže Michal »toto těžké břímě, vložené na něho vůlí jeho bratra« se rozhodl přijmouti »pouze v tom případě, bude-li to vůle všeho ruského národa«.

A vůle veškerého ruského národa svěřila řízení státního ústrojí prozatímní vládě v čele s knížetem Lvovem, jejím předsedou.

Českými vojáky byla tato prozatímní vláda uvítána jako vítězství demokracie nad reakcí, nad germanofilským směrem a snahami separátního míru. Byla radostně uvítána proto, že ruský voják stal se konečně také člověkem, neboť jednou z prvých starostí nové vlády bylo zrušiti ponižující stav ruského vojáka.

Rozkazem ministra vojenství bylo totiž nařízeno změniti ponižující název ruského vojáka, změniti oslovování »vaše blahorodí« v prosté »pane«, všem vojákům ve službě i mimo službu bylo nařízeno říkati vy. Kromě toho bylo nařízeno změniti všechny články služebního řádu, které ruského vojáka ponižovaly. Byl to zejména zákaz kouřiti na ulicích, návštěva různých klubů, shromáždění, jízda uvnitř tramvají atd.

Ruský voják po dlouhých letech stal se opět člověkem.

Velitelství československé brigády jasně vyjádřilo cíl československého vojska svou resolucí, kterou vydalo v tyto historické dny:

»V tento historický a rozhodný okamžik, v hluboké oddanosti k Rusku a jeho šlechetným spojencům Anglii, Francii, Italii, Rumunsku, Srbsku, Belgii, Černé Hoře a Portugalsku, opíráme se o jejich obětavou pomoc i účast a slavnostně prohlašujeme země koruny české, Čechy, Moravu, Slezsko, Slovač a Kladsko za neodvislý stát, ponechávajíce mírové konferenci přesné určení hranic a státního zřízení.

Uznáváme profesora T. G. Masaryka prozatímním diktátorem samostatného československého státu a Národní radu v Paříži pod jeho předsednictvím za prozatímní vládu, které skládáme přísahu věrné služby«.

Nová ruská vláda tento cíl podporovala. Dovolila rozšířiti československou brigádu na tři pluky. Rozkazem vrchního velitele z 2. (15.) března 1917 povoluje se zřízení nového třetího pluku československého vojska na Rusi.

Na základě tohoto rozkazu vrchního velitele přikázal velitel československé brigády, plukovník Trojanov, podplukovníku Mamontovi přistoupiti k utvoření 3. československého střeleckého pluku z III. praporu 1. pluku. Tento prapor rozděliti v 8 rot a tyto roty doplniti rotami pochodovými. Utvořiti oddíl písařský, pomocný, jízdní a hudební.

Velitel 1. pluku, plukovník Piotrowský, měl vyřaditi ze svého pluku celý III. prapor k utvoření nového pluku a podplukovník Makarov, velitel náhradního praporu, měl vyslati 8 pochodových rot, z nichž 4 jako doplněk 3. československému pluku.

Tak dnem 2. (15.) března 1917 vstoupil v život v české brigádě, bojující za osvobození drahé vlasti, nový pluk, který přijal jméno nejznámějšího vůdce husitské doby, Jana Žižky z Trocnova,

Prohlášení samostatnosti ČSR.

třetí v čísle českých pluků, postavených na bratrské půdě a bojujících ruku v ruce spolu s ruskými vojáky. Pluk vznikl vlastně ideovou nutností, rozšířiti frontu českého odboje proti Rakousku, které pošlapalo práva slovanských národností a na prvém místě výsady a práva království českého, jemuž upíralo právo na kulturu a hospodářský vývoj a uměle podlamovalo všechny podmínky, které mohly českému národu zajistiti postavení, odpovídající jeho tradici a kulturní výši, ku které se dopracoval český národ vlastními silami, přímo proti snahám centralisující Vídně. A nebylo to věru náhodné, že nový pluk přijal jméno nejslavnějšího vůdce husitského hnutí v Čechách, jméno Žižkovo, slepého hrdiny, největšího válečníka své doby. Jméno, které bylo postrachem všem německým křižákům a jejich výpravám proti českému národu, který za svobodu svého svědomí neváhal se chopiti obranného meče. A v čele těch, kdož bojovali za svobodu a svědomí lidského myšlení, byl slepý hrdina, vůdce Táboritů, Jan Žižka z Trocnova. Jeho jméno mělo býti páskou všech těch, kteří jdouce za hlasem rodné krve a svého svědomí, vstoupili do řad českého vojska. Lidový vůdce,

Jan Žižka z Trocnova, měl jménem svým označiti celému světu, za jakým účelem čeští dobrovolníci utvořili třetí český pluk, za jakým cílem nesou oni v sázku své životy, svoje nejdrahocennější statky v nejistou sázku rozmarnému osudu.

Osvobození drahé, uhnětené vlasti, osvobození celé Evropy od germánského jařma, zničení organisovaného násilí a barbarství, zničení germánského militarismu, který bránil Evropě zaujmouti řešení lidských a sociálních otázek, to byl cíl, který vyvolal v život třetí československý střelecký pluk Jana Žižky z Trocnova.

Novému tomuto pluku darovali čeští občané města Kyjeva prapor, vyšitý kyjevskými dámami. Slavnost odevzdání tohoto nového praporu zástupcům pluku Jana Žižky z Trocnova konala se dne 26. března (8. dubna) 1917 v Kyjevě. Časopis Čechoslovan ve svém 15. čísle z 11. dubna o ní píše:

»Dne 8. dubna slavnostně odevzdán byl kyjevskými Čechy zástupcům 3. pluku Jana Žižky z Trocnova husitský prapor, věnovaný českou kyjevskou společností.

Tento historický akt konal se v zasedací síni I. kyjevského reálného učiliště na Michajlovském náměstí, které je opředeno vzpomínkami na první českou Družinu. Do zasedací síně, ozdobené draperiemi v českých národních barvách, dostavila se přečetná společnost, aby byla přítomna významné slavnosti, zahájené o 11. hodině dopoledne podporučíkem Vavrochem, který převzal na sebe pořadatelskou povinnost. S velkou lítostí postrádal komitét pro opatření praporu pluku Jana Žižky z Trocnova oblíbeného plukovníka 3. pluku, Mamontova, který poslal komitétu srdečný dopis, přečtený při zahájení slavnosti zástupcem 3. pluku Jana Žižky z Trocnova, poručíkem Dembským. Dopis zní: »Srdečně lituji, že neočekávané vážné okolnosti politické i vojenské znemožnily mně, byť i jen na krátkou dobu opustiti řady české republikánské armády a zbavily mě štěstí, osobně Vás pozdraviti, drazí bratři a sestry, v den slavnosti odevzdání husitského praporu pluku střelců Jana Žižky z Trocnova. Zplnomocňuji svého zástupce, poručíka Dembského, sděliti svou bezmeznou úctu a největší dík za Vaši svatou, velkou práci ve prospěch našeho drahého pluku. Nechť Hospodin pomůže nám s naším husitským praporem vítězně vstoupit do matičky Prahy a nechť pluk střelců Jana Žižky, věrný republice, poslouží plně zbudování svobodných Čech a Slovače.

Nestačí k poděkování Vám jen má skromná slova, Vaše jméno ocení vděčně Čechie a Vaše zásluhy budou vepsány v historii pluku a s ní přejdou do stránky dějin svobodných Čech a Slovače. Ocenění Vaší svaté práce budiž Vám i Vašim potomkům nejlepší odměnou. Sláva všem, kteří namáhali se pro bojovníky české republiky. Ať žije neodvislá československá republika, její diktátor, profesor Masaryk a prozatímní vláda v Paříži. Ať žije česká jednota republikánské armády a jí hájeného národa. Nechť blahoslaví Bůh naši společnou práci brzkým a konečným vítězstvím spravedlnosti. Nazdar. Velitel československého pluku Jana Žižky z Trocnova, plukovník Mamontov.«

Po přečtení tohoto vřelého přípisu odevzdal jménem komitétu Dr. Girsa prapor do rukou zástupce pluku, poručíka Dembského a jeho praporečníka, při čemž proslovil řeč, ve které přál všem, kteří pod praporem budou bojovati, aby splnila se slova plukovníka a s praporem tím došli do osvobozené Prahy.

Přikročuje se k zatloukání hřebů do praporu. Za Petrohrad mluví redaktor Špaček, tlumoče 3. pluku pozdrav petrohradských. Vystřídá se celá řada proslovů. Matka praporu, paní Škvorová, pronáší za české ženy ohnivý proslov. Ředitel reálného učiliště, jehož žactvo krásně zapělo uvítací sbor, obrací se ke všem účastníkům s projevem bratrské solidarity svobodného ruského národa s národem českým. Za svaz a spolek Komenský mluví pan Jindříšek, zdůrazňuje velikost naší doby. Jménem prvního pluku promluvil poručík Čeček. Řízně, po vojensku. Deputace rot 3. pluku zpívá národní hymnu »Kde domov můj« a »Hej Slované«. Ještě několik projevů a slavnost končí přednesem husitského pochodu, skladbou to pana Škvora, věnovanou 3. pluku, kterou na pianě přednesl pan Kundera. Účastníci ještě dlouho tvořili skupiny kolem praporu, který se těšil velké pozornosti. Husitský prapor je dílo umělecké. Návrhy na všechny detaily provedl pan Šebor, který krásně rozluštil ve skupině znaků zemí českých a Slovenska, dbaje přesně heraldiky i stylově, i v barvách. Na červeném sukně hýřilo zlatem, stříbrem a pestrým hedvábím, vše v souladu a uměleckém rámci. Práce s vyšíváním praporu trvaly přes měsíc a dvanáct kyjevských dam v čele s paní Škvorovou vynasnažilo se, aby z jejich rukou vyšlo dílo pravé umělecké hodnoty. Jména dotyčným dam jsou: pí. Anderlová, sl. Froňková, pí. Heřmanová, sl. Hodáčová, pí. Hub-

ková, sl. Korbová, pí. Miškovská, pí. Pilařová, sl. Pokorná, pí. Škvorová, pí. Smíšková a pí. Vančová. Popud k sbírkám na pořízení praporu dali redaktor Švihovský a pan Wolf. Plaketu ze stříbra provedl Dr. Šebesta. Kovový odlitek hrotu praporu provedla a darovala firma Ungermann a Nejedlý v Kyjevě. Některé drobnosti na zhotovení plakety atd. darovala firma Barák a Vanča. Červené sukno daroval pan Anderle. Slavnosti se zúčastnili delegáti kyjevských spolků a svazů, za Slováky pan Ország, přečetně dam i pánů z české kolonie kyjevské v čele s panem Ambrožem a panem Červeným. Z hostí jmenujeme zvláště paní Tretjakovou, známou ošetřovatelku červeného kříže z posic a paní Šulginovou, choť známého ruského publicisty a politika.«

Tomuto novému praporu složili vojíni 3. pluku dne 28. března (10. dubna) 1917 přísahu.

Plukovní rozkaz č. 2 z 28. března (10. dubna) 1917 o tom praví:

»26. března t. r. ve městě Kyjevě mým zástupcem, poručíkem Dembským, provázeným plukovním praporečníkem, šikovatelem 2. roty, Přerovským, byl přijat od zvláštního komitétu umělecky vypracovaný prapor husitského vzoru a 27. března přinesen k pluku.

28. března byl prapor před shromážděnými střelci celého pluku ve vesnici Treskyni posvěcen a střelci Jana Žižky opakovali před ním přísahu věrné služby:

»Kéž dopomůže nám Bůh státi se hodnými velikého jména Jana Žižky, velikého hrdiny Čech s praporem ověnčeným bojovnými vavříny dopřeje nám hrdě vstoupit do osvobozené matičky Prahy«.

Střelci Jana Žižky posílají vřelé díky bratřím i sestrám v Kyjevě, paní Škvorové, Anderlové, Heřmanové, Krobové, Miškovské, Pokorné, Fraňkové, Hodačové, Kupkové, Pilařové, Snížkové, Vančové, Šeborové i panu Šeborovi, řídícím jím navrženého projektu, také panu Švihovskému a Wolfovi a všem štědrým dárcům, kteří pomohli zhotoviti svatý symbol drahé, pro nás všechny nezávislé Čechoslovače.«

Tak dosavadní III. prapor 1. pluku přestal býti praporem 1. pluku a stal se základem nového pluku, který za svůj symbol si vzal husitský kalich.

Z 9. roty byla utvořena 1. a 2. rota nového pluku, z 10. roty

Přísaha 3. pluku Jana Žižky z Trocnova.

3. a 4. rota, z 11. roty 5. a 6. rota, z 12. roty 7. a 8. rota nového pluku.

Velitelem pluku byl ustanoven podplukovník Mamontov, jeho zástupcem poručík Dembský. Velitelem 1. roty praporčík Hušek, 2. roty podporučík Vobrátílek, 3. roty podporučík Rýdl, 4. roty podporučík Vlasák, 5. roty praporčík Němec, 6. roty podporučík Belka, 7. roty praporčík Číla a 8. roty praporčík Holásek. Velitelem kulometného oddílu podporučík Bednář. Mladším důstojníkem 1. roty praporčík Kulendík, 2. roty praporčíci Kulič a Vejrosta, 3. roty praporčíci Přikryl a Kašpárek, 4. roty pdp. Klust a Hrouza a praporčík Bruner, 5. roty podporučík Hajda, praporčíci Miklík, Vřetenář a Puchold, 6. roty praporčík Čejka, 7. roty praporčík Procházka a 8. roty praporčíci Gerik a Sedláček.

V novém pluku začínal se záhy jeviti smysl pro společný život. Byly zakládány kroužky, které měly za úkol vzájemnou podporu členů. Největším příkladem tohoto smyslu byl čin střelců 2. roty. Mezi sebou sebrali totiž střelci 2. roty malý obnos, který měl sloužiti jako podpora raněných a nemocných střelců roty. Jejich pří-

kladu následovaly i roty druhé a tak byl dán základ k rotným fondům.

V ohledu disciplinárním bylo vydáno nařízení, které bylo založeno na demokratických základech soudnictví. Byl to rozkaz ku zřízení plukovního soudu, který zahájil svou činnost dne 2. (15.) dubna 1917. Předmětem prvého zasedání byl případ neuposlechnutí rozkazu ve strážní službě.

Velitel pluku v rozkaze č. 8 z 2. (15.) dubna 1917 rozsudek plukovního soudu uveřejnil slovy:

»Bratři střelci! Předal jsem tuto věc soudu, složenému ze střelců, které jste Vy naznačili a přesvědčil jsem se, že Vy tak jako já chápete tu okolnost, že pro vojáka, milujícího svůj pluk na prvém místě, musí býti naprostá poslušnost k jeho představenému veliteli. Plukovním soudem vynesený rozsudek je rozsudkem celého pluku. Budiž tento rozsudek hroznou výstrahou všem malodušným a kolébajícím se.

Bratři střelci! Opírám se o Vaši důvěru a vyzývám Vás, abyste čestným plněním mých rozkazů a čestnou práci posloužili drahému nám pluku. Jsou již nedaleko dny, kdy vstoupíme do boje s odvěkým utiskovatelem Čech a Slovače. Vstoupíme do boje pod svatým naším praporem, zceleni těsně, spojeni jako veliká rodina. Nezapomeňte, že jste potomci slavných Táboritů. Nad Vámi vlaje duch Jana Žižky, Vás čeká vítězství.«

Jistě tehdy plukovník neznal a netušil, v jak vysoké míře vyplní se jeho slova, jakých slavných vavřínů si odnese jeho pluk již z prvého boje.

Do života pluku nevnesla nepořádku a rozporu ani ruská revoluce. Poměr důstojníků k vojínům zůstal vždy takovým, jakým byl na počátku pluku, bratrský a srdečný.

Podle vzoru ruských částí byla zřízena zastupitelstva, která společně s důstojníky starala se o hospodářské věci pluku.

Za celou dobu pluku nenastal ani jednou případ, že by došlo k vážnějším nedorozuměním mezi důstojníky a vojáky. Všichni svorně pracovali na společné dráze, jejíž konec měl býti dovršen utvořením svobodného českého státu. O splnění tohoto cíle nepochyboval nikdo, také ani na okamžik neztráceli mysli všichni ti, které v jednu velkou rodinu sdružoval husitský prapor s červeným kalichem. Každý stál na výši své doby. Pluk vyrůstal společnou

Důstojnický sbor 3. pluku.

prací všech v sílu, která v gigantickém rozpětí po prvé se objevila na pláních u Zborova. Tam odvěký vrah Slovanstva po prvé pocítil mocnou paži potomků starých Táboritů. Tam vzorná disciplina a dobrovolná kázeň ukázala celému světu, v jak vysokém stavu je rodící se československé vojsko a jak toto vojsko se dovede bíti za světlé svoje ideály.

Zanedlouho po svém založení přechází celý pluk z Treskyně do blízkých vesnic Orvanic a Solomievky a Kuráže, aby tam očekával povolání na frontu.

Události po celé Rusi se mezitím opět mění, první revoluční vláda odstupuje a dochází k utvoření národního shromáždění.

V této době, tak bohaté na události, odjíždějí z pluku na frontu čtyři výzvědné roty pod vedením podporučíka Hajdy, praporčíka Čejky, praporčíka Gerika a podporučíka Houzy. V této době přichází k pluku také zpráva o příjezdu profesora Masaryka do Petrohradu a stává se novou vzpruhou pokleslé nálady vojáků.

Na Rusi se zatím odehrává další akt ruské revoluce. Přijíždí

Lenin a zahajuje propagaci radikálních hesel mezi lidem. Členové národního shromáždění skládají se sebe zodpovědnost za vedení vlády a podávají demisi.

Nastupuje údobí vlády socialistické, jejíž hlavní představitel, Kerenský, přejímá křeslo ministra vojenství. Marně se namáhá tento tolik oblíbený politik, aby zachránil armádu od stále více a více se vzmáhající demoralisace. Marně vybízí památným »prikazem No. 1.« vojáka k plnění jeho povinností vůči Rusi, k provedení nástupu. Leninova radikální hesla příliš hluboko uvázla v unavené duši ruského vojáka, jemuž opuštění fronty a odchod k rodině byl vším. Ani výzva nového ministra vojenství k zápisu do úderných částí nenabyla u ruských vojáků většího výsledku.

Zato pluk Jana Žižky z Trocnova na toto vyzvání se celý přihlásil do úderných částí. A když pro tyto úderné části byl ustanoven zvláštní odznak, plukovník Mamontov ve svém rozkaze praví:

»Nám, českým vojákům, netřeba žádných odznaků, my všichni jdeme do boje dobrovolně. Naše národní červenobílá stužka sama je označením naší příslušnosti ke skupině českých vojáků. A sláva českému národu, mezi námi nikdy nebylo a nikdy nebude zrádců a malodušných.«

V této době politických zmatků vojáci pluku netrpělivě čekali povolání na frontu. Jejich náladu dokonale vystihuje rozkaz velitele pluku z 26. května (8. června) 1917:

»V blízké době svěřený mně pluk střelců Jana Žižky bude převezen do bojového pásma a ve svazku československé brigády vstoupí do boje. Bratři střelci, důstojníci a vojáci. Vím, že v každém způsobí tato zpráva pocit radosti, neboť my všichni, dobrovolně vstoupivší pod husitský prapor, dlouho se již trápíme nečinností. My dávno chtěli boj. My dávno chtěli proslaviti prapor husitských a božích bojovníků, proslaviti Čechy a krví svou přiměti všechny dosud se kolébající, aby nám přiznali nesporná práva na svobodu a úplnou nezávislost naší československé vlasti. Nastává nová doba života pluku. Na jejím prahu nemohu nepřiznati Vám, bratři důstojníci a vojíni, Vaše upřímné spolupůsobení a Vaši duševní podporu. Pouze tím jsme dosáhli takových vynikajících výsledků v organisaci a utužení pluku. S radostí přiznávám, že za celou dobu trvání pluku a jeho kádrového praporu nezasmušil žádný temný obláček náš vzájemný život. Naše disciplina může vždy sloužiti

Plukovní slavnost v Kuraži.

budoucí československé armádě ku cti. Žádná nákaza vnější nemůže tuto disciplinu podlomiti; my vždy svou čest a povinnost republikánského vojína uchováme. Přetrpěli jsme mnoho těžkého. Vše prožité spojilo nás ještě více v jednu velikou, nerozlučitelnou plukovní rodinu. Nemohu si představiti, jak bych se mohl s Vámi rozloučiti a vím, že každý z Vás také by těžko se loučil s rodným plukem. V této naší jednotě je veliká síla.

Nastává nám veliká bojová zkouška. Bratři střelci, já ani jediné minuty nepochybuji o Vaší chrabrosti a o Vašem přání udeřiti na vraha a Vy také nepochybujete o mně. My neposkvrníme svůj černý prapor.

Abychom zdesateronásobili svou sílu, vyzývám Vás jménem patrona našeho, Jana Žižky, abyste ochraňovali to, čím jsme po právu hrdi v nynější těžké době, naši velikou disciplinu pluku.

Nepodléhejte zhoubnému vlivu zevně, hrdě zavrhujte vše to, co není důstojno našeho ideálu, pamatujte, že jste čeští republikánští vojáci, bojující za ideály svobodných Čech v řadách našich spojenců, Anglie a Francie. S pevnou vírou v osvobození naší vlasti půjdeme dopředu, bratři, na západ, tam, kde za karpatskými ho-

Podpor. Robert Vobrátílek.

Škpt. Alexejev †.

rami s nadějí nás očekává československý národ, úpící v rakouském poddanství.

Nás je málo, ne však v čísle, ale v jakosti je síla. My, boží bojovníci, Novohusité, spojeni jako žulová skála, my musíme býti hrozni jako boží hněv. Vzpomeňme na vše, co vytrpěly Čechy, nešetřte nikoho na své cestě, probijte sobě cestu zbraněmi, nezapomeňte ani minutu, že je lepší hrdinská smrt na cestě k vlasti, než trvale býti pod jařmem rakousko-uherského despotismu.

Připravujte se k boji jako k velikému svátku, bratři střelci Jana Žižky. V boji jako o svátku vysoko zdvihněte plukovní prapor, prapor pomsty, vítězství a svobody.«

Na odchod do fronty pluk dlouho nečekal. Již 3. (16.) června o 6. hodině ranní opouštěl Orvanice, aby odešel do přifrontového pásma 49. armádního sboru generála Selivačeva.

Očekával jej Zborov, rodiště mladé slávy československého vojska, kam vojáci odcházeli se srdcem v jedné a s puškou v druhé ruce, aby dokázali, že jejich láska k vlasti jde až do těch hrdel. A nic za to nechtěli, po ničem jiném netoužili, jen po lepší budoucnosti své vlasti a v ní i jejich drahých.

Odcházeli z těch prostých a milých ukrajinských vesniček, kde prožili prvé dny československého vojska, tam, kde je čekal nový, šťastnější úkol, tam, kde se potom odehrával další akt historie vojáků pluku Jana Žižky z Trocnova.

BOJ U ZBOROVA

Den, kterého si vojáci pluku tolik přáli, den odjezdu do boje s odvěkým nepřítelem, brzy nadešel.

Byl to 3. (16.) červen, kdy konečně 3. pluk byl povolán do fronty, kdy vojáci jeho se rozloučili s dosavadním jednotvárným životem v ukrajinských vesničkách a odcházeli tam, kam toužili jíti celou svou myslí.

Již v časných ranních hodinách toho dne shromažďovali se na návsi v Orvanicích, ač nástup pluku byl stanoven až na šestou hodinu. Když pak krátce před touto hodinou, vysoký praporečník vynášel plukovní prapor za zvuků plukovního chorálu Kdož jste boží bojovníci, tu seřazené roty nějak slavnostněji dávaly k poctě zbraň a nějak nadšeněji provázely očima plukovní prapor, jemuž nedávno slibovaly, že jej donesou domů, do svobodné matičky Prahy, vavříny ověnčený.

Nato pluk opouštěl vesničku. Za zvuků hudby a za zpěvu písní loučily se roty s jejími obyvateli, kteří ještě nedávno tak neradi přijímali české vojáky a nyní neradi se s nimi loučili. Vyprovázeli je daleko za vesničku, ba někteří šli s nimi až do blízké železniční stanice Dombrovice.

Dombrovice byly pak svědkem rázného, veselého pochodu českých vojáků. Dombrovice viděly opět jednou po dlouhé době pravé vojáky, takové, kterých po osudných dnech ruské revoluce na široširé Rusi bylo tak málo. Dombrovice, sídlo štábu ruské armády, bylo nadšeno pořádkem a kázní těchto vojáků, jdoucích v době naprostého rozvalu ruské armády s takovým nadšením do boje!

Z Dombrovic odejel pluk dvěma vlaky, podporučíka Vobrátílka a poručíka Dembského přes Berdičev do přifrontového pásma.

Nadšení vojáků neutuchlo po celou dobu jízdy. Nezastrašila je ani nemilá příhoda na rakouské hranici, kde se přetrhl vlak, jedna jeho část zůstala v Rusku a druhá vjela na rakouskou půdu, ani trapný obraz rozvalu ruské armády, který bylo možno pozorovati téměř na každé stanici, přeplněné spoustou ruských vojáků-uprchlíků z fronty, zlákaných líbivými hesly bolševických demagogů. Tyto vojáky marně povzbuzoval plukovník Mamontov vlasteneckou

řečí k dalšímu boji za svobodu, dávaje jim československou brigádu za vzor. Tito vojáci nemohli pochopit jak to, že je ještě někdo, komu vojna »nenadojela«, kdo ještě chce bojovat. A proto udiveně hleděli na české vojáky, odjíždějící na frontu.

Po dvou dnech jízdy přijely oba vlaky pluku do stanice Stará Zbaraž. Tam celý pluk z vlaků vystoupil a utábořil se nedaleko stanice na rozlehlé louce pod stany.

Městečko Zbaraž bylo opět svědkem jásavého nadšení českých vojáků, když velitel pluku, plukovník Mamontov, v místním kinematografu uspořádal schůzi, k níž pozval i ruské vojíny a plamennou řečí nabádal je k vytrvání v boji. Městečko Zbaraž vidělo v tu chvíli nejen nadšení českých, ale i nadšení ruských vojáků, kteří plukovníku Mamontovu bouřlivě prohlašovali, že budou bojovati za svobodu revoluce až do úplného vítězství. Bohužel, že toto nadšení ruských vojáků bylo pouze chvilkové vzplanutí, o jehož utlumení se včas postarali bolševičtí agitátoři.

Do Zbaraže přišel pluku rozkaz, aby se ubytoval ve vesnicích Danilovce a Ostašovce.

Do těchto vesnic odešel pluk dne 6. (19.) června o jedné hodině ranní. Pochodoval po široké rovné silnici, kterou vešel k večeru, 6. (19.) června, do haličského města Tarnopole.

Tarnopol! Prvé rakouské město, které vojáci pluku po tak dlouhé době spatřili. Tarnopol, jehož obyvatelstvo vidělo a obdivovalo nádherný pochod osmi rot 3. pluku československého vojska, procházejících s nadšením jeho hlavní ulicí!

Dne 7. (20.) června za slunného odpoledne přišel pluk do vesnice Danilovce a Ostašovce, kde následující den věnoval odpočinku.

Velitel pluku však neodpočíval. Se zástupci všech rot pluku odešel do blízkého městečka Jezerné, aby tam byl přítomen shromáždění ruských vojsk.

A opět, jako ve Zbaraži, plamennou řečí způsobil pravé nadšení mezi ruskými vojáky. Bohužel bylo toto nadšení opět pouze dočasné!

Večer 8. (21.) června připravoval se pluk k odchodu do posice. S nastoupením temnoty odešel nejprve I. prapor s kulometnou rotou. Vedl jej podporučík Vobrátílek. Za tohoto pochodu, hlavně za přechodu přes řeku Strypu, byl prapor ostřelován nepřátelským dělostřelectvem. V noci přišel do vesnice Cecové, na jejíž severní straně se umístil. Byl naznačen zálohou I. pluku.

Příjezd 3. pluku do Zbaraže.

II. prapor a zákopnický oddíl zůstal v Ostašovcích a teprve v noci z 9. (22.) na 10. (23.) června přešel jako záloha československé brigády do vesnice Krasno.

Spojovací oddíl zůstal k disposici plukovníka Mamontova. Plukovní ošetřovna a štáb pluku byly umístěny v Cecové.

Dne 10. (23.) června časně ráno změnila 3. rota jednu rotu 1. pluku, který byl v přední linii. Ostatní roty I. praporu byly odeslány za pravé křídlo 1. pluku jako jeho záloha. Zakopaly se na svahu koty 379 ve vzdálenosti asi 150 kroků od přední linie.

Dne 13. (26.) června změnila 3. rotu 2. rota. Toho dne přibylo k početně slabému II. praporu doplnění 99 vojínů od náhradního praporu.

Dne 14. (27.) června vystoupil II. prapor z Krasna a přes Choroscec přešel do úseku 2. pluku v pravomoc podplukovníka Zembalevského. Tím celý pluk se octl na posici, v bojovém pásmu 49. armádního sboru generála Selivačeva. Československá brigáda měla v tomto sboru zaujmouti úsek mezi 4. a 6. Finskou divisí, mezi ves-

nicemi Pohrebce, Olšanka, Okopy, Vozky, Lysé Jamy a vesnicemi Josefůvka, Choroscec, Krasno a Jezerná.

Nepřátelská linie podle toho, jak byla štábem jihozápadní fronty popsána, měla ráz silně opevněné posice se dvěma, místy až čtyřmi řadami zákopů. Některé úseky této posice nesly ráz středisek odporů.

3. pluku bylo přikázáno společně s 1. a 2. plukem československé brigády dobýti nepřátelského úseku mezi výšinou Mohyla a pravoúhlým záhybem zákopů západně od vesnice Josefůvka.

Ve štábu jihozápadní fronty o úseku Mohyla—Josefůvka byly následující zprávy:

Obloukovitý záhyb posice ve směru k výšině 392 (391) poskytuje křížovou obranu celého tohoto úseku, chrání údolí, jdoucí od výšiny 392 (391) k Jezerjance a tím je vážnou překážkou nástupu.

Posice Cecůvka—Cecová je opevněnou rovinou, jejíž obranné zařízení dává možnost bočné palby. V případě průryvu prvé linie tato možnost bočné palby zabraňuje většímu rozvinutí úspěchu, neboť ohrožuje části, které by do prvé linie vnikly.

Opevněná část výšiny 377 dává společně s touto opevněnou rovinou možnost křížové palby před celou posicí.

Zákopy prvé i druhé linie jsou 5 aršínů hluboké, mají traversy, jsou opletené proutím, pobité deskami a opatřeny střílnami s kovovými štíty. Úkryty v těchto zákopech jsou důkladně zbudovány, pokryty vrstvou země ve výši 7½ aršínů.

Před prvou linií zákopů je velmi silná linie polních stráží, které jsou spojeny s prvou linií zákopů spojovacími zákopy. Tyto zákopy jsou pak všechny přizpůsobeny k obraně.

Linie polních stráží je od prvé linie zákopů vzdálena 150—800 kroků.

Před celou touto posicí jsou dvě až tři řady drátěných překážek. V některých místech je i více řad. Také před polními strážemi jsou souvislá pásma těchto drátěných překážek.

Mezi prvou a druhou řadou drátěných překážek, v místech údolí Cecůvka—Cecová, jsou zřízeny granátové podkopy, které se vzrývají pomocí elektrického proudu.

Jednotlivé linie zákopů jsou spojeny spojovacími zákopy, přizpůsobenými k obraně. Každá rota má čtyři takové spojovací zákopy.

Odpočinek na pochodu ke Zborovu.

Podle výpovědí zajatců hájil nepřítel úsek Mohyla—Josefůvka následujícími silami:

Na pravém podúseku:

86. maďarským plukem, ve kterém byli Maďaři, Slovinci, Srbové a Chorvati; částí 35. rakouského plzeňského pluku, skládajícího se výhradně z Čechů; 6. a 12. rakouským praporem myslivců.

Na levém podúseku:

75. pěším rakouským plukem jindřichohradeckým; částí 35. rakouského pěšího pluku a 142. německým úderným praporem.

Byl tedy nepřítel na úseku Mohyla—Josefůvka proti částem československé brigády početně daleko silnějším.

Dělostřelectva na tomto úseku měl stejný počet jako nastupující československé části, jejichž dělostřelectvo soustřeďovalo veškerou sílu své palby do prostoru Mohyla—Augustovka a jenom částečně hledělo poškoditi nepřátelské opevnění před výšinou 392. Toto poškození bylo však nepatrné, neboť učinilo pouze několik průchodů v drátěných překážkách.

Nepřátelská posice na úseku, ve kterém měla československá

brigáda útočiti, byla složena z mnoha silně opevněných středisek odporů se čtyřmi řadami zákopů a s mnoha spojovacími zákopy, plně přizpůsobenými k obraně.

Před touto posicí bylo několik řad drátěných překážek a mezi některými těmito řadami překážek byly granátové podkopy. Tím tato posice bez předběžné a silné dělostřelecké přípravy byla téměř nedobytnou. K tomu všemu byl nepřítel početně dvakrát silnější, neboť jeho roty podle výpovědí zajatců čítaly asi dvě stě bodáků, kdežto roty československé brigády čítaly nejvíce 100 bodáků. Počet nepřátelských kulometů převyšoval pětkrát počet kulometů, které podporovaly a provázely útok československé brigády.

Zaujetí posice rotami I. praporu 3. pluku bylo provedeno za úsvitu dne 9. (22.) června, kdy byl vyměněn 13. Finský střelecký pluk částmi československé brigády, mezi nimiž byl také I. prapor 3. pluku; II. prapor 3. pluku tábořil do večera dne 9. června ve vesnici Ostašovce, odkud v noci z 9. (22.) na 10. (23.) června odešel do vesnice Krasno jako brigádní záloha.

Úsek Mohyla—Josefůvka byl rozdělen na dva podúseky, pravý podúsek plukovníka Mamontova, velitele 3. pluku a levý podúsek podplukovníka Zembalevského, velitele 2. pluku.

Podúsek plukovníka Mamontova byl obsazen rotami 1. pluku a rotami I. praporu 3. pluku. Vpravo od pohrebského údolí až k předsunutému zákopu, zvanému Marusja, bylo pravé středisko odporu, I. praporu 1. pluku poručíka Čečka. Vlevo od předsunutého zákopu Marusja až k předsunutému zákopu, zvanému Katja, bylo levé středisko odporu II. praporu 1. pluku poručíka Husáka. I. prapor 3. pluku byl v záloze za pravým střediskem odporu.

Podúseku plukovníka Mamontova byly přiděleny dvě, podúseku podplukovníka Zembalevského jedna baterie 82. ruské dělostřelecké brigády.

Štáb podúseku plukovníka Mamontova byl v Cecové.

Střeliva bylo v obou podúsecích málo, neboť 13. Finský pluk nepředal českým částem žádných nábojů, ani ručních granátů. Energickým zakročením byl však tento nedostatek brzy odstraněn a každý vojín obdržel 259 nábojů. Také ručními granáty byli vojáci dostatečně zásobeni. V útoku prokázaly tyto ruční granáty neocenitelné služby.

Posice nebyla všude vhodně přizpůsobena k terénu. Měla malý

Vesnice Cecová.

výstřel a byla nepřítelem s jeho dominujících výšin dobře viděna. Po stránce obranné byla velmi slabá, měla totiž velmi málo dobrých úkrytů, její spojovací zákopy nebyly dostatečně přizpůsobeny k obraně, byly úzké a mělké. Jedinou její předností byla ta okolnost, že za třetí linií zákopů mohl se nerušeně díti pohyb vojska, aniž by nepřítel něčeho zpozoroval, poněvadž terén se ve směru dozadu silně skláněl. Proto také zálohy neměly žádných ztrát.

Pravý podúsek této posice, nejvážnější, byl úplně nepřipraven. Roty, které jej obsadily, musely intensivně pracovati, aby vybudovaly souběžné a spojovací zákopy pro utvoření výhodné výchozí základny pro útok. Nehledě k silnému dělostřeleckému ohni, zúčastnily se této práce všechny roty podúseku plukovníka Mamontova, takže již 18. června (1. července) byla výchozí základna pro útok připravena. Kromě těchto prací konaly roty strážní a výzvědnou službu.

V této době byly roty pravého podúseku následovně rozloženy:

V prvém sledu zprava doleva byla 11., 2. a 3. rota 1. pluku,

3. (pak 2.) rota 3. pluku, 6., 7. a 8. rota 1. pluku. Ostatní roty byly v záloze.

Nálada vojínů byla výborná. Všichni s netrpělivostí očekávali chvíli útoku, které si přáli tím více, když obdrželi telegram profesora Masaryka:

»Drahým vojínům a důstojníkům naší armády srdečný dík. My všichni provázíme jejich nástup, my víme, že splní svou povinnost před vlastí, že jsou nejen chrabří, ale i ukáznění. Jejich oddanost všeobecné věci slouží příkladem všem. Nechť žije svobodné Rusko, nechť žije československý národ!«

Plukovník Mamontov, velitel pravého bojového podúseku československé brigády u Zborova, na tento telegram odpověděl:

»Střelci a důstojníci všech pluků české republikánské armády hluboce vzrušeni pozdravem a požehnáním svého vůdce, sjednoceni vzájemnou důvěrou, kázní, duchem a rozumem, svatě vyplní svou povinnost před vlastí. Šťastni možností bíti se pod národními našimi prapory, věří, že donesou je do svobodné naší matičky Prahy!«

Dne 14. (27.) června byl II. prapor 3. pluku poslán do fronty k disposici veliteli levého podúseku, podplukovníka Zembalevského. Zaujal následující rozložení:

7. rota na pravém křídle 2. pluku u lunetu Katja, 8. rota na levém křídle 2. pluku u vsi Josefůvka, 5. a 6. rota v záloze, 5. za pravým, 6. za levým křídlem 2. pluku. Podobně jako roty I. praporu prováděly roty II. praporu zákopové práce, službu strážní i výzvědnou.

Dne 16. (29.) června o 6. hodině ranní začala dělostřelecká příprava. Již ve 3 hodiny ráno obdrželi velitelé podúseků všeobecný rozkaz k útoku. Byly ihned vydány patřičné rozkazy. Na dělostřeleckou přípravu nepřítel silně odpovídal, během celého dne vystřílel několik tisíc lehkých i těžkých nábojů, kterými byly poškozeny mnohé spojovací zákopy, ztrát mužstva dík jeho pravidelnému rozmístění nebylo.

Těžké dělostřelectvo, přidělené československé brigádě, střílelo do prostoru Mohyla. Na vlastním úseku omezilo se pouze na neutralisaci výšiny 392, hlavního to útočného cíle pravého podúseku. Zničení nepřátelských drátěných překážek obstaralo dělostřelectvo 82. dělostřelecké brigády, plukovníka Neelova, jehož 4. a 5. baterie stála na pravém a 6. baterie na levém podúseku.

Tábor dobrovolců v Jezerné.

V noci z 16. (29.) na 17. (30.) června ostřelovalo dělostřelectvo českoslov. brigády přední linii nepřítele a nedávalo mu možnost opravit porušené drátěné překážky. Přes tuto silnou palbu byly nepřátelské drátěné překážky velmi málo porušeny. Vyslané výzvědné hlídky totiž seznaly, že nepřítel je dosud na polních strážích a že jeho 1. linie touto dělostřelckou palbou téměř neutrpěla.

Dne 17. (30.) června se v dělostřelecké přípravě pokračovalo, ale již ne tak intensivně. Hlavní palba byla namířena do prostoru Mohyla.

Dne 18. června (1. července) v noci byly vyslány dvě skupiny výzvědných hlídek s úlohou prořezati dráty v drátěných překážkách a dvě skupiny ruských gardových zákopníků, aby učinily průchod na důležitých místech, ve směru na »Český nos«, na cíl 17 a na cíl proti lunetu Katja.

V noci z 18. na 19. června (1. na 2. července) zjistily vyslané výzvědné hlídky, že proti cílům 17, 18, 31 a 33 jsou pouze malé průchody. Byly tam proto vysláni dobrovolně se hlásící vojíni, aby tyto průchody zvětšili.

V tuto noc obsadil II. prapor 3. pluku na podúseku podplukovníka Zembalevského posici I. praporu 2. pluku od středu vesnice Josefůvky až k potůčku Choroscec.

Měl tedy potom II. prapor 3. pluku téměř tak veliký úsek jako 2. pluk. Byl kromě toho bez záloh.

Obsazení celé této posice II. praporu bylo tak slabé, že jedna traversa byla obsazena jedním vojínem. Bylo-li několik vojínů na stráži, byly jejich traversy neobsazeny.

Roty II. praporu obsadily tento úsek v následujícím pořadí, počínaje od jihu, leva: 6. rota, 5. rota, 8. a 7. rota. Nalevo sousedil prapor s 21. Finským plukem, napravo s I. praporem 2. pluku.

Aby mohla býti zaujata výhodná výchozí základna k útoku, bylo třeba zmocniti se jedné z nepřátelských polních stráží. Poručíku Müllerovi 1. pluku podařilo se s lidmi 5. roty 1. pluku zmocniti se v noci na 19. června (2. července) jedné z těchto polních stráží a její posádku, 24 vojínů rakouského pěšího pluku 35, zajati. Pro silnou dělostřeleckou palbu muselo se však z této polní stráže ustoupiti. Teprve rotě praporčíka 1. pluku, Podmoly, se podařilo této nepřátelské stráže dobýti, při čemž byl praporčík Podmol zabit.

V den útoku, ráno dne 19. června (2. července), byly nepřátelské drátěné překážky ještě málo poškozeny. Kromě několika málo, dělostřelbou učiněných průchodů, byly téměř neporušeny. Úkryty nepřítele nebyly vůbec porušeny. Za úsvitu nepřítel svou dělostřeleckou palbu zesílil.

Dne 19. června (2. července), před útokem byl stav vojska pravého podúseku následující:

U 1. pluku 19 důstojníků, 33 důstojnických zástupců a 1366 vojínů, u 3. pluku 10 důstojníků, 14 důstojnických zástupců a 783 vojínů. Měl tedy v den útoku pravý podúsek celkem 29 důstojníků, 47 důstojnických zástupců a 2149 vojínů. Malý tento stav tak důležitého podúseku plukovníka Mamontova proti mnohem početnějším silám nepřítele budil oprávněné obavy a pochybnosti o výsledku útoku, ale vysoký vojenský duch československých vojáků tyto pochybnosti zaplašoval a dával plnou naději v možnost vítězství.

Rozkaz k útoku přišel dne 19. června (2. července) o 6. hodině ranní. Velitel československé brigády, plukovník Trojanov, své brigádě nařizoval, aby společně s částmi 4. Finské střelecké divise

Sever

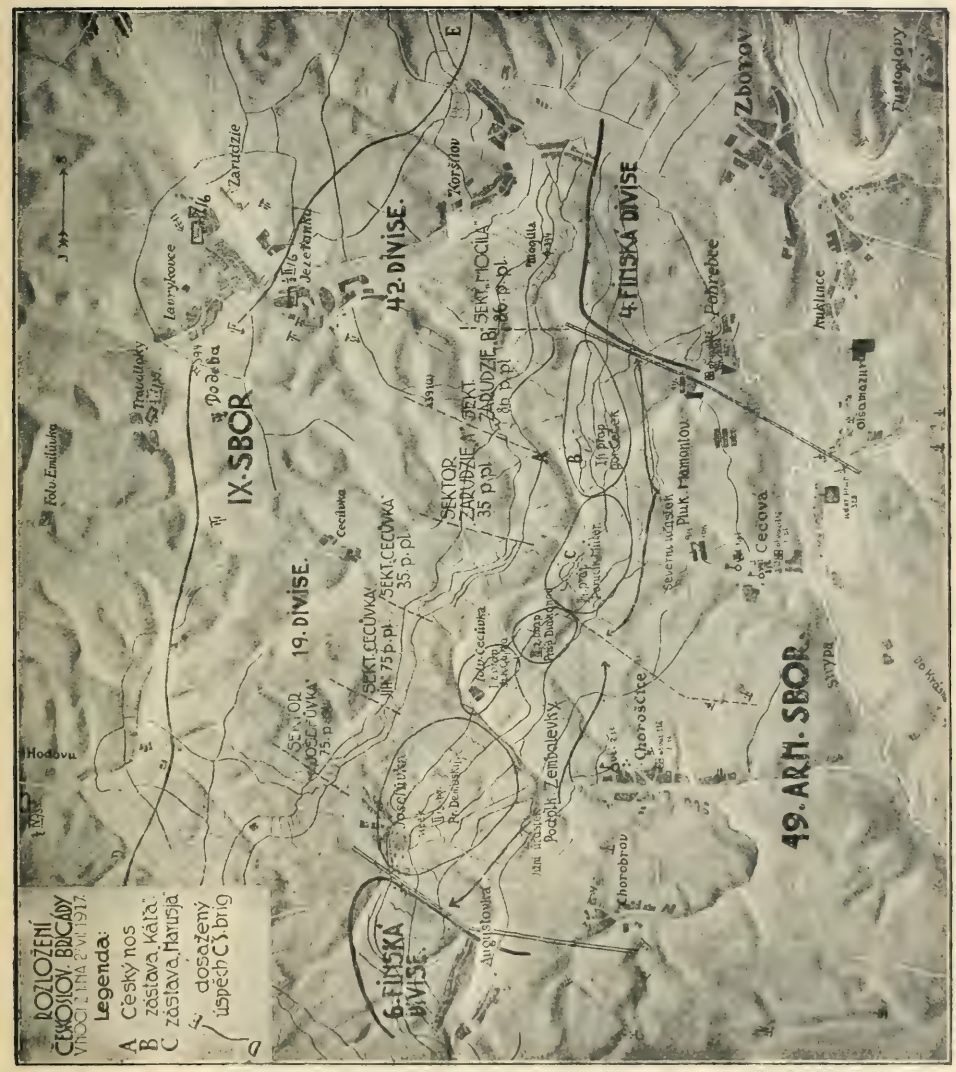

Jih

Panorama bojiště u Zborova.

útočila na Mohylu a zmocnila se nepřátelské opevněné posice. Hodina útoku byla stanovena na 9. hodinu ranní.

Veškeré disposice k útoku byly již dány 3 dny předem, takže každá rota, četa, ba i každé družstvo znalo přesně svou úlohu.

Rozkaz velitele československé brigády číslo 30 z 15. (28.) června 1917 stanovil:

»4. Finská střelecká divise zmocní se tří linií zákopů opevněné nepřátelské posice v úseku od řeky Malá Strypa u Presovců do údolí do Pohrebce. Po obsazení těchto tří linií zákopů rozšíří 4. Finská střelecká divise svůj úspěch tím, že obsadí severní a západní svahy výšiny 393 u Presovců až do úvozu, jdoucího od výšiny 345 na jihovýchodní okraj Jezerjanky k jihovýchodu.

6. Finská divise zmocní se nepřátelských zákopů na výšině 392 a rozšíří tento úspěch tím, že obsadí nepřátelské zákopy od výšiny 334 až do úvozu, jdoucího od výšiny 351 k severu. K tomu rozkazuji:

1. Pravý bojový podúsek plukovníka Mamontova, 2½ praporu 1. československého střeleckého pluku, 1 prapor 3. československého střeleckého pluku, 4 zákopová děla, 10 kulometů, ½ roty ruského gardového zákopnického oddílu. Celkem 3½ a praporu pěchoty, 4 děla, 10 kulometů a ½ zákopnické roty:

Až do obdržení zvláštního rozkazu bude pevně držeti podúsek od údolí u Pohrebce do lunetu. Jakmile obdrží rozkaz k útoku, obsadí 3 linie nepřátelských zákopů a tento úspěch rozšíří zaujetím výšiny 392. Tuto výšinu opevní a vyšle několik skupin výzvědných hlídek na výšinu 492.

2. Levý bojový podúsek plukovníka Zembalevského, 2¼ praporu 2. československého střeleckého pluku, 1 prapor 3. československého střeleckého pluku, 17 kulometů, 4 minomety. Celkem 3¼ praporu, 17 kulometů a 4 minomety:

Zůstane v obraně v podúseku od lunetu až do vsi Josefůvka a bude připraven k útoku na zvláštní rozkaz. Směr útoku: ves Josefůvka.

3. Dělostřelectvo podplukovníka Rachmina, 18 lehkých děl, 3 baterie 82 dělostřelecké brigády:

Bude podporovati dosažený úspěch. Určí k tomu v každém podúseku jednotlivé baterie, které budou doprovázeti postupující pěchotu.

4. Záloha štábního kapitána Alexejeva, ¾ praporu 1. československé střeleckého pluku se 6 kulomety: Umístí se ve vsi Krasno. Na zvláštní rozkaz přemístí se do vsi Cecové a tam se bude zdržovati v úkrytech na severní straně vesnice.«

Plukovník Mamontov hleděl tento rozkaz velitele brigády rozšířiti. Vypracoval proto s veliteli obou středisek odporů svého podúseku, s poručíkem Čečkem a Husákem, podrobný plán útoku. Tento plán byl potom do všech podrobností vyplněn a jím bylo tak docíleno plného a skvělého vítězství.

Plán tento stanovil výchozí základnu k útoku v předsunutém zákopu Marusja se všemi jeho výběžky a spojovacími zákopy. Útočné části poručíka Čečka měly z této základny útočiti na »Český nos«, na cíl 17 a 18; dobytím těchto měly učiniti v nepřátelské posici průlom a tímto průlomem vniknouti na obě strany i do hloubky. Úlohy všech vojínů byly přesně naučeny. V prvém sledu měli útočiti úderníci praporčíka 1. pluku, Vašátky, v druhém sledu vojíni, opatření nůžkami na střihání drátů v drátěných překážkách, v třetím sledu pak půlroty dvou rot 1. a dvou rot 3. pluku. Ve čtvrtém sledu měly jíti půlroty 3. a 4. roty 1. pluku vpravo, nalevo pak řetěz 3. a 4. roty 3. pluku. Půlrota 1. roty byla až do dobytí 2. nepřátelské linie zálohou velitele podúseku a byla rozložena poblíže předsunutého zákopu Marusja.

Nalevo, kde bylo středisko odporu poručíka Husáka, raněného na počátku boje, opíralo se rozčlenění rot o předsunutý zákop Katja a o paralelní s ním zákopy. Útočné rozčlenění rot bylo podobné rotám poručíka Čečka: v prvém sledu měli jíti úderníci, ve druhém vojíni, ozbrojení nůžkami, ve třetím půlrotné vlny a ve čtvrtém ostatní. Pravé roty, 5. a 6. rota 1. pluku, měly útočiti na cíl 29, levé, 7. a 8. rota 1. pluku, na cíle 31 a 32. Tyto dvě roty měly býti podporovány 9. a 10. rotou 1. pluku.

Od 7. hodiny ranní počalo dělostřelectvo ostřelovat nepřátelskou posici. Těžké dělostřelectvo střílelo hlavně do prostoru výšiny Mohyla, aby ulehčilo Finům jejich těžkou úlohu.

Nepřátelské dělostřelectvo na tuto ale odpovídalo a silně bilo do zákopů československé brigády, které doslova zasypávalo úlomky granátů a kuličkami šrapnelů. Přes to stáli však všichni vojáci již

v půl deváté na svých místech a očekávali rozkaz k vyražení k útoku. Byli ve výborné náladě, která již předem zabezpečovala vítězství.

Přesně v 9 hodin, závodě druh s druhem v nevylíčitelné odvaze, vyběhli úderníci z prvých zákopů a drali se vpřed. S nemenší vervou hnali se za nimi vojíni, ozbrojení nůžkami a pak další vlny útočníků. Děsná palba nepřátelských kulometů zkosila mnohé z těchto hrdinů, padající ranění vybízeli ostatní, aby jich nedbali a útočili dále. Během několika minut byl prvý sled v drátěných překážkách, průchody dral se dále. Kde nebylo průchodů, byly na dráty vloženy pláště a po nich se útočilo dále. Již v 9 hodin 10 minut byla dobyta nejen prvá, ale někde i druhá linie nepřátelských zákopů.

Počátek tohoto útoku líčí Mamontov ve své zprávě takto:

»Je bez pěti minut devět, zvoním telefonem na Čečka. Jeho odpověd je klidná: všecko je připraveno. Skontrolovali jsme hodinky, devět a jedna minuta. Zapomenuv na všechno nebezpečí, odhodil jsem triedr a stojím v celé výši své postavy, dívaje se přes násep. Hle, oni. moji hrdinové současně na celém úseku fronty vyskakují ze zákopů! Je vidět v běhu semknuté postavy, ozbrojené granáty a puškami. Nepřítel chrlí pekelný oheň z pušek a z kulometů, dělostřelectvo zasypává prostranství granáty mezi našimi a nepřátelskými zákopy, vše je zacloněno dýmem a prachem a touto clonou jen chvílemi je vidět tenoučké, řídké řetězy, v jichž stopách se již vinou první nitky raněných, zatím co první oběti útoku uvázly již a visí na drátěných překážkách. Zprava začaly útok sousední útvary, ale u nich už není pozorovati té bleskurychlé prudkosti, je strašno dívati se směrem k nim, zdá se, že už, už jejich útok se zhroutí. Na štěstí nepřátelská artilerie se opozdila se svou dělostřeleckou clonou a rozpjala ji teprve, když všechny naše slabé síly proklouzly již daleko kupředu a když už proudily z bojiště šedomodré blůzy rakouských a německých vojáků i důstojníků, jejichž husté kolony trojnásobně převyšovaly počet našich útočících vojsk. Zchvácen úžasem, neodvažuji se věřiti ve štěstí vítězství, viděl jsem, jak již 10 minut po počátku útoku byla vzata celá první linie na mém úseku a jak v něm střelci, řítící se po polích nad nepřátelskými zákopy a útočíce granáty na masu obránců, zachvácených panikou, donucovali celé roty nepřátel k hromadnému vzdání. Panika zchvátila celý nepřátelský úsek, vydaný této bezpříkladné atace.«

Život v zákopech.

Za dalších 10 minut byla celá druhá linie nepřátelských zákopů dobyta. Nepřítel byl morálně zničen, jeho betonové úkryty přeplněny mrtvými a raněnými. Dozadu odcházely spousty zajatců zchvácené úžasem nad nevídanou rychlostí útoku čsl. vojska.

Již v půl desáté posílá plukovník Mamontov veliteli dělostřelectva stručnou zprávu:

»Nechť dělostřelectvo střílí do třetí linie a dále. Všechno ostatní dobyto. Mamontov. V 9.30 hodin 19./6.«

Vojáci byli tak nadšeni dobytým vítězstvím, že téměř všichni lehce ranění po obvazu se vraceli do boje. Mnozí lehko ranění neodešli z boje vůbec a obvázali si rány sami.

Plukovník Mamontov hleděl dobytý úspěch rozšířiti, neměl však žádných záloh. Proto, když byla dobyta třetí linie nepřátelských zákopů, byl útok zastaven. V rotách byl následkem utrpěných ztrát tak velký nedostatek mužstva, že nebylo téměř nikoho, kdo by pronásledoval v panickém strachu běžícího nepřítele. Některé roty

ztratily všechny své důstojníky, mnohé roty a čety se smísily, přes to však svou úlohu skvěle vyplnily.

V 10 hodin 45 minut plukovník Mamontov hlásí:

»Části pravého podúseku vyplnily celou svou úlohu. Obsadily výšinu 392 se všemi jejími zákopy. Je nutna záloha. Boj se utišil. Hrozí protiútok zvláště na pravém křídle, kde 5. Finský střelecký pluk nedosáhl svého cíle a na levém křídle, kde 2. pluk nezačal dosud útočiti.«

Nebezpečí nepřátelského protiútoku bylo tím větší, že roty pravého podúseku, vniknuvší hluboko do nepřátelské posice, neměly zajištěných křídel. Pouze rychlosti útoku a vzniklé tím dočasné panice u nepřítele lze děkovati, že nepřítel se nepokusil o energický a silný protiútok, který byl by jistě vedl k cíli již proto, že síly pravého podúseku plukovníka Mamontova byly velmi slabé a neměly nijakých záloh.

Až do 11. hodiny dopolední byla situace velitele pravého podúseku velmi neutěšená. Útočícím rotám mohl plukovník Mamontov přispěti pouze 70 bodáky půlroty 1. roty praporčíka Kulendíka. Teprve v 11 hodin, kdy na přední pozorovatelnu pravého podúseku přišel velitel brigády, plukovník Trojanov, došla prvá záloha, 11. a 12. rota 1. pluku. Plukovník Mamontov vyslal 11. rotu zesílit I. prapor 3. pluku, 12. rotu vyslal na pravé křídlo, aby udržovala spojení s 15. Finským střeleckým plukem.

V 11 hodin začaly přicházet ruské zálohy. Přišel s nimi velitel 82. pěší ruské divise, generál Novický.

Roty československé brigády byly již daleko za třetí linií nepřátelských zákopů.

Smíšením vojínů různých rot utvořily se malé bojové hloučky, které pod náhodným velením některých vojínů samostatně postupovaly dále. Vysoký bojový duch a značná inteligence československého vojáka obstála i v tomto způsobu boje a úplně zabezpečila dobyté vítězství.

Plukovník Mamontov objasnil veliteli ruské pěší divise situaci. Generál Novický vyslal ihned svůj úderný prapor vpravo, ve směru na ves Zarudzie, aby zabezpečil obsazení výšiny 392. Jeden prapor 328. pluku vyslal k zesílení středu. Tento prapor došel do prvé linie českých rot ve 12 hodin 15 minut. Nato vyslal celý 327. pěší pluk napravo.

Hlídka 3. pluku v dobyté linii.

Útočné roty obsadily zatím vesnici Jezerjanku. Ve 14 hodin dobyly posici Jezerjanka-výšina 492 a svahy hřbetu k východu od Travotlok. Pak společně s přišlými ruskými rotami postupovaly dále.

Tím nejen, že vyplnily danou jim úlohu, ale učinily daleko více, než od nich bylo žádáno.

Plukovník Mamontov v 15 hodin hlásil veliteli brigády, že české části byly změněny rotami 82. pěší ruské divise.

Od velitele této divise obdržel povolení odvésti oba české pluky s fronty do Cecové, aby se tam utábořily. Druhému pluku bylo přikázáno shromážditi se u vsi Cecůvky.

K táboru nad vesničkou Cecová, k husitskému praporu střelců Jana Žižky, pomalu se scházeli vojáci prvého praporu. Teprve však ráno druhého dne, (3. července), bylo možno znovuzorganisovat všechny roty prořídlého praporu. II. prapor byl v tu dobu ještě v posici. Postupoval na Godov a Travotloky a teprve druhého dne se připojil k I. praporu.

Podati přesný a podrobný obraz činnosti všech rot pluku není možným. Na základě došlých hlášení rot lze pouze zhruba nastíniti bojovou činnost hrdinných rot a oddílů pluku Jana Žižky, který v bitvě pod Zborovem tak čestně obstál v prvém svém křtu ohněm. Všechny roty a všechny oddíly stejnou měrou přispěly k tomuto slavnému boji.

Tak 1. rota praporčíka Kulendíka, zúčastnivší se boje počtem 2 důstojníků, tří důstojnických zástupců a 214 vojínů svou úlohu skvěle vyplnila. Byla rozdělena ve dvě půlroty, z nichž půlrota praporčíka Rašovského zúčastnila se od počátku boje na pravém křídle rot poručíka Čečka. Během útoku ukořistila několik kulometů a obrátila jejich palbu ihned proti nepříteli. U Jezerjanky ukořistila dvě děla, která byla potom 82. dělostřeleckou brigádou odvezena. Ve vsi zajala štáb rakouské brigády.

Druhá půlrota s praporčíkem Kulendíkem v 10 hodin zesílila první linii a zúčastnila se pak boje ve směru na ves Travotloky.

V boji ztratila celá rota 10 mrtvých a 29 raněných vojínů.

2. rota praporčíka Gerika, ve dvě půlroty rozčleněná, vyrazila přesně v 9 hodin k útoku. V silném dělostřeleckém i kulometném ohni prodrala se drátěnými překážkami do prvé linie nepřátelských zákopů, pobila v ní nepřítele a po úporném boji pronikla i do druhé linie. V této linii zajala mnoho vojínů a ukořistila několik kulometů a bombometů. Přes velké své ztráty a přes stálé pokusy nepřítele o protiútok, postupovala do třetí linie nepřátelských zákopů. Nato společně s ruským úderným praporem 82. pěší divise postupovala na ves Zarudzie, kde obdržela rozkaz k odchodu do Cecové.

Od celé roty se zúčastnilo boje 198 vojínů, 6 důstojnických zástupců a 1 důstojník. Z těch bylo ubito 20 vojínů, raněno 53 vojínů a 2 důstojničtí zástupci.

3. rota podporučíka Rýdla postupovala s druhou rotou. Za útoku před druhou linií nepřátelských zákopů dostala se do trapného postavení. Byla napadena bočnou palbou nepřátelského kulometného hnízda. Z toho trapného postavení ji vysvobodili úderníci, kteří granáty nepřátelské hnízdo zničili. Zmocnila se pak druhé nepřátelské linie a postupovala na Jezerjanku. Pod velením podporučíka Vobrátílka, velitele praporu, dobyla nepřátelské opevněné posice nad touto vesnicí. V dalším útoku pokračovala pak společně s úder-

ným praporem 82. ruské pěší divise. Za boje o vesnici Jezerjanku společně s druhými rotami ukořistila nepřátelskou baterii. Z Jezerjanky k večeru, když obdržela rozkaz k odchodu, odešla do Cecové, kde se shromažďoval celý prapor.

Bojový stav roty čítal 192 vojínů, 2 důstojnické zástupce a 3 důstojníky, raněno bylo 34 vojínů a 3 důstojníci, mezi nimiž velitel roty, ubito 10 vojínů a 1 důstojnický zástupce.

4. rota podporučíka Vlasáka útočila společně s 3. rotou. Po úporném boji obsadila prvou i druhou linii nepřátelských zákopů. Za druhou linií dostala se druhá půlrota praporčíka Brunera do bočného ohně 4 nepřátelských kulometů a musela svůj postup zastaviti. Teprve, když velitel 4. čety, četař Kukla, s několika vojíny své čety granáty tyto kulomety umlčel, útočila půlrota dále. Již v půl desáté zmocnila se třetí nepřátelské linie, při čemž šikovatel Gajer s několika vojíny ukořistil dva kulomety a začal z nich pálit po ustupujícím nepříteli. V boji o třetí linii nepřátelských zákopů podařilo se rotě vysvoboditi 15 vojínů a 1 důstojníka 4. Finské divise z rakouského zajetí. Za dalšího postupu ukořistili vojíni Krátký a Michalčák 2 nepřátelské kulomety, když před tím jejich obsluhu pobili bombami. Praporčík Bruner se svou půlrotou dostal se do boje s celou rotou nepřítele, kterou se mu podařilo vzíti do zajetí a s ní i štáb rakouského praporu. Za postupu na výšinu Mohyla ukořistila rota jedno dělo. Pak společně s ruským úderným praporem postupovala na Zarudzie. Při útoku na Jezerjanku bojovala rota společně s vojíny 1. roty.

Bojový stav roty čítal 179 vojínů, 3 důstojnické zástupce a 2 důstojníky. Raněno bylo 19 vojínů a 1 důstojnický zástupce, ubito 2 vojíni a 1 důstojnický zástupce.

II. prapor poručíka Dembského byl v boji na levém podúseku podplukovníka Zembalevského. Podle disposic velitele brigády měly roty tohoto podúseku začíti útok ve chvíli, kdy roty pravého podúseku se zmocní druhé linie nepřátelských zákopů. Tímto útokem měly roty podplukovníka Zembalevského zabezpečiti levé křídlo podúseku plukovníka Mamontova. Poručík Dembský, vida nebezpečné postavení útočících rot pravého podúseku, nečekal však na rozkaz k vyražení k útoku a z vlastní iniciativy začal útočiti, aby vysvobodil roty pravého podúseku z jejich nebezpečného postavení.

Postupoval tak rychle, že již v 11 hodin dobyl třetí linie nepřátelských zákopů.

Při útoku na posici Godov-Travotloky přešel celý prapor do bodákového útoku, ve kterém zajal 14 důstojníků a 800 vojínů, ukořistil 9 kulometů, jeden minomet a 11 děl, z nichž čtyři, úplně neporušená, obrátil proti prchajícím zbytkům nepřítele.

Za dalšího postupu zmocnil se prapor posice před Godovem. Jeho pravé křídlo se opíralo o lihovar a levé bylo ochraňováno četou těžkých kulometů 21. Finského pluku.

V Godově očekávala prapor bohatá kořist — téměř veškerý trén rakouské divise. Nebylo však spojení s 2. plukem, který přišel asi o půl druhé hodiny později, kdy již II. prapor 3. pluku byl uspořádán a jednotlivé roty již měly své obranné úseky. Nalevo kromě čety Finů nebylo ničeho. Proto dal velitel 5. roty, praporčík Němec, rozkaz k zastavení postupu.

Hlídky praporu došly až ke Godovu, odkudž přinesly tabák, doutníky a cukr. Vyprávěly, že v Godově Rakušané v panice zapalovali skladiště a spěšně ustupovali. Když prý však viděli, že Češi dále nepostupují, vrátili se a oheň uhasili. Hlídky musely před nimi ustoupiti.

Před Godovem bylo rozložení praporu následující: pravým křídlem opíral se prapor o lihovar a sousedil s rotami 2. pluku. Jeho posice byla na návrší jihovýchodně od lihovaru v délce asi půl druhého kilometru. Na levém křídle ochraňoval prapor jeden důstojník se dvěma těžkými kulomety 21. Finského pluku. Celá posice byla v bývalé čtvrté rakouské linii. Roty byly v ní rozloženy v následujícím pořadí, počínaje od jihu: 6. rota, 8. rota, 5. a 7. rota.

Ráno ve dvě hodiny byl vystřídán částmi 82. ruské pěší divise a v poledne 20. června (3. července) se připojil k rotám I. praporu v táboře nad Cecovou.

Jako roty I. praporu, vyznamenaly se i roty II. praporu, byť podúsek, ve kterém byly, nebyl tak důležitým.

Tak 5. rota praporčíka Němce za silné nepřátelské dělostřelecké palby připravila průchody v drátěných překážkách. Velitel roty vida, že levé křídlo II. praporu 1. pluku poručíka Müllera je obnaženo a že nepřítel se připravuje k protiútoku, ohlásil to veliteli praporu. Obdržel rozkaz ihned vystoupiti. Úderníci roty

Na obvazišti 3. pluku.

pod velením podporučíka Hajdy bleskurychle vnikli do prvé nepřátelské linie, zasypali ji granáty a vybili z ní nepřítele. Pak společně s 6. rotou postupovali do druhé a třetí nepřátelské linie.

Po obsazení třetí linie obrátil se podporučík Hajda se svými úderníky vlevo a granáty vybil ze zákopů nepřítele, ohrožujícího křídlo 21. Finského střeleckého pluku. Společně s úderníky 8. roty obsadil pak lihovar, kde ukořistil kulomet.

Hlavní část roty pod velením praporčíka Němce pronásledovala ustupujícího nepřítele a za lihovarem ukořistila nepřátelskou baterii, jejíž úplně zachovalá 4 děla obrátila proti nepříteli. Před Godovem se celá rota zastavila a na výhodné posici se zakopala.

Díky obezřetnému vedení velitele roty a rychlému nástupu úderníků podporučíka Hajdy byly ztráty roty nepatrné. Z celkového počtu 86 vojínů byl jeden ubit a dva raněni. Zato kořist byla obrovská: 435 zajatých, 3 kulomety a 8 děl.

6. rota podporučíka Belky společně s 5. rotou za silného dělostřeleckého ohně vnikla přes drátěné překážky do prvé nepřátelské linie a přinutila posádku této linie k tomu, že se vzdala.

Ve druhé linii nepřátelských zákopů narazila na údernou rotu 142. německého úderného praporu, kterou po úporném boji donutila k útěku. Za dalšího postupu společně s úderníky podporučíka Hajdy útočila vlevo, aby vysvobodila křídlo 21. Finského pluku, které nepřítel ohrožoval kulometným ohněm. U Godova spojila se s 5. rotou a s ní obsadila lihovar.

Bojový stav roty čítal 65 vojínů, 3 důstojnické zástupce a 1 důstojníka. Byli ubiti dva a raněno 7 vojínů.

7. rota praporčíka Číly do jedné hodiny obstarávala spojení s 2. plukem a měla řídkým řetězem obsazeny polní stráže Zoja a Valentina.

Když nedostávala žádných rozkazů, velitel roty z vlastní iniciativy vystoupil a vyplnil mezeru mezi 5. rotou 3. a 12. rotou 2. pluku. Beze ztrát přešla pak rota všechny nepřátelské linie a ke čtyřem hodinám odpoledním spojila se se svými sousedy v posici před Godovem.

Bojový stav roty čítal 91 vojínů, tři důstojnické zástupce a 1 důstojníka. Raněn byl jeden vojín.

8. rota praporčíka Holáska vystoupila ve stejnou dobu jako 5. a 6. rota. Za silné dělostřelecké palby dostala se do prvé nepřátelské linie. Šťastně při tom minula granátové podkopy. Ve druhé linii nepřátelských zákopů se dostala do krátkého boje s nepřítelem, který v počtu 3 důstojníků a 405 vojínů se vzdal. Po obsazení třetí linie nepřítele vyšel praporčík Holásek s několika vojíny své roty na hlídku do Godova. Narazil na značné síly nepřítele a v palbě nepřátelských kulometů musel se vrátiti k rotě, která podle rozkazu velitele praporu se zakopala v posici před Godovem.

Bojový stav roty čítal 70 vojínů, 4 důstojnické zástupce a 1 důstojníka.

V boji byli raněni 3 vojíni a ubit jeden důstojnický zástupce.

Kulometný oddíl podporučíka Bednáře byl po celých devět dní před útokem bez vystřídání v posici a účelnou palbou svých kulometů nedal nepříteli možnosti k nějaké větší činnosti.

Za útoku podporovaly kulomety podporučíka Bednáře pokud to bylo možno, útočící roty. Nato postupovaly za nimi. Po dobytí třetí nepřátelské linie obsadily výšinu 492 a výšinu nad Jezerjan-

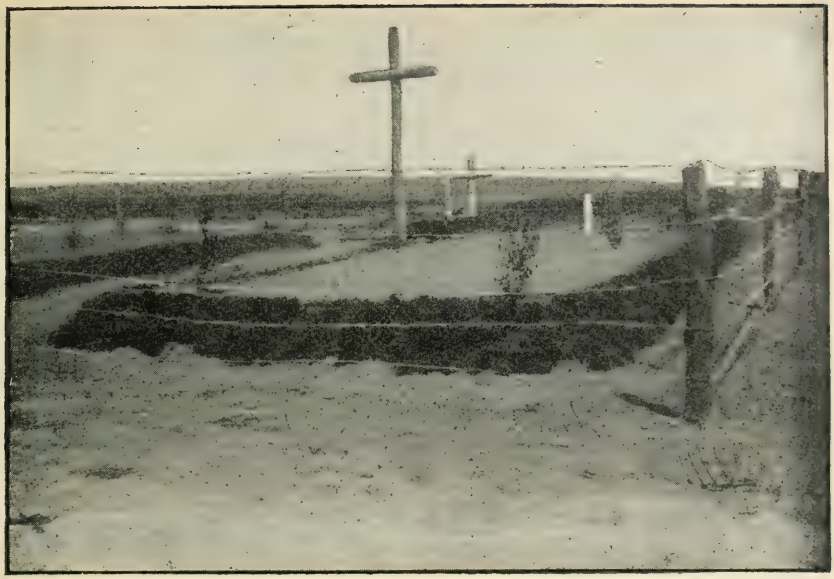

Společný hrob padlých bratří.

kou, odkudž svou palbou prokázaly útočícím rotám neocenitelné služby.

Bojový stav kulometného oddílu čítal 80 vojínů, 3 důstojnické zástupce a 1 důstojníka. Raněni byli 4, ubit 1 vojín.

Spojovací oddíl podporučíka Šípka, který byl náčelníkem štábu velitele pravého podúseku, v silné dělostřelecké palbě staral se o řádné telefonní spojení celého podúseku.

Podporučík Šípek obdržel po obsazení druhé nepřátelské linie rozkaz zorganisovati ty roty, které ztratily v bojích své velitele a zůstaly bez vedení. Podporučík Šípek tuto úlohu skvěle vyplnil a se svou skupinou se dostal až na výšinu 392.

Plukovní obvaziště Dra Haeringa, umístěné v Cecové, skvěle vyplnilo úkol na ně vnesený. Lékaři Biebl, Hořejš, jejich pomocníci Koráb a Havel konali vzorně svou svatou povinnost a svou dovedností zachránili život mnohému českému vojáku.

Kancelář pluku po dobu boje byla ve vesnici Krasno. Tam také byl plukovní trén, který ze všech svých sil se staral, aby

dobře byly zásobeny střelivem nejen roty třetího, ale i roty prvního pluku.

Celý pluk vstoupil do boje s 19 důstojníky, se 30 důstojnickými zástupci a se 1302 vojíny.

V boji bylo ubito 47 vojínů a 3 důstojničtí zástupci. Raněno bylo 6 důstojníků, 5 důstojnických zástupců a 154 vojínů.

Kořist pluku byla obrovská. Bylo ji lze velmi těžko určit. Čítala přibližně 20 děl, 50 kulometů, 8 minometů, 1 reflektor, 45 zajatých důstojníků a 2450 zajatých vojínů.

Uspořádati všechny bojem unavené jednotky pluku bylo možným teprve druhého dne, kdy na louce u Cecové se shromáždily ztrátami silně zeslabené roty 3. pluku.

Přijel k nim starý ruský generál patriarchálního vzezření, velitel 49. armádního sboru, generál Selivačev.

Chtěl pozdraviti hrdiny od Zborova. Skláněl před nimi svou bílou hlavu a se slovy »Hluboko se skláním před slavnými orly, přivlekšími za sebou ruské vojíny«, hleděl zahladiti dojem, který ve vojácích vzbudil ruský pluk granátníků, odepřevší vyplniti rozkaz jíti na frontu.

Do tábora nad Cecovou došel telegram profesora Masaryka, adresovaný vojákům československé brigády:

»Dokázali jste našim přátelům, že náš národ jest trvale rozhodnut domoci se své národní a politické samostatnosti. Vaše činy na bojišti dávají pravý smysl požadavkům našich poslanců ve vídeňském parlamentě. Vy jste živý protest proti protislovanskému a protirománskému Rakousko-Uhersku a proti jeho věrolomné dynastii!«

Velitel ruské armády, generál Brusilov, telegramem č. 10517 adresovaným »veliteli 3. českého pluku Jana Žižky«, ocenil boj u Zborova slovy:

»Vřele vítám slavné bratry Čechy-hrdiny slavného průlomu. Věřím, že je blízký den vítězství, po němž slunce Svobody zazáří i nad Čechií, byvší vždy předvojem Slovanů. Jako vůdce ruské národní armády vyslovuji díky slavnému pluku, jehož bodáky bude vybojováno příští i jeho národa.«

Na jméno plukovníka Mamontova došel i dopis předsedy československé Národní rady:

»Naše vojska pod Vaším přímým velením proslavila se na poli cti spolu s ruskými druhy.

Jsme šťastni, že Vám můžeme vysloviti srdečný i vděčný dík, jsme přesvědčeni, že naši vojíni a důstojníci v družné jednotě s Vámi, vřele milovaným vůdcem, půjdou od vítězství k vítězství. 25. června 1917. Předseda Masaryk, sekretář Klecanda.«

Velitel pluku, mluvě z duše každého vojína, odpověděl na toto vyznamenání prostými a srdečnými slovy:

»Drahému našemu duchovnímu vůdci, profesoru Masarykovi! Jsme hrdi Vaším vysokým oceněním naší práce pro rodnou Čechoslovač. Jsme šťastni, že prolitá námi krev upevní svobodu české republiky. Uznáváme, že jsme ukázněné vojsko, spojené vzájemnou důvěrou mladších bratří k starším, vojsko, které může sloužiti velikému dílu, osvobození naší Otčiny, úpící pod austrogermánským despotismem. My svatě ceníme odkazy Jana Žižky, našeho patrona, my věříme, že dosáhneme vítězství nad silnějším nepřítelem a jsme hotovi prolíti svou krev do poslední kapky za svobodu naší, ještě uhnětené Čechoslovače. Z Vaší duševní podpory čerpáme nové síly a radostně, bouřlivě prohlašujeme »zdar naší Národní radě s profesorem Masarykem v čele!«

A jako profesor Masaryk a generál Brusilov, ocenila význam bitvy u Zborova i zatímní ruská vláda, která pozdravila části, které se dne 1. a 2. července na jihozápadní frontě zúčastnily ofensivy tímto projevem uznání:

»Jménem celého Ruska pozdravuje zatímní vláda revoluční armádu, přešedší v nástup. V těchto chvílích, kdy na polích bojů se rozhodují osudy ruské revoluce, mějž armáda na paměti, že všichni se spojili v jediné snaze podporovati její plamenný vznět a dovésti veliký úkol revoluce k žádoucímu cíli. Den 18. června ukázal celému světu cíl armády, utvořené na demokratickém základě a proniknuté pevnou vírou v ideál revoluce. Hluboce se skláním před činy hrdinů, padlých v boji za svobodu a nezávislost Ruska. Zatímní vláda jménem svobodných národů dává chrabrým plukům, které se zúčastnily bojů 18. června rudé prapory a uděluje jim název »pluky 18. června«. Nechť den velikých nadějí ruského národa bude pro budoucnost nerozlučně spojen se jmény hrdinných pluků revoluční armády! Ministerský předseda, kníže Lvov.«

Velitel československé brigády, plukovník Trojanov, za boj u Zborova je jmenován ministrem vojenství generálmajorem. Ve svém rozkaze z 24. června (7. července) 1917 děkuje vojákům a důstojníkům své brigády slovy:

»Rozkazem ministra vojenství byl jsem povýšen za chrabré chování brigády v boji 19. června na generálmajora. Za toto jmenování vděčím pouze chrabrosti a udatnosti důstojníků a vojáků mé brigády, kteří ukázali neobyčejnou odvahu při průlomu nepřátelských posic i obsazení výšiny 392, za což přináším jménem služby můj srdečný dík všem důstojníkům, vojákům a mým pomocníkům, plukovníku Mamontovu, bývalému veliteli pravého bojového podúseku, podplukovníku Zembalevskému, veliteli levého podúseku.«

Dne 21. června (4. července) ve 12 hodin v noci obdržel pluk rozkaz připraviti se k odchodu.

Ve štábu armádního sboru obdržel plukovník Mamontov rozkaz změniti se svým plukem 327. Ursunský pluk vpravo od Jezerjanky, za řekou Malá Strypa.

O 2. hodině noční pod velením plukovníka Mamontova vystoupil I. prapor. Místo unaveného II. praporu byl naznačen prapor 2. pluku. Nastalým před tím deštěm byla cesta tak blátivá, že unavení vojáci sotva mohli po ní jíti. O půl páté hodině dorazil prapor do Jezerjanky. Svítalo. Plukovník Mamontov si prohlédl posici. Poznal, že bude velmi těžko změnu provésti, zvláště na pravém křídle 327. pluku. Ale rozkaz byl jasný.

První počala provádět změnu 1. rota. Vedl ji sám velitel pluku ve směru k mléčnému dvoru. Nepřítel ji však zpozoroval a silnou dělostřeleckou palbou hleděl změnu překaziti. To se mu také podařilo.

Rota se zastavila a ulehla. Nepřátelské dělostřelectvo pálilo dále a rozbořilo dvoupatrovou budovu mléčného dvora. 327. pluk, do jehož zákopů nepřítel také střílel, žádal, aby změna byla zastavena.

Plukovník Mamontov dal rozkaz k opuštění vesnice. Prvá rota po jednotlivcích byla vyvedena do údolí k jihovýchodu od vesnice. V něm shromáždil se celý prapor. K večeru se pak vrátil do Cecové.

Dne 22. června (5. července) odešel pluk z Cecové na severozápadní kraj vsi Krasno, kde se utábořil pod stany.

Dne 24. června (7. července) obdržel rozkaz změniti Novouzenský pluk, který byl na pravém křídle 82. pěší divise. Ještě před svítáním změnila 5., 6. a 8. rota pluku levý prapor Novouzenského pluku.

Změna pravého praporu tohoto pluku nemohla býti již provedena. Nesprávnými rozkazy přišel v místa, kam měl přijíti prapor 3. československého pluku, prapor Carevského pluku 82. pěší divise.

Nastalo zbytečné soustředění rot v narychlo zbudovaných mělkých zákopech, které nepřítel zpozoroval.

Začala silná dělostřelecká palba. Touto palbou byly ve 4. rotě dva vojíni ubiti a dva raněni. Roty I. praporu byly pak velitelem praporu, podporučíkem Vlasákem, odvedeny do plukovní zálohy, která byla rozdělena na dvě skupiny.

Prvá skupina, 2. a 6. rota, stála poblíže štábu pluku, druhé skupiny, 1., 3. a 4. rota, byly poněkud vzadu, v bývalých rakouských zákopech.

Nepřítel po celý den ostřeloval zákopy II. praporu i obě skupiny zálohy.

V noci z 24. na 25. června (7. na 8. července) byl II. prapor vyměněn 6., 2. a 4. rotou; v prvé skupině zálohy byla 1. a 3. rota, v druhé 5., 7. a 8. rota.

Ráno, dne 25. června (8. července) nastal vlevo od posice, obsazené rotami 3. pluku, silný boj. Velitel pluku hleděl zabezpečit roty proti nenadálému útoku a vyslal dopředu několik skupin výzvědných hlídek. Nepřítel však na posici českých rot neútočil, omezil se pouze na dělostřeleckou palbu.

K večeru 25. června (8. července) byly roty 3. pluku vyměněny 27. ruským pěším plukem. Odešly do Krasna, kde pod stany přenocovaly.

Druhého dne k večeru odešel celý pluk jako záloha 49. armádního sboru do vesnice Nesterovce, kde měl zůstati několik dní, aby si odpočinul.

I zde však odpočinek byl krátký. Již 1. (14.) července musel pluk vyslati 74 vojínů s důstojníkem k I. gardovému sboru, aby tam konali výzvědnou službu. Byli určeni vojíni od 4. roty s prapor-

číkem Brunerem. Brzy se však vrátili, již 5. (18.) července hlásili se opět u pluku.

V Nesterovcích rozloučil se s plukem dosavadní jeho velitel, plukovník Mamontov. Byl jmenován zatímním velitelem brigády, když generál Trojanov odešel k ruské části.

Plukovním rozkazem 102 z 20. července (2. srpna) loučil se s plukem slovy:

»Střelci Jana Žižky! Poněvadž bývalý velitel brigády, generálmajor Trojanov, byl ustanoven velitelem 1. Finské střelecké divise, ujal jsem se zatímního velení brigády do definitivního rozhodnutí československé Národní rady.

Louče se s Vámi, drazí moji váleční bratři, z celého srdce vroucně děkuji Vám všem, důstojníci i vojíni, za Vaši neustálou pomoc ve všech mých činech, i za nezměnitelnou důvěru ke mně. Jsem šťasten vědomím, že naše společná práce nebyla zkalena ani jednou neželanou událostí. Bratrská kázeň, vzájemná úcta a důvěra pomohly nám vypěstovati ducha pluku, jímž nemohou otřásti ani těžké ztráty, ani nesmírná únava.

Střelci Jana Žižky! Vaše válečná sláva rozlétla se po slavném boji u Zborova po celé ruské zemi a ohlasy její nepochybně doletěly i do Čechie-Vlasti, s takovou netrpělivostí Vás očekávající. Šťasten bude, kdo se ujme velení nad Vámi, moje drahé děti pluku, mnou stvořeného a mnou vychovaného v odkazu velikého hrdiny Čech, Jana Žižky.

Budu vždy hrdým na Vás, zachovávaje vždy za boj u Zborova mně udělený stejnokroj Jana Žižky 3. pluku a prosím, abych neustále byl veden v seznamech 1. roty, aby nezlomně se upevnil svazek mezi plukem a jeho prvním válečným velitelem.

Kéž žehná Bůh vítězstvím náš husitský prapor. Sláva Čechii, naší matce trpitelce. Kéž zazáří nad ní slunce Svobody.

Buďte vždy jedinou družnou rodinou, bratři střelci Jana Žižky. Svatě zachovávejte válečné zákony, dané Vám největším hrdinou Čechie, střežte svého vysokého ducha bratrství a kázně. Tehdy Vy budete pevným základem rodící se armády Čechie. Věřím v naše síly, doufám ve Vás, drazí bratři a posílám slavnému pluku Jana Žižky na rozloučení své nazdar! Plukovník Mamontov.«

Zatímním velitelem pluku byl jmenován štábní kapitán Ale-

xejev, kterému plukovník Mamontov předal dne 6. (19.) července velení pluku.

Dne 6. (19.) července vypukl v domě, kde byla kancelář velitelství pluku, požár. S ním vzal za své celý plukovní archiv a s ním i redakce a kancelář časopisu Táborita, jediného to časopisu plukovního v československé brigádě před Zborovem.

Do Nesterovce docházely pomalu zprávy o šířícím se rozvalu ruské armády, o postupu nepřítele na celé frontě. Zde tak i jim nastal ústup.

Dne 6. (19.) července musel pluk rychle opustiti Nesterovce.

Přes městečko Jezerná odešel do Lysých Jam, kde u silnice pod stany tábořil.

Kolem ležení pluku ustupovalo ruské vojsko. Vojáci na vlastní oči viděli to, čeho se každý obával a čemu nikdo nechtěl dáti víry.

Po silnici zmateně a v nepořádku ustupovaly houfy ruských vojáků, příslušníků nedávno tak mocné a silné armády.

Z Lysých Jam nastoupil pluk další pochod. Vedl jej štábní kapitán Alexejev.

Pluk měl spolu s kozáky jako zadní voj chrániti ústup ruské armády.

Kolem Jezerné ustupoval k Tarnopoli.

Za Jezernou naskytl se vojákům úchvatný pohled, celé městečko bylo zahaleno dýmem a nad městečkem se valily obrovské sloupy černého kouře, to Rusové zapálili v městečku veliké sklady střeliva, aby nepadly nepříteli do rukou.

Před večerem, ještě za světla, přišel pluk do Kozlova, prošel jím a šel dále do vesnice Domamoryč. V ní zůstal na nocleh. Vojáci spali na konci vesnice.

Druhého dne 8. (21.) července měl pluk s kozáky stůj co stůj zameziti Němcům obsazení linie řeky Seret a města Tarnopol.

Brzy ráno, ještě před rozedněním, podle rozkazu velitele pluku, šel pluk zaujati obrannou linii před vesnicí. Kromě slabých obranných stráží nebylo vpředu nijakých vojsk. Pluk měl obsaditi linii severozápadně od vesnice.

Plukovník Mamontov o tomto dni ve své relaci uvádí:

»Dne 8. července měl pluk za úkol ve spojení se zbytky ruských vojsk, které se rozprchávaly na všechny strany, zabraňovati

Němcům do poslední chvíle přístup k řece Seret a do Tarnopole. Pluk obsadil toho dne linii před vesnicí Domamoryč.

Mezi plukem a postupujícím nepřítelem nebylo téměř nikoho. Velitel divise dal pluku rozkaz zaujati posice severozápadně od vesnice mezi silnicí u koty 368 a úvalem, který se vinul ke dvoru Jelizavetůvka ze severozápadu k prostoru koty 360.

Tato posice byla včas silně opevněna a předpokládalo se zde nepřítele zadržeti.

Podle zpráv štábu divise byly na této linii ještě pluky 3. divise, 2. československý pluk a kozáci. Sotvaže však I. prapor pluku podporučíka Vlasáka jal se přibližovati k této linii, ukázaly se vpředu v husté mlze jakési řetězy pěchoty.

Bylo půl osmé ráno.

Velitel pluku zastavil pluk a poslal jezdce Kupce vpřed. Ten, když vyjel na hřeben pahorku, zpozoroval, že má před sebou nepřátelský řetěz, který, sotva obrátil koně zpět, počal po něm zuřivou palbou.

Nato roty I. praporu se rozvinuly a zaujaly posici na vyvýšenině. Na obě strany byly pak vyslány hlídky, které vyzvěděly, že na obou křídlech nebylo nijakých našich částí. Velitel pluku z obavy, aby nebyl odřezán, poslal o tom hlášení plukovníku Mamontovi, který dal rozkaz odvésti pluk na západní okraj vesnice. Odtud byly potom vyslány silné hlídky na koty 369 a 361.

V tomto obranném postavení na západním okraji vsi Domamoryč byly pluku sousedy napravo roty Semenovského pluku, nalevo roty 602. pluku.

Hlídky nepřítele se stále více a více přibližovaly k linii pluku, když však narazily na tuhý odpor, ustoupily.

Situace pluku byla stále kritičtější, tím spíše, když kozáci, kteří byli sousedy Semenovců, kolem 10. hodiny ustoupili a odkryli tak bok Semenovců. Na druhé straně zase roty 602. pluku se připravily k odchodu z linie.

Ve vesnici samé pak začaly se vzmáhat loupeže.

Velitel divise, vida ústup 602. pluku, rozkázal Semenovskému pluku ustoupiti k vesnici Dolžance.

Tím před vesnicí Domamoryč zůstaly pouze roty 3. pluku. Když to zpozoroval nepřítel, postupoval po silnici k Tarnopoli, kde nepřicházel na odpor.

Most přes řeku Seret u Tarnopole.

Bylo jasno, že takovým způsobem k večeru dojde až k řece Seretu. Roty pluku zadržovaly palbou jeho postup. Nepřítel, když viděl, že probíjeti se na Domamoryč je pro něho nevýhodné, obrátil svoje hlavní síly na jih od Domamoryč, na ves Zabojky, kam vedla jediná cesta ústupu.

Pod velením štábního kapitána Alexejeva střelci Jana Žižky zdokonalovali své zákopy, aby se lépe chránili před dělostřeleckým ohněm. Ale nevhodná posice, kterou nebylo jim možno jinak upraviti, činila jejich úsilí marným. Přes to však, ačkoliv hladověli již druhý den a byli krajně vyčerpáni, nikdo z nich nezpůsobil svému pluku hanbu odchodem z posice a nikdo netoulal se po vsi.

Zato ruští vojáci Domamoryč v pravém slova smyslu přeplnili.

Ve tři hodiny došla zpráva, že nepřítel obsadil lesík na silnici na sever od Dolžanky a že jeho řetězy je vidět na výšinách na východ od vesnice. Proto Semenovci dali se na ústup, takže mezi nimi a námi vznikla mezera dvou verst. Němci zahájili útok proti Čechům.

Nepřátelské řetězy sestupovaly s výšin a blížily se k Domamoryči. Ve vesnici se ukázala skupina raněných, hledající sanitní vozy. Palba po našich posicích a po vesnici stále vzrůstala.

V půl čtvrté nastala panika vlevo, v prostoru pluku 601. a 602. Tam marně důstojníci, spolu s knězem, držícím kříž v ruce a pro boha prosícím vojáky, aby zůstali, snažili se vojáky udržet.

V tuto kritickou chvíli padl štábní kapitán Alexejev. Byl těžce raněn granátem do hlavy. Velení pluku převzal podporučík Vlasák, velitel I. praporu. Povzbuzuje svůj pluk, jako hrdina obcházel roty, nehledě na nejprudší oheň. Byl v této chvíli také raněn.

Mnoho střelců bylo vybito z bojových řad. A nepřítel blížil se již téměř těsně k našim.

Aby nebyli obklíčeni, ustupovali střelci 3. pluku krátkými přeběžkami v plném pořádku. Raněné nesli na rukou.

Důstojníci snažili se udržet okraj vesnice. Přijel jsem cvalem do linie a dal rozkaz ustoupiti na ves Zabojky. Zůstávati zde samojediní, když na obou křídlech všichni již z posice odešli, bylo by šílenstvím.

Hořící Domamoryč, kouř požárů, dým výbuchů, v panice zmítající se obyvatelé, vojáci, ranění, koně, převržené vozy...

Se shora žádného vedení, nikde žádného velitele...

Vybíháme ze vsi a s výšin zprava i zleva pálí do nás pěchota, obsadivší všechna návrší. Řídkými řetězy probíjíme se úžlabinou, močálem na západní okraj Zabojek. Hrdinský protiútok našich rot proti neopatrně se na nás vrhnuvším nepřátelským řetězům, na čas nám dopřávají klidu. Jakýsi příkop slouží nám za posici. Napravo máme několik rot Semenovců.

Sténání raněných, hledání sanitních vozů. Mučivé vědomí toho, že jsme pohlceni ruským chaosem a v něm bezmocni.

Z pluku zůstala hrstka střelců. Mnozí byli odtrženi proti své vůli v boji v hořící vesnici a sloučili se se Semenovci, nebo s jinými ruskými útvary, mnozí však padli smrtí chrabrou...«

Štábní kapitán Kupec, který byl před bojem u Domamoryč vyslán velitelem pluku, aby prozkoumal, jaké části jsou před plukem, zažil při tom nebezpečnou příhodu. Líčí ji takto:

»Časně ráno dne 8. července 1917 vydal velitel pluku, štábní kapitán Alexejev, rozkaz k odchodu ze vsi Domamoryč.

Pluk měl jíti do posice jako záloha jedné z ruských pěších divisí.

My, jízdní rozvědčíci, jeli jsme s velitelem pluku v čele celého pluku. Za námi v čtyřstupech pochodovaly roty praporů. Když jsme byli asi 400 kroků od Domamoryč, byli jsme náhle přepadeni silnou palbou s protějších kopců. Roty se rozvinuly a zahájily palbu.

My i s velitelem pluku sesedli s koní a skryli se v obilí. Velitel pluku v domnění, že před námi jsou ruské části, nařídil rotám nestřílet.

Když palba rot byla zastavena, vyzval nás slovy »kdo je chrabrý, kdo dobrovolně pojede,« vyzvědět, jaké to části zahájily po nás palbu.

Bylo nás v jízdní rozvědce celkem 12, z nich pouze 2 Češi, ostatní byli Rusové. Nikdo z těchto se nehlásil. Vida to, přihlásil jsem se já, ačkoliv jsem před chvíli přijel k pluku znaven, jezdil jsem totiž celého předešlého dne až do pozdního večera po celém okolí a marně hledal kuchyně pluku. Nalezl jsem je až druhého dne časně ráno a podle rozkazu plukovníka Mamontova přivedl je k pluku do Domamoryč.

Velitel pluku, potěšen, že přece mezi námi se našel někdo, kdo se přihlásil, dal mně kapesní šátek a se slovy: »jeď kupředu na frontu, mávej šátkem a řekni jim, aby do nás nestříleli, že jsme jejich«, mě propustil.

Přijel jsem asi na dvě stě kroků před zákopy, z nichž někdo na mě, podobně jako já, mával bílým šátkem.

Když jsem přijel blíže, viděl jsem, jak vlevo vylézá ze zákopu voják, podle přilby to byl říšský Němec. Podíval jsem se vpravo. Tam také vylézali ze zákopů vojáci.

Začali mě obcházet. Dva důstojníci, domnívajíce se patrně, že jsem k nim vyslán jako parlamentář, šli ke mně. Ptali se lámanou ruštinou, co že si přeji.

Octl jsem se v kritické situaci. Dáti se zajmouti znamenalo jistou smrt, neboť jsem u sebe měl dopisy a na nich adresu dobrovolce třetího střeleckého pluku Jana Žižky. Usmrtit jsem se nemohl, držel jsem jednou rukou koně a v druhé jsem měl kapesník, kdybych býval sahal po zbrani, poznali by můj úmysl.

Zbýval mně jedině útěk! Než důstojník svou otázku dopo-

věděl, otočil jsem rychle koně a cvalem ujížděl zpět k pluku. Než se překvapení Němci vzpamatovali a než po mně zahájili palbu, podařilo se mně dojeti do doliny, kde jsem byl proti jejich palbě již chráněn. Zbývalo mně ještě přejeti malý vrch. I ten jsem šťastně přejel a ačkoliv to byla jízda v zběsilé palbě nepřítele i palbě našich rot, nebyl jsem raněn.

Šťastně jsem dojel k pluku. Velitel pluku po mé zprávě, že vpředu jsou Němci, mně poděkoval a poslal do vesnice, abych si odpočinul.

Teprve po boji jsem se dozvěděl, že přede mnou byla dopředu vyslána hlídka pěší výzvědné roty s desátníkem Hákem, 44letým dobrovolcem. Tato hlídka byla přepadena Němci, tři z ní byli zastřeleni, desátník Hák těžce raněn a zajat. V zajetí udal, že je Latyš a tím se zachránil.

Po míru v Brest Litevsku jako zajatec byl vyměněn a přes bolševickou frontu se dostal k nám do Jekatěrinburku. Sešel jsem se s ním a spolu s ním vzpomínal na horký den u Domamoryč.

Teprve tehdy jsem se dozvěděl, že desátník Hák mě toho dne viděl, jak na koni s bílým šátkem jedu k Němcům. Byl tak sláb, že nemohl mě upozorniti na nebezpečí, kterému jedu vstříc.«

Velitel 3. roty 3. pluku v boji u Domamoryč líčí tento boj následovně:

»Bylo již hodně pozdě, večer v pátek dne 20. července n. st. r. 1917, když 3. pluk Jana Žižky z Trocnova unavený a hladový dorazil se svým novým velitelem, štábním kapitánem Alexejevem, do malé vesničky Domamoryč, rozložené v dolině a na dvou dosti srázných svazích.

Vesnička byla přeplněna ruským vojskem, nestarajícím se již valně o nepřítele ale zato vynášejícím na četných táborech hojně resolucí jak zachrániti a prohloubiti vymoženosti revoluce. Protože nebylo nikde místa, nepokoušeli jsme se ani o ubytování a ježto noc byla krásná, rozložili jsme se na západní straně vesnice na návsi, kolem plotů a chalup a postavili stráže. Hoši zmořeni únavou, začali dřímat.

Poslední chalupu obsadil štáb pluku a tam nás, velitele rot a praporů, pozval velitel pluku, štábní kapitán Alexejev, aby nám dal ústní rozkazy na ráno a informoval nás o situaci. Porada se protáhla přes půlnoc. Nálada byla velmi stísněná, o nepříteli se

nevědělo určitě vlastně ničeho, spojení žádného nebylo, vždyť ruská armáda se nezadržitelně rozkládala.

A v tomto chaosu a nejistotě dostal náš pluk rozkaz, aby ráno vyhledal nepřítele a přijda s ním do styku, zaujal posici a zadržel jeho další nástup.

Bylo nám slibováno, že nás budou podporovati bojové ruské části nezamořené ještě anarchií, jako zejména Semenovský pluk 602., Smolenský pluk 25., Mohylevský pluk 26. a Vitebský pluk 27. Dokonce nám bylo sděleno, že velitel 5. armádního sboru, generál Romanov, nám dá k disposici silné dělostřelectvo se spolehlivým mužstvem.

Ovšem, každý střízlivý pozorovatel již věděl, že jsou to sliby nesplnitelné a proto s pocity velmi stísněnými odešli jsme k rotám, kde nehledě na velikou únavu, nebylo ani pomyšlení na spánek.

Ráno vydali jsme se na rozvědku, roty pak pomalu postupovaly za námi. Nedošli jsme však příliš daleko, když tu znenadání zarachotil kulomet — pak druhý, třetí. Nikdo s počátku nevěřil, že to je již oheň nepřátelský. Stáhli jsme rozvědky, vyhledali alespoň částečně vyhovující posice a začali jsme se zakopávat.

Naše 3. rota, které jsem velel po raněném u Zborova bratru poručíku Rýdlovi, zaujala posici na rokli po obou stranách cesty, vedoucí z Domamoryč do Pokropivny. Oheň nepřítele brzy umlkl a proto jsme úsilovně začali kopat okopy, abychom byli alespoň částečně chráněni.

Naše rota měla na levém křídle spojení s 602. plukem a jeho 4. rotou. Setkal jsem se s velitelem této roty a při rozmluvě jsem se dozvěděl, že jeho rota má 4 kulomety. Protože naše rota neměla žádného, požádal jsem ho o zapůjčení dvou kulometů, čemuž on ochotně vyhověl. Na pravém křídle měla rota spojení s rotami 3. pluku a tyto opět se Semenovským plukem.

Klid se strany nepřítele byl velmi podezřelý. Pozoroval jsem bedlivě činnost nepřítele proti úseku naší roty a tu vidím neustálé míhání hlav prokopaným průchodem, který vedl do rokle se strany od nás neviditelné, paralelně se zákopy nepřátelskými. Byl jsem ubezpečen, že tam se asi soustřeďují síly nepřátelské k útoku a proto podávám o tom ihned hlášení a prosím, aby toto místo bylo ostřelováno dělostřelectvem. Netrpělivě jsem očekával až zahřmí slibované nám mohutné dělostřelectvo. Bohužel, čekal jsem marně.

Jako výsměch ozvalo se kdesi v dáli dělo snad pouze náhodou, jehož náboje však dopadly téměř do našich řad. Ale i toto jediné toho dne činné dělo po několika málo výstřelech umlklo a neozvalo se již.

Jaký zármutek, zlost a lítost zmocňuje se nás, když vidíme úplnou bezmocnost ruské armády. Je přece dobře známo, jak pozvedne se duch vojína v zákopech, když cítí, že má za sebou spolehlivé dělostřelectvo, které v případě potřeby zasype náboji nepřátelské zákopy.

Zato však ze strany nepřítele se začíná ozývat střelba z děl, která se stupňuje, až přechází v hotové peklo. Naše narychlo vykopané díry nám nemohou poskytnouti téměř žádné záchrany a proto jsme nemilosrdně vydáni nepřátelské palbě, která krutě řádí v našich řadách, neboť nepřítel jest kupodivu dobře zastřelen. A tento dešť granátů a šrapnelů trval téměř hodinu.

Když palba nepřátelská začala býti mírnější a bylo možno pozvednouti hlavu a rozhlédnouti se kolem, dostávám zprávu po řetězu, že levé křídlo naší roty jest nechráněno a že 602. pluk se rozutekl. Mezi dobrovolci nastává pochopitelné vzrušení, neboť jsme byli opět zbaběle ruskými vojáky zrazeni. Postavení naše v takovéto situaci bylo povážlivé, neboť v případě zajetí hrozila nám jistá smrt.

Poslal jsem o tom hlášení a prosil o rozkazy, avšak marně, spojení jsem nedocílil vůbec. Krátce nato dostávám zprávu z pravého křídla, že i toto jest otevřené a že v okopech zůstává nepatrná část našich dobrovolců.

Nepřátelská palba umlkla úplně a tu se všech stran se řítí silné oddíly německých vojsk a hlavní jejich nástup jest veden ze zmíněné již rokle. Zahájili jsme rychlou palbu z pušek a kulometů, ale ta byla příliš slabá, než aby zastavila nepřátelský nástup.

S počátku nepřítel nastupoval přebíhaje, ale když neviděl valného odporu, nastupoval s nasazenými bodáky a plnou postavou.

Vidím, že marné jsou naše další oběti, že jest vše ztraceno a dávám rozkaz, aby se rota po jednotlivcích stáhla za ves Domamoryč v domnění, že tam se snad ruská armáda na východním svahu zadrží.

Plížím se poslední s několika dobrovolci z naší roty příkopem u cesty.

Odpočinek na ústupu.

Odešli jsme asi 100 kroků od zákopů, když tu u cesty na vyvýšeném místě, které pravděpodobně sloužilo veliteli pluku za pozorovací místo, spatřím raněného štábního kapitána Alexejeva.

Požádal jsem rychle bratra desátníka Vodku z naší roty (nyní nadporučíka), který byl u mne nejblíže, aby vyjmul palatku (stanové plátno), na kterou jsme položili raněného a pokud síly naše stačily pospíchali jsme do vsi, vzdáleni jsouce jen několik kroků od nepřítele v té naději, že snad tam jsou ještě naši neb ruští sanitáři, kteří poskytnou první pomoc. Avšak jaké bylo naše zklamání, když jsme uviděli vesnici úplně prázdnou, kde kromě ustupujících našich jednotlivců nebylo nikoho a kde se dovídám, že náš pluk dostal rozkaz k ústupu na ves Zabojky.

Donesli jsme raněného velitele k první chalupě, kde před několika hodinami dlel s námi v rozmluvě a prosili domácí lid o vodu. Ti však ze strachu před blížícím se nepřítelem chovali se k nám velmi nepřátelsky a nešťastného raněného nedovolili vzíti do světnice.

Položili jsme ubožáka u chalupy, když právě v tom okamžiku vypustil svou šlechetnou duši.

Nemohl jsem se déle zdržovati, neboť jsem musel uvésti do pořádku rozptýlenou rotu a proto jsem nařídil bratru Vodkovi, aby mrtvolu prohlédl, odebral veškeré cenné věci a dokumenty a stůj co stůj vynesl za ves, aby mohla býti důstojně pohřbena.

Když jsme se ocitli na druhé straně vesnice, tu se dovídáme, že na posici zůstali ještě někteří naši ranění. Abychom je zachránili, strháváme s sebou svým nadšením i zbytek ruských vojáků a když již Němci byli u vesnice, vrháme se v protiútocích, odrážíme a zatlačujeme nepřítele a vynášíme naše raněné na zádech a tyčích, neboť nosítek a sanitních vozů již nebylo. Kde byla jaká povozka, byla obsazena zbabělou chátrou, která ztratila již cit vůči svému raněnému bratru a nenaložila jej i když o to úpěnlivě prosil.

A v této době nastával konec někdy slavné a mocné ruské armády. Vojáci ironisovali prosby a přemlouvání (již se nepřikazovalo) svých představených, zahazovali pušky, odřezávali postraňky od zapřažených koní u děl a muničních vozů, vyhazovali kulomety s kar, nasedali na koně a vozy a v panickém strachu prchali, aniž by jim opravdu hrozilo vážné nebezpečí. Pospíchali »na rodinu« domů, kde se již rozkládala »Matuška Rosia« a proto bylo třeba zrychlit běh, aby se dostalo na každého.«

V boji u Domamoryč kromě svého velitele, štábního kapitána Alexejeva, ztratil pluk 20 vojínů. Raněných bylo 79.

Chování pluku v bitvě u Domamoryč ocenil velitel 3. ruské divise, v jejímž svazku pluk bojoval, v rozkaze z 18. (31.) července 1917 takto:

»Činnost třetího střeleckého pluku při ústupu z prostoru vsi Domamoryč měla značný význam pro všechna ustupující vojska. Po celou dobu byly bojové výkony pluku skvělé. Pluk kromě toho byl zářivým příkladem chrabrosti, pořádku a plnění povinností. Tím byl velikou mravní posilou všem sousedním oddílům.«

Ze Zabojek, kde večer byl pluk vystřídán čerstvými oddíly 10. ruské pěší divise, odešel přes Počapince do vsi Berezovice, na břehu řeky Seretu. Ve velikých stodolách berezovického statku se ubytoval.

Z Berezovic odešel do Velkých Borků.

Zde se z pluku utvořil kombinovaný prapor, jehož velení převzal podporučík Vlasák.

Spolu s kombinovaným praporem 2. pluku, podplukovníka Zembalevského, tvořil tento prapor zálohu 7. pěší ruské divise. Velitelem této zálohy byl plukovník Mamontov.

Úkolem této zálohy bylo zaujati posici v řídkém lesíku u Velkých Hájů a tam tak dlouho zůstati, dokud dělostřelectvo neodveze svá děla z prostoru této vesnice.

Přesun byl proveden před svítáním dne 11. (24.) července. Celý pluk přešel na okraj vesnice, celé ukryté ve stromoví.

Do rána málo mžilo. Bylo úplně klidno. Jakmile se však rozednilo, počali Němci zběsile stříleti z děl. Na štěstí nezpůsobili ztrát.

K večeru, když přišla zpráva, že nepřítel přešel řeku Seret a obsadil ves Berezovici, byl dán rozkaz připraviti se k vystoupení. Šlo se kolem vesnice do polí. Tam se pluk rozvinul. Počalo se již stmívati.

Levé křídlo udržovalo spojení s 11. ruským pěším plukem.

Za vesnicí se spojení ztratilo. Bylo již úplně temno, než se opět obnovilo.

V nastalé temnotě počaly se šířiti poplašné zprávy, tu že 11. pluk ustoupil na kopec, brzy potom, že Češi také ustupují, že 11. pluk ustoupil pod kopec a ještě ani tato zpráva nedošla na konec řetězu, když opět přišla zpráva nová, že celý 11. pluk ustupuje dále.

Těmito neustálými zprávami nastalo v linii pochopitelné vzrušení, vojáci se hrozili zaskočení levého křídla, které podle těchto zpráv bylo nechráněné. Ke všemu tomu ještě nepřítel střílel po celé linii raketami. Nastal zmatek. Jednotliví vojíni začali ustupovati.

Tu plukovník Mamontov, aby zachránil situaci, na koni předjel celou linii a křikem, který byl tak silný, že byl slyšen i u nepřítele:

»Bratři, nejsem Rus, ale český plukovník. Když nemíníte jíti kupředu vy, půjdu já. Kdo je Čech, ať jde za mnou, vím, že zemřeme, ale zemřeme pro vlast, pro matičku Prahu. Kupředu!«, hleděl zastaviti ústup a zatlačiti postupujícího nepřítele za řeku Seret.

Jeho příklad působil. Celá linie najednou vstala s křikem »Hurá! Hurá!« vrhla se vstříc postupujícímu nepříteli.

Nepřítel mocným a rychlým tímto útokem překvapen, dal se na překotný ústup. Bylo zřetelně slyšeti křiky jeho vojáků:

»Die Rotweissen sind hier!«

Ustupoval tak rychle, že za několik minut byl již u řeky, kterou jak mohl, překotně přebrodil. Tak byl polekán nenadálým útokem vojáků, o nichž se domníval, že to jsou Rusové, kteří po první ráně se dají na panický útěk.

Po půlnoci ustoupil pluk na původní místo a zakopal se.

Plukovník Mamontov o tomto boji u Velikých Hájů ve své relaci uvádí:

»Bylo jasno, že dnes nebo zítra, kdykoliv nepřítel bude chtíti, přepraví se přes řeku a československá brigáda dostane starý úkol, zachraňovati novou ustupující ruskou divisi.

Večer přišla zpráva, že nepřítel přešel řeku Seret a obsadil Berezovici. Velitel divise dal rozkaz dvěma českým plukům připraviti se k boji. Plukovník Mamontov vrhl všechny své síly proti nepříteli, který postupoval na východ do boku. Nepřítel na celé frontě začal ustupovati, čímž asi v půl hodině se postoupilo k vesnici Berezovici.

Za časného jitra, chráníce se na obou bocích i vzadu silnými hlídkami, vydaly se oba československé pluky, druhý a třetí na ústup, v plném pořádku přešly řeku Hnilou, kde zničivše most, definitivně opustily tarnopolské bojiště.«

Dne 12. (25.) července, brzy ráno, ještě před svítáním opustil pluk ves Velké Háje a jako zadní voj 7. pěší ruské divise pokračoval v ústupu.

Večer přišel do židovského městečka Skalatu a tam přenocoval. Ze Skalatu odešel do Jacovců a tam jako záloha divise v chatách a stodolách se ubytoval.

Do Jacovců pomalu se vraceli vojíni, kteří během ústupu od Domamoryč byli pohlceni chaosem ustupujících ruských vojsk a v něm ztratili jakékoliv spojení s plukem.

Do Jacovců také přibylo od náhradního praporu 89 vojínů, jimiž alespoň částečně byly doplněny prořídlé řady pluku.

Dne 16. (26.) července přibylo doplnění větší, 499 vojínů, které dalo základ k utvoření nových dvou rot pluku, 9. a 10. roty, prvých to dvou rot III. praporu.

Tento doplněk přivedl český podplukovník Gibiš, který byl Národní radou naznačen velitelem 3. pluku.

Velení pluku převzal dne 17. (30.) července a v prvém svém rozkaze uvítal vojáky pluku slovy:

»Dnes převzal jsem velitelství pluku; ač měl jsem příležitost jen několik dní pozorovati poměry v pluku a českém vojsku, přece neušlo oku zkušeného a starého vojáka, že osud mě postavil v čelo

Druhý velitel 3. pluku podpluk. Čeněk Gibiš.

výborného důstojnictva a mužstva, které osvědčilo se býti důstojnými potomky našich praotců, slavných reků a vojvodů.

Jsme velikými díky zavázáni staviteli našeho pluku, který ač lety mlád, přece zkušenostmi a věděním nás všechny předčí a svou pílí dovedl toho, že ten mladý pluk, již slávou nesmrtelnou pokrytý, úctu vzbuzuje i u nepřátel.

Můj předvůdce, náš milovaný brigadýr bratr Mamontov, ačkoliv rodem Rus, duchem a smýšlením Rusem již není, naše drahá, těžce zkoušená máť Čechie v něm nalezla dobrého syna.

Bratři! Podporujte jeho šlechetné snahy a řaďte se jako jeden muž kolem něho. Pěstujte národní disciplinu, disciplinu vojenskou,

železnou, dobrovolnou ku spáse našich otců, mateří, bratří, sester a dítek, úpících a trpících tam doma.

Přinesme na našich bodácích svobodu našemu národu, otevřme bodáky dveře vězení rakousko-uherského. Nechť pod úderem pažeb padnou šibenice tam na té rakouské Golgotě.

Strádejme a trpme mužně, bez reptání za tento náš vznešený cíl.

Vy, kteří jste dobrovolně vstoupili v řady české armády, tím již jste dokázali, že jste dobří, nejlepší synové Čechie, protož buďte důslednými a pěstujte vojenskou kázeň mezi sebou, buďte hrdiny, pravými Žižkovci.

Ať jméno české zase slavně zazní v uších národů. Ať celý svět v nás uzná skutečné, hrdé, železné a čestné potomky Husitů. Bílá Hora musí býti pomstěna, naše práva tam zakopaná musí býti vykopána.

Přišel čas blanických rytířů, bratři, my jsme těmito rytíři a naše jména budou zlatým písmem zapsána v knize českého národa, budou zvěčněna od sourozenců v našich městečkách a dědinách. Jména odrodilců a zbabělců budou však s opovržením vyslovována, děti budou prstem na ně ukazovati, budou vyvrhelem celého národa.

Bratři, kupředu! Prosím Vás ve jménu českého národa podporujte mě. Jsem tělem i duší Váš, ať každý s důvěrou se ke mně obrací, všichni jste mně drazí. Pro každého obětuji vše, ale běda tomu, kdo nesplní svých povinností Čecha, českého vojína. Kdo se necítí dosti silným, ať raději zmizí, zrádců a malomyslných v našich řadách nepotřebujeme.

Bratři, připomeňme sobě vždy prvního mučedníka českého národa Jana Husa a našeho patrona Jana Žižku.

Nechť jejich genius nad námi bdí!«

V Jacovcích a Medyni, kde byly ubytovány dvě nové roty, setrval pluk jako záloha divise do 19. července (3. srpna). Odešel pak do Podwolocsisek, kde celá československá brigáda přešla do zálohy V. armádního ruského sboru.

V Podwolocsisku v noci z 19. na 20. července (3. na 4. srpna) byla ruskými vojáky vykradena lékárna.

»Pohříchu,« jak velitel brigády v rozkaze z 3. srpna uvádí, »několik vojáků z českých pluků, přibyvších zrána 20. července

Polní soud v Podwolocsisku.

do města, strženo příkladem ruských vojáků, zúčastnilo se této krádeže a tímto hanebným přestupkem pokálelo čest českého vojáka.«

Byli postaveni před polní soud.

Tímto soudem, konaným na náměstí v 17 hodin před kostelem po slovech plukovníka Mamontova, pronesených ke všem vojínům brigády o nutnosti přísného rozsudku ve jménu vyšších zájmů českého národa, byl vynesen a také proveden neobvykle přísný trest, hodící se spíše do časů středověku.

Z obžalovaných střelců československé brigády byl jeden odsouzen k 75 ranám, jeden k 50 ranám, sedm k 25 ranám a šest střelců k desíti ranám bití důtkami.

Tento trest byl také na nich vykonán.

Plukovník Mamontov po tomto trestě brigádním rozkazem obrací se k vojákům:

»Jsem hluboce přesvědčen, že tento těžký trest bude všem k užitku. Bratři střelci v bojích pod Zborovem, Domamoryčem, Hájem Velikým, proslavení vojáci první české husitské brigády, chraňte svaté jméno husitského střelce, vysoko mějte prapor svobodné Če-

Příchod doplnění pluku do Medyně.

chie, nedopusťte nikomu jej pošpiniti, vězte, že pouze vědomím povinnosti, lásky k vlasti a přísné kázně na základě bratrské lásky a vzájemné důvěry může býti silná naše mladá česká armáda, ve které máme my to štěstí, že jsme jejími zakladateli.

Odpovědnost před českým národem, Národní radou a předsedou jejím, prof. Masarykem, Vaše důvěra ke mně a tvrdé vědomí mé povinnosti před Čechií, dají mně sílu svěřenou mně 1. českou brigádou husitskou, vésti cestou kázně a pořádku. Pomáhejte mně bratři střelci slavné 1. husitské brigády, neboť v jednotě jest síla. Vzpomeňte slov Nerudových: Bude-li každý z nás z křemene, bude celý národ z kvádrů. Nazdar!«

V Podwoloczisku skončila se úloha československé brigády na frontě. Truchlivý ústup ruských vojsk, při kterém čeští vojáci ponejvíce hráli úlohu zadního voje, byl skončen.

Zvěst o svízelném a tragickém ústupu československých vojsk roznesla se záhy po celé Rusi. Počaly o něm psáti nejpřednější ruské časopisy nadšené články.

Podpor. Jan Rýdl.

Prap. Jan Holásek.

Tak časopis »Birževije vědomosti« v článku »Poslední jitro vrchního velitele« psalo:

»Výjimky, jakými byly jezdecké pluky, dělostřelci věrní své povinnosti, útočné prapory, československá brigáda — ty výjimky podtrhují hanebnost všeobecného rozkladu armády. Čechoslováci, věrolomně opuštěni naší pěchotou u Tarnopole, bili se tak, že by všichni měli padnouti před nimi na kolena. Jedna brigáda zadržela několik divisí. Padl květ české inteligence. Jako prostí vojíni bili se a umírali učitelé a advokáti, inženýři a spisovatelé a známí veřejní pracovníci. Ranění prosili druhy, aby je zabili, jen aby nepadli do rukou Němců, kteří raněné Čechoslováky, zajaté v boji, trápí a mučí.«

Z Podwoloczisek odešel pluk dne 24. července (18. srpna) do vesnice Novoselice přes Staro-Konstatinov a Labuň.

Ves Novoselice byla pluku určena jako posádka.

V této vesnici, kam pluk dne 29. července (13. srpna) přišel, ubytovaly se roty po chatách v přidělených jim rayonech.

V Novoselicích nastal pluku posádkový život.

Ústup k Tarnopoli

ÚSTUP Z UKRAJINY

Do nové posádky, malé vesničky u městečka Polonnoe, nedaleko města Berdičeva, Novoselic, přišel pluk dne 13. srpna.

V Novoselicích začal žíti týmž životem, jakým žil ve svých počátcích ve vesnicích Treskyni a Orvanicích.

Do této nové posádky zavítal k pluku profesor Masaryk. Přijel do Novoselic dne 19. srpna, když předtím vykonal přehlídku celé československé brigády ve vesnici Velké Berezné.

Po přehlídce, kde k vojákům brigády promlouval o válce a o vzniku odboje, kde prohlašoval nutnost boje a kde zakončil svou přesvědčivou řeč slovy »věřte bratři, umříti není tak strašné, zde na bojišti je smrt čestná, je to smrt lepší než to žalářování Habsburgy«, odejel do Novoselic, aby navštívil vojáky 3. pluku.

Přijel do zámku v Novoselicích, kde byl ubytován štáb pluku. Po cestě z Velké Berezné do Novoselic po obou stranách silnice vystrojili mu vojáci 1. pluku špalír. Od hranic Novoselic přes zámecký park až k zámecké budově vystrojili mu zase špalír vojáci 3. pluku, kteří svého budoucího presidenta nadšeně pozdravovali a vítali.

Majitel zámku, polský šlechtic hrabě Karwický, uspořádal na počest profesora Masaryka slavnostní oběd.

Po obědě vyšel profesor Masaryk mezi vojáky a procházeje se mezi nimi, srdečně s nimi rozmlouval. Pobyl u pluku celé odpoledne a teprve večer odejel na návštěvu k 2. pluku.

O jeho návštěvě píše plukovní časopis Táborita:

»Nás navštívil profesor Masaryk v neděli dne 19. srpna. Většina dobrovolců viděla již Masaryka při příjezdu v městečku Polonnoe na nádraží při uvítání a potom při parádě u 1. pluku, přes to však přišli opět všichni, aby se potěšili tatíčkem naší revoluce ještě u nás, v zámecké verandě.

Po obědě přišel Masaryk mezi nás. Procházel se našimi řadami, zastavoval se a hovořil s námi o našem životě vojenském. Plukovník Mamontov a praporčík Němec zachytili s verandy zámku svými fotografickými aparáty takový milý okamžik, kdy profesor Masaryk vykládal s námi. Byl ve velmi dobré náladě, usmíval se a žertoval. Zámecká zahrada byla brzy plna českých vojáků i pro-

stého lidu maloruského, který zvědavě si prohlížel našeho budoucího presidenta. Všude, kde se profesor Masaryk zastavil, nastala tlačenice, neboť každý chtěl Masaryka viděti a slyšeti několik jeho slov. S plukovníkem Mamontovem, podplukovníkem Gibišem a celým důstojnickým sborem 3. pluku dal se profesor Masaryk vyfotografovati. Se zalíbením poslouchal, jak naši hoši zpívali moravské písně. Když zpívali pak nejkrásnější, Boleráz, Akú som sa frajírenku, zpíval s nimi. Zvláště dal si zavolati hochy z Valašska, aby zase po dlouhé době viděl tváře lidí, kteří si ho vyvolili za poslance a hovořil s nimi. Hoši ze druhé setniny odevzdali mu na památku návštěvy pluku prsten s husitským znakem a přednesli mu prosbu, aby se jejich setnina mohla nazývati setninou Masarykovou. Profesor Masaryk přijal dar s povděkem a přání jejich milerád vyhověl. Nato velitel brigády, plukovník Mamontov, vyzval hudbu, aby zahrála k tanci »strašáka«. Sám zahájil s jedním dobrovolcem tanec a tak uvedl celou společnost v ještě veselejší náladu. Všechno dalo se do tance, prostí vojáci i důstojníci. Masaryk s úsměvem pohlížel na vykrucující se Žižkováky. Každý cítil se býti doma, v Čechách. Na nikom nebylo znáti ani trochu, že by byl v cizině, nebo, že by to bylo v tak vážné době nynější světové války. K večeru odjížděl Masaryk z pluku, doprovázen hřímavým voláním nazdar. Dlouho budeme vzpomínati na tak krátký, ale velmi prostinký a milý pobyt Masarykův v našem pluku. Kéž osud dopřeje mu, abychom ode dneška za rok slavili s ním slavný a vítězný vjezd do naší milé vlasti, pak nám bude všem jistě tepleji u srdce.«

Návštěva profesora Masaryka zanechala ve vojácích pluku hluboký dojem. Když pak dne 5. září 1917 byla československá brigáda přejmenována na I. československou husitskou divisi, v duchu děkovali všichni vojáci svému tatíčkovi, neboť dobře věděli, že to je ovoce jeho práce.

Zatímním velitelem nové divise se stal bývalý velitel 3. pluku, plukovník Mamontov.

V měsíci září udála se u pluku důležitá změna. Dne 27. září odešel od pluku jeho velitel, podplukovník Gibiš a předal velení pluku svému zástupci, podplukovníku Iljinovi.

Příčinou odchodu podplukovníka Gibiše byl jeho spor s velitelem divise, plukovníkem Mamontovem.

Prof. T. G. Masaryk u 3. pluku Jana Žižky z Trocnova v Novoselicích.

Za velení podplukovníka Iljina došly k pluku zprávy o vážných událostech na Rusi.

V Petrohradě vypuklo 7. listopadu povstání maximalistů (bolševiků) proti vládě Kerenského. Toto povstání se zdařilo a poslední jednání ruské revoluce bylo ukončeno nastolením vlády sovětů. Převrat tento byl proveden i v jiných velkých městech Ruska.

Do Kijeva, kde se čekal podobný převrat, byl poslán komisařem jihozápadní fronty 2. československý pluk. Ostatní pluky československé divise zůstaly zatím na svých místech. V každém praporu byla nařízena hotovost po jedné rotě, každému vojáku bylo rozdáno po 120 nábojích. Byly vysílány časté hlídky. 2. pluk octl se v Kijevě v choulostivé situaci, z níž byl vyveden zakročením Odbočky Národní rady.

Dne 18. listopadu byl jmenován velitelem divise generál Kolomenský, plukovník Mamontov převzal opět velení brigády.

Plukovník Mamontov nemile nesl, že nezůstal velitelem divise a hleděl mezi vojáky 3. pluku, u nichž se těšil veliké oblibě, zjednati si reklamu člověka, jemuž bylo velmi ublíženo. Dne 8. prosince, když vojáci I. praporu obdrželi zprávu, že plukovník Mamontov byl v Polonnoe uvězněn, odešli bez důstojníků se zbraněmi ke štábu brigády a chtěli násilím plukovníka Mamontova osvobodit. V Polonnoe se však přesvědčili, že zpráva tato nebyla pravdivou a v pořádku se vrátili do Novoselic.

Touto událostí a pak všemi těmi, které na Rusi nastaly, se nálada vojáků silně zhoršila. Velitel pluku, podplukovník Iljin, který velkou přísností hleděl tuto náladu vojáků zlepšiti, brzy od pluku odešel. Dne 11. prosince novým velitelem pluku byl naznačen plukovník Leontějev.

Brzy potom, dne 30. prosince, odešel z československého vojska i bývalý velitel pluku, plukovník Mamontov, když mu bylo dokázáno, že měl nemalou účast na vyslání 2. pluku do Kijeva. Odchod tohoto důstojníka, který se těšil takové důvěře a oblibě u 3. pluku, který však byl více žurnalistou a tribunem, než vojákem, způsobil u pluku opět zhoršení nálady u vojáků.

Za takových poměrů přijal velení pluku podplukovník Vojcechovský, plukovník Leontějev byl jmenován velitelem brigády.

Novému veliteli pluku nastala těžká práce: alespoň poněkud pozdvihnouti pokleslou náladu vojáků svého pluku.

Za takových poměrů nastal pluku rok 1918. Jeho počátky ukazovaly na pomalé rozpadávání ruskoněmecké fronty.

Ruské vojsko samovolně opouštělo frontu a za ním hrnuli se Němci.

Polonnoe.

Jejich cílem byla obilnice Ruska, bohatá Ukrajina, kde doufali nalézti obilí a doplniti jím své skrovné zásoby na frontě i v zázemí.

Mezi vojskem Ukrajinců a vojskem vlády komisařů vznikalo za tohoto postupu Němců nedorozumění, které často končívalo

bojem. České vojsko, zachovávající přísnou neutralitu v těchto vnitřních bojích, hledělo, aby bylo soustředěno.

Po dlouhém vyjednávání s vládou sovětů bylo dosaženo toho, že českoslov. vojsku bylo dáno povolení ku koncentraci. Bylo k tomu naznačeno město Kazatin v Poltavské gubernii. 3. pluku byly vykázány vesnice Brodeckoe, Volčinec a Molotkovce.

Koncentrací českoslov. vojska byl jeho úkol na Rusi skončen. Počalo se jednati o převezení do Francie, aby tam se mohlo činně zúčastniti boje proti Němcům.

3. pluk odejel do nové posádky počátkem února. Pěti vlaky z Polonnoe přes Berdičev odjížděl na své místo. Byl zařaděn do správy 2. gardového armádního sboru, od kterého měl dostávati peníze a potraviny. Musel se však zavázati, že jeho vojáci zachovají naprostou neutralitu a nebudou prováděti žádných rekvisicí.

Obtíže vyjednávání s vládou sovětů dokumentuje plukovní rozkaz 304 z 3. února 1918:

»3. československému pluku, když ještě byl v rayoně městečka Polonnoe, bylo přikázáno přejíti do městečka Kazatina. Následkem bojů Ukrajinců s bolševiky otázka přechodu pluku do nového místa se velice ztížila. Vlaky pluku, přijíždějící do Berdičova, byly tam zadržovány, poněvadž štáb sovětských vojsk si nepřál, aby pluk stál v Kazatině a jeho okolí, nedůvěřoval ještě Čechoslovákům.

Členové plukovního zastupitelstva, předseda Čedík, členové písař Beneš a střelec Kučera několikráte se odebrali do štábu sovětských vojsk do Kazatina, a tam se jim podařilo přesvědčiti bolševický štáb o naší neutralitě a po dlouhém vyjednávání obdrželi povolení, že pluk se může nastěhovati do vesnice Brodeckoe, Volčinec, Černičky, Molotkovce, Žeželevo a Medvědovka. Bylo jim slíbeno, že pluk obdrží produkty a peníze, když Češi zachovají přísnou ozbrojenou neutralitu, nebudou provádět bez dovolení sovětského štábu a selských komitétů žádných rekvisicí.«

V nové posádce se I. prapor ubytoval ve vsi Brodeckoe, II. prapor v Molotkovcích a III. prapor ve Volčinci.

Poměry v této nové posádce byly velmi neutěšené, zvláště poměry hospodářské. Potravin, které pluk ještě měl, stále ubývalo a peněz na nové přes veškeré sliby pluk neobdržel. Za takových poměrů nálada pluku byla velmi stísněná. Dokonale ji vystihuje článek plukovního rozkazu z 2. února:

Prof. P. Maxa na táboru vojáků u Novoselic.

»V poslední době šíří se agitace proti našemu revolučnímu hnutí. Tato agitace pramení jednak z moskevského nepochopení současně světové situace, jednak ze špatně skrývané snahy zakrýti změněnými hesly skutečnost, že jednotlivci nemají odvahy splniti mravní i občanskou povinnost československého člověka, kterou i oni cítí, vstoupiti do vojska.

Agitace tato nemá úspěchu, řady naše rostou den ku dni. Ale lži a pomluvy, jichž se při ní užívá bolí a hněvají Vás proto, že Vy všichni, kdož jste československými vojáky, milujete své vojsko a jste hrdi, přes to, že lépe než jeho nepřátelé znáte vždy jeho nedostatky, vyplývající z neočekávané rozruchy Ruska.

My chápeme Váš hněv, chápeme Vaše rozčilení proti těm, kdož snaží se vznésti rozklad ve Vaše pevně semknuté řady.

Bojujte proti nim, odmítejte jejich útoky a nikdy nedejte se vyprovokati k násilným činům! Jakýkoliv projev násilí proti krajanům jiného přesvědčení je nedůstojný československého dobrovolce.

Víme, že mnohdy za přesvědčením skrývá se zlostná agitace nepřátelská a tehdy třeba zachovati klid, svědčící o tom, že my

jsme všichni vědomi si toho, že naše věc je pravá. Nezapomínejte, že mnohdy provokatér si přeje strhnouti Vás k násilnému skutku, aby si zjednal reklamu mučedníka.

V dobrovolnosti je síla našeho hnutí. Ono vzrostlo z historické nutnosti, kterou pochopil celý národ, dobýti za každu cenu národu politické samostatnosti. Tak jako doma i zde všechny útoky proti tomuto hnutí jsou marné. Nejlepší zbraní proti nim je horlivá uvědomovací práce v našich řadách.«

Jaké byly poměry v nové posádce, svědčí příloha plukovního rozkazu číslo 304 ze dne 3. února 1918:

»Bratři! Plukovní výbor prosí Vás všechny, byste se chovali na novém místě skutečně důstojně, neb každé sebemenší vystoupení na příklad: vyhrožování zbraní, hádky se zdejšími rolníky nám škodí při dalším vyjednávání s bolševiky. O vystupování našem zajisté dovědí se bolševci, neb oni mají již dnes zprávy co se stalo u 1. a 4. pluku a to hlavně nám uškodilo, že nemohli jsme se nastěhovati do městečka Kazatina.

Členové plukovního výboru, Čedík a Beneš uzavřeli s bolševickým štábem 7. armády v Kazatině asi takovou smlouvu:

Bolševický štáb v Kazatině přiznává 3. pluk neutrálním a slíbil ho zásobiti potravinami. Dovoluje mu žíti v rayoně 4 vesnic Brodeckoe, Volčinec, Molotkovce a Černičky. Jsme ve správě druhého armádního sboru.

Bolševický štáb 7. armády žádá od nás:

1. Úplnou neutralitu.

2. Nedělat žádné rekvisice bez svolení bolševického štábu, aneb rolnického výboru.

3. Za sebemenší nepřátelské vystupování jednoho pluku proti bolševikům budou se zodpovídati všechny pluky.

4. Žádných násilností a krádeží nečinit, naopak chránit se před takovými.

Bolševici se velice zajímají o naše chování vůbec i dle toho oni se budou chovat k nám. Bratři! Ještě jednou Vás plukovní výbor prosí, potřebujete-li nějakou věc, neberte, poproste o ni, nebo raději si ji kupte.

Plukovní výbor se bude snažit nadále úspěšně jednati s bolševiky. Předseda plukovního výboru Čedík, člen Beneš.«

V nové této posádce nepobyl pluk delší dobu. Německé vojsko

Berdičev. — Koncert na nádraží.

pomalu se tlačilo do Ukrajiny hloub a hlouběji a tuto dobu pobytu hodně zkrátilo.

Již v druhé polovici února je postaveno československé vojsko před nový úkol: dostati se co nejrychleji a beze ztrát z Ukrajiny. Nastává mu známý ústup před postupujícím vojskem německého generála Hofmanna.

3. pluk v tomto ústupu hraje obdobnou roli, jako hrál při ústupu od Zborova. Je mu určena úloha zadního voje berdičevské skupiny československého vojska.

3. československý střelecký pluk před odchodem československého vojska z Ukrajiny v měsíci únoru 1918 byl rozložen blíže města Kazatina, v Poltavské gubernii ve třech posádkách.

V prvé posádce ve vesnici Brodeckoe bylo v cukrovaru velitelství pluku, telefonní a strážní oddíl, plukovní ošetřovna a puškařské dílny; ve vesnici byla 2., 3., 4. rota, plukovní hudba a plukovní prodejna.

Ve druhé posádce ve vesnici Volčinec byl III. prapor, oddíl zákopních děl a kulometný oddíl III. praporu.

Ve třetí posádce ve vesnici Molotkovce byl II. prapor a 2 kulometný oddíl.

Jízdní výzvědná hlídka byla ve dvoře Medvědovka, 1. kulometný oddíl ve dvoře Dubina a 1. rota ve vesnici Žeželevo.

Tuto novou posádku opustil pluk dne 22. února, kdy plukovník Leontějev předal velení pluku podplukovníku Vojcechovskému.

Toho dne celá 1. československá střelecká divise počala odcházeti z míst svého rozložení.

3. střelecký pluk byl naznačen ariergardem berdičevské kolony. Hlavním silám této kolony, 2. pluku, 2. lazaretu a 63. oddílu červeného kříže, bylo přikázáno vystoupiti dne 24. února a jíti po cestách přes Andrušovku a Chodorkov.

3. střeleckému pluku byla určena cesta přes Červonnoe a Jaropiviči.

Na základě toho přikázal velitel pluku, podplukovník Vojcechovský, II. praporu s jeho kulometnou rotou jíti přes městečko Machnovku do vesnice Gluchovce, III. praporu s jeho kulometnou rotou přes Machnovku, Gluchovce do Malých i Velkých Gurovců a poddůstojnické škole, která byla ubytována ve vesnici Černičky, do vsi Žeželovo spolu se zákopnickým oddílem.

Všechny tyto části pluku vyšly dne 23. února v 11 hodin a toho dne nocovaly: II. prapor v Gluchovcích, III. prapor v Gurovcích a Velkých Gadomcích, poddůstojnická škola a zákopnický oddíl v Žeželevo. Ostatní části pluku byly na svých starých místech.

Dne 23. února obdržel pluk rozkaz přemístiti se do rayonu městečka Červonnoe a Malých Moškovců.

Hlavní síly pluku, II. prapor, III. prapor a oddíl zákopnických děl vyšel v 8 hodin. Šel přes Velké Gadomce, Sadky, Singajevku, Zakutince a Krasovku.

Ariergard pluku, I. prapor, zákopnický oddíl, pěší výzvědný oddíl a poddůstojnická škola, vyšel za hlavními silami v 9 hodin. Štáb pluku, jízdní výzvědný oddíl, telefonní oddíl a strážný oddíl šel v čele zadního voje. Prapor a plukovní hudba šla s I. praporem.

Toho dne nocoval štáb pluku, štábní oddíly a I. prapor v městečku Červonnoe, II. prapor se zákopnickým oddílem ve vsi Krylovce a III. prapor v Malých Moškovcích.

Berdičev — nádraží.

Když toho dne zadní voj pluku přešel Andruševku, obdržel velitel III. praporu, podporučík Hajda, rozkaz, aby vyslal na stanici Brodeckoe jednu rotu pro ruční granáty, bomby a zákopnické nářadí, které nemohlo býti naloženo do vagonů a zůstalo na stanici. Rota měla vykonati tuto cestu na povozech.

10. rota, která byla k tomuto úkolu naznačena, přibyla kolem 14. hodin do Červonnoe, zrekvirovala tu povozy a jela na stanici.

V noci přibyla do Velkých Gadomců, kde přenocovala. Velitel roty, poručík Košek, časně zrána vyslal z vesnice hlídku do stanice Gluchovskaja. Hlídka se brzy vrátila s hlášením, že bylo po ní ze stanice stříleno. Poručík Košek vyslal do stanice druhou hlídku. Ta došla až na stanici. Tam viděla, jak sedláci si rozebírali lopatky a zanechaný zákopnický materiál.

Ručních grnátu a bombometů, pro které byla rota velitelem pluku vrácena, na stanici již nebylo.

Sedláci vypravovali, že 24. února byl na stanici boj mezi Ukrajinci a bolševiky.

Po návratu této hlídky rota poobědvala a před polednem se vydala na povozech za plukem. Nastal jí potom svízelný pochod za plukem, kterého dostihla až dne 1. března.

Dne 25. února pokračoval pluk v pochodu a přemístil se do vesnic Jaropoviči, Korčmišče a Stepok.

Hlavní síly pluku, I. a II. prapor s kulometnými rotami, poddůstojnická škola, pěší výzvědný oddíl, oddíl zákopních děl a zákopnický oddíl vyšly v 9 hodin 15 minut přes ves Kazačku, Zabura, městečko Andrušovku, Ljasovku a Volycu-Zarubinskuju. V čele pluku šel II. prapor.

Zadní voj pluku, III. prapor, vyšel za hlavními silami pluku v 10 hodin. Pochodoval touž cestou.

Štáb pluku se štábními oddíly pochodoval v čele hlavních sil, prapor a plukovní hudba šla s II. praporem.

Na nocleh byl štáb pluku se štábními oddíly a III. praporem ve vesnici Jaropoviči. II. prapor s oddílem zákopních děl ve vesnici Korčmišče. I. prapor s poddůstojnickou školou ve vesnici Stepok a pěší výzvědný oddíl ve vesnici Volyca-Zarubinskaja.

Na den 26. února byl předpokládán celodenní odpočinek. K němu však nedošlo. V blízkém Korostyševě se objevila rota Němců s dvěma broneviky. Pluk obdržel rozkaz 26. února rychlým pochodem přemístiti se do městečka Brusilova.

Velitel pluku přikázal hlavním silám pluku, III. a II. praporu se zákopnickým oddílem přemístiti se do naznačeného rayonu přes osady Jaropoviči, Chodorkov, Jezery a Vodotyj. Zadním vojem byl I. prapor s poddůstojnickou školou. Pěší výzvědný oddíl pochodoval toho dne za celým plukem. Po obou stranách cesty a za sebou měl hlídky.

Štáb pluku se všemi štábními oddíly šel v čele hlavních sil.

Celý pluk táhl krajem opuštěných a sedláky polovykradených velkostatků. Některé roty vyměňovaly si v těchto velkostatcích koně, které si někteří vojáci začali samovolně bez potřeby bráti; jeli na nich při pochodu. Někteří dokonce je v druhé, následující vsi prodávali sedlákům. Tyto samovolné rekvisice koní nabývaly stále větších a větších rozměrů.

Aby těmto masovým rozměrům učinil přítrž, přikázal velitel pluku všem velitelům rot a oddílů v Chodorkově v 15 hodin 30 minut:

Za ústupu z Ukrajiny.

»Rekvisici potahů na převoz nákladů a baťohů vojáků dovoluji pouze na dobu jednoho dne a pouze proti zaplacení kvitancí s podpisem velitele roty, nebo praporu. Na rotu nebo oddíl dovoluji rekvirovati ne více než 4 povozy. V případě nutnosti záměny vlastního povozu dovoluji jej vzíti od obyvatel pouze s písemným dovolením velitelů praporů. Rekvisici koní zakazuji. Velitelé rot i oddílů budou zodpovědni za dodržení tohoto rozkazu. Přikazuji tento rozkaz oznámiti všem střelcům. Všechny koně, jednotlivými střelci bez dovolení vzaté, přikazuji v případě žádosti majitele nebo komitétu ihned vrátiti. Všechny koně, nacházející se v rotách nebo v oddílech, vzíti ihned na účet velitelů rot a oddílů jako rotný majetek.«

Toho dne přenocoval pluk následovně:

Štáb pluku se štábními oddíly, II. a III. prapor, oddíl zákopních děl a zákopnický oddíl v městečku Brusilově. I. prapor s poddůstojnickou školou ve vsi Karabačen.

Dne 27. února vyšly hlavní síly pluku, II. a III. prapor s oddílem zákopních děl a zákopnickým oddílem v 10 hodin. Pocho-

dovaly přes Dubrovku, Jastrebenku, Gruzkoe a Byšev do městečka Jasnogorodky. Zadním vojem byl I. prapor s poddůstojnickou školou, pochodoval za hlavními silami do vsi Lišné.

Do Byševa, kam pluk v 19 hodin dorazil, došly zprávy o tom, že německé obrněné automobily se objevily v rayoně městečka Fastova. Na základě těchto zpráv dal velitel pluku pozorovati všechny cesty, vedoucí z vesnice.

Pluk přenocoval v následujících vesnicích:

Štáb pluku se štábními oddíly a II. praporem v Jasnogorodce, I. prapor s poddůstojnickou školou ve vesnici Lešné a II. prapor ve vsi Muzič.

Dne 28. února po zprávě, že Němci 27. února obsadili stanici Borodjanku a Fastov, bylo 3. pluku přikázáno přemístiti se do okolí Svjatošína, předměstí města Kijeva.

Velitel pluku vyslal nejprve hospodářskou rotu přes Novoselku, Muziči, Ignatovku, Bělgorodku, Sofijskou Borščagovku do Šuljavky, kyjevského předměstí.

II. prapor s oddílem zákopních děl pochodoval přes Luky, Ignatovku, Bělgorodku, Sofijskou Borščagovku, odkud byly vyslány dvě roty na zastávku Žiljany. III. prapor pochodoval s poddůstojnickou školou přes Jasnogorodku, Negraši, Ignatovku, Bělgorodku do Petropavlovské Borščagovky.

Za I. praporem šel pěší výzvědný oddíl. Měl za úkol chrániti všechny tři kolony pluku.

Štáb pluku a plukovní hudba šla s III. praporem.

Všechny povozy, kromě nábojových dvoukolek a sanitárních povozů byly vyslány kupředu.

Vojákům bylo přísně zakázáno během pochodu odloučiti se od své roty nebo oddílu.

Přece však někteří vojáci zadního voje se opozdili a zůstali poněkud vzadu. Když tito opozdilci opouštěli městečko Ignatovku, byli ostřelováni dvěma německými automobily, které právě vjížděly do městečka.

V noci nocoval III. prapor se štábem pluku a štábními oddíly ve Svjatošíně, předměstí Kijeva. I. prapor s poddůstojnickou školou v Petropavlovské Borščagovce, 5. a 8. rota byla na zastávce Žiljany, kde měla vystaveno zajištění proti stanici Vasilkov, obsa-

Za ústupu z Ukrajiny. Ve Svjatošíně.

zené Němci. 6. rota nocovala ve vsi Sofijské Borščagovce a 7. rota na zastávce Svjatošín.

Těsně před Kijevem, na Žitomírské silnici, byly shromážděny veškeré povozy pluku.

Dne 1. března měl pluk přejíti na východní břeh řeky Dněpru do okolí vesnic Zazimije a Pohreby.

V 9 hodin 30 minut vystoupil ze Svjatošína, kterým již procházelo dělostřelectvo a 1. pluk.

III. prapor pochodoval za 1. plukem v čele celého pluku. I. prapor s poddůstojnickou školou šel za III. praporem. II. prapor šel poslední. Plukovní hudba s praporem šla v čele III. praporu.

Pěší výzvědný oddíl kolem 9. hodiny obsadil západní okraj Svjatošína a vystavil polní stráže na silnici. Po přechodu pluku přes Kijev sledoval za plukem.

Pluk ubíral se oživenými kijevskými ulicemi, unaven, v prosté výstroji; s puškami na ramenou pochodoval ulicemi, tolik mu

známými, Bibikovským bulvárem, Kreščatikem, Podolem a Naberežnou. Tak mnohý z vojáků vzpomněl těch prvých chvil v československém vojsku, kdy týmiž ulicemi vracel se se zpěvem na rtech ze cvičení.

Matička ruských měst, kolébka československého vojska zase po dlouhé době viděla vojáky, které její obyvatelstvo tak mívalo rádo.

Když pluk procházel kijevskou hlavní třídou, Kreščatikem, najednou na balkoně jednoho z domů zahlédli vojáci svého bývalého velitele, plukovníka Mamontova. Slzícím zrakem provázel svůj bývalý pluk, své boží bojovníky, pokud nezašli.

Přes řetězový most přešel pluk do Slobody Nikolské a odtud pochodoval do Pohreb, kde II. prapor se štábem pluku a oddíly přenocoval. I. a III. prapor s poddůstojnickou školou nocoval ve vesnici Zazimije.

Svízelný, plných sedm dní trvající přechod z okolí města Berdičeva na levý břeh řeky Dněpru ocenil velitel československého armádního sboru v rozkaze 555 z 2. března 1918:

»Včera, 1. března, I. československá husitská divise ukončila přechod na levý břeh Dněpru a soustředila se v okolí Sloboda Nikolskaja-Brovary.

Ze špatných bojových i politických poměrů vyšla divise čestně. Všichni její příslušníci ukázali se býti pravými syny své vlasti a klidně s tvrdou rozhodností překonávali 140 verstový pochod krajinou, v níž vřely vnitřní boje stran, kam se hrnuli odvěcí naši vrazi, Němci.

Zocelena boji I. husitská divise ukázala se zocelenou i v tomto, zřídka kdy v dějinách se opakujícím pochodě: bez oddychu, po špatných cestách, za chladného zimního počasí, za hladu i žízně.

Pouze hluboká soudružnost všech vojínů, víra v pravost díla a hluboké uvědomění vojenské povinnosti mohlo vyvésti slavnou divisi z její trudné situace.

Jsem šťasten, že mohu tento slavný pochod oznámiti celému československému armádnímu sboru. Jménem služby i jménem naší vrchní vlády, Národní rady, prosím, aby všichni příslušníci I. československé husitské divise přijali mou velikou vděčnost za projevenou trpělivost, klid a soudružnost při plnění svých povinností v onom bezpříkladném pochodu. Generálmajor Šokorov.«

Dne 2. března měl pluk odpočívati. Němci však přešli Dněpr a tak pluk ještě toho dne musel pokračovati v ústupu. Obdržel rozkaz přemístiti se do vesnic Dimirka a Bohdanovky.

Kijev.

Hlavní síly pluku vystoupily v 5 hodin odpoledne. Přes Zazimije pochodovaly do vesnice Dimirky, kde přenocovaly. Zadní voj pluku, I. prapor s poddůstojnickou školou, vyšel v 6 hodin a za hlavními silami pochodoval do vesnice Bohdanovky, kde přenocoval. Štáb pluku šel v čele hlavních sil. Pěší výzvědný oddíl sledoval za celým plukem.

Tohoto dne dorazila ke svému praporu do vesnice Zazimije 10. rota, která dne 25. února, když na stanici Gluchovskaja nenalezla žádných ručních granátů a bomb, vydala se na cestu na povozech za plukem.

V noci dorazila do městečka Červonnoe, ve dvoře zaměnila koně a asi po dvouhodinovém odpočinku odjela dále za plukem. Pozdě v noci dne 26. února dorazila do městečka Chodorkova.

Z Chodorkova vyjela dne 27. února před polednem. Jela celý den a celou noc až teprve večer dne 28. února, když přijela do Byševa, přenocovala.

1. března ve 4 hodiny ráno, kdy již pluk byl v Kijevě, vyrazila z Byševa. Sedláci odepřeli rotě propůjčiti povozy a proto rota musela jíti pěšky.

Ke druhé hodině odpolední dorazila k městečku Ignatovka. Na kopci před městečkem zpozorovala vojáky. Byli to Ukrajinci, kteří postupovali proti Kijevu. Celé městečko bylo jimi obsazeno. Vyslali k rotě parlamentáře a tito přivedli rotu do městečka.

Po dlouhém jednání, teprve k večeru, byla rota propuštěna dále. Musela však vydati všechny zbraně. Aby mohla volně na další cestě pokračovati a nebyla zadržována, obdržela průkaz, který však platil pouze pro vojsko Ukrajinců.

Z Ignatovky postupovala rota dále na západ a později na sever. Přešla Žitomírskou silnici a vešla do vesnice Dmitrijevky. Tam narazila na ukrajinský štáb, který ji na základě průkazu, obdrženého v Ignatovce, propustil.

Jakýsi student se nabídl, že provede rotu lesem až na konec lesa k známému hajnému.

Vedena tímto studentem, dorazila ještě v noci k hájovně a hajný převedl ji po lukách severně Žitomírské silnice až na východní stranu Svjatošína.

Ve Svjatošíně setkala se rota s ukrajinským obrněným automobilem, jehož posádka ji po krátkém vyjednávání propustila.

Ke druhé hodině noční přicházela rota ze severní strany do Kijeva. V prvních ulicích narazila na štáb ukrajinského pluku. Byla zastavena a pod stráží vedena do budovy hlavního štábu ukrajinských vojsk.

Cestou zastavil rotu obrněný automobil, jehož důstojník, který byl v Praze v zajetí, se tázal, kam jde. Po odpovědi řekl veliteli

Pochod Kijevem po Kresčatiku.

roty, poručíku Koškovi, že v hlavním štábu budou již Němci, že tam tedy rota jíti nemůže. Stráži přikázal odvésti rotu do štábu gruzínských vojsk, které bylo neutrální a kterému byla svěřena ochrana města. Pak ještě dodal, že bude sám do štábu telefonovati, aby na rotu čekali.

Když rota vyšla na roh ulice, ve které byl v jedné budově umístěn gruzínský štáb, vyšlo jí vstříc 8 gruzínských důstojníků. Po krátkém, srdečném uvítání vedli tito důstojníci rotu tmavými ulicemi k Dněpru. Na cestě je dohnal posel, vyslaný ze štábu a oznámil jim, že německé hlídky jezdí již po městě. Důstojníci poradili rotě, aby sňala stužky a kdyby na ni narazila německá hlídka, aby hlásila, že je rotou Ukrajinců, vracející se ze zajetí.

Při přechodu přes širokou ulici zastavila rotu německá hlídka. Gruzínští důstojníci hlásili, že vedou Ukrajince ze zajetí. Nato Němci rotu propustili.

Asi 400 kroků před mostem Gruzíni se s rotou srdečně rozloučili. Dále, poněvadž nevěděli, kým je most obsazen, nešli.

Poručík Košek vyslal k mostu hlídku, která seznala, že most je

obsazen 2. československým plukem. Bylo kolem 4. hodiny ráno, kdy rota přešla most přes Dněpr. Ubytovala se za mostem ve škole. Když potom k šesté hodině začali Němci ostřelovati východní břeh Dněpru, vydala se na další pochod za plukem.

Po poledni dorazila do vesnice Zazimije, kde byl ubytován III. prapor. K večeru zúčastnila se již s tímto praporem dalšího ústupu do vesnice Dimirky.

Bylo 2. března.

Dne 3. března bylo předpokládáno, že pluk půjde dále. V poledne přišel však ze štábu divise rozkaz k oddychu. Pluk tedy odpočíval po dva dny v místech svého rozložení.

Poměry u pluku byly velmi trudné. Zásoby potravin již úplně došly. Vojsko mělo býti vydržováno rekvisicemi. V plukovní pokladně nebylo již žádných peněz.

Nálada vojáků byla velmi pokleslá. Mnozí vojáci při tomto nedostatečném zásobování navykli si vymáhati to, co se jim nedostávalo, nedůstojným způsobem u obyvatel. V pluku začaly se šířiti krádeže. Kázeň tím velice utrpěla.

Velitel pluku snažil se alespoň trochu pokleslou kázeň napraviti. Vydal rozkaz:

»Rekvisici čehokoliv dovoluji každé rotě pouze s písemným dovolením velitele pluku. Bez tohoto dovolení nesmí nikdo ničeho bráti od místních obyvatel.

Všechny dobrovolce, kteří by bez dovolení vzali u místních obyvatel koně, majetek, seno, oves, potraviny, velitelé zadrží, ukradené věci jim odeberou, jejich jména zapíší a každý den je ohlásí veliteli pluku.

Velitel pluku po skončení celého pochodu předá všechny vojíny, takto se provinivší, veliteli sboru a Národní radě, bude prositi a postará se o to, aby všichni byli vymazáni ze seznamu střelců pluku a z českého vojska. Jich jména budou oznámena všemu vojsku, neboť zloději nemají místa v české armádě. Špiní pluk, ve kterém slouží a škodí společné věci.

O všech potřebách praporů i oddílů a zvláště o počtu potřebných potahů na přechod, o množství potravin, sena, ovsa, hlásiti v štábu pluku ihned po příchodu do místa, naznačeného za nocleh. Skutečná potřeba bude rekvirována pouze velitelem pluku a za

Kijev. — Přechod přes Dněpr.

součinnosti místních selských komitétů. Toto nařízení musí znáti každý vojín i důstojník pluku.«

Dne 5. března bylo pluku přikázáno přemístiti se do vesnice Svjatilnova a Ploskoe. Hlavní síly, II. a III. prapor pod velením velitele II. praporu, praporčíka Němce, vystoupily kolem páté hodiny ranní a přes severní část městečka Gogolova přešly do naznačených vesnic, kde přenocovaly.

Zadní voj pluku, I. prapor a poddůstojnická škola, vystoupil v sedm hodin ráno. Pochodoval přes vesnici Demirku za třetím praporem do vesnice Ploskoe, tam přenocoval. Štáb pluku pochodoval s II. praporem.

Pěší výzvědný oddíl vystoupil v osm hodin ráno a přes Demirku přešel do městečka Gogoleva, kde přenocoval.

Dne 6. března přemístil se pluk do okolí vesnic Peski a Sčasnovky. Hlavní síly pluku, II. a III. prapor, poddůstojnická škola a zákopnický oddíl pod velením praporčíka Němce vystoupily v sedm hodin. Pochodovaly do vsi Sčasnovky.

Zadní voj pluku, I. prapor, vystoupil v sedm hodin a společně se štábem pluku pochodoval do vsi Peski. Pěší výzvědný oddíl přes ves Ploskoe pochodoval do vsi Močališče. Štáb pluku se štábními oddíly nocoval s II. praporem v Sčasnovce.

Dne 7. března byl odpočinek. Pluk obdržel od Národní rady ukrajinské peníze, zvané karbovance. V rotách nebylo již čaje. Roty a oddíly obdržely po stu karbovancích, za něž měly přikázáno koupiti výhradně čaj.

Dne 8. března se pluk přemístil do okolí vesnic Voronki a Vepriki. Hlavní síly pluku, II. a III. prapor s poddůstojnickou školou a zákopnickým oddílem, pochodovaly do vsi Vepriki, kromě poddůstojnické školy, která šla do vsi Voronki.

Zadní voj pluku, I. prapor, vystoupil v sedm hodin ráno a přes ves Usovec pochodoval do Voronek, kde nocoval.

Pěší výzvědný oddíl nocoval v Usovci.

Dne 9. března přešel pluk do vesnic Tatarovka, Šnjakovka a Salnoje. Vystoupil v pět hodin ráno. Zadní voj, I. prapor, vystoupil o dvě hodiny později.

Celý pluk pochodoval přes ves Vepriki, Tatarovku a Salnoje.

Na noc byl štáb pluku se štábními oddíly a III. praporem v Salnoje, II. prapor, zákopnický oddíl a poddůstojnická škola ve Šnjakovce. I. prapor a pěší výzvědný oddíl ve vsi Tatarovce.

Dne 10. března na základě disposic ze štábu divise přikázal velitel pluku veliteli II. praporu se zákopnickým oddílem a poddůstojnickou školou vystoupiti v 5 hodin ráno a přes městečko Monastyrišče přejíti do městečka Ičnja.

Ostatní části pluku obdržely rozkaz přemístiti se do městečka Monastyrišče a tam přenocovati.

II. prapor došel ještě večer do městečka Ičnja. V městečku bylo již slyšeti od Bachmače silnou dělostřelbu. Na stanici se nakládalo dělostřelectvo.

Dne 11. března přešly části pluku, které přenocovaly v Monastyrišči, do městečka Ičnja. Dorazily tam kolem 12. hodiny.

Časně ráno vyslal velitel pluku poddůstojnickou školu se zákopnickým oddílem po úzkokolejné dráze, spojující stanici Ičnju se stanicí Kruty, ke stanici Pritutni, aby tam vyhodila můstek, vedoucí přes říčku Adaj. Zákopníci můstek spálili.

Dárnice.

K poledni přijela ve dvou vagonech na stanici Pritutni německá hlídka a po malé chvíli odjela zpět. Poddůstojnická škola postavila řetěz stráží ve vesnicích na sever od městečka Ičnja.

V okolí městečka byly toho dne provedeny veliké rekvisice potravin na jízdu drahou.

Dne 12. března II. prapor praporčíka Němce nasedl v 10 hodin 15 minut podle rozkazu velitele pluku do odjíždějícího vlaku dělostřelců. Jel do stanice Bilmačevky. Tam vystoupil a obsadil vesnice Bilmačevku, Fastovci a Ivangorod, aby zabezpečil levé křídlo 4. pluku, který společně s 6. plukem chránil bachmačský železniční uzel. Večer byl odvolán zpět na stanici. Kolem 24. hodiny nasedl do vlaku II. praporu a jel s ním na východ. 7. rota, která měla obsazenu ves Ivangorod a která se opozdila, nasedla do následujícího vlaku I. praporu.

III. prapor, zákopnický oddíl a oddíl zákopních děl mezitím, co II. prapor byl v okolí vesnic Bilmačevky, Ivangorod, nasedl večer na stanici Ičnja do vlaku a odejel k Bachmači. Na stanici Bilmačevce přisedl do vlaku II. prapor.

I. prapor, štáb pluku, štábní oddíly, pěší a jízdní výzvědný oddíl s poddůstojnickou školou odjel ze stanice Ičnja kolem 24. hodiny. Na stanici Bilmačevce vzal do svého vlaku 7. rotu.

Dne 13. března ve tři hodiny ráno projížděl prvý vlak 3. pluku stanici Bachmač, v šest hodin ráno druhý vlak pluku.

Stanicí Kursk projel prvý vlak pluku dne 18. března, druhý dne 19. března.

Stanicí Voroněž projel prvý vlak pluku dne 19. března, druhý 20. března.

Stanicí Tambov projel prvý vlak pluku dne 25. března, druhý dne 28. března.

V Tambově obdržely oba vlaky od štábu divise trochu potravin.

Dne 25. března přibyl prvý vlak pluku do stanice Vertunovskaja. Druhý vlak přijel do této stanice dne 29. března. Skoro současně s druhým vlakem přijel zásobovací vlak pluku, který vyjel z Berdičeva 23. února, jel přes Kijev a po dlouhém křižování po různých tratích dojel k pluku.

Stanice Vertunovskaja byla naznačena k formování vlaků 3. pluku na jízdu do Vladivostoku.

Cestou z Bachmače byly totiž stále přibírány vagony, aby vojáci mohli trochu pohodlněji jeti. Když prvý vlak přijel do Vertunovské, měl asi 70 vagonů, druhý vlak měl 84 vagony.

Dne 30. března odjel I. prapor po odbočce dráhy z Vertunovské do stanice Bekovo, druhého dne odjel na tuto stanici i II. prapor.

V obou těchto stanicích bylo započato s formováním jednotlivých vlaků na východ. Na stanici Bekovo se formoval vlak I. a II. praporu, na stanici Vertunovské vlak štábu pluku, III. praporu a vlak hospodářské roty. Měl tedy pluk celkem 5 vlaků. Každý vlak měl 40 vagonů. V každém vlaku byla zřízena pekárna. Od intendance byly dovezeny zásoby potravin na dva měsíce.

Velitelem vlaku I. praporu byl podporučík Rýdl, vlaku II. praporu praporčík Němec, III. praporu podporučík Hajda, vlaku štábu pluku praporčík Prasek a vlaku hospodářské roty praporčík Charfrajtag.

Vlak 3. pluku.

Vlak I. praporu měl 703 vojínů, ve vlaku II. praporu bylo 540 vojínů, III. praporu 740 vojínů, štábu pluku 265 vojínů a ve vlaku hospodářské roty bylo 542 vojínů.

Odjezd na východ byl stanoven na začátek měsíce dubna. Plukovní rozkaz 317 z 1. dubna 1918 přesně uvádí podmínky tohoto odjezdu:

»Mezi 3. a 5. dubnem bude I. divise pokračovati ve své jízdě na východ.

Před námi pojede 2. pluk, za námi všechny ostatní části naší divise. Nařizuji pro celou dobu jízdy jako doplněk dříve již vydaných rozkazů následující:

Na stanici Penza bude Národní rada a velitel armádního sboru. Na této stanici bude také provedeno předání části výzbroje sovětskému vojsku. Na každý vlak ponechejte pouze 168 bodáků a po 300 nábojích pro pušku. Pušky tyto rozdělit tak, aby ve vlaku na každou rotu zůstalo 42 pušek s náboji. Všechny ostatní pušky musí býti odvedeny.

Podobně musí býti odvedeny všechny kulomety. Nechati pouze jeden kulomet se 2000 náboji pro každý vlak.

Všechny revolvery odevzdat, všechnu ostatní výzbroj také, ponechat pouze šavle důstojníkům a těm vojákům, kterým jsou předepsány.

Předání výzbroje bude provedeno v Penze zvláštní komisí, ve které také bude přítomen zástupce Národní rady.

Připomínám, že otázka přesného a ochotného předání výzbroje sovětskému vojsku je velice vážná a nepřipustím v této věci žádných výjimek. Co je nařízeno, musí býti v Penze bezpodmínečně předáno. Malá chyba může míti pro celý armádní sbor nedozírné následky.

Na celé další jízdě vlak nemá práva bráti s sebou cizí osoby, nepřináležející československému vojsku.

Je žádoucno, aby vnější vzhled vlaků působil veselým a pěkným dojmem. Proto v případě, že by u rot se našly prapory národních barev, ozdobte těmito praporky vagony.

Na celé dlouhé jízdě do Vladivostoku bude mnoho příležitostí k zajímavým snímkům ze života vlaků a snímkům okolí. Bude tak možno zhotoviti plukovní album. Žádám proto všechny ty, kteří mají fotografické přístroje, aby v zájmu pluku pilně si pořizovali zajímavé snímky a tři exempláře těchto snímků odevzdali plukovnímu pobočníku. Výdaje s tím spojené budou jim dány z peněz pluku.«

Před odjezdem na východ vykonal velitel divise dne 14. dubna 1918 prohlídku pluku. Byl velmi spokojen. Veliteli pluku děkoval telegramem z 14. dubna 1918:

»Dnes jsem prohlédl Váš slavný pluk. S velikou spokojeností podtrhuji překrásný vzhled lidí, skvělý stav vlaků a výbornou přípravu k další cestě do Vladivostoku.

Pluk velmi mnoho pracoval na této přípravě, vedoucí k dlouhé jízdě. Jsem hluboce přesvědčen o dobré další jízdě pluku. Klidně se loučím s Vaším plukem, neboť vím, že se s ním opět ve Vladivostoku shledám.

Vyslovuji všem důstojníkům a všem Vašim hrdinným dobrovolcům za vykonanou těžkou práci hlubokou vděčnost. Přeji šťastnou cestu a brzké dosažení naší dávné tužby, vylodění na březích Francie. Jsem přesvědčen, že tam slavný Váš pluk i v bojích se ukáže také tak slavným, jakým já jej měl štěstí vidět dnes. Velitel divise, generálmajor Kolomenský.«

Penza.

Na východ vyjel prvý vlak pluku, vlak I. praporu, dne 15. dubna, za ním ještě toho dne odjel vlak štábu pluku. 16. dubna vyjel z Vertunovské vlak II. a III. praporu a 17. dubna poslední vlak pluku, vlak hospodářské roty.

Dne 21. dubna přijel prvý vlak pluku do Penzy. Za ním přijel druhý vlak pluku, vlak II. praporu.

Ještě týž den odevzdal vlak štábu pluku zbraně. Přijímala je zvláštní komise, jejímž členem byl také český komunista Brabec, bývalý příslušník 6. roty 3. pluku.

Dne 22. dubna přijel vlak I. a III. praporu, vlak štábu pluku toho dne odjel na východ. Vlak II. praporu odevzdával zbraně. Od komisaře Brabce dostal velitel vlaku následující potvrzení:

»Ruská federativní republika.

Penzenský sovět dělníků, sedláků a vojínů.

23. dubna 1918.

Město Penza.

Potvrzení.

Československý vlak číslo 36 II. praporu 3. československého pluku na stanici Penze vrátil ruské federativní republice zbraně podle úmluvy sovětu lidových komisařů s československým revolučním vojskem.

Ve vlaku podle uvedené úmluvy byly pro vlastní bezpečnost a ochranu majetku ponechány pušky pro jednu rotu a jeden kulomet.

Vlak byl prohlédnut zvláštní komisí představitelů penzenského sovětu a proto v další jízdě nepodléhá podle ustanovení sovětu lidových komisařů žádné prohlídce a žádnému zadržení.

Jménem a podle rozkazu sovětu lidových komisařů prosím československému revolučnímu vojsku prokazovati po čas jeho jízdy do Vladivostoku veškerou pomoc a součinnost.

Za předsedu penzenské guberní rady dělníků, vojáků a sedláků: podpis.«

Na konci tohoto potvrzení byl velikým písmem barevnou tužkou podepsán komisař Brabec slovy: »Viděl Brabec.«

O množství zbraní a nábojů, které jednotlivé vlaky odevzdaly, lze si učiniti představu ze záznamu věcí, odevzdaných II. praporem 3. československého pluku dne 22. dubna 1918. Podle tohoto seznamu odevzdal vlak tohoto praporu 366 ruských, 102 rakouských a 6 amerických pušek, 20 šavlí, 7 francouzských a dvě americká bodla, 5 dýk, 9 kulometů vzor Kolta, 1 kulomet vzor Schwarzlose s třínožkami, 180 bedniček na náboje, 156 nábojových pásů, 5 kožených toreb, 9 střeleckých štítů, 33 záložních hlavní ke kulometům, 18 pouzder pro záložní hlavně, 12 asbestových rukavic, 38.500 nábojů pro kulomety, 1 sedlo jezdecké, 9 sedel kulometných, 16 sedel nábojových, 12 uzd, 2 dvoukolky pro náboje a 1 dvoukolku pro raněné.

Dne 23. dubna odevzdal zbraně I. a III. prapor a II. prapor odejel na východ. Toho dne štáb pluku přejel Volhu.

Dne 24. dubna přijel do Penzy poslední vlak pluku, hospodářské roty a odevzdal zbraně. I. a III. prapor odejel z Penzy. Toho dne vlak II. praporu přejel Volhu.

Dne 25. dubna odjel z Penzy poslední vlak pluku, vlak hospodářské roty. III. prapor přejel Volhu.

Na další jízdu dostal každý vlak od penzenského sovětu kopii telegramu moskevských lidových komisařů, která mu měla sloužiti jako průkaz a podpora proti případným nedorozuměním se strany některých sovětských úřadů na další jízdě do Vladivostoku:

»Telegram sovětu lidových komisařů představitelům československého sboru. 26. března. Moskva-Kreml. Žádost československého sboru o další jízdu na východ k Vladivostoku při okamžitém odstranění protirevolučního vedení pokládejte za spravedlivou a přijatelnou. Čechoslováci jedou na východ ne jako bojová jednotka, ale jako skupina svobodných občanů, vezoucí určité množství zbraní pro osobní ochranu a sice na 1000 lidí po 180 puškách a kulometu. Sovět lidových komisařů ukládá penzenskému sovětu, soudruhu Kuraevovi změnit všechny staré komisaře, naznačit nové, spolehlivé, kteří by chránili Čechoslováky a uvědomovali sovět lidových komisařů o všech příhodách na cestě do Vladivostoku. Příslušné telegramy budou zaslány sovětem lidových komisařů všem příslušným sovětům. Předejte Čechoslovákům, že sovět lidových komisařů je hotov jim přispěti všelikou součinností na teritorii Rusi za podmínek čestné, upřímné loyality. Z rozkazu sovětu lidových komisařů. Stalin.«

V noci z 25. na 26. dubna přejel Volhu I. prapor.

Dne 26. dubna přejel Volhu poslední vlak pluku, hospodářská rota.

Tím největší překážku na východ měl celý pluk za sebou.

Do Čeljabinska přijel vlak štábu pluku dne 28. dubna, vlak II. a I. praporu dne 29. dubna. III. prapor dne 3. května a vlak hospodářské roty dne 9. května.

Cesta ústupu pluku z Ukrajiny.

VYSTOUPENÍ PROTI BOLŠEVIKŮM V ČELJABINSKU

Po dlouhé jízdě československých vlaků, během které bolševická vláda, krajně zneklidněna vystoupením Dutova a Semenova kladla nové a nové podmínky projezdu československých vlaků, dostal se prvý vlak 3. pluku do Čeljabinska.

V Čeljabinsku stál již vlak 6. pluku.

Byl 28. duben, jasný a teplý den.

Na stanici byla spousta ruských uprchlíků. Celé nádraží bylo jejich vlaky naplněno. Bylo až ku podivu odkud, kam a za čím jede ta spousta těchto lidí nejrůznějšího stáří a obojího pohlaví. A stále, po celý den přijížděly nekonečné vlaky těchto běženců, kteří z přeplněných a špinavých vagonů co chvíli vybíhali, aby dostali »kipjatok«, trochu svařené vody na nezbytný jim čaj. Na otázku, kam jedou, vždy jenom odpovídali tím typickým ruským klidem, že nevědí. A stále přijížděly a odjížděly ty jejich nekonečně dlouhé vlaky.

A české vlaky zatím stály. Na jejich jízdu nebylo té nejmenší naděje.

Přišel svátek práce, svátek prvého máje. Pluk chtěl uspořádati městem pochod s hudbou a zpěvem, leč sovětské úřady nedovolily. Báli se patrně toho, jak ubohé by bylo srovnání jejich vojska s obrazem moci, pořádku a kázně českých rot.

Na druhý den, dne 2. května, přináší časopis »Československý deník« článek Dr. Kudely »Unum necesarium« a v něm vysvětluje příčiny pomalé jízdy:

Mandžurskou tratí nelze jeti, protože v západní její části jsou boje mezi sovětskými oddíly a oddíly Semenovců. Amurskou tratí také není možné jeti, právě nastalo tání sněhu na této trati. Jsou tedy v přítomné době překážky takové, že žádným jednáním je nelze odstraniti, zbývá pouze zachovati klid a uvědomělou rozvahu.

Spěšné telegramy sovětských komisařů z Omska a z jiných měst o tom, že Němci se bojí nástupu Japonců, o tom, aby československé části byly zadrženy a dopravovány na Archangelsk, o nepořádcích v Moskvě, o tom, že se cosi děje v Omsku, tomuto klidu a této rozvaze byly velikou překážkou.

Bylo již 12. května a nebylo dosud naděje na další jízdu. Moskevský sovět lidových komisařů telegrafoval, aby československé vlaky byly do Francie poslány severní cestou přes Archangelsk. Bylo smlouváno s irkutskými úřady, aby východní skupina od Omska pokračovala podle technických možností na své cestě a ohledně západní skupiny, že je nutno dohodnouti se s Moskvou.

Do Moskvy byla vyslána delegace s profesorem Maksou v čele, aby upravila směr další jízdy. Na Archangelsk se však nikomu jeti nechtělo.

Vojáci, jimž cesta do Francie se stala jediným cílem a v nichž s každou zastávkou rostla nevole víc a více, počali tušiti, že jsou úmyslně zadržováni sovětskou vládou. Přes to však vyhýbali se všemu tomu, co by mohlo dáti důvod k zadržení jejich vlaků. Pomalé jízdě a dlouhým zastávkám již přivykli a tak čekali trpělivě i v Čeljabinsku.

Aby jejich pokleslou náladu povzbudil, objasňoval plnomocník československé vlády v Rusku, Bohdan Pavlů, v jednom z čísel Československého deníku v článku »Směrem východním či západním«, možnost další jízdy na východ a odůvodňoval jízdu přes Archangelsk. Jeho článek, jímž chtěl vojáky uklidnit a připravit na cestu přes Archangelsk, vyvolal v nich silný, živelný odpor a přeměnil beztak již napjatý jejich poměr v ostrou živelnou nenávist k původcům všech těchto nesnází, k sovětské vládě.

Stačil jen malý krůček, aby tato nenávist se proměnila v otevřený boj, o kterém bylo jasno, že nedá na sebe dlouho čekati.

Stalo se tak 14. května 1918.

Toho dne asi o 11. hodině dopolední odjížděl na stanici Čeljabinsk vlak se zajatci. Jel kolem hloučku českých vojáků. Z odjíždějícího vlaku byl hozen kus železa po vojácích 6. pluku, stojících u svého vlaku. Železem byl raněn voják 6. pluku. Na blízku stojící druzí vojáci rozběhli se rychle přímo k hlavní stanici. Dorazili tam skoro současně s vlakem zajatců, který jel obloukem. Zastavili ihned vlak a donutili vystoupiti všechny zajatce. V tu dobu přibyl na stanici praporčík Hruška, dozorčí důstojník 3. pluku.

Zajatci byli seřazeni a odvedeni na volné prostranství. Jejich šikovateli bylo přikázáno oznámiti všem zajatcům, aby prozradili vinníka, neučiní-li tak, že bude každý desátý zastřelen. Zajatec.

Odevzdávání zbraní.

vystoupiti ze stanice a v koloně postupovati do města za částmi 6. pluku. Veliteli II. praporu rozkázal obsaditi stanici Čeljabinsk, telegraf a továrnu při stanici.

Vojáci ve vlacích čekali již připraveni. Ihned po vydání rozkazu vycházeli z vagonů. Všichni byli vzrušeni a plni nenávisti k sovětské vládě. Těšili se, že si znovu dobudou zbraně, vylákané na nich sověty.

Před vlak štábu pluku vyšla plukovní hudba a zahrála. Vojáci hořeli nedočkavostí. I. prapor a za ním III. prapor odešel k městu. Hudba u štábního vlaku jim hrála.

Po odchodu I. a III. praporu II. prapor obsadil bez odporu stanici, telegrafní úřad i továrnu při stanici. Kolem nádraží postavil stráže.

I. a III. prapor mezitím v pochodovém proudu postupoval se zpěvem k městu za částmi 6. pluku, které téměř bez odporu obsadily místnosti sovětu a osvobodily svoje uvězněné vojáky. Sovět

uprchl v automobilu z města. Jeho vojáci se skryli v kasárnách za městem.

Části 6. pluku obsadily všechny úřady a společně s 3. plukem zabavovaly nalezené zbraně. Po půlnoci se vrátily na stanici.

K informaci místního obyvatelstva o ozbrojeném vystoupení byla českým vojskem vylepena následující vyhláška:

»České vojsko vždy bylo a bude přítelem ruského národa. My nikdy nepůjdeme proti sovětské vládě. Včera 17. května přišli jsme do města pouze proto, abychom osvobodili své, bez veškeré příčiny uvězněné vojíny. Nevěřte nikomu, kdo bude tvrditi, že my, Češi, jsme vrahy ruského národa, sovětské vlády a revoluce.«

Podrobnosti obsazení města líčí ve svém deníku velitel 3. pluku, podplukovník Vojcechovský, takto:

»Včera byl den nečekaných událostí. Kolem 9. hodiny ranní já i 6. pluk obdrželi jsme od našeho komisaře stanice Čeljabinsk, praporčíka Kotrby, list sovětské vlády, abychom odeslali do města ty vojíny, kteří v době incidentu, 14. května, ochraňovali zajatce. 3. pluk neposlal nikoho. 6. pluk byl neopatrným a vyslal několik vojínů, z nichž někteří byli ihned bolševiky uvězněni. Jakmile se o tom dověděl 6. pluk, rozhodl se uvězněné osvoboditi.

Veliteli II. praporu 6. pluku, št. kapitánovi Ulrichovi, jehož vlak stojí na stanici Čeljabinsk, podařilo se své vojáky přemluviti k tomu, aby počkali a poslali deputaci.

Já ve svém pluku jsem se postaral o to, aby vojíni nechodili do města. Procházeje se okolo vlaku II. praporu, viděl jsem, jak vojáci čistí pilně pušky. Bylo vidět, že jsou pobouřeni. Viděl jsem, že udržet tyto vojáky mého pluku není v mé moci.

Číše trpělivosti byla přeplněna po zprávě, že z deputace 6. pluku uvěznili důstojníka a několik vojáků. Zpráva tato přišla v té chvíli, kdy u mne byl št. kapitán Ulrich. Varoval jsem jej před vystoupením.

U vlaku již mě očekávali všichni důstojníci, důstojničtí zástupci, poddůstojníci a velitelé vagonů celého pluku, kterým jsem chtěl říci vše, co bylo v mé moci, abych je udržel v rukou.

Po zprávě o zatčení členů deputace št. kapitán Ulrich vyskočil a prohlásil, že 6. pluk vystoupí.

Kostky byly vrženy.

A já jsem musel pomoci za každou cenu.

Penza. — Odzbrojování rudých rudými.

šikovatel, vystoupil před seřazené zajatce a německy, maďarsky a rumunsky oznamoval jim daný rozkaz.

Nikdo ničeho neprozradil. Jednomu ze zajatců uklouzla z úst jakási poznámka, kterou slyšel vedle něho stojící voják. Udeřil zajatce do tváře tak, že mu vytryskla krev. Všichni však zarputile mlčeli dále.

Tu přinesl mezi vojáky kdosi zprávu, že raněný vojín 6. pluku zemřel. Vojáci touto zprávou krajně rozčileni, žádali dozorčího důstojníka o potrestání všech zajatců. Dozorčí důstojník vybízel vojáky ke klidu.

Po chvíli přiblížil se sovětský voják a žádal za předání zajatců sovětským úřadům. Rozčilení vojáci jej odbyli. Když proti tomu cosi namítl, shlukli se kolem něho a dozorčímu důstojníku s velkou námahou se podařilo vyvésti ho z rozčileného davu. V chaosu byl sovětský voják několikráte udeřen.

Vojáci pak znovu a znovu žádali zajatce o vyzrazení vinníka, ti však mlčeli tvrdošíjně dále. Rozčilení vojáků se stupňovalo. Pojednou kdosi rychle udeřil jednoho zajatce, domnívaje se, že tento

hodil železo z vlaku. Rozčilený dav vrhl se ihned na tohoto zajatce a začal jej bíti.

Tu konečně ostatní zajatci, pochopivše hrůzu chvíle, ukázali na vinníka — špinavou, drobnou postavu. Několik vojáků se na ni vrhlo, vytáhlo z davu a probodlo bodákem.

Ve třech, čtyřech minutách bylo vše skončeno. Rozzuření vojáci se uklidnili. Z českých vlaků přišli zdravotní vojíni a obvazovali raněné zajatce. Několik vojáků přineslo jim chléb.

Později, na rozkaz velitele 3. pluku, byli zajatci odvedeni do jedné staniční budovy a večer předáni sovětským úřadům. U ubitého zajatce byla do příchodu sovětské komise postavena stráž.

Další události šly již rychle za sebou.

Již 17. května k 9. hodině velitel 3. pluku a velitel vlaku 6. pluku obdrželi od místního sovětu přípis poslat do sovětského štábu k výslechu stráže, které ohrožovaly zajatce při incidentu dne 14. května.

Sovět část střelců, dostavivších se k výslechu, uvěznil.

Zpráva o jejich uvěznění silně pobouřila vojáky, kteří začali z úkrytu vytahovati pušky a čistili je. Všichni chtěli jíti uvězněné vysvobodit a důkladně potrestati sovět a sovětské vojáky-zajatce.

Odpoledne velitelé jednotlivých vlaků sešli se k poradě. Na ní byl přítomen i poručík Čeček a Bohdan Pavlů. Bylo ujednáno vyslati k sovětu deputaci a žádati o osvobození střelců 6. pluku.

Mezi poradou přišli dobrovolci 6. pluku oznámiti, že se rozhodli silou osvoboditi své uvězněné druhy. Když jim byly vysvětleny podniknuté kroky a když byli napomenuti ke klidu, upustili od svého úmyslu.

Po poradě odešla část velitelů k podplukovníku Vojcechovskému. Podplukovník přikázal všem důstojníkům a poddůstojníkům svého pluku shromážditi se u jeho vagonu a tam jim vysvětlil vážnost situace. Přítomné velitele praporu znovu upozorňoval, aby hleděli udržeti mužstvo v klidu. Na každý případ pak dal velitelům praporů disposice k obsazení stanice i města.

V tuto dobu přišla zpráva, že část deputace byla sovětem uvězněna. Velitel praporu 6. pluku, štábní kapitán Ulrich, okamžitě prohlásil, že s částmi 6. pluku jde uvězněné osvobodit.

Podplukovník Vojcechovský, vida, že všechno nabádání ke klidu je marné, rozkázal veliteli III. a I. praporu svého pluku

tomní členové Národní rady, delegáti vojenského sjezdu a velitelé 3., 4. a 7. pluku.

Velitelem vojenské části Zatímního výboru byl ustanoven podplukovník Vojcechovský.

Po poradě odešel politický plnomocník B. Pavlů na zasedání sjezdu a předložil návrh porady, který byl sjezdem jednohlasně přijat.

A tak sjezd vojínů v Čeljabinsku, který se sešel za organisačními účely, který měl před odjezdem do Francie vyříditi mnoho otázek o vnitřním vybudování vojska, definitivně řešiti problém demokratického zřízení a řádného zastoupení lidových mas v politickém vedení, sjezd, k němuž mělo dojíti již na Ukrajině, leč události a nastalý odchod tomu zabránily, stal se střediskem, které vyjadřovalo cit ohromné masy, roztříštěné po osmitisícikilometrové trati.

Plukovník Vojcechovský toho dne ve svém soukromém deníku píše:

»Události se rozvíjí. Viděl jsem kopii telegramu vojenskému komisaři do Omska, aby tam naše vlaky odzbrojil a potrestal (podpis: vojenský komisař Sadlucký).

Přišel již rozkaz sovětské vlády odpravit část našich vlaků z Čeljabinska do Tjumeně a část do Omska, aby byly roztroušeny.

Dnes přijela do Čeljabinska část členů Národní rady a byla svolána mimořádná porada do amerického vagonu u p. Millera.

Byli přítomni členové Národní rady (předsedal B. Pavlů), velitelé 3., 4., 7. pluku, velitel vlaku 6. pluku, štábní kapitán Ulrich, 2—3 členové sjezdu, můj pomocník, praporčík Číla, komisař 3. pluku, poručík Košek i komisař stanice, praporčík Kotrba.

Bylo jednáno o situaci a rozhodnuto: jest nutno ihned jeti dopředu, ne však směrem k Archangelsku, nýbrž k Vladivostoku. K posouzení všeobecných direktiv, které budou vydány, sestaviti zvláštní Zatímní výkonný výbor, v němž by byli všichni přítomní členové Národní rady, zástupci sjezdu a velitelé pluků: já, poručík Čeček a kapitán Gajda. Toto rozhodnutí předati po celé linii všem našim vlakům. Vojenské vedení v Čeljabinsku předati mně.

Nyní se jedná o tomto rozhodnutí na sjezdě a večer věrojatně budeme tam již pracovati na dalších rozhodnutích.

Dne 21. května vystavila sovětská vláda nedaleko vlaků 3.

pluku stráže. Měly zameziti lichvu drobných prodavačů cigaret, pečiva a mléka. Ve skutečnosti však pozorovaly chování československých vojáků.

Dne 22. května večer došel od komisaře československého armádního sboru z Moskvy telegram:

»Velitelům československých vlaků, předsjezdové poradě, vojenskému komisaři Čeljabinska. Moskva. 21. května (podán ve 13 hodin 20 min. Přijat v 21 hod. 40 min.). Následkem udavších se konfliktů mezi československými vlaky a místními sovětskými úřady Národní rada československá, aby se vyhnula všem podobným případům, přikazuje všem velitelům československých vlaků bezpodmínečně odevzdati všechny zbraně oficielním představitelům sovětských místních úřadů. Péče o ochranu Čechoslováků přechází úplně na sovětské úřady ruské federativní republiky. Každý, kdož by tohoto rozkazu nevyplnil, bude pokládán za spiklence a postaven vně zákona. 21. května 1918. Prokop Maxa, Černov, předseda operativního oddělení, lidový vojenský komisař Aralov.«

Na tento telegram po poradě se Zatímním výborem, velitel čeljabinské skupiny československých vojsk, podplukovník Vojcechovský, přikázal:

»Velitelům všech československých vojsk na trati Čeljabinsk-Omsk.

Na telegram z Moskvy, podepsaný profesorem Maxou, Černovem a Aralovem, nařizujícím odevzdati všechny zbraně sovětským úřadům, rozhodl se armádní sjezd jednohlasně a kategoricky zbraně nevydat. Sjezd i Zatímní výbor žádá okamžité pokračování jízdy do Vladivostoku.

Přikazuji:

Vlaky, stojící mezi Čeljabinskem a Omskem, požádají o odpravení do Omska a dále.

Velitel 6. pluku se postará, aby při projezdu Omskem měl vždy na stanici nejméně dva vlaky až do vystřídání 2. plukem.

Zařídil jsem, aby stanice Omsk propouštěla a přijímala naše vlaky.

Velitel čeljabinské skupiny, podplukovník Vojcechovský.«

A tak již o šesté hodině toho dne vyjel z Čeljabinska prvý vlak po tak dlouhé době, vlak 6. pluku. Brzy za ním odjel i další.

Odevzdávání zbraní v Penze.

Opásal jsem se šavlí, zavolal k sobě velitele vlaků a vyšel k shromáždění důstojníků a poddůstojníků a slovy: »Jděte do svých vagonů, obdržíte ihned rozkazy«, jsem je rozpustil.

Vystoupili jsme potom se zpěvem. Vpředu roty 6. pluku, pak můj I., nato III. prapor a roty pěších rozvědčíků.

II. prapor a poddůstojnická škola bez odporu obsadil stanici, nádraží, telegrafní úřad i strážnici bolševických vojáků, kteří utekli, zahodivše pušky.

Stmívalo se, když čelo naší kolony docházelo k městu. Části 6. pluku šly bez zastávky dále a spolu s mým I. praporem obsadily město, všechno téměř bez odporu.

Štáb pluku se ubytoval v chaloupce na kopečku, asi půl versty od města. V chaloupce se nás s počátku zděsili; byli k nám neochotni, nakonec však s ochotou nám podali čaj. Na spojení s I. praporem a s částmi 6. pluku a ke zřízení činnosti našich částí ve městě naznačil jsem praporčíka Čílu s rotou pěších rozvědčíků. II. prapor zůstal při mně jako záloha.

Úplně se setmělo. V 11 hodin večer bylo všechno skončeno. Naši uvěznění byli nám vráceni. Naše ztráty byly: 1 střelec zabit a dva raněni. U nepřítele byli zabiti 3 zajatci. Protivili se pouze jednotliví zajatci a pak jacísi vojáci až za městem, kteří ihned utekli.

K 12. hodinám jsme se všichni vrátili do vlaku.

Dnes se dostavují následky. Do včerejšího dne byl sovět krajně drzým. Včera při počátku našeho vystoupení sedl do aut a ujel. Dnes se vrátil a uctivě s námi vyjednává, cítí se však uražen.

Připisuje nám loupeže. Pravda, bylo bohužel násilí proti sovětské vládě protizákonné, se zbraní, ale loupeže nebylo.

Sní o našem odzbrojení. Provokují naše vystoupení. Straší nás přepadením a všelikými hrůzami.

Od včerejšího dne jsme protirevolucionáři.

Před námi hromadí se mnoho nepříjemností s různými, pravděpodobně neradostnými následky.

Pro mě samého jest to všechno velké minus. Jsem dokonce připraven na to, že budu muset předat velení a odejít od Čechů. Uvidíme! Prozatím budu připraven na nejhorší a postarám se o zabezpečení mého pluku.«

Po těchto událostech byl sice poměr československých vojsk k místní vládě poněkud urovnán, zabavené zbraně při obsazení města vráceny, ale bylo již jasně vidět, že čeští vojáci se sovětskou vládou se již nesmíří tím více, když vyjednáváním a ústupky českých úřadů stal se sovět opět drzým a činil dokonce potají přípravy k odzbrojení československých vojsk.

Dne 20. května přijela do Čeljabinska na zasedání sjezdu delegátů československého vojska část členů československé Národní rady s velitelem 7. pluku, kapitánem Gajdou.

Byla svolána mimořádná porada k rozluštění otázky další jízdy, které byli přítomni velitelé 3., 4. a 7. pluku, štábní kapitán Ulrich, tři členové Národní rady, praporčík Číla, komisař 3. pluku, poručík Košek a komisař čeljabinské stanice, praporčík Kotrba. Poradě předsedal plnomocník Pavlů.

Na poradě bylo rozhodnuto jeti ihned dopředu, ne však směrem k Archangelsku, nýbrž k Vladivostoku. Pro řešení dalších věcí byl sestaven zvláštní Zatímní výkonný výbor, do něhož byli zvoleni pří-

v lesíku jihovýchodně od stanice Čeljabinsk, stanici i město obejíti se strany východní, načež obsaditi most přes řeku Miass severně města a 27. května ve dvě hodiny ráno obsaditi hlavní kasárny za městem. Po obsazení kasáren dáti pak znamení raketou. Na toto znamení měla vystoupiti:

čelná skupina, poddůstojnická škola, která měla obsaditi telegrafní úřad, zákopnický oddíl, který měl obsaditi stanici a její sklady, 5. rota a část 6. roty, které měly obsaditi továrnu u stanice, 7. rota, která měla vystaviti ochranu na jižním a východním okraji stanice a jedna četa pěších rozvědčíků, která měla obsaditi vagony s děly na stanici.

I. prapor 3. pluku měl obsaditi účastek milice a požární stanici v nádražním předměstí, radiostanici a místnost sovětu, jakož i celou část města od Ufimské ulice na západ.

Dvě čety pěších rozvědčíků pod velením praporčíka Klofce měly obsaditi Ufimskou ulici a městskou telegrafní a telefonní ústřednu.

II. prapor měl obsaditi hřbitov na jihovýchodním okraji města a celou část města od Ufimské ulice na východ. Jeho jedna rota měla kromě toho obsaditi most přes řeku Miass na Ufimské ulici a pak se spojiti s obchvatnou skupinou.«

Všechny tyto operace osobně řídil zástupce velitele 3. pluku, praporčík Číla. Zálohou veliteli skupiny byl jízdní výzvědný oddíl, oddíl zákopních děl, 8. rota a neozbrojení vojáci pluku. Všechno mělo spáti oblečeno, jedny dveře u vagonů měly býti pootevřeny. Budíček dne 27. května byl nařízen na 11. hodinu noční. Od této hodiny mělo býti všechno připraveno s puškami k vystoupení.

Podle těchto disposic vycházela obchvatná skupina podporučíka Hajdy, když se začalo stmívat, v hloučcích z vlaku a shromažďovala se v malém březovém háji, jihovýchodně od stanice. Vojáci měli zbraně ukryté pod plášti.

Během ¾ hodiny byla celá skupina shromážděna v háji, odkud v pochodovém proudu s ochranou vpředu dala se po polích na východ od stanice. Ve vzdálenosti asi 3 verst od stanice obrátila se k severu a postupovala na omskou železniční trať, kterou přešla krátce před půlnocí.

Od tratě postupovala stále k severu až k většímu březovému lesíku. V něm se zahnula k jeho západnímu okraji a okrajem lesa

postupovala směrem severozápadním dále. Již svítalo, když došla na výšinu vodního mlýna na řece Miass a začala přecházeti koleje východouralské trati.

Od Čeljabinska vyjížděl právě k Jekatěrinburku vlak. Strojvůdce zahlédl, kterak skupina přecházela trať a zmírnil rychlost. Vojáci zalehli na louce. Vlak pomalu projel a zvýšil rychlost. Vojáci se zdvihli, prošli dvorem mlýna a po jednotlivcích přebíhali rychle přes dřevěný most na levý břeh řeky.

Za řekou se shromažďovali v malém korytu potůčku, asi 1000 kroků od levého břehu řeky.

Bylo již úplně světlo.

Přední hlídky ihned po přechodu celé skupiny přervaly telefonní spojení s městem. Od údolí potůčku bylo vysláno 10 mužů bez pušek s ručními granáty, je-li nedaleký hřbitov obsazen bolševiky, není-li, postupovat dále a zjistit rozestavení stráží u kasáren.

Mezitím se skupina připravovala k útoku na kasárny. 11. rota se rozvinula proti severní části kasáren. 12. rotě bylo přikázáno silnými hlídkami projíti severní část předměstí. Udržovati spojení s levým křídlem řetězu měla 10. rota a po projití ulic severní části předměstí měla postupovati na kasárny z jihovýchodu.

Když došla hlídka ke hřbitovu a na nikoho nenarazila, začal řetěz postupovati na kasárny. Nepozorovaně se přiblížil k prvním kasárenským budovám, u vchodu vystavil stráž a blížil se k druhé řadě kasárenských budov.

Tu z oken druhého poschodí bylo vystřeleno několik ran. Proto byly u vchodů budov postaveny stráže. Kasárenskými budovami postupoval pak řetěz dále.

Z oken padaly ojedinělé výstřely, na které řetěz slabě odpovídal. Postupně byly obsazeny vchody u všech budov.

Pravé křídlo řetězu, 11. rota a část 9. roty, které se vytáčelo, došlo na jižní stranu kasáren, kde narazilo na první stráž, stojící u skladiště a tuto bez výstřelu odzbrojilo.

Na této jižní straně měli bolševici malé zákopy proti městu a v nich 4 kulomety, připravené ku střelbě. Obsluhy u kulometů však nebylo. Rovněž byly při západním okraji kasáren, v kasárenských ulicích dva kulomety, obrácené k severovýchodu.

U budovy důstojnických bytů se střed řetězu zastavil a čekal, až obě křídla projdou řadami budov.

Výzdoba vagonu.

Ještě dopoledne přikázal podplukovník Vojcechovský vlakům 2. pluku, stojícím na stanici Poletaevo, západně Čeljabinska, aby vyjely.

2. pluk se měl pohybovati na východ za 6. plukem, 3. pluk měl zůstati jako posádka na stanici Čeljabinsk až do příjezdu penzenské skupiny.

K večeru odjel ze stanice Čeljabinsk další vlak, vlak hospodářské roty 2. pluku.

Dne 26. května byla českými úřady vylepena v městě vyhláška velitele československých vojsk, ve které obyvatelstvu byl oznámen původ československých vojsk na Rusi, jeho práce, příčiny odjezdu do Francie a příčiny jeho prvého vystoupení. Ve vyhlášce bylo obyvatelstvo žádáno za prominutí, že československé vojsko proti své vůli způsobilo městu nepříjemnosti.

Dozorčí důstojník pluku v poledne předával plukovníku Vojcechovskému telegram:

»Soukromý telegram. Ve 12 hodin. Je boj na stanici Marianov-

ka a Barabinsk. Sovětské vojsko žádalo posilu z Omska. Poněvadž v Omsku ji neměli, nedostali. V Omsku ozbrojili zajatce a tito obsadili telegraf na stanici. Praporčík Klofec.«

Brzy po tomto telegramu přišly určitější zprávy: vlak 6. pluku byl pod Marianovkou napaden rudoarmejci, kteří chtěli vlak odzbrojiti. Rozvinul se boj, na obou stranách velké ztráty.

Po těchto zprávách velitel čeljabinské skupiny, plukovník Vojcechovský, telegrafuje:

»Omsk, předsedovi západosibiřského štábu Fursovi. Čeljabinsk 26. května ve 13 hodin 30 minut. Mně je známo, že v Omsku došlo k nedorozumění následkem pokusu odzbrojiti náš vlak. Kategoricky žádám, abyste se vyvaroval každé vražedné činnosti vůči Čechoslovákům, a abyste nepřekážel příjezdu a odjezdu našich vlaků.

Radím při tom míti na paměti všechny následky, které by vyplynuly z toho, kdybyste nedbal mé žádosti a pak také prosím nezapomínat, že naším jediným cílem je odjezd do Vladivostoku a odtud do Francie. — Velitel čeljabinské skupiny československých vojsk, plukovník Vojcechovský.«

Veliteli 2. pluku přikázal, aby se štábním vlakem a vlakem I. praporu odjel ještě odpoledne z Čeljabinska do Kurganu. Na jejich místo povolal ze stanice Poletaevo II. prapor 2. pluku a ze stanice Zlatoust do Poletaeva III. prapor 2. pluku.

Na stanici byl toho dne zachycen telegram:

»Bez pořadí. Čeljabinsk. Vojenskému komisaři Sadluckému. Užijte všech rozhodných prostředků k tomu, abyste vyplnil rozkaz Trockého č. 38. K Vám jde pomoc z Jekatěrinburku a Ufy. Co nejdříve oznamte situaci. Vojenský komisař Anučin.«

Vojáci po zprávě o přepadení vlaku 6. pluku znovu, bez rozkazu počali pečlivě čistiti pušky. Připravovali se opět k vystoupení. Tušili, že bude dán rozkaz odzbrojiti bolševiky. Hořeli nedočkavostí. Na každém bylo pozorovati oživení a radost.

Velitel skupiny, podplukovník Vojcechovský, zavolal si k sobě velitele praporu a některých rot a oznámil jim, že 27. května ráno obsadí město Čeljabinsk a odzbrojí sovětské vojáky.

Plán operace se nezachoval. Byl zhruba asi následující:

»Obchvatná skupina pod velením podporučíka Hajdy, III. prapor 3. pluku, měla 26. května večer nepozorovaně se shromážditi

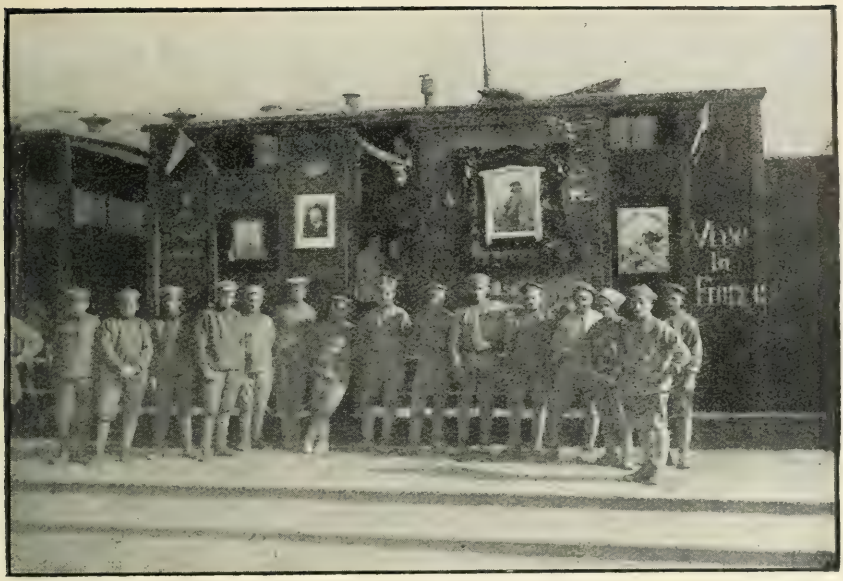

Výzdoba vagonu.

U vchodu do kasáren byly vystaveny stráže. Ve vnitřních kasárenských místnostech byly vykonány prohlídky a dodatečně byly odebírány revolvery i bomby.

K večeru byl III. prapor a 8. rota vyměněny I. praporem. Vojáci III. praporu s puškami na ramenou se zpěvem vraceli se oživeným městem na stanici.

Roty čelné skupiny po obsazení vytčených jim rayonů odpočívaly na ulicích a vysílaly ve svém rayonu hlídky.

Odpoledne byly všechny části odvolány z města do svých vlaků na stanici. Na hřbitově byla ponechána polní stráž. U sovětu, v jednotlivých malých kasárnách, v městské telefonní a telegrafní centrále a na jiných důležitých místech byly ponechány stráže. Zabavenými zbraněmi se ozbrojily ihned všechny české části. Mnoho zbraní ještě zbývalo, ukládaly se do připravených vagonů.

Z ruských částí ponechaly se zbraně jedině musulmanské rotě po dohodě sovětu s podplukovníkem Vojcechovským. Tato rota měla společně s českými částmi ochraňovati sovětské nezabavené sklady.

Podplukovník Vojcechovský po obsazení stanice a telegrafního úřadu přešel ze svého vagonu asi ve 3 hod. 15 minut na stanici k telegrafu.

Tam patrně dal rozkaz veliteli III. praporu 2. pluku, poručíku Hrůzovi, stojícímu se svým praporem na stanici Poletaevo, západně Čeljabinska na trati k Ufě, obsaditi stanici Poletaevo, blízkou kozáckou stanici stejného jména, načež vystavit polní stráže k městům Troicku a Miassu.

Když potom obdržel zprávu o obsazení města, přikázal veliteli 8. roty 2. pluku vystaviti stráže na východouralské trati, asi verstu od stanice Čeljabinsk.

Od poručíka Hrůzy obdržel telegram:

»III. prapor 2. pluku obsadil stanici Poletaevo. Ve směru na Troick a Zlatoust vystaveny polní stráže. Ke Troicku je rozebrána trať. Ztrát není. Ukořistěn kulomet i zbraně. Poručík Hrůza.«

V poledne podle rozkazu podplukovníka Vojcechovského byla z ozbrojených střelců 5., 6. a 8. roty a zákopnického oddílu 2. pluku sestavena sborná rota, čítající 200 mužů. Pod velením podporučíka Tesaře, 2. pluku, byla vyslána po východouralské železniční trati na stanici Argajaš, jako záloha proti Jekatěrinburku.

Když podporučík Tesař přibyl se svým oddílem na stanici Argajaš, vystavil ihned na trati směrem k Jekatěrinburku polní stráž, před níž byla postavena barikáda. Ostatní část roty se zakopala jižně od stanice.

Podporučík Tesař do Čeljabinska hlásil:

»Přijel jsem do Argajaše ve 14 hodin. Zaujali jsme linii na 30. verstě, před stanicí, blíže k Čeljabinsku. Mezi stanicí a linií je spojení. Dále jíti nemíním. Před námi podle zpráv jsou červení. Podporučík Tesař.«

O druhém vystoupení československých vojsk v Čeljabinsku časopis »Trudovaja mysl« ve 32. čísle z 28. května napsal:

»Nové vystoupení Čechoslováků. V neděli 26. května bylo po městě vylepeno oznámení československých částí, ve kterém byly objasněny příčiny vystoupení 27. května.

Ve dvě hodiny v noci dne 27. května československé vojsko znovu vystoupilo se zbraní v ruce. Přepravilo se na dvou místech přes řeku Miass, obklopilo kasárny bolševických vojsk (kasárny bývalého 109. pluku), zajalo překvapené spící vojáky a odzbrojilo

Mezitím stráže, vystavené u jednotlivých budov, vešly dovnitř a vyváděly překvapené vojáky i zajatce. Bolševičtí vojáci se vzdávali bez odporu.

Všichni vyvedení byli odváděni na prostranství severně kasáren, tam k nim byla postavena stráž s ukořistěnými kulomety.

Po obsazení kasáren bylo dáno čelné skupině znamení raketou. Byly asi 4 hodiny ráno.

Vojáci i zajatci, vyvedení na prostranství, byli tříděni podle národnosti.

Po obsazení kasáren vyslala 12. rota k mostu přes řeku Miass hlídku, která došla k mostu a když po ní bylo vystřeleno, vrátila se do kasáren. O něco později byl vyslán k čelné skupině jezdec s hlášením, že kasárna jsou obsazena.

K železničnímu mostu na východouralské trati byla vyslána hlídka, aby odzbrojila nepřátelskou stráž. Na hřbitově, východně od kasáren, byla vystavena polní stráž.

V kasárnách bylo bolševických vojáků asi 2000, zajatců asi 4000. Byly tam veliké sklady pušek, nákladní i osobní automobily, kulomety a děla.

Kolem 8. hodiny přibyl do kasáren praporčík Číla. Brzy potom začala se odvážeti děla a pušky na stanici. Třídění bolševických vojáků se protáhlo skoro do poledne.

Čelná skupina a poddůstojnická škola praporčíka Koubka obsadila ve tři hodiny ráno telegrafní úřad a stanici. Četa pěších rozvědčíků praporčíka Brycha obsadila v tu dobu vagony s děly. I. a II. prapor, 1. a 2. kulometná rota a dvě čety pěších rozvědčíků 3. pluku vystoupily nato ze svých vagonů, aby vyplnily dané jim úlohy.

Ve čtvrt hodině byla bez odporu obsazena stanice, telegrafní úřad i továrna.

Podplukovník Vojcechovský se svým štábem, praporčíkem Čílou a svým pobočníkem odešel na stanici.

Podplukovník Vojcechovský odešel do místnosti telegrafního úřadu a praporčík Číla očekával na peroně příchod I. a II. praporu.

Ve 3 hodiny 50 minut přibyl I. a II. prapor a 2 čety rozvědčíků na stanici. I. prapor a dvě čety pěších rozvědčíků zabočily k vodárenské věži do ulice v předměstí, aby vyplnily svůj úkol. II. prapor postupoval první ulicí, paralelně s tratí, později zahnul do druhé

ulice a blížil se k prostranství před katolickým kostelem. S II. praporem šel praporčík Číla se svým štábem.

Na konci ulice, před východem na prostranství, II. prapor se zastavil a velitel praporu vyslal 7. rotu obsaditi hřbitov, u něhož měla býti silná nepřátelská stráž.

6. rota byla vyslána obsaditi rayon města východně od hřbitova. 5. rota byla vyslána projíti a vyčistiti ulice západně od hřbitova, před řekou Miass, v první příční ulici přejíti řeku a obsaditi most. 8. rota zůstala v záloze.

7. rota na jižním okraji prostranství se rozvinula a postupovala ke hřbitovu. Tam nikoho nenalezla. 6. rota prošla naznačeným jí rayonem a skoro bez odporu obsadila kasárna, kde byli zajatci, lihovar, kde bylo 50 rudoarmejců s velitelem, vojenskou nemocnici a vojenský sklad. 5. rota prošla rayonem západně od Ufimské ulice a když se přiblížila k mostu přes řeku, byl tento již obsazen praporčíkem Kocem od 1. kulometné roty.

1. rota v nádražním předměstí bez odporu obsadila místnosti milice a požární stanice. 2. rota radiostanici, 3. rota místnosti sovětu a malá kasárna. Dvě čety pěších rozvědčíků obsadily městskou telegrafní a telefonní centrálu. 1 četa pěších rozvědčíků obsadila vagony s děly.

Praporčík Číla po dobu obsazení jednotlivých částí města byl se štábem a zálohou na jihozápadním okraji hřbitova. Se stanicí byl spojen telefonicky. V tu dobu asi, kdy telefonisté ukončili tuto linku od stanice k praporčíku Čílovi, měl tento již hlášení jednotlivých velitelů o obsazení města.

Nato od podporučíka Hajdy přijel jezdec s hlášením, že obchvatná skupina obsadila kasárny. Praporčík Číla hlásil podplukovníkovi Vojcechovskému, že obsadil město. 8. rotě dal rozkaz jíti do kasáren k II. praporu. Sám se štábem odešel do městské telefonní centrály, potom do místnosti sovětu a nato se odebral do kasáren k III. praporu, kde dal rozkaz k odvážení děl, kulometů a pušek na stanici. Po poledni se vrátil na stanici.

Odpoledne byly z kasáren vyváženy zbraně na stanici. Rudoarmejci i zajatci byli roztřiďováni podle národnosti a rozmísťováni v barácích. Ruští vojáci byli přes den puštěni domů, večer se však museli vrátiti do kasáren.

je. V tutéž dobu obsazeny místnosti rady vojenských, dělnických, kozáckých a musulmanských výborů. Od rána 27. května chodí po městě ozbrojené stráže. Na mostě přes řeku Miass je polní stráž se 4 kulomety.

Z kasáren bolševiků převážejí se pušky, náboje i děla na stanici.

Ve městě je klid, takže v některých místech konají se schůzky. Rada vojenských, dělnických, kozáckých i musulmanských výborů nepřetržitě zasedá v hotelu Djadja. Konflikt se pravděpodobně brzy uladí. Hlavní požadavek Čechoslováků, jak z jejich oznámení vyplývá, jest další odpravení československých vlaků do Vladivostoku, odkud Čechoslováci mají v úmyslu jeti na západní, francouzskou frontu. A. S.«

A tak tímto druhým vystoupením Čechoslováků v Čeljabinsku vojna začala. Kostky byly vrženy.

Stanicí Čeljabinsk procházely uděšené telegramy sovětských komisařů z Jekatěrinburku, v nichž nejlépe byla patrna nálada a situace sovětské vlády v Jekatěrinburku.

Ale i situace československých vojsk v Čeljabinsku nebyla skvělá, přes to, že bylo celého města s obrovskou kořistí téměř bez ztrát dobyto.

Nebezpečí hrozilo ze všech stran, skupinu čeljabinskou čekalo údobí urputných bojů a s nimi i údobí velkých ztrát.

Prvý boj pluku se odehrál na troické železniční trati, nedaleko stanice Poletaevo.

Dne 28. května odpoledne hlásil z této stanice poručík Hrůza, velitel částí 2. pluku, které tuto stanici ochraňovaly, že nepřítel ohrožuje stanici a zastávku Smolino ze severu. A že se obává zničení tratě mezi stanicí Poletaevo a zastávkou Smolino.

Když velitel skupiny, podplukovník Vojcechovský, toto hlášení obdržel, přikázal veliteli II. praporu, 3. pluku, praporčíku Němcovi, se 7. a 8. rotou a 4 kulomety 2. kulometné roty odjeti na stanici Poletaevo. Po dosažení zastávky Smolino měl praporčík Němec ke stanici vyslati tři hlídky, jednu po trati, jednu po silnici, vedoucí do Verchněuralska a jednu, nejsilnější, do dědiny Sosnovskaja, kde se měla polovina hlídky přepraviti na druhý břeh řeky Miass a polovina měla zůstati na pravém břehu a postupovati po obou stranách řeky ke stanici. Ze zastávky pak měl

hleděti navázati spojení s poručíkem Hrůzou a od něho si pak vyžádati další disposice.

Podle tohoto rozkazu podplukovníka Vojcechovského vyjel praporčík Němec se svým oddílem z Čeljabinska asi ve 23 hodin. Všechna světla ve vlaku i na lokomotivě, na které byly postaveny kulomety, dal shasnouti. Celému oddílu nařídil pohotovost.

Vlak jel velmi pomalu s častými zastávkami. Po jedné hodině v noci přijel na zastávku Smolino, odkud praporčík Němec vyslal ihned 3 hlídky ve směru na stanici Poletaevo. Poručíku Hrůzovi poslal písemné hlášení, že se svým oddílem přijel na zastávku před stanicí Poletaevo, že vysílá hlídky napravo i nalevo a že hledí dosíci s Poletaevem telefonní spojení.

Když spojení bylo dosaženo, ptal se praporčík Němec na situaci v Poletaevě. Obdržel odpověď, že ve stanici je klid. Proto ihned se svým oddílem odjel ze zastávky a ve 2 hodiny 30 minut přijel do Poletaeva.

Časně ráno dne 29. května podle rozkazu poručíka Hrůzy byla vyslána na zesílení polní stráže, stojící na 12. verstě na troické trati ve směru proti stanici Jemanželinskaja 8. rota 3. pluku se 3 kulomety.

Tato rota po příchodu na 12. verstu obsadila úsek nalevo, východně od trati. Západní úsek, vpravo od trati, obsadila rota 2. pluku, která měla také dva kulomety.

Obě roty vykopaly na východním místě, zčásti na okraji lesíka linii zákopů, asi 1 verstu dlouhou.

Asi 200 kroků před touto linií byla zoraná pole, pak byly malé skupinky bříz a až ve vzdálenosti 700 kroků byl hustý březový les.

Na pravém úseku, u roty 2. pluku, se linie ohýbala v pravém úhlu do týlu a šla pak rovnoběžně s tratí.

Asi 300 kroků před ohybem byla důležitá výšina, holý vršek, který ovládal celou část krajiny na západ od trati. Na něm byla vystavena polní stráž.

Celá linie byla ochraňována strážemi, vystavenými na dvě stě až tři sta kroků dopředu ve skupinách stromů. Ve dne v linii byli pouze pozorovatelé, ostatní mužstvo odpočívalo za linií v březovém lesíku.

Od linie byly vysílány časté hlídky až na 6 verst před linii

ve směru ke stanici Jemanželinskaja a na osadu Tominský, vzdálené 4 versty od linie.

8. rota byla v této linii do 29. května, kdy ji vyměnila 7. rota. Zároveň byla vyměněna rota 2. pluku.

Po změně byl na celém tomto úseku klid. Praporčík Boček vyšel s několika muži na hlídku. Její výsledek hlásil praporčíku Němcovi:

»Veliteli II. praporu. 29. května v 8.15 vrátil jsem se z hlídky. Prošli jsme kupředu 8. verst nalevo kol dráhy, 3½versty. Za 19. verstou jsme narazili na jízdní hlídku. Bylo 6 mužů, kteří nás chtěli obejíti. Odkryli jsme po nich oheň, při čemž byl jeden z nich ubit. Na naší straně není ztrát. Po odkrytí ohně sešli jsme se s hlídkou 2. pluku, která rovněž narazila na jízdní hlídku i pěchotu, potom otevřeli proti nám oheň zpředu i zprava. Sílu jsme nemohli zjistit, poněvadž jsme se museli vrátit, jelikož 4 versty zleva od 19. versty je vesnice Čumovka, tam má přijíti jejich kavalerie. Praporčík Boček.«

Později, telefonicky, hlásil velitel 7. roty veliteli II. praporu:

»Veliteli II. praporu 3. pluku. 29. května. Zachycena bolševická rozmluva, ve které sděluje 1. linie do štábu jejich pluku, že se posunuli dopředu a dále že nepůjdou, že jsou u nich zprávy, jakoby česká vojska šla po cestě od Čeljabinska ku stanici Jemanželinskaja na jejich pravé křídlo a proto zesílili oba flangy, pravý i levý jednou rotou. Praporčík Zmatlík.«

Druhého dne 30. května ráno nepřítel pokusil se o nástup kolem 6. hodiny ranní, přiblížil se k linii roty 2. a 3. pluku. Po krátké dělostřelecké přípravě načal po obou stranách trati nastupovati.

V linii proti němu byla 7. rota 3. pluku se 3 kulomety a 11. rota 2. pluku se 2 kulomety. Obě tyto roty palbou pušek a kulometů snažily se zadržeti nástup nepřítele a žádaly o spěšnou posilu.

V 8 hodin přijel na místo boje velitel úseku, poručík Hrůza. Přivedl posilu, 2 roty 2. pluku a 50 mužů od 8. roty 3. pluku. Tato posila zesílila a prodloužila celou linii.

Rozložení linie potom bylo následující:

Nalevo od trati byla 7. rota 3. pluku a půl roty 2. pluku. Napravo od trati byla 8. rota 3. pluku a půl roty 2. pluku a 50 mužů

od 8. roty 3. pluku. V záloze u 11. roty bylo půl roty 2. pluku. Tam byl také telefon, spojující 13. verstu s Poletaevem.

Nepřítel stále nastupoval frontálním směrem. Bez ustání ostřeloval linii silným pušečným, kulometným i dělostřeleckým ohněm. Jeho nástup byl však pomalý a velmi nerozhodný. Jeho řetězy, ostřelované z pušek i z kulometů obou rot, se často zakopávaly.

Poručík Hrůza, vida tento pomalý nástup nepřítele, omezil se na pasivní obranu. Doufal zastaviti nástup jedině silným ohněm. K nějaké aktivní činnosti rozkazu nedával.

Nepřítel však stále, byť velmi pomalu, nastupoval. Ve 12 hodin byla povolána z Poletaeva poslední záloha, zbytek 8. roty, 75 mužů s 1 kulometem, 30 mužů s kulometem zůstalo v záloze a ostatní prodloužili linii na pravém křídle, odkud docházely časté zprávy, že nepřítel se snaží obejíti pravé křídlo.

Praporčík Čermák se 45 muži 8. roty prodloužil toto křídlo a hlásil:

»Veliteli II. batalionu. 30. května v 13 hodin 30 min. zaujal jsem s 45 muži posici na pravém křídle 2. pluku dozory, 3 muži, v řetězu asi 1 verstu od trati železniční dráhy. V záloze zůstalo 30 mužů na trati u 10. versty s připojením 30 mužů 2. pluku. Proti nám nepřítel nepozorován. Napravo od nás nachází se 2. pluk, před ním na jednu verstu nepřítel na pokraji lesa. Od zálohy vysílám hlídku na dvě versty kupředu, kolmo na trať. Vše v pořádku. Artilerie občas střílí, mizerně. Praporčík Čermák.«

V linii začal se jeviti silný nedostatek nábojů.

A nástup nepřítele neustával. Kolem 2. hodiny dosáhl vrcholu. Na krytých místech přiblížil se nepřítel až na 400 kroků. Nepřátelská děla podjela na jednu a půl versty. Veškerý nepřátelský oheň, kulometný i dělostřelcký se soustředil na střed linie. Několik granátů zasáhlo přímo linii, některými z nich byl zapálen les (tráva) za středem linie.

Ve středu byla část roty 2. pluku a část 7. roty 3. pluku. Vojáci tento nepřátelský nápor nevydrželi a někteří začali ustupovat. Ve zmatku strhli ostatní tak, že celý střed ustoupil v nepořádku až na 11. verstu, kde u zálohy byl stěží zadržen.

Jedině kulometčíci praporčíka Kukly zůstali ve středu. Přes to, že celý střed ustoupil, zůstali na svých místech a silným ohněm hleděli zadržeti nástup nepřítele.

Čeljabinsk. — Náměstí po obsazení.

Jejich velitel přikazuje:

»Četařům 2. kulometné komandy. 13. versta v 1 hodinu 40 minut. Přikazuji zůstati na posici v linii. Kulomety podcházeti, byť by odešlo všechno. Ustoupiti jen na můj rozkaz. Já jsem se ujmul velení účastku pravého křídla, na levém je praporčík Boček. Vytrvejte, zjednám okamžitě pořádek. Kulomet u trati nechte na svém místě. Praporčík Kukla.«

Kulometčíci 3. i 2. pluku vydrželi a sami dlouho zadržovali nástup nepřítele. Pravé i levé křídlo zůstalo též na svém místě a velitelé těchto křídel o ústupu středu ani nevěděli, poněvadž nedostali o tom žádné zprávy.

Kolem 15. hodiny jedna četa 7. roty pod velením praporčíka Bočka lesem se přiblížila k nepřátelskému pravému křídlu a demonstrujíc obchvatný pohyb, silně nepřítele ostřelovala. Uvedla jej tím ve zmatek. Potom vrátila se na své původní místo. V této době část středu, která ustoupila, byla již uvedena do pořádku a se 30 muži zálohy od 2. pluku postupovala na své původní místo.

O tomto ústupu oznámil pobočník II. praporu veliteli:

»Praporčíku Němcovi. Vznikl planý poplach, několik lidí vlevo od trati uteklo a strhlo tím druhé. Uprchli až k 11. verstě, kde je záloha zastavila. Levý flang zůstal na místě s praporčíkem Bočkem. Od 12. versty silný oheň, který lidi částečně deprimoval. O pravém flangu nemám zpráv. Roty opět jdou na své posice. Praporčík Blažek.«

V 15 hodin 45 minut přijel na 11. verstu velitel II. praporu 3. pluku, praporčík Němec a informoval se o stavu boje. Vyslal ze zálohy na zesílení levého křídla 7. roty 30 mužů 8. roty. Kulomet byl poslán do středu na místo kulometu, poškozeného granátem.

Nepřítel v 16 hodin nástup úplně zastavil, pomalu se stahoval zpět na okraj lesa. Silná střelba z pušek kulometů a děl však neustávala.

V 18 hodin přijela na 11. verstu záloha, vyslaná ve 3 hodiny podplukovníkem Vojcechovským z Čeljabinska, III. prapor 3. pluku, 3 čety kulometné roty, celkem 500 bodáků a 6 kulometů, s nimi 1 dělo na vagoně, poručíka Sembratoviče.

Tato záloha zesílila linii a prodloužila její křídla.

Rozvinování její však dlouho trvalo, takže nepřítel, který pravděpodobně zpozoroval příjezd posily, měl dosti času klidně stáhnouti se do vlaku, který přijel až na 18. verstu a klidně odjeti.

Tak linie, která v 21 hodin začala postupovati kupředu, našla nepřátelské zákopy již úplně opuštěné.

Nepřítel zanechal na místě své mrtvé, bylo jich 20, několik raněných, podle dokumentů většinou Maďarů a Němců a málo pušek a nábojů.

Linie došla až na 15. verstu a tam očekávala další rozkazy.

Mezitím podplukovník Vojcechovský dostav hlášení o výsledku boje, nebyl spokojen. Praporčíku Němcovi nařídil:

»Není-li u Vás naděje na obklopení nepřítele a jeho úplné zničení, vraťte se ihned zpět.«

Proto ve 23 hodiny v noci stáhl se řetěz ku trati a v koloně se vracel na 13. verstu. Zde 8. roty 3. pluku a 9. rota 2. pluku dostaly přivezený oběd a zůstaly na 13. verstě ochraňovati linii. Všechny ostatní části odjely brzy po půlnoci do Poletaeva a III. prapor 3. pluku do Čeljabinska.

V tomto prvém boji pluku měl nepřítel početnou převahu od počátku nástupu do 12. hodin. V tu dobu, příjezdem posledních záloh z Poletaeva, byly síly přibližně vyrovnány.

Ve výzbroji měl nepřítel i po příjezdu záloh stálou převahu. Roty 2. pluku byly ještě zčásti ozbrojeny puškami různých starých systémů. Převaha nepřítele ve výzbroji byla dovršena 4 děly, která však měla význam více morální, poněvadž obsluha u nich byla nevycvičena a ačkoliv vystřílela velmi mnoho nábojů, způsobila pouze nepatrné škody. Většina nábojů pak také neexplodovala.

Nástup byl veden nepřítelem nerozhodně, velmi pomalu a nejistě. Tím umožnil příjezd záloh.

Poručík Hrůza omezil se pouze na pasivní obranu po celou dobu trvání boje a tím dával nepříteli iniciativu do rukou.

Linie, zvláště na pravém křídle, byla špatně volena, vedla kolmo na trať asi 300 kroků a pak se otáčela v pravém úhlu před návrším, které ovládalo celý pravý úsek, na západ od trati a mělo proto býti obsazeno. Od ohybu vedla linie rovnoběžně s tratí, takže proti nepříteli byla obrácena velmi malá její část, kdežto větší její část byla vystavena bočnímu ohni, ačkoliv sama nemohla se boje přímo zúčastniti.

Večer nepřítel sám ustoupil, zpozorovav pravděpodobně příbytí nových záloh. Pomalým rozvíjením a pomalým uvedením v boj těchto záloh byl dán nepříteli čas ku klidnému ústupu do jeho vlaku.

Dělo poručíka Sembratoviče, které přijelo na plošině vagonu s III. praporem 3. pluku, do boje vůbec nezasáhlo.

Druhého dne, 31. května, byl na účastku klid. Byly vysílány časté výzvědné hlídky.

Podle rozkazu praporčíka Němce byla po celý den opravována původní linie. Na pravém křídle část linie u trati, obrácena proti nepříteli, byla ponechána 300 kroků, od ohybu byla utvořena nová linie na jihozápad směrem k návrší, jehož dominujícího položení dříve nebylo využito. Odtud se linie opět lámala v tupém úhlu, směrem jihozápadním, po jižním svahu návrší. Na levém křídle byla linie též prodloužena a její směr poněkud ukloněn na jihovýchod.

Nová tato linie byla asi 2 versty dlouhá. Na levém křídle byl

dělostřelecký pozorovatel. Dělo bylo umístěno v plošině vagonu asi 300 kroků za linií. Linii ochraňovala 7. a 8. rota a 2 roty 2. pluku.

V Čeljabinsku šířily se od 30. května zprávy o utvořivší se nové vládě v Novo Nikolajevsku. Zprávy tyto místní časopisy rozhodně popíraly.

Situaci města vyličuje 36. číslo bolševického časopisu »Trudovaja mysl« z 1. června v rubrice: Položení Čeljabinska 30. května:

»Město dosud, jako dříve, odloučeno od druhých měst a okolí. Pošta odnikud nepřichází.

Čechoslováci ozbrojili oddíl, aby udržoval pořádek ve městě. V oddílu jsou výhradně naši vojáci, rudoarmejci.

29. května byla schůze dělníků a sloužících, ve které byla přijata resoluce proti zabavení zbraní Čechoslováky.

28. května byla mimořádná schůze sloužících poštovních a telegrafních úřadů. Na ní byl vynesen protest proti obsazení telegrafů československými vojsky a zároveň usneseno prositi Čechoslováky, aby neposílali depeší pod cizím jménem a nevěřili telegramům nově se utvořivší vlády v Sibiři.«

Zprávy o utvoření této nové vlády rozšířily se tak, že pod jejich dojmem všechny protibolševické strany se sjednotily a začaly usilovati o svržení sovětské vlády.

V čele těchto protibolševických stran se postavili hlavně kozáci, esaul Smirnych a plukovník Soročinský.

Plukovník Vojcechovský patrně o všem věděl. Patrně také vypracoval plán definitivního obsazení města.

O postupu přípravných prací nové vlády dokumentů nebylo nalezeno.

Dne 30. května časně ráno vrátil se do Čeljabinska III. prapor 3. pluku. Kolem 17. hodiny přibyl na stanici Čeljabinsk z Kurganu I. prapor 2. pluku s velitelem, poručíkem Syrovým.

Měl tedy velitel skupiny večer toho dne v Čeljabinsku soustředěno: 1. a III. prapor, poddůstojnickou školu, oddíl zákopnický a zákopních děl, pěší a výzvědný oddíl 3. pluku a I. prapor 2. pluku. S těmito silami provedl definitivní obsazení Čeljabinska.

Plán definitivního obsazení města se nezachoval. Částem 3. pluku bylo přikázáno obsaditi město, odzbrojiti musulmanskou rotu a všechny sovětské stráže. Prapor 2. pluku tvořil zálohu na stanici. 1. rotě 3. pluku bylo přikázáno zatknouti tajný sovět komisařů,

Čeljabinsk. — Odebrané zbraně.

který podle zpráv v noci z 30. května na 1. června měl zasedati v hájovně asi 3 versty západně Čeljabinska.

Rota vyšla asi po 10. hodině ze svého vlaku. Vedli ji důstojníci bývalé carské armády k hájovně.

Ostatní části vystoupily ze stanice do města krátce před půlnocí. S každým malým oddílem šli průvodci, ruští důstojníci.

Když se rozednívalo, bylo již celé město v rukou Čechoslováků. Nikde nebylo kladeno vážného odporu.

Všichni bolševičtí předáci byli zajati. Několika se však podařilo utéci.

1. rota 3. pluku kolem jedné hodiny noční obklíčila hájovnu. Prohlédla hájovnu i okolí, tajného sovětu však nenalezla. Po prohlídce se vrátila na stanici.

Ještě toho dne byla ve městě utvořena nová vláda, nazvala se »Organisovaný výbor Národní vlády«.

Od utvořivší se nové této vlády v poledne bylo vydáno zvláštní číslo »Vláda národa« časopis čeljabinského výboru Národní vlády:

»Sobota 1. června. K obyvatelstvu města Čeljabinska i okolí. Sovětská vláda, opírajíc se pouze o bodáky rudoarmejců, zajatců Němců a Maďarů, neměla nijaké důvěry v širokých vrstvách demokracie, takže nakonec padla. Dnes v noci byla uvězněna řada představitelů této zkrachované vlády.

Všemi skutečnými demokraty a socialisty nenáviděná vláda komisařů-samovládců musí se změniti ve skutečnou národní vládu.

Takovou vládou může býti pouze národní shromáždění, zvolené přímým, rovným a tajným hlasovacím právem.

K organisování prozatímní vlády byl včera utvořen organisovaný výbor Národní vlády.

My obracíme se ke všem dělníkům, sedlákům, kozákům i sloužícím s prosbou nepřekážet práci a nevnášet anarchie do chaosu života ruského národa.

My prohlašujeme, že náš úkol, pokud je to v silách národa, je záchrana revoluce od zkázy, která již se ukazuje.

My prohlašujeme, že veškeré pokusy k násilí a nepořádku, směřující k překažení tohoto našeho úkolu potlačíme ozbrojenou silou.

Organisovaný komitét Národní vlády.

Čeljabinsk, 1. června 1918.«

V rubrice telegramy uveřejňuje:

»Novo-Nikolajevsk.

Všem městům a vesnicím Sibiře, všem obyvatelům Sibiře.

Nastal čas spásy. Zatímní vláda Sibiře zvolila dumu, svrhla bolševickou vládu a vzala do svých rukou úřady. Větší část Sibiře jest již obsazena. Obyvatelstvo vstupuje do řad Národní dumy, červená armáda je odzbrojována.

Bolševická vláda uvězněna. V Novo-Nikolajevsku se převrat skončil. Naší úlohou je ochrana otčiny i spása revoluce národnímu shromáždění.«

»Telegram československého vlaku:«

»Trať Tatarskaja, Barabinsk, Novo-Nikolajevsk, dále Mariinsk a před Irkutskem Innokentějevskaja obsazena. Vlaky nastupují na Irkutsk. Situace výborná. U nás všech ubitých 4, raněných 3. Ztráty sovětských vojsk veliké. Vzato mnoho tisíc pušek, nábojů, děl i vojenského materiálu. Dnes skončím s městem Tomskem. Velitel vlaku 2. divise Gajda.«

LIKVIDACE ARGAJAŠSKÉHO ÚSEKU

Po konečném obsazení Čeljabinska nastaly čeljabinské skupině československých vojsk pravidelné boje s nepřítelem.

Po boji na troické trati hrozilo Čeljabinsku nebezpečí ze strany severovýchodní, od železniční trati, vedoucí do Jekatěrinburku.

Na první stanici této dráhy, Argajaši, byly od 28. května posádkou dvě roty 3. pluku, 5. a 6. rota pod velením podporučíka Čejky.

Před stanicí byly vystaveny dvě polní stráže, jedna severovýchodně a jedna západně od stanice. Na trati severovýchodně před stanicí byla postavena barikáda. Na jižní straně stanice dal podporučík Čejka zříditi obrannou linii. Když pak se od železničních zřízenců dověděl, že na zastávce 89, šest verst od stanice, stojí dva nepřátelské vlaky, dal ve vzdálenosti půl druhé versty od stanice vytrhati koleje.

Přesných zpráv o nepříteli neměl. Teprve 31. května, když byli výzvědnou hlídkou chyceni tři rudoarmejci, dozvěděl se od nich, že na zastávce 88 stojí vlak s 600 Maďary a 8 kulomety a že mezi zastávkou 88 a 89 je polní stráž v síle 50 mužů.

S touto polní stráží dostala se dne 2. června 6. a 7. rota do boje, ve kterém byl ubit jeden vojín.

O boji hlásil podporučík Čejka:

»Veliteli 3. pluku. Argajaš 2. června. Od rána je boj mezi našimi výzvědnými oddíly a předními polními strážemi protivníka. Od nás jeden ubit, střelec 7. roty Skřivánek Čeněk. Na každý případ prosím o pomoc a kozáky. Prosím se dotázati členů komitétu vesnice Argajaš, který se jeví podezřelým. Podporučík Čejka.«

Později hlásil:

»Veliteli 3. pluku. 2. června. Dnes srážka s nepřítelem. Boje se zúčastnila 6. rota našeho pluku, 40 lidí 2. pluku i 20 lidí 7. roty a dva kulomety. Z naší strany jeden ubit. Na straně nepřítele 10 ubitých a mnoho raněných. Nepřítel odešel na zastávku 88. Po obědě klid. Podporučík Čejka.«

Když velitel čeljabinské skupiny, plukovník Vojcechovský, tyto zprávy obdržel, rozhodl se likvidovati argajašský úsek a dne 5. června odejel s pěším výzvědným oddílem 3. pluku do Argajaše.

Podporučík Čejka hlásil mu rozložení svých částí a prosil, aby mohl posunouti své polní stráže k vesnici Ajazgulevo na návrší na pravém břehu řeky Bjuzelgy, kde nepřítel měl dosud denní stráže a odkud vysílal hlídky, které stále ohrožovaly a znepokojovaly stráže.

Když se velitel skupiny přesvědčil o nevýhodném rozložení stráží v argajašské kotlině, vyslal hlídky ke vsi Ajazgulevo, aby důkladně prohlédly terén. Chtěl druhého dne vesnici obsaditi.

Z Čeljabinska přijela na stanici 10. a 12. rota 3. pluku. Velitel pluku dal podporučíku Hajdovi, veliteli III. praporu 3. pluku disposice k obsazení vesnice Ajazguleva a okraje lesa na východní straně vesnice na pravém břehu řeky Bjuzelgy.

Podporučík Hajda měl k tomuto úkolu 5., 6. a 10. rotu 3. pluku a jednu rotu 2. pluku. Před vystoupením měl vyslati z 10. roty partii hlídek, která měla obsaditi železniční most přes Bjuzelgu a zjistiti, zdali vesnice je obsazena nepřítelem. Oddíl měl vystoupiti ve 3 hodiny ráno, jedna rota měla postupovati po západní straně trati, jedna rota verstu východně od trati a jedna rota jako záloha po trati. Vše mělo býti provedeno pokud možno bez střelby, aby nepřítel nevěděl, že návrší a vesnice je obsazena.

Ve tři hodiny ráno dne 6. července vyšla hlídka 10. roty. Ve čtyři hodiny stál oddíl připraven k nástupu na linii předních stráží.

Velitel oddílu, podporučík Hajda, dal rozkaz jíti pomalu vpřed. Roty šly v pochodovém pořádku, rota 2. pluku po trati, 6. rota východně od trati a 5. rota v záloze při trati. Před lesíkem, asi půl druhé versty od vesnice, přikázal podporučík Čejka rotě 2. pluku rozvinouti se po obou stranách trati, dvěma četám 6. roty dal rozkaz prodloužiti pravé křídlo 2. pluku a dvěma zbylým četám 6. roty postupovati v záloze za pravým křídlem. 5. rota obdržela rozkaz postupovati v řetězu po obou stranách trati asi tři sta kroků za pravým řetězem.

Po chvíli, když řetěz na levé straně se musel pohybovati v odkrytém terénu, přikázal podporučík Čejka, velitel 5. roty 3. pluku, odvolati rotu 2. pluku ze západní strany tratě a postupovati skrytě lesem po východní straně na vesnici Ajazgulevo.

V lese však pozbyl řetěz orientace a odchýlil se více než půl versty od tratě. Část jeho narazila v lese, před východním okrajem vesnice, na nepřátelskou hlídku a začala po ní střílet. Tím pohnula

celou první linii ku střelbě. Dvě čety 6. roty, které postupovaly poněkud vzadu, prodloužily ihned pravé křídlo roty 2. pluku. Druhým dvěma četám 6. roty přikázal podporučík Čejka vyplniti mezeru, vzniklou mezi rotou 3. pluku a půlrotou 5. roty, která se mezitím rozvinula při trati.

Po krátké přestřelce utekly nepřátelské hlídky přes řeku k zastávce 89. Odtud pak polní stráž nepřítele, asi rota, ostřelovala řetěz, který zatím prošel vesnicí a začal se na její severní straně zakopávat.

Podporučík Čejka poslal hlášení, ve kterém žádal o další rozkazy. Hlášení obdržel plukovník Vojcechovský a nebyl spokojen, že došlo k boji. Přikázal jedné rotě vystaviti při trati a na východní straně vesnice stráže, ostatním rotám pak odejíti do vlaků.

Dříve než byl dodán tento rozkaz velitele skupiny k zastavení nástupu, přijel ze stanice Argajaš podporučík Illinský s dělem na plošině vagonu a začal střílet do zákopu nepřítele, na zastávku 89. Vystřelil několik granátů a šrapnelů a vrátil se do stanice Argajaš.

Když podporučík Čejka obdržel rozkaz velitele skupiny, přikázal 5. rotě vystaviti při trati a na východním okraji vesnice Ajazgulevo stráže, 6. rota vystavila stráže asi půl druhé versty východně pravých stráží 5. roty. Jedna četa 6. roty byla s praporčíkem Novým vyslána asi 14 verst směrem k vesnici Bulatovo chrániti přední linii proti vpádu nepřítele od vesnice Bulatovo. Tato vesnice byla obsazena asi 300 rudoarmejci. Měla zároveň vyjasniti, nevedou-li od Bulatova ke stanici Argajaš cesty, po kterých by mohl nepřítel napadnouti vesnici.

10. rota shromáždila se v lesíku u hřbitova a společně s rotou 2. pluku odešla do vlaků na stanici Argajaš.

Ve vesnici Akankino-Nazarevo, obklopené lesy, na levém nepřátelském křídle u říčky Bjuzelgy, kde byl snad jediný přechod do boku nepřítele, byl seskupen celý Kostromský pluk, který se dobře opevnil na stráních levého břehu řeky Bjuzelgy.

Přesné rozložení nepřítele nebylo známo. Vyslané hlídce 10. roty a 20 kozákům nepodařilo se ničeho přesného zjistiti.

Velitel skupiny potřeboval před hlavním nástupem míti Akankino-Nazarevo, aby odtud mohl vpadnouti do boku hlavním silám nepřítele. Proto přikázal podporučíku Tesařovi se sbornou rotou

2. pluku, 6. a 11. rotou 3. pluku vypuditi nepřítele dne 7. června z vesnice Akankino-Nazarevo a vesnici za každou cenu obsaditi.

Oddíl podporučíka Tesaře vyšel dne 7. července po 2. hodině ze stanice Argajaš. Vesnice Akankino-Nazarevo, obklopené lesem, nikdo přesně neznal, map nebylo. Oddíl bloudil do bílého dne. Tím bylo vhodná doba pro nástup ztracena. Proto se podporučík Tesař se svým oddílem vrátil do vsi Ajazgulevo a vyslal hlídku najíti cestu k Akankinu-Nazarevu a zjistiti přesné síly i rozložení nepřítele.

Hlídka se k večeru vrátila a hlásila, že se lesy táhnou až k samé vesnici, na stráni před vesnicí na levém břehu řeky, že jsou zákopy, silně nepřítelem obsazené.

Kolem 22. hodiny vyšel oddíl podporučíka Tesaře z vesnice Ajazgulevo do linie předních stráží. Přibyla k němu 11. rota 3. pluku. U předních stráží oddíl odpočíval; připravoval se k nástupu na druhý den.

Dne 8. června ve 2 hodiny vyšel od předních stráží. Postupoval ve dvou sledech, 300 kroků od sebe vzdálených. Prvý sled vedli vojíni, kteří dne 7. června byli na hlídce v Akankinu. Pokud se šlo v odkrytém terénu, byl pořádek a spojení. Když se však vešlo do hustého, nízkého, březového lesa, bylo spojení mezi oběma sledy ztraceno. Brzy potom byl ztracen i směr. Na štěstí štěkot psů hlásil přesně, kde je vesnice. Nepřítel, který měl na vysoké borovici, u vsi stojící, pozorovatelnu, zpozoroval nástup a připravil se. Ve vesnici nastal křik. Přední sled jasně slyšel: »Češi nastupují...« Po prvních nepřátelských výstřelech přední sled zakolísal. Brzy se však vzpamatoval a začal rázně postupovat. Nepřítel mezitím obsadil zákopy před vesnicí a spustil silnou palbu z pušek a kulometů. Přední sled došel až na pokraj lesa, tam se zastavil a ostřeloval zákopy nepřítele. Hned s počátku boje raněný podporučík Tesař předal zde velení praporčíku Hronkovi.

Praporčík Hronek poslal větší část zálohy na levé křídlo, které se nepřítel pokoušel obejíti a zahnati do bažin. Boj se táhl půl druhé hodiny. Nepřítel, ač byl palbou prvého sledu deprimován, držel se úporně v zákopech. Střed prvého sledu byl rozbit, vyhlídky na obsazení vesnice téměř žádné. Orientace byla špatná. Ke všemu tomu se nedostávalo nábojů. Proto ku konci boje raněný praporčík Hronek dal rozkaz odnésti raněné a pomalu ustupovati. Velení

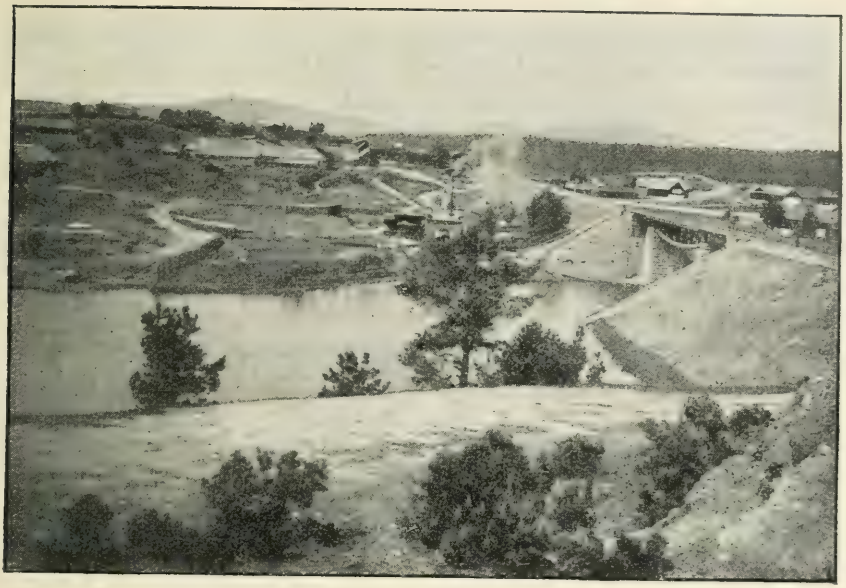

Kyštym — pohled na město.

oddílu předal praporčíku Křivkovi, který když přecházel řetěz, byl těžce raněn. Sotva se dal oddíl na ústup, nepřátelská palba utichla.

11. a 6. rota 3. pluku ustoupily na pravé křídlo polních stráží, sborná rota odešla do svého vlaku na stanici Argajaš. Těžce ranění zůstali skoro všichni na místě boje.

Od polních stráží 6. roty telefonovali podporučíku Čejkovi do budky u trati blíže vsi Ajazgulevo o ústupu oddílu podporučíka Tesaře. Podporučík Čejka, velitel předních stráží, přikázal 6. rotě, aby se zastavila a ihned šel k polní stráži. Tam mu bylo sděleno, že ranění i zabití zůstali na místě boje. Podporučík Čejka vyzval vojíny, aby se dobrovolně přihlásili tyto raněné vysvoboditi. Přihlásil se důstojnický zástupce Knetl s 10 muži 6. a 10 muži 11. roty.

Hlídka ihned vyšla, aby v lese vyhledala raněné. Došla až na okraj lesa, na pravý břeh řeky Bjuzelgy, k vesnici Akankino-Nazarevo. Do stran byly vyslány menší hlídky.

Podporučík Čejka se dvěma vojíny přešel řeku a došel k nepřátelským zákopům. V zákopech bylo množství mrtvol, kulometů

a pušek. Když šel dále, ke krajním stavením, viděl, že do jednoho domu vede polní telefon. Vešel na dvůr. Tam ležel těžce raněný rudoarmejec, který prohlásil, že je velitel Kostromského pluku. Dále říkal, že prý jeho pluk byl obklíčen, rozbit a jeho zbytky prchly v nepořádku k zastávce 88.

Podporučík Čejka na rudoarmejském koni odejel zpět k řetězu hlídky, dal rozkaz odnésti zabité i raněné k cestě a sám pak odjel pro povozy a posilu. Od polní stráže 6. roty hlásil podplukovníku Vojcechovskému, že vesnice je opuštěna a žádal, aby vyslal roty, které by ji obsadily.

Velitel skupiny přikázal 6. rotě odejít do opuštěné vesnice, odtud vyslati hlídky po cestách k zastávce 88 a zůstati ve vesnici do příchodu rot 3. praporu.

6. rota se vydala ihned na cestu, došla do vesnice, po cestách vyslala hlídky k zastávce 88 a prohlédla všechny domy ve vesnici.

V zákopech na kraji vesnice nechal nepřítel kulomety s plnými pásy, ve vesnici po domech i po cestách bylo plno mrtvol, raněných, povozů s potravinami, oděvu, prádla, kuchyň a koní.

Nepřítel neodvezl ani raněné z obvaziště, které bylo umístěno v posledním domku ve vsi. Raněných na obvazišti bylo asi 30.

Asi hodinu za 6. rotou přišla do Akankina-Nazareva znovu 11. rota a za ní 12. rota. Ve 13 hodin byla 6. a 11. rota odvolána zpět do vlaku na stanici Argajaš.

12. rota vystavila na všechny cesty stráže. Asi ve 14 hodin začal nepřítel střílet z děl do vesnice. Vypálil asi 30 ran. Po přestřelce byla vyslána z vesnice hlídka, aby našla cestu k zastávce 88 pro obchvatný oddíl hlavního nástupu. Kolem 15. hodiny bylo provedeno telefonní spojení se stanicí Argajaš, fungovalo však až večer. Na hlídku k vesnici Bulatovo byl vyslán pěší výzvědný oddíl.

Do stanice Argajaš přijel opevněný vlak, prvý opevněný vlak pluku — 2 americké uhelné vagony s lokomotivou uprostřed. Vnitřní stěny vagonů byly pobity silnými deskami. Mezi železnou stěnou a deskami byl nacpán písek. Vrch vagonů byl odkryt. Na každé plošině vagonu byly 2 kulomety a dostatečný počet ručních granátů. Posádka tohoto opevněného vlaku čítala 28 kulometčíků 3. kulometné roty, 10 zákopníků a 6 mužů pěšího výzvědného oddílu. Velitelem opevněného vlaku byl podporučík Málek.

Dne 9. června krátce po půlnoci rozeslal velitel skupiny písemný rozkaz k nástupu na stanici Kyštym:

»Veliteli III. praporu, velitelům 5., 6., 10., 11. a 12. roty 3. pluku, sborné roty 2. pluku a oddílu pěších rozvědčíků 3. pluku.

Stanice Argajaš, 9. června.

Dnes v noci bude argajašská skupina pokračovati v nástupu na Kyštym.

Rozkazuji:

Pravá kolona: podporučík Hajda, 10., 12. rota i pěší výzvědný oddíl 3. pluku shromáždí se v 1 hodinu 30 minut u mostu vesnice Akankino (táž vesnice, kde dnes v noci byl boj). Počátek nástupu ve 2 hodiny v noci.

Levá kolona: podporučík Čejka, 5., 6. a 11. rota 3. pluku shromáždí se ke druhé hodině noční u hřbitova vesnice Jazgulovo u železniční trati. Počátek nástupu ve dvě hodiny v noci.

Až ke hřbitovu 6., 11. a 10. rota a pěší výzvědný oddíl pojede ve svém vlaku. Pak 10. rota a pěší rozvědčíci půjdou na shromaždiště pravé kolony, k mostu u vesnice Akankino. Levá kolona pojede vlakem.

S každou kolonou pojede jedno dělo.

Jako ochrana stanice Argajaš zůstane na stanici sborná rota 2. pluku, která si bude bedlivě všímati strany ke vsi Bulatovo, kde ještě zůstali rudí.

Moje stanoviště u levé kolony. — Podpl. Vojcechovský.«

Když byl tento rozkaz dodán jednotlivým velitelům, vyjely všechny vlaky ze stanice Argajaš k vesnici Ajazgulevo. U baškirského hřbitova roty vystoupily. 10. rota s pěším výzvědným oddílem, s podporučíkem Hajdou a jedním dělem štábního kapitána Němčinova odešla ihned k Akankinu-Nazarevu, kam přišla kolem 2. hodiny. Dělo zaujalo palebné postavení na severním okraji vesnice. Podporučík Hajda přikázal štábnímu kapitánu Němčinovi stříleti do zákopů nepřítele, jakmile jeho oddíl načne boj. Kolem 3. hodiny vystoupil oddíl z vesnice. V semknutém útvaru postupoval lesem. Měl vpředu hlídku 12. roty, vlevo výzvědný oddíl, vpravo slabou hlídku 10. roty. V takovém pořádku došel pod táhlý kopec, rovnoběžný s tratí, dvě a půl versty východně od trati. Na východním úpatí tohoto kopce se rozvinul v řetěz, napravo 10., nalevo 12. rota. Levé křídlo chránil pěší výzvědný oddíl. V takovém rozvinutí

postupoval na hřeben návrší, kterého kolem 6. hodiny dostihl, právě v té chvíli, kdy k budově u trati, která byla proti středu, přijížděla nepřátelská lokomotiva asi se 30 muži. Řetěz se zastavil. Když lokomotiva odjížděla zpět k zastávce 88, narazil výzvědný oddíl na nepřátelskou hlídku. Začala rychlá palba na levém křídle. Dělo štábního kapitána Němčinova začalo stříleti přesně do nepřátelských zákopů. Podporučík Hajda dal rozkaz k útoku na budovu při trati. V rychlém běhu sešel řetěz s kopce k bažinám, táhnoucím se podél trati. Nepřítel ve zmatku opustil zákopy, stáhl se na železniční násep a počal silně páliti, zvláště na levé křídlo. Kolem 7. hodiny byl podporučík Hajda raněn. Velení předal podporučíku Miklíkovi. Ten přikázal 10. rotě postoupiti k trati a bočnou palbou ostřelovati nepřítele za tratí. Mezitím přijel opevněný Málkův vlak. Zbytky nepřítele, vidouce jej, rozprchly se do lesa. Opevněný vlak jel dále kupředu a z kulometů pálil do posledních hloučků prchajícího nepřítele. Oddíl postupoval za opevněným vlakem. Asi dvě versty před zastávkou 88 zadržel se nepřítel na návrší a kladl silný odpor. Střelbou z kulometů opevněného vlaku byl však brzy přinucen k ústupu. Opevněný vlak jel dále dopředu. Před zastávkou se musel zastaviti, neboť nepřítel tam poškodil trať.

Na zastávku byla vyslána hlídka. O průběhu boje hlásí praporčík Brych: »Veliteli pluku. 9. června, 8 hodin 30 minut. Zastávka 88 obsazena. Naše přední stráže s opevněným vlakem jsou ve 3 verstách od zastávky. Podporučík Hajda je raněn a je na zastávce (v budově mezi zastávkou 88 a 89). Platforma s dělem a střelivem je odeslána dále. Dosud byly ukořistěny 4 kulomety, pušky a mnoho nábojů. Ztráty: posud 3 mrtví a 4 ranění. Boj dosud trvá. Podporučík Hajda se odesílá do vlaku. Byl zajat velitel 2. Uralského pluku pro získání zpráv. Za velitele III. praporu, praporčík Brych.«

Zbytky nepřítele obsadily zákopy severovýchodně zastávky a kulometnou palbou ohrožovaly pravé křídlo postupujícího oddílu podporučíka Miklíka. Podporučík Miklík odvolal 12. rotu zpředu a z křídla a nechal pouze řídký řetěz 10. roty. 12. rotu vyslal proti nepříteli, který po krátké palbě opustil zákopy a dal se na útěk k severu, podle východního břehu jezera Ulačač.

Levý oddíl podporučíka Čejky vyšel po 3. hodině s opevněným vlakem od vesnice Ajazgulevo po trati kupředu. Přes most přešel v koloně, za mostem přikázal podporučík Čejka 6. rotě rozvinouti

Kyštym — ulice.

se v řetěz na západní straně proti trati, jedné četě 11. roty na východní straně; tři čety 11. roty v záloze na trati. Pátá rota byla ve vlaku v záloze.

Po slabé přestřelce levého křídla prchla nepřátelská polní stráž ze zastávky 89 k Tutnjarům. Podporučík Klust se dvěma četami a kulometem ji pronásledoval.

Nalevo od trati byl neschůdný terén. Podporučík Čejka odvolal zbylou četu 6. roty ze západní strany tratě a s celým oddílem postupoval po trati, za opevněným vlakem. Po prvých výstřelech obchvatného oddílu vyjel opevněný vlak rychle kupředu, dojel těsně k hlavním zákopům nepřítele, silnou střelbou z kulometů způsobil kolísajícímu nepříteli velké ztráty a přinutil jej opustiti zákopy. Část nepřítele se rozprchla do lesů, menší část ustupovala podél trati k zastávce 88. Opevněný vlak jej stále pronásledoval a téměř celého jej pobil.

Oddíl podporučíka Čejky měl delší cestu a mohl postupovati pouze při trati. Bez boje došel až dvě versty k zastávce 88, kde se

na chvíli zastavil. S kopce, severovýchodně od zastávky, ostřeloval nepřítel z kulometů louku před zastávkou a řetěz 10. a 12. roty. Mezitím přišel po trati velitel skupiny s 5. rotou a přikázal podporučíku Čejkovi se dvěma četami 5. roty obejíti lesem nepřítele a útočiti na něho od jezera Ulačač.

Než však podporučík Čejka došel k vesnici, opustil nepřítel zákopy a utíkal podle východního břehu jezera Ulačač na Kyštymský závod. Podporučík Čejka nařídil sebrati zbraně, kotlíky, pláště, torby, které nepřítel zanechal ve vesnici a šel cestou z vesnice přímo na zastávku 88. Na cestě k zastávce byly v blátě opuštěné 2 nepřátelské kuchyně s obědem. Na zastávce byla již celá kolona i velitel skupiny.

Opevněný vlak vyjel na zastávku 88 k poškozenému můstku a měl malou přestřelku s posledními hloučky ustupujících.

Podplukovník Vojcechovský, který zatím přibyl na zastávku 88, povolal k sobě všechny velitele a ptal se jich, jaký je fysický stav rot. Chtěl nastupovati ještě dále. Jednotliví velitelé hlásili, že vojáci jsou vysíleni. Byl proto další nástup odložen na druhý den.

Večer svolal velitel skupiny všechny velitele rot a přikázal:

»Levý oddíl: Podporučík Čejka s 5. rotou, dvěma četami 6. roty, pěším výzvědným oddílem, 2. kulometnou rotou a 20 kozáky postoupí 10. června v 1 hodinu ze zastávky 88 po trati, u přejezdu cesty přes trať dá se po této cestě (po západní straně trati) a bude nastupovati na Kyštym ze strany severozápadní.

Pravý oddíl: Poručík Palacký, opevněný vlak, III. prapor s 3. kulometnou rotou a s kozáky vystoupí dne 10. června ve 2 hodiny ze zastávky 88 a bude nastupovati po trati. Obsadí zastávku 87, bude postupovati dále, obsadí stanici Kyštym, vyšle opevněný vlak ke stanici Mauk a vystaví polní stráž na trati k Maukům.

Zastávku 88 budou ochraňovati 2 čety 6. roty, stanici Argajaš sborná rota a zákopnický oddíl 2. pluku.«

Podle tohoto rozkazu dne 10. června v 1 hodinu v noci vystoupil oddíl podporučíka Čejky ze zastávky 88. U přejezdu cesty přes trať odbočil oddíl nalevo na cestu, jdoucí skoro rovnoběžně s tratí. Cestou se podporučík Čejka dověděl, že nepřítel v noci závod opustil. Asi 5 verst od závodu narazila přední hlídka na jízdní hlídku nepřítele. Velitel oddílu dal rozkaz k zastavení a poslal četu 5. roty, aby tuto hlídku obešla a zajala. Nepřítel ji však zpozoroval

a rychle se vzdálil. Podporučík Čejka hlásil: »Veliteli pluku. 10. června. Žádných bojů s protivníkem není. Na 300 kroků k přední naší hlídce přiblížila se nepřátelská jízdní hlídka. Nařídil jsem nestřílet a hlídku obejíti. Nepodařilo se, hlídka odjela. Hlavní mou sílu nezpozorovala. Podle výpovědí místního obyvatele zákopů před Kyštymem není. Nalézám se před Kyštymem 4 versty, od stanice 5 a půl versty. — Podporučík Čejka.«

Na okraji lesa proti jižní straně závodu se oddíl zastavil a rozvinul. K prvým domům byly vyslány 3 pěší hlídky po 3 lidech otázati se obyvatelů, kde je nepřítel. Hlídky se vrátily a potvrzovaly výpovědi mužíka, který dříve podporučíku Čejkovi řekl, že závod je opuštěn.

Podporučík Čejka kolem 10. hodiny s 5. rotou a částí pěšího výzvědného oddílu s malou hlídkou vpředu vešel do závodu. Přikázal prohlédnout továrnu a obsadil místnosti sověta. 6. rotě a 2. části pěšího výzvědného oddílu přikázal projíti závodem, obsaditi stanici, železniční most před stanicí a vyslati hlídky po trati ke stanici Mauk.

Brzy nato, když stanice i most byl obsazen, přibyl po trati oddíl poručíka Palackého.

Oddíl poručíka Palackého vyšel po druhé hodině ze zastávky 88 a postupoval při trati k zastávce 87. Velitel skupiny šel vzadu, za oddílem. Postup oddílu byl značně ztížen bahnitým terénem.

Kolem 8 hodin 30 minut poručík Palacký hlásí: »Veliteli 3. pluku. Zastávka 87. Střelky na zastávce 87 ubrány. Prosím přikázat broneviku, aby opatrně se probíral k zastávce. Naši rozvědčíci, nacházející se na zastávce, poopravují zde dráhu. Po jedné koleji se může opatrně jeti. — Poručík Palacký.«

Kolem 11 hodin první hlídky oddílu poručíka Palackého došly do stanice. Skoro současně vjel do stanice opevněný vlak. Brzy potom přibyla i hlavní část oddílu poručíka Palackého s velitelem skupiny.

Od obyvatel závodu se podporučík Čejka dověděl, že nepřátelský štáb odjel 10. června o 1 hodině k Ufaleji. Se štábem byli odvezeni 3 vojíni pěšího výzvědného oddílu 3. pluku, vyslaní 26. května podplukovníkem Vojcechovským do Kyštymu zjistiti sílu a duch bolševických částí. V Ufaleji byli trýzněni a popraveni.

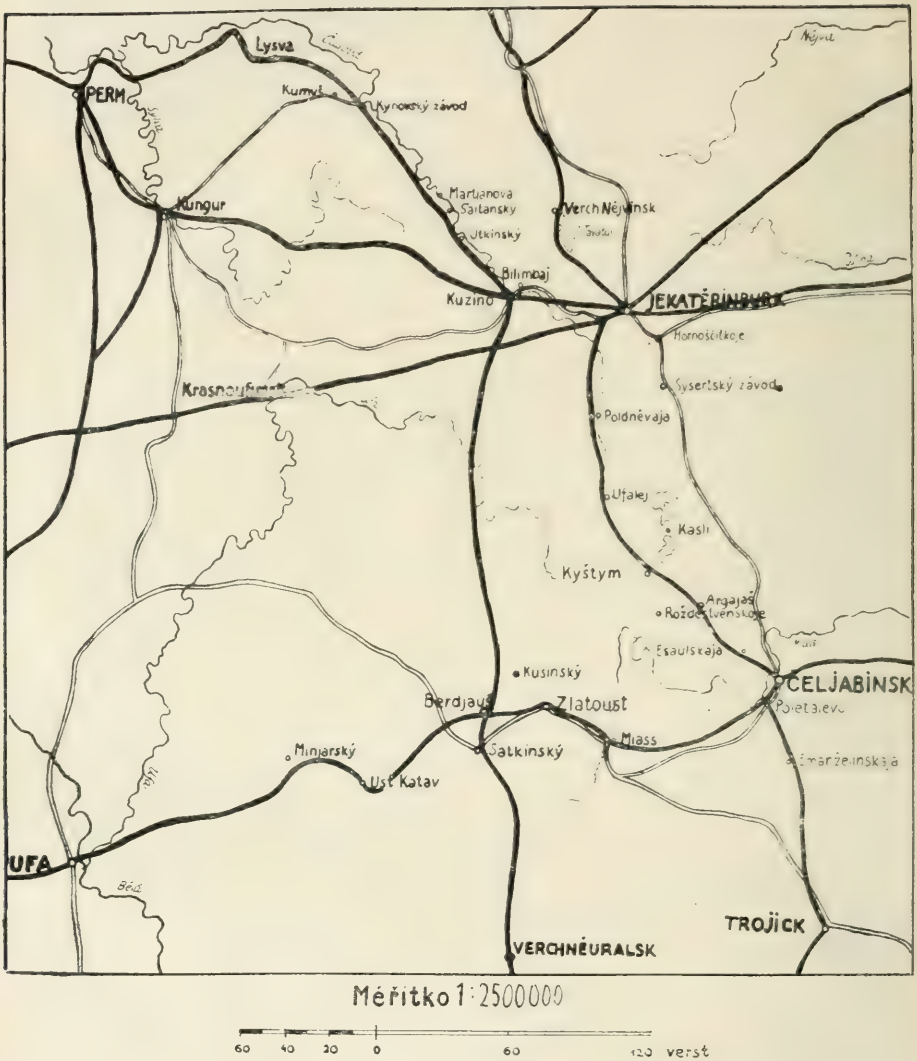

Přehled bojových úseků pluku v bojích proti sovětským vojskům na Rusi v roce 1918.

Argajaš. — Zástava před městem.

Později, po příchodu českých částí do Ufaleje, postavili jim občane závodu mramorový pomník.

Po přehlídce závodu nechal podporučík Čejka u sovětu stráž a s ostatní částí oddílu odešel na stanici, kde hlásil veliteli skupiny o své činnosti. Podplukovník Vojcechovský, který mezitím dostal poplašné zprávy od Argajaše, přikázal 5. a 6. rotě a 2. kulometné rotě odejeti na stanici Argajaš.

Na stanici Argajaš kolem 5. hodiny ráno přinesli Baškýři z vesnic zprávu, že bolševici chtějí prý napadnouti Argajaš ze tří stran velikými silami. K 6. hodině také skutečně Baškýři i s rodinami na povozech opouštěli ves Slobodku, asi 1 a půl versty od stanice na východ. Polní stráže obsadily východní stranu náspu. Jeden kulomet byl umístěn u studně na levé straně stanice, druhý na pravé straně stanice na mlýně pro případ nástupu od vesnice Roždestvenskoe. Okolo 8. hodiny obsadili rudoarmejci ves Slobodku a podporováni palbou svého kulometu, umístěného na věži, rozvinovali se v blízkém lese v řetěz. Přes silnou a přesnou palbu kulometu, umístěného na nádražní vodárně, obsadil nepřítel okraj lesa a načal ze dvou kulometů pálit do stanice. Z lesa se však bál vyjíti, čekal

Prapor. Ant. Čila.

Podpor. Demský.

pravděpodobně, až stanici napadne oddíl ze západu od vesnice Roždestvenskoe. Tento oddíl, když se dověděl o porážce dne 9. června u zastávky 88, se však rozběhl.

Nepřítel dlouho se držel na okraji lesa. Konečně, když praporčík Málek s 15 zákopníky ho obešel, prchl ve zmatku na severovýchod, zanechav na místě boje 8 svých mrtvých. Bylo chyceno 6 zajatců, ukořistěny pušky a povozy. Ztráty čslov. částí: 3 dobrovolníci raněni.

Podle výpovědí zajatců vyjel ustoupivší oddíl před třemi dny z Permi. Byl složen s permských dobrovolníků a čítal 420 mužů. Nástup na stanici Argajaš měl býti proveden současně se 3 stran, po trati od stanice Kyštym, od vesnice Roždestvenskoe a od vesnice Bulatovo. Později vyslaná hlídka 13 mužů do vesnice Roždestvenskoe zjistila, že nepřátelský oddíl po boji u zastávky 88 se rozešel. Pouze starší rudoarmejci, celkem asi dvě roty, odešli na závod Karabaš.

Když do stanice Argajaš přibyl oddíl podporučíka Čejky a s ním opevněný vlak, bylo na stanici i v okolí úplně ticho. Oddíl proto zůstal ve vagonech.

Argajašská fronta byla na čas likvidována. Přišla řada na troickou frontu. Velitel skupiny ještě večer odejel do Čeljabinska. Na stanici Argajaš přikázal podporučíku Čejkovi prohlédnout 11. června celé okolí a vyčistiti týl kyštymské posádky.

LIKVIDACE TROICKÉHO ÚSEKU

Na troické frontě proti stanici Jemaželinskaja, obsazené bolševiky, byla na 13. verstě 8. rota 3. pluku. Na celé frontě byl klid.

Na 13. verstu sjížděli se kozáci z okolních vesnic. Čeští vojáci byli svědky legendárních citů těchto starých vojáků, viděli jejich hluboké příklady povinnosti k veliké slovanské rodině. A ač to bylo v době, kdy mnoho se již změnilo, čeští vojáci se chovali k těmto kozákům jako v prvých nadšených dnech války. A kozáci stále přijížděli, hlásili se veliteli, nabízeli své služby a prosili o zbraně. Ti, kteří již zbraně měli, nebo dostali, zůstávali již na 13. verstě a jezdili na výzvědy a na polní stráže, umístěné asi verstu od obou křídel linie. Stravovali se u českých rot, teprve později dostali své kuchyně. Přicházeli i opěšalí kozáci a na vlastní žádost byli zařazováni do českých rot. A večer přicházeli dokonce i kozáci, kteří ve dne pracovali na nedalekých polích. Prosili, aby jim bylo dovoleno nésti službu na polních strážích a tak snažili se ulehčiti službu českým vojákům. Ráno opět odcházeli na svá pole. Ti, kteří nedostávali zbraně na 13. verstě, odjížděli do Poletaeva nebo Smolina, kde pod velením esaula Smirnycha (esaul Smirnych byl při svržení sovětské vlády v Čeljabinsku osvobozen ještě s mnoha druhými kozáckými důstojníky) se formoval pravidelný kozácký pluk. Tito kozáčtí dobrovolníci byli většinou staří »bradatí« vojáci a prokazovali českým částem svou výzvědnou činností a znalostí poměrů velmi cenné služby.

Bolševický štáb na stanici Jemanželinskaja dozvěděl se ovšem o formování těchto kozáckých oddílů a vydal příkaz, jímž rozkazoval ihned rozpustiti tvořící se oddíly proti sovětským vojskům. V případě neuposlechnutí hrozil úplným zničením každé kozácké vesnice tak, že její obyvatelé budou rozmeteni po celé Rusi a nebudou míti vlastního krbu po celý život. Dále hrozil: »Kozáci, což pak vy nevíte, kdo bude trpět za toto dobrodružství, vy již jednou jste trpěli za podobnou věc. Vy víte, jak to bylo pod Kljastinskou (Kljastinská osada u Troicka. V březnu 1918 odehrál se tam boj, vzbouřivší se kozáci nastupovali na Troick, ale byli rozehnáni), kde celá banda důstojníků a organisátorů utekla do stepí; tak bude i vám, vy jste vytrpěli málo, vytrpíte více . . .«

Tento příkaz rozesílal štáb bolševických vojsk ze stanice Jemanželinskaja do všech kozáckých vesnic. Nemělo to však žádného výsledku. Kozácké oddíly se formovaly dále. Proto vysílal nepřítel ze stanice Jemanželinskaja do okolních vesnic oddíly, aby loupily a ohrožovaly obyvatelstvo.

Dne 5. června přinesli kozáci zprávu, že nepřátelský oddíl v síle 150 mužů s kulometem obsadil vesnici Tajndinskij poselok a že má za úkol přerušiti trať mezi Čeljabinskem a Miassem. Tuto trať ochraňoval na stanici Čebarkul a Biškil I. prapor 3. pluku. V poselku Tajndinskij bolševici uvěznili 50 kozáků, kteří podle zpráv prchnuvších kozáků měli býti zastřeleni.

Praporčík Němec, velitel II. praporu 3. pluku, poslal asi v 18 hodin dne 5. června z 13. versty na Tajndinskij poselok oddíl 50 vojínů 7. roty, jednu četu 2. kulometného oddílu a asi 150 kozáků pod velením praporčíka Bočka.

Současně byla vyslána na Tajndinskij poselok ze stanice Biškil (na samaro-zlatoustské trati) jedna četa 4. roty 3. pluku s jednou četou 1. kulometného oddílu a oddíl kozáků pod velením dustojnického zástupce Hůly.

Tento oddíl bez boje obsadil vesnici Tajndinskij a spojil se pak s oddílem praporčíka Bočka.

V 11 hodin oba oddíly nastupovaly společně na výšiny za vsí. Nepřítel odtud ustoupil ke stanici Jemanželinskaja. V 18 hodin nepřítel, zesílený dvěma polními děly, nastupoval znovu na poselok Tajndinskij a ostřeloval jej z děl. Kulometnou palbou byl však jeho pokus o nástup odražen a nepřítel byl znovu přinucen k ústupu ke stanici Jemanželinskaja.

Když byl nepřítel odražen, četa 7. roty s kulometem a částí kozáků vrátila se na 13 verstu. Oddíl 4. roty s kulometem a částí kozáků se vrátil na stanici Biškil.

Ve vesnici Tajndinskij zůstali pouze kozáci s jedním kulometem 2. kulometného oddílu. K nim připojilo se mnoho tajndinských kozáků, takže oddíl vzrostl na plnou eskadronu. Řádně ozbrojených bylo velmi málo. Později postupoval tento oddíl stále na pravém křídle českých částí na troické frontě a tvořil tak pravou jeho kolonu.

Dne 7. června hlásil velitel tohoto oddílu štábu českých vojsk v Čeljabinsku, že bolševici opustili stanici Jemanželinskaja.

K tomuto ústupu přinutilo bolševiky patrně obsazení vesnice Tajndinskij a též asi obavy před tím, že by se mohli kozáci vzbouřit v jejich týlu.

V 11 hodin hlásil velitel tajndinského oddílu, že obsadil kozáckou hlídkou stanici Jemanželinskaja.

Když praporčík Němec tuto zprávu obdržel, rozhodl se postoupiti z 13. versty na stanici Jemanželinskaja. Polovina 8. roty odjela do Poletaeva na odpočinek, polovina zůstala v záloze u 11. versty.

Velitel 3. pluku, pluk. Vojcechovský.

Na 11. verstu přijely ve 14 hodin z Poletaeva dvě pravidelné kozácké eskadrony v síle 388 mužů. Podle rozkazu praporčíka Němce vyjely v 16 hodin z 11 versty do stanice Jemanželinskaja. Polovina 8. roty a 7. rota nastoupily do připraveného výpomocného vlaku a vyjely též na stanici. Dělo jelo za výpomocným vlakem.

Kolem 18 hodin dostihl výpomocný vlak stanice Jemanželinskaja. Ochraňovala ji slabá kozácká hlídka. 7. rota vyšla ihned na 3 versty před stanici, kde po obou stranách trati se zakopala. Byly postaveny stráže. Polovina 8. roty byla umístěna v nádražní čekár-

ně a vystavila dvě polní stráže: na východ a na západ od stanice. Dělo bylo umístěno před jižním vjezdem do stanice a dělostřelecký pozorovatel za linií 7. roty. S Poletaevem bylo navázáno telefonní spojení.

Stanice byla nepoškozena. Jedině telefonní a telegrafní přístroje byly odvezeny. Železniční zřízenci a úředníci zůstali na stanici, pouze dva z nich uprchli s bolševiky.

Poletaevské eskadrony kozáků přijely asi ve 20 hodin večer. Jedna nocovala na nádraží, druhá v kozácké vesnici Jemanželinskaja.

Před svým odjezdem zatkli bolševici 7 kozáků, z nichž 3 bývalé důstojníky nedaleko nádraží zastřelili a ostatní odvezli do troické věznice.

Obyvatelstvo vesnice Jemanželinskaja přicházelo vítat vojáky, děkovalo jim za osvobození a ještě toho dne zatklo několik místních bolševiků a předalo je do pravomoci velitele českých částí.

O tom, kam až nepřítel ustoupil, přesných zpráv nebylo. Spojení s ním bylo ztraceno. V troické posádce stala se zatím důležitá změna. Všechny malé i velké oddíly této nepřátelské posádky byly spojeny pod jednotné velení tovaryše Sugakova, bývalého velitele »troického-socialistického oddílu dělnicko-selské rudé armády troického sovětu«. Prvý jeho rozkaz ze dne 7. června 1918 oznamuje, že »vstoupil ve velení v trudný moment proletářské sovětské vlasti, jsoucí v přítomné chvíli v kritické situaci, s bolestí v srdci neprosí, nežádá, ale nařizuje a hrozí, že v případě neuposlechnutí rozkazů budou vinníci předáni nemilosrdně vojenskému revolučnímu soudu.« Podle tohoto rozkazu byly mezi částmi troické posádky dvě roty internacionalistů.

Dne 8. června přišli na stanici zástupci kozácké vesnice Jemanželinskaja a děkovali veliteli čslov. částí jménem celé vesnice za osvobození. Hlásili, že všichni kozáci této vesnice se rozhodli všemožně podporovati československé vojsko v boji proti bolševikům, že 100 kozáků dobrovolníků je připraveno, čeká na rozkazy a prosí jedině o vydání zbraní.

Na stanici během noci přicházely kozácké ženy a stařenky a přivážely vojákům plné vozy bílého chleba, másla, mléka a se slzami v očích děkovaly za osvobození.

V linii před stanicí byl klid. Polní stráži byl zadržen nepřá-

telský vyzvědač, Maďar, převlečený za mužíka. Byly u něho nalezeny dokumenty a revolver.

Kozácké oddíly se mezitím pohybovaly ku předu. Z došlých hlášení, které zaslaly veliteli českých vojsk, bylo vidět, že jejich pohyb byl velmi rychlý a že tyto oddíly každým dnem víc a více vzrůstaly. Dne 8. června večer byly síly těchto oddílů asi takové: poletaevský oddíl, který postupoval po trati a čítal 300 jezdců, druhý oddíl, tajndinskij, který se pohyboval na pravém křídle českých částí k jihu, čítal asi 300 jezdců a třetí oddíl, jetkulský, nazvaný podle kozácké stanice Jetkulskaja, 25 verst východně od Jemanželinskaja, který se pohyboval na levém křídle českých částí, čítal asi 200 jezdců.

Jednotného velení nad těmito třemi kozáckými oddíly nebylo. Celkem postoupili kozáci během 8. června přibližně 32 verst na jih od stanice Jemanželinskaja. Srážek s nepřítelem nebylo. Také nebylo zjištěno rozložení nepřítele. Zprávy o něm byly čerpány jedině z výpovědí obyvatelů nově obsazených vesnic; tyto zprávy byly však kusé a velmi neurčité. Zpráva obyvatel vesnice Nikolajevka o tom, že nepřítel ustoupil do samého města Troicka, zdála se býti pravděpodobná. Následkem této zprávy kozáci začali projevovat velkou netrpělivost a téměř v každém svém hlášení dotazovali se praporčíka Němce, kdy se bude postupovati.

Na žádost o dovolení k dalšímu postupu dostává praporčík Němec od velitele pluku pozdě večer 8. června hlášení:

»Praporčíku Němcovi. Tajné. Nutné. 8. června ve 20 hodin. Předávám příkaz velitele pluku: Je-li u kozáků dostatečných sil a jsi-li přesvědčen, že okolnosti a podmínky jsou příznivy, tu plukovník dovoluje, abys se svými 2 rotami i s kozáky nastupoval na Troick. Plukovník chce Ti poslati posilu a sám přijeti do Poletaeva a na Troick. Ovšem, buď opatrným. Posílej zprávy. Drž spojení s vůdci kozáků a pracuj s nimi. Zbraně zatím poslati nemůžeme. Posláno pro ně do Omska. Po obdržení tohoto telegrafuj, že jsi tuto zprávu obdržel. U nás v Čeljabinsku vše v pořádku. Tři vlaky před Ufou. Z Ufy bolševici utekli. Byl boj na dráze k Jekatěrinburku pro nás příznivý. Nazdar. Místovelitel, praporčík Čila.«

Praporčík Němec na základě tohoto povolení předpokládal 9. června se svým oddílem postupovati v případě možnosti až na stanici Nižně Uvelskaja, asi 25 verst od stanice Jemanželinskaja. Po-

zději došlé rozkazy tento jeho plán úplně změnily. Dne 9. června totiž, podle rozkazu velitele pluku, musel ze svého oddílu poslati jednu rotu na stanici Miass pomoci částem 2. pluku. Dne 10. června tato rota se vrátila.

Večer toho dne byla na stanici zachycena rozmluva, ve které vojenský komisař nepřátelského oddílu na 55. verstě předával do Troicka vojenskému sovětu, že Češi stojí na trati mezi Nižně-Uvelskaja a Jemanželinskaja a zaujímají linii 5—7 verst, v rotách mají jen 50 pušek a 20 až 30 nábojů na vojáka. Dodává, že bude lépe nastupovat, Čechy obklíčit a rozbít a že jest k tomu nejpříhodnější moment. Na toto hlášení přišla vojenskému komisaři od vojenského sovětu odpověď, ve které sovět přikazuje ihned ustoupiti do Troicka.

Po této zprávě dal praporčík Němec druhého dne asi ve 12 hodin svému oddílu rozkaz k postupu ze stanice Jemanželinskaja do osady Ključi. 7. a 8. rota jela ve výpomocném vlaku kupředu. Dělo jelo za vlakem. Současně s vlakem vyjel též oddíl kozáků. Do Ključi přijel vlak v 16 hodin. 7. rota se ubytovala po domech v osadě a 8. rota odešla ihned po trati asi 2 versty před Ključi. Tam zaujala linii napravo i nalevo od trati. Linie byla na mírném svahu, měla výstřel jednu verstu. Levé křídlo bylo chráněno jezerem Suchoj Sarykul. Před linií, směrem k Troicku asi 500 kroků, byly vystaveny polní stráže. V linii byly dva kulomety. Dělostřelecký pozorovatel byl umístěn na strážní budce asi 300 kroků za linií, dělo pod svahem asi 500 kroků za pozorovatelem.

Dotyk s nepřítelem byl ztracen. Podle zachycené rozmluvy na stanici Jemanželinskaja ustoupil nepřítel až do Troicka. Počasí bylo deštivé. Nálada však, jak u kozáků, tak i u čslov. vojáků byla výborná. Zato u nepřítele byla nálada velmi pokleslá. Tovaryš Sugakov k upevnění kázně vydával stálé rozkazy a v nich »následkem vážných událostí ve spojení s protirevolučním povstáním i následkem těžkých chvil sovětské vlasti neprosí, nežádá, ale přikazuje plniti přesně a důsledně všechny jeho rozkazy.« V rozkaze čísl. 64 ze dne 10. června 1918 zakazuje rudoarmejcům bez dovolení odcházet od svých částí. A tomu, kdo by tohoto rozkazu nedbal, hrozí tím, že »bude nejen pokládán za zběha, ale také za ničitele revoluce a zrádce pracujícího lidu a jako takový předán vojensko-revoluč-

nímu polnímu soudu.« Ve 3. stati rozkazu čís. 65 ze dne 11. června přikazuje:

»§ 3. Oznamuji, že volby velitelů dnešním dnem se mění. Právo jmenovati velitele družstev a čet přísluší velitelům rot a oddílů. Jmenování toto musí býti potvrzeno velitelem všech vojsk. Právo jmenovati vyšší velitele přísluší shromáždění štábu a představiteli vojsk. Toto jmenování potvrzuje sovět.«

Dne 12. června přijíždí na troickou frontu velitel pluku, podplukovník Vojcechovský, aby likvidoval troický úsek. Na 13. červen určuje nástup na Troick.

K tomuto nástupu stáhl z jekatěrinburského úseku 2. rotu 2. praporu, 5. a 6. rotu a pěší výzvědný oddíl 3. pluku. Nástup hodlal vésti osobně. Ještě večer 12. června přijíždí se všemi vlaky na stanici Nižně Uvelskaja a zde sestavuje plán nástupu.

V Troicku, kde se asi dověděli o chystaném nástupu českých částí, nastal zmatek. Bolševičtí pohlaváři prchali z Troicka a unášeli s sebou státní majetek. Vojenské vedení rozhodlo se hájiti Troick a snažilo se zesíliti své řady jednak náborem dobrovolníků, jednak mobilisací, která však neměla valných výsledků, poněvadž obyvatelstvo rozkazů vojenského sovětu neplnilo.

Situace kozáckých vesnic kolem Troicka byla kritická. Náladu těchto vesnic charaktreisuje přípis, zaslaný do štábu českých vojsk z kozácké stanice Kljastinskaja:

»Štábu československých i kozáckých vojsk. Kljastinskaja, stanice Orenburských kozáckých vojsk. Bratři Čechoslováci i kozáci.

Vám jistě je známa naše nenávist k sovětské vládě. Vy jistě víte, jak jsme bojovali s těmito zloději v březnu t. r. i to, že my do dnešního dne zůstali do hloubi duše nepřáteli bolševismu.

Bratři! Nynější chvíle je pro nás velmi kritická. Nás, kozáky, chtějí tito zloději učinit potravou pro Vaše děla. Prosíme Vás, bratři, přijďte brzy a pomožte nám zbaviti se těchto zlodějů internacionalistů. Každá naše kozácká stanice, každá vesnice, každá osada a každá samota Vás netrpělivě čeká. Pomozte, my Vám důvěřujeme.«

Plukovník Vojcechovský určil za výchozí základnu k útoku 95. verstu.

Od této versty je k Troicku rovná, téměř holá pláň, rozdělená na pravé, západní straně trati hlubokými, podélnými i příčnými

úžlabinami místy bahnitými, které jen částečně dovolovaly krytě podejíti na verstu k městu.

Od 95. versty jest jasně viděti nádražní vodárnu a část nádražních budov. Na západ od trati na 99. verstě je hustý lesík, který zakrývá část nádražní čtvrti. Od něho na západ táhne se poslední úžlabina, končící ve vesnici Solodjance, 4 versty na západ od trati.

Na levé, východní straně trati je terén rovnější a v jedné verstě od trati jsou lesy, které se odchylují k východu a asi v půl druhé verstě od nádraží končí. Až k nádraží je poněkud zvlněná pláň.

Na západ od trati od poslední úžlabiny, na jejímž svahu byly silné nepřátelské polní stráže s kulomety, je až k městu 3—4 versty široká rovná pláň; na západ, asi v 5 verstách vroubená lesy. Na východní části pláně je troické nádraží s oddělenou, jednu verstu od města vzdálenou, nádražní čtvrtí. Na jih od nádraží, směrem k městu, je pahrbek, na kterém je hřbitov a několik větrných mlýnů, z daleka viditelných. Trať od nádraží ohýbá se na jihovýchod. Město není ani s plání ani od nádraží viděti, poněvadž je v kotlině, vytvořené řekou Uj a jejím přítokem Uvelkou.

Kotlina tato je podélná, táhne se přibližně od západu na východ asi 10 verst. Ve středu se rozšiřuje na dvě až tři a půl versty. Na východě u železničního mostu přes řeku Uj se sužuje a přechází v koryto této řeky. Na severu i východě jsou břehy její krátké a příkré, na jihu dlouhé a mírné.

Město je ve východní části kotliny při stoku řek. Na severu i severovýchodě za řekou Uvelkou jsou dvě předměstí. Ze strany nádražní (severní) jest přes řeku Uvelku most (dřevěný) a ze severního předměstí úzká lávka pro chodce. Brodů je mnoho. Na jihu města je druhý most přes Uj, směrem k »Měnovému dvoru«. Ve městě jest několik kostelů a mešit i několik vysokých budov (dům Jauševa), ve kterých bolševici při ochraně města měli kulomety.

Na západě města jsou samostatné velké budovy: věznice, nemocnice, klášter a j. Kromě toho je tam hřbitov, dále, západněji, tatarský hřbitov a několik větrných mlýnů. Asi 3 versty na jihozápad je velodrom s několika přilehlými budovami.

Po východních svazích kotliny probíhá velikými zatáčkami trať a v desíti verstách od nádraží přetíná řeku Uj. Za stanicí Zolotaja

Večer před bojem u Trojicka.

Sopka, jednu verstu od mostu, se dráha rozvětvuje na Kustanaj a Orsk.

K nástupu na Troick měl plukovník Vojcechovský na stanici Nižně Uvelskaja a ve vesnicích před Troickem soustředěny následující síly:

II. prapor 3. pluku s kulometnou rotou a pěším výzvědným oddílem v síle 700 bodáků a 15 kulometů.

2 eskadrony (sotni) Orenburských kozáků, 2 eskadrony poletaevské družiny, 1 eskadronu jetkulských kozáků, 1 eskadronu jemanželinských kozáků, 2 eskadrony tajndinských kozáků a jednu eskadronu kolských kozáků. Měl tedy celkem 9 eskadron kozáků v síle asi 1400 jezdců.

2 děla třípalcová, jedno na platformě poručíka Sembratoviče a jedno jízdní, kozácké.

Opevněný vlak s 8 kulomety.

Vyzbrojení českých vojsk bylo dobré. Kozáci byli vyzbrojeni špatně, byly to většinou dobrovolnické oddíly, pravidelné eskadrony byly pouze dvě. Nálada u Čechů i u kozáků byla výborná.

Originál plánu nástupu na Troick se nezachoval. Podle různých zpráv byl asi následující:

Během noci vlaky přijedou na 95. verstu. Ta bude výchozí základnou pro pěchotu.

Na pravém, západním křídle 8. rota 3. pluku. Levé křídlo této roty na jednu verstu od trati. Směr útoku: město. Za pravým křídlem 8. roty jako záloha a zároveň ochrana pravého křídla postupuje polovina 6. roty.

Na levém, východním křídle, východně od trati, 7. rota. Její pravé křídlo na jednu verstu od trati. Nastupovati směrem na město tak, aby pravé křídlo zasáhlo nádraží.

Opevněný vlak a dělo se bude pohybovati po trati k nádraží. Bude podporovati nástup pěchoty a udržovati střed. Na opevněném vlaku dvě čety pěšího výzvědného oddílu.

Úkol takový jako výzvědného oddílu: obsaditi nádraží.

5. rota jako záloha k disposici plukovníku Vojcechovskému na 95. verstě.

Obvaziště ve vlaku II. praporu 3. pluku. Lékař Dr. Asman.

Počátek nástupu na úsvitě.

Úloha kozáckých sil:

Jedna sotňa vystoupí ze stanice Kosobrodskaja a bude postupovati po řece Samarce na cestu z Troicka na Verchně Uralsk. Zabrání nepříteli ústup na V. Uralsk.

Jedna sotňa přejede ve vsi Osipovskij silnici, jdoucí z Troicka do Verchně Uralska a společně se sotňou ze stanice Kosobrodskaja zabrání nepříteli ústup na V. Uralsk.

Jedna sotňa obsadí Verchněuralskou silnici u vesnice Pogonyj a bude postupovati po silnici směrem na Verchně Uralsk až na stanici Lepnaja, kterou obsadí. Úkol: chrániti sotni, které postupují ze stanice Kosobrodskaja a osadu Osipovskij před napadením z týlu a v případě, že by šla od Verchně Uralska posila bolševickému oddílu, rozbíti ji.

Dvě sotni obsadí cesty od Orska, jedna u dvora zv. Berlinskij, druhá jihovýchodně od dvora. Úkol: zabrániti nepříteli ústup z Troicka na Orsk, po případě rozbíti ho.

Jedna sotňa přetne cestu z Troicka na Kustanaj, mezi stanicí Ključevskaja a osadou Bobrovskij. Její úloha je zabrániti nepříteli

ústup na Kustamaj, po případě ustupujícího nepřítele rozbíti a rozebrati trať na Kustanaj.

Jedna sotňa bude postupovati od osady Gagarinskij po pravé straně trati směrem na Troick. Úkol ochraňovati na křídlech postup částí ve vlacích na 95. verstu a pak ochraňovati vlastní nástup na obou křídlech.

Jedna sotňa v záloze u plukovníka Vojcechovského.

Po útěku nepřítele z Troicka budou se sotni pohybovati k Troicku, ale před jeho útěkem do vlastního nástupu zasahovati nebudou.

Dělo na platformě postupuje po trati za opevněným vlakem.

Dělo jízdní na pravém křídle. Obě podporují nástup pěchoty.«

Plukovník Vojcechovský chtěl nepřítele úplně zničit. Počítal patrně na to, že nepřátelská vojska nebudou schopna odporu a že při prvním energickém nátisku ustoupí a rozběhnou se.

O síle nepřítele měl zprávy velmi nejisté, neurčité a v mnohém si odporující.

Vlaky vyjely ze stanice Nižně Uvelskaja v noci v následujícím pořadí: opevněný vlak, dělo na platformě, vlak 2. praporu, vlak plukovníka Vojcechovského. Mezery mezi vlaky byly 200—300 kroků.

Na 95. verstu přijely kolem 5. hodiny. Zde byly dány rozkazy velitelům rot a oddílů. Z každé roty byli naznačeni 4 vojíni ke kulometnému oddílu, kde měli nésti náboje.

Kozáci rozjížděli se na vytčená jim místa již během noci, část jich i s jízdním dělem postupovala zároveň s vlaky. Kozáckým silám velel esaul Smyrnych.

Na 95. verstě vystoupily roty z vlaků. Když jim byla úloha objasněna, asi o 6. hodině, vyšly. 8. rota šla na západ od trati, 7. rota na východ. Polovina 6. roty šla za 8. rotou, druhá polovina za 7. rotou.

Jakmile vyšla 8. rota z úžlabiny, kryjící její postup, nepřítel ji uviděl a počal do ní ze svých děl pálit, ale bez výsledku. V dělostřeleckém ohni postupovala 8. rota dále. Polovina 6. roty postupovala samostatně ještě dále na západ od 8. roty, za jejím pravém křídlem.

Na levém křídle 7. rota s polovinou 6. roty postupovala v koloně.

Ve středu po trati pomalu postupoval opevněný vlak.

Když 8. rota na pravém křídle došla asi na 1800 kroků před pískové jámy, ve kterých byly nepřátelské polní stráže, počaly tyto střílet z kulometů i z pušek. V této palbě se rota rozvinula. Rychle pak postupovala ve dvou sledech kupředu.

Na levém křídle v tu chvíli začal také boj. 7. rota s polovinou 6. roty došla na dvě versty před nepřítele, v palbě jeho kulometů a pušek se rozvinula a postupovala.

Děla odpovídala nepřátelským.

Když 8. rota postoupila asi na 500 kroků k nepřátelským polním strážím, tyto rychle ustoupily do připravené linie přerušovaných zákopů, asi jednu verstu vzdálených. Když 8. rota došla na místo polních stráží, zastavila postup a očekávala příchod svého levého křídla, jehož postup zadržoval hustý lesík i křídlo postupující na levé straně trati. Mezitím se připojila polovina 6. roty na pravé křídlo.

V této době hlásil praporčík Blažek veliteli pluku: »Polovina 6. roty použita na pravé křídlo. Nepřátelské hloučky v jamách a lomech ve vzdálenosti 1000—1200 kroků. Posice 8. roty na výspách proti nim, 5. rota záloha ve vagonech. Druhá polovina 6. roty jako záloha 7. roty. Praporčík Němec odešel k 7. rotě. Praporčík Blažek.«

Velitel 8. roty hlásil: »Plukovníku Vojcechovskému. V 10 hodin 8. rota je před opevněným vlakem na 300 kroků. Terén před linií nepřátelských zákopů otevřený. Je-li možno, prosím poslat druhý kulomet a půlrotu na pravé křídlo k obchvatu. Nalevo 7. rotu není vidět. Praporčík Čermák.«

Na hlášení praporčíka Blažka i praporčíka Čermáka plukovník Vojcechovský odpovídá na jednom listě: »Praporčíku Blažkovi 14. června. Moje místo u železného mostu s 5. rotou. Postupujte energicky vpřed. Pluk. Vojcechovský.« Pak ještě dodává: »Kulomety pošlu, ale půlrotu nemohu. 7. rota úspěšně nastupuje, vzato nepříteli buď kulomety nebo dělo. 5. rota obchází pravé křídlo nepřítele. Pokuste se obejíti nepřítele. Plukovník Vojcechovský.«

Opevněný vlak postupoval kupředu. Asi v 10 hodin vypustil nepřítel proti němu z nádraží plnou rychlostí lokomotivu. Tato narazila na plošinu opevněného vlaku, poškodila trať a částečně i opevněný vlak, který nemohl dále postupovati.

Brzy nato levé křídlo postupovalo a zahnalo na svém úseku nepřítele ze zákopů a tím ohrozilo postavení nepřítele, stojícího v zákopech proti pravému křídlu.

Pravé křídlo již také rychle nastupovalo na nepřátelské zákopy (8. rota a jedna četa 6. roty, druhá četa 6. roty s praporčíkem Nováčkem obsazovala vesnici Solodjanka) v dlouhé linii asi 2 versty. Za podpory levého křídla, jehož část udeřila z křídla na krajní nepřátelské zákopy, byl nepřítel ze zákopů vyhnán a v úplném zmatku a nepořádku prchal v houfech přes pláň směrem k městu; zahazoval pláště, náboje, pušky a ostatní ústroj.

Nepřátelské dělo, ukryté mezi domy nádražní čtvrti, vypustilo proti nastupujícím několik kartáčů, které však nanesly ztráty hlavně prchajícím bolševikům.

Velitel 8. roty o tom hlásí:

»Plukovníku Vojcechovskému. Vypudil jsem nepřítele z jeho levého křídla zákopů s 8. rotou a půlrotou 6. roty. Zastavili jsme se následkem toho, že levé naše křídlo u trati nepostupuje vpřed. Nepřítel zaujal linii zákopů před kasárnami, 2000 kroků. Prosím o sdělení, jaká je posice na levém křídle. — Velitel 8. roty. Praporčík Čermák.«

Nato dostává následující rozkaz:

»Veliteli 8. roty. Bratře Čermáku. Můžeš-li, pohybuj se kupředu. Na pravé křídlo si dej 6. rotu, která bude zacházeti i nastupuj na stanici samostatně. 7. rota se nemůže hnouti, dokud na její křídlo nezajde 5. rota, která byla již vyslána. Praporčík Němec.«

Mezitím však levé křídlo již nastupuje a obsazuje nádraží a pravé křídlo rychle postupuje v řídkém řetězu. Při postupu mění poněkud směr vytáčením pravého křídla.

Levé křídlo prohlíží důkladně nádražní čtvrť, čímž se opět zadržuje postup celého řetězu. Nepřítel zatím sběhl s plání i od nádraží a poslední zastávkou levého křídla bylo mu dáno dosti času, aby se částečně vzpamatoval a uvedl své části do pořádku.

Při obsazování nádraží a přilehlé čtvrti byl raněn do hlavy praporčík Němec, velitel troického úseku. Velení přejal podporučík Klust. Později přichází ze zálohy podporučík Čejka a podle rozkazu plukovníka Vojcechovského přejímá velení právě při dalším nástupu 8. roty po pláni k městu.

Na levém křídle, když bylo nádraží obsazeno, vyměnila 5. rota 7. rotu. Pěší výzvědný oddíl zůstal na nádraží. Linie postupovala dále kupředu, na levém křídle byla 5. rota s polovinou 6. roty, až na svahy pod samým městem, kam došla asi ve 13 hodin 30 minut. V městě byl zmatek. Na ulicích bylo viděti přebíhati rozběhlé hloučky nepřítele.

Na těchto svazích zastavil podporučík Čejka nástup a jako příčinu uvádí rozkaz plukovníka Vojcechovského: Hájiti zaujatou linii až do příjezdu záloh a sice: I. praporu 3. pluku a poddůstojnické školy 3. pluku; I. prapor 3. pluku měl přijeti z tratě Poletaevo-Miass, poddůstojnická škola z Čeljabinska.

Zaujatá linie byla mezi městem a nádražím na svazích, těsně nad městem. Byla řídká, dlouhá asi 3—4 versty a ve středu přerušená.

Na levém křídle byla polovina 6. roty, která vyslala doleva bočnou hlídku. Na 6. rotu navazovala 5. rota, rozložená mezi hřbitovem a mlýny, z nichž jeden hořel (byl zapálen granátem) a sahala až k cestě, vedoucí z nádraží do města. Pak byla linie přervána asi na 200 kroků. Od mezery začínalo pravé křídlo, 8. rota. Na 8. rotu navazovala četa 6. roty. Linie pravého křídla byla lomena podle svahů nad městem, levá její část byla obrácena na jihovýchod, střed na jih a pravé křídlo na jihovýchod. Část 8. i 6. roty byla 200—300 kroků od řeky Uvelky.

V této době zaslal esaul Smirnych kozáckým sotňám rozkaz, aby zadržovaly všechny podezřelé osoby, jedoucí z města, poněvadž »pohlaváři bolševiků a armejců utikají z města, unášejíce národní jmění«.

Nepřítel, který ve městě způsobil zmatek a paniku, čímž část bolševických činitelů i vojska již z Troicka prchala, vzpamatoval se k nové obraně a soustřeďoval se před levým křídlem českých částí, ve čtvrti na levém břehu řeky Uvelky i proti pravému křídlu na jihozápadním okraji města u hřbitova ve starých zákopech na pravém břehu řeky Uvelky. Jeho dvě děla byla za hřbitovní zdí. Proti levému křídlu byla děla mezi ulicemi. Načal palbu z kulometů, které byly umístěny na vysokých budovách ve městě.

Velitel 5. roty hlásí:

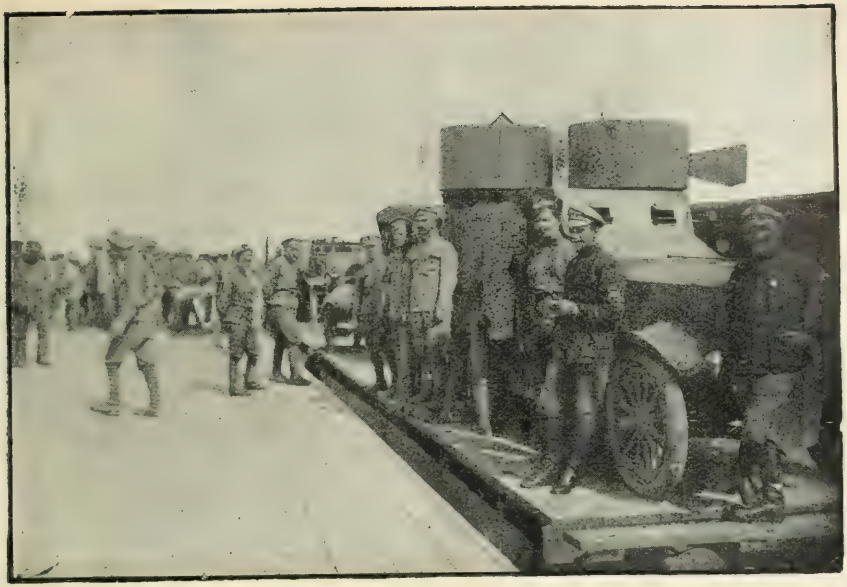

Ukořistěné obrněné automobily.

»Veliteli pluku. Jsem na výšině vedle hřbitova mezi větrnými mlýny. Ustoupit nemohu. Čekám nepřítele, který sedí v domech. Vybíti jej bez těžkých ztrát nemohu. Praporčík Hruška.«

V tu dobu plukovník Vojcechovský přikazuje:

»Velitelům všech rot. Někteří dobrovolníci z neznámé příčiny vrací se do stanice a vyprávějí, že praporčík Klust předal rozkaz ustoupiti na stanici. To však není pravda. Ustoupit nelze. Je potřebí bojovati na těch místech, kde se stojí. Brzy přijde pomoc. Žádám ni krok zpět. Plukovník Vojcechovský.«

Při silné střelbě se linie zakopala. Nepřítel se již úplně vzpamatoval a vyslal oddíly na obchvat pravého křídla. Na levém křídle snažil se nastupovati. Pravé křídlo v tu dobu bylo téměř bez nábojů.

Celá linie stála v silné palbě. Z pravého křídla jedna četa 6. roty předávala poplašné zprávy o obchvatu nepřítelem, o jeho nástupu, o nájezdu nepřátelské jízdy atd., ovšem tyto zprávy nebyly pravdivé. Když nepřátelská děla se přemísťovala k velodromu, do většího bezpečí, došla zpráva od 6. roty, že je zajíždí nepřátelská

jízda. Tento zmatek a ukvapenost byla zaviněna tím, že u čety nebylo důstojníka.

Plukovník Vojcechovský vyslal na zesílení čety 6. roty na pravém křídle část pěšího výzvědného oddílu. Mezitím však téměř celá četa 6. roty bez rozkazu ustoupila a odkryla tak křídlo 8. roty. S levým křídlem bylo spojení také přerušeno. V této kritické chvíli mělo již pravé křídlo naprostý nedostatek nábojů. Pěší výzvědný oddíl i s 8. rotou spojení již nenavázal. Spojil se s ustoupivšími zbytky 6. roty.

Mezitím velitel 8. roty přikázal své rotě ustoupiti na 50 kroků a později až na linii nádraží.

Hlásí o tom plukovníku Vojcechovskému: »Hlásím, že ustupuji na linii nádraží. Moje levé křídlo je odkryto. Praporčík Čermák.«

Na linii u nádraží se 8. rota zakopala. Levé křídlo též poněkud ustoupilo a nepřítel vnikl do mezery mezi pravým a levým křídlem, do linie. V té době došla část 7. roty na pravé křídlo 8. roty.

Plukovník Vojcechovský přikazuje veliteli 8. roty: »Přikazuji obsaditi staré posice. Na pomoc jsem Vám poslal rotu. P. V.«

7. rota postupovala již na pravém křídle kupředu. Velitel 8. roty dává též rozkaz k nástupu.

V té době přikazuje plukovník Vojcechovský.

»Veliteli II. praporu, podporučíku Čejkovi. V 19 hodin. Přikazuji ihned a v pořádku ustoupiti k vlaku. Postarejte se, aby pravé křídlo bylo zadrženo a nepospíchalo s ústupem. Postarejte se odnésti všechny kulomety. Plukovník Vojcechovský.«

Podporučík Čejka přikazuje velitelům rot ustupovati.

Praporčík Čermák dostává rozkaz k ústupu právě ve chvíli, kdy chce vyplniti rozkaz plukovníka Vojcechovského — nastupovati na staré posice. Odvolává již dané rozkazy k nástupu a předává rozkaz 7. rotě, která mezitím již nastupuje.

Levé křídlo ustupovalo velice rychle a v největším nepořádku. Nepřítel rychle za ním postupoval, vnikl do mezery mezi 5. a 8. rotou a bočně ostřeloval 8. rotu. Kromě toho projel touto mezerou a nádražní čtvrtí pancéřový automobil, který, když pravé křídlo začalo ustupovati, byl mu již v týlu, 300—400 kroků za linií 8. roty na úplné planině. Kulomety pancéřového automobilu měly však na štěstí poruchu, takže celé pravé křídlo mělo ještě čas ustoupiti do

úžlabiny, kde bylo před kulomety automobilu částečně kryto a chráněno. Z úžlabiny ustupovalo se již v úplném nepořádku k vlakům. Nepřítel pronásledoval ustupující kulometnou a dělostřeleckou palbou. Před touto palbou byly vlaky několikrát nuceny ustoupiti. Za tmy, úplně vyčerpány a vysíleny došly poslední části k vlakům. Byl dán rozkaz k odjezdu na stanici Nižně Uvelskaja, kam vlaky dojely asi ve 23 hodin 30 minut. Ochrana stanice byla svěřena kozákům. Jejich sotni stahovaly se během noci a druhého dne.

Na stanici Nižně Uvelskaja plukovník Vojcechovský úsilovně pracuje. Je rozhodnut v nejbližších dnech nástup opakovati. Přikazuje praporčíku Čílovi, aby poslal na stanici Nižně Uvelskaja dvě roty I. praporu z Miass. Velitele armádního sboru prosí o vyslání jednoho praporu 2. pluku.

Ztráty druhého praporu 3. pluku podle hlášení podporučíka Čejky byly následující: ubitých bylo asi 12, raněno 39 z celkového počtu 556 vojínů. Kromě těchto byli 3 nezvěstní, kteří raněni zůstali na bojišti. O nich se později zjistilo, že byli bolševiky ubiti.

Ztráty bolševiků byly mnohem větší. Podle udání troického obyvatelstva měli bolševici 200—300 ubitých i raněných.

Dne 14. června 1918 přijel na stanici Nižně Uvelskaja I. prapor 3. pluku a převzal ochranu stanice. Za I. praporem přijela poddůstojnická škola a zákopnický oddíl 3. pluku.

Na celé frontě byl po celý den klid. Kozácké výzvědné hlídky pilně pracovaly.

Dne 16. června přijela do stanice Jemanželinskaja 3. úderná rota, která byla vyslána místo dvou rot praporu 2. pluku.

Odpoledne ve 14 hodin podle rozkazu plukovníka Vojcechovského vyjela úderná rota do stanice Nižně Uvelskaja. Tam obdržela rozkaz, aby společně s 3 rotami 3. pluku vystoupila večer 16. června od 91. versty a postupovala od trati směrem jihozápadním. V klášteře, 7 verst od trati, měl tento oddíl, jemuž velel velitel úderné roty, štábní kapitán Žák, přenocovat. Jako průvodce byl mu přidělen ruský důstojník z Troicka.

Večer 17. června měl tento oddíl vyjíti z kláštera, nočním pochodem zajíti nepříteli do zad, vytlačiti jej ze zákopů ze západní strany, mezi řekami Uj a Uvelka a tím ulehčiti boj skupinám, nastupujícím ze severu.

Na stanici Nižně Uvelskaja přijely večer další síly k druhému nástupu na Troick, opevněný vlak 2. pluku a dvě roty II. praporu 2. pluku. S nimi přijel jízdní výzvědný oddíl 3. pluku.

Večer vyšly 3. roty I. praporu s údernou rotou od 91. versty.

Dne 17. června ráno na stanici Nižně Uvelskaja přikazuje plukovník Vojcechovský částem vyjeti k Troicku na 91. verstu. Tam dojíždějí všechny vlaky a 8. rota 3. pluku vystavuje silnou polní stráž proti nepříteli.

Za oddílem štábního kapitána Žáka vyslal plukovník Vojcechovský jízdní výzvědný oddíl 3. pluku.

Z Poletaeva přijely další dvě roty III. praporu 2. pluku a sotňa kozáků. Plukovník Vojcechovský přikazuje II. praporu a III. praporu 2. pluku vystoupiti na 90. verstě z vlaků a vlaky poslati do stanice Nižně Uvelskaja.

Odpoledne přijela hudba 3. pluku a koncertovala částem, soustředěným na 90. verstě k nástupu na Troick.

Síly soustředěné k druhému nástupu na Troick večer 17. června byly následující:

II. prapor 3. pluku	560	bodáků,
3.roty I. praporu 3. pluku	450	»
poddůstojnická škola 3. pluku	100	»
pěší výzvědný oddíl 3. pluku	80	»
jízdní výzvědný oddíl 3. pluku	60	»
III. prapor 2. pluku	650	»
3. úderná rota	200	»
zákopnický odd. (na stanici N. Uvelskaja)	100	»
Celkem	2200	bodáků.

Dělostřelecká četa štábního kapitána Kulikovského — 2 polní děla.

Dělostřelecká četa štábního kapitána Němčinova — 2 kozácká děla.

Dělo na opevněném vlaku praporčíka Illinského, dělo na platformě poručíka Sembratoviče.

Opevněný vlak 3. a 2. pluku.

Jeden pancéřový automobil na platformě, neschopný samostatného pohybu, jeden pancéřový automobil v dobrém stavu a dva přizpůsobené nákladní automobily.

Všech kulometů 26.

Zprávy o silách nepřítele byly neurčité. Výpovědi obyvatelstva udávaly sílu troické posádky od 3000 do 5000 mužů.

Podle zprávy lidového vojenského komisaře Podvojského v boji u Troicka 13. června 1918 bylo proti československým vojskům soustředěno 700 rudoarmejců.

V údajích obyvatelstva byly síly bolševiků hodně přehnány a zpráva komisaře Podvojského také nebyla příliš pravděpodobná, uvážíme-li, že za boje na troickém úseku od počátku do 18. června měli bolševici jen 600 až 700 ztrát, většinou ubitých.

Podle později, po pádu Troicka, nalezených dokumentů byly síly troické posádky asi následující:

1. Uralský socialistický pluk:

9 bojových rot	1350	mužů,
1 kulometný oddíl »Kolta« o 7 četách	250	»
telefonní oddíl	60	»
jízdní výzvědný oddíl o 3 četách	150	»
pomocná rota	150	»
pěší výzvědný oddíl	30	»
Celkem	1830	mužů.

1. Orenburský kozácký socialistický revoluční pluk »Štěpána Razina«:

4 neúplné eskadrony	500	mužů,
1 baterie, 4 děla	100	»
Celkem	600	mužů.

Tři pancéřové automobily, 4 děla bez obsluhy.

Podle těchto dokumentů, ani zde nejsou čísla přesná, měla troická posádka, nepočítaje štáby a jiné týlové úřady, v den nástupu 18. června asi 2500 mužů.

Před nástupem byl však plukovník Vojcechovský odkázán na zprávy velmi neurčité.

Umluveným znakem pro počátek nástupu frontálních oddílů, II. praporu 3. pluku a III. praporu 2. pluku, byl začátek boje na západní straně města u oddílu štábního kapitána Žáka, který měl vystoupiti časně ráno 18. června.

V 16 hodin 17. června dal plukovník Vojcechovský velitelům frontálních oddílů úlohy:

»Veliteli II. praporu 3. pluku podporučíku Čejkovi. Budka na 90. verstě. 17. června v 16 hodin. Vaše úloha nastupovat vlevo od trati a stanice, obsaditi nepřátelské zákopy a jejich okolí s cílem vejíti do města ze severovýchodu. Prostředky: 3. roty vašeho praporu, poddůstojnická škola. 2 děla štábního kapitána Kulikovského a jeden opevněný vlak.

7. rota zůstane jako záloha u mne. Ke 12. hodině noční musí býti zaujata výchozí základna k útoku ve 4—5 verstách od nepřátelských zákopů. Přesně v 1 hodinu 30 minut počátek nástupu, rychle, bez palby, zachovávati úplný klid. Bude-li řetěz nepřítelem zpozorován a silně ostřelován, vypusťte dopředu opevněný vlak a přejděte ve zteč. Hlavní úder veďte levým křídlem. Moje místo u budky na 94. verstě, pak u železničních mostů a když bude obsazena stanice, na stanici. Vpravo od vás, ve stejný čas s vámi, bude postupovati III. prapor 2. pluku, poručíka Hrůzy. Vlevo kozáci. Plukovník Vojcechovský.«

»Veliteli III. praporu 2. pluku, por. Hrůzovi. Budka na 90. verstě, 17. června v 16. hodin 25 minut. Vaše úloha nastupovati na stanici Troick a ji, jakož i okolní osadu obsaditi. Prostředky: 3. roty vašeho praporu, dělostřelecká četa kapitána Němčinova a jeden obrněný automobil. Ke 12. hodině noční musí býti zaujata výchozí základna k útoku ve 4—5 verstách od nepřátelské posice. Počátek nástupu přesně v 1 hodinu 30 minut, rychle bez palby, v úplném klidu. Bude-li řetěz zpozorován nepřítelem a uvítán palbou, vypusťte obrněný automobil a přejděte ve zteč. 11. rota vašeho praporu bude v záloze postupovati za řetězem. Moje stanoviště u budky na 94. verstě, pak u železničních mostů a po obsazení stanice, na stanici. Vlevo bude současně s vámi nastupovati III. prapor 3. pluku podporučíka Čejky. Plukovník Vojcechovský.«

Ve 22 hodin oba tyto oddíly vyšly, aby zaujaly výchozí základnu k útoku. Roty II. praporu 3. pluku procházely kolem plukovníka Vojcechovského, který je pozdravil a přál jim úspěchu.

V noci oba velitelé došli do výchozí základny a hlásili zaujetí výchozí základny.

Obchvatný oddíl štábního kapitána Žáka během noci ze 17. na 18. června došel přes řeku Uvelku před Troick ze severozápadu. Celý oddíl se rozvinul v řetěz následovně: Kolem Verchněuralské silnice úderná rota, napravo od ní 1. rota 3. pluku, nalevo 3. a 4.

Kulometčici na frontě.

rota 3. pluku, křídlo 4. roty se dotýkalo řeky Uvelky. Jedna úderná četa byla zálohou.

1. rota obdržela úkol nastupovati na věznici, 3. úderná a 3. rota 3. pluku na klášter, 4. rota na větrné mlýny. Štáb bolševiků ve městě měla obsaditi 3. úderná rota.

Asi ve 2 hodiny 45 minut v noci ve dvou verstách před městem narazil řetěz na nepřátelskou polní stráž, která po krátkém boji byla zahnána. Na místě boje zanechala telefonní aparát a kulomet.

Nato oddíl rychlým postupem dostal se až k mohamedánskému hřbitovu, kde byly zákopy obsazené nepřítelem; na silnici byl nepřátelský obrněný automobil. Za klášterem byla 4 děla. Kulomety nepřítele byly i za řekou a ostřelovaly křídlo oddílu.

U hřbitova pokoušel se nepřítel o tuhý odpor.

Přes silnou nepřátelskou palbu z pušek, kulometů a děl byly prudkým útokem zákopy vzaty. Nepřítel, který se odvážil k protiútoku, byl lehce odražen. Zanechal na bojišti spoustu mrtvých

i raněných. Oddíl pak postupoval dále do města, kde nastal pouliční boj.

Jakmile počal boj u kláštera, vystoupily oba frontální oddíly, které již před sebou neměly tak silného nepřátelského odporu.

Levý oddíl podporučíka Čejky, rozvinutý v řetězu, byl nepřítelem ostřelován již při vystoupení ze dvou děl, umístěných mezi nádražními budkami. Nepřátelská palba byla namířena na děla štábního kapitána Kulikovského a na zálohu. Bylo však vystřeleno pouze asi 10 ran, na více nebylo času. Když došel oddíl před budovy, přiléhající k nádraží, počal do něho nepřítel páliti z budov, hlavně z vysokého elevatoru. Ale boj v jeho týlu na západní straně města a rychlý nástup oddílu podporučíka Čejky přinutil jej k spěšnému a nepořádnému ústupu.

Štábní kapitán Kulikovský předjel se svými děly první linii. Bolševici pustili z nádraží plnou parou proti opevněnému vlaku, pomalu postupujícímu za linií, lokomotivu. Jednomu odvážnému vojínu 2. pluku podařilo se na ni vyskočit, zastaviti ji a plnou parou pustiti zpět do nádraží.

Nato oddíl prochází rychle budovy na východní straně nádraží. Podporučík Čejka hlásí veliteli pluku, že se svým oddílem jde po naznačené cestě a že je 3 versty od přejezdu přes dráhu. Bylo tři čtvrti na tři ráno, když oddíl překročil trať.

Pravý oddíl poručíka Hrůzy vystoupil současně s oddílem podporučíka Čejky. Když došel na pláň před městem, kde měl nepřítel již celou výhodně volenou linii zákopů, přeřezávajících planinu ve výši nádraží, dostal se do nepřátelské palby. Nepřátelské zákopy byly vybudovány po boji 13. června tak, že staré zákopy byly opraveny a prodlouženy. Pracovalo na nich donucené obyvatelstvo Troicka. Kulomety byly umístěny nejen v linii, ale i na vysokých nádražních budovách.

Ani však zde bolševici nekladli vážného odporu. Rychlým útokem byli obráceni ve zmatený a nepořádný útěk do města. Rovněž tak rychle opustili nádraží. Již ve 3 hodiny 30 minut hlásil poručík Hrůza, že obsadil nádraží. Postupoval pak dále. Za deset minut přišel na nádraží plukovník Vojcechovský. Velitelům obou frontálních oddílů posílá dotaz, kde je nepřítel a jaká je situace.

Velitel II. praporu 3. pluku odpovídá:

»Veliteli pluku. 4 hodiny 55 minut. Hlásím, že II. prapor ob-

sadil výšiny u kasáren, mosty u kláštera a výšiny kustanajské trati. Čekám na další rozkazy. Podporučík Čejka.«

Mezitím oddíl štábního kapitána Žáka obsadil věznici, z níž osvobodil část uvězněných kozáků a důstojníků, hřbitov, klášter, zajatecký tábor a vnikl do města. Tam byl již pouliční boj s tlupami bolševiků, které ve zmatku prchaly z nádraží a celého severního úseku. Při tom byl v boji ukořistěn pancéřový automobil.

V boji ve městě bylo používáno ručních granátů, zvláště na vybíjení těch domů, ze kterých bolševici stříleli. V jedné ulici byl ukořistěn druhý pancéřový automobil, který odvážný úderník poškodil ručním granátem. Byl při tom kulometem obrněného automobilu usmrcen.

Oddíl došel až na náměstí, kde štábní kapitán Žák další postup zastavil. 1. rota obsadila most přes řeku Uj, přes který prchaly před tím zbytky nepřítele a budovu troického »Sovětu«. Úderná a 3. rota obsadila budovu štábu rudé armády na náměstí. 4. rota obsadila důležité budovy, budovu telegrafního a poštovního úřadu.

Kozáci vydatně pomáhali. Obyvatelstvo, které na české vojáky hledělo s důvěrou, ochotně ukazovalo úkryty bolševiků a vydávalo je do rukou českých vojsk.

Kolem 5. hodiny bylo z nádraží slyšeti hudbu 3. pluku. Bylo to znamení, že nádraží je obsazeno a že plukovník Vojcechovský je na nádraží. Ve městě byla ještě střelba.

Oddíl podporučíka Čejky vnikl částečně také do města. Společně s poddůstojnickou školou obsadila jeho 5. rota most přes řeku Uvelku, na cestě z nádraží do města, šla dále kupředu jednak po mostě, jednak řekou a vnikla do města. 6. a 8. rota postupovala stále podél předměstí a při trati na jih. Ve městě byla silná palba z pušek a z kulometů. Bylo slyšeti výbuchy ručních granátů. Nepřítel prchal podél řeky Uj v houfech po lukách. V 5 hodin 10 minut hlásil podporučík Čejka plukovníku Vojcechovskému, že II. prapor obsadil výšiny u trati na Kustanaj, výšiny u kasáren a most u kostela. Plukovník Vojcechovský mu přikázal, aby alespoň jednou rotou obsadil železniční most přes řeku Uj. O něco později, v 5 hodin 30 minut mu oznámil, že posílá ve směru na Kustanaj pancéřový automobil a žádal po něm zprávy o nepříteli.

Mezitím 9. rota se pohybovala podél trati poněkud na východ od 6. roty, která zůstávala státi a prohlížela závod. Velitel 8. roty

vyslal jednu četu s kulometem prohlédnouti závod asi jednu verstu na východ a s ostatní části roty postupoval přímo k mostu přes řeku Uj. Na závodě srazila se četa 8. roty s oddílem kozáků, vyslaných na ochranu křídla a pak postupovala lesem po hřbetu nízkého návrší směrem k mostu.

Podporučík Čejka hlásí:

»Veliteli pluku. V 6 hod. 10 min. Nepřítel shromažďuje se u železničního mostu. Most drží 8. rota a poddůstojnická škola. Jdu s 5. a 6. rotou na trať k mostu. Podporučík Čejka.«

Oddíl poručíka Hrůzy po ústupu nepřítele z nádraží i ze zákopů očekával další rozkazy. Část oddílu vnikla též do města, ale podle rozkazu poručíka Hrůzy se vrátila.

Mezitím nepřítel shromažďoval se též na jihovýchodních stráních kotliny za řekou Uj. Proto plukovník Vojcechovský vyslal na levé křídlo ze své zálohy 11. rotu 2. pluku a pěší výzvědný oddíl 3. pluku.

Část oddílu podporučíka Čejky pronásledovala a chytala ve městě poslední zbytky bolševiků, které již neměly času prchnouti z města.

8. rota dostala se mezitím až k železnému mostu přes řeku Uj, 10 verst od stanice Troick. Na stanici Zolotaja Sopka, půl druhé versty od mostu, byly ještě nepřátelské vlaky, ke kterým se sbíhal nepřítel. Jakmile se 8. rota přiblížila, ujely vlaky směrem k Orsku.

Na levém břehu řeky Uj ukořistila 8. rota osobní automobil, ve kterém jeli komisaři, kteří již neměli času dojeti na most a proto přebrodili řeku. Kromě toho byly v řece nalezeny součásti kulometů, na levém břehu byly poházeny pláště, boty a pušky, které rudoarmejci na útěku zaházeli.

Na pravém břehu, daleko na pláni, prchaly poslední zbytky bolševiků. Pancéřový automobil, který ujížděl kolem stanice Zolotaja Sopka, uvízl nedaleko mostu v písku a byl brzy 8. rotou obsazen. Hlídka 8. roty pak, v 6 hodin, obsadila stanici Zolotaja Sopka.

Když podporučík Čejka s 5. a částí 6. roty došel k mostu, hlásil:

»Veliteli pluku. Ze Zoloté Sopky, 18. června 9 hod. 25 min. 8. rota obsadila st. Zolotaja Sopka i železniční most v 6 hodin. Na stanici stojí jeden vagon s ovsem. U řeky nechali bolševici jeden lehký automobil, který je potřebí odvézt. Nepřítel je ve 46 verstách od stanice Zolotaja Sopka. Podporučík Čejka.«

Asi v 11. hodin všechny síly, kromě III. praporu 2. pluku, který na stanici Zolotaja Sopka, ve směru na Kustanaj a Orsk, vystavoval polní stráže, byly staženy na troické nádraží, kam přijely vlaky ze stanice Nižně Uvelskaja.

Ztráty českých částí proti ztrátám nepřítele byly nepatrné. Kořist bylo bohatá. Byly vzaty 3 pancéřové automobily, jeden automobil osobní, několik kulometů, pušky, kuchyně a mnoho jiného vojenského materiálu.

Bolševické ztráty odhadovaly se na 400—500, většinou mrtvých.

Ve sklepích pod budovou sovětu bylo na 60 pudů dynamitu, který nepřítel měl v úmyslu zapáliti. Jeden úderník, byv na toto nebezpečí upozorněn troickým studentem, vnikl do sklepa a tam přeřízl hořící již doutnák, čímž zabránil velké katastrofě.

Během dne byl ve městě klid a mrtvo. Nepřítel ustoupil různými směry. Hlavní část ustoupila po trati ke Kustanaji a do Verchně Uralska.

Nepřátelské mrtvoly, jichž bylo po ulicích velice mnoho, byly odklizeny až druhého dne. O jejich počtu píše čeljabinská »Vláda národa«: »Ubitých rudoarmejců bylo odklizeno kolem 580 mužů. Počet nezvěstných charakterisuje následující vyzvání městské úpravy z 19. června: Na břehu Uje i Uvelky v obvodě města bylo zpozorováno mnoho mrtvol, jak lidských tak i zvířecích. Následkem toho je voda těchto řek úplně zkažena a nehodí se k potřebě. Proto varujeme před upotřebením této vody do té doby, než oba břehy těchto řek budou od mrtvol očištěny.«

Dne 19. června odjel plukovník Vojcechovský s pěším a jízdním výzvědným oddílem z Troicka do Čeljabinska. Praporčíka Němce ustanovil velitelem troické posádky. Podle rozkazu nového velitele troické posádky přijal II. prapor 3. pluku ochranu města a vystavil stráže ve městě.

Obyvatelstvo Troicka se již uklidnilo. Pořádalo průvody s hudbou na oslavu osvobození od bolševické vlády a na oslavu »gerojev Čechoslovakov i kazakov«. Z důstojníků bývalé ruské armády se počala formovati důstojnická dobrovolecká rota. Kozáci z okolí hromadně vstupovali do řad protibolševických oddílů. Na některých domech byly vztýčeny na oslavu bíločervené prapory. Z Kustanaje došla zpráva, že tam byla svržena sovětská vláda.

Dne 20. června opustil Troick I. prapor 3. pluku. Odjel do Poletaeva a později do Miass.

Dne 22. června byl prapor 2. pluku na stanici Zolotaja Sopka vyměněn rotou Srbů a odjel do Poletaeva.

Během dalších dnů byl v Troicku klid. Obyvatelstvo neúnavně pořádalo večírky a zábavy na počest Čechoslováků a kozáků. Tak vřelého uvítání jako v Troicku se snad nedostalo českým vojskům již nikde.

Dne 27. června přijel do Troicka ruský oddíl Anněnkova a tři roty II. praporu odjely do Poletaeva. V Troicku z českých sil zůstala pouze 8. rota. Velitelství posádky od praporčíka Němce převzal esaul Smirnych.

8. rota zůstala v Troicku až do 10. července. 8. července vyslala ještě podle rozkazu plukovníka Červinky výzvědný oddíl, 1. četu, aby vyhledala ve stepi bolševiky zanechané automobily a kromě toho prohlédla několik vesnic při trati Troick—Kustanaj, ve kterých podle zpráv měli se ještě skrývati bolševici.

Mezitím však přikázal plukovník Vojcechovský, aby 9. července 8. rota odjela do Berdjauše. Výzvědný oddíl se tedy z Kustanaje vrátil, aniž by vyplnil svoji úlohu.

Tím činnost českých vojsk na troickém úseku se skončila. Rozbitím nepřátelského troického oddílu bylo odstraněno nebezpečí, které hrozilo se strany Troicka magistrále i týlu.

Nepřítel po boji 18. června rozprchl se v malých oddílech na všechny strany. Všechny tyto oddíly se samy rozpadly a tak zmizely. Pouze jádro se zachovalo — zajatci, kteří v síle asi 500 mužů přešli do Verchně Uralska.

Pohřeb vojínů, padlých v boji u Troicka konal se v Čeljabinsku dne 20. června. O tomto pohřbu píše čeljabinská »Vláda národa«:

»U bratrské mohyly.

(K pohřbu padlých Čechoslováků v boji pod Troickem dne 20. června v Čeljabinsku.)

Rakev za rakví přinášeli ke kraji široké mohyly. Jednu po druhé brali a spouštěli do země, do místa věčného odpočinku.

Jedna — dvě — pět — deset — čítá kolem stojící zástup tyto prosté, bílé rakve, které leží vedle sebe, druh vedle druha.

Praporčík Jan Šípek.

Podpor. Čeněk Hajda.

Sedmnáct — sedmnáct jich tam leží v té poslední bratrské mohyle, vedle těch mnoha jiných mohyl, jejichž počet denně stoupá.

»Věčná pamět Vám, sláva hrdinům Čechoslovákům,« tak končí všichni řečníci. Těžká bolest svírá duši. Oči pláčí.

Slzy druhů a slzy žen skrápějí osiřelé hroby.

A hledě na ně, bezděky vzpomínáš všech těch matek, teskních v daleké Čechii po svých synech, kteří odešli do boje za svobodu své milé vlasti.

Co hořkých slz a horoucích modliteb vysílají tyto matky za nimi.

S jakou nadějí je čekají!

A tak mnohé se nedočkají. Pouze od jejich druhů, od těch, kteří někdy se vrátí, dozvědí se truchlivou zvěst o těch dalekých, osamocených mohylách, rozsetých po chladné Sibiři.

S hlubokou výčitkou a bezděčnou vinou sklání se duše před těmito matkami, jejichž synové zde umírají, v boji za naši svobodu.

Sláva a hluboká vděčnost Vám nevinné oběti i chrabří bojovníci — pokoj prachu Vašemu.

Hluboká vděčnost Vám ubohé matky daleké Čechie. Sláva a čest Vám za to, že jste porodily a vychovaly tak chrabré borce za idee svobody svého národa, za bratrskou pomoc úpícímu Rusku.

I hluboké »odpusťte« Vám, za padlé pro nás Vaše syny. Sláva i věčná pamět Vám padlým hrdinům.«

Samaro-zlatoustská a Západo-uralská trať.

BOJE NA SAMARO-ZLATOUSTOVSKÉ ŽELEZNIČNÍ TRATI

Na miasském úseku, odkudž dne 13. června byly roty I. praporu odvolány spěšně ku Troicku, bylo položení v den druhého nástupu českých částí na Troick následující:

České části měly obsazeny pravý břeh řeky Miass, vystavovaly tři polní stráže v síle 100—110 mužů se dvěma kulomety.

Nepřítel v síle 1000 mužů s 8 kulomety, s 1 polním a 1 rychlopalným dělem měl výbornou posici na kopcích, dominujících celému okolí, na levém břehu řeky Miass, odkud mohl velmi dobře pozorovati každý pohyb na posici. Mimo to měl na sever od trati obsazenu vesnici Turgojak a na jihu od trati silnici Miass—Zlatoust. Hlavní štáb měl ve stanici Zlatoust.

Od 19. do 24. června omezily se české části na silnou výzvědnou činnost kozáků. Nepřátelský hlavní štáb zlatousteskočeljabinské fronty přesídlil ze stanice Zlatoust do stanice Uržumka. V nepřátelském týlu vzbouřili se dělníci satkinských a berdjaušských závodů a postupovali od Berdjauše k Zlatoustu.

Bolševici, pochopivše v dané situaci strategický význam Jekatěrinburku, utvořili z něho výhodnou basi svých operací proti čeljabinské skupině. Bylo nutno jim tuto basi vzíti. Velitel skupiny rozhodl se nastupovati všemi svými silami na Jekatěrinburk. Sám šel s kolonou štábního kapitána Žáka, která měla obsaditi stanici Berdjauš, vystaviti záclon proti Ufě, postupovati po západouralské trati, obsaditi uzlovou stanici Kuzino, zameziti tak nepříteli cestu k ústupu po novopermské trati a útočiti na Jekatěrinburk ze západu.

Terén od Miass na západ je pro nastupující vojsko velmi nevýhodný. Trať zde vede úzkými údolími řek, po úpatí horských pásem, hor a téměř na každém kroku dá se s malými silami velmi dobře hájiti. Čeljabinská skupina stála před nejobtížnějším úkolem.

Trať sama je prvotřídně stavěna, dvoukolejná. Z Miass do Minjar jsou 4 větší mosty, přes řeku Aj, Satku a Jurjuzan. Most pravých kolejí přes řeku Aj byl ustupujícími bolševiky úplně zničen, most levých kolejí jen částečně, most přes řeku Satku zachránili

vzpouřivší se dělníci satkinských a perdjaušských závodů, mosty přes řeku Jurjuzan nepřítel na svém ústupu neuspěl poškoditi.

Původní obyvatelstvo, Baškýři, bylo velice řídké. V četných průmyslových závodech převládal živel ruský. Dělníci závodů »socialisté revolucionáři« po říjnovém převratu v 17. roce měli veliký podíl na rychlém vítězství bolševiků na Urale. Ale jako živel věčně nespokojený, věčně reptající a buntující vzbouřili se po několika měsících proti témuž bolševismu, jehož hesla před půl rokem s takovým entusiasmem rozdmychovali. K českým částem chovali se po prvých chvílích nedůvěry velmi přátelsky. Mělké, dobové politické názory některých českých vojáků se s jejich mělkým teorisováním o vedení státu velmi doplňovaly. Když ale ruské úřady začaly zaváděti v obsazených krajích pořádek, který se nemohl projevovati v žádné jiné než předrevoluční formě, tyto živly, s nimiž se tolik koketovalo a kterým se projevovalo tolik dojemné pozornosti, ukázaly všem optimistům a teoretikům svou pravou tvář.

Dne 24. června po půlnoci přijel do Miass plukovník Vojcechovský.

Krátce před jeho příjezdem přijela na stanici Miass z Čeljabinska 3. úderná rota, před ní III. prapor 2. pluku z Troicka a opevněný vlak podporučíka Illinského. S plukovníkem Vojcechovským přibyl pěší výzvědný oddíl 3. pluku.

Měl tedy velitel skupiny 24. června soustředěno v Miasse II. a III. prapor 2. pluku, 3. údernou rotu, pěší i jízdní výzvědný oddíl 3. pluku, zákopnický oddíl 2. pluku, opevněný vlak 2. pluku, opevněný vlak podporučíka Illinského, 2 děla štábního kapitána Kulikovského, štábní oddíly 1. pluku a kozáky. Dne 25. června přijel ještě z Poletaeva I. prapor 3. pluku.

Nepřítel byl rozložen na zastávce i ve vsi Syrostan, na sever od trati ve vsi Turgojak a na jihu od trati ve vsi Veselovskaja.

Nástup začal dne 25. června kolem 2. hodiny noční pod velením štábního kapitána Žáka. Po trati postupovaly dva opevněné vlaky, zákopnický oddíl, 3. úderná rota a II. prapor 2. pluku. Na vesnici Syrostan postupovala četa kozáků. III. prapor 2. pluku byl v záloze na stanici.

Velitel skupiny byl ve svém vagoně na stanici Miass.

Ve 4 hodiny 45 minut byla stanice Syrostan obsazena. V 7 hodin 5 minut obdržel plukovník Vojcechovský hlášení, že oddíl štábního

Berdjauš — nádraží.

kapitána Žáka obsadil ves i zastávku Syrostan a že postupuje dále na zastávku Chrebet.

Kolem 9. hodiny byla obsazena zastávka Chrebet a štábní kapitán Žák se blížil k Uržumce. Velitel skupiny odjíždí ze stanice Miass na zastávku Chrebet. Ještě před večerem obsadil štábní kapitán Žák zastávku Uržumku a Taganaj. Velitel skupiny odjíždí do Uržumky.

Na zastávce Uržumce vydává velitel skupiny rozkaz k nástupu na stanici a město Zlatoust. Roty měly vystoupiti dne 26. června. Právě, když vystupovaly z vagonů, přibyla k veliteli skupiny delegace za Zlatoustu s hlášením, že nepřítel opustil Zlatoust a ustoupil ve směru na Kusinský závod.

Po této zprávě přikázal velitel skupiny opevněným vlakům obsaditi stanici Zlatoust. Disposice dané večer 25. června byly odvolány. Rotám bylo přikázáno nasednouti do vlaků a jeti za opevněnými vlaky do zlatoustského nádraží.

Nepřítel i se štábem ze samoro-zlatoustské trati ze zastávky Aj uprchl na západouralskou trať do závodu i na stanici Kusinský závod. Za zastávkou Aj na pravém mostě přes řeku Aj srazily se nepřátelské vlaky se zbraněmi, střelivem, polními kuchyněmi a potravinami. Ustupující nepřítel vlaky zapálil.

Berdjauští a satkinští dělníci, vzbouřivší se ještě před obsazením Zlatoustu, zamezili nepříteli cestu ústupu po samaro-zlatoustské železniční trati a tak nepřítel byl nucen ustupovati po trati západouralské.

Organisaci i operace těchto dělníků řídil přednosta berdjauské stanice. Oddíl těchto dělníků měl i své dělo na plošině vagonu, zvané »církevní puška«, ze kterého se střílelo litými koulemi.

Když byl obsazen Zlatoust, byla samaro-zlatoustská železniční trať volná.

Kolem 12. hodiny vyjely opevněné vlaky, zákopnický oddíl a úderníci na zastávku Aj, kterou kolem 14. hodiny obsadily.

Velitelem Zlatoustu byl naznačen podporučík Rýdl. Město ochraňoval I. prapor 3. pluku, II. prapor 2. pluku byl na stanici.

Dne 27. června obsadila úderná rota s III. praporem 2. pluku po tuhém boji stanici a závod Kusinský. Tentýž den byla také obsazena stanice Berdjauš. Nepřítel ustoupil do stanice Mursalimkino.

Dne 28. června dopoledne byla obsazena stanice Suleja. Druhého dne kolem 12. hodiny přibyly na stanici ze Zlatoustu 1. a 3. rota 3. pluku. 4. rota 3. pluku ochraňovala stanici Berdjauš.

Do Berdjauše přibyl dne 2. července plukovník Vojcechovský. S ním přijela poddůstojnická škola 3. pluku. Plukovník měl v úmyslu započíti všeobecný postup po západouralské trati na Jekatěrinburk. Když však dostal zprávu, že penzenská skupina obsadila Ufu a že postupuje dále, nástup na Jekatěrinburk odložil a dal disposice k nástupu po samaro-zlatoustské železniční trati. »Chci dříve stisknouti Čečkovi ruku,« tak psal svému zástupci praporčíku Čílovi.

Dne 3. července kolem 23 hodin přikazuje veliteli I. praporu 3. pluku postupovati po samaro-zlatoustské železniční trati za opevněným vlakem. Za I. praporem jel vlak úderné roty, pak vlak velitele skupiny, zákopnického oddílu a výpomocný vlak.

Dne 4. července kolem 8. hodiny přibyl vlak I. praporu na stanici Tjubjaljas. Opevněný vlak byl několik verst vpředu. Brzy za I. praporem přibyl na stanici vlak velitele skupiny.

Kolem 10. hodiny vjel vlak I. praporu do stanice Vjazovaja. 1. rota vystavila stráž 18 mužů na mostě na odbočce trati do Jurjuzanského závodu přes řeku Jurjuzan. V 11 hodin vyslala jednu četu na opevněný vlak jako posádku. Opevněný vlak při dalším

postupu narazil před stanicí Minka na nepřátelskou polní stráž, která po krátké přestřelce utekla.

Kolem 16. hodiny, když dojel opevněný vlak a za ním celá kolona vlaků k ustkatavské kotlině, začal nepřítel palbu s druhé strany kotliny ze dvou děl, umístěných na plošině vagonu. Jeho části byly rozloženy na kopcích jihovýchodně závodu Ust—Katav, po levém břehu řeky Jurjuzanky, měly obsazenu továrnu a většinu domů a výšinu západně od závodu.

Na plošině vagonu na stanici Post závodský měl nepřítel dvě polní a za hřbitovem 2 dalekonosná děla.

Děla, umístěná na plošině vagonu silně ostřelovala opevněný vlak a donutila jej k ústupu. Protože však vlaky nastupující kolony byly těsně za sebou, nemohl tento daleko ustoupiti. Po dobu, než všechny vlaky ujely zpět, manévroval na krátkém prostranství kupředu a nazpět a ostřeloval nepřítele.

Vlaky, vyjímaje opevněný vlak a vlak I. praporu, byly ještě za záhybem. Velitel skupiny neměl tedy okamžitého přehledu o situaci.

Podporučík Rýdl v době, kdy jeho vlak musel čekati až zadní vlaky ustoupí, dal svému praporu rozkaz vystoupiti z vagonů, vyvedl jej úžlabinou na vrchy a tyto obsadil. Současně s I. praporem vystoupili i úderníci. Nepřítel, rozložený na kopcích jižně trati, posunoval se na východ a začal je silně ostřelovati. Úderníci rozvinuli se okamžitě v řetěz při trati. Vtom přišlo hlášení podporučíka Halbicha, který nevystoupil z vlaku, že ustupující vlaky jsou ostřelovány nepřítelem se strání, severně trati.

Podporučík Rýdl přikázal proto svému praporu postupovati proti nepříteli směrem západním. 1. rota postupovala na osadu Šubina, pak měla přejíti řeku a vyčistiti závod. 3. rota obchvatem levého nepřátelského křídla měla se dostati proti mostu a závodu. Měla zabrániti vyhození mostu. 4. rota měla postupovati mezi 1. a 3. rotou a vypomáhati jim při vyplňování jejich úkolů. Úderná rota měla obsaditi stráně severně trati v týlu I. praporu. 3. rota brzy narazila na nepřátelské stráže, které po krátkém boji ustoupily do svých posic. Nepřítel začal silnou střelbu. Silným a rychlým nástupem přinutila ho však rota ustoupiti na následující horský hřeben. Mezi novou posicí nepřítele a 3. rotou bylo dosti hluboké údolí. Před posicí nepřítele byly proutěné ploty. Měl tedy

nepřítel velmi nedostupnou a tím výhodnou posici. Praporčík Klapálek přikázal svým čtyřem kulometům rozložiti se na hřebenu hory za rotou a silně ostřelovati posici nepřátelskou. Pod touto palbou kulometů podařilo se rotě skoro beze ztrát přiblížiti se k nepříteli a z jeho posic jej vypuditi. Rota ukořistila 3 kulomety s pásy. Ztráty byly 1 zabitý a 1 raněný. Ztráty nepřítele byly daleko větší.

1. a 2. rota postupovala po celou tu dobu skoro bez odporu nepřítele.

Úderníci, protože v těch místech, kde byli rozloženi, byla kolmá stěna, odešli pulrotou kupředu a pulrotou dozadu, kde byla stráň schůdnější a jednotlivě vystupovali na stráň. Při tomto vystupování bylo 7 úderníků raněno.

Když vystoupil I. prapor s údernou rotou a vlaky ustupovaly do stanice Vjazovaja, byly napadeny nepřítelem se strání severně od trati. Velitel skupiny přikázal poddůstojnické škole a pěšímu výzvědnému oddílu vystoupiti z vlaku, vypuditi nepřítele se strání a tím zabezpečiti týl I. praporu. Nepřítel, jakmile řetěz uviděl, prchl. Pěší výzvědný oddíl se vrátil k vlakům. Poddůstojnická škola přešla trať a šla kupředu. Asi půl versty před zastávkou »Post závodský« se zastavila. Kolem 1 hodiny 30 minut přijel od stanice Minka k poddůstojnické škole opevněný vlak. Poddůstojnické škole bylo přikázáno vystaviti stráže za závodem Ustkatav, směrem ku hřbitovu. Opevněný vlak odvezl poddůstojnickou školu až k závodské odbočce. Škola přešla most, prošla závodem a na jihozápadní straně vystavila polní stráže. Opevněný vlak odejel zpět.

Setmělo se. Velitelé rot I. praporu, nemajíce žádných zpráv od velitele skupiny a nevědouce ničeho o poddůstojnické škole, rozhodli se opatrně stáhnouti roty k trati, hledati spojení s ustoupivšími vlaky. Kolem 10. hodiny, když roty odpočívaly na trati, přijel k nim opevněný vlak a s ním velitel skupiny. Velitel praporu hlásil mu o činnosti svého praporu. Nato velitel skupiny dává I. praporu a úderné rotě rozkaz k dalšímu postupu. Sám s puškou na rameni jde s I. praporem po trati kupředu. Asi 300 kroků za zastávkou se prapor zastavil a odpočíval. Zde byl připojen polní telefon na železniční linii. Velitel skupiny mluví s bolševiky, od kterých se dovídá, že Ufa jest již obsazena českými částmi.

Dne 5. července kolem půl jedné hodiny, když roty si ve svých

vlacích odpočinuly, přikázal velitel 4. rotě přejíti řeku a zesíliti poddůstojnickou školu. Nato dává rozkaz k nástupu.

Jednu četu 3. roty vysílá na výzvědy za opevněným vlakem, třem četám 3. roty přikazuje obsaditi kopce napravo od trati, vystaviti polní stráže a čekati na smluvené znamení k nástupu.

1. rotu si nechává u sebe jako zálohu při trati.

Ke 2. hodině byl z týlu nepřítele slyšet výbuch bomby. Úderníci se přibližovali ke stanici.

V tu dobu přišlo hlášení velitele poddůstojnické školy:

»Plukovníku Vojcechovskému. 5. července ve 2 hodiny. Jsem již na výšině. Pravá moje hlídka odrazila několik jezdců, kteří útočili na hlídku od hřbitova. Levá hlídka nedozvěděla se ničeho o nepříteli. Snažím se postupovati dále, abych vypudil nepřítele od hřbitova. Výsledek budu hlásiti. Praporčík Koubek.«

Napravo od trati nenarazila ani úderná ani 3. rota na nepřítele. Štábnímu kapitánovi Žákovi s údernou rotou podařilo se stanici obejíti a obsaditi. Nepřítel ustoupil. Když o tom velitel skupiny obdržel hlášení, přikázal, aby vlaky přijely na stanici, obsazenou údernou rotou. Byly 3 hodiny 25 minut. Po příjezdu vlaku vstoupily roty do svých vagonů a odpočívaly. K večeru odjel opevněný vlak a vlak úderné roty kupředu k zastávce Jachino. Za nimi vyjel ze stanice vlak I. praporu 3. pluku.

I. prapor 3. pluku zastavil se 4—5 verst za stanicí Ust—Katav. Opevněný vlak a úderná rota dojela až k zastávce. Nepřítel byl rozložen na mírných pahorcích po obou stranách trati. Když se k zastávce přiblížil opevněný vlak, pustil nepřítel proti němu vagony. Položenými překážkami se srážce zabránilo, rozbitými vagony se však zatarasila kolej. Současně začal nepřítel silnou dělostřeleckou palbu do opevněného vlaku a nato obcházel pravé křídlo úderné roty. Byl však střelbou zahnán a rozběhl se.

Dne 6. července ve 3 hodiny ráno přikázal velitel skupiny I. praporu 3. pluku přibýti k vlaku úderné roty. Sám seděl na náspu tratě před vlakem úderníků a čekal na I. prapor.

Dal pak ústní rozkaz:

»Pravá kolona štábního kapitána Žáka: rota úderníků, 2 roty I. praporu 3. pluku, 6 kulometů a 4 jezdci bude nastupovati podél trati, vybije nepřítele z jeho posic na hřebenech pahorku a zastávky Jachino, bude postupovat dále a obsadí stanici Kropačevo.

Levá kolona praporčíka Klapálka: 1. rota I. praporu 3. pluku, 2 kulomety, 2 jezdci, obsadí výšinu ve svém týlu polní stráží, bude postupovati údolím pod kopec, na kterém je posice nepřítele, vybije nepřítele z této posice a bude postupovati dále podél trati.

Střed: opevněný vlak, bude chrániti linie ve středu.

Záloha: pěší výzvědný oddíl, poddůstojnická škola, část jízdního výzvědného oddílu, bude u velitele skupiny při trati.«

Spojení obou kolon obstarával jízdní výzvědný oddíl.

Pravá kolona vyšla o něco dříve. Když dostihla nepřátelských zákopů, byly tyto již prázdné. Mužíci, jedoucí z Kropačeva, vyprávěli veliteli kolony, že i Kropačevo je od bolševiků opuštěno. Velitel kolony hlásil o tom plukovníku Vojcechovskému, který přikázal pravé koloně nastupovati dále na Kropačevo. Opevněnému vlaku a jízdnímu výzvědnému oddílu přikázal opraviti rychle na zastávce koleje a postupovati dále. Levou kolonu, protože byla v noci na polní stráži, povolal k sobě k trati.

Levá kolona podešla údolím husím pochodem asi 800 kroků, rozvinula se a vyslala dotykové hlídky. Ty došly až k zákopům a vrátily se s hlášením, že zákopy jsou opuštěny. Současně s hlášením dotykových hlídek dostal velitel kolony rozkaz velitele skupiny stáhnouti kolonu a odejíti na zastávku Jachino. Zde byl dán koloně odpočinek.

Když opevněný vlak, jízdní výzvědný oddíl a pravá kolona obsadila stanici Kropačevo, bylo o tom posláno hlášení veliteli skupiny.

Velitel skupiny hlásí:

»Čeljabinsk. Veliteli československého sboru. Zastávka Jachino. 6. července 8 hodin 15 min. Stanice Kropačevo námi obsazena. Mám zprávy, že části penzenské skupiny Čečka obsadily již stanici Ašaba-Balašovskaja. Bolševici podle všeho očistili celou linii železniční trati. — Plukovník Vojcechovský.«

Po tomto hlášení odjíždí velitel skupiny se všemi vlaky do Kropačeva. Stanice byla úplně neporušena. Podle výpovědí železničních zřízenců rozběhli se bolševici již po půl noci, když ze stanice Simskaja dostali telegram: »Pro Boha, spaste se. Čechoslováci jsou před vámi i za vámi.« Na stanici Kropačevo nechali pancéřový vlak, všechny své vlaky se zásobami potravin, oděvu, zbraní a stře-

Příjezd 3. pluku do Zlatoústu.

liva. V jídelně na stanici nechali připravený oběd. Kolona štábního kapitána Žáka sbírala tuto kořist a nakládala ji do vlaku.

Odpoledne opevněný vlak a vlak úderné roty jel dále a obsadil bez boje stanici Simskaja. Zde štábní kapitán Žák po telegrafu mluvil s prvním vojínem penzenské skupiny. O této chvíli píše ve svém dopisu do Čeljabinska o den později z Ufy: »Tento bratr, rodák moravsko-ostravský, velitel obrněného vlaku 4. pluku byl vyslán s jedním srbským vojákem dresinou na Gremučij Ključ. Vyměnili jsme si pozdrav a vzájemné informace.«

Brzy po této rozmluvě přijíždí i velitel skupiny se štábním vlakem. Do Čeljabinska hlásí:

»Čeljabinsk. Veliteli sboru československého.

Stanice Simskaja, 6. července, 15 hodin 45 min.

Bez boje byla námi obsazena stanice Simskaja. Na bolševiky jsme nikde nenarazili, všichni utekli. Do našich rukou se dostala bohatá kořist, zbraně, náboje a p. Rozvědčíci Čečkovy skupiny jsou na zastávce Gremučij Ključ, mluvíme s nimi telegraficky. Mezi námi je poškozena trať, spravuje se. Plukovník Vojcechovský.«

I. prapor 3. pluku byl ještě v Kropačevě. Velitel skupiny telefonicky povolal 1. a 3. rotu do stanice Simskaja. 4. rota zůstala v Kropačevě a na přání obyvatel vypravila se do vesnice Jeral rozehnat zbytky bolševiků. V Jeralu se našlo 100 pušek a 1 kulomet.

Když přišla 1. a 3. rota na stanici Simskaja, dostavila se k veliteli praporu deputace občanů Simského závodu a prosila ho, aby poslal do Simského závodu své vojáky, že je rádi pohostí. Velitel praporu vyslal do závodu 1. četu 1. roty.

Brzo po příchodu rot I. praporu 3. pluku na stanici Simskaja, velitel skupiny se štábním kapitánem Žákem a skupinou vojáků vyjel na opevněném vlaku dále. Asi 4 versty za stanicí byla trať zatarasena hořícími vlaky. Co bylo dále, líčí štábní kapitán Žák ve svém dopise ze 7. července z Ufy do Čeljabinska:

»Museli jsme přesedati. Velitel účastku ze stanice Minjar nám vyslal vstříc lokomotivu s vagonem. Železniční personál nás při přesedání uvítal slavnostní řečí. Jeli jsme dále. Městečko Minjar bylo plno bílých praporů. Třáslo se strachem před Čechoslováky. Bylo až dojemné, jak osmiletá děvčátka stála bojácně s bílými praporky kolem trati. Ženy ukazovaly nám v napřažených rukou svá nemluvňata. Vypadalo to jako někde na středověkých obrazích, kde ženy města, pomstě vítěze propadlého, prosí ve jménu svých nevinných děťátek o milost a slitování. Na nádraží nás čekala velmi ustrašená delegace a nejistým hlasem se ptala, jak budem zacházet s mírnými obyvateli. Bolševici je přesvědčili, že budeme selský a dělnický lid vyvražďovati. Ujištěni námi o opaku, dali konečně pokyn, že děti, do lesů před námi vyvezené a v houštinách ukryté, mohou se vrátiti zpět domů.

Ještě jsme vylovili z rybníka několik kulometů a pásů, bolševiky do vody zahozených, když tu již na minjarské nádraží na dresině přijeli dva rozvědčíci, onen bratr 4. pluku, s nímž jsem telegraficky mluvil a jeden srbský kavalerista. Bylo mnoho vzájemného vyptávání.

Dověděli jsme se od nich, že první vlaky penzenské skupiny, jimi již o naší telegrafické rozmluvě zpravené, jedou z Aši-Balašové nám vstříc. Mezitím přijel náš obrněnec. Sedli jsme naň s plukovníkem Vojcechovským, adjutantem 3. pluku a 10 pěšími rozvědčíky a 10 úderníky.

Odjeli jsme ihned, avšak již na druhé verstě za Minjarem usly-

Partie z Uralu.

šeli jsme pískání lokomotivy, dosud však neviditelné, jedoucí proti nám. Náš strojvůdce se bál, že se srazí a nechtěl jeti, avšak naši vojáci nedovolili, aby zastavil. Tedy i naše lokomotiva začala pískat a tu se nyní ozývalo z obou stran pozdravné pískání veselé až do komiky, jako když se lodi pozdravují.

Konečně jsme spatřili vlak, jedoucí proti nám. Byl to obrněný vlak 4. pluku.

Oba vlaky, náš i jejich, byly ozdobeny zeleným větvovím. Někteří bratři, nemohouce se udržeti, vyskákali a běželi vstříc. Silné, mnohohlasné »nazdar« ozývalo se z obou vlaků. Minjarské skály takových hlasů ještě nikdy neslyšely. Mávalo se čepicemi, potom vše seskákalo a oba proudy proti sobě jdoucí se víc a více do sebe vlévaly. Bratři si podávali ruce a radostně se pozdravovali. Byla to nezapomenutelná scéna, toto setkání dvou tak dlouho od sebe oddělených skupin mezi Minjarem a Ašou.

Vrátili jsme se nazpět na stanici Minjar, kam brzy s obou stran přibylo několik vlaků. Stanice byla přeplněná. Bylo radostno poslouchati vzájemné hovory. Všichni si měli mnoho co povědět.«

Do Čeljabinska byl poslán telegram: »Dnes v 19 hodin 30 minut ve stanici Minjar spojily se přední vlaky penzenské a čeljabinské skupiny našich vojsk.«

Do stanice Minjar přijel vlak úderné roty a vlak štábu 3. pluku. Velitel skupiny ve zvláštním vlaku odjel se štábním kapitánem Žákem do Ufy.

Dne 7. července kolem 16. hodin odjíždí 1. a 3. rota 3. pluku ze stanice Simskaja do Kropačeva. Odtud pak celý prapor odjel do stanice Berdjauš.

8. července vychází Československý deník s velikým záhlavím: »Vítáme Vás!« Velitel sibiřských vojsk telegrafuje: »Předsedovi výkonného výboru československých vojsk B. Pavlů v Čeljabinsku. Jménem důstojníků, kozáků a vojáků sibiřské armády vyslovuji dík bratrským statečným československým vojákům. My jsme přesvědčeni, že brzy nastane hodina, kdy naším společným bratrským úsilím porazíme našeho společného nepřítele. Ať žije veliká Čechie a její slavná vojska, jejíž hrdinské činy budou zapsány do dějin Sibiře. V Omsku, v červenci 1918. Plukovník Grišin Almazov.« — Výkonný výbor československý odpovídá: »Plukovníku Grišin Almazovi, veliteli sibiřské armády. Jménem československého vojska blahopřejeme důstojníkům, kozákům a vojákům sibiřské armády k obrození nové vojenské síly ruského národa. Pevně věříme, že společným úsilím Vaším a naším, bratrskou pomocí spojeneckých armád zlomíme rakousko-německý imperialism, odvěkého nepřítele Slovanstva. První sjezd československého armádního sboru. Karel Zmrhal, předseda, J. Hrbek, tajemník. Výkonný výbor československých vojsk O. Č. S. N. R. na Rusi B. Pavlů, předseda, F. Richter, tajemník.«

Velitel omské skupiny telegrafuje: »Penzenské skupině Čechoslováků na trati Čeljabinsk-Zlatoust-Ufa. Jménem omské skupiny blahopřeji ke spojení s našimi v Sibiři bojujícími vojsky. Hluboce se obdivujeme Vašim hrdinským činům v bojích po dobu cesty. Posíláme Vám své srdečné pozdravy. — Velitel omské skupiny, plukovník Syrový.«

Boje na samarozlatoustské trati byly skončeny.

V Ufě dostal velitel skupiny rozkaz k nástupu na Jěkatěrinburk. Hlavní úder měl vésti po západouralské železniční trati. Odjíždí z Ufy do Čeljabinska.

NÁSTUP NA JĚKATĚRINBURK PO ZÁPADOURALSKÉ ŽELEZNIČNÍ TRATI

Rozkaz k všeobecnému nástupu na Jěkatěrinburk vydal plukovník Vojcechovský v Ufě dne 8. července v 11 hodin. Hlavní úder podle tohoto měl býti veden po západouralské železniční trati pod jeho osobním velením.

Ještě týž den po poradách s plukovníkem Čečkem odjel velitel skupiny z Ufy do Čeljabinska.

Na západouralské trati měl II. prapor 2. pluku obsazenu stanici Unkurdu. Nepřítel byl ve stanici Njazepetrovsk v síle asi 1000 mužů.

K večeru dne 10. července přibyl na stanici Unkurdu velitel skupiny. Načalo soustředění sil k nástupu na stanici Njazepetrovsk. Na stanici Unkurdu přijela 3. úderná rota, která následujícího dne společně s II. praporem 2. pluku začala postupovat po trati a zaujala k večeru posici 9 verst od stanice Njazepetrovsk.

Dne 12. července přijel na stanici Unkurdu III. prapor 2. pluku, večer pak I. prapor 3. pluku. Tím soustředění sil na západouralské železniční trati bylo ukončeno.

Dne 13. července k 17. hodině povolal k sobě velitel skupiny všechny velitele a dal jim disposice k všeobecnému nástupu.

Písemných disposic se nezachovalo. Plán nástupu byl asi následující:

»Obchvatná kolona, 3. úderná rota, 3. roty I. praporu 3. pluku, III. prapor 2. pluku, eskadrona kozáků a jízdní výzvědný oddíl 3. pluku pod velením štábního kapitána Žáka vystoupí 14. července ve 3 hodiny ráno od budky na 347. verstě, obejde nepřátelské posice i stanici Njazepetrovsk ze západu, v týlu nepřítele, asi 10 verst severně stanice, rozebere koleje, postoupí po obou stranách trati na stanici ze severu, nedopustí nepříteli vyhoditi železniční most přes řeku Ufu a obsadí stanici Njazepetrovsk.

Čelná kolona, II. prapor 2. pluku, opevněný vlak 2. pluku, jedno dělo a eskadrona kozáků pod velením podporučíka Pustky, jakmile obdrží hlášení obchvatné kolony, že v týlu nepřítele je trať rozebrána, bude postupovati na stanici, vybije nepřítele ze zákopů, nedopustí mu vyhoditi most přes řeku Uraimku a obsadí stanici.

Pěší výzvědný oddíl 3. pluku a 10 kozáků pod velením praporčíka Klofce měl vyjíti 14. července ve 4 hodiny ráno a zmocniti se nepřátelské baterie východně od trati. Jako záloha byla určena 8. rota, poddůstojnická škola 3. pluku a eskadrona kozáků.«

Podle těchto disposic dne 14. července po 4. hodině ranní vystoupil štábní kapitán Žák od budky na 347. verstě se svou kolonou, veden průvodcem, místním občanem, po lesní cestě na Železný Rudnik, západně od trati.

V čele kolony šla 3. úderná, za ní I. prapor 3. pluku bez 2. roty II. praporu 2. pluku. Vpředu, jako ochrana jel jízdní výzvědný oddíl 3. pluku, po obou stranách kolony na dohled lesem jeli kozáci.

Od Železného Rudniku dala se kolona po lesní cestě na severozápad k brodu přes řeku Ufu. U brodu se zastavila a odpočívala. Jízda přejela na druhý břeh, kozáci sesedli s koní a jeden vždy s několika koňmi přejel přes řeku k obchvatné koloně a na volných koních převážel vojáky. Přebrodit jinak řeku nešlo, poněvadž byla prudká a hluboká.

Velitel kolony hlásí:

»Plukovníku Vojcechovskému. 14. července v 9 hodin ráno. Hlásím, že jsem dostihl brod přes řeku Ufu, 7 až 8 verst západně od mostu. Brod je na dvě versty východně od města, kam večer naši jízdní rozvědčíci přijeli. Postupujeme dále po trati, která je 2 versty odtud vzdálena. Dělostřeleckou palbu není slyšet. Štábní kapitán Žák.«

Převážení se protáhlo asi dvě hodiny. Část pěchoty se přebrodila přes řeku sama. Po přechodu celé kolony na pravý břeh dala se kolona v původní formaci po cestě po lukách směrem severovýchodním k trati. Když došla k lesu, postupovala lesem husím pochodem.

Když úderná rota došla k trati, začala rozebírati koleje; štábní kapitán Žák přikázal II. praporu 2. pluku rozvinouti se v řetěz na východní straně trati, I. praporu 3. pluku po západní, pravé straně trati.

Roty se rozvinuly a zalehly. Asi za půl hodiny přikázal podporučík Rýdl svému praporu přejíti na levou stranu trati k 2. pluku.

Celý prapor přešel na levou stranu, ale byl ihned vrácen na původní své místo. Prapor přišel tedy opět na pravou stranu tratě

Njazepetrovsk. — Vyhořelé nádraží.

a když zaujímal původní své postavení, přijížděl od Araslanova nepřátelský vlak.

Na rozebraném místě vyjel vlak s kolejí. Úderná rota ihned vlak napadla bombami. Vlak byl krátký, skoro prázdný. Nepřítel ve vlaku se vzdal bez odporu.

Jakmile byl nepřátelský vlak likvidován, dal štábní kapitán Žák rozkaz k nástupu na stanici Njazepetrovsk: úderná po trati, II. prapor 2. pluku nalevo, I. prapor 3. pluku, 3. a 4. rota v prvém sledu, 1. rota v záloze, po pravé straně trati. Na křídlech a týlu jízda.

Po pravé straně trati byl terén porostlý hustým lesem, místy byly strže. Po levé straně byly lesnaté kopce. Šlo se velmi obtížně.

K 16. hodině slyšely dotykové hlídky hukot lokomotivy, přijíždějící z Njazepetrovska.

Podporučík Rýdl přikázal svému praporu vytočiti se pravým křídlem k trati a podél trati v lese se rozložit v řetěz. 1. rotě přikázal zesílit levé křídlo řetězu.

K pravému křídlu I. praporu podjel v tichosti nepřátelský opevněný vlak a zastavil se. Posádka vystoupila z vlaku, vytáhla kulomety a začala pálit do celé linie, současně začalo pálit i dělo opevněného vlaku kartáči.

1. rotě, která byla na levém křídle I. praporu, přikázal podporučík Rýdl přejíti na pravé křídlo. Rota v silné kulometné palbě přecházela. V tu dobu poškodilo se nepříteli dělo a jeho opevněný vlak začal rychle ustupovati. Ve spěchu zanechal na místě jeden kulomet. Roty se zvedly a chtěly mu zaskočiti cestu. Trať se však náhle uhýbala a tím opevněný vlak měl čas ujeti.

Po odjezdu nepřátelského opevněného vlaku byla celá linie uvedena do pořádku a dán rozkaz k dalšímu postupu. Napravo od trati, v prvém sledu, postupovala 1. rota 3. pluku, za ní, v druhém sledu, 3. a 4. rota.

Pravé křídlo, 1. rota 3. pluku, vyšla na bažinatou a křovinatou louku.

Řetěz pravého křídla dosahoval již k pravému břehu řeky Ufy. Křídlo postupovalo až k malému potůčku, který vytékal z jezírka na východní straně trati a vléval se do řeky Ufy. Tam se oddíl zastavil a odpočíval. Čekal na levé křídlo II. praporu 2. pluku, které pro neschůdný terén, kopce a doliny porostlé těžko prochodným lesem, se opozdilo.

Když levé křídlo došlo k pravému, celá linie postupovala dále. Trať v těch místech šla asi 80 kroků od pravého břehu Ufy. 1. rota, která postupovala v prvém sledu na pravém křídle, musela ze svých dvou čet utvořiti následkem toho druhý sled, 3. a 4. rota postupovala za 1. rotou ve vzdálenosti asi jedné versty.

Když rota ušla asi 20 kroků od potůčku, byla překvapena silnou palbou z pušek se skály, od levé strany tratě. Rota se rychle stáhla pod vysoký břeh řeky Ufy a slabě odpovídala.

Podporučík Rýdl přikázal 1. rotě ustoupiti zpět k potůčku, korytem potoka přejíti na levou stranu tratě a společně s II. praporem 2. pluku obejíti pravé křídlo nepřítele, usazeného na skále. Sám s několika vojáky také přešel. Ostatní vojíni 1. roty zůstali ležet pod břehem řeky a čekali, až druhý pluk obejde pravé křídlo nepřítele. Část úderné roty běžela při trati.

V tu dobu 3. a 4. rota 3. pluku došla na výši jezírka na levé straně trati. Po trati proti nim přijel kozák, který hlásil, že od

stanice Njazepetrovsk se blíží nepřátelský opevněný vlak. Obě roty se rozběhly na kopec za jezírkem, nalevo od trati, kam skoro současně přibyl s pravé strany trati podporučík Rýdl.

Mezitím část úderné roty s 8. rotou 2. pluku, později s 5. a 6. rotou 2. pluku, zašla do boku nepřátelské linie na kopci. Nepřítel, ohrožený na pravém boku, zmírnil svou palbu proti 1. rotě a druhé části úderné roty. Úderná a 1. rota ihned přeběhla podél skály při trati k železničnímu mostu.

Na mostě stále nepřátelská stráž. Několik úderníků a střelců 1. roty stráž pobili a část úderné a 1. rota se rozvinula po pravé straně trati, těsně na pravém břehu řeky.

Linie čekala až II. prapor 2. pluku s druhou částí úderné roty vyžene nepřítele ze zákopů na vrchu. Jediná cesta ústupu nepřítele vedla po mostě. Na stanici hořely již vagony a explodovaly dělostřelecké náboje.

8. rota 2. pluku s částí úderné roty bodákovým útokem zahnala nepřítele na druhou vyvýšeninu hřebenu a o něco později opětným útokem přinutila jej k panickému útěku se skály k mostu. Přes most, který byl pod výborným ostřelem druhé části úderné roty a 1. roty 3. pluku, nedostal se téměř nikdo.

Když to viděli později utíkající rudoarmejci, vyhnuli se mostu, přebrodili řeku a utíkali k Njazepetrovskému závodu.

Od levého břehu Ufy, z domku vodárenského staničního čerpadla padlo několik ran do linie 1. roty. Druhá část 3. úderné roty a 1. rota 3. pluku se ihned zdvihla, aby přebrodila řeku. V tu dobu přibyl k mostu s prvou částí úderné roty, 8. a 5. rotou 2. pluku štábní kapitán Žák a přikázal všem úderníkům spolu s 8. rotou přejíti most a pronásledovati nepřítele do Njazepetrovského závodu.

Před závodem, u mostu přes řeku Ufu, narazil tento oddíl na silného nepřítele, kterého rozehnal. Část úderníků pronásledovala tento oddíl lesem po levém břehu Ufy. Kozáci a část 8. roty 2. pluku obsadili závod.

3. a 4. rota, když obdržela hlášení kozáka o přibližujícím se nepřátelském opevněném vlaku, rozběhla se do kopce nad jezírkem, toto podél severního břehu obešla a dostala se na druhý kopec, očištěný právě 2. plukem. Část 3. roty zůstala jako polní stráž u mostu, ostatní se přebrodili přes řeku a dali se po cestě k závodu. Když obě tyto roty prohlédly jižní část závodu, vrátily se k mostu.

1. rota 3. pluku po výstřelech od vodárny přebrodila řeku a prohlédla vodárnu. Nalezla tam tři rakouské zajatce s puškami.

Vpředu na stráni nad mlýnem se objevily hloučky rudoarmejců s bílým praporem. Rota ihned postupovala na stráň. Když tam došla, nikoho tam již nebylo. Vyslala do okolí přezvědné hlídky. Jedna z hlídek narazila na hlouček rudoarmejců, který zničila.

Když se hlídky vrátily, shromáždila se rota na kopci a odpočívala. Po chvíli přišlo k rotě 5 mužů od 9. roty s důstojníkem, který oznámil, že v lese před obchvatnou kolonou není již nepřítele.

Velitel roty poslal střelce k podporučíkovi Rýdlovi na trať se žádostí o další rozkazy. Podporučík Rýdl přikázal rotě stáhnouti se k trati. Nato 1. rota odešla ihned k trati. Současně přicházela od Njazepetrovského závodu 3. a 4. rota 3. pluku. Již se stmívalo, když od Njazepetrovska přibyly části II. praporu 2. pluku a 3. úderná rota.

K 22. hodině přišel rozkaz velitele skupiny k návratu do vlaků. 3. rota 3. pluku zůstala na polní stráži na mostě, ostatní roty obešly stanici ze západu a vrátily se do svých vlaků. 4. rota 3. pluku přespala v domech na jižním okraji stanice.

Čelná kolona byla rozvinuta od 8 hodin v osmi verstách od stanice Njazepetrovsk před opevněným vlakem. V prvém sledu byla 9., 10. a 12. rota; 11. rota a oddíl zákopních děl byl v záloze za 1. sledem.

Po 10. hodině, když velitel skupiny obdržel od štábního kapitána Žáka hlášení, že tento s obchvatnou kolonou přešel řeku Ufu, přikázal velitelům baterií ostřelovati ty cíle, které ukáže pěchota. Aby dělostřelecký pozorovatel měl trochu výhled, postoupila linie III. praporu 2. pluku asi 3 versty kupředu. Když bylo zřízeno telefonní spojení, začaly baterie silně pálit, nepřítel rovněž silně odpovídal.

Když palba utichla, přikázal plukovník Vojcechovský III. praporu útočiti. Současně vyslal poddůstojnickou školu 3. pluku na pravé křídlo linie.

Když celá útočící linie vyšla z lesa na holý svah, byla překvapena silnou kulometnou palbou, zalehla do trávy, ale hned nato opět útočila. Levé nepřátelské křídlo přesahovalo pravé křídlo. Tu však přišla poddůstojnická škola a křídlo prodloužila. Nepřítel

dostával nyní palbu z boku. Přes to se však houževnatě bránil. Když se podařilo umlčeti jeho kulomety, začal ze svých dobře opevněných a dobře založených zákopů utíkati.

Velitel čelné kolony žádal velitele skupiny o 11. rotu, která byla v záloze. Když tato rota přišla, byl již nepřítel ze zákopů vypuzen. Kolona postupovala dále, část v řetězu, část ve čtyřstupech po trati. Proti koloně vypustil nepřítel ze stanice lokomotivu. Rychlopalné dělo, které jelo s řetězem při trati, svou palbou tuto lokomotivu poškodilo a zastavilo.

Ze stanice byly slyšet výbuchy nábojů. Nepřítel, když viděl, že je od svého týlu odřezán, ustoupil z posic jižně Njazepetrovska a zapálil na stanici vagony se střelivem, výzbrojí a potravinami. K večeru přišla čelná kolona ke stanici.

Velitel skupiny přikázal očistiti okolí stanice od rozběhnuvších se rudoarmejců. Do stanice, kde stále explodovaly náboje, se nemohlo.

Části III. praporu 2. pluku s částmi obchvatného oddílu spojily se na návrších nad stanicí. V noci III. prapor 2. pluku se vrátil do svých vlaků, poddůstojnická škola přespala v jednom z domků blízko stanice.

Pěší výzvědný oddíl 3. pluku s 10 kozáky vyšel k 5. hodině od budky na 347. verstě po trati k bateriím, od nich se dal na východ podél potoka, později se obrátil k severu, prošel jednou usedlostí a došel k nedaleké druhé. Zde rozdělil velitel oddílu svou část na 5 hlídek. Vyslal je na všechny strany, aby hledaly nepřítele.

Hídky přešly říčku Uraimku,prošly celé okolí, v němž podle mínění velitele skupiny měla býti nepřátelská baterie, ale ani baterie, ani stop po ní nenalezly.

Levá hlídka narazila nedaleko cesty ze stanice Njazepetrovsk do Njazepetrovského závodu na ustupující rudoarmejce a ustoupila.

Když se všechny hlídky vrátily, poslal velitel oddílu veliteli skupiny hlášení, že baterie nenalezl. Kolem 5. hodiny odpoledne vracel se oddíl svou ranní cestou. Po 9. hodině večer přibyl do svého vlaku.

Do Čeljabinska velitel skupiny hlásil:

»Veliteli československého sboru. Čeljabinsk. Stanice Njazepetrovskaja, 14. července ve 20 hodin.

Po úporném boji dobyli jsme stanici Njazepetrovskaja. Nepří-

tel jest zničen, rozběhl se ve směru na Ufalej, poněvadž ústup po trati byl mu zmařen. Měl ještě čas své vlaky na stanici zapáliti.

Naše ztráty jsou malé. Dosavadní kořist: opevněný vlak, jedno dělo, asi 10 kulometů. Na místě boje zůstalo mnoho kulometných pásů, pušek a nábojů. Ztráty nepřítele podle všeho velmi značné. Pronásledování nepřítele je ztíženo hořícími vlaky na stanici, v nichž ještě vybuchují náboje. Mosty se podařilo zachrániti. Plukovník Vojcechovský.«

Podle pozdějšího hlášení plukovníka Vojcechovského hájil nepřítel stanici Njazepetrovsk 3500 muži, mezi nimiž byli Maďaři, Estonci i Rusové, 6 lehkými děly a 160 kulomety. V boji ztratil 300 mužů. Ztráty českých částí podle hlášení jednotlivých velitelů byly následující: u úderné roty 4 mrtví, jeden těžce a 5 lehce raněných, u I. praporu 3. pluku ve 4. rotě 4 ranění, ve 3. rotě jeden, v kulometné jeden a v 1. rotě 3 ranění, v poddůstojnické škole jeden mrtvý, jeden lehce a jeden těžce raněn, u II. praporu 2. pluku jeden mrtvý a 5 raněných, u III. praporu 2. pluku 4 mrtví a 20 raněných. Byly tedy celkové ztráty českých částí 10 mrtvých a 42 raněných.

Dne 15. července očisťovala se stanice od shořelých vagonů. Očisťování kolejí šlo velice pomalu. Velitel skupiny věda dobře, že ztrátou času ztrácí i výhody z tak těžce dobytého úspěchu, tímto pomalým postupem stával se netrpělivým.

Teprve 16. července dopoledne bylo nádraží očištěno tak, že do něho mohla větší část vlaků vjeti.

Štábní kapitán Žák, který řídil práci ve stanici, hlásil ve 14 hodin 15 minut plukovníku Vojcechovskému, že nepřítel poškodil trať před opevněným vlakem na 326. verstě. Dále hlásil, že podle udání nepřátelského zajatého jezdce má nepřítel obsazenu stanici Araslanovo 200 jezdci.

Po 18. hodině, když trať byla opravena, jely vlaky dále.

Dne 17. července po 9. hodině přibyl vlak velitele skupiny k 315. verstě. Asi dvě versty vpředu, 12 verst od stanice Araslanovo, stál opevněný vlak. Před ním v řetězu III. prapor 2. pluku. Během dne přibyly ostatní vlaky. Asi v poledne přešli k 11. rotě 2. pluku 2 ruští důstojníci 6. Latyšského pluku, kteří utekli od rudoarmejců ze stanice Araslanovo. Vypověděli podrobně o síle a rozložení nepřítele na stanici.

Pozdě odpoledne zavolal si k sobě velitel skupiny jednotlivé velitele. Přikázal štábnímu kapitánovi Žákovi s 3. údernou rotou, 3. a 4. rotou 3. pluku, jízdním kulometným oddílem praporčíka Šímy, jízdným výzvědným oddílem 3. pluku a eskadronou kozáků vystoupiti 18. července v 5 hodin ráno, obejíti nepřátelskou posici na stanici Araslanovo z východní strany, zameziti nepříteli cestu ústupu po trati do uzlové stanice Kuzino a útočiti na nepřítele z týlu.

Veliteli II. praporu 2. pluku přikázal přijeti s jeho praporem dne 18. července ve 2 hodiny ráno ze stanice Njazepetrovskaja k ostatním vlakům, stojícím za přední linií, vystřídati III. prapor 2. pluku a útočiti na nepřátelské posice čelně.

Večer přikázal veliteli pěšího výzvědného oddílu 3. pluku vyzvěděti a zjistiti křídla nepřátelské posice.

Oddíl vyšel od přední linie, rozdělil se na dvě části, první část s praporčíkem Klofcem šla po východní straně trati. Poněvadž byla velká tma, nepřátelské posice nenalezla. Druhá polovina s praporčíkem Brychem šla po západní straně trati. Asi ve vzdálenosti tří verst narazila na nepřátelskou linii, která byla rozložena asi ve dvou verstách od trati. Více nebylo možno zjistiti, poněvadž byla tma. Oddíl se vrátil a zůstal v prvé linii.

Během celé noci byl klid.

Ráno 18. července asi v 5 hodin přibyl štábní kapitán Žák s 3. údernou rotou, 3. a 4. rotou, jízdním kulometným oddílem, jízdním výzvědným oddílem 3. pluku a s eskadronou kozáků k přední linii.

Vojáci hlásili, že vpředu při trati byla včera nepřátelská polní stráž. Od přední linie obchvatná kolona zahnula do lesa na východní straně trati a postupovala v zástupu. V čele kolony 3. úderná a za ní 3. a 4. rota 3. pluku, na konci kolony jízda. Kolonu vedli dva ruští důstojníci, uprchnuvší 17. července ze stanice Araslanovo.

Čelo kolony narazilo na prázdné zákopy nepřátelských polních stráží. Celá kolona se zastavila, dopředu vyslala jízdu. 3. úderná a 3. rota 3. pluku se rozvinula. Levé křídlo 3. úderné roty sahalo k východní straně trati, vpravo od úderné roty byla 3. rota 3. pluku.

Tak postupoval oddíl až k pokraji lesa k závodu na pálení dřevěného uhlí. Před závodem, nedaleko trati, byla nepřátelská polní stráž. Po krátké přestřelce uprchla.

Řetěz oddílu prošel závodem, pak mýtinou s hromadami dřevěného uhlí, několika domky a na okraji lesa za závodem se obrátil vpravo. V zástupu se dal východním směrem na stráň. V čele šla 3. rota 3. pluku, za ní 4. rota a pak úderná.

Později se roty obrátily k severu, přešly potůček a zastavily se. Odpočívaly. Byly již v boku stanice Araslanovo.

Brzy nato bylo slyšet ve směru čelné kolony silnou palbu z pušek. Štábní kapitán Žák přikázal ihned rozvinouti se podél potůčku. 3. úderná rota na levém křídle, ve středu 3. rota 3. pluku a na pravém křídle 4. rota 3. pluku. Pravé křídlo se mělo rychle vytáčeti ke trati v týlu stanice.

Oddíl začal postupovati. Proti 3. úderné rotě pohybovala se po lesním průseku část nepřátelských sil v čtyřstupu, vyslaná patrně prodloužit levé křídlo posic jižně od stanice Araslanovo.

Úderná rota nechala čtyřstup po průseku přijíti až k sobě a kulometným ohněm jej úplně zničila.

Pravé křídlo se mezitím rychle vytáčelo k trati v týlu stanice. Když se přibližovalo k trati, bylo viděti, jak ze stanice ke Kuzinu ujíždí opevněný nepřátelský vlak, který z kulometů střílel do pravého křídla. Vlak měl čas ujeti dříve, nežli řetěz dospěl ke trati.

Pravé křídlo přešlo trať a vytáčelo se kolmo ke stanici. Úderná rota postupovala ke stanici po trati a po východní straně trati.

Od svých posic před stanicí v nepořádku prchal 6. Latyšský pluk. Řetěz oddílu štábního kapitána Žáka zalehl. Nepřátelské hloučky ve zmatku přicházely až k samému řetězu a byly všechny úplně zničeny. Vlevo od trati byl ubit velitel 6. Latyšského Tukumského pluku Herzberg.

Obchvatný oddíl tak postupně zničil celý 6. Latyšský Tukumský pluk.

Když nepřátelské hloučky přestaly od stanice podcházeti, hnul se oddíl kupředu. Na stanici byly zničeny výhybky. Frontální oddíl přišel do stanice téměř současně s obchvatným oddílem.

Čelná kolona vyměnila po 7. hodině ranní III. prapor 2. pluku a pomalu, hustým lesem postupovala kupředu. Po 10. hodině vyrazila proti nepřátelskému vlaku, který palbou rychlopalného děla byl nucen ustoupiti. Kolona pak postupovala dále a narazila na postupující nepřátelskou jízdní hlídku, kterou zahnala. Ze zákopů,

Shořelý vlak na trati.

výhodně před stanicí rozložených, pokoušel se nepřítel nastupovati, byl však vždy silnou palbou odražen.

K 15. hodině se ozvaly prvé výstřely z týlu. Nepřítel začal kvapně opouštěti své posice před čelnou kolonou. Čelná kolona rychle ho pronásledovala.

Na stanici přibyla čelná kolona skoro současně s obchvatnou kolonou. Nepřítel na ústupu měl čas zapáliti staniční sklad a porouchati stroje ve vodárně.

Bylo ukořistěno mnoho kulometů, pušek a zákopní dělo.

Za čelnou kolonou přibyl na stanici i velitel skupiny se svou zálohou, 1., 8. rotou a poddůstojnickou školou 3. pluku. Za velitelem skupiny hnuly se pomalu ke stanici i ostatní vlaky.

K večeru, když byly opraveny koleje, vyjel opevněný vlak kupředu, za ním vyjely ze stanice i ostatní vlaky. Postupovalo se velmi pomalu po celou noc.

Ráno o 7. hodině byla bez boje obsazena další stanice Michajlovskaja, vzdálená 91 verst od stanice Kuzino, důležité to kři-

žovatky železniční. Byla zpustošena, koleje poškozeny a vodárna porouchána. Teprve po poledni, když byly výhybky opraveny, mohly vlaky jeti ze stanice dále. Ve dvou verstách za stanicí se postupně zastavovaly a naplňovaly své lokomotivy vodou z řeky Sergy.

Čerpání vody do každé lokomotivy pomocí ručního čerpadla, umístěného u železničního mostu, protáhlo se vždy skoro hodinu. Ještě však dopoledne hnul se předvoj velitele skupiny kupředu.

Asi ve 21 hodin obdržel velitel skupiny hlášení o tom, že nepřítel obsadil městečko Michajlovský závod. Přikázal proto veliteli 8. roty, praporčíku Čermákovi, s kulometným oddílem, pěším a jízdním výzvědným oddílem a 8. rotou 3. pluku vystoupiti a závod obsaditi.

Mezitím dospěl předvoj na stanici Nižně Serginskaja, kterou bez boje obsadil. Na noc vystavil polní stráže a odpočíval na stanici.

Oddíl praporčíka Čermáka v 21 hodin 30 minut vystoupil. Prošel vesnicí Tarokajevo, přešel most přes řeku Sergu a po cestě, táhnoucí se podél jezera, postupoval na Michajlovský závod.

Ve 23 hodin došel k prvním domům závodu, k nejjižnějšímu cípu jezera. Tam se k němu připojila pěší výzvědná hlídka a část jízdní hlídky 3. pluku. Druhá část jízdní hlídky s praporčíkem Švicem byla právě na hlídce. Když se vrátila, informoval se praporčík Čermák o výsledku hlídky. Dověděl se, že nepřítele nikde nebylo. Ponechal si 10 jezdců, ostatní poslal na stanici.

Byla již úplná tma. Bylo viděti pouze na několik kroků před sebe. Proto se praporčík Čermák rozhodl počkati a začíti boj až se rozední. Dal vystaviti stráže na výšině nad jezerem a na silnici. Oddíl přenocoval.

Dne 20. července časně ráno postupoval předvoj velitele skupiny ze stanice Nižně Serginskaja dále. V poledne bez boje obsadil stanici Atig. Stanice byla poškozena. Když byly výhybky opraveny, postupoval předvoj dále a k večeru obsadil stanici Družinino. Opět bez boje. Budovy na stanici nepřítel spálil. Vodárnu málo poškodil. Ještě v noci postupoval předvoj velitele skupiny dále.

Oddíl praporčíka Čermáka vystoupil kolem 1 hodiny, když se počalo rozednívati. Podle disposic velitele oddílu měl hlavní voj, půlrota 8. roty a pěší výzvědná hlídka se 7 jezdci, obsaditi severní polovinu závodu za mostem na druhé straně jezera. Bočný voj,

půlrota 8. roty a 3 jezdci, měl obsaditi jižní cíp závodu a oba mosty přes řeku Ufu.

Obě části vystoupily ihned, jak se počalo rozednívati. Vpředu šel bočný voj, který vyslal na hřeben výšin, táhnoucích se podél jezera, silnou přezvědnou hlídku.

Když přišly obě části k továrně, odbočila hlavní část napravo do města a boční pokračovala ve svém postupu.

Již se úplně rozednilo. Obě části rychlým tempem procházely ulicemi. Závod byl nepřítelem opuštěn. Byly 4 hodiny, když oddíl praporčíka Čermáka závod úplně obsadil. Také oba mosty přes řeku Ufu byly bez překážek obsazeny.

V severním cípu závodu vyhořela celá čtvrť domů. Byla předešlého dne zapálena bolševiky, kteří utíkali ze stanice Araslanovo. Následkem toho byla nálada obyvatelů silně protibolševická.

Hlavní část oddílu vystavila na silnici za závodem polní stráž a na západ a sever vyslala hlídky. V domech nedaleko továrny se pak umístila. Na udání obyvatel byly zatčeny a uvězněny osoby, které měly dříve styk s bolševiky.

V závodě se ihned sešla nová samospráva městečka.

Bočný voj vystavil dvě stráže u mostů a vyslal dvě hlídky v západním směrem. Na to se v papírně nedaleko řeky Ufy rozložil k odpočinku.

Obě části mezi sebou byly spojeny telefonicky, velitel oddílu spojil se se stanicí.

O obsazení závodu velitel oddílu hlásil:

»20. července v 5 hodin 40 minut. Veliteli pluku: Se svou rotou a pěším výzvědným oddílem obsadil jsem Michajlovský závod a okolní domy. Bývalí členové sovětské vlády arestováni. Druhá část obsadila i ochraňuje oba mosty přes řeku Ufu a papírnu, nacházející se u řeky. Oddíly rudých nebyly vůbec zpozorovány ani v nejbližších místech. Výzvědné oddíly byly vyslány po silnici na Artinský závod, 6 verst na západ i na sever, na Serginský závod na vzdálenost 5—6 verst. Dosud žádné zprávy neposlaly. Zdá se, že oddíly rudých, které zde byly, utekly, což určitě nezjištěno, poněvadž údaje obyvatelstva si velmi odporují. — Praporčík Čermák.«

Vojáci po probdělé noci odpočívali. Velitel oddílu prováděl výslech zatčených osob. Mezi nimi byl i mužík, který měl blízké styky se sovětem, od něhož dostával za své služby peníze. Bylo

u něho nalezeno asi 140 rublů ve stříbře. Velitel oddílu mu je odebral a předal starostovi závodu ve prospěch pohořelých.

K 10. hodině přišel telefonní rozkaz velitele skupiny, aby celý oddíl odešel k vlakům.

Když byly staženy polní stráže a strážní, opustil oddíl kolem 11. hodiny závod. Na stanici Michajlovskaja dorazil po poledni. Nasedl tam do svého vlaku a odjížděl ke stanici Družinino.

Ze stanice Družinino postupoval předvoj velitele skupiny ještě v noci dále.

Dne 21. července asi ve 2 hodiny ráno zastavil se vlak předvoje, III. praporu 2. pluku, asi 3 versty před stanicí Kuzino.

11. a 12. rotě byl dán rozkaz nastupovati s opevněným vlakem na stanici Kuzino.

Před stanicí se opevněný vlak zastavil, vypálil několik ran z děla a vjel do stanice. Současně s opevněným vlakem vešla do stanice 11. a 12. rota. Našla nádraží vydrancované, koleje však nepoškozeny. Zanedlouho došla do stanice 9. a 10. rota 2. pluku.

Část 9. roty a 10. roty odešla jako ochrana na permskou trať směrem k Jekatěrinburku, 11. rota jako ochrana na opačnou stranu permské trati, směrem ke Kunguru a jedna četa 12. roty jako ochrana na západouralskou trať, směrem ku stanici Utkinský závod. Zbytek mužstva byl na stanici ve vlaku.

Za III. praporem 2. pluku přibyla na stanici 3. úderná rota. Za předvojem přijížděly ostatní vlaky.

Na stanici byla zachycena rozmluva dvou bolševických komisařů. Domlouvali se o společném útoku na stanici od Jekatěrinburku i Permi, jakmile ji Češi obsadí.

Byly ihned zesíleny stráže. V tu dobu přibyla k mostu k západouralské trati, ke křižovatce novopermské a západouralské trati 10. rota 2. pluku od Jekatěrinburku, kde byla vystřídána I. praporem 3. pluku.

Brzy nato přijel po novopermské trati nepřátelský opevněný vlak. Stráže 11. a 12. roty se stáhly k mostu a se dvěma kulomety Maxim očekávaly nepřítele.

Opevněný vlak nepřítele vyjel ze zátočiny a začal z děla střílet do stanice, střely padaly do lesa. Před opevněným vlakem nepřítele postupoval řetěz pěchoty.

Když se přiblížil asi 250 kroků k náspu západouralské trati

k řetězu českých rot, začaly tyto do něho silně pálit jak z pušek, tak i z kulometů.

Nepřítel i jeho opevněný vlak začal ustupovati. Po malé chvilce bylo vidět vpředu kouř a slyšet výbuchy dělových nábojů.

V tu dobu asi přibyl k částem III. praporu 2. pluku k mostu ke křižovatce obou tratí štábní kapitán Žák s 3. údernou rotou, který sem byl patrně velitelem skupiny po prvních výstřelech vyslán.

O něco později asi po 10. hodině poslal velitel skupiny štábnímu kapitánu Žákovi ještě 8. rotu 3. pluku. Přikázal mu nastupovati po permské trati a zatlačiti nepřítele na 8—10 verst od stanice Kuzino.

Když přišla 8. rota k mostu, přikázal štábní kapitán Žák 3. úderné rotě se rozvinouti po levé, 8. rotě 3. pluku po pravé straně trati a volně postupovati kupředu. Těsně po obou stranách trati šly údernické hlídky. Měly připravené bomby, aby v případě, že by se objevil nepřátelský opevněný vlak, mohly poškoditi koleje. Za oběma rotami ve vzdálenosti půl versty měl postupovati III. prapor 2. pluku.

Než byl začat nástup, hlásil štábní kapitán Žák:

»Bratru adjutantu. 21. července. Prosím doložiti bratru plukovníkovi, že s údernou a 8. rotou 3. pluku nastupuji po permské trati — III. prapor 2. pluku v severním položení nastupuje za námi. Půjdu asi 4 versty kupředu. Nepřátelský broněvik odjel, házeje bomby, zdá se, že ničil za sebou trať.

Prosím, aby byl vlak III. praporu 2. pluku vyslán sem na místo, kde západouralská trať přesekává permskou, poněvadž bude možno III. praporu rozdat oběd — nepili ráno ani čaje. Nebezpečí pro vlak zde není. Po dosažení určité vzdálenosti s 8. rotou 3. pluku a údernou se vrátím. — Štáb. kapitán Žák.«

Les byl velice neschůdný. Řetěz mohl postupovati jen velmi pomalu asi 3 versty od stanice k ohořelému vagonu s jedním dělem. Před vagonem směrem ke Kuzinu byly koleje široko vytrhány i s pražci. Řetěz došel ještě asi čtvrt versty za ohořelý vagon a zastavil se. Dopředu byla vyslaná hlídka úderné roty.

Když se hlídka vrátila, přikázal štábní kapitán Žák 3. úderné rotě a 1. rotě 3. pluku se na stanici vrátit.

Roty se stáhly a v koloně vracely se po trati ke stanici. 8. rota

šla v čele. Asi u ohořelého vagonu potkala postupující III. prapor.

Štábní kapitán Žák přikázal III. praporu vystaviti před opevněným vlakem polní stráž, za opevněným vlakem opraviti trať, aby mohla býti dopravena do stanice.

Adjutantu velitele skupiny posílá hlášení:

»Bratru adjutantovi: 21. července ve 2 hodiny 31 minut odpoledne.

Hlásím, že jsem došel na 723. verstu, asi 4 versty od stanice a že jdu s údernou a 8. rotou 3. pluku právě zpět. Ukořistili jsme dělo, nějaké náboje a neporušený telegrafický aparát. Nepřítel dověděv se, že jsme v Kuzinu, oddělil od svého broneviku platformu s dělem a zapálil. Některé náboje vybuchly, některé ne. Dělo málo porušeno, má panorámu i zátvor. Telegrafický aparát úplně správný, byl ještě zapjat v drát — z toho vidno, že nepřítel prchl v panice, dokonce 2 čepice nechal na místě. Záclon myslím možno odpravit na příští zastávku bez bázně. Po nepříteli ani stopy. — Štáb. kapitán Žák.«

Když 3. úderná rota došla k mostu ke křižovatce obou drah, bylo slyšet od místa ohořelé platformy střelbu z pušek a kulometů. Obě roty se zastavily. Střelba se stále přibližovala. Jednotlivé střely padaly až za most.

Nepřátelský opevněný vlak brzy po odchodu 8. a úderné roty podjel k ohořelé platformě a spustil do částí III. praporu 2. pluku silnou palbu z pušek a kulometů.

Části 2. pluku rychle ustoupily a nepřítel, dříve než úderná rota mohla se vrátiti k ohořelé plošině, připjal tuto k svému opevněnému vlaku a ujel ke stanici Sabik.

Štábní kapitán Žák, když to viděl, dal rozkaz úderné a 8. rotě vrátit se do stanice Kuzino.

Plukovníku Vojcechovskému pak hlásil:

»21. července. Hlásím, že se vracím s údernou rotou. Neměli jsme štěstí. III. prapor 2. pluku odešel na most, když jsme odešli a tak se bolševikům podařilo vzíti dělo zase zpět. Štábní kapitán Žák.«

Mezitím dojel asi na verstu ke Kuzinu vlak I. praporu 3. pluku a zastavil se. Před ním stály druhé vlaky. Bylo po 6. hodině.

Veliteli praporu, podporučíkovi Rýdlovi, bylo předáno hlášení pobočníka velitele skupiny — vystoupiti s praporem z vlaku a

Po boji u Chrompiku.

odebrati se na stanici Kuzino k veliteli skupiny. Prapor vystoupil a po 8. hodině přišel na stanici. Tam přikázal velitel skupiny podporučíku Rýdlovi změniti se svým praporem na permské trati, směrem k Jekatěrinburku, části III. praporu 2. pluku, postupovati po trati dále, obsaditi železniční most přes řeku Čusovou a tam čekati na další rozkazy. Podporučík Rýdl se svými rotami ihned vystoupil.

Vpředu ve čtyřstupech po trati šla 1. a 4. rota, za ní o něco dále 3. rota s podporučíkem Rýdlem.

Na kraji lesa východně od stanice Kuzino sešla 4. rota s trati a postupovala po její pravé straně. 1. rota postupovala po levé straně trati. Obě roty šly husím pochodem.

Tak prošly asi půl roty. Vpředu byl slyšet šum, jakoby přijížděl nepřátelský vlak. Roty se ihned rozvinuly, 4. rota na pravé, 1. rota na levé straně tratě a postupovaly dále. Prošly polní stráž 2. pluku a postupovaly kupředu. Za polní stráží je dohonil opevněný vlak a postupoval s nimi.

Podporučík Rýdl dověděl se v železniční budce od železnič-

ních zřízenců, že na mostě přes řeku Čusovou stojí nepřátelská polní stráž. Proto vyslal před opevněný vlak 2 jezdce. Jeden z nich dojel až k mostu. Tam stála stráž. Jezdec se jí ptal, kdo tam je. Když dostal odpověd, že rudoarmejec, odejel rychle k podporučíkovi Rýdlovi. Hlásil mu, že most je skutečně obsazen.

Roty i opevněný vlak postupovaly dále. Když nepřátelská polní stráž, stojící před mostem na levém břehu řeky, zahlédla opevněný vlak, několikrát vystřelila a pak rychle ustoupila přes most po trati ke stanici. Roty postoupily až k levému břehu řeky a zastavily se, 4. rota napravo od trati, 1. rota nalevo. 3. rotě přikázal podporučík Rýdl prohlédnouti vesnici, která byla asi verstu jižně od trati, obsaditi kopec na severovýchodní straně této vesnice a u dřevěného mostu ve vesnici vystaviti stráž. Bylo poledne.

Podporučík Rýdl hlásil:

»Veliteli pluku. 21. července. Obsadili jsme posici u mostu, kde byla nepřátelská stráž. Ta uprchla. Na stanici manévruje vlak. V budce, kde byl telefon, byla slyšet latyšská rozmluva. Rozuměl jsem pouze tomu, že byla řeč o 4 bateriích. Nastupujeme na závod, ale pravděpodobně tam ničeho nebude. Most není poškozen. Bronevik prosí o přesné rozkazy. Síly nepřítele prozatím neznám. Podporučík Rýdl.«

Mezitím obsadil nepřítel okraj lesa západně od stanice na pravém břehu řeky Čusové a začal střelbu z pušek a kulometů do obou rot. Roty odpovídaly. Opevněný vlak vystřelil několikrát z děla po nepříteli do jeho kulometů. Nepřátelská palba umlkla.

Brzy nato začal nepřítel střílet ze stanice ze dvou děl. Ztrát však nezpůsobil.

V tu dobu obdržel podporučík Rýdl od pobočníka velitele skupiny písemné hlášení, aby poslal ihned 3. rotu do zálohy.

Podporučík Rýdl rozkaz vyplnil a hlásil:

»Pobočníku: 21. července. 3. rotu posílám Vám v reserv. Na nás střílejí dvě děla. Do stanice jsem poslal rozvědku, snad tam ale již nic není. Bronevik stojí před semaforem. Zeptej se plukovníka, mohu-li se prodvinouti , stanice je před námi. V závodě nic není. Nějaké kozáky bych potřeboval na rozvědku na křídla, nalevo jest vesnice Kuzino. Teď je ticho. Podporučík Rýdl.«

O něco později přinesl jízdní posel podporučíku Rýdlovi rozkaz velitele skupiny, aby obsadil stanici Kourovku.

Podporučík Rýdl dal rotám rozkaz k nástupu a hlásil:

»Veliteli pluku. 21. července. Podle zpráv osob, přišlých ze stanice, vyjely proti nám tři vlaky rudých. Začínám nastupovati, ale jest nás málo, pouze 2 roty. Podporučík Rýdl.«

Zatím podle rozkazu velitele praporu k nástupu na stanici Kourovku přešly dvě čety 1. roty z levé strany trati na pravou, dvě čety zůstaly na levé straně. 4. rota dala se směrem k vesnici, aby postupovala do týlu stanice.

1. rota po obou stranách trati přebrodila řeku a rozložila se na jejím pravém břehu. Opevněný vlak přejel most. Na obou stranách bylo ticho. 1. rota čekala až praporčík Morávek se 4. rotou obejde stanici.

Když došla od praporčíka Morávka zpráva, že již stanici obešel, načala 1. rota postupovati k lesu. Z lesu otevřel nepřítel proti postupující rotě silnou palbu. Rota však nedbala na palbu a vrhla se proti nepříteli, který měl obsazený kopec a přinutila jej k útěku.

Pravá půlrota, jdoucí po pravé straně trati, vešla do hustého lesa, který ji značně zdržoval v postupu.

Levá půlrota postupovala rychle dále, pronásledujíc nepřítele. Když přicházela ke stanici, viděla, jak na druhém konci stanice poslední rudoarmejci nalézali do vlaku.

Praporčík Prchlík poslal k mostu pro opevněný vlak, sám s půlrotou ostřeloval vlak a postupoval na druhý konec stanice.

Vlak pomalu ustupoval. Když praporčík Prchlík se svou půlrotou došel za stanici, narazila 4. rota, která obcházela stanici, na silnou nepřátelskou polní stráž. Došlo k čilé palbě.

Mezitím opevněný vlak dojel ke stanici a vypálil několik ran z děla do vlaku. Dvě rány zasáhly vagon.

V tu dobu přibyla k levé půlrotě opozdivší se pravá půlrota. Obě půlroty se spojily v jednu linii, navázaly spojení se 4. rotou a společně pronásledovaly nepřátelský vlak.

Tomu se však podařilo ujeti. Asi půl druhé versty východně od stanice se roty zastavily. 1. rota vystavila polní stráž, ostatní část se vrátila na stanici Kourovku.

O něco později přijel k polní stráži opevněný vlak s 3. rotou. Ta vystřídala polní stráž 1. roty, která nasedla do opevněného vlaku a odjela do stanice.

K večeru přijel na stanici vlak 1. praporu a za ním úderná rota.

Dne 22. července časně ráno přikázal velitel skupiny veliteli II. praporu 2. pluku vystřídati na novopermské trati 11. a 12. rotu 2. pluku a s opevněným vlakem postupovati a obsaditi stanici Sabik.

Asi k 8. hodině vyjel velitel skupiny se svým vlakem ze stanice Kuzino do stanice Kourovka. Tam odjela i 8. rota a jízdní kulometný oddíl 3. pluku.

Když přijely tyto vlaky na stanici, postupovalo se dále do stanice Bilimbaj.

Velitel skupiny obdržel od kozáků hlášení, že nepřítel ve značné síle se zakopal u stanice Chrompiku na pravém břehu řeky Čusové. Ještě večer dal disposice k nástupu na tuto stanici. Veliteli poddůstojnické školy, praporčíku Koubkovi, dal rozkaz, aby s poddůstojnickou školou a jedním dělem odešel do Bilimbajevského závodu, vystavil na jeho východním okraji silnou polní stráž a dne 23. července současně s oddílem, nastupujícím na stanici Chrompik po trati, postupoval po silnici. Ještě večer 22. července dal praporčík Koubek zříditi před polní stráží na silnici překážku proti možnému příjezdu nepřátelského pancéřového automobilu.

Štábnímu kapitánovi Žákovi bylo přikázáno, aby s třetí údernou, prvou, druhou, třetí a čtvrtou rotou 3. pluku a sotní kozáků se shromáždil ráno v šest hodin 23. července východně od stanice Bilimbaj na místě, kde trať přetíná cestu a odtud pak se snažil obejíti stanici Chrompik z jihu a útočiti na nepřítele zezadu.

Podporučíku Illinskému bylo přikázáno, aby s opevněným vlakem a pěším výzvědným oddílem 3. pluku vyjel dne 23. července ve čtyři hodiny ráno od linie polních stráží, nepozorovaně podjel k železničnímu mostu přes řeku Čusovou, k mostu vyslal hlídku, po prvních výstřelech obchvatného oddílu útočil na nepřítele zpředu a nedovolil mu za žádnou cenu most vyhoditi nebo zapáliti.

Když vlaky přijely na několik verst před stanici Bilimbaj, přijel jim vstříc kozák s hlášením, že stanice jest obsazena dvěma sotňami 4. Orenburského kozáckého pluku. Vlaky bez zastávky vjely do stanice. K večeru přijela na stanici Bilimbaj 2. rota a pěší výzvědný oddíl 3. pluku.

Dne 23. července podle disposic, daných plukovníkem Vojcechovským, nasedl po čtvrté hodině ranní pěší výzvědný oddíl do opevněného vlaku a jel ke stanici Chrompik. Před zastávkou mezi stanicí Chrompik a Bilimbaj byl na trati vyhozen malý můstek.

Opevněný vlak se zastavil a vojáci začali můstek opravovati. Praporčík Brych s 35 střelci byl vyslán k železničnímu mostu přes řeku Čusovou na hlídku. Velitel pěšího výzvědného oddílu, praporčík Klofec, zůstal s ostatními vojíny svého oddílu při opevněném vlaku.

Praporčík Brych došel po trati až k mostu. Přední jeho hlídky došly až ke stráži na mostě, které se s nimi daly do řeči. U mostu byla silná polní stráž a měla na obou jeho stranách vystaveny stráže. Praporčík Brych se vrátil k zastávce. Na trati nechal polní stráž. aby pozorovala most. Veliteli opevněného vlaku hlásil:

»U nepřítele lze pozorovati přechod na jeho pravé křídlo. Pravděpodobný obchvat, neboť hledí naše vojáky upoutat řečí a hlavně nestřílí. Ustoupil jsem k samé zastávce a čekám. Buďte ostražiti na svůj týl, neboť řeka je lehce přechodná. Praporčík Brych.«

Asi k 11. hodině objevil se na mostě rudoarmejec s bílým praporkem na pušce a šel k polní stráži na trati. Byl odzbrojen a přiveden k praporčíku Brychovi, kterému oznámil, že za mostem v zákopech je asi 400 násilně mobilisovaných vojáků, chtějí se prý všichni dáti zajati, žádají však, aby k nim byl vyslán voják, který by je ujistil, že se jim v zajetí ničeho nestane. Parlamentář dokládal, že je nutno si pospíšiti, dříve než se vrátí komisaři od porady.

Jako delegát k rudoarmejcům se přihlásil střelec Šulc. Parlamentáře si ponechal praporčík Brych u sebe jako rukojmí. Střelec Šulc měl výjednati, aby rudoarmejci v tom případě, kdyby se chtěli vzdáti, složili na pravém břehu zbraně a přešli na levý břeh.

Střelec Šulc došel až k jejich linii, vše se kolem něho shromáždilo. Sotva však začal vyjednávati, přijeli od porady komisaři, přemluvili vojáky a asi po desetiminutové debatě předložili střelci Šulcovi jejich podmínky: aby se Češi vzdali, oni že budou hájiti sovětskou vládu do poslední kapky krve.

Když střelec Šulc viděl marnost vyjednávání, prohlédl si nenápadně jejich posice a vrátil se k mostu. Viděl, že most je připraven k zapálení.

Když přešel na levý břeh, propustil praporčík Brych parlamentáře.

Asi k 13. hodině přibyla k praporčíku Brychovi četa dělostřelců s puškami.

K 17. hodině byla slyšet střelba v týlu stanice. Praporčík Brych

přikázal svým dvěma kulometům ostřelovati most, aby jej nepřítel nemohl zapáliti. Se svým oddílem rychle postupoval k mostu.

Nepřátelská polní stráž most zapálila a utekla. Praporčík Brych, který se svým oddílem po malé chvíli k mostu došel, bez velké námahy oheň uhasil.

Za mostem v zákopech nepřítele byl velký zmatek. Sotva se oddíl praporčíka Brycha objevil na mostě, začal nepřítel ze zákopů utíkati.

Praporčík Brych přešel most, prošel prázdnými zákopy, poslal pro opevněný vlak a vyslal ke stanici Chrompik hlídku.

Zanedlouho přijel k mostu opevněný vlak. Na mostě byla pouze jedna kolej poškozena. Když byla opravena, přejel vlak most a společně s pěším výzvědným oddílem postupoval ke stanici. Když došel na stanici, byla tato již obsazena obchvatným oddílem.

Obchvatný oddíl štábního kapitána Žáka shromáždil se k 7. hodině u cesty přes trať východně od stanice Bilimbaj. Asi k 8. hodině vyšel oddíl po široké cestě, vedoucí lesem, jižně od trati.

Vpředu oddílu šla úderná, za ní 1., 2., 3. a 4. rota, jízdní kulometný oddíl 3. pluku a kozáci. Šlo se v koloně. Vpředu byla hlídka úderné roty. Cestu ukazoval průvodce, místní občan.

Ke 12. hodině přišel oddíl opět k trati k zastávce, poněvadž trať činila záhyb, kdežto cesta byla přímá. Byla to zastávka mezi stanicí Bilimbaj a Chrompik. Na trati stál opevněný vlak podporučíka Illinského a spravoval můstek. Oddíl se v lese zastavil a odpočíval. Na zastávce dověděl se štábní kapitán Žák o rozložení nepřítele, jak je hlásil praporčík Brych.

Podal o tom zprávu:

»Plukovníku Vojcechovskému. 23. července ve 12 hod. 15 min.

Jsem na zastávce verstu před mostem, který je podminován. Nepřítel obdržel posilu — hovoří se o nových obrněných automobilech. Rozložení nepřítele je výhodné — nás očekává dnes veliká práce. Postupuji dále. Štábní kapitán Žák.«

Nepřítel, který odkudsi zahlédl opevněný vlak, začal po něm silnou dělostřeleckou palbu. Obchvatný oddíl, který byl rozložen při trati, dostal se tak do dělostřelecké palby.

Od zastávky ubíral se oddíl směrem severovýchodním. Šel husím pochodem po úzkých lesních cestičkách až přišel k železničnímu mostu odbočky dráhy k závodu. Prošel pod most a obrátil se k se-

Po boji u Chrompiku. — Shluk lidu u rozbitého pancéř. automobilu.

veru k vesnici Sažina. U jižního okraje vesnice se část oddílu rozvinula a prošla vesnicí, na jejím severním okraji se opět stáhla, přešla přes dřevěný most na pravý břeh řeky Čusové a lesem husím pochodem se blížila ke stanici Chrompik z jihozápadu.

V lese těsně před stanicí vybuchla jednomu střelci bomba. Oddíl, o kterém nepřítel do této doby ničeho nevěděl, se tím prozradil. Nepřátelský opevněný vlak, který stál na stanici, pomalu jel na východní její stranu, současně vyšel ze stanice k místu, odkud bylo slyšet výbuch bomby, silný nepřátelský oddíl.

Oddíl štábního kapitána Žáka, jdoucí tou dobou husím pochodem na východ skoro rovnoběžně s tratí, obrátil se ihned vlevo vbok a utvořil tak linii proti stanici. Na pravém křídle byla 3. úderná, od ní nalevo 1., 2., 3. a 4. rota 3. pluku.

Levé křídlo, 4., 3. a 2. rota, načalo ihned postupovati na stanici. Pravé křídlo, 3. úderná a I. rota, rychle se posunovalo ke trati na východní straně stanice, kde již několik úderníků začalo rozebírati trať.

Nepřítel, když viděl, že se ke trati blíží nepřátelský řetěz, vyjel s opevněným vlakem ze stanice. Do úderníků, snažících se rozebrati trať, vypálil několik kartáčů a odjel ke stanici Chrustalnaja. V patách za ním jel dlouhý vlak, plný rudoarmejců.

Mezitím obsadila 3. úderná a 1. rota jižní hřeben železničního příkopu a z pušek a kulometů pálila do ujíždějícího vlaku. Způsobila nepříteli veliké ztráty.

Levé křídlo, 4., 3. a 2. rota, došlo již do stanice a pronásledovalo prchající rudoarmejce. Když 4. rota, která byla nejlevěji, přecházela trať po cestě od vesnice Sažina, přejížděl trať nepřátelský pancéřový automobil. Zahýbal k cestě směrem ke stanici. Na 4. rotu nestřílel. Myslel, že je rotou rudoarmejců.

Pravé křídlo, 3. úderná a 1. rota, které vidělo, jak nepřítel prchá ze stanice na sever do lesa, přešlo ihned na severní stranu tratě a postupovala za utíkajícími rudoarmejci. 3. úderná, která byla na pravém křídle, vytáčela se a hleděla tím zameziti nepříteli ústup.

Když úderná a 1. rota se přiblížila ke stanici, spojilo se levé křídlo 1. roty s pravým křídlem 4. roty, která postupovala od jihu.

Ve chvíli, kdy roty procházely staničními domky, zahlédlo levé křídlo, jak k němu přijíždí nepřátelský pancéřový automobil.

Vojáci zalehli do pískových jam a stříleli.

Automobil střílel ze dvou kulometů, ve dvou otáčejících se věžích umístěných. Za chvíli kulomet pravé věže umlkl, její kulometčík byl patrně některou ranou zasažen.

Několik střelců přiblížilo se k automobilu a hodilo do něho několik bomb, ale bez úspěchu. Štábní kapitán Žák bodákem se zapřel do hlavně kulometu v pravé věži, aby nepřítel tímto kulometem nemohl otáčeti. Kulomet v levé věži střílel stále.

Mezitím jednomu z přiblíživších se střelců podařilo se hoditi okénkem do levé věže bombu, která uvnitř vybuchla. Tímto výbuchem byly vyhozeny zadní dvířka automobilu a vrch pravé věže, střepinami byl raněn štábní kapitán Žák. Výbuchem byla zapálena nádržka s benzinem a automobil i s posádkou shořel.

Roty pak postupovaly dále, u lesa se spojily s 3. a 4. rotou a vracely se na stanici.

2. rota byla vyslána, aby obsadila závod nedaleko stanice. 1. rota vystavila asi půldruhé versty západně polní stráž.

Poddůstojnická škola nemohla svou úlohu vykonati. Bylo totiž

zjištěno, že před ní na silnici na kopci byla nepřátelská baterie, která střílela na opevněný vlak. Teprve odpoledne, když tato baterie umlkla, postupovala poddůstojnická škola po silnici na stanici Chrompik. Přibyla tam již za tmy.

Ve 20 hodin vystřídala polní stráže 3. rota. Posunula se po trati o ¾ versty dopředu. Do vesnice Talica, napravo při trati a Rudniku, ležící ve dvou verstách vpředu u tratě, vyslala hlídky. Nepřítele tyto hlídky neobjevily. Na noc umístil velitel 8. roty ve vesnici Talica polní stráž. Opevněný vlak stál v noci vzadu na křižovatce trati.

Velitel 8. roty hlásil:

»Plukovníku Vojcechovskému. 23. července ve 22 hod. 20 min. Rozložil jsem linii polních stráží ve ¾ verstách před opevněným vlakem. Silnice a dráha do Jekatěrinburku je chráněna barikádami. V okolí jsme ničeho nespatřili. Vyslal jsem hlídky po šosé i po trati. Praporčík Čermák.«

Když velitel skupiny toto hlášení obdržel, přikázal:

»Veliteli 8. roty. Spěšné. 23. července. Vezměte Vaši rotu a vraťte se do vlaku k odpočinku. Ráno v 7 hodin přijďte do mého vagonu, obdržíte rozkazy. Illinský nechť stojí na křižovatce trati a šosé do dalšího rozkazu. Nikdo se nás v noci netkne. Plukovník Vojcechovský.«

Dne 24. července kolem 8. hodiny vyslal velitel skupiny část úderné roty k opevněnému vlaku, přikázal jí nastupovati na stanici Chrustalnaja, tuto obsaditi a čekati na další rozkazy.

Po osmé hodině vyjel opevněný vlak kupředu. Za ním ve vzdálenosti čtvrt versty jel vlak 8. roty.

V 9 hodin 45 minut vjel opevněný vlak s vlakem 8. roty bez překážky na zastávku 71. Za nimi přijížděly vlaky ostatních částí. Po nepříteli nebylo nikde stopy.

Na zastávce zůstalo telefonní spojení neporušené. Praporčík Čermák pomocí železničních zřízenců hleděl se dozvěděti o situaci ve stanici Chrustalnaja. Zatajil při tom, že zastávka je již obsazena českými částmi. Dozvěděl se pouze, že ze zastávky 72 vyjela do stanice Chrustalnaja lokomotiva.

Nato bylo v postupu pokračováno. Opevněný vlak jel kupředu. Po silnici byla vyslána kozácká sotňa, aby spolupůsobila při obsazení stanice.

Ve 13 hodin byla stanice Chrustalnaja bez boje obsazena. Z nádražní budovy byly odnešeny telegrafní přístroje. Telefonní spojení však poškozeno nebylo. Zpráva o obsazení stanice byla předána veliteli skupiny na zastávku 71.

Za 15 minut přijel ze stanice štábní vlak. Plukovník Vojcechovský přikázal opevněnému vlaku a 8. rotě pokračovati v postupu.

Když opevněný vlak přijížděl k vesničce Rešety, ve dvou verstách od stanice, byla na silnici zpozorována dosti silná nepřátelská jízdní hlídka, která se ihned obrátila na útěk. Kozáci, kteří po silnici se přiblížili současně s opevněným vlakem k vesnici, ji pronásledovali. Opevněný vlak vystřelil po nich z děla.

Když velitel 8. roty tuto střelbu uslyšel, vysadil rotu z vlaku, vyslal hlídky a postupoval k vesnici. Nepřítele ve vesnici nebylo. Hlídka šla před opevněný vlak. Po malé chvíli se vrátila a hlásila, že nepřítel vypustil ze zastávky 72 lokomotivu. Zákopníci okamžitě zaklínovali přední vagon opevněného vlaku. Při tom nedorozuměním a spěchem vyjel vagon s kolejí a poškodil se. Za půl hodiny byl vagon s tratě odstraněn a postupovalo se dále. Po silnici na Jekatěrinburk jela kozácká sotňa. K 18. hodině vjel opevněný vlak bez překážky do zastávky 72. Vlak 8. roty se na zastávce zastavil, opevněný vlak jel dále.

Velitel 8. roty hlásil:

»Plukovníku Vojcechovskému. 24. července v 6 hodin. Zastávka 72 byla obsazena. Nikoho jsme nenašli. Opevněný vlak vyjel kupředu. Sloužící vyprávějí, jakoby rudí se zakopali za řekou Iset. Ve 4 hodiny byl na zastávce jejich vlak. Praporčík Čermák.« ,

Nato vyslal k mostu přes řeku Iset, 6 verst vzdálenému, hlídku s důstojnickým zástupcem Hudečkem. Na zastávku přijely ostatní vlaky. Praporčík Čermák na koni vyjel za vyslanou hlídkou, aby si prohlédl terén a přístupy k mostu.

Když viděl, že za zastávkou se táhne ještě hustý les a vyvýšeniny, poskytující úkryt, přikázal opevněnému vlaku, aby pomalu jel dopředu.

Asi dvě versty za zastávkou dostal rozkaz:

»Praporčíku Čermáku. 24. července. Nechť vlaky dále od zastávky nejedou. Kromě opevněného vlaku, který provede hlídku. Dnes je již pozdě jíti do Jekatěrinburku. Pošleme pouze hlídky. Pluk. Vojcechovský.«

Velitel 8. roty objasňuje situaci:

»Plukovníku Vojcechovskému. 24. července v 7 hodin. Já jsem ještě neobdržel Váš rozkaz a přikázal jsem, aby vlak jel půl druhé versty dopředu, poněvadž jsem se přesvědčil, že je možné ještě skrytě podejeti. Opevněný vlak načal dělostřelecký boj. U nich jsou asi 2 děla. Nyní vlak stojí. Praporčík Čermák.«

Hlídka důstojnického zástupce Hudečka pokračovala v postupu k mostu. Vlak 8. roty se zastavil.

Velitel skupiny přikazuje:

»Praporčíku Čermákovi. 24. července. Stojíte-li skrytě, můžete. Pošlete na obě strany tratě hlídky, abychom ráno dobře znali jejich rozložení. Pošlete dvě silné hlídky. Potřebuji vědět, kde jsou jejich křídla. To je hlavní. Plukovník Vojcechovský.«

Za vlakem 8. roty podjely dopředu další vlaky. Plukovník je vrátil do zastávky 72.

Od zastávky 72 vedla trať ještě plných 5 verst řídkým lesem a mírně vyvýšeným terénem. Opevněný vlak úplně krytě se přiblížil až na jednu verstu k mostu. Začal prudkou palbou po nepříteli, rozloženému na vrších, táhnoucích se na protější straně řeky Iset na pravé straně trati. Na samém hřebenu těchto vršků byla nepřátelská obranná linie s malými zákopy. Byla jasně vidět a opevněnému vlaku poskytovala dobrý cíl. Část nepřítele byla u tratě a kulomety ochraňovala most.

Dělostřeleckou palbu opevněného vlaku nepřátelská pěchota dlouho nevydržela. Brzy nastal u ní nepořádek, který se proměnil v paniku a posléze v takový útěk, že prchající rudoarmejci zanechávali v zákopech pláště, pušky, náboje, ba i kulomety. Obrana mostu pokoušela se most zapáliti, což se jí však nepodařilo, poněvadž podejel opevněný vlak a most obsadil. Jedna kolej na mostě byla uvolněna, jinak nebyl poškozen. Vlak kolej opravil a jel dále.

Když hlídka 8. roty hlásila, že most je obsazen, dal velitel 8. roty rozkaz, aby vlak jeho roty jel rychle kupředu. Vlak přejel most a u budovy při vesnici Palkino se zastavil. Do okolí byly vyslány hlídky. Opevněný vlak jel dále. Po malé chvíli viděl, jak proti němu jede lokomotiva. Ujížděl rychle zpět. Několika výstřely z děla podařilo se mu lokomotivu zasáhnouti, takže se zastavila. Tím bylo zabráněno srážce.

Mezitím přijel velitel skupiny se svým vlakem 4 versty za za-

stávku a pěšky odešel k vlaku 8. roty. Když se dověděl, jaká je situace, přikázal 8. rotě vystaviti před opevněným vlakem stráže a vyslati hlídku na staro-permskou trať, aby rozebrala koleje a tím zamezila bolševikům ústup z Jekatěrinburku do Nižního Tagilu. Nato se odebral do svého vlaku.

Od 8. roty byly po obou stranách trati vystaveny polní stráže. Ve 22 hodin byla vyslána hlídka, aby rozebrala trať. Opevněný vlak stál asi verstu, vlak 8. roty těsně za mostem.

Během noci byla nepřátelská lokomotiva s trati odstraněna.

Dne 26. července načal nástup na Jekatěrinburk. Po půlnoci přikázal velitel skupiny poddůstojnické škole, aby nasedla do opevněného vlaku a byla připravena k nástupu. 8. rotu poslal do vlaku. Nástup začal ve 4 hodiny 15 minut, kdy opevněný vlak vyjel kupředu. Za ním pohybovaly se ostatní vlaky. Velitel skupiny jel ve štábním vlaku.

První hlášení posílá velitel poddůstojnické školy:

»Veliteli 3. pluku. Z opevněného vlaku. 25. července 5 hodin 17 minut. Hlásím, že jsem projel zastávku 73. Nepřítele vidět není. Praporčík Koubek.«

Když byla zastávka 73 obsazena, přikázal velitel skupiny, aby vlaky 8. a úderné roty jely dopředu.

Za zastávkou 73 byl na chvíli postup zastaven. Čekalo se na příjezd vlaku velitele skupiny. Opevněný vlak byl asi verstu za zastávkou.

Na zastávku přibyl také pěší výzvědný oddíl, který byl velitelem skupiny vyslán, aby poškodil hornozávodskou trať. V bažinatých lesích ztratil však orientaci a úkolu nevyplnil. Na rozkaz velitele skupiny přibyl na zastávku.

Na zastávce velitel skupiny své dřívější disposice změnil. Povolal k sobě praporčíka Čermáka, naznačil jej velitelem předvoje a dal mu ústní rozkaz k obsazení prvého i druhého nádraží v Jekatěrinburku.

Aby velitel opevněného vlaku byl zpraven o změně původních disposic, dostal praporčík Čermák i písemný rozkaz:

»Veliteli 8. roty. 25. července v 6 hodin 45 minut. Rozkazuji Vám s 8. rotou, oddílem pěších rozvědčíků, poddůstojnickou školou a opevněným vlakem poručíka Illinského obsaditi stanici Jekatěrinburk II., uzel trati k Tjumeni, Čeljabinsku i k Tavdě a podle okol-

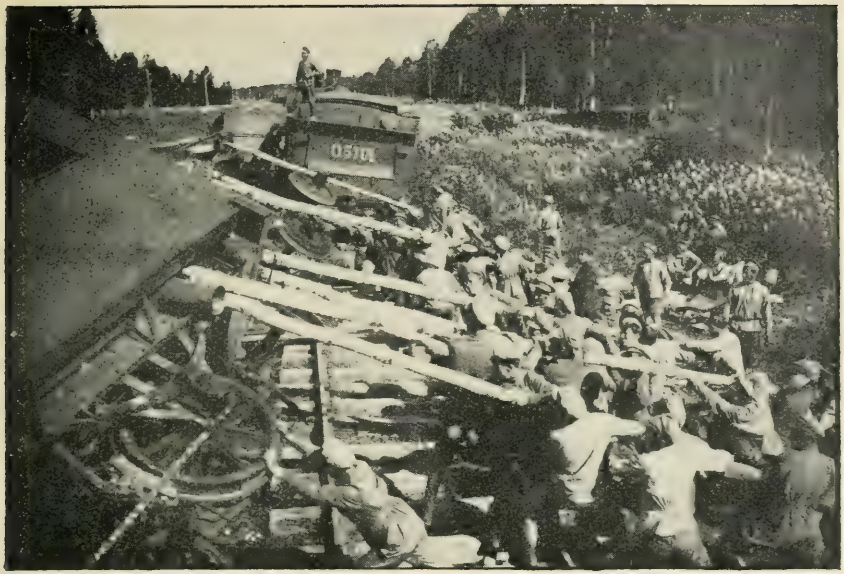

Odstraňování rozbitých vagonů z kolejí.

ností vyslat opevněný vlak na některou z těchto tratí. Poddůstojnická škola, rozvědčíci i opevněný vlak jsou Vám podřízeny. Plukovník Vojcechovský.«

Vlak 8. roty vyjel ihned ze zastávky 73 za opevněným vlakem. Za nimi v malých vzdálenostech od sebe se pohybovaly vlaky ostatních částí.

Jelo se velmi rychle. Po nepříteli stop nebylo. Před opevněným vlakem jela na kolejní čtyřkolce hlídka a kolem vlaku 8. roty několik jezdců.

Před 7. hodinou přiblížil se opevněný vlak k Verch-Isetu, jekatěrinburskému předměstí, půl druhé versty od prvého nádraží. Přední hlídka nalezla na trati jednu vytrhnutou kolejnici. Opevněný vlak na úpatí mírné vyvýšeniny se zastavil. Z nádraží Jekatěrinburku I. nebylo jej viděti. Kupředu po trati byla vyslána pěší hlídka.

Velitel 8. roty přišel k opevněnému vlaku a když se otázal na situaci, odešel se svým štábem půl versty kupředu, aby si prohlédl terén.

Hlídka, vyslaná po trati, měla přestřelku s předními strážemi nepřítele před stanicí.

Na prvém jekatěrinburském nádraží bylo viděti spěšné manévrování lokomotiv. Několik vlaků rychle ujíždělo na opačnou stranu nádraží. Opevněný vlak vypálil do nádraží několik ran.

Velitel předvoje posílá kozáka s hlášením:

»Plukovníku Vojcechovskému. 25. července v 7 hodin 15 minut. Trať je před opevněným vlakem porušena. Před nádražím je vyhozen most. Opevněný vlak nemůže vjeti do nádraží. Pěchotě není možno postoupiti bez něho. Zákopníci opravují trať. Praporčík Čermák.«

Současně odesílá posla k 8. rotě s rozkazem, aby rota vystoupila z vlaku, postupovala po pravé straně trati, u prvního domu před mostem se zastavila a čekala na další rozkazy. Poddůstojnická rota měla nastupovati po levé straně trati ve stejné výši s 8. rotou, pěší hlídka měla býti zálohou.

Velitel skupiny se tázal jaká je situace, proč se stojí a odkud střílí nepřítel z děl.

Velitel předvoje odpovídá:

»Pobočníku velitele pluku. 25. července v 7 hodin 35 minut. Trať přerušena. Most u nádraží vyhozen. Bronevik nemůže dále jeti. Vysazuji všechny části a zaujmu posici u prvních domů. Prosím poslat dotaz plukovníku, mám-li postupovati již do města. Praporčík Čermák.«

Současně přišel nový dotaz:

»Praporčíku Čermáku. 25. července. Mně je nejasná situace. Střílela nepřátelská artilerie, odkud a kam? Bez opevněného vlaku nechť pěchota nenastupuje. Pošlete pouze hlídku, aby vyjasnila, kde je nepřítel, jaká je jeho síla a co dělá. Plukovník Vojcechovský.«

Mezitím 8. rota, poddůstojnická škola a pěší hlídka zaujala výchozí rozložení k postupu. Pěší výzvědný oddíl rozvinul se po obou stranách trati, nalevo od něho poddůstojnická škola, napravo 8. rota.

Na stanici bylo slyšet výbuchy.

Velitel skupiny přikazuje:

»Praporčíku Čermáku. 25. července. Pošlete silnou hlídku na nádraží, do města a do Verch-Isetského závodu. Střílelo dělostřele-

ctvo nepřítele? Jak brzy bude opravena trať? Plukovník Vojcechovský.«

Na nádraží bylo vidět, jak je nepřítel kvapně opouští a že nemá v úmyslu se brániti. Velitel předvoje dává rozkaz nastupovat na stanici Jekatěrinburk I., obsaditi ji a za nádražím čekati na další rozkazy.

Hlásí:

»Plukovníku Vojcechovskému. 25. července v 8 hodin 15 minut. Dělostřelectvo nepřítele nestřílelo. Náš opevněný vlak střílí do stanice Jekatěrinburk I. Tam jsem slyšel výbuchy — zdá se, že Čila nastupuje. Ve směru stanice II. je slyšet střelbu z kulometů. Nepřítel odváží na stanici II. poslední lokomotivy. Nastupuji na prvé nádraží. Praporčík Čermák.«

Roty předvoje přibližovaly se pomalu k nádraží. Nepřítele nebylo nikde vidět. Když roty prošly předměstím, vycházeli obyvatelé hromadně z domů a zvědavě si prohlíželi vojáky.

K 9. hodině přední hlídka s velitelem předvoje prošla nádraží a krátce nato byla celá stanice bez boje obsazena. Pěší výzvědný oddíl zůstal na stanici a vystavil stráže. Ostatní roty prošly za nádraží a tam se zastavily.

Velitel předvoje oznámil:

»Plukovníku Vojcechovskému. 25. července v 9 hodin 15 min. Prvé nádraží mnou obsazeno. Koleje prvého mostu se opravují, druhý je opraven. Na stanici je porušeno mnoho výhybek. Nepřítele jsme nikde neviděli. Jeho lokomotivy stojí na trati k druhému nádraží. Praporčík Čermák.«

Poddůstojnická škola pokračovala za malou chvíli po levé straně trati v nástupu na druhé nádraží. Vpředu na trati bylo několik jezdců. Nepřítel byl ve vlacích, opevněných kulomety, asi 1 verstu za prvou stanicí za hlubokou průrvou. Jezdci začali do vlaků pálit. Když velitel předvoje seznal, že nepřítel ve svých vlacích se pokouší o obranu, přikázal veliteli poddůstojnické školy zastaviti nástup a teprve až 8. rota provede útok z pravého boku, útočit na vlaky. Krátce nato přišla 8. rota, aby provedla svůj úkol.

Velitel předvoje oznamuje:

»Plukovníku Vojcechovskému. 25. července v 9 hodin 35 minut. Hlásím, že bílá garda očistila město od červených. Oni se soustře-

dili u druhého nádraží. Obyvatelé vyprávějí, že je záhodno vyvěsit vyhlášky, že prvá stanice je obsazena. Praporčík Čermák.«

Mezitím bylo ve směru nepřátelských vlaků slyšeti palbu.

Praporčík Čermák vyšel na hlídku dopředu a obhlížel terén s věže reservoiru.

Nato se připojil k boční koloně, 8. rotě a odešel s ní do města. Na silnici bylo viděti mnoho zvědavého obyvatelstva. Přicházely stráže bílé gardy, která obsadila již téměř celé město a ochotně podávaly informace o nepříteli.

K 11. hodině vyšla 8. rota do bočného rozložení nepřátelských vlaků. Byla od nich vzdálena asi 200 kroků. Zde byl lihovar, kde podle zpráv bílé gardy a obyvatelů měli ještě býti rudoarmejci. Závod byl prohlédnut.

Velitel předvoje hlásí:

»Plukovníku Vojcechovskému. 25. července v 11 hodin. Dostal jsem se se svou částí na jednu verstu od prvého nádraží. Před námi stojí vlak s kulomety. Připravuji se k útoku. Prosím, je-li možné, poslati sem opevněný vlak nebo 37 mm dělo. Ve městě ničeho. Praporčík Čermák.«

Rozkaz velitele předvoje zastaviti nástup do té chvíle, než přijde 8. rota, velitel poddůstojnické roty neobdržel. Pokračoval tedy v nástupu po levé straně trati, prošel lesem, jimž procházela trať a na jeho okraji se zastavil. Nepřátelské vlaky byly na 200 kroků vpředu.

Krátce nato dal rozkaz k útoku. Nepřítel spustil silnou palbu z pušek i kulometů. Poddůstojnická škola proběhla rychlým tempem prostranství mezi lesíkem a vlaky. Prudkým útokem překvapený nepřítel v panice opustil vlaky a utekl do lesa směrem k Michajlovskému hřbitovu.

Z pravé strany podporovaly útok hlídky 8. roty a část bílé gardy.

O boji velitel poddůstojnické školy hlásil:

»Veliteli 3. pluku. 25. července v 11 hodin 30 min. Hlásím, že jsem se 25 střelci bez kulometu nastupoval na tři vlaky s 5 kulomety. Přes silnou kulometnou palbu rozehnal jsem nepřítele energickým útokem. Utíká po levé straně trati. Vagony se třemi raněnými jsem poslal na prvé nádraží. Vlak s puškami i municí. Ranění 4, praporčík Snášel těžce. Praporčík Koubek.«

Když 8. rota zaujala bočné postavení k útoku, vyslala znovu hlídky. Ty brzy přišly a hlásily, že vlaky jsou již obsazeny. Velitel předvoje rozkázal jíti na trať a pokračovati v nástupu na druhé nádraží.

Poddůstojnická škola zůstala u vlaků. 8. rota šla po trati kupředu.

Od velitele skupiny došel rozkaz:

»Praporčíku Čermákovi. 25. července. Vyplňte Váš úkol a obsaďte druhé nádraží. Ostatní části přijedou ihned na stanici. Plukovník Vojcechovský.«

K poledni obsadila 8. rota společně s hlídkami bílé gardy nádraží Jekatěrinburk II. Velitel předvoje vyslal okamžitě od 8. roty polní stráže na tratě, vedoucí z Jekatěrinburku na Čeljabinsk, na Tjumeň a na Jegoršino. Polní stráže se rozložily asi verstu od nádraží. Na stanici byl ukořistěn vlak se střelivem a zbraněmi, který nepříteli se nepodařilo odvésti, několik lokomotiv a mnoho vagonů.

Ostatek 8. roty zůstal na nádraží v nádražní budově. Se stanicí Jekatěrinburk I. bylo navázáno telefonické spojení.

Kolem jedné hodiny, když na stanici přišla 1. rota, vystřídala 8. rotu na polních strážích. V tu dobu byla již trať opravena a očištěna. Opevněný vlak nemohl vjeti do druhého nádraží.

Ve tři hodiny odjela 8. rota na prvé nádraží. Po cestě byla nadšeně pozdravována zástupy obyvatelstva, které radostně přijímalo české vojsko jako své osvoboditele. Na prvém nádraží byly již všechny vlaky českých částí. Jejich lokomotivy i vagony byly ozdobeny chvojím. Po peroně se procházelo mnoho obecenstva. Hudba 3. pluku koncertovala.

Na prvé koleji stál vlak velitele skupiny, k němuž stále přicházeli zástupci nově utvořivší se vlády, aby se s ním poradili.

Těsně před příchodem českých vojsk do Jekatěrinburku popravili bolševici bývalého cara, kterého i s celou jeho rodinou věznili v domě Ipatěva. Carskou rodinu odvezli do lesů. Stihl ji stejný osud, jako bývalého cara.

O zastřelení bývalého cara vydal velitel sucholožské posádky svým vojákům následující rozkaz:

»25. července 1918. Čís. 21. Řadová část. § 1. Oznamuji ustanovení presidia rady dělníků, sedláků a rudoarmejců Uralské oblasti: Poprava bývalého cara Mikuláše Romanova. K červenému městu

Uralu, Jekatěrinburku, se blíží protirevoluční bandy. Původci nesčíslného násilí, spáchaného na ruském národě, korunovanému katu, mohlo by se podařiti utéci a vyhnouti se tak národnímu soudu. Presidium rady Uralské oblasti, vyplňujíc vůli revoluce, se proto

Vlak 3. pluku.

rozhodlo bývalého cara Mikuláše Romanova popraviti. V noci z 16. na 17. července 1918 byla poprava vykonána. Bývalý car byl zastřelen. Rodina Romanových, společně s ním uvězněná, byla v zájmu veřejného klidu z Jekatěrinburku odvezena. Presidium Uralské oblasti. Podepsal velitel sucholožské posádky Běljajev.«

NÁSTUP NA JEKATĚRINBURK PO VÝCHODOURALSKÉ ŽELEZNIČNÍ TRATI

Nástup na Jekatěrinburk po východouralské železniční trati dál se současně s nástupem po západouralské trati.

Po boji u zastávky 88 byl dne 10. června bez boje obsazen Kyštymský závod. Zbytky nepřítele v panice prchly až do Jekatěrinburku. Na stanici Verchnij Ufalej podařilo se nepříteli zadržeti pouze část těchto zbytků.

Nebezpečí, hrozící Čeljabinsku od Jekatěrinburku, bylo prozatím odstraněno. Velitel skupiny mohl hlavní své síly proti nepříteli užíti na druhých úsecích. Bylo třeba likvidovati Troick a zesíliti posádku v Miass.

10. června odjel ze stanice Kyštym pěší výzvědný oddíl. 11. června sborná rota 2. pluku. Na stanici zůstal III. prapor 3. pluku, 3. kulometná rota a kozáci. Před svým odjezdem naznačil velitel skupiny poručíka Palackého velitelem posádky a velitele 3. kulometné roty velitelem stanice. Poručík Palacký přikázal vystaviti na trati proti stanici Mauk polní stráž.

Nepřítel se neočekávaně brzy ze své porážky vzpamatoval. Již 16. června došly zprávy, že obsadil blízký Kaslinský závod. Poručík Palacký vyslal tam 12. rotu, aby vyzvěděla sílu a rozložení nepřítele, popřípadě jej vypudila ze závodu. Rota ještě toho dne ve 12 hodin na povozech vyjela ze stanice. V lese, tři versty před závodem, přenocovala.

Dne 17. června kolem 2. hodiny ranní vystoupila z lesa k závodu. Jedna četa vnikla z jedné strany do závodu a začala v závodě demonstrovat. Ostatní 3 čety nastupovaly frontálně a vypudily nepřítele z jeho zákopů. Jednotlivé výzvědné oddíly pronikaly již do města. Když velitel roty uznal, že závod je obsazen a že by jej se svou rotou neuhájil, dal rozkaz k ústupu. Na závodě Teča, mezi Kaslinským a Kyštymským závodem, nechal polní stráž. V 15 hodin se vrátil na stanici. Ukořistil jeden kulomet. V boji byl 1 raněn a 3 zabiti, mezi nimi praporčík Šindler.

Nepřítel, utrpěv porážku na trati, pokoušel se napadnouti Čeljabinsk po silnici z Jekatěrinburku. Pomocí silné špionáže znal velmi dobře rozložení a síly českých částí. Asi kolem 20. června bylo

hlášeno, že obsadil na silnici Čeljabinsk—Jekatěrinburk osadu Kujaš a že patrně míní nastupovati dále. Byly proto z Čeljabinska rychle vyslány části ke Kujaši, aby nepřítele zadržely. Velitelem těchto částí byl naznačen ruský podplukovník Štin.

Velitel skupiny mezitím obsadil dne 18. června město Troick a likvidoval troický úsek. Jekatěrinburk stále vážněji ohrožoval čeljabinskou skupinu. Plukovník Vojcechovský cítil potřebu Jekatěrinburk obsaditi. Na samaro-zlatoustské trati chtěl obsaditi stanici Berdjauš a odtud s hlavními silami nastupovati na Jekatěrinburk po západouralské trati.

V Kyštymu a na silnici Jekatěrinburk—Čeljabinsk nebylo položení zvláště pevné.

Dne 22. června naznačil velitel skupiny praporčíka Čílu velitelem částí na trati Kyštym—Čeljabinsk. K nástupu po této trati přijel do stanice Kyštym zákopnický oddíl a II. prapor 3. pluku.

Dne 1. července přijel do stanice Kyštym velitel skupiny a dal praporčíku Čílovi poslední rozkazy a pokyny k nástupu.

Rozkaz k nástupu byl dán dne 13. července.

Zněl následovně:

»Praporčík Palacký s III. praporem, 2 děly štábního kapitána Kulikovského, ½ sotní 6. kozáckého pluku, 25 kozáky druhé půlsotni, 10 muži zák. oddílu, kul. oddílem 3, 8 kulomety, 2 pochodovými kuchyněmi vystoupí o jedné hodině noční dne 14. července do Teči a večer 14. července bude nastupovat na Kasli. Za úsvitu 15. července bude útočit a obsadí závod. Vyšle pak hlídky a oddíly na stranu ke Kujaši-Tjubuku k zabezpečení závodu. 15. července k 15 hodinám vystoupí po cestě do Mauk. Pošle hlídku po Bugujanské cestě, aby si zabezpečil své levé křídlo. Podle okolností postará se o likvidaci tohoto směru. Bude hledět, aby 15. července večer obsadil stanici Mauk.

6. a 7. rota II. praporu, zákopnický oddíl, opevněný vlak, 30 kozáků 6. pluku, druhý kulometný oddíl Kolta, 1 bombomet vyjedou dne 14. července o 23. hodině večer ze stanice Kyštym, budou nastupovat na stanici Mauk, kterou dne 15. července obsadí.

5. rota, rychlopalné dělo, 15 kozáků taendské družiny a 1 kulomet druhého kulometného oddílu vystoupí dne 15. července za úsvitu a bude postupovat po Bugujanské cestě na silnici Kasli —

Vjazovaja.

Mauk. Oddíl zákopních děl, 40—50 nemocných, taendinská půlsotňa, 1 kulomet na stanici Kyštym. Dr. Asman — obvaziště oddílu.«

Podle těchto disposic čelný oddíl pod velením podporučíka Čejky vyšel dne 15. července v 1 hodinu ze stanice Kyštym. Po chvíli vyjel za ním opevněný vlak praporčíka Málka, na němž byl velitel kyštymského úseku, praporčík Číla. Asi 3 versty od stanice odbočil celý oddíl na silnici po levé straně trati, vpředu před oddílem i po trati šla četa 7. roty. Asi v sedmi verstách za stanicí narazil oddíl na nepřátelskou polní stráž. Někdo z přední hlídky vystřelil. Podporučík Čejka oddíl zastavil a vyslal četaře Svobodu s četou 7. roty, aby rychle obešel nepřátelskou polní stráž a napadl ji zezadu. Sotvaže se četa rozvinula a došla asi 200 kroků dopředu, uviděla nepřátelský opevněný vlak. Z něho vyskočilo asi 50 mužů a rozvinulo se. Četa 7. roty je okamžitě atakovala, část nepřítele se rozběhla, část se vrátila do opevněného vlaku, který ihned jel kupředu a začal silnou palbu z kulometů i minometů na všechny strany. Při tom se pohyboval vždy 50 kroků kupředu i zpět. Četa

7. roty zaujala výhodnou posici, asi 30 kroků za opevněným vlakem nepřítele.

Když nepřátelský opevněný vlak po útoku 7. roty vyjel kupředu a na všechny strany začal střílet, nastal v oddílu podporučíka Čejky zmatek. Podporučík Čejka a praporčík Boček brzy však uvedli oddíl do pořádku.

6. rotě bylo přikázáno, aby se rozvinula vlevo. 7. rotě vpravo od trati. Obě měly obejíti opevněný vlak nepřítele. Četa 7. roty ostřelovala ze své posice nepřítele tak dlouho, dokud nepodešly roty. Když nepřítel viděl, že křídla postupujících rot by v jeho týlu mu mohla rozebrati trať, ustoupil s opevněným vlakem na 136. verstu před zastávku Jegoza, kde měl hlavní posici.

Po této srážce byl dán oddílu asi 5 minutový oddech. Když byl zjednán pořádek, bylo 6. rotě přikázáno, aby postupovala po levé straně trati. 7. rota postupovala po pravé straně. Ve středu při trati postupovali společně s opevněným vlakem zákopníci. Před roty byly vyslány hlídky.

Nepřítel silně a velmi dobře ostřeloval trať i průseky po obou stranách trati z opevněného vlaku a dvou děl, které stály na cestě za zastávkou Jegoza.

Roty prošly asi 4 versty. Když přišly pod malý, táhlý kopeček, byly přepadeny palbou z pušek i kulometů z hlavní posice nepřítele, asi půl versty vzdálené. Zákopy nepřítele byly do půlkruhu stavěné, ze silných, pokácených stromů, velmi dobře maskované.

Praporčík Boček vyslal ihned četu 7. roty s četařem Svobodou, aby obešla levé křídlo nepřítele a útočila na něho zezadu. Četa tento rozkaz přesně vyplnila.

Současně s touto četou začaly útočiti čelné roty zpředu. Po malé chvíli byl nepřítel úplně rozbit. Část jeho byly ubita, část raněna, část přišla do zajetí. Pouze malé části podařilo se uprchnouti.

Četa 7. roty postupovala dále na zastávku Jegoza, odkud právě odjížděly tři nepřátelské vlaky s opevněným vlakem. Současně se chystala odjeti dvě děla. Postupující četa však začala střílet a přinutila obsluhu děl k tomu, že děla i s koňmi zanechala na zastávce a uprchla.

Při útoku na hlavní nepřátelské zákopy vyšinul se opevněný

vlak praporčíka Málka na místě, kde nepřítel nenápadně povolil koleje.

Ztráty čelného oddílu byly tři ubití a 16 raněných, mezi nimi praporčík Boček. Ztráty nepřítele byly daleko větší, 70 ubitých a 100 zajatých.

Kořist v zákopech a na zastávce byla dvě děla, 6 kulometů, vozy s dělovými náboji, bomby, mnoho povozů, 4 sanitní dvoukolky, 5 kuchyní s připravenou stravou, 2 povozy telefonního drátu, 1 povoz úplně nových telefonních přístrojů, 50 koní, mnoho sedel, řemení a jiného vojenského materiálu.

Po půlhodinovém odpočinku postupovaly roty ze zastávky dále. Když prošly dvě versty, byla zatím opravena trať a k rotám dojel opevněný vlak.

Velitel kolony přikázal rotám stáhnouti se ke trati a nasednouti do výpomocného vlaku. Od každé roty byla vyslána četa, která postupovala s opevněným vlakem.

Tak se jelo asi na půl druhé versty ke stanici Mauk. Nepřítel vystřelil několikráte z děla opevněného vlaku a podjel asi na 200 kroků. Roty se rozvinuly a postupovaly. Pravé křídlo 7. roty obcházelo stanici. Nepřátelský opevněný vlak načal ustupovati. Před stanicí vyhodil most. Do stanice přišly roty v 11 hodin. Na nádraží nebylo ani jediného vagonu. Nepřítel všechny odvezl. Zůstal tam pouze nákladní automobil, na kterém byly naloženy náboje, bomby a papíry. Staniční budovy byly úplně zpustošeny, telegrafní přístroje odvezeny a vodárna poškozena.

V 18 hodin byl most spraven. Bylo při tom spotřebováno 480 pražců.

Na trati ke stanici Ufaleji, na silnici Mauk—Ufalej a na silnici Mauk—Kaslinský závod byly vystaveny polní stráže. Na všechny strany byly vyslány hlídky.

Okolo 20. hodiny přijely první vlaky nastupujícího oddílu do stanice Mauk.

Ve 20 hodin 30 minut za zpěvu po silnici Kasli—Mauk přišel oddíl poručíka Palackého a 5. rota. Vojíni se rozložili na stanici a očekávali své vlaky.

Poručík Palacký o své činnosti hlásil:

»Podle rozkazu vystoupil jsem s III. praporem, 2 děly a 3 četami kozácké eskadrony 6. kozáckého Orenburského pluku ve dvě ho-

diny v noci 14. července ze stanice Kyštym na závod Teča, kam jsem v 6 hodin 15 minut dorazil.

Abych vyplnil rozkaz obsaditi Kaslinský závod, vyslal jsem 14. července v 9 hodin večer 50 jezdců Kaslinské bojové družiny s 20 kozáky s 1 kulometem kolem jezera Alabuga na Tjubukskou silnici, abych ve dvě hodiny v noci přerušil telefonní vedení z Kasli na Tjubuk. S ostatní částí oddílu vyšel jsem v 9 hodin 30 minut večer s úmyslem útočiti na Kasli ze strany mezi jezery Velké Kasli, Kutjaši, Malé Kasli a jezerem Irtjaš. V 5 verstách od závodu vyslal jsem 11. a 12. rotu se 4 kulomety a 15 kozáky. 12. rota měla vystaviti ochranu proti Kujaši, v tom směru poslati hlídky, ve 2 hodiny v noci přerušiti telefonní spojení z Kasli do Kujaše, jednou nebo dvěma četami podporovati 11. rotu a jakmile bude obsazen závod, chrániti jej ze strany od Kujaše. 11. rota měla nastupovati na závod mezi jezery Velké Kasli a Kutjaši za podpory čety od 12. roty.

Mezi jezera Kutjaši a Malé Kasli vyslal jsem četu 9. roty se 150 muži Kaslinské pěší družiny, aby obsadila hřbitov a snažila se dostati až do závodu. Mezi jezera Malé Kasli a Irtjaš, kde jsem očekával silnější odpor nepřítele, vyslal jsem 3 čety 9. roty s 3 kulomety. Jako zálohu jsem si ponechal 10. rotu a kozáky.

Roty obdržely rozkaz dostati se k nepříteli pokud možno co nejblíže a ve 2 hodiny 30 minut nastupovati ze všech stran na závod.

Když se přišlo k posici nepřítele na »ručejných horách«, mezi jezery Malé Kasli a Irtjaš, narazila 9. rota na polní stráž. Byly 2 hodiny 10 minut. Nastal boj. Po krátké, ale silné střelbě byla bodákovým útokem dobyta první nepřátelská linie. Nato i druhá linie. Jakmile byla dobyta prvá linie, přijel štábní kapitán Kulikovský se svou četou děl a úspěšně podporoval útok 9. roty. Nepřítel utrpěl veliké ztráty, nejvíce jeho pravé křídlo, na které útočili kozáci podesaula Borovského.

Nepřítel ustupoval tak rychle, že se mu nepodařilo obsaditi posici za »ručejným« mostem, takže zákopy, které zde měl, byly bez boje obsazeny. Přední části kolem 4. hodiny vstoupily do závodu. V tu dobu vstoupily do závodu i ostatní části.

V závodě nepřítel nekladl odporu. Na ulicích byly ojediněné výstřely. Naše části pronásledovaly nepřítele ve směru na Mauk, kde

měla býti 5. rota. Poněvadž 5. rota tam včas nepřibyla, podařilo se nepříteli utéci po silnici do Mauk.

Naše ztráty: 2 mrtví, 7 raněných. Kozáci: 2 mrtví, mezi nimi i velitel sotni, podesaul Borovský.

Po boji v 10 hodin jsem vystavil polní stráže a dal částem odpočinek v závodě.

Nato přišla do závodu 5. rota. Po obědě ve 3 hodiny vyšel jsem se svým oddílem a 5. rotou do Mauk, kam jsem přibyl v 8 hodin 30 minut večer. 12. rotu s 25 kozáky a 2 kulomety jsem nechal v závodě.

Kořist: 3 kulomety, mnoho pušek, nábojů, telefonních přístrojů, postrojů a kuchyň, 13 povozů s chlebem, oděv, prádlo, hudební nástroje, proviant atd. — Zatímní velitel III. praporu, poručík Palacký.«

Velitel 5. roty o své činnosti hlásil:

»5. rota vystoupila ze stanice Kyštym ve dvě hodiny dne 15. července, šla přes N. Kyštymský závod a dále po Bugujanské cestě. Když došla na kraj lesa, vyslala dopředu hlídku z vojáků, kteří z dřívějších hlídek dobře znali krajinu. Sama postupovala pochodovým pořádkem s bočným chráněním. Cesta byla úzká, písčitá, po obou stranách bažiny s hustým podrostem. Rota byla asi 4 versty od závodu Kyštym, když uslyšela střelbu z Kaslinského závodu a hned nato střelbu od trati.

Asi verstu před bolševickou polní stráží se rota zastavila, vyslala hlídku zjistiti, je-li v zákopech na polní stráži nepřítel. Asi za 15 minut se hlídka vrátila a hlásila, že nepřítel před polní stráží zničil dřevěný most a v zákopech zanechal pouze několik pušek a kotlíků.

Když byl můstek opraven, bylo vysláno 10 kozáků na cestu, která spojuje Bugujanskou cestu se silnicí Kasli-Mauk, aby zjistila, může-li rychlopalné dělo s povozy po ní projeti. Po 10 minutách se kozáci vrátili a hlásili, že cesta je velmi neschůdná, že se po ní jeti nedá. V takovém případě rota daný úkol vyplniti nemohla. Šla tedy pochodovým pořádkem do Kaslinského závodu, kde se připojila k oddílu poručíka Palackého. — Praporčík Mencl.«

Druhého dne 16. července večer dal velitel kolony disposice k dalšímu nástupu. Poručík Palacký měl s 9., 10., 11. a 3. kulometnou rotou, 2 děly štábního kapitána Kulikovského, 2 eskadronami

stepního Orenburského kozáckého pluku a rychlopalným dělem obsaditi dne 17. července stanici i závod Verchnij Ufalej.

Oddíl poručíka Palackého ve 3 hodiny 30 minut vyšel ze stanice Mauk a po cestě Mauk-Ufalej ubíral se k závodu Verchnij Ufalej. Na cestě se od vesničanů dověděl, že bolševici závod opustili a že v závodě jsou již kozáci. Oddíl proto rychlým tempem postupoval. Když přišel do Ufaleje, poslal velitel oddílu praporčíku Čílovi hlášení a vystavil polní stráž před stanicí na trati ke stanici Poldněvaja. Závod Verchnij Ufalej obsadili vlastně kozáci, vyslaní plukovníkem Vojcechovským ze stanice Njazepetrovsk k praporčíku Čílovi.

Stanice Verchnij Ufalej byla opuštěna. Nepřítel se svými vlaky ujel k Jekatěrinburku. Za sebou poškodil všechny mosty. Praporčík Číla přikázal je opraviti. Chtěl pak postupovati dále.

Odpoledne 18. července asi k 6. hodině přišel na stanici Verchnij Ufalej průvod obyvatel a duchovenstva závodu. V průvodu byly neseny ikony a korouhve. Za staniční budovou, kam se přišel velitel kolony podívat, se průvod zastavil. Duchovní začali sloužiti pravoslavné obřady a mezi těmito děkovnými obřady byl podán veliteli kolony, praporčíku Čílovi, chléb a sůl. Když byly obřady skončeny, promluvil k shromážděnému lidu a vojákům nejvyšší z duchovenstva, bílý, vysoký stařec. Mluvil prostě a hluboce. Velitel kolony poděkoval za chléb a sůl a se slovy, že náš úkol není skončen, že půjdeme dále, na západ, zničit nepřítele úplně, se s průvodem rozloučil.

Když průvod odešel, vrátila se hlídka praporčíka Nováčka, která byla vyslána zjistiti, kde je nepřítel. Od železničního zřízence se dozvěděla, že zastávka před stanicí není obsazena, ale že v noci přichází na zastávku nepřátelská hlídka 40 mužů. Byla proto na zastávku ihned vyslána sotňa kozáků. Brzy se vrátila a hlásila, že nepřítel poškodil na zastávce trať, koleje, telegrafní i telefonní vedení a ustoupil.

Rozkaz k dalšímu nástupu byl dán dne 20. července večer. Podle tohoto rozkazu měl ke třetí hodině dne 21. července ze stanice Ufalej vyjeti opevněný, pomocný a sanitní vlak. Na 86. a 85. verstě měl výpomocný vlak opraviti most a pak s ostatními vlaky jeti až do stanice Poldněvaja, kde měl obdržeti další rozkazy. Druhý prapor se svou kulometnou rotou měl zaujati obrannou po-

Oprava mostu na trati Čeljabinsk - Jekatěrinburg.

sici na zastávce 81. Po opravení mostů měl s opevněným vlakem postupovati dále a k večeru vstoupiti do stanice Poldněvaja. Třetí prapor s 3 děly štábního kapitána Kulikovského a s kozáky měl vystoupiti ve 4 hodiny ráno z Ufaleje a po Jekatěrinburské silnici postupovati do Polevskoe, které měl k večeru obsaditi. Později disposice pro tento prapor byla změněna. Neměl jíti pěšky, měl počkati až bude opravena trať a jeti pak ve svém vlaku.

Podle těchto disposic vyjel II. prapor ze stanice Ufalej k rozbořenému mostu na 87. verstě. Tam vystoupil a postupoval na zastávku 81. Před zastávkou byla 7. rota na polní stráži. Byla poslána zpět do Ufaleje, aby poobědvala. Prapor zatím za silného deště postupoval na zastávku 80. Odtud pak dále na stanici Poldněvaja, kam asi v 18 hodin dorazil. Na stanici byla ponechána stráž. Prapor se ubytoval po domech v Poldněvaja. Na polních strážích na trati a v okolí byli kozáci.

7. rota večer vyjela ze stanice Ufalej, od rozbořeného mostu šla pěšky. Přišla do stanice v noci ve dvě hodiny.

Oddíl poručíka Palackého vyjel ve 21 hodin 30 minut. Dojel na zastávku 81. O svém odjezdu hlásil:

»Praporčíku Čílovi: V 11 hodin 45 minut v noci přibyl jsem s prvním vlakem na zastávku 81. Dále jeti nemohu, poněvadž trať není opravena. Vystoupit z vlaku nemohu, poněvadž nemám povozky pro kulomety a ani koní do kuchyně. Vesnice žádná poblíže není. Prosím o rozkazy. Druhý vlak byl z Ufaleje již odpraven. — Poručík Palacký.«

Teprve druhého dne kolem 11 hodiny přijel III. prapor k mostu před stanicí Poldněvaja. Velitel praporu obdržel zde rozkaz se svým praporem ihned vystoupiti a zrychleným tempem postupovati po trati dále. Roty šly po trati, kulometná rota po cestě.

Když prapor došel na zastávku 79, odpočíval. Před zastávku byla vyslána četa 12. roty na polní stráž. S ní vyjela kolejní čtyřkolka s telegrafními zřízenci. Když ujela asi verstu za stanici, začal po ní nepřítel stříleti. Zřízenci utekli do lesa. Poručík Palacký vyslal ihned ostatní tři čety 12. roty na pomoc k polní stráži. Když se čety přibližovaly k polní stráži, bylo slyšet lokomotivu přijíždějícího nepřátelského opevněného vlaku. Na trať byly rychle naházeny pražce, kupředu byla vyslána silná hlídka pod velením důstojnického zástupce Riedla. Když hlídka popošla asi 100 kroků, otevřel po ní nepřítel silnou kulometnou palbu ze svého opevněného vlaku.

Poručík Palacký přikázal 11. rotě zesíliti levé křídlo 12. roty a společně s ní postupovati na zastávku za zbořený most přes řeku Čusovou na pravý břeh řeky.

Mezitím hlídka 12. roty musela ustoupiti. Nepřátelský opevněný vlak podjel blíže k linii obou rot a začal do ní pálit. 12. rota, která neměla kulometů, brzy začala ustupovati. 11. rota, která přicházela 12. rotu zesíliti, když viděla, že ustupuje, vrátila se za most asi půl versty za linii 9. a 10. roty, které byly v záloze. Za ní přišla 12. rota a obě pak se rozložily po obou stranách tratě.

Na pravý břeh řeky byla vyslána po trati hlídka. Brzy se vrátila a hlásila, že prvý můstek za zastávkou nepřítel vyhodil.

Poručík Palacký poslal 9. rotu k 11. a 12. rotě. 10. rota vystavila stráže na pravém břehu řeky. Celý prapor tak přenocoval.

Dne 23. července obdržel praporčík Číla hlášení, že kozáci obsadili Polevský závod a že nepřítel se drží u vesnice Kosoj Brod. Zavolal si velitele oddílů a když se s nimi poradil, dal rozkaz k dalšímu nástupu.

III. prapor měl býti vyměněn II. praporem, měl jíti přes Polevský závod, obsaditi Severský závod a 24. července ve 2 hodiny ze Severského závodu měl nastupovati na Kosoj Brod ze západu.

II. prapor měl vyměniti III. prapor, obsaditi zastávku 78, 24. července ve 2 hodiny vyslati 7. rotu se sotní kozáků do levého boku nepřítele a útočit na Kosoj Brod z východu. Ostatní roty praporu se sotní kozáků měly nastupovati po trati a útočiti na Kosoj Brod zpředu.

Na stanici Poldněvaja zůstala půlrota III. praporu.

Ve 12 hodin byl prapor poručíka Palackého vyměněn II. praporem, který postupoval ihned po trati kupředu k zastávce 78.

III. prapor poobědval a ve 14 hodin vyšel k Polevskému závodu. Oba prapory udržovaly mezi sebou spojení jezdci.

II. prapor v 19 hodin 30 minut došel na zastávku 78, která byla již dvě hodiny předtím obsazena kozáky. 6. rota vystavila stráže a vyslala k mostu hlídku pod velením důstojnického zástupce Knetla. Hlídka brzy se vrátila a hlásila, že pilíř mostu na straně k nepříteli je rozbořen, most uprostřed přeražen a ponořen do vody.

Za mostem u budky na trati byla nepřátelská stráž s kulometem, která hlídku ostřelovala. Velitel praporu hlásil:

»Praporčíku Čílovi. V 19 hodin 30 minut obsadil jsem zastávku 78. Most přes řeku Čusovou na straně k nepříteli poškozen. Na naší straně pilíř stojí. Vodárna poškozena. Udržujeme spojení s Polevským závodem. — Praporčík Němec.«

Nato poslal hlídku 7. roty, aby nalezla přechod přes řeku Čusovou. Celý prapor přespal noc v lese u zastávky. Před mostem byla polní stráž.

Dne 24. července asi ve 3 hodiny obdržel praporčík Němec hlášení od poručíka Palackého:

»Bratru praporčíku Němcovi. Polevský závod. 23. července, 23 hodin 45 minut. Dorazil jsem v 10 hodin večer do Polevského závodu. Zde stojí sice 3 sotni kozáků, ale všechno ve službě. Musím je změnit na polních strážích a vyslat je na hlídky. Dle jejich hlášení má býti Kosoj Brod obsazen nepřítelem, zákopy na Rudniku proti Polevskému závodu. Vyjdu ve 2 hodiny odtud na Severský závod a hned dále na Kosoj Brod. Do Severského závodu vysílám půl sotni kozáků na hlídky. Prosím sděl mi co nového víš o Kosoj

Brodě a kde jsi Ty. Vysílám také naši hlídku na Kosoj Brod. Času však málo. Měli jsme jíti včera. Spojení budu stále udržovat. Artilerie zde dosud není. — Poručík Palacký.«

Hlášení poručíka Palackého v podstatě původní plán změnilo. Ke 4. hodině vysílá praporčík Němec 3 hlídky od 5. roty: levou na Kosoj Brod, aby navázala spojení s poručíkem Palackým, střední po trati, aby vyjasnila, zdali nepřítel opustil zákopy a pravou, aby vyjasnila, kde je konec levého nepřátelského křídla. Asi v 6 hodin vyšel po trati podporučík Čejka se zbytkem 5. roty.

Levá hlídka hlásila:

»Veliteli III. praporu. Kosoj Brod 24. července. 6 hodin 35 minut. Hlídka, vyslaná velitelem II. praporu, praporčíkem Němcem, došla do vesnice Kosoj Brod v 6 hodin 30 minut ráno. Vesnice opuštěna rudoarmejci dnes v noci. Zákopy před vesnicí, jakož i v nedalekém Rudniku opuštěny. II. prapor stál v noci na zastávce 78. Velký most přes říčku zničen. Naše hlídka jde po trati kupředu. Náčelník hlídky desátník 5. roty Štěpán.«

Střední hlídka hlásila:

»Bratře Němče. 24. července v 8 hodin. Došel jsem na zastávku na 44. verstě. Střelky rozbity. Zastávka opuštěna. Asi verstu za zastávkou je vyhozen malý most. Je slyšet stálé výbuchy asi v Mramorskaja. Kozáci obsadili již před námi Kosoj Brod. Jdeme dále k Mramorské. Z nedostatku papíru píši na pohlednici, nalezené v zákopech. Přikládám zároveň leták český i ruský a kus novin. — Praporčík Mencl.«

Za zastávkou na 44. verstě dohonil na koni 5. rotu praporčík Čapek a hlásil, že třetí prapor přichází ke Kosému Brodu a že někteří kozáci oddílu poručíka Palackého vyjeli po cestě ke stanici Mramorské. V 10 hodin 30 minut přišla 5. rota do stanice Mramorskaja.

Podporučík Čejka hlásil:

»Veliteli II. praporu praporčíku Němcovi. 24. července v 10 hodin 30 minut. Stanice Mramorskaja obsazena v 10 hodin praporčíkem Menclem. Po příchodu rot III. praporu na zastávku 77 odešel jsem se svou rotou na stanici Mramorskaja. Na cestě ze zastávky jeden most vyhozen. Stanice poměrně zachovalá, vodárna celá, pouze motor chybí. Pouze jedna hlavní střelka rozbita. U vý-

jezdu všechno v pořádku. Bolševici ustoupili ze stanice v 9 hodin. Odstupují na Uktus. — Podporučík Čejka.«

Po 11. hodině přibyl do stanice Mramorské oddíl poručíka Palackého. Ubytoval se po domech. 12. rota vystavila stráže na silnici za závodem. Odpoledne přibyla na stanici zbývající část oddílu a ubytovala se v domech. U semaforu a na stanici byly vystaveny stráže.

Podle výpovědí železničářů otrávili bolševici studně na stanici skalicí. Bylo proto vojákům přísně zakázáno píti vodu. Ve vesnici u obyvatel bylo mnoho napečeného chleba pro bolševiky. Obyvatelé sami přinášeli jej na stanici. Tam se rozdělil mezi oba oddíly.

Večer praporčík Němec s poručíkem Palackým umluvili další nástup. II. prapor měl nastupovati po trati, III. prapor po silnici Mramorskaja—Gornoščitskoe—Jelizavetskoe—Uktus. 25. července ve 4 hodiny měly se vyslati hlídky, načež oba oddíly v 5 hodin měly vyjíti.

Dne 25. července, když odešla hlídka praporčíka Hrušky ze stanice Mramorskaja po trati kupředu, hlásil praporčík Němec veliteli kolony, že oba prapory v 5 hodin vystoupí k dalšímu nástupu na Jekatěrinburk. Praporčík Číla nato přikázal ničeho do té doby než přijede, nepodnikat. Hlídka praporčíka Hrušky však vrácena nebyla.

Velitel kolony časně ráno se dvěma ruskými inženýry prohlédl zbořený most přes řeku Čusovou. Bylo rozhodnuto postaviti nový, provisorní most dřevěný. Od mostu šel velitel kolony pěšky za prapory. Do Mramorské přišel kolem 11. hodiny.

Když obdržel hlášení, že kozáci obsadili závod Syserstský a pak i stanici Uktus, dal rozkaz k pochodu na Jekatěrinburk.

K 18. hodině vyšel II. prapor po trati k Jekatěrinburku. III. prapor, artilerie a kozáci vyšli kolem 19. hodiny po cestě na Gornoščitskoe. S III. praporem šel velitel kolony. 12. rota zůstala jako ochrana týlu v Mramorské.

Dne 26. července ke 2. hodině přišel oddíl praporčíka Němce na stanici Uktus, kde se k němu připojila hlídka praporčíka Hrušky. Po 4. hodině šel oddíl dále. Roty šly po trati, kulomety po cestě. Do Jekatěrinburku vešly Archierijskou ulicí, kterou prošly a zabočily na Alexandrovský prospekt. V 5 hodin 30 minut potkaly u Carského mostu jezdce, který byl vyslán od plukovníka Vojce-

chovského, aby zastavil kolonu praporčíka Číly. Měla čekati na hudbu a na část kolony štábního kapitána Žáka.

Praporčík Němec vyslal jezdce na kraj města, na Sibiřský trakt, aby čekal na 2. kulometnou rotu. Ta přišla asi v 6 hodin. Šla po Alexandrovském prospektu a u Carského mostu se připojila ke svému praporu.

II. prapor přišel ve 2 hodiny v noci před Gornoščitskoe. Byl uvítán vesničany a duchovenstvem s ikonami a korouhvemi. Nejstarší z duchovních podal chléb a sůl a děkoval za osvobození. Velitel kolony k nim krátce promluvil. Obyvatelé pohostili vojáky a odvezli je na svých povozech k Jekatěrinburku. Kolem 7. hodiny procházel oddíl Uktuskou ulicí, šel na prvé nádraží. Praporčík Němec vyslal za ním jezdce, který prapor na Chlebném náměstí dohonil a vrátil k oddílu praporčíka Němce k Carskému mostu. Tak se celá kolona praporčíka Číly sešla.

Před 10. hodinou přišel podporučík Rýdl s částmi kolony štábního kapitána Žáka. Tyto části nebyly ve službě, byly bez pušek. Podporučík Rýdl krátkou řečí přivítal kolonu praporčíka Číly. Praporčík Číla odpověděl. Okolo 10. hodiny šly obě kolony dále. Po Zlatoustské ulici, přes Vozněsenský a Arseněvský prospekt šly k prvému nádraží. Město bylo ozdobeno červenobílými prapory a bouřlivě vítalo Čechoslováky. Na nádraží přišly obě kolony v 11 hodin. II. prapor se ubytoval v prázdných bolševických vozech, III. prapor ve městě v nedostaveném obchodním domě.

Druhého dne přišla do Jekatěrinburku 12. rota.

DÍL DRUHÝ

ČINNOST PLUKU
PO OBSAZENÍ JEKATĚRINBURKU

PRVÝ NÁSTUP NA PERM

Když byl obsazen Jekatěrinburk, nastala skupině plukovníka Vojcechovského těžká úloha chrániti všechny příchody k městu. Z Jekatěrinburku, důležitého to železničního uzlu, rozbíhala se trať na všechny strany. Bylo nutno na každou trať vyslati ochranu proti možnému nájezdu rudých.

Novopermskou trať ochraňoval II. prapor 2. pluku. Byl na stanici Sabik. Později tuto trať ochraňovaly části 6. pluku.

Západo-uralskou trať ochraňoval III. prapor 2. pluku. Byl na stanici Utkinský závod. Tuto trať, po které se vedl nástup na Perm, ochraňovaly později části 3. pluku. Části 2. pluku byly odeslány na samarskou frontu.

Horno-závodskou trať, vedoucí k Tagilu, ochraňovala 2. rota 3. pluku. Stála na trati asi 3 versty před železničním mostem přes řeku Iset, před stanicí Iset.

Omskou trať, východouralskou trať a severovýchodní trať ochraňovala 1. rota 3. pluku. Měla na každé trati postavenu jednu četu asi ve třech verstách od stanice Jekatěrinburk. Na hornozávodské trati byla dne 27. července obsazena bez boje stanice Iset a následujícího dne stanice Tavatuj. Téhož dne spojil se na zastávce 5 na omské trati opevněný vlak jekatěrinburské skupiny se ščadrinskou skupinou plukovníka Syrového.

Na severovýchodní trati obsadila 5. rota dne 29. července stanici Monetnaja. O nepříteli nebylo ani slechu. Rota vyslala do blízkých dvou vesnic hlídku a před trať postavila stráž.

Počátkem srpna začal plukovník Vojcechovský soustřeďovat všechny své síly k nástupu na Perm. Nástup chtěl vésti po západouralské železniční trati. Dne 3. srpna bylo toto soustředění sil k nástupu hotovo. Mělo se postupovat třemi směry. Po novopermské trati III. prapor 6. pluku štábního kapitána Krejčího, po západouralské trati, kde měl býti veden hlavní nápor, 3. pluk s baterií štábního kapitána Kulikovského a 3. údernou rotou. Po silnici ze stanice Družinino na město Osu dvě ruské roty s kozáky a partizánskými oddíly pod velením ruského štábního kapitána Zadělova.

Když bylo soustředění skončeno, odejel plukovník Vojcechov-

ský z Jekatěrinburku do stanice Kuzino. Za ním přijel III. prapor 3. pluku.

Odpoledne zajel do stanice Utkinský závod, zavolal si k sobě vojáky II. praporu a na strání vedle stanice veselý a spokojený nad vykonanou prací a přesvědčen o dalších úspěších, srdečně s nimi rozmlouval.

Byl ve velmi dobré náladě. Sršel vtipem a ve svou řeč pletl česká slova. Děkoval vojákům za jejich službu. Vzpomněl vystoupení v Čeljabinsku. Bylo prý mu všelijak, když dával rozkaz k vystoupení. Do budoucna prý ničeho nevěděl. Věděl pouze, že navařil kaše. A nyní skoro již celá Sibiř je naše, spojenci prý tlačí na Vologdu.

»Jekatěrinburk chystá zítra pohostit Čechy. Mě již pohostili mnoho a okázale pohostili. Od rot vyšlou se na slavnost 2 až 3 vojíni. Ostatním chystají dárky a dovezou je prý na frontu. Dohoní-li nás,« dodal a významě se usmál. »My budeme možná již v Permi!«

Vojáci se smáli, byli veselí a spokojení. Velitel skupiny je pozdravil, rozloučil se s nimi a odejel zpět do Kuzina, aby připravil nástup na Perm.

Dne 4. srpna před 12. hodinou odjíždí ze stanice Kuzino na stanici Utkinský závod řídit bezprostředně operace na této trati.

Na stanici, kterou ochraňoval II. prapor 3. pluku, bylo velmi málo kolejí. Všech vlaků mělo projeti asi 17. Byly odpraveny jak to bylo možné kupředu.

Velitel II. praporu obdržel rozkaz:

»St. Utka. 4. srpna 15 hodin. Rozkazuji Vám s opevněným vlakem Málka a Dobrovolského, zákopnickým oddílem a 3 rotami Vašeho praporu ihned nastupovati, obsaditi přední posice nepřítele, postupovati na stanici Ilim a dále. Hlavní síly pojedou za Vámi. — Plukovník Vojcechovský.«

Část 5. roty byla právě na strážích. Velitel stráží dostal od velitele roty telefonický rozkaz odvolati ihned stráže a odvésti je k vlaku zákopnického oddílu, kam přibyla 6. a 7. rota.

Velitel praporu zavolal všechny velitele k budce, kde byla hlavní stráž a přikázal:

»Roty nasednou do vlaku zákopnického oddílu, pojedou v bezprostřední blízkosti za opevněnými vlaky. Když začne nepřítel

Jekatěrinburg.

ostřelovati vlaky, vystoupí 5. rota vpravo, 6. rota vlevo od trati. 7. rota bude zálohou a ihned se začne postupovati kupředu. Raněné a ubité přinášet k trati. Velitel praporu bude u trati.«

Když roty nasedly do vlaků, velitel praporu hlásil:

»Plukovníku Vojcechovskému. Stanice Utkinský závod. 4. srpna, 4 hodiny 55 minut. Hlásím, že můj oddíl vyjel. Mám opevněný vlak Málka, dělostřelectvo a tři roty II. praporu (5., 6. a 7. rotu). Kozákům jsem úlohu řekl. Prosím o 10 kozáků, kteří jsou na stanici pro spojení. — Podp. Čejka.«

Na 160. verstě se trať ohýbala vpravo. Za tímto záhybem měl nepřítel zákopy. Měl tak pod ostřelem trať přes cestu. Jakmile uviděl vlaky podporučíka Čejky, začal do nich pálit z pušek i kulometů. Roty ihned vystoupily a podle rozkazu začaly postupovat. 6. rota po krátkém, ale prudkém boji nepřítele zahnala; před 5. rotou, kde stály pouze stráže, nepřítel bez boje ustoupil. Zde byly ukořistěny 2 kulomety Maxim a zajato několik rudoarmejců. Roty

postupovaly dále. Dvě čety 7. roty byly ponechány na cestě od 160. versty na vesnici Permjaki, aby ochraňovaly levé křídlo.

O boji posílá velitel předvoje hlášení:

»Plukovníku Vojcechovskému. 161. versta 4. srpna. Na 161. verstě nepřátelské dělostřelectvo dvakrát zasáhlo Málkův bronevik. Praporčík Málek je lehce raněn. Náš bronevik není poškozen. Nepřítel má před sebou bronevik s jedním dělem. Nepřítel ze 161. versty je vybit a ustupuje. — Podporučík Čejka.«

Roty pak rychle postupovaly. Pravé křídlo 5. roty dostalo se za nepřátelský opevněný vlak. Velitel roty přikázal tento vlak obejíti a znemožniti mu tak odjezd. Nepřítel to však zpozoroval a začal rotu ostřelovat z kulometů a rychle ujel. Byl při tom zabit důstojnický zástupce Dienstbier a dva vojáci. Mezitím došly ostatní roty, byly odslány ke trati. Z každé roty byla vyslána jedna četa, aby po obou stranách trati postupovala před opevněným vlakem jako hlídka. Zbytek nasedl do vlaku a tak se postupovalo dále. V 9 hodin 30 minut byla obsazena zastávka na 152. verstě.

Velitel předvoje o tom hlásil:

»Plukovníku Vojcechovskému. 4. srpna v 9 hodin 30 minut. Obsadili jsme bez boje zastávku na 152. verstě. Opevněný vlak nepřítele je před námi. Postupujeme dále. Prosím dát rozkazy půlrotě 7. roty, která zůstala na 160. verstě na cestě na levém křídle. — Podporučík Čejka.«

Začalo se stmívat. Předvoj postupoval od zastávky dále. Jeho hlídka narazila na 148. verstě na nepřítele, který ihned začal ostřelovati vlaky silnou kulometnou, pušečnou i bombometnou palbou. Vojáci ve vlaku zákopnického oddílu skoro všichni spali. Probudili se a vyskákali do příkopu u trati. Začali nepořádně střílet. Jejich palba těžko se dala zastavit. Velitel předvoje dal rozkaz, aby vlak zákopnického oddílu odjel zpět a dostal se tak z palby nepřátelských kulometů. Na vlak se nachytalo mnoho vojáků a ujeli s ním zpět. Na místě boje zůstalo jich velice málo.

Když se o tom dověděl velitel skupiny, oznámil veliteli II. praporu:

»Veliteli II. praporu 3. pluku. 4. srpna, 23 hodin 45 minut. Přikázal jsem úderné rotě, aby se rozvinula vpravo i vlevo od trati. Seberte Váš prapor do zálohy za údernou rotou u trati. Opevněné

vlaky zůstanou na místě. Vlaky odjedou poněkud dozadu. — Plukovník Vojcechovský.«

Nato roty přenocovaly. Ještě v noci velitel skupiny přikázal:

»Veliteli II. praporu 3. pluku. 5. srpna 0 hod. 35 min. Dejte celý II. prapor 2. pluku za údernou rotu do zálohy. Vyšlete hlídku a stráže vpravo i vlevo od trati. Vlaky budou stát verstu vzadu. Jakmile podejde III. prapor, vyměním Vás a odešlu do vlaku. — Plukovník Vojcechovský.«

Ráno dal disposice k dalšímu nástupu. III. praporu přikázal poslati hlídky, aby vyjasnily síly a rozložení nepřítele, vybíti jej z jeho posic a pokračovati s nástupem na stanici Ilim, kterou pak obsaditi. Úderné rotě a II. praporu přikázal vrátiti se do svých vlaků, jakmile budou změněny III. praporem. 8. rotu si ponechal u sebe jako zálohu.

Když byla změna provedena, rozvinula se 11. rota napravo, 12. rota nalevo od trati. 10. a 9. rota byly v záloze. Dopředu byla vyslána hlídka.

Když vyslaná hlídka se vrátila, velitel předvoje hlásil:

»Plukovníku Vojcechovskému. 5. srpna. 7 hod. 30 min. Podle zpráv je nepřítel na půl druhé versty před námi. Jeho síla neznáma. Vysílám hlídku. — Poručík Palacký.«

Předvoj postupuje velice pomalu kupředu. Velitel skupiny se netrpělivě táže o situaci a o síle nepřítele. Poručík Palacký mu odpovídá:

»Plukovníku Vojcechovskému. 5. srpna v 10 hodin 25 minut. U protivníka na našem levém křídle asi 2 roty se 3 kulomety. Protivník v okopech nebo druhých úkrytech má 2 děla. Mám ještě jednu rotu v reservu. Nalevo vyslal na obchvat půl druhé roty, napravo jednu četu. Další zprávy nemám. Jakmile bude změna, ohlásím. — Poručík Palacký.«

Půlrota 11. roty byla vyslána na obchvat levého nepřátelského křídla, druhá půlrota byla prodloužena četou 10. roty. Další dvě čety 10. roty byly vyslány prodloužit levé křídlo. Do vesnice Permjaki, na levém křídle, byla vyslána hlídka.

Půlrota 11. roty, vyslaná na obchvat, narazila na nepřítele, kterého prudkým útokem zahnala. Tím byl boj rozhodnut. Nepřítel začal na celé frontě ustupovat.

Velitel předvoje hlásil:

»Plukovníku Vojcechovskému. 148. versta. 5. srpna 11. hod. 30 min. Nepřítel z první posice vybit. Našemu broneviku vyňali jednu kolej, takže platforma vpředu se zařezala do země. Podle železničních zřízenců za půl hodiny bude vše spraveno. Pěchota šla dál obejíti vlak, který stojí na stanici: ztráty veliké. Prosím podle možnosti poslati na eventuelní pomoc jednu rotu, která může zatím býti ve vlaku zákopnického oddílu. Na opravu trati naznačil jsem zákopnický oddíl. — Poručík Palacký.«

Nato velitel skupiny přikázal:

»Velitel III. praporu 3. pluku. Budka na 152. verstě. 5. srpna ve 12 hodin 30 minut. Poslal jsem Vám 8. rotu. Dejte ji do vlaku zákopnického oddílu společně s dvěma Vašimi rotami, které jsou nejméně unaveny a jakmile bude trať spravena, pronásledujte nepřítele až na stanici Ilim. Ostatní vlaky pojedou za Vámi. 2 Vaše roty, které jsou nejvíce unaveny, dejte do Vašeho vlaku. Do vesnice Permjaki jsem vyslal jako ochranu proti přepadení zleva 4. rotu a četu kozáků. — Plukovník Vojcechovský.«

Velitel předvoje hlásil dále:

»Plukovníku Vojcechovskému. 146. versta. 5. srpna v 13 hod. 5 minut. Jsem na 146. verstě s celým praporem. Hlídka vyslaná dopředu dosud o nepříteli ničeho nedonesla. Bronevik dosud nepodjel. S velitelem 8. roty jsem byl, ale rota již přišla pozdě, nepřítel ustoupil. Je-li vesnice Permjaki hned na levé straně od dráhy od strážní budky, je tam již 10. rota. Rozdělení rot provedu podle Vašeho rozkazu a jakmile podjede bronevik k Vám, pojedu, doufám už volně, do stanice. K vůli jistotě nechám malou hlídku vpředu u broneviku, takže jízda pojede krokem. — Poručík Palacký.«

Asi v 15 hodin byla stanice předvojem obsazena. Bez boje 9. rota na trati vystavila polní stráž 2 versty před stanicí.

Druhého dne 6. srpna časně ráno vlaky nastupujících částí pomalu se pohybovaly do stanice Ilim. Odtud se mělo postupovati dále. III. prapor byl vystřídán pěším výzvědným oddílem a 3. údernou rotou. Ve 4 hodiny byl dán rozkaz k postupu. Vpředu jely opevněné vlaky, za nimi pěší výzvědný oddíl, zákopníci a 3. úderná rota. Před opevněnými vlaky postupovaly hlídky.

Kolem 6. hodiny vrátila se 4. rota, vyslaná dne 4. srpna do vsi Permjaki k ochraně levého křídla do svého vlaku. Její velitel hlásil:

»Plukovníku Vojcechovskému. 139. versta. 6. srpna v 5 hod.

40 minut. V 5 hod. 30 minut vrátil jsem se pěšky s rotou do vlaku z vesnice Permjaki. V jednu hodinu 6. srpna byl na polních strážích slyšet odjezd tří vlaků ze stanice Sargy do Šalje. Potom bylo slyšet dva velké a jeden malý výbuch na téže trati. — Praporčík Morávek.«

Asi ve 12 hodin obsadil předvoj štábního kapitána Žáka stanici Uň bez boje. Po trati kupředu byla vyslána hlídka. Velitel předvoje hlásil:

»Bratru adjutantu. Stanice Uň. 6. srpna. Prosím následující doložiti bratru plukovníkovi: Mluvil jsem s velitelem dopravy z Družinina, vzatým v zajetí bolševiky a nyní propuštěným. Dali mu následující nám vyřídit: Abychom je na stanici Kyn okroužili a že se vzdají a přidají k nám, aby s námi bojovali proti Germánům. Umluvené znamení — červené prapory na plošinách vagonů. Jedná se zde o zbytek 6. Latyšského Tukkumského pluku 500 lidí (450 bodáků), jejichž velitelem je tovaryš Fridrichson, tento nám vše vzkazuje. Oni se již bíti nikterak za sovětskou vládu nechtějí. U nich je lékař, který má továrnu v Rize — tento dokonce chce — i pro případ, kdyby odjeli z Kyna, na stanici zůstati. Jsou mezi nimi v 3 vlacích pouze Latyši, 500: pak mají dvě děla a 28 kulometů. Cizí element, ruské rudoarmejce, kterých v Kyně 25, odpravuje tento lékař postupně do nemocnice úmyslně. O smýšlení na broneviku nevím. Bronevik, velitel tovaryš Jakulov, stojí asi na 121. verstě a před ním je vyhozen most. Na stanici Uň byla mezi bolševiky větší panika, v rychlosti se odpravovali. V Kalino stojí vagon dynamitu, asi pro Lysvenský tunel. Dnešní nepotvrzená verse je, že na stanici Kyn je nyní 6 vlaků. Jsme na stanici Uň, kde se spravují výhybky a rozebrané koleje. Telegrafní a telefonní aparáty uvezeny. Mezi Uněm a Kynem vyhozeny 3 mosty. Bylo by záhodno, kdyby bratr plukovník dal větší síly k disposici pro stanici Kyn, popřípadě dojel na koni na stanici Uň k dohovoření se. — Štábní kapitán Žák.«

Když na stanici Uň byly výhybky i trať opravena, postupoval předvoj dále ke stanici Kyn. Mezitím přibyly první vlaky na stanici Uň.

Když předvoj dosáhl asi 80. versty, zahlédl nepřítel hlídku a vyjel proti ní s pancéřovým vlakem. Hlídka musela ustoupiti. Na

ústupu se jí podařilo rozebrati trať a tak zameziti další postup nepřítele. Velitel předvoje hlásil:

»Plukovník Vojcechovskému. Nepřátelský bronevik podjížděl k nám i začal ničit trať před námi. Prohnali jsme jej artilerií 37 mm z broneviku Neprašova. Byl souboj mezi naším bronevikem. štábního kapitána Němčinova a nimi. Protivník ostřeluje artilerií náš bronevik. Já se nacházím na Neprašově broneviku. — Štábní kapitán Žák.«

Když se stmívalo, vyjel vlak velitele skupiny ze stanice Úň. Několik verst za stanicí se zastavil. Pozdě v noci dal disposice k nástupu na stanici Kyn.

»Rozkazuji:

I. Pravá kolona: praporčík Čejka se 3 rotami II. praporu, polovinou 2. kulometné roty a jízdním výzvědným oddílem obejde nepřítele zprava. Úloha: vyjíti na cestu, vedoucí ze stanice Kyn přes Kynovský závod na Kušvu a zameziti nepříteli ústup v tomto směru. Jakmile začne boj na stanici Kyn, vyslati hlídku na stanici, neprozraditi se a postupovati tak, aby celá kolona nepřítele obchvátila a stanici obsadila.

II. Střední kolona: štábní kapitán Žák s údernou rotou, poddůstojnickou školou, jednou rotou II. praporu, 37 mm dělem a 2 opevněnými vlaky. Úloha: najíti hlídkami křídla nepřítele, připraviti se, nevstoupiti do boje, ale čekat výsledek obchvatné kolony a pak pronásledovati. Hlavní úloha: nedopustit nepříteli poškodit most.

III. Levá kolona: poručík Rýdl s I. praporem, polovinou 2. kulometné roty a četou kozáků obejde nepřítele zleva, ze strany vesnice Mjahký Kyn, přibližně k 70. verstě na trati a bude útočit na nepřítele zezadu podél trati.

IV. Záloha: III. prapor, jízdní baterie a oddíl pěších rozvědčíků zůstane do dalších rozkazů ve vlaku.

V. Já budu ve svém vagoně.

VI. Spojení s obchvatnými kolonami částmi létací pošty.

VII. Zprávy posílejte každou hodinu.

VIII. Míti na paměti, že přes Mjahký Kyn ke trati do týlu nepřítele bylo již vysláno 10 kozáků, aby poškodili trať a také to, že nepřítel má helmy. — Podepsal plukovník Vojcechovský. Za správnost podpisu: Kapitán Kronkovský.«

Jekatěrinburg. — hlavní prospekt.

Dne 7. srpna brzy po půlnoci vyjel z Jekatěrinburku vlak se štábními oddíly. Byl velitelem skupiny vyzván na frontu. Když přijížděl k 87. verstě, stál v záhybu tratě železniční zřízenec s červeným praporkem. Mával jím, aby vlak se štábními oddíly se zastavil, jelikož zpředu postupovaly vlaky, které byly nepřátelskou artilerií ostřelovány. Strojvůdce, bolševik, však signálu nedbal a plnou parou najel na kozácký vlak. Několik vagonů se rozbilo. Velitel poddůstojnické školy, praporčík Koubek, který při srážce vyskočil z vagonu, byl těžce raněn. Důstojnický zástupce Bret poslal ihned veliteli skupiny hlášení. Velitel skupiny přikázal poddůstojnické škole pomáhati očišťovati trať od trosek. Dopředu byl místo ní vyslán oddíl zákopních děl.

Časně ráno přijel k vlakům předvoje ze stanice Uň vlak III. praporu 3. pluku. Krátce nato dal velitel skupiny jednotlivým oddílům rozkaz zaujmouti výchozí postavení u vlaku úderné roty na 80. verstě:

»Velitelům I. a II. praporu i veliteli poddůstojnické školy, 82.

versta. 7. srpna. 4 hodiny 30 minut. Vysaďte I. a II. prapor a veďte je k vlaku úderné roty. Tam také přijede jízdní výzvědný oddíl a poddůstojnická škola. — Plukovník Vojcechovský.«

K 7. hodině I. a II. prapor přichází na sborné místo. Od velitele střední kolony, štábního kapitána Žáka, dostávají velitelé obou obchvatných oddílů poslední disposice.

Levý obchvatný oddíl v síle 4 rot I. praporu, poloviny 2. kulometné roty s 25 kozáky pod velením podporučíka Rýdla ihned vystupuje a hustým lesem obchází stanici Kyn z levé strany.

Pravý obchvatný oddíl, z něhož byla vyřaděna 5. rota, naznačená do středního oddílu, čekal na příchod jízdní hlídky. K 8. hodině, aniž by vyčkal jejího příchodu, oddíl podporučíka Čejky, 6., 7., 8. rota a polovina 2. kulometné roty s 5 kozáky vyšel ihned do hustého lesa na pravé straně trati. Pruvodčího u oddílu nebylo.

Postupovalo se hustým pralesem, ve kterém orientace byla velmi obtížná. Nedaleko vesnice Ledjanka zastihl oddíl na louce mužíka z Kynovského závodu a vzal si jej za pruvodčího. Aby byl utajen pochod oddílu, vzal oddíl s sebou 3 ženy, které pracovaly v lese a na které narazil.

Pochod po strmých stráních za poledního žáru byl velmi vysilující a obtížný. Na stráni u vesnice Ledjanka byl oddílu dán další odpočinek. Velitel oddílu vyslal pěší hlídku na cestu, vedoucí ze stanice do Kynovského závodu. Nato zavolal k sobě všechny velitele rot a dal jim disposice k boji. Byly provedeny předběžné přípravy. Na pravém křídle měla býti rozvinuta 7. rota, ve středu 8. rota a na levém křídle půlrota 6. roty. K rotám byly přiděleny kulomety. Druhá půlrota 6. roty pod velením praporčíka Knetla dostala úlohu chrániti týl obchvatného oddílu. Měla vystaviti záclon proti Kynovskému závodu, kde podle zpráv byly dvě nepřátelské roty a zjednati spojení se středním oddílem. Po ukončení boje měla se vrátiti do stanice.

Když se vrátila výzvědná hlídka, která na cestě ničeho podezřelého nezpozorovala, pokračoval oddíl zrychleným tempem v pochodu na stanici.

Když prošel asi půl versty, přešel cestu, vedoucí ze stanice do Kynovského závodu a přerval telefonní spojení mezi stanicí a závodem.

Bylo kolem 15 hodin, půlrota 6. roty oddělila se od oddílu, který

pak pokračoval rychle v pochodu. Procházel nejobtížnějšími místy pralesu. Kulomety, které měl na koních musely býti sňaty. K 18. hodině dorazil na návrší severně od stanice Kyn, hustě porostlé lesem. Velitel oddílu dal rozkaz k rozvinutí. Prvé disposice byly změněny, na pravé křídlo byla poslána 8. rota, do středu 7. a na levé křídlo polovina 6. roty. Od 7. roty vyslal velitel oddílu hlídku dopředu, aby určila přesně polohu stanice a nalezla důležitá její místa, vodárnu a strojírnu.

Ještě nebylo rozvinutí rot provedeno, když hlídka narazila na náhodou v lese ukrytého železničního zřízence. Tento utekl na stanici. Hlídka neprozřetelně po něm vystřelila několik ran.

Tím byl obchvatný oddíl prozrazen. Na stanici bylo slyšet manévrování vlaků. Krátce nato hlídka 7. roty se srazila s nepřátelskou. Ozvalo se několik ran a postupně, středem počínaje, bez povelů, začala ohlušitelná palba z pušek a kulometů. Roty s křikem »hurá« útočily na stanici.

Tento předčasný útok, provedený na velkou vzdálenost od stanice, způsobil nepořádek. Roty a čety ztratily mezi sebou spojení, utvořily se skupiny vojínů samostatně postupujících. Někteří odvážní jednotlivci vybíhali daleko kupředu. Část se jich také opozdila. Tím také bylo zaviněno, že 1. četa 8. roty, která byla na pravém křídle roty, zůstala při postupu pozadu, ztratila spojení s ostatními četami a více do boje nezasáhla.

Velitelé rot zastavili palbu a uvedli své roty do pořádku. Mezitím nepřítel, upozorněný železničním zřízencem na obchvatný oddíl, vyskákal z vlaků a rychle se připravil k obraně. Za staničními domky utvořil nepravidelnou linii a pomalu postupoval po návrší nad nádražím, kde zaujal výhodnou obrannou posici.

Postup nepřítele vyvolal u části 7. roty paniku, rota ustoupila zpět. Nepořádek ve středu se proměnil ve zmatek. Velitel 7. roty, praporčík Boček, zadržel ústup a uvedl rotu do pořádku.

Zatím nepřítel rozestavil své kulomety a začal z nich pálit. 8. rota dostala se do prudké palby jednoho z nich, umístěného na náspu sklepa.

Nepřítel, jehož jádro tvořil úderný prapor, složený z internacionalistů Němců a Maďarů, vida, že je úplně osamocen (levý obchvatný oddíl vyšinul totiž vlak s posilou), připravil se k zoufalé obraně.

Situace II. praporu byla kritická.

8. rota, která byla na pravém křídle, dostala se až ku trati, obsadila strojírnu a postupovala k nádražní budově. Z opačného konce stanice blížil se k ní pancéřový vlak nepřítele. Poněvadž na stanici nebylo žádné prázdné koleje, tlačil před sebou ještě jeden vlak, částečně obsazený rudoarmejci. Praporčík Čermák dal rozkaz hoditi rychle na koleje několik pražců a přikázal části roty, která byla na volném prostranství, aby se stáhla na okraj lesa.

Vyšinutí vlaku se nezdařilo. Když vlak s rudoarmejci se přiblížil, otevřela rota palbu z pušek a dvou kulometů pod osobním řízením praporčíka Kukly. Vlak byl rozstřílen. Na pancéřový vlak hodili vojáci 8. roty, ukrytí ve strojírně, několik bomb, aniž by jej poškodili. Pancéřový vlak projel a na záhybu trati se zastavil. Do linie ukryté v lese, vypálil několik dobře mířených kartáčů, kterými způsobil značné ztráty.

Zatím co 8. rota bojovala s pancéřovým vlakem, nepřítel prudkou křížovou palbou s návrší podporoval palbu opevněného vlaku. Po malé chvíli počal se pancéřový vlak vzdalovati. Jednotlivé malé hloučky 8. roty přes prudkou palbu nepřítele postupovaly od strojírny k nádraží a nepřátelským vlakům.

V tu dobu provedla 7. a 6. rota útok a obrátila nepřítele v útěk k vlakům. Prchající hloučky nepřítele dostaly se právě pod palbu vojínů 8. roty, kteří již byli u vlaků. Byly jednak postříleny, jednak zahnány do lesa na druhou stranu tratě. Vlaky, které byly opevněny, byly po krátkém boji dobyty. Nepřítel byl ze stanice vypuzen a nádraží obsazeno. Na pravém křídle 8. roty na trati byla vystavena směrem k Lysvě polní stráž a zhotovena překážka na trati.

Krátce nato přijela na stanici část jízdní výzvědné hlídky 3. pluku s praporčíkem Švicem. Tím bylo zjednáno spojení se středním oddílem, který ke 21. hodině přicházel v řetězích na stanici. S ním přišel i velitel skupiny.

Ke 22. hodině přišla půlrota 6. roty od Kynovského závodu. Dlouho trvajícím bojem byla uvedena v pochybnost o výsledku boje a velmi opatrně postupovala na stanici. S nepřítelem srážek neměla.

K 23. hodině přišel na stanici I. prapor s hloučkem zajatých rudoarmejců.

Střední kolona vystavila na levé straně trati polní stráž a čekala na vystoupení obou kolon. K 9. hodině velitel kolony vysvětlil

oddílu situaci a oznámil mu úkol. Nato 5. a úderná rota vyšly. 5. rota bez kulometů, úderná s jedním kulometem, 5. rota se rozvinula vpravo, úderná vlevo od trati. Štábní kapitán Žák byl v opevněném vlaku.

Roty pomalu hustým lesem, po příkrých stráních postupovaly kupředu až na 78. verstu. K veliteli kolony přibyl ještě pěší výzvědný oddíl a oddíl zákopních děl. Nato se úderná rota setkala s nepřítelem. Velitel kolony o tom hlásí:

»Bratru plukovníku Vojcechovskému. 7. srpna. Hlásím, že moje 4. úderná četa narazila na německou hlídku, která přišla našim zleva dozadu. Po tom byli odraženi. Nařídil jsem prodloužiti frontu reservní četou úderné a proto musel jsem dát do reservy pěší rozvědku. — Štábní kapitán Žák.«

Poddůstojnická škola, naznačená do oddílu štábního kapitána Žáka, dosud nepřišla. Později se to vyjasnilo tím, že na trati v 87. verstě udála se srážka štábního vlaku s kozáckým, úmyslně zaviněná.

Když úderná rota dostala se do boje s nepřítelem, narazila hlídka 5. roty také na nepřítele. Řetěz 5. roty zalehl. Nepřítel nastupoval. Z jeho řetězu bylo jasně slyšet volání: »Tovaryši vorwärts«. Přiblížil se na 15—20 kroků a obcházel pravé křídlo 5. roty. Začal ji ostřelovat křížovou palbou. Velitel kolony o tom hlásí:

»Plukovníku Vojcechovskému. 7. srpna. Praporčík Mencl, 5. roty na pravém křídle prosí o 2 čety, poněvadž nepřítel míní obejíti křídlo jeho roty. Nepřítel úporný, nastupoval. — Štábní kapitán Žák.«

5. rota byla nucena asi na 100 kroků ustoupiti, zalehla a připravila si bomby. Byla vyzvána ze zálohy četa, kterou bylo prodlouženo pravé křídlo. Nepřítel intensivně pracoval. Situace středního oddílu byla dosti obtížná, útočiti frontálně nebylo možným. Muselo se čekat na vystoupení obchvatných oddílů. Štábní kapitán Žák, obávaje se nezdaru, hlásí:

»Bratru plukovníku Vojcechovskému. 7. srpna. Myslím, že bude dobře, když se ihned III. prapor, který je v reservě, pošle kupředu nejméně na výši úderného vlaku, poněvadž německé hlídky přes naše křídla chodí dosti odvážně. — Štábní kapitán Žák.«

Velitel skupiny na toto hlášení přikázal veliteli III. praporu vyslati 2 roty k vlaku zákopnického oddílu.

K 15. hodinám přešel nepřítel od demonstrace k ofensivě.

Hlavní úder vedl na levé křídlo. Útočily dvě roty z praporu internacionalistů, složené z Němců a Maďarů. Rozpoutal se zuřivý boj. Úderná rota byla vynucena přejíti od obrany v protiútok a nástup nepřítele zastavila.

Ze zálohy byla velitelem skupiny vyslána 11. rota do linie.

O boji velitel oddílu hlásil:

»Plukovníku Vojcechovskému. 7. srpna. Na levém křídle nastupoval německo-maďarský nepřítel proti úderné rotě, větší ztráty u nás, mluví se o 8 raněných. Naši museli přejíti v protiútok. 11. rotu jsem dal mezi trať a údernou. Nepřítel se připravuje v řetězu nastupovati podél trati. S opevněným vlakem budu nyní manévrovat. — Žák.«

Nato velitel skupiny povolává k vlaku zákopnického oddílu další dvě roty III. praporu.

Po nezdařeném útoku nepřítele palba utichá a nastává dočasný klid. Nepřítel nepokouší se více o nástup.

K 18. hodinám bylo slyšet dlouho trvající pískot lokomotivy a krátce nato byla u stanice zahájena prudká palba z kulometů a pušek. To pravý obchvatný oddíl vstoupil do boje. Střední oddíl vyslal výzvědné hlídky, aby pozorovaly chování nepřítele. Ke 20. hodině nastupuje oddíl kupředu. K 21. hodině přichází na stanici, která již je obsazena.

Levý obchvatný oddíl vyšel před 7. hodinou z 82. versty západním směrem přes všechny prameny řeky Kyn, obešel Mjahký Kyn na západní straně a přišel na průsek. Šel neprůchodným terénem, 2 versty za hodinu. Když došel k průseku, šel po něm až na 3 versty k trati. Odtud šel po kraji průseku lesem. Půl versty před tratí byla vyslána na trať k železniční budce hlídka. Měla se nepozorovaně dostati do budky, tam si opatřiti nástroje k poškození tratě a jimi na západ a i na východ od budky v nejbližších záhybech poškodit trať.

Za hlídkou šel pomalu oddíl. Na trať vyšel na 70. verstě. Mezitím, co hlídka rozebírala trať na západ od budky, připravil se oddíl k nástupu po trati ke stanici Kyn. Vlevo od trati byla 4. rota, vpravo 2. rota. V záloze za pravým křídlem byla 3. rota. Kromě toho vyslala 3. rota hlídku 15 mužů po trati ke stanici Kumyš. 1. rota šla v zástupu za levým křídlem.

Jekatěrinburg.

Po cestě od trati přes Mjahký Kyn až k veliteli skupiny byly vystaveny spojky ve vzdálenosti 2 verst po 1—2 kozácích.

Roty došly asi 900 kroků, když uslyšely přijíždět od stanice Kumyš vlak. Ten plnou parou vjel na poškozené místo a sjel s náspu. Lokomotiva samočinně začala pískat. Tím byl upozorněn druhý vlak, který v malé vzdálenosti jel za prvním. Když zpozoroval nebezpečí, vrátil se rychle na stanici Kumyš.

3. rota byla vyslána, aby likvidovala vyšinutý vlak, který vezl jízdní oddíl, asi 90 mužů. Mnoho se jich nárazem pobilo, někteří utekli do lesa a někteří byli 3. rotou postříleni. 3. rota vynášela z vlaku sedla, pušky, kulomety a skládala tuto kořist do budky při trati. Zajala i dva rudoarmejce.

Ostatní roty postupovaly dále na stanici Kyn. Mezitím se trať rozebírala na opačné straně asi na pěti místech. Když roty přišly asi verstu za poškozenou trať, vyjeli proti nim tři jezdci, kteří když zahlédli řetěz, rychle se vrátili. Ještě na verstu cesty potkával oddíl hloučky nebo ojedinělé rudoarmejce, ustupující od Kyna. Někteří šli po trati a vzdávali se, někteří utekli do lesa.

Když 3. rota likvidovala vlak, postupovala v záloze za 2. rotou. Na levé straně trati byl velmi neschůdný terén. 4. a 1. rota stáhla se k trati a podle ní v zástupu postupovala. Proti ní jel pancéřový vlak. Tlačil před sebou dosti dlouhý vlak. Jel pomalu, najel na poškozené místo a zastavil se. Pancéřový vlak střílel do linie z minometu.

2. rotě bylo přikázáno, aby likvidovala opevněný vlak. Na její místo po pravé straně trati postupovala 3. rota, která mezitím přišla.

Hlídka 3. roty, vyslaná ve směru na stanici Kumyš, vrátila se k půlnoci.

Dne 8. srpna pracovalo se rychle na očistění trati. Asi v 5 hodin ráno přikázal velitel skupiny poručíku Palackému, aby s třetím praporem vystoupil z vlaku, ochraňoval stanici Kyn ve směru od Kušvy a vyslal dopředu hlídku.

Protože vlaky III. praporu byly právě u rozbitého nepřátelského vlaku, vystoupila jedna rota. Ostatní zůstaly ve vlaku.

Z 12. roty byla vyslána jedna četa pod velením praporčíka Kudrmana jako hlídka podél trati na stanici Kumyš. Ostatní část 12. roty postupovala za hlídkou ve vzdálenosti dvou verst.

Velitel předvoje hlásí:

»Plukovníku Vojcechovskému. 69. versta. 8. srpna v 5 hodin 30 minut. Jsem na 69. verstě. Kozáci, vyslaní Vámi včera na stanici Kumyš, byli podle hlášení ostřelováni ze stanice. Já vyslal silnou hlídku ve 3 hodiny ráno, doposud hlášení jsem nedostal. Vpředu ticho. Za hlídkou šla rota a kulomety. Jakmile mi sem přijedou vlaky, vezmu ještě moje dvě roty a půjdu na stanici Kumyš. Jakmile obdržím hlášení, ihned Vám oznámím. Prosím dát příkaz, aby vlaky našeho avangardu, které já byl nucen poslat nazad i s bolševickým bronevikem a 34 vagonů byly sem ihned vráceny. Já veliteli stanice psal. Ostatní zbývající vagony z rozbitého vlaku možno zatlačit pak na náhradní kolej ve stanici Kumyš, až zde bude kolej očistěna. — Poručík Palacký.«

Hlídka 12. roty dozvěděla se od železničních zřízenců, že stanice Kumyš je opuštěna. Předvoj postupoval rychle na stanici. Brzy nato dostává velitel předvoje hlášení.

»Bratře Palacký. V 7 hodin 45 minut obsadil jsem stanici. Nepřítel s broněvikem opustil stanici ve 3 hodiny. Nedaleko odtud je

slyšeti vlak, asi jejich vlak, nebo broněvik. Je-li možno, pošli ještě rotu. Stanice v úplném pořádku. — Podporučík Miklík.«

Velitel předvoje hlásil obsazení stanice Kumyš veliteli skupiny. Když trosky rozbitého bolševického vlaku byly s tratě očistěny, přední vlaky i vlak velitele skupiny odjel na stanici Kumyš.

Na stanici Kumyš přikázal velitel skupiny vystaviti obranu v síle jedné roty a ráno za úsvitu postupovati dále.

Časně ráno 9. srpna dal velitel skupiny III. praporu a pěšímu výzvědnému oddílu rozkaz postupovat dále a obsadit další stanici Kormovišče.

K páté hodině obdržel z Jekatěrinburku zprávu, že rudoarmejci obsadili ves Jelany, 9 verst od stanice Bilimbaj. Přikázal II. praporu odejeti na stanici Bilimbaj a s ostatními silami pokračoval v nástupu na Perm. Brzy přichází z Jekatěrinburku druhé hlášení praporčíka Číly, že rudí obsadili ves Pyšmu a nastupují na Jekatěrinburk. Velitel skupiny, který až dosud nástupu nepřítele na Jekatěrinburk nepřikládal vážného významu, po této zprávě pochopil v plné míře nebezpečí, které Jekatěrinburku hrozilo. Rázem mění svůj plán nástupu na Perm. Skoro u cíle dává nové disposice, vysílá značné síly k Jekatěrinburku a na lysvenské frontě nechává pouze III. prapor, jehož veliteli přikazuje:

»Veliteli III. praporu 3. pluku. Spěšné. Stanice Kumyš. 9. srpna. 12 hodin 15 minut. Situace v Jekatěrinburku žádá spěšné přemístění značných sil. Abychom to utajili nepříteli a pokračovali v úhroze stanici Lysvě a Kalino, ponechávám Vás s Vaším praporem, zákopnickým oddílem a dvěma opevněnými vlaky v rayoně stanic Kormovišče-Kumyš. S Vámi tu zůstává 4. Orenburský kozácký pluk. S ostatními silami se vracím na Kuzino-Jekatěrinburk, abych tam likvidoval nástup nepřítele. Vaší úlohou jest upevnit se v Kormovišči, vésti čilou hlídkovou činnost na všechny strany, jízdou porušit na trati telegrafní vedení na linii Perm-Čusovaja a čekati na návrat hlavních sil k pokračování nástupu. — Plukovník Vojcechovský.«

Před stanicí Kormovišče, která byla v 11 hodin obsazena III. praporem, byly vystaveny stráže na trati, na Kungurském šosé k vesnici Matvjejevo a k Lysvenskému závodu.

Ostatní části, operující na této trati, spěšně odjížděly k Jekatěrinburku.

BOJE PŘED JEKATĚRINBURKEM

Zatím co na lysvenské frontě bylo dosaženo skvělých úspěchů, hrozilo Jekatěrinburku vážné nebezpečí ze severu. Nepřítel znal podrobně rozložení českých vojsk. Jeho vojenské velení mistrně toho využilo. Čeljabinskou skupinu očekávaly těžké úlohy.

Dne 8. srpna, kdy téměř všechny síly čeljabinské skupiny stály na lysvenské frontě, obsadil nepřítel vesnici Baltym, 18 km severně od Jekatěrinburku a postupoval na Pyšmu.

Od Pyšmy k Jekatěrinburku od rána táhla se dlouhá řada povozů vesničanů, utíkajících před postupujícími bolševiky.

Nepřítel byl dobře zpraven o každém kroku českých částí i o jejich silách. Vyčkal vhodný moment k napadení a přešel na tagilském a verchoturském úseku k aktivní činnosti.

Na tagilském úseku obsadil dne 7. srpna stanici Tavatuj, kterou chránily části Kurgánského praporu.

Na verchoturském úseku obsadil vesnici Baltym, kterou ochraňovali kozáci vojenského stařešiny Kručinina.

Praporčík Číla vyslal poslední svou zálohu z Jekatěrinburku. 10. a 11. rotu 2. pluku. Do Čeljabinska poslal následující zprávu:

»Ve 14 hodin 8. srpna. Předávám velmi důležitou zprávu o stavu na sever od Jekatěrinburku. Rudí táhnou několika směry na Jekatěrinburk a u mne k obraně skoro nic není. Rudí se vyskytli u Bilimbaje, Chrompika, útočí na Tavatuj, který leží na dráze tagilské. obsadili již vesnici Baltym v 12 verstách od Jekatěrinburku na sever a stále postupují. Jest jich okolo 2.000. Na dráze Jekatěrinburk-Tjumeň u stanice Baženovo objevila se banda v síle 300 lidí. Tam vyslán důstojnický oddíl z Jekatěrinburku. Síly v Jekatěrinburku jsou úplně nedostatečné, proto pošlete okamžitě posilu, hlavně kulomety. Na frontách jsou 3 roty Kurganského praporu, jeden pancéřový vlak, 3 roty 2. pluku, 6 sotní kozáků. To vše je na pěti místech a na nádraží nemám kromě pomocné roty a roty 2. pluku ve strážích více nic.«

Tutéž zprávu podal plukovníku Vojcechovskému do stanice Kumyš. Plukovník Vojcechovský nepřikládal však nástupu nepřítele na Jekatěrinburk vážného významu. Teprve, když praporčík Číla mu dne 9. srpna hlásil, že nepřítel postupuje na vesnici Pyšmu a

že posice českých částí je v osmi verstách od jekatěrinburského nádraží, v plné míře pochopil nebezpečí, které Jekatěrinburku hrozilo. Mění celý svůj plán a téměř u cíle, před obsazením stanice Lysva, dává hlavním svým silám rozkaz, aby odjely k Jekatěrinburku.

Do stanice Bilimbaj, odkud přišlo hlášení, že rudí obsadili ves Jelany, posílá II. prapor. Sám s I. praporem, 3. údernou rotou a baterií Kulikovského jede do Jekatěrinburku, kam přijíždí 10. srpna po 20. hodině.

Dne 11. srpna přikázal veliteli II. praporu, aby se svým praporem odjel ze stanice Bilimbaj do stanice Družinino. Prapor přijel do stanice večer. Velitel praporu, praporčík Němec, přejal na této stanici velení úseku od kapitána Zadělova a nařídil vystaviti polní stráže na západní straně stanice v lese.

Mezitím v Jekatěrinburku se formoval oddíl pod velením štábního kapitána Žáka z částí, které 10. srpna večer přijely z lysvenského úseku. Oddíl měl odejíti k vesnici Pyšmě. Kulomety, náboje a potraviny měly býti vezeny na povozech.

Okolo 12 hodin vyšel oddíl od nádražní budovy. Provázela jej hudba. Přes nepohodu a množství bláta vyprovázelo jej obyvatelstvo daleko za město. K večeru přibyl oddíl k vesnici Pyšmě. U vesnice odpočíval. Dosti pozdě večer byla třetí úderná rota a I. prapor 3. pluku pod velením podporučíka Rýdla vyslána na obchvat nepřátelské posice. Štábní kapitán Žák zůstal v Pyšmě.

Podporučík Rýdl se svým oddílem nepozorovaně obešel závod Mědný Rudnik, kde dostal od ruské důstojnické roty dva průvodce, ruské důstojníky. Nepozorovaně přešel řeku Pyšmu, šel lesem stále na západ nepřehledným terénem, nízkým hustým podrostem na měkké, rašelinovité, místy bahnité půdě. Šlo se husím pochodem, vpředu pěší hlídka, vzadu kozáci. Kolem půlnoci dal velitel oddílu rozkaz k přenocování a vystavil stráže na všechny strany.

Druhého dne 12. srpna ve 3 hodiny vyšel oddíl od místa, kde přenocoval husím pochodem směrem severovýchodním, až přišel na křižovatku cest. Odtud šel směrem jihovýchodním a přišel na cestu paralelní s Verchoturským šosé.

Rozvinul se v řetěz po obou stranách cesty a postupoval směrem jižním. Zprava 2. rota, potom 3., 4. a úderná, v záloze za levým křídlem 1. rota. Cesta vedla k Mědnému Rudniku. Když oddíl

přišel na dohled k závodu, změnil frontu, pravé křídlo se zatočilo o 45° a celý řetěz postupoval pak kolmo na Verchoturské šosé. Když ušel asi 300 kroků, narazilo levé křídlo a střed na nepřátelské boční polní stráže, které po prvních výstřelech utekly. Pravé křídlo narazilo potom na pravé křídlo nepřátelských posic před vesnicí Pyšmou, nepřítel zákopy rychle opouštěl a utíkal k Baltymu.

Současně načal nastupovati frontální oddíl. Levé křídlo, 3. úderná, 4. rota a četa 3. roty pronásledovalo nepřítele severovýchodním směrem na dominující vyvýšeninu a zaujalo linii na severovýchodním jejím okraji. Protože artilerie oddílu tuto vyvýšeninu ostřelovala, posunula se linie ještě kupředu. V tomto rozložení zůstala 4. rota a část úderné roty až do příchodu dvou rot 6. pluku od frontálního oddílu, z posic u Pyšmy. Mezitím podešel z Baltymu nepřátelský řetěz až na 200 kroků a načal ostřelovati linii z kulometů a pušek. 1. rota prodloužila 3 četami levé křídlo. Dostala rozkaz předběhnouti řetěz a zaskočiti nepřítele, utíkajícího od posic u Pyšmy k Baltymu.

4. četa této roty s praporčíkem Nekvasilem byla v záloze za levým křídlem 1. roty. 3 čety 1. roty přešly šosé. 4. četa, která mezitím došla k šosé, vyslala po něm hlídku k vesnici Baltymu. Hlídka se vrátila a hlásila, že nepřítel nastupuje z Baltymu po šosé v kolonách.

Praporčík Nekvasil rozvinul 4. četu v řetěz, odkryl palbu po nepříteli, který právě docházel a poslal hlášení. Velitel roty, vida nastupujícího nepřítele, vrátil se se svými třemi četami k šosé a celou rotu po obou jeho stranách rozvinul.

Mezitím rozvinul se i nepřítel a načal na 1. rotu nastupovati. Velitel roty žádal kulomety. Dostal jeden kulomet od 1. kulometné a jeden od úderné roty. Současně úderná rota spojila se s pravým křídlem 1. roty. Postup nepřátelských posil byl zastaven. Nepřítel tlačil na levé křídlo, kde byli úderníci, ale byl odražen. Nato začal obcházeti levé křídlo 1. roty tak, že jeho jednotlivci přiblížili se k řetězu 1. roty až na 300 kroků. V tu dobu byl udělán v 2. a 3. rotě pořádek a když byla vyjasněna situace, bylo levé křídlo 1. roty prodlouženo. Tím nepřítel, obchvacující levé křídlo středu 1. roty byl zastaven. Nepřátelská linie však stále přesahovala levé křídlo. Teprve, když přišly části frontálního oddílu, vyslané do boku jeho pravého křídla, bylo toto nebezpečí úplně paralisováno.

Tavatuj — Dynamitka.

Nejlevěji byli potom kozáci, pak 2. a 3. rota 3. pluku, ve středu 1. rota a část úderné roty. Na pravém křídle část úderné roty, 4. rota a 1 četa od 3. roty 3. pluku. Později přibyly sem ostatní části frontálního oddílu, dvě roty 6. pluku, dvě roty 2. pluku a Kurgánská rota.

Středu, 1. rotě, došly patrony. Nepřítel, odražený na levém křídle, dral se na střed. 1. rota připravovala se k bodákové obraně.

V tu dobu přitáhli dělostřelci štábního kapitána Kulikovského sami, bez koní, dělo po šosé na 15 kroků před linii a štábní kapitán Kulikovský prvním výstřelem zničil kulomet, ostřelující linii středu. Následujícími ničil nepřátelský řetěz tak, že jej donutil k zastavení nástupu a konečně k ústupu. Nato dal rozkaz postupovati kupředu. Z obou křídel přišla však hlášení, že nejsou vyrovnána. Střed tedy zůstal stát a štábní kapitán Kulikovský rozčilen podjel sám s dělem na následující výšinu a odtud střílel do vesnice. Chtěl zbořiti most těsně za vesnicí, aby zamezil cestu ustupujícímu nepřátelskému trénu. Mezitím křídla se vyrovnala a linie postupovala za

štábním kapitánem Kulikovským. Na pravém křídle, kde nepřítel dosud neustoupil, protože na něho nebylo nastupováno, ustupoval bez vážného odporu. Když pravé křídlo došlo na pole s vysokým obilím, těsně před vesnicí Baltym, posunulo se doleva, protože obilí ztěžovalo postup. 4. rota přišla vlevo od šosé, roty 6., 2. pluku a Kurgánská rota vpravo. Takto postupující linii ostřeloval ještě nepřátelský kulomet z jižního cípu vesnice. Když se linie přiblížila, zmizel.

Vesnice byla prázdná, vše bylo vyvezeno. Linie prošla vesnicí a došla k říčce. Pravé křídlo se stáhlo a přešlo říčku po mostě, levé křídlo přešlo doleji po kládách. Za říčkou se linie opět rozvinula do původních formací a zalehla. Dopředu byli vysláni kozáci.

Asi za tři čtvrti hodiny byla linie odvolána do vesnice Baltym. Kurgánská rota vystavila před říčkou polní stráže.

O průběhu tohoto boje poslal štábní kapitán Žák veliteli skupiny, plukovníku Vojcechovskému, následující hlášení:

»Hlásím, že grupa ve 12 hodin 30 minut zaňala Baltym po velmi úporném nepřetržitém boji od 7 hodin ráno trvajícím. Nyní ochraňuje se baltymská posice ze severu proti event. kontratace nepřítele. Boj s nepřítelem byl nanejvýš úporný, v takovém stupni ještě nikde v Rusku nezažitý. Nepřítel vrhal se již vybit ze 3 linií zákopů v kontrataku. Maďaři stříleli se stromů tehdy ještě, když linie již přešla. Průměrně větší ztráty mají dvě roty: 1. rota 3. pluku a 3. úderná. Základní chybou bylo, že pro dodání povozů jsme se včera opozdili s přibytím do Pyšmy, pročež nemohl býti končen téhož dne obchvat. Bratr podporučík Rýdl potřeboval 5 hodin dnes ráno k obchvatu z místa, kam včera přibyl. Poněvadž bylo nepřátelských sil mnohem více než našich, nemohl obchvátiti úplně protivníka a jej rozhromiti, nýbrž musel se omeziti pouze na obchvat západního křídla protivníka. Následkem toho uspěla nepřátelská baterie utéci. Rýdlova obchvatná grupa octla se potom v ohni ze tří stran, z kterých na ni byly podnikány protiútoky. Až do zaujetí vesnice Baltymu bylo nutno od bolševiků každou píď země vydobývati. Nepřítel sice na některých částech fronty utíkal, ale většinou veškeren jeho duch byl houževnatý. Protiútoky v Kyně proti tomu byly hračkou. Naše ztráty ještě nezjištěny. Ztráty protivníka menší než v Kyně. Protivník sice ustoupil, ale možno říci, že běžel ještě v dosti obstojném pořádku. Vyslána dvojí rozvědná

hlídka: Na Mostovskoe a jedna na Tavatuj. Ještě se kozáci z této rozvědky nevrátili. Co se týká dalšího, jsem následujícího mínění: Kdybychom nyní odešli do Jekatěrinburku, nepřítel, kterého je ještě dost, by zaňal všechno zpět. Proto myslím v každém případě zůstati v Baltymě přes noc a zítra jednati podle okolností. Nástup nyní jest vyloučen, poněvadž mužstvo bylo po celou noc venku a některé roty dokonce ani nepopily čaje. Velice těžce průchodným terénem, lesnatým a bahnitým, dosti nápadně unaveni. Dodatkem hlásím, že jedna sotňa kozácká, Orenburská, zachránila situaci. Když totiž obchvatná grupa obdržela protiútok ze tří stran, kozácká sotňa prospěla tím, že útočícím bolševikům přišla v týl. Prosím o bližší ukázání, týkající se odprávky do Jekatěrinburku či dalšího nastupování na Mostovskoe; zároveň hlásím, že nepřítel včera obdržel velikou posilu, kterou dnes již vrhl do boje a že tedy existence jeho síly na tomto účastku jest ještě vážná. Ovšem vše závisí ještě od výsledku rozvědky. Nějaká menší část protivníka odešla na Tavatuj, o druhé části předpokládám, že se stáhnula na Mostovskoe. Hlásím, že patron a povozů nedostatek.

Hlavní útok byl proveden na obchvatnou naši grupu. Úžas nou houževnatost protivníka vysvětluji následujícím:

1. Měli velice energického a vojensky úplně vzdělaného a duchapřítomného velitele, který zná obdivuhodně manévrovat částmi v řetězu.

2. Němečtí instruktoři. Vidno z toho, že podle německého způsobu měli na posici velmi málo a vzadu v reservách téměř vše. Ústup podle rakouského vzoru. Dáti několik ran kulometem, několik pušečných salv a potom ústup, stále prodlužujíce a opakujíce tuto proceduru. Opevnění vesnice Baltym podle německého vzoru. Pevnost v malém. Všechny zahrádky, domy se zákopovými jamami. Střílejí se stromů. Pochod do boje v maskách. Německá šturmová taktika.

3. Mobilisovaní udržováni úžasným terorem, za linií ruských linie Maďarů a matrosů a potom jízda s kulomety. Když někdo ustupoval bez pušky, musel se pro ni vrátiti, zadržela ho hnízda a rozstřílely kulomety.

Námi vzato asi 5 kulometů, 50 pušek, množství jich je po lese nesebráno.

Přibližné ztráty nepřítele: 400—500 raněných a asi 80 mrtvých.

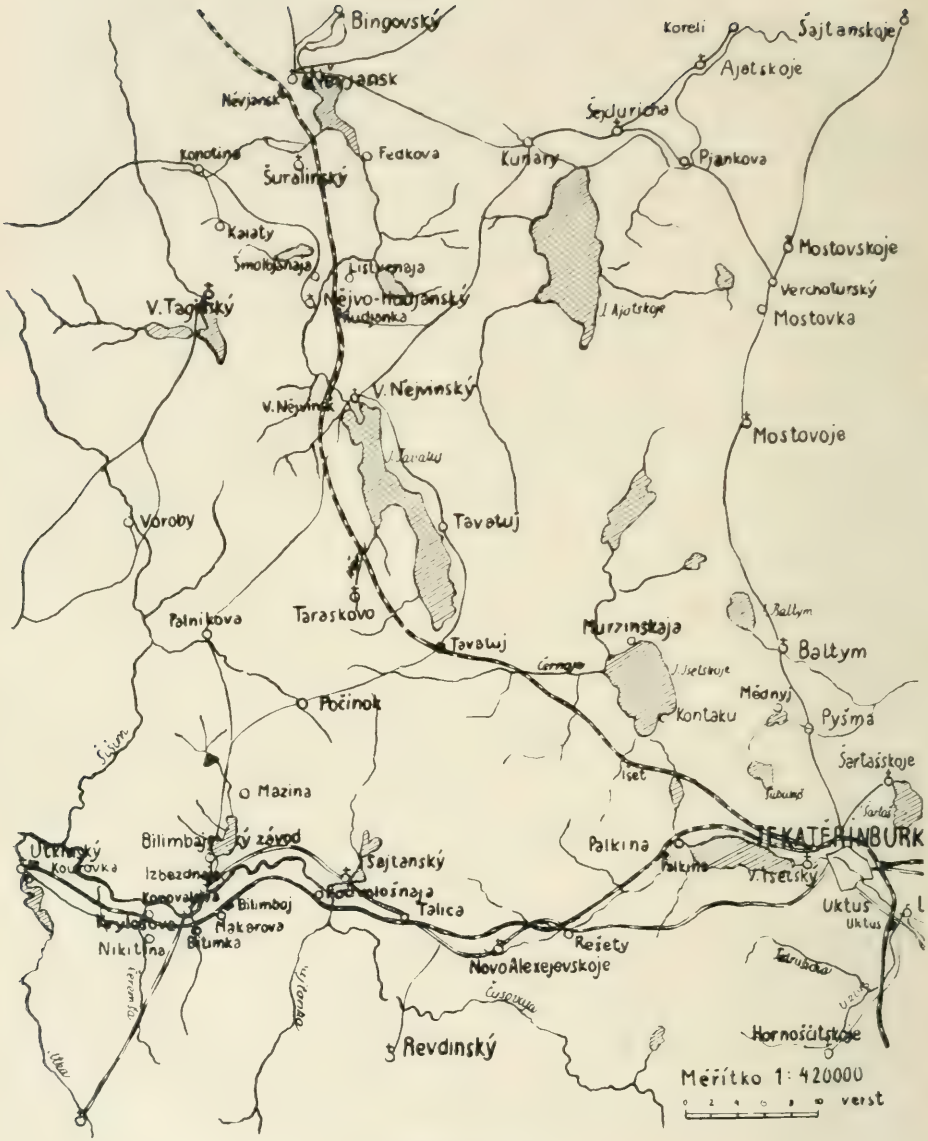

Tagilský úsek.

BOJE NA JEGORŠINSKÉM ÚSEKU

Porážkou nepřítele u Baltymu nebezpečí pro Jekatěrinburk minulo. Nepřítel, kterému se nepodařil nástup na Jekatěrinburk ze strany severní, pokouší se o nástup z druhých stran, od měst Krasnoufimska, Něvjanska a Jegoršino.

Na Krasnoufimském úseku stál proti nepříteli ve stanici Družinino II. prapor 3. pluku.

Na něvjanském úseku ve stanici Tavatuj stály části 2. a 6. pluku.

Na jegoršinském úseku na stanici Monetnaja na severovýchodní trati stál Kurgánský prapor poručíka Pejřila.

Plukovník Vojcechovský rozhodl se likvidovati nejprve jegoršinský úsek. Určuje k tomu úkolu oddíl štábního kapitána Žáka. Časně ráno dne 15. srpna odjíždí s I. praporem, pěším výzvědným oddílem 3. pluku, 3. údernou rotou a baterií Kulikovského do stanice Monetnaja, zde si do svého vagonu zavolal všechny velitele rot a velitele I. praporu a přikázal:

»Obchvatný oddíl 4. rota s 20 kozáky pod velením praporčíka Morávka vyjde přes Blagodatné Rudniky za nepřátelské posice a zadrží nepřátelský opevněný vlak, který bude před čelným oddílem ustupovat tím, že vytrhá koleje.

Čelný oddíl, jakmile dojde hlášení, že 4. rota v týlu vytrhala koleje, bude nastupovat a zničí nepřítele v jeho posici na 47. verstě.«

Praporčík Morávek vyšel se 4. rotou, 2 kulomety a 20 kozáky od vlaků ze stanice Monetnaja přes Blagodatný Rudnik k říčce Ručej Gremučij. Odtud hlásil:

»Plukovníku Vojcechovskému. 15. srpna v 15 hodin 25 minut. Přešel jsem řeku Ručej Gremučij. Průvodce nemám. Řídím se mapou, kterou jsem si opatřil v Blagodatnyj. Jdu dále. — Velitel 4. roty praporčík Morávek.«

Když přišel na výši nepřátelských posic, hlásil:

»Plukovníku Vojcechovskému. 15. srpna v 16. hod. 25 min. Přešel jsem říčku Černuju, 2 versty od trati. Jdu na sever. — Praporčík Morávek.«

Odtud šel oddíl cestou, jdoucí ve dvou verstách paralelně s tratí na sever až na výši 40. versty trati, kde cesta protínala průsek. Po průseku pustila se rota kolmo na trať.

Na 40. verstě na východní straně trati je průchodná bažina, porostlá jehličnatým lesem a podrostem, na západní straně trati je mírná vyvýšenina, kolem které se trať zatáčí k západu, porostlá také lesem, ale s řidčím podrostem.

Na trať vyšla nejdříve hlídka a s ní 8 mužů s nástroji na rozebrání tratě. Měli rozebrati vnější kolej záhybu nejdříve na straně k frontě a potom ke stanici Kruticha. V době, kdy rozebírali trať, byla rota rozestavena pro případ útěku nepřítele nebo jeho opevněného vlaku z posice. 4. četa v řídkém řetězu na východní straně trati. 10 kozáků chránilo její levé křídlo. Jedna četa na západní straně trati v řetězu kolmo na trať na výši rozebraného místa. V rayoně 1. čety byly umístěny dva kulomety. 2. četa na pravém křídle 1. čety; její linie se ohýbala od linie 1. čety do pravého úhlu na západ. 3. četa v záloze, na západní straně vyvýšeniny, v týlu 1. a 2. četa, která později vystavila stráž proti rozebrané trati ke stanici Kruticha.

Když čety přešly od průseku na západní stranu tratě a začaly se rozestavovati, přijel k hlídce, rozebírající koleje, nepřátelský jezdec. Byl ihned stržen s koně a odveden do lesa.

V té době jela lokomotiva ze stanice Kruticha. Byl to obrněný vlak. Projel volným tempem od Krutichy k posici, aniž by zpozoroval již téměř rozebranou trať. Po jeho odjezdu rozebrala se trať úplně.

Rota rozložena v řetězu, očekávala frontální nástup. Když se stmívalo, bylo slyšet slabou střelbu z pušek a několik ran z děla. Za chvíli utíkalo od fronty po trati asi 7 lidí. Byli obchvatnou kolonou vyzváni, aby složili zbraň, čehož neuposlechli a utíkali zpět. Řetěz po nich vystřelil a dva ubil. Hned nato 4. rota přetrhla telefonní vedení se stanicí. Během 10 minut přijel od posice nepřátelský obrněný vlak a vyšinul se.

Linie 1. čety ihned otevřela po něm palbu. Opevněný vlak načal střílet z kulometů a z děla, ale bezúčelně, poněvadž byla úplná tma. Asi ke 23. hodině střelba z obou stran umlkla. Ke 24. hodině byla vyslána k trati hlídka, která se měla pokusiti hoditi bomby do opevněného vlaku. Musela se však vrátiti, poněvadž bolševici sami začali po ní házeti bomby. 4. rota zůstala rozložena v řetězu až do rána, do příchodu 2. roty. Nepřítel se několikráte pokoušel v noci o útěk.

Frontální kolona začala nastupovat o 18. hodině. Od předních stráží rozvinula se do řetězu. Napravo od trati Kurgánská, nalevo 3. úderná, po trati opevněný vlak. Terén byl bažinatý, porostlý, vysokými stromy a podrostem. Místy museli se nastupující broditi po pás vodou. Nepřítel měl posici mezi 37. a 38. verstou.

První na nepřítele narazila kolem 20. hodiny hlídka Kurgánské roty. Úderná rota obešla pravé nepřátelské křídlo a současně s Kurgánskou rotou a opevněným vlakem atakovala nepřátelskou posici. Po krátkém boji byl nepřítel vypuzen a ve zmatku utíkal ke stanici Kruticha. Byly ukořistěny zbraně i náboje. S ustupující pěchotou rychle ujížděl i nepřátelský opevněný vlak. Na 40. verstě na poškozeném místě se vyšinul.

4. rotu, která mezitím byla rozložena blíže nepřátelského opevněného vlaku, změnila 2. rota. Tato vyšla ve 2 hodiny dne 16. srpna od linie předních stráží po trati. Na schůdnějším terénu rozvinula se do řetězu a postupovala po obou stranách tratě. Když posádka nepřátelského opevněného vlaku uviděla postupující řetěz 2. roty, vztýčila bílý prapor. 2. rota ihned obsadila opevněný vlak, posádku vyvedla a vzala s sebou. 4. rota se stáhla a odešla zpět do svého vlaku, s ní šla posádka opevněného nepřátelského vlaku.

2. rota vystavila polní stráže ve směru ke stanici Kruticha a čekala na příchod dělníků k odklizování vlaku.

Kolem 10. hodiny přijel k místu, kde byla trať poškozena opevněný vlak čelné kolony. S ní přijel štábní kapitán Žák.

K poledni přibyla 1. rota a vyměnila 2. rotu na polních strážích. 2. rota odešla do svého vlaku.

Ve 13 hod. 15 minut byla trať spravena. Štábní kapitán Žák žádal velitele skupiny, aby dal rozkaz vlakům jeti dopředu. Když vlaky podjely, část 1. roty nasedla do opevněného vlaku a jela kupředu. Za ní hnuly se i ostatní vlaky. Dojely bez srážky asi na 46. verstu. Zde nepřítel zpozoroval opevněný vlak a načal ho ostřelovat. Jeden granát prostřelil osobní vagon opevněného vlaku, narazil na tendr a explodoval. Z tendru začala téci voda. Vojáci i zřízenci rychle ucpávali díry hadry. Vlak vyjel ještě z průkopu na násep.

Štábní kapitán Žák o tom hlásil:

16. srpna.

»Bratru plukovníku Vojcechovskému.

Posice nepřítele na 49. verstě má dvě děla. Myslím, že dlouhá posice pro terén plný bahna nemůže býti. Rozvinul se dělostřelecký souboj, jeden granát trefil osobní vagon broněviku, který dosti poškodil. 2 ranění, jeden těžce; tendr také trefil, takže z vrchní části teče voda. Nutno přislat prapor a údernou rotu. Obchvat nemožný, také sotňa kozácká neobešla. Štábní kapitán Žák.«

Když vlak vyjel z průkopu, vystřelil z děla, při čemž bylo zpozorováno, že dělo je poškozeno. Nepřítel to také zpozoroval a rozjel se proti němu. Opevněný vlak rychle ustupoval. Rychle musely také ustupovati vlaky celé kolony. 1. rota vystoupila z vagonů a v průkopu zatarasila trať. Nepřátelský opevněný vlak dojel k průkopu a dopředu vyslal silný řetěz po obou stranách tratě. Řetěz došel na svah kopce a začal ostřelovati 1. rotu, která se právě shromažďovala k odchodu. Rota se rozvinula, nastupovala na kopec, zatlačila nepřátelský řetěz a na kopci se zakopala. Nepřátelský řetěz se zakopával pod kopcem. Na výši své linie měl opevněný vlak.

K 1. rotě podešel pěší výzvědný oddíl a sotňa kozáků. Pěší výzvědný oddíl zalehl za 1. rotu, kozáci byli rozděleni na obě křídla. Ostatní části spaly ve svých vlacích. Pouze štábní kapitán Kulikovský přitáhl v noci k obrněnému vlaku jedno dělo. V tomto rozložení se zůstalo až do rána.

Ve 21 hodin velitel skupiny přikázal:

»Zítra v 7 hodin vystoupí 2., 3. rota, pěší výzvědný oddíl, 2 děla štábního kapitána Kulikovského a beze ztrát obsadí stanici Krutichu. Nalevo od trati bude nastupovat 2. rota, vpravo 3. Vpředu půjde pěší výzvědná hlídka, která první musí naraziti na nepřítele, boje se však nezúčastní. Každá rota bude míti dva jezdce a 5 kulometů. Jakmile nastupující část narazí na nepřítele, zalehne odkryje palbu ze všech kulometů a pušek. Palbu bude udržovati 5 minut. Pak rychle přeběhne kupředu a opět zahájí palbu.«

Velitel skupiny celou noc byl ve svém vlaku mezi stanicí Monetnaja a Kruticha.

Dne 17. srpna ráno byla 1. rota odvolána do vlaku. Pěší výzvědný oddíl vyšel kupředu. Za ním vyšla 2., potom 3. rota. 1. rota měla ve vlaku poobědvati a se 4. rotou a 3. údernou postupovati v záloze za předvojem.

Velitel pěšího výzvědného oddílu, který postupoval vpředu, hlásí:

»Veliteli pluku. 17. srpna. Nepřítel jest mezi 49. a 50. verstou. Je jej vidět přebíhat. Jeho síly ještě neznám. Velitel pěšího výzvědného oddílu praporčík Klofec.«

Na nepřátelskou posici, která byla asi na 51. verstě, narazil nejprve pěší výzvědný oddíl. Posice měla 4 řady mělkých zákopů. Téměř v prvé řadě měl nepřítel dělo, které několikráte vystřelilo do řetězu. Štábní kapitán Kulikovský je však prvou ranou rozbil.

Boj, který se rozpoutal, byl velice krátký. Nepřítel ustoupil do 3. linie. Roty postupovaly za ním a bez boje obsadily 2. linii jeho zákopů.

Mezitím nepříteli, ustoupivšímu do 3. linie, přispěly na pomoc části, které byly na stanici Kruticha. Pravé křídlo nepřítele přesahovalo levé křídlo předvoje a hrozilo, že je obejde. Byl proto vyslán na levé křídlo pěší výzvědný oddíl a 3. úderná rota.

Prodloužení levého křídla trvalo dlouho, takže nepřítel měl dosti času, aby mohl evakuovati stanici a rozbíti výhybky. Když bylo levé křídlo 2. roty prodlouženo, postupovalo se dále. Nepřítel nevyčkal boje a bez velkého odporu ustoupil. Velitel 3. roty, který se svou rotou byl na pravém křídle, hlásí:

»Plukovníku Vojcechovskému. 17. srpna ve 2 hodiny 45 minut. Stanice Kruticha byla obsazena. Koleje jsou poškozeny, vedení přerváno. Postupujeme dále. — Praporčík Hladký.«

Od 2. a 3. roty byla vyslána četa na polní stráže na trati před stanicí. Zanedlouho podjely ke stanici i vlaky. V 16 hodin vyměnila 4. rota na polní stráži před stanicí čety 2. a 3. roty.

Velitel 4. roty hlásí:

»Plukovníku Vojcechovskému. 17. srpna v 17 hodin 10 minut. Polní stráž jsem postavil dvě versty od stanice, poněvadž dále vpředu není příhodného terénu. 2 versty před námi stojí opevněný vlak rudých. Když jsme procházeli les, rozutekla se před námi nepřátelská polní stráž, která stála za stanicí. Byl zadržen jeden zajatec. — Praporčík Morávek.«

Později hlásí:

»Plukovníku Vojcechovskému. 17. srpna, 17 hodin 45 minut. Hlídka se vrátila, opevněného vlaku není. Trať je nepřítelem rozebrána, na 55. verstě jedna kolejnice, na 56. verstě opět jedna kolejnice. Mezi 55. a 56. verstou jsou na trati pohozena silná dřeva, mezi

56. a 57. verstou kolejnice rozšířeny, za 58. verstou jest spálen můstek. — Praporčík Morávek.«

Později hlásí:

»Plukovníku Vojcechovskému. Polní stráž. 17. srpna v 19 hodin 45 minut. Podle Vašeho rozkazu vyslal jsem hlídku 32 mužů, která mně hlásila následující: ve vzdálenosti 4 verst od mé polní stráže nepřátelského opevněného vlaku více není. Na 55. verstě nepřítel vytrhl jednu kolejnici (levou). Na dvou kolejnicích na pravé straně jsou vytrženy hřeby. Hlídka pokračuje v dalším postupu. — Praporčík Morávek.«

Teprve však po 8. hodině začal nástup. Ze stanice Kruticha vyjel opevněný vlak, za ním výpomocný vlak, do kterého nasedla 1. a 4. rota a pak vlak I. praporu. Vlak štábu pluku, 3. úderné a baterie Kulikovského zůstal na stanici.

Předvoji bylo přikázáno rychle nastupovat. Protože však trať byla na několika místech rozebrána a všechny můstky zničeny, postupovalo se pomalu. K 10. hodině došel předvoj k většímu rozbořenému můstku. Poněvadž bylo vidět, že oprava můstku si vyžádá delší doby, vyslal velitel předvoje 1. rotu, aby obsadila vpředu větší most a udržela jej za každou cenu. O něco později hlásí:

»Veliteli pluku. 18. srpna v 10 hodin 10 minut. Jsem na 58. verstě, kde je rozbořen most. Oprava mostu vyžádá si času 3 hodin. Na nepřítele jsme narazili na 59. verstě, jeho sílu prozatím neznáme. Byla pouze pušečná palba. — Podporučík Rýdl.«

Asi 2 versty od posledního zbořeného můstku narazila jedna rota na nepřátelský opevněný vlak a na celý nepřátelský řetěz. Rozvinula se a několikráte odrazila nastupující nepřátelskou hlídku. Velitel předvoje vyslal jí 4. rotu na posilu. Dříve, nežli došla 4. rota k linii 1. roty, přišel od velitele skupiny rozkaz, aby I. prapor se vrátil na stanici Krutichu.

I. prapor byl vyměněn Kurgánskou rotou.

V době změny podjel nepřátelský opevněný vlak a ostřeloval dělníky, pracující na správě mostu na 59. verstě.

Pozdě večer odejel velitel skupiny s pěším výzvědným oddílem, I. praporem 3. pluku a baterií Kulikovského do Jekatěrinburku. Později odjela do Jekatěrinburku i úderná rota. Na stanici Kruticha zůstaly části Kurgánského praporu.

PRVÉ BOJE NA TAGILSKÉM ÚSEKU

Plukovník Vojcechovský se rozhodl likvidovati nebezpečí, které hrozilo Jekatěrinburku z tagilského úseku, kde na stanici Tavatuj stály 2 roty od 6. a 2. pluku. K nástupu na tomto úseku soustředil se na stanici Tavatuj I. prapor, pěší výzvědný oddíl, 6., 8., 9. a 10. rota 3. pluku.

Dne 23. srpna odejel s praporčíkem Čílou z Jekatěrinburku na stanici Tavatuj, aby mohl osobně říditi nástup na stanici Verch-Nějvinsk. Do Tavatuje přijel časně ráno. Kolem 11. hodiny zavolal k sobě jednotlivé velitele a sdělil jim plán nástupu.

Podle tohoto plánu měl obchvatný oddíl, I. prapor, 9., 10. rota, pěší výzvědný oddíl 3. pluku a baterie štábního kapitána Kulikovského pod osobním velením plukovníka Vojcechovského skrytým pochodem dostati se podél východního břehu jezera Bolšoj Tavatuj k závodu Verch-Nějvinsk, vzíti závod útokem, obsaditi stanici Verch-Nějvinsk a zameziti cestu ústupu nepřátelským silám, soustředěným na zastávce 118 a ve vesnici Taraskovo. V případě, že by III. prapor 2. pluku, který byl spěšně zavolán, přibyl včas na stanici Tavatuj, měl obchvatný oddíl obsaditi současně se stanicí Verch-Nějvinsk i stanici Rudnja.

Celý oddíl, 6. a 8. rota 3. pluku, jedna četa děl, opevněný vlak a eskadrona kozáků měl začíti čelný nástup, až obchvatná kolona zahájí boj a pak se spojiti s obchvatnou kolonou. V případě, že by III. prapor 2. pluku dojel na stanici Tavatuj po vystoupení obchvatného oddílu, měl se zúčastniti boje s čelným oddílem.

Vlaky po odchodu obchvatného oddílu měly jeti zpět ze stanice Tavatuj na zastávku 119. Roty čelného oddílu měly vystoupit z vlaku a zůstati ve stanici.

Velitelem čelného oddílu naznačil praporčíka Čílu. Později své rozhodnutí ohledně vlaků změnil a přikázal všechny vlaky nechati ve stanici.

Obchvatný oddíl vystoupil ze stanice Tavatuj ke 21. hodině bez III. praporu 2. pluku, který ještě do stanice nepřijel. Postupoval v pochodovém tvaru, chráněný předvojem. Cesta ze stanice Tavatuj byla blátivá. Oddíl postupoval velmi pomalu, zdržován děly, která se silně bořila. Kolem třetí hodiny přicházel k vesnici Tavatuj. Na

kraji lesa před vesnicí se zastavil a očekával návratu ubytovatelů, kteří byli posláni do vesnice. Že ves Tavatuj není obsazena nepřítelem, věděl velitel skupiny z hlášení kozáků, kteří před tím projeli celou vesnici.

Když ubytovatelé se vrátili, podešly roty skrytě k vesnici a rozešly se do naznačených domů.

Praporčíku Čílovi, veliteli čelné kolony, bylo přikázáno:

»Praporčíku Čílovi. Spěšné. 24. srpna. Přišli jsme do vsi Tavatuj ve 3 hodiny 30 minut ráno a budeme dnes 24. srpna ve vesnici odpočívati. S úsvitem 25. srpna budeme pokračovati v nástupu. Dne 24. srpna ukládám Vám obsadit dynamitový závod, který je v 7—8 verstách od Vás na břehu jezera proti vsi Tavatuj. Tam podle zpráv je pouze 200 rudých. Obstarejte povozy a vyšlete pro I. prapor, 2. roty III. praporu, oddíl pěších rozvědčíků, eskadronu a jízdní baterii, proviant (chléb, konservy). Pošlete mně telegram, zdali jej máte. — Plukovník Vojcechovský.«

K poledni zavolal si plukovník Vojcechovský praporčíka Morávka a přikázal mu, jako veliteli předvoje vystoupiti v 18 hodin s I. praporem, nepozorovaně po jednotlivcích dostati se z vesnice, shromáždit celý prapor pod kopcem, kam má přijíti eskadrona jízdy a postupovati na závod Verch-Něvjinsk. Zastaviti se před závodem v takové vzdálenosti, aby prapor nebyl pozorován nepřátelskými polními strážemi.

Za praporem měl jíti velitel skupiny s ostatními částmi.

O něco později přikázal veliteli čelného oddílu:

»Praporčíku Čílovi. Spěšné. Ves Tavatuj, 24. srpna ve 14 hodin. Dosud ke mně nepřijela česká eskadrona, která mně je nejvýše nutna. Dnes v 18 hodin hodin postupujeme dále, přenocujeme v lese a zítra 25. ráno budeme útočiti na stanici a závod Verch-Nějvinsk. Neodjela-li ještě eskadrona ze stanice Tavatuj ke mně, vyšlete ji okamžitě. Průvodcem jí bude kozák, kterého posílám s tímto rozkazem. Nechť velitel eskadrony co nejdříve mě dohoní. Plukovník Vojcechovský.«

Ve Verch-Nějvinském závodě podle zpráv přeběhlíků mělo býti kolem 1000 mužů pěšího a okolo 400 mužů jízdního vojska.

K 19. hodině I. prapor 3. pluku byl již celý za vrchy za vesnicí. Velitel praporu hlásil plukovníku Vojcechovskému, že se

svým praporem vystoupil v 18 hodin 30 minut, aniž by dočkal příjezdu české eskadrony.

Asi ve 3 verstách od vesnice Tavatuj eskadrona předvoj dohonila. Praporčík Morávek přikázal jí předjeti předvoj na 5. verstě a utvořiti tak záclon, aby jízdní nepřátelskou hlídkou nebyl postup předvoje objeven.

Eskadrona předjela a postupovalo se dále.

Po chvíli uviděla jízda vpředu oheň a zastavila se. Myslela, že narazila na nepřátelskou polní stráž. Předvoj došel a praporčík Morávek vyslal kupředu hlídku. Ta vyjasnila, že jsou to obyvatelé s povozy, jedoucí kamsi pro mouku. Hřáli se u ohňů.

Povozy byly ihned odpraveny do týlu a předvoj postupoval dále. Došel až na 2 versty k rozcestí Kunarského šosé u cesty od Tavatuje. Na cestě byla vystavena polní stráž a předvoj přešel nalevo od cesty do lesa, kde přespal. Praporčík Morávek přikázal veliteli eskadrony vystaviti na kopci na cestě před Verch-Nějvinskem polní stráž a odjel nazpět k veliteli skupiny.

Kavaleristé polní stráž nevystavili a hlásili, že se nemohli pro neschůdnou cestu dostaviti k naznačenému místu. Asi ve 4 verstách od předvoje se velitel skupiny s ostatními částmi zastavil. Veliteli čelného oddílu přikázal:

Kapitánu Čílovi. 24. srpna ve 23 hodin 30 minut. Přikazuji Vám ráno 25. srpna nastupovati. V případě, že jste obsadil dynamitový závod proti vsi Tavatuj, není potřebí tam ponechávati pěchotu. Ponechte tam pouze stráž a několik jezdců pro spojení se mnou, vesnicí Tavatuj na loďkách. Ve vsi Tavatuj v dvoupatrovém domě, kde byl ubytován můj štáb na návsi proti sovětu je ponechán kozácký strážný. Tam posílejte všechny telegramy a hlášení. Nastupujte s počátku ne zvláště energicky, abyste neměl zbytečných ztrát, ale jakmile se objeví účinky obchvatné činnosti, nebo když těchto příznaků nebude, tu počínaje 12. hodinou, nastupujte. Vaším úkolem je pomoci mně zničiti nepřítele. Budete-li nečinným, postavíte mne do těžké situace. Kdy a jak máte nastupovat, uznejte sám. Já jsem nyní 12 verst k severu od vsi Tavatuj a zde budu přenocovat. Mezi 3. a 4. hodinou načnu další nástup. Plukovník Vojcechovský.«

Mezitím 8. rota vyplňovala rozkaz velitele čelného oddílu a obsadila dynamitový závod.

Kolem 15 hodin vystoupila ze stanice Tavatuj a s průvodčím

postupovala na závod. Kulometů neměla. Po úzké cestě podél západního břehu jezera Bolšoj-Tavatuj postupovala husím pochodem k dynamitovému závodu. Tempo bylo pro pokročilou dobu zrychleno. K 18. hodině přišla k zimní cestě, vedoucí z vesnice Taraskovo do vesnice Tavatuj kolem jezera Malý Tavatuj. Do závodu zbývaly asi 2 versty. Velitel roty vydělil 2. četu praporčíka Hudečka k ochraně svého týlu s úlohou vystaviti záclon u jezera Malý Tavatuj směrem ku trati a udržovati spojení s ostatním oddílem. Na spojení byli ponecháni 2 kozáci.

Současně sestavil plán nástupu na závod.

1. četa měla nastupovati na závod frontálně z jižní strany, připoutati na sebe nepřítele a vyslati hlídku podél břehu jezera. 3. a 4. četa, vedena velitelem roty, měla nastupovati na závod ze strany západní a severní, nepřítele obklopiti a zameziti mu ústup.

Po krátkém oddychu se čety rozvinuly. Když prošly asi verstu, narazila první četa na nepřátelskou polní stráž, vystavenou několik kroků před závodem. Stráž utekla do závodu. Nepřítel upozorněn střelbou na nástup, ukryl se v závodě, který byl obehnán vysokou ohradou ze dříví, domky a kůlnami. Zahájil palbu. U vrat závodu postavil samočinnou zbraň.

Přes obtížný terén a nepřátelskou palbu přiblížil se řetěz 8. roty řídkým lesem k závodu. V 50 krocích před ohradou se zastavil, zahájil několik minut palbu, načež se vrhl do útoku, prorazil ohradu a vnikl do závodu. Nepřítel ve zmatku prchal k jezeru. Levé křídlo 3. čety praporčíka Bumerle rychle se zatočilo k jezeru, aby prchajícímu nepříteli zamezilo cestu ústupu, zastihlo však pouze poslední utíkající hloučky nepřítele.

V 19 hodin 30 minut byl závod obsazen. Síly, kterými měl nepřítel závod obsazen, obnášely 50 mužů pěchoty s jednou samočinnou zbraní a 10 jezdci. Ztráty při obsazení závodu nebyly žádné. Nepřítel měl 3 mrtvé a několik raněných.

Kořistí byly dva telefonní aparáty, 10 pušek, náboje, 20 kožichů, helmy, pláště, 5 koní se sedly a j.

Velitel roty předpokládal, že v závodě přenocuje. Vystavil proto polní stráž na trati úzkokolejné trati směrem k zastávce 118.

Krátce poté, když polní stráž byla vystavena, narazila na ni silná nepřátelská hlídka, vyslaná ze zastávky 188. Na západní straně

závodu byla rovněž zpozorována nepřátelská partie s kulometem, kterým střílela do závodu. Nepřítel vyslal ze zastávky posilu.

Velitel roty stáhl polní stráž do závodu. Na cestě srazila se polní stráž s nepřítelem, jehož v přítmí těžko bylo rozpoznati. Došlo k malé bodákové šarvátce, při níž byl raněn jeden střelec.

Stmívalo se. Posice závodu byla k obraně nevhodná, poněvadž závod byl v dolině u starého jezera. Velitel roty dal rozkaz k odchodu a závod vyklidil.

Za úplné tmy nastoupila rota zpáteční cestu. Na křižovatce zimní cesty se k ní připojila 2. četa, která chránila rotě týl.

K půlnoci došla na stanici Tavatuj a nasedla do svého vlaku.

Dne 25. srpna časně ráno došel plukovník Vojcechovský se svými částmi k předvoji a dal rozkazy k dalšímu nástupu. Předvoj měl postupovati podél Tavatujské cesty, dojíti na rozcestí Kunarského šosé a Tavatujské cesty a pak po obou stranách Kunarského šosé postupovati na závod i stanici Verch-Nějvinsk. Jízda měla objeti nepřátelské polní stráže a závod Verch-Nějvinsk ze strany východní a poškoditi trať asi ve dvou verstách jižně od stanice Rudjanka. 9., 10. rota, pěší výzvědný oddíl a baterie Kulikovského byly u velitele skupiny jako záloha.

Předvoj v pochodovém tvaru dospěl na kopec, kde v noci měla státi polní stráž. Odtud kupředu lesem byly po obou stranách trati vyslány hlídky. Za nimi po obou stranách trati postupoval celý předvoj. V lese chytil několik lidí z Verch-Nějvinského závodu. Zeptal se jich na rozložení nepřátelských polních stráží. sešel s cesty a postupoval lesem po její západní straně. Když došel do boku nepřátelské polní stráže, uslyšel střelbu. Obrátil se vpravo a útočil na kopec od západu.

Polní stráž nepřítele ihned utekla na následující kopec, na kterém se shromažďovaly jednotlivé hloučky překvapených rudoarmejců. Předvoj spolu s 9. rotou v rychlém běhu útočil na tento kopec. Po krátké přestřelce hloučky na kopcích, jakož i posádka závodu utíkala na stanici Verch-Nějvinsk a k Rudjance.

Postupující části řetězu prošly závod. Když přicházely k stanici, dojel štábní kapitán Kulikovský s jedním dělem do linie řetězu, postavil nenápadně dělo na hrázi u vrat závodu a čekal až ze stanice pojede opevněný vlak. Vlaky nepřítele odjížděly spěšně k Rudjance. Poslední vyjel vlak s několika vagony. Když vyjel ze

stanice, vypálil po něm štábní kapitán Kulikovský z děla. Rána zasáhla lokomotivu a silně ji poškodila. Vlak se zastavil. Ve vagonech byly povozy a kuchyně.

Nato I. praporem byla bez boje obsazena stanice a rozebrány koleje nejdříve k zastávce 118 a pak k Rudjance. Roty I. praporu se rozložily v řetězu asi 200 kroků od stanice směrem k zastávce 118. Velitel předvoje hlásil:

»Veliteli pluku. Verch-Nějvinsk, 25. srpna v 9 hodin 45 minut. Stanice obsazena, trať proti zastávce 118 se rozebírá, proti Rudjance také. — Praporčík Morávek.«

Velitel skupiny s 9. a 10. rotou, pěším výzvědným oddílem a baterií Kulikovského vyjel za předvojem z lesa na otevřené prostranství. Prošel asi půl versty a byl neočekávaně ostřelován nepřítelem s druhého kopce.

Vše zalehlo. Velitel skupiny skryl se se svým štábem nalevo od cesty. Povozy s potravinami a náboji byly odeslány zpět do lesa.

Velitel skupiny zavolal si k sobě velitele 9. roty a přikázal mu: »Můj hochu, vezměte rotu a jděte po cestě do útoku.«

Mezitím dělostřelci se připravili ke střelbě. Několik jich bylo ihned raněno.

9. rota po obou stranách cesty se rozvinula v řetěz a utíkala dopředu. V patách za ní jel štábní kapitán Kulikovský s jedním dělem.

Kulomety byly rozestaveny na vyvýšeninách před 10. rotou a ostřelovaly kopec před postupující 9. rotou. Dělo, které zůstalo státi na místě, první ranou zasáhlo zákopy na hřebenu kopce. Nepřítel opustil rychle svou posici a utíkal k závodu.

10. rota a pěší výzvědný oddíl postupoval s velitelem skupiny za 9. rotou. Ta prošla východní okraj závodu a blížila se k trati. Ještě před závodem předhonil ji štábní kapitán Kulikovský s jedním dělem. 9. rota právě podcházela k trati, když ujížděl k Rudjance nepřátelský opevněný vlak. Za ním ujížděl vlak s několika vagony, kterému štábní kapitán Kulikovský rozbil lokomotivu.

Mezitím obsadil I. prapor stanici a vystavil ochranu proti Rudjance. Když velitel skupiny přišel na stanici, určil 10. rotu k ochraně stanice, 9. rotu jako ochranu na trati proti stanici Rudjance. V závodě zůstala 1. rota. Kapitánu Čílovi přikázal:

»Kapitánu Čílovi. Velmi spěšné. 25. srpna v 11 hodin. Stanice

Dělostřelecká baterie kpt. Kulikovského.

i závod Verch-Nějvinsk námi obsazen. Postupujte rychleji, abyste se mohl s námi spojiti. — Plukovník Vojcechovský.«

Před ochranou k stanici Rudjanka se objevil nepřátelský opevněný vlak a střílel kartáči do 9. roty. Praporčík Hůrka žádal o posilu. Velitel skupiny přikázal praporčíku Morávkovi, aby vyslal 4. rotu. Praporčík Morávek hlásí:

»Veliteli 3. pluku. Stanice Verch-Nějvinsk. 25. srpna v 11 hodin 30 minut. Na posici u mne je 3. a 2. rota, 4. rota poslána zpět na stanici. Vyslal jsem hlídku k zastávce 118, aby propátrala cestu jim vstříc. — Praporčík Morávek.«

Hlídka se vrátila a hlásila, že se blíží nepřátelský opevněný vlak. Praporčík Morávek vystoupil kupředu. Hlásí:

»Veliteli 3. pluku. Stanice Verch-Nějvinsk. 25. srpna ve 13 hodin 15 minut. Rudí ustupují ze zastávky s opevněným vlakem. Jdu jim stříc. — Praporčík Morávek.«

Nato dojel k linii I. praporu nepřátelský opevněný vlak s řetězem vpředu. Současně byl předán rozkaz velitele skupiny postu-

povati na zastávku 118. Roty ihned postupovaly kupředu po pravé straně trati.

Jakmile nepřítel viděl proti sobě řetěz, bez odporu rychle ustoupil. Při ústupu bylo ubito několik rudých. Roty postupovaly dále. Prošly bez odporu asi 6 verst. Praporčík Morávek hlásí:

»Veliteli 3. pluku. 416. versta. 25. srpna ve 14 hod. 12 min. Jsem na 416 verstě. Po prvém střetnutí s nepřítelem, ve kterém bylo ubito několik rudých, nepřítel neklade odporu. Bronevik odejel zpět na zastávku 118. Trať se více nerozebírá. — Praporčík Morávek.«

Roty prošly ještě asi půl versty lesem. Došly k planině. S protějšího kopce planiny, vzdáleného asi 250 kroků, byly náhle překvapeny silnou palbou z pušek a kulometů. Současně načal střílet i nepřátelský opevněný vlak. Roty bez zastavení rychlým tempem postupovaly po planině proti řetězu nepřítele, který zalehl, silně střílel a vyčkal nástup na vzdálenost muže proti muži. 2. rota, která postupovala přes planinu, dostala se do bočné nepřátelské palby a obdržela veliké ztráty.

Na levém křídle vpravo od trati došlo k boji muže proti muži. Na pravém křídle pokoušel se nepřítel o obchvat. Praporčík Morávek žádal o prodloužení pravého křídla. Velitel skupiny vyslal ze své zálohy četu 10. roty. Po paralisování nepřátelského obchvatu nepřítel ustoupil. Na místě boje ležely desítky mrtvých.

Postupovalo se dále. Řetěz značnými ztrátami silně prořídl. Šlo se asi 1000 kroků hustým lesem. Levé křídlo vpravo od trati zůstalo značně pozadu následkem palby kulometů opevněného nepřátelského vlaku. Střed narazil na nepřítele.

Načala prudká střelba. Linie se v lese zastavila. Nepřítel začal obcházet levé křídlo. Bylo nebezpečí, že zajde do týlu. Nálada u vojáků byla velmi skleslá. Praporčík Morávek dal rozkaz ustoupiti 300 kroků zpět a žádal velitele skupiny o posilu.

Hlásil:

»Veliteli pluku. 25. srpna v 16 hodin. Bolševici obcházejí naše pravé křídlo, následkem čehož jsme ustoupili. Prosím, je-li možné, prodloužiti pravé křídlo. — Praporčík Morávek.«

Mezitím co roty po svém ústupu zaujímaly novou linii, přibyla k řetězu četa 1. roty s praporčíkem Petrem. Praporčík Morávek poslal ji na pravé křídlo. Situace se značně zlepšila. Nastupu-

jícímu nepříteli prodloužením pravého křídla hrozilo nebezpečí obchvatu jeho levého křídla. Načal proto rychle ustupovati a jak se později vyjasnilo, stáhnul se ke trati a nasedl do dlouhého opevněného vlaku.

Praporčík Morávek hlásí:

»Veliteli pluku. 418. versta. 25. srpna v 17 hod. 30 min. Nepřítel z našeho pravého křídla je úplně zahnán, všichni rudí utekli k cestě, kde se úporně drží. Vpředu před námi je slyšet z dálky střelba z pušek a kulometů, myslím, že to je praporčík Čila. — Praporčík Morávek.«

Roty nato postupovaly pomalu kupředu. Levé křídlo došlo na výši nepřátelského vlaku, který je načal silně ostřelovati. Část 10. roty na pravém křídle odeslal praporčík Morávek na příkaz velitele skupiny k němu do zálohy. Střed posunul se ještě kupředu. Celá linie se trochu vyrovnala a zastavila. Praporčík Morávek hlásí:

»Veliteli 3. pluku. 25. srpna v 18 hodin. Náš nástup zadržuje pouze bronevik, čímž levé křídlo nemůže vpřed. Bronevik střílí na obě strany ve směru na stanici Verch-Nějvinsk i zastávku 118. Okolo něho je pusté prostranství, takže levé křídlo bez dělostřelecké podpory nemůže dopředu. Posílám 10. rotu, která je na pravém křídle, poněvadž je mně nevhodné posílati rotu ze středu. — Praporčík Morávek.«

Nepřátelský opevněný vlak po několikerém manévrování kupředu a zpět rozjel se od opevněného dlouhého vlaku plnou parou ke stanici Verch-Nějvinsk. 10. rota dostala se na trať do čela opevněného vlaku. Po několika marných pokusech o jeho dobytí velitel 10. roty šel velitele skupiny žádat o radu, dokládaje, že 10. rota je silně unavena a prosil o změnu. Velitel skupiny přikázal praporčíku Morávkovi 10. rotu změnit. Praporčíku Pechmanovi přikázal nepřátelský vlak zapáliti a jeho posádku zničiti.

V době nepřítomnosti velitele 10. roty přišel k trati praporčík Morávek a sám řídil útoky na opevněný vlak. Hlásí:

»Veliteli 3. pluku. 25. srpna ve 20 hodin 30 minut. Část 10. roty čistí vlak, rudí se úporně brání, dokonce střílí do těch, kteří se vzdávají. 3. a 2. rota zaujímá posici u trati. V lese je úplná tma, takže činnost není možná, neboť je nebezpečí, že by se vojíni vzájemně postříleli. — Praporčík Morávek.«

Nato ještě hlásí:

»Veliteli pluku. 25. srpna ve 20 hod. 30 minut. Poslal jsem zbytek 10. roty 72 bodáků a dva kulomety I. praporu s obsluhou. — Praporčík Morávek.«

Za ustupující 2. a 3. rotou šel velitel skupiny s 10. rotou. Rota šla v pochodovém tvaru po trati, plukovník Vojcechovský v čele. Po cestě na pravé straně trati jel štábní kapitán Kulikovský s dělem.

K veliteli skupiny přijel od stanice jezdec eskadrony a hlásil mu, že eskadrona musela před silnou přesilou ustoupiti k Rudjance a na trať se nedostala. Velitel skupiny přikazuje na stanici Verch-Nějvinsk, aby 1. rota ihned vystoupila a vyplnila úkol, uložený dříve eskadroně.

Ze zátočiny vyjel nepřátelský opevněný vlak a vypustil po 10. rotě několik kartáčů. Ztrát nezpůsobil. Rota se rozložila v řetězu po pravé straně trati.

Praporčík Morávek, který zatím vstoupil do boje na planině, žádal velitele skupiny o prodloužení pravého křídla. Velitel skupiny poslal mu četu od 10. roty.

Opevněný vlak nepřítele stál v zátočině a bezvýsledně ostřeloval řetěz 10. roty. Velitel skupiny přešel nalevou stranu trati.

Štábní kapitán Kulikovský na levé straně trati připravil se ku střelbě a několikráte bez úspěchu vystřelil po opevněném vlaku do zátočiny. Zbyly mu asi 3 náboje.

Praporčík Morávek vstoupil mezitím po druhé do boje a opět žádal velitele skupiny o prodloužení svého pravého křídla. Plukovník Vojcechovský se slovy: »Posledních 17 lidí zálohy vpřed, s Bohem bratři,« posílá mu poslední zálohu.

Velitel 10. roty, který již dříve vyslal dopředu jednu četu, zůstává s ostatními třemi četami na místě. Hlásí:

»Pane plukovníku. Já jsem již dříve poslal jednu četu do řetězu vpravo od trati podle Vašeho rozkazu. Zůstaly mně tři čety. — Velitel 10. roty Pechman.«

Velitel skupiny přikazuje:

»Veliteli 10. roty. Velmi spěšné. Ihned nastupujte vpravo v obchvat levého křídla nepřítele. Ponechte u mne v záloze pouze jednu četu. Velitel této čety nechť přijde ke mně. — Plukovník Vojcechovský.«

A skoro současně ještě jednou přikazuje:

Vyšinutý vlak 3. pluku.

»Veliteli 10. roty. Vyšlete co nejrychleji polovinu roty a útočte s ní. Četu nechte mně. — Plukovník Vojcechovský.«

Velitel 10. roty vyslal z řetězu četu do zálohy k veliteli skupiny. Sám pak s dvěma četami postupoval kupředu po pravé straně trati. Při postupu dohonil svou, již dříve vyslanou četu a spojil se s ní. Vpředu od rot I. praporu byla slyšet silná střelba.

Rota postupovala v prudké palbě lesem, až narazila na nepřátelský řetěz v helmách, vzdálený 8—10 kroků. Nepřítel po krátkém útoku rychle ustoupil. Současně ustoupil i nepřátelský opevněný vlak až k opevněnému dlouhému vlaku.

Rota postupovala až k zastavivšímu se opevněnému vlaku. Bylo slyšeti jak nakupivší se před opevněným vlakem rudoarmejci se domlouvali, mají-li se vzdáti.

Velitel 10. roty vyslal k opevněnému vlaku hlídku. Bylo po ní vystřeleno z kulometu. Nato nařídil postaviti na trať kulomet a stříleti do hloučku před opevněným vlakem. Opevněný vlak to zpozoroval a rychle vyjel kupředu. Kulometčíci odnesli kulomet s trati a ukryli se v křoví.

Opevněný vlak projel do týlu 10. roty a po chvíli se vrátil zpět. Z obou stran nevyšla ani rána.

Když odjel opevněný vlak do týlu, byl od trati přinesen kulomet a rota po přestřelce postoupila ještě kupředu na výši, kde stál původně opevněný vlak. Pravé křídlo spojilo se s levým křídlem řetězu I. praporu. Opevněný vlak se opět vracel. Podjel do výše řetězu a zastavil se. Načal boj s obou stran. Nepřítel střílel z kulometů, pušek a házel bomby. Také z řetězu byly házeny do opevněného vlaku bomby, téměř bez výsledku. Boj se dlouho protáhl.

Opevněný vlak se náhle z místa boje rozjel k stanici Verch-Nějvinsk. Štábní kapitán Kulikovský, který stál s dělem po levé straně trati vzadu, rozbil mu lokomotivu. Opevněný vlak setrvačností ujížděl po sklánějící se trati ke stanici a blízko ní, na místě, kde byla rozebrána trať, vyjel s kolejí. Odtud ostřeloval stanici kartáči. V noci pak část posádky opevněného vlaku utekla do lesa. Rota postoupila až k samému dlouhému opevněnému vlaku. Kulomety střílely do vlaku po jeho délce. Po střelbě byl na vlak podniknut útok. Nepřítel se však nevzdával.

Jednotlivci pokoušeli se odděliti lokomotivu od vlaku. Když se to podařilo, bylo do vagonů stříleno zpředu, avšak bez výsledku. Později byl na tendr lokomotivy vytažen kulomet a stříleno do vagonů, avšak opět bez výsledku.

V tu dobu přišlo od kapitána Číly hlášení, že jeho oddíl bojuje na druhém konci vlaku.

Velitel 10. roty odešel k veliteli skupiny prosit o radu, co dělati s vlakem a žádal o vystřídání 10. roty. Když se vrátil, rozložily se roty I. praporu u vlaku a 10. rota odešla zpět ke stanici Verch- Nějvinsk. Přenocovala u děla štábního kapitána Kulikovského.

Nato částem kapitána Číly se podařilo obsaditi opevněný vlak.

1. rota, kterou velitel skupiny vyslal, aby vyplnila úkol uložený jízdě, vystoupila ihned, jakmile obdržela rozkaz. Šla po cestě ke stanici Rudjanka. Přišla až na verstu ke stanici a zalehla u trati. Trať nerozebrala, neměla čím. Když se stmívalo, vracela se v řetězu po obou stranách tratě ke stanici Verch-Nějvinsk. Cestou narazila na 4 bolševiky, kteří se vzdali. Vypovídali, že utíkají od Verch-Nějvinska. Rota šla dále a prošla ještě asi půl versty. Vpředu se ozvala silná palba z pušek a kulometů. Střílel nepřátelský opevněný vlak. Rota zalehla do křoví a opevněný vlak projel ke stanici Rudjanka.

Na pochodu za nepřítelem.

Když přejel, šla rota dále. Potkala 4. rotu, která k ní byla vyslána na spojení. S ní se vrátila na stanici. Obě roty vystavily polní stráže asi v 6. verstách od stanice Verch-Nějvinsk. Na polních strážích byly až do druhého dne odpoledne.

Čelný oddíl praporčíka Číly, který v den boje o závod a stanici Verch-Nějvinsk byl jmenován kapitánem, vyšel kolem 8. hodiny, kdy byla vyslána hlídka 30 mužů od 6. roty na zastávku 118. Když hlídka 6. roty odešla, vyšla v 8 hodin 40 minut ze stanice Tavatuj po trati v pochodovém tvaru 8. rota a ostatní část 6. roty.

K 9. hodině vystoupily dvě roty III. praporu 2. pluku s jedním dělem, aby obsadily ves Taraskovo.

Oddíl postupoval pomalu po trati kupředu. Na dvou místech našel přerušenou trať. K 10. hodině asi tři versty před zastávkou 118 se zastavil. S vysokého návrší bylo možno obhlédnout celý terén. Na trati byl zpozorován vlak bolševiků. V postupu bylo pokračováno. Velitel šel v čele hlavních sil.

V 11 hodin 30 minut přiblížil se oddíl asi verstu k zastávce. Nepřítel vystřelil několik ran z děla a krátce nato bylo slyšet vý-

buch. Byl vyhozen mostík na trati. Opevněný vlak oddílu nemohl jeti dále. Roty se rozvinuly a nastupovaly na zastávku.

Ke 12. hodině byla zastávka 6. a 8. rotou obsazena. Nepřítel odejel vlakem k Verch-Nějvinsku. Na zastávce byly patrny stopy, ukazující na horečnou práci bolševiků opevniti vagony vlaku a zhotoviti v nich střílny. Výhybky byly na obou stranách zastávky rozbity.

Velitel oddílu vyslal polovinu 6. roty s praporčíkem Knetlem na dynamitný závod s úlohou závod obsaditi a vyčistiti.

Oddíl, který nastupoval na vesnici Taraskovo, shledal, že vesnice je nepřítelem opuštěna. Prohlédl vesnici a postupoval k zastávce 118, kam dorazil skoro současně s oddílem, který postupoval po trati.

K tomuto oddílu připojila se bojová družina ruských vojáků z vesnice Počinok, která zrychleným tempem z vesnice Taraskovo šla kupředu, obešla záhyb dráhy za zastávkou a útočila sama na nepřátelský opevněný vlak, který se zastavil v pravoúhlém záhybu tratě mezi stanicí Verch-Nějvinsk a zastávkou 118.

Odtud pak bylo slyšeti prudkou střelbu z pušek na zastávku, když tuto oddíl kapitána Číly obsadil.

8. rota s půlrotou 6. roty 3. pluku pokračovaly v nástupu. Kapitán Číla přikazuje do Tavatuje, aby odtud byly odpraveny vlaky na zastávku 118, dává disposice svému pobočníku a sám odchází za postupující 8. a 6. rotou.

Střelba vpředu na trati se zvětšuje, je slyšeti dělové rány na opačné straně ve směru od stanice Verch-Nějvinsk, obchvatný oddíl plukovníka Vojcechovského narazil rovněž na opevněný nepřátelský vlak, zastavivší se na trati a vstoupil do boje.

Oddíl kapitána Číly prošel asi dvě versty od zastávky a rozvinul se. Nalevo od trati byla 8., napravo polovina 6. roty. Hustým, neprostupným pralesem roty pomalu postupovaly.

Velitel oddílu dostal od plukovníka Vojcechovského zprávu, že závod Verch-Nějvinsk je obsazen; přikazuje urychliti nástup.

Mezitím 8. a 6. rota se přiblížila na půl versty k nepřátelskému vlaku, který stál v záhybu, kde trať tvořila pravý úhel. Byl zhotoven z opevněných vagonů s kulomety a střílnami pro pušky. Na obou stranách vlaku pak byl opevněný vlak s dělem.

Jekatěrinburg.

Roty v palbě kartáčů postupovaly k vlaku. 8. rota navázala spojení s bojovou družinou, složenou asi z 50 bývalých vojáků, připojila se na její levé křídlo. Byly postaveny kulomety a vlak byl ostřelován. Však bez výsledku. Nepřítel úplně osamocený, úporně se bránil.

Mezitím vrátila se půlrota 6. roty z dynamitového závodu. V závodě nepřítele nenašla.

K 18. hodině dorazily k řetězu 6. a 8. roty před opevněným vlakem části III. praporu 2. pluku. Velitel oddílu vysílá ihned 11. rotu jako posilu na levé a 12. rotu na pravé křídlo. Polovina 6. roty, vrátivší se z dynamitového závodu, přichází rovněž do linie.

Dobře opevněný vlak vzíti bodákovým útokem bylo nemožné. Stmívalo se. Velitel 8. roty hlásí:

»Praporčíku Čílovi. 25. srpna v 18 hodin. Já s rotou nacházím se v linii s kozáky na 100 kroků od broneviku. Bronevik vzíti útokem vojíny bude asi těžko. Nejlépe, vyvine-li se dělo, které šlo s 2. plukem do Taraskova a rozbije ho. 11. rota prodloužila můj levý flang. — Praporčík Čermák.«

Po tomto hlášení velitel oddílu přikazuje:

»Kapitánu Mackievičovi. 25. srpna. Velmi Vás prosím o rozbití broneviku, zvláště přední části, kde je dělo. Pokud možno rychle. — Praporčík Číla.«

Boj se prodlužuje. Na pravém křídle navázáno spojení s oddílem plukovníka Vojcechovského.

Střelba utichla. Roty jsou rozloženy v linii po obou stranách vlaku ve vzdálenosti 50 až 100 kroků.

Několik odvážlivců doplazilo se až na 40 kroků k opevněnému vlaku a hodilo do otvoru, kde bylo umístěno dělo, několik ručních bomb, ale bez výsledku. Zatím bylo nepozorovaně podvezeno asi verstu k vlaku dělo. Několik odvážných střelců 2. pluku hustým křovím místy i bažinami dotáhlo dělo k nepřátelskému vlaku. Nepřítel ničeho netušil. Dělo bylo v tichosti postaveno na dvacet kroků před pancéřový vagon s dělem a rychle za sebou bylo z něho vystřeleno několik ran. Bylo 21 hodin. Hned nato vrhly se roty do útoku na opevněný vlak. Opevněný vlak byl vzat. Postupně byl dobýván vagon za vagonem. Nepřítel tvrdošijně a zoufale se bránil. Střílel do poslední chvíle. Byly případy, že do vagonu byla hozena až pětkráte bomba a bolševiky vždy hozena nazpět. Nezbývalo než několik vagonů zapáliti.

Ke 12. hodině noční byl celý vlak dobyt. Kolona praporčíka Číly měla tři mrtvé. Ztráty bolševiků byly 80 mrtvých a mnoho raněných. Kořist byla obrovská, dva opevněné vlaky, kulomety, pušky, náboje, koně, sedla, několik lokomotiv, vagonů a j.

Když byly opevněné nepřátelské vlaky obsazeny, bylo započato s odvážením vagonů na zastávku 118.

Po boji 6. a 8. rota 3. pluku odešly na zastávku 118, kde přespaly ve vlaku. Dvě roty 2. pluku odešly na stanici Verch-Nějvinsk.

Druhého dne 26. srpna časně ráno odešla 10. rota na stanici Verch-Nějvinsk.

O něco později přibyl na stanici i velitel skupiny. Zavolal si praporčíka Pechmana a hovořil s ním o včerejším boji, z jehož výsledku měl velikou radost.

Po 9. hodině načal nepřítel ostřelovati od Rudjanky závod Verch-Nějvinsk a současně i polní stráž před stanicí. Velitel skupiny poslal 10. rotu likvidovati palbu nepřítele.

10. rota ihned vystoupila po trati k polním strážím. Nepřítel.

jakmile ji uviděl, načal po ní palbu z opevněného vlaku. Praporčík Pechman rozvinul rotu po levé straně trati a prodloužil levé křídlo řetězu 9. a 4. roty, které měly na trati polní stráže a již načaly ustupovati.

Když nepřítel zahlédl proti sobě silný řetěz, zastavil se, jeho střelba utichla. Praporčík Pechman uspořádal linii a vyslal dopředu hlídku, která po chvíli přišla s hlášením, že opevněný vlak nepřítele ujíždí dozadu. Nato změnila 10. rota 9. rotu, která odešla na stanici do svého vlaku. Když potom přišly roty I. praporu s praporčíkem Morávkem, který měl postupovat k Rudjance, odešla i 10. rota na stanici.

Roty I. praporu časně ráno od dobytého vlaku odešly do závodu Verch-Nějvinsk.

V poledne praporčík Morávek obdržel rozkaz vystoupiti se svým praporem, postupovati podél trati a zahnati nepřátelský opevněný vlak, ostřelující linii polních stráží.

Od polních stráží postupoval prapor po pravé straně trati. Část v řetězu, část husím pochodem za pravým křídlem. Došlo se tak bez boje až na 2—3 versty před stanici Rudjanku. Tam byla vystavena polní stráž. 1. rota zůstala na stráži a ostatní roty vrátily se na stanici Verch-Nějvinsk.

K 8. hodině odešla do stanice Verch Nějvinsk 8. a 6. rota 3. pluku a roty 2. pluku. Kolem 11. hodiny přišly na stanici. Současně dojížděly do stanice i přední vlaky.

Když velitel skupiny viděl, že od Rudjanky nehrozí žádné nebezpečí, rozhodl se převésti přebytečné síly na druhé, více ohrožené úseky.

Přikázal:

»Veliteli jízdní baterie. Stanice Verch-Nějvinsk. 26. srpna ve 14 hod. 30 min. Na závodě i stanici Verch-Nějvinsk zůstane I. prapor 3. pluku, III. prapor 2. pluku, jízdní baterie, česká eskadrona a bronevik poručíka Illinského. Všechny tyto části se podřizují veliteli III. praporu 2. pluku, poručíku Hrůzovi. Úkol oddílu je udržeti stanici i závod. — Plukovník Vojcechovský.«

K večeru pak s kapitánem Čílou, 6., 8., 9. a 10. rotou odjel ze stanice Verch-Nějvinsk do Jekatěrinburku.

BOJE NA KRASNOUFIMSKÉM ÚSEKU

Porážkou nepřítele u Verch-Nějvinska bylo opět odstraněno jedno z nebezpečí, hrozící Jekatěrinburku. Zbývalo nebezpečí, hrozící Jekatěrinburku ze směru od Krasnoufimska.

Na tomto úseku na stanici Družinino stál II. prapor praporčíka Němce.

Dne 12. srpna přikázal velitel praporu 7. a 8. rotě postupovati po Krasnoufimském šosé a obsaditi vesnici Kirgišanovo a Bisertský závod, ležící asi 30 verst západně Družinina.

Obě roty pod velením praporčíka Čermáka, velitele 8. roty, vyjely na povozech v 8 hodin po silnici na západ. Vpředu oddílu po obou stranách silnice postupovala jízdní hlídka, za ní pěchota s kulomety a vzadu ostatek jízdy.

Na křižovatce silnice s tratí, 5 verst od stanice, byla ponechána polní stráž 7 mužů.

Na cestě potkával oddíl hloučky obyvatel, prchajících před bolševiky. Od nich se velitel oddílu dověděl, že ves Kirgišanovo nepřítel ještě neobsadil.

Ve 13 hodin oddíl došel od Kirgišanova a ves obsadil. Nepřítele neobjevil. Velitel oddílu dal vystaviti polní stráž v síle jedné čety na vrcholku dominující výšiny za vesnicí a polní stráže na levé, sousední výšině a u trati. Roty se pak rozložily v barácích v západní části vesnice k odpočinku.

Současně vyslal velitel oddílu jízdu do Bisertského závodu, která jej ve 14 hodin obsadila. Zůstala v závodě a vedla výzvědnou činnost směrem ke vsi Klenovskoe.

Se stanicí Družinino velitel oddílu se telefonicky spojil a předal veliteli úseku zprávu o obsazení Kirgišan a Bisertského závodu.

Ačkoliv do večera pronikly jízdní hlídky až na 6 verst na západ od závodu, na nepřítele nenarazily.

K večeru byla polní stráž u silnice i polní stráže v Kirgišanově zesíleny.

Noc prošla klidně. Velitel úseku dostal během noci rozkaz, aby vyslal dvě roty svého praporu neprodleně do Jekatěrinburku. Nařizuje proto časně ráno 13. srpna veliteli 8. roty vrátiti se s ro-

tou do Družinina. K 9. hodině 8. rota odjela z Kirgišan do Družinina.

Krátce předtím jízdní hlídky, vyslané ze závodu Bisertského po silnici na Klenovskoe a po cestě na Urazajevo, zpozorovaly nastupujícího nepřítele. Byla zahájena krátká přestřelka, během které jízdní hlídky ustoupily.

Jízda, která obsadila Bisertský závod, nástupu nepřítele nevyčkala a ustoupila k vesnici Kirgišanovo. Nepřítel závod obsadil. Část jeho pěchoty postupovala po silnici na Kirgišanovo.

Velitel 7. roty, nechtěje se pouštěti do boje s početně silnějším nepřítelem, opustil vesnici a pomalu ustupoval za vesnici. Veliteli úseku o svém ústupu oznámil. Z Družinina byla k 10. hodině vyslána posila 5. rota, která na povozech zrychleným tempem vyjela ke Kirgišanovu. Krátce po ní vyjela i 6. rota.

Když 7. rota opustila Kirgišanovo, ustupovala pomalu po silnici. Když ustoupila asi 4 versty, dorazil k ní oddíl podporučíka Čejky. Jízda v tu dobu byla ještě na návrších, těsně za vesnicí. Podporučík Čejka převzal velení a dal ihned rozkaz ústup zastaviti.

Na návrší před vesnicí po obou stranách vesnice byla zaujata obranná linie a navázáno telefonní spojení se stanicí. K vesnici byly vyslány hlídky. Krátce nato přijely dvě kozácké eskadrony, vyslané velitelem úseku z Družinina.

K 16. hodině přijela 6. rota s baterií, která zaujala ihned posici v jedné verstě za řetězem pěchoty a připravila se ku střelbě.

Mezitím přední nepřátelské hlídky došly do vesnice. V tutéž dobu, kdy baterie byla připravena ku střelbě, části nepřátelské pěchoty na povozech sjížděly s dominujícího vrchu po silnici dolů do vsi. Z obou děl i kulometů byla po nich zahájena palba. Nastal zmatek a nepřítel v hloučcích a v nepořádku utíkal nazpět k závodu.

Velitel oddílu dal rozkaz k nástupu. Postup velmi pomalu pokračoval. Již se stmívalo, když se řetěz dostal k náspu trati, kde se zastavil. Do vesnice byly vyslány výzvědné hlídky. Nepřítel mezitím umístil svou baterii a zahájil palbu ze tří děl do linie u náspu trati. Hlídky pronikly k prvním domům, byly však uvítány palbou polní stráže nepřítele, jehož část obsadila již vesnici. Hlídky se vrátily. Podporučík Čejka zastavil další nástup a přikázal zaujmouti obrannou linii na návrší v lese, půl versty od tratě.

Obranná linie, asi půl versty dlouhá, byla vedena na pravé straně silnice podél lesní mýtiny. Nalevo v hustém lese byla vystavena silná polní stráž. Na úpatí vrchu u silnice byla vystavena slabší polní stráž. Pravý účastek obsadila 5. rota, polní stráž na levé straně byla svěřena 6. rotě. 7. rota byla v záloze asi půl versty za obrannou linií.

Odpoledne přišla z Družinina na posici jedna eskadrona kozáků a malý pěší partizánský oddíl. Zůstal v záloze.

Vojáci jak v linii, tak i v záloze si vystavili chvojové boudy a uložili se v nich k odpočinku. V noci se spustil silný dešť. Bylo chladno.

Noc prošla klidně.

Časně ráno 14. srpna přijela do stanice Družinino baterie kapitána Vasilkova. Byla o 11. hodině spolu s 8. rotou vyslána ke Kirgišanovu podporučíkovi Čejkovi. Po rozmoklé cestě za nepřetržitého lijáku dorazila k 15. hodině k oddílu podporučíka Čejky. Velitel oddílu mínil ještě téhož dne provésti nástup a obsaditi znovu ves Kirgišanovo. Baterie kapitána Vasilkova ihned zaujala posici na silnici za 6. baterií. Pro pozdní dobu velitel oddílu však nástup odložil na druhý den.

K 17. hodině vyjíždí z vesnice po silnici proti linii oddílu podporučíka Čejky nepřátelský oddíl 30 jezdců, palbou polní stráže je však rozehnán.

K večeru obě baterie se nastřelují na důležitá místa nepřátelských posic. Nepřítel odpovídá. K vesnici odchází na výzvědy dobrovolně důstojnická hlídka, proniká až na kraj vesnice. Nepřítel ji však zpozoroval a dělostřeleckou palbou přinutil k návratu.

Za soumraku přichází do vesnice pěchota a je ostřelována oběma bateriemi.

Za přítmí byla 5. rota vystřídána 8. rotou a odešla do zálohy.

Počasí bylo velmi chladné, celý den střídavý, hustý dešť.

V noci byl na obou stranách klid. Po celou noc pršelo.

Ráno 15. srpna v 5 hodin zavolal si velitel oddílu všechny velitele a dal jim disposice k nástupu.

Čelný oddíl podporučíka Čejky, 6. a 7. rotu 3. pluku, partizánský pěší oddíl, 2 eskadrony kozáků, jízdní partizánský oddíl, 2 děla české baterie a 2 děla ruské baterie kapitána Vasilkova určil k nástupu po obou stranách silnice, aby frontálním nástupem upou-

tal nepřítele a jakmile začne útok obchvatného oddílu, energicky útočil na ves. Obě baterie měly tento nástup podporovati palbou. Kozáci měli býti hotovi k pronásledování nepřítele. Počátek nástupu čelného oddílu byl stanoven na 12 hodin.

Obchvatný oddíl praporčíka Čermáka, 5. a 8. rota 3. pluku s několika kozáky, měl obejíti pravé nepřátelské křídlo, dostati se skrytě do jeho týlu a bystrým útokem obsaditi výšiny nad vesnicí, při čemž ukořistiti nepřátelskou baterii.

8. rotu, která byla v posici, vystřídala 6. rota. 8. rota odešla na sborné místo. K 7. hodině se celý obchvatný oddíl shromáždil za obrannou linií, čítal 250 mužů a měl 3 kulomety. Průvodcem mu byl mužík, který před bolševiky uprchl z Kirgišanova. Velitel oddílu shromáždil všechny důstojníky, oznámil jim plán nástupu a úkol obchvatného oddílu. Krátce nato oddíl vystoupil a odbočil ihned po stezce do hustého lesa na pravé straně silnice.

Mezitím se čelný oddíl pomalu připravoval k nástupu. Podle plánu měl nástup začíti ve 12 hodin. Velitel obchvatného oddílu vzhledem k neschůdnosti cest sdělil před svým odchodem, že mu bude obtížně stanoviti čas, kdy dorazí na místo, že pošle proto zprávu, ve které udá, kdy začne útočiti.

Následkem toho čelný oddíl teprve po 12. hodině zaujal výchozí rozestavení k nástupu. 6. rota byla rozvinuta po obou stranách silnice, na levém křídle byl partizánský oddíl, ve středu v záloze byla 7. rota.

Krátce nato dostal velitel oddílu hlášení praporčíka Čermáka, že jeho oddíl začne v 15 hodin útočiti. Velitel čelného oddílu dal rozkaz k zahájení dělostřelecké palby. Roty pomalu postupovaly k náspu tratě. Baterie nepřítele odpovídala. Čelný oddíl obsadil násep tratě. Nepřítel uprostřed vesnice se připravil k obraně. Své polní stráže s okraje vesnice stáhl. Od 6. roty byla vyslána hlídka k prvním barákům vesnice.

Mezitím nepřítel, vida tento pomalý nástup, nezůstal pasivním a vyslal proti levému křídlu část své pěchoty, asi rotu, aby obešla křídlo. Partizánský oddíl, který byl na levém křídle, když uviděl nastupujícího nepřítele, utekl. Velitel oddílu vyslal na levé křídlo četu 7. roty a přikázal jí zaujmouti dřívější posici.

Na pravé křídlo, kde rovněž byly zpozorovány drobné části ne-

přítele, byla také vyslána četa 7. roty. Připojila se k 6. rotě. Dále vpravo byl vyslán oddíl 30 jezdců.

Na levém křídle bylo obnoveno původní postavení a oddíl pokračoval v nástupu od trati k prvním domům vesnice. Nepřítel uvítal nástup palbou z kulometů a pušek. Na kraji vesnice se řetěz zastavil. Poněvadž se na pravém křídle objevily větší partie nepřítele, dal velitel oddílu rozkaz k nástupu za násep trati. Tam se měl vyčkati nástup obchvatného oddílu. Při ústupu, který se dál pod ostřelem nepřátelských kulometů, bylo několik vojáků raněno.

Obchvatný oddíl postupoval hustým pralesem po blátivém a močálovitém terénu zvolna kupředu. Když přešel cestu, vedoucí z Kirgišan do Nižně Serginského závodu, ztratil průvodce orientaci. Velitel oddílu poslal jej s oběma kozáky napřed a zároveň poslal hlášení, že v 15 hodin předpokládá býti v týlu nepřítele a zahájí útok.

Orientace byla velmi špatná. Oddíl se dostal do neproniknutelných močálů, byl nucen se vrátiti dvě versty nazpět a bahno obejíti. Velitel oddílu orientoval se pouze podle kompasu. Teprve v 15 hodin, kdy baterie zahájily palbu, bylo možno orientovati se podle výstřelů nepřátelské baterie, která odpovídala. Oddíl nejkratším směrem a zrychleným tempem pokračoval v namáhavém pochodu.

K 17. hodině dospěl na okraj lesa, vzdáleného půl versty od nepřátelské baterie. Roty se rozvinuly, na levém křídle 8. rota, jejíž prvá půlrota bodákovým útokem měla vzíti nepřátelskou baterii. K ní byly přiděleny dva kulomety. Na pravém křídle byla 5. rota s jedním kulometem.

Když se roty rozvinuly, narazil řetěz 5. roty neočekávaně na nepřátelskou jízdní hlídku 4 mužů. Byla bez výstřelu vzata do zajetí. Pouze jednomu jezdci se podařilo uprchnouti.

Krátce nato dal velitel oddílu rozkaz k útoku. Roty rychle a za naprostého ticha plížily se hustým obilím kupředu. Část nepřátelské pěchoty, která byla na výšině, zpozorovala postup rot a uprchla do vesnice. Baterie, umístěná za návrším u silnice náhle umlkla. Bylo slyšeti zmatené výkřiky a spěšné zapřahání koní.

Překvapený nepřítel vyslal proti řetězu rot obchvatného oddílu rotu internacionalistů a námořníků, která postupovala proti 8. rotě.

Úderníci v Jekatěrinburgu.

Načala rychlá palba. Černé oděvy komunistů nápadně kontrastovaly se světlou půdou.

Mezitím 5. rota neustále postupovala kupředu, obsadila dominující kopec za vesnicí. Její půlrota se dostala do bočného postavení k řetězu internacionalistů. Velitel oddílu dal 8. rotě povel k intensivní palbě. Nepřítel za několik vteřin obrátil se na útěk a zmateně prchal k Bisertskému závodu.

V době tohoto boje podařilo se baterii zapřáhnouti koně a tryskem ujeti po silnici ke Kirgišanovu. Útěk po silnici ke Krasnoufimsku byl jí zamezen půlrotou 8. roty, která se zatím dostala na 100 kroků od silnice, tvořící zde oblouk a zaujala linii k uvítání baterie. Tato odbočila na polní cestu do Bisertského závodu. Ve chvíli, kdy poslední dvě děla se zahýbala v trysku ze silnice na cestu, část 5. roty dosáhla již vrcholu dominující výšiny. Po ustupující baterii zahájila nejprudší palbu. Baterie se zastavila, její obsluha uprchla.

Když roty praporčíka Čermáka zahájily palbu, čelný oddíl začal postupovati. Obě baterie zahájily prudkou palbu. Oddíl po-

stupoval vesnicí, vyčistil ji od rudoarmejců a ke 20 hodinám dorazil na výšiny, kde se spojil s obchvatným oddílem. S čelným oddílem přijeli i kozáci. Velitel oddílu je vyslal na výzvědy do Bisertského závodu.

Na výšinách za vesnicí byly vystaveny polní stráže u silnice a silné stráže po obou stranách vesnice od 7. roty.

Ostatní roty odešly do vesnice, kde v barácích přespaly, oblečeny a obuty.

Velitel úseku, který byl na stanici Družinino, do 15 hodin neobdržel zpráv o stavu na frontě. Situace zdála se mu býti kritickou a proto hlásil do Jekatěrinburku:

»Praporčíku Čílovi. Družinino. 15. srpna v 15 hodin. Danou úlohu vlastními silami je těžko vyplnit, poněvadž u červených jest velmi pěkná a příhodná posice, která se dá i malými silami hájit. Kromě toho již dva dny jsou lidé v lese za stálého deště, horké stravy nedostávají, poněvadž se musí 20 verst vozit a převozných kuchyní nemáme. Souhlasí-li plukovník s tím, co jsem mu radil 13 t. m., pak se vše podaří. Pak já mohu se spoléhat pouze na své síly a těmi, o nichž plukovník myslí, nemohu disponovat. Posílám dopis, abys podrobně znal celý stav věcí. — Praporčík Němec.«

V noci opustil nepřítel i Bisertský závod.

Ráno 16. srpna hlásí velitel úseku:

»Plukovníku Vojcechovskému. Družinino. 16. srpna. 9 hodin 40 minut. Dnes ráno jsme obsadili Bisertský závod. Včera večer byl nepřítel rozbit pod Kirgišanovem. Měli jsme 11 raněných, z nich 1 těžce. Naše kořist: tři nová, úplně správná polní děla, 6 kulometů a asi 60 pušek. Některé věci se dosud sbírají v lese. Na místě boje bylo nalezeno asi 50 ubitých červených. — Praporčík Němec.«

Na polních strážích vyměnila 6. rota 5. rotu. V 9 hodin odjela 7. rota na povozech do stanice.

Druhého dne 17. srpna byly stráže změněny. 8. rota změnila 5. rotu, která odjela na stanici. Do Bisertského závodu byla vyslána kozácká eskadrona.

Velitel úseku hlásí:

»Jekatěrinburk, praporčíku Čílovi. Družinino, 17. srpna ve 12 hodin. Dodatečně se vyjasnilo, že nepřítel v boji pod Kirgišanovem ztratil více jak 80 mužů, také raněných měl velmi mnoho. Bylo

vzato okolo 40 koní. Partizáni našli v lese asi 200 pušek, pak bylo nalezeno 300 párů střevíců. — Praporčík Němec.«

Dne 17. srpna večer odjela 6. a 8. rota do Jekatěrinburku jako záloha velitele skupiny. V Kirgišanovu zůstala 5. a 7. rota s oběma bateriemi a s kozáky. Dne 23. srpna odpoledne přijela do Kirgišan 5. Čeljabinská rota Národního pluku.

Do 29. srpna byl na tomto úseku klid. Teprve dne 30. srpna načal nepřítel projevovat vážnější činnost. Kozácké hlídky, vyslané z Bisertského závodu, srazily se na cestě s nastupujícími předními oddíly nepřátelské jízdy. Hlídky zpozorovaly i nastupující nepřátelskou pěchotu a pod náporem pomalu se vracely k Bisertskému závodu.

Na posici v Kirgišanově byla 7. rota 3. pluku. 5. Čeljabinská rota a partizánský oddíl.

Obranná linie byla na výšinách vzadu za vesnicí po obou stranách silnice. Na pravé straně šla po vrcholu dominující výšiny až k závodskému jezeru.

Výšina tato byla pevným obranným bodem, terén před ní byl otevřený, rovný. Dobytí výšinu frontálním útokem bylo velmi obtížné. Hájiti se dala malými silami. Na levé straně silnice procházela silnice malou kotlinou a přecházela na táhlý vrch, vysunutý do popředí. Levý bok byl obnažen a vzdálen asi 100 kroků od kraje lesa, kudy nepřítel snadno mohl vyslati obchvatnou část, aby obešla levé křídlo této obranné linie.

Když praporčík Němec obdržel hlášení o nástupu nepřítele, poslal do posice 5. rotu. Obě baterie zaujaly posice v Kirgišanově a připravily se ku střelbě. Česká baterie se umístila na jižním okraji vesnice u železničního náspu, ruská baterie za potokem, protékajícím středem vesnice.

Krátce po poledni přiblížily se nepřátelské jízdní hlídky k závodu. Za nimi v řetězích a v pochodových tvarech postupovala pěchota. Mezi kozáky a jízdou nastal boj. Kozáci opustili závod a ustoupili do Kirgišan.

Odpoledne přijela 5. rota vlakem do Kirgišan.

Když kozáci opustili Bisertský závod, ustoupily všechny části za obrannou linii, kde očekávaly nepřítele.

Na levém křídle u silnice byla rozložena 5. Čeljabinská rota, napravo od silnice 7. rota 3. pluku. Od partyzánské pěší roty byly

vystaveny polní stráže na cestě do Nižně Serginského závodu, na pravém boku polní stráž k ochraně 6. baterie. 6. rota 3. pluku, která mezitím též dojela do Kirgišan, byla v záloze.

Když pěchota nepřítele obsadila Bisertský závod, postupovala podél silnice z Klenovskoe dále a přiblížila se na jednu verstu k obranné linii. Byla po ní zahájena střelba z děl a kulometů.

Nepřítel zastavil další postup a umístil svou baterii za výšinami, táhnoucími se před Bisertským závodem ve dvou verstách od obranné linie. Dělostřelecký souboj, který nastal, trval až do tmy.

Navečer změnila 6. rotu 7. rota, 6. rota odešla na oddych do vesnice. Velitel oddílu vyslal na levé křídlo 5. rotu, aby chránila křídlo obranné linie, aby tato nemohla býti obcházena. Pozdě večer za úplné tmy přibyla do Kirgišan 8. rota. V noci měla pohotovost.

Následujícího dne 30. srpna odpoledne začal nepřítel býti aktivním, jeho dělostřelectvo ostřelovalo obrannou linii.

V 15 hodin pěchota v řetězích postupovala na výšiny, kde byla umístěna obranná linie. Začala dělostřelecká přestřelka. Nastal boj pěchoty. Největší nápor nepřítele se soustředil na levé křídlo proti 5. Čeljabinské rotě a 5. rotě 3. pluku, kde se nepřítel dostal až na 300 kroků k zákopům. Velitel oddílu v 15 hodin 30 minut vyslal půlrotu 8. roty na levé křídlo do zálohy. Druhá půlrota měla pohotovost ve vesnici.

Nepřátelský nástup na levé křídlo byl kulometnou a pušečnou palbou zastaven. Nepřítel se zakopal ve 200 krocích a kulomety nepřetržitě ostřeloval obrannou linii.

K 21. hodině 8. rota změnila na levém křídle 5. rotu a 5. Čeljabinskou rotu. Vystřídané roty odešly do vesnice na oddych.

Na pravé křídlo, umístěné na výšině, která skýtala velmi výhodnou obranu linii, byl nápor nepřítele slabší. Nepřítel pokusil se obejíti okolo velkého jezera pravé křídlo, narazil však na polní stráž partyzánského oddílu a bez úspěchu se vrátil.

Na pravém křídle za tmy vystřídala 6. rota půlrotu 7. roty a nejkrajnější pravé křídlo mezi velkým a malým jezerem zaujala druhá půlrota 7. roty. Partyzánský oddíl a 6. rota odešla na oddych do vesnice.

V noci na levém křídle, obsazeném 8. rotou 3. pluku, byla nepřetržitá přestřelka. Noční strážní nepřítele neustále stříleli. Rov-

něž nepřátelské lehké kulomety střílely. Teprve ráno při svítání se střelba zmenšila.

V 5 hodin začal mírný dělostřelecký ostřel levého křídla. Brzy nato střelba nepřátelské baterie se zvýšila a dosáhla nejvyššího napětí.

Malé zákopy obranné linie na levém křídle byly zasypány deštěm šrapnelů a granátů. Nepřítel na protilehlých kopcích měl překrásný pozorovací bod pro své dělostřelectvo a výborně střílel. Po několika dobře vyměřených salvách, vypuštěných do obranné linie, zahájil prudkou palbu z kulometů a pušek; jeho řetěz, zakopaný ve 200 až 300 krocích před obrannou linií, se zvedl a pokusil se nastupovati. Ihned se však vrací zpět, zahnán palbou. Jeho první pokus o útok se nezdařil. Ale neumdlévá. Jeho dělostřelectvo začíná znovu intensivně střílet do obranné linie. Několik střelců 8. roty je raněno.

Nepřítel opakoval ještě několikráte svůj pokus o útok, vždy však bez výsledku. Dělostřelectvo nepřetržitě střílelo. Ztráty u 8. roty vzrůstaly, dva střelci byli ubiti, 9 raněno. Velitel 8. roty žádá velitele oddílu o posilu. Velitel oddílu oznamuje:

»Veliteli 8. roty. Kirgišanovo. 31. srpna 1918. Hned bude vypravena k Tobě část 6. roty, která se ještě nachází ve vesnici. Jakmile se vrátí ještě 20 mužů od 6. roty, kteří se nacházejí na pravém křídle, ihned je k Tobě vyšlu, takže bude u Tebe na levém křídle celá osmá a šestá rota. — Podporučík Čejka. Vyšli rozvědku na levé křídlo vyšetřit, kde nachází se flang protivníka. Kozáci jsou také za tím účelem vysláni. — Podporučík Čejka.«

K 7. hodině část 6. roty s praporčíkem Knetlem došla do linie a zaujala posici na levém křídle, aby chránila bok proti obchvatu.

Palba nepřátelského dělostřelectva s malými přestávkami trvala. Vojáci 8. roty začali pociťovati nedostatek nábojů.

Velitel oddílu oznamuje veliteli 8. roty:

»Praporčíku Čermákovi. Přestřelka je pouze u Tebe na levém křídle. Na pravém byla malá zrána. K nám vyjela z Družinina úderná rota vlakem. Ještě přijede 1. rota 2. pluku a jedna partyzánská rota (Jílkova). Situace je jako večer. Pravé naše křídlo drží bratr Svoboda s polovinou 7. roty. Jakmile přijde posila, budem

něco podnikat. Prozatím musíš se držeti se silou, kterou máš u sebe. Ostatek 6. roty ihned vysílám. — Podporučík Čejka.«

Krátce nato předává:

»Praporčíku Čermákovi. Kirgišanovo, 31. srpna v 10. hodin. Vyslal jsem k Tobě na spojení se mnou 3 kozáky. Tak si je drž, aby opět neulítli. Ostatek 6. roty jsem vyslal s podporučíkem Klustem. Jsou na Tvém levém křídle. Situace nezměněna. Na pravém křídle bolševiků byl zmatek, neb kapitán Vasilkov je důkladně pokropil. Brzo přijede úderná rota. Přijede-li dopoledne všechno, tak budeme nastupovat. Jaká jest asi proti Tobě síla protivníka? Vždy pošli pěší svaz ke kozákům a ten již rychle předá donesení. Patrony dostaneš. Přivezou je na patronní dvoukolce Čeljabinské roty. — Podporučík Čejka.«

Náboje byly přivezeny. Jejich dodávání do linie bylo velmi obtížné. Byly doneseny svobodníkem Machalou a střelcem Lopatkou v nepřátelské palbě do linie k četám. Zde byly bedny s náboji, uvázané na provazu, předávány ze zákopu do zákopu.

Na levém křídle prodloužil linii zbytek 6. roty, který s podporučíkem Klustem v 10 hodin 30 minut přišel. Palba nepřátelské artilerie byla již mírnější, ale stále trvala. V 11 hodin pokouší se nepřítel opět o nástup.

Velitel oddílu se dotazuje:

»Praporčíku Čermákovi. Kirgišanovo, 31. srpna v 11 hodin 25 minut. Na které křídlo nastupují? Máš něco v reservě? Myslím, že všechno je pouze demonstrace nástupu. Dnes asi již nebudeme nastupovati neb roty ještě nepřišly. Kapitán Němec přijede v noci. K nástupu je již pozdě, neb by to nebylo dohoněno jako na první ráz. Zde není nic nového. Budeš-li potřebovat patrony, sděl. — Podporučík Čejka.«

Ze stanice Družinino přibyla 3. rota 2. pluku. Byla ponechána v záloze.

K poledni nepřátelská dělostřelecká palba úplně umlkla. Střelba z pušek však trvala bez ustání. Nepřátelský řetěz, zakopaný v malé vzdálenosti, byl velmi odvážný a drzý.

Teprve k 5. hodině začal opět slabý dělostřelecký ostřel linie.

V tu dobu na pravém křídle v týlu u vesnice byla slyšet střelba z pušek a kulometů. Nepřítel pokoušel se obejíti křídlo na opačné straně.

Pohřeb padlých bratří.

Na dotaz velitele 8. roty velitel oddílu odpovídá:

»Praporčíku Čermákovi. Kirgišanovo, 31. srpna v 20 hodin. Na našem pravém křídle bratr Svoboda obešel flang protivníka. V tentýž čas také rudí obešli naše křídlo. Naši zástavu rozehnali a vzali 3 kulomety a koně. Po »vybílení« zástavy rudoarmejci z lesa načali také nastupovati. Vyslal jsem na flang naši 5. rotu a údernou. Jakmile se situace vyjasní, přijde k Tobě změna. Vyšli dva provodníky. — Podporučík Čejka.«

V 20 hodin 6. rota změněna 5. rotou 3. pluku. V 23 hodin 3. rota 2. pluku změnila 8. rotu. Obě vystřídané roty odcházejí do vesnice na oddych.

Po poledni přibyla ze stanice Družinino do Kirgišan 3. úderná rota.

Na pravém křídle na účastku před velkým a malým jezerem na mírné výšině byla půlrota 7. roty, která vystavila polní stráž na cestě, vedoucí do Bisertského závodu nedaleko od mlýna. Bolševická polní stráž měla pozorovací stráž 3 muže, umístěné ve

mlýně. Tato stráž za svítání stáhla se k polní stráži, jež měla obrannou linii v mezeře mezi oběma jezery. Celé dopoledne byl klid. Nepřítel zesílil svou polní stráž. Půlrotu 7. roty zesiluje 1. četa 5. roty a jedna četa partyzánů (Jílkova).

Velitelem této části obranné linie byl praporčík Svoboda. Dostává úlohu od velitele oddílu nepozorovaně dostati se nepřátelské polní stráži do týlu, rychlým útokem ji přepadnouti a zničiti.

Praporčík Svoboda ve 12 hodin 30 minut vystupuje s četou 7. roty, četou 5. roty a jedním kulometem vyplniti danou úlohu.

V 15 hodin 30 minut oddíl dostal se asi verstu do týlu nepřátelské polní stráže. Zde se rozvinul a postupoval v úplné tichosti kupředu. Nepřítel ničeho nepozoroval. Ze vzdálenosti 50 kroků oddíl otevřel palbu z pušek a kulometů a provedl ihned rychlý útok. Překvapený nepřítel ve zmatku se rozběhl. Ztráty jeho asi 20 ubitých, 8 utonulo a 2 byli vzati do zajetí. Oddíl ukořistil 2 kulomety, 40 pušek, 8 koní a náboje. Ztrát neměl.

Mezitím nepřítel vyslal z Bisertského závodu obchvatnou kolonu v síle 3 rot, 20 jezdců a 6 kulometů. Tato měla úlohu obejíti z levé strany české křídlo, rozbíti síly na výšině vpravo od trati a obsaditi výšinu. Po započetí boje obchvatné kolony měla nepřátelská polní stráž současně nastupovati na výšinu zpředu.

Plán tento byl však zmařen zničením nepřátelské polní stráže oddílem praporčíka Svobody.

Jakmile tento oddíl skončil boj, nepřátelská obchvatná kolona započala střelbu po částech, chránících výšinu. Části před přesilou musely výšinu opustiti a ustupovaly do Kirgišan.

Nepřítel výšinu obsadil. Počal ostřelovati kulomety vesnici Kirgišany. Oddíl praporčíka Svobody byl rovněž vynucen ustoupiti podél dráhy.

Velitel oddílu, podporučík Čejka, k obnovení dřívějšího postavení ihned vysílá 3 čety 5. roty, 3. údernou a 2. rotu 3. pluku, jež mezitím přibyly do Kirgišan s úlohou znovu dobýti výšinu, obsazenou nepřítelem. Baterie kapitána Vasilkova tuto výšinu ostřelovala.

Roty se rozvinuly a pomalu nastupovaly. Nepřítel nekladl žádného odporu a rychle bez boje ustoupil. Výšina v 18 hodin byla znovu obsazena.

V boji byl jeden střelec ubit a jeden raněn.

Ostatní části byly staženy do vesnice na nocleh.

Velitel úseku o své činnosti do Jekatěrinburku hlásil:

»Plukovníku Vojcechovskému. 31. srpna v 19 hodin 20 minut. Boj se obnovil novou silou. Nepřítel poněkud ohrozil náš levý flang. Bylo zařízeno všechno, aby bylo zaujato dřívější postavení, nepřítel obdržel posilu 400 Latyšů a námořníků. Operace bude téměř taková, jako u Baltymu. Síly nepřítele jsou větší než 2000 mužů. V noci v 6 verstách u Kirgišan byl vyhozen most. — Kapitán Němec.«

Později hlásil:

»Plukovníku Vojcechovskému. Družinino, 31. srpna v 21 hod. 10 minut. Postavení na levém křídle obnoveno. Při tom jsme vzali 2 kulomety, 5 koní a 2 rudoarmejce, kteří nám oznámili, že dnes obdrželi posilu 600 Latyšů, jedno těžké dělo, které kolem 19 hodin již střílelo. Ztráty naše jsou 2 ubití, 12 raněných, 6 kontužených. Jak mám vyplniti úkol svými vlastními silami, nevím. — Kapitán Němec.«

Nato hlásil:

»Jekatěrinburk, plukovníku Vojcechovskému. Družinino, 31. srpna ve 23 hodin. Za daných poměrů nemohu vyplniti svého úkolu. Mám pouze své síly, na jiné spolehnout se nemohu. — Kapitán Němec.«

Na druhý den, 1. září, hlásí:

»Jekatěrinburk, plukovníku Vojcechovskému. Spěšně. Družinino, 1. září v 7 hod. 55 minut. Prosím spěšně oznámit, mohu-li od Vás očekávati posilu, či nemohu. — Kapitán Němec.«

Plukovník Vojcechovský na tento telegram napsal:

»Spěšně k Vám odpravuji z Kuzina 3 roty I. praporu 3. pluku. — P. V.«

Později velitel krasnoufimského úseku hlásí:

»Plukovníku Vojcechovskému. Družinino, 1. září (přijato v 11 hod. 30 minut.). Do 9. hodiny ranní byl neustále boj, který po 9. hodině ustal a je pouze řídká přestřelka. Právě ke mně přibyly dvě roty I. praporu, které budou ihned odpraveny do Kirgišan. Bude možné vyplnit úkol dnes, nebudou-li příhodné okolnosti, tak zítra ráno. — Kapitán Němec.«

Odpoledne přijely do Kirgišan 2., 3. a 4. rota 3. pluku. Byly

ponechány v záloze. S nimi přijel kapitán Němec, velitel úseku. Večer zavolal si k sobě jednotlivé velitele a dal jim disposice k nástupu.

Čelná kolona podporučíka Čejky, 6. a 8. rota 3. pluku, 3. rota 2. pluku, 5. Čeljabinská rota, partyzánský oddíl, 4 děla a dvě sotni kozáků, měla udržovati obrannou linii za vesnicí Kirgišany, pozorovati činnost nepřítele a vyčkati vystoupení levé obchvatné kolony, potom započíti intensivní kulometnou a pušečnou palbu po nepřátelské linii a jakmile se objeví účinky obchvatné grupy, přejíti v čelný nástup.

Levá obchvatná kolona podporučíka Halbicha, 3. úderná rota, 5. a 7. rota 3. pluku a 10 kozáků, měla obejíti pravé křídlo nepřítele, dostati se nepozorovaně do jeho týlu, vzíti útokem jeho baterii a rozvinouti nástup podél silnice na Kirgišany a po cestě na Bisertský závod.

Pravá obchvatná kolona praporčíka Morávka, 3. roty I. praporu 3. pluku, měla se skrytě dostati kolem velkého jezera ze severní strany k závodu, připraviti se k boji a vyčkati účinku obchvatného manévru levé kolony a pak přejíti v útok na Bisertský závod ze severu.

Večer za tmy na levé křídlo přichází 8. rota, sousední křídlo až k silnici obsazuje 5. Čeljabinská rota, která vyměňuje 3. rotu 2. pluku. Pravé křídlo zaujímá 6. rota, na polní stráži mezi velkým a malým jezerem je část 6. roty s partyzány.

Podle těchto disposic vystoupila druhého dne 2. září časně ráno levá kolona. Po jejím odchodu nepřátelská baterie načala mírnou palbu. K 11. hodině na levé křídlo linie přibyla 3. rota 2. pluku, které podporučík Čejka přikázal rozložiti se za středem linie.

Čekalo se na vystoupení obchvatných kolon. Baterie začaly ostřelovati nepřátelskou linii. Nepřítel jen slabě odpovídal. Z jeho linie zazníval zpěv a křiky. Jednu chvíli bylo slyšet jasně píseň: »Vstávej, pozdvihni se dělný lide.«

Ke 13. hodinám bylo slyšeti za výšinami před linií střelbu z pušek a výbuchy ručních granátů. To obchvatný oddíl podporučíka Halbicha útočil na nepřátelskou baterii. Velitel 8. roty hlásí veliteli úseku o vystoupení obchvatného oddílu. Dostává rozkaz zahájiti po celé linii střelbu z pušek a kulometů a vyslati hlídky

na levé křídlo. Krátce nato bylo viděti v dálce za Bisertským závodem, na cestě vedoucí do Starobucharova ve zmatku ujížděti nepřátelskou jízdu a trén. U nepřítele nastala panika.

Velitel 8. roty žádal kapitána Němce o dovolení přejíti k frontálnímu útoku. Kapitán Němec nařizuje ještě počkati.

Do linie byla ze zálohy vyslána 3. rota 2. pluku, která zesílila řetěz 5. Čeljabinské roty.

Roty čekaly posilu k útoku, vojáci stáli již v zákopech a bylo pozorovati, že nepřítel ze svých zákopů hledí nenápadně utéci.

Velitel 8. roty dává rozkaz k postupu. Veliteli úseku hlásí svůj nástup a žádá o přenesení dělostřelecké palby.

Levé křídlo 8. roty, rozložené v zákopech na levém křídle čelného oddílu, se vyrovnává. Následkem toho Čeljabinská rota, která podle rozkazu praporčíka Čermáka ihned vystoupila, dospěla k zákopům nepřítele nejdříve, vešla do lesa a tam ztratila spojení s 8. rotou. 8. rota po ní obsadila nepřátelské zákopy a dopředu vyslala poddůstojnickou hlídku.

V zákopech nepřítele, které byly již prosty bolševiků, bylo vzato množství pušek, nábojů a pláštů. Na protilehlých výšinách bylo viděti prchající hloučky nepřítele. Roty postupovaly pomalu dále na výšiny, ze kterých v nepřátelském týlu bylo dobře viděti postupující řetěz levé obchvatné kolony, se kterou krátce nato 8. rota navázala spojení.

Pravé křídlo čelné kolony, 6. rota, zůstalo stále na výšině vpravo od silnice a kupředu nepostupovalo. Vyslalo pouze hlídku po trati k Bisertskému závodu. Hlídka se spojila s pravým křídlem 3. roty 2. pluku, která postupovala na výšiny.

Roty čelného oddílu obsadily výšiny před Bisertským závodem, kde podporučík Čejka zastavil postup a vyslal jízdní hlídku do závodu, který tato nalezla již opuštěný.

S výšin nad závodem zpozoroval čelný oddíl u kostela na severní straně závodu pravý obchvatný oddíl praporčíka Morávka, shromážděný v koloně.

Když přišlo hlášení jízdní hlídky, vrátily se roty zpět do Kirgišan.

Levá obchvatná kolona vystoupila v 5 hodin ráno z vesnice Kirgišan, přešla trať a postupovala po cestě na jižní straně trati. Šla husím pochodem hustým lesem, blátivou cestou, místy baži-

nami. Když dostihla Kordonu, chvíli odpočívala. Velitel oddílu hlásil:

»Bratře kapitáne. Kordon, 2. září v 8 hodin. Hlásím, že jsem dostihl Kordon. Špatné cesty. Unavující chůze. Prosím, počněte s dělostřelbou pracovat, abych se mohl lépe orientovat. — Podporučík Halbich.«

Velitel oddílu uspořádal při oddychu bojový pořádek:

3. úderné, 2. a 7. rotě 3. pluku nařídil postup v řetězu do týlu nepřátelských posic, 5. rotě 3. pluku chránit týl nastupujících.

Od Kordonu postupoval oddíl po cestě, vyložené dřevem. Když došel ke Krasnoufimskému šosé, zastavil se na kraji závodu. Podporučík Halbich vyšel na kopec, odkud viděl, že závod leží od šosé příliš daleko, že řetěz, který by postupoval frontálně na nepřátelské zákopy, by závod nezasáhl. Proto přikázal 5. rotě obsaditi dominující kopec západně závodu a chrániti levé křídlo nastupujícího řetězu. 3. úderná rota, 2. rota 3. pluku a dvě čety 7. roty postupovaly frontálně do týlu nepřítele, který měl zákopy východně kopců, sbíhajících se jižně závodu. Dvě čety 7. roty měly chrániti nastupujícím rotám týl a udržovati spojení mezi 5. rotou a podporučíkem Halbichem.

5. rota praporčíka Mencla ihned vystoupila. Dopředu vyjelo několik kozáků, kteří po několika stech krocích narazili na nepřátelskou týlovou polní stráž a zničili ji. Rota po prvních výstřelech přervala na šosé telefonické spojení, přešla na severní stranu šosé, rozvinula se na poli v řetěz a postupovala na závod ze strany jihovýchodní. Došla až k železničnímu náspu, který obsadila. Snažila se vyhledati spojení s hlavním oddílem.

S náspu byl velmi dobrý rozhled na závod. Bylo viděti, jak řada povozů a několik jezdců ujíždí ze závodu po cestě na Starobucharovo. Řetěz 5. roty měl cestu pod výborným ostřelem. Povozy byly střelbou donuceny vrátiti se do závodu, kde po nějaké době ztratily se z dohledu. Hned nato postupoval řetěz na závod. Rota prošla západním cípem závodu a obsadila kopec severozápadně závodu.

Brzo po obsazení kopce objevily se v závodě u kostela hlídky. Rota po nich vypálila několik salv, po nichž zmizely.

Nastal potom úplný klid. Nebylo viděti pohybu vojsk. Situace pro 5. rotu byla úplně nejasná.

Praporčík Menel přikázal četě praporčíka Hoffmana obsaditi severovýchodní stranu kopce i cestu na Sabik a zabezpečiti levé své křídlo strážemi. 2. četě přikázal obsaditi západní stranu kopce. V tomto rozložení zůstalo se až do pozdního večera, kdy bylo do-

Něvjansk.

cíleno spojení s dvěma četami 7. roty, které chránily týl nastupující hlavní části kolony a které při jejím rychlém pochodu, ztrativše s ní spojení, postoupily po šosé na výši Bisertského závodu.

Praporčík Kukla převzal velení 5. rotou, dvou čet 7. roty s kozáky a dal 5. rotě rozkaz stáhnouti se k šosé k četám 7. roty.

Tam sešli se důstojníci rot k poradě. O výsledku operace nikdo ničeho nevěděl. Vojáci tím, že nebylo spojení, byli velice znepokojeni. Kozácký setník navrhoval jíti zpět tou cestou, po které kolona ráno přišla. Po poradě praporčík Kukla vyslal po šosé silnou kozáckou hlídku do vesnice Kirgišan. Hlídka se ke 22 hodinám vrátila s hlášením, že vše je v Kirgišanech a vojáci odpočívají v chatách.

Po této zprávě ihned vše vystoupilo po šosé do Kirgišan. Na cestě bylo mnoho povozů s náboji. Byly vzaty do Kirgišan. Cesta byla velice špatná. Oddíl došel do vesnice teprve kolem půlnoci.

Hlavní části kolony ihned po odchodu 5. roty postupovaly po obou stranách šosé do týlu nepřátelských posic. Úderná rota bodákovým útokem vzala nepřátelskou baterii a postupovala ihned dále.

Teprve potom objevil nepřítel ve svém týlu části a začal ze zákopů proti čelnému oddílu nastupovati. Postupoval přes kopec pod Bisertským závodem.

V tu dobu začala také nastupovati frontální kolona. Z obou kolon bylo troubeno: »Moravo, Moravo!« Když nepřítel zmizel v Bisertském závodě, spojilo se levé křídlo čelné kolony na šosé v lesíku s obchvatnou kolonou. Bylo kolem 6 hodin.

Pravá obchvatná kolona praporčíka Morávka vystoupila z Kirgišan v 8 hodin. Obcházela kolem mlýna nepřátelskou polní stráž na severovýchodní straně jezera a vracela se obloukem k cestě z mlýna do Bisertského závodu, kde se rozložila do řetězu. Nepřátelské polní stráže u jezera již nebylo. Velitel oddílu hlásil:

»Mlýn, 2. září v 10 hodin 25 minut. Zaujal jsem posici severně od východního cípu jezera, frontou k závodu. Vyslána vpřed rozvědka. Čekám dalších příkazů v případě nástupu. — Praporčík Morávek.«

Když se čelná kolona hnula kupředu, přikázal kapitán Němec praporčíku Morávkovi s jeho oddílem postupovati na závod.

Roty postupovaly v zástupu, paralelně s cestou, vedoucí z mlýna do Bisertského závodu. 3. rota po okraji lesa, 4. rota 200 až 300 kroků vpravo od ní lesem. Dopředu byla vyslána hlídka.

Na pochodu hlásila hlídka, že půl druhé versty před závodem na cestě je nepřátelská polní stráž.

Když se kolona přibližovala k závodu a vyšla z lesa, bylo viděti jak nepřátelská polní stráž bez výstřelu utíká do závodu.

Když postoupila ještě výše k závodu, bylo vidět, jak řada povozů ujíždí po cestě k Staro-Bucharovu. Řetěz kolony rychle vešel do závodu. Když došel ke kostelu, bylo po něm vystřeleno několik salv s kopce nad závodem. Praporčík Morávek, který předpokládal, že je to obchvatná kolona, dal rozkaz nestřílet a k řetězu vyslal spojky. Trubači troubili »Moravo.« Spojky k řetězu nedošly. Řetěz na kopci troubení neslyšel. Praporčík Morávek přikázal vystaviti na svahu proti Staro-Bucharovu i Sabiku polní stráže a s rotami ubytoval se ve škole. Kapitánovi Němcovi poslal hlášení, že obsadil Bisertský závod.

Mezitím nepřítel ze zákopů před čelnou kolonou prchl a čelná kolona spojila se s levou obchvatnou kolonou. Kapitán Němec přikázal praporčíkovi Morávkovi vrátiti se do Kirgišan. Praporčík Morávek ihned vystoupil, prošel závodem a po trati vracel se do Kirgišan. Stmívalo se, když došel do vesnice.

O výsledku boje velitel úseku hlásil:

»Plukovníku Vojcechovskému. Družinino, 2. září. Bisertský závod obsazen. Ukořistěny 4 polní děla, kulomety, povozy, kuchyně s obědem. 3. rota 2. pluku bude ráno v Kuzině, úderná v Družinině. Podle výpovědí zajatého vyslali červení k Sabiku nebo ke Kuzinu 4 roty Maďarů, které mají dnes nocovat asi v 15 verstách od cíle. U nás je 10 raněných, 1 ubitý od Čeljabinské roty. — Praporčík Němec.«

Druhého dne, 3. září, I. prapor 3. pluku, 3. úderná rota a 3. rota 2. pluku odjíždějí z Kirgišan na stanici Družinino a dále k Jekatěrinburku. Náčelník štábu plukovníka Vojcechovského dvakrát přikazuje kapitánovi Čílovi, aby přijíždějící části, 3. rotu 2. pluku, údernou rotu a I. prapor 3. pluku přivítal hudbou po tak slavném vítězství pod Bisertským závodem, kde kromě 4 děl bylo ukořistěno 17 kulometů, mnoho pušek a téměř celý nepřátelský trén.

Čeljabinská skupina měla za sebou těžký úkol, jejž osud zřídka dává, během 26 dní dosáhla skvělých vítězství u Kyna, Baltymu, Kirgišan, Krutichy, Verch-Nějvinsku. Čeljabinská skupina tento těžký úkol poctivě a čestně vyplnila. Plukovník Vojcechovský to cítil více než kdo druhý. Odtud jeho pohnutá pozornost k vojákům, vracejícím se po této čestné a poctivé práci do Jekatěrinburku.

DALŠÍ BOJE NA TAGILSKÉM ÚSEKU

Po boji u Bisertského závodu plukovník Vojcechovský správně vytušil, že na druhé straně minula kritická doba, že nepřítel je na výši situace. Chce proto všemi možnými silami pokračovat v nástupu na Perm, jehož slibné začátky byly tak náhle přervány. Prosí vrchního velitele o poslední prapor ruského Buguruslandského pluku, aby jím mohl změnit II. prapor na krasnoufimském úseku. Vrchní velitel jeho prosbě vyhovuje. A tak 4. září, kdy do Kirgišan přijel prapor Buguruslandského pluku, odjíždí z Kirgišan poslední část 3. pluku, 6. a 8. rota.

K opětnému nástupu proti Permi bylo všechno připraveno. V Jekatěrinburku měl velitel skupiny soustředěny dva prapory svého pluku a údernou rotu, které čekaly na rozkaz k odjezdu. Nástup však musel býti odložen.

Na tagilském úseku, kde na stanici Verch-Nějvinsk stály 3 roty 2. pluku, hrozilo vážné nebezpečí.

Dne 4. září v 16 hodin 38 minut předává velitel tagilského úseku zprávu, že opustil své posice nad Verch-Nějvinskem. Velitel skupiny posílá kapitánu Hrůzovi, veliteli tagilského úseku, I. prapor 3. pluku a údernou rotu. Staré posice byly opět zaujaty.

Dne 7. září odjel z Jekatěrinburku do stanice Verch-Nějvinsk velitel skupiny, aby osobně řídil operace proti Něvjansku. Za ním přibyly tři roty úderného praporu, které přijely z východu.

Večer byli jednotliví velitelé zavoláni k veliteli skupiny do stanice Verch-Nějvinsk. Byl jim dán rozkaz obsaditi závod i stanici Něvjansk.

Pravá kolona: dvě úderné roty, II. prapor 2. pluku, opevněný vlak a kozáci měla postupovati po trati, obsaditi zastávku 117, v Šuralinském závodě spojiti se s levou kolonou a s ní obsaditi závod i stanici Něvjansk.

Levá kolona: tři roty I. praporu 3. pluku, jedna úderná rota, dvě děla a četa jízdy měla postupovati po Tagilském šosé obsaditi Rudjanku a Šuralinský závod, kde se měla spojiti s pravou kolonou a s ní společně pak postupovati a obsaditi stanici i závod Něvjansk.

Obě kolony měly vystoupiti 8. září ve 4 hodiny ráno od linie polních stráží.

Hudba 3. pluku.

Od levé kolony vystoupil ve 2 hodiny 45 minut I. prapor 3. pluku. Prošel závod Verch-Nějvinský a za závodem na Tagilském šosé se sešel s údernou rotou, baterií štábního kapitána Kulikovského a jízdou. Postupoval po pravé straně trati. Úderná rota byla předvojem, jízda zadním vojem. Před Rudjankou přešla kolona po šosé na levou stranu dráhy. Sotva ale ušla po levé straně trati několik set kroků, narazily přední hlídky úderné roty na nepřátelskou polní stráž, která byla na šosé. Polní stráž po několika výstřelech dala se na útěk k Rudjance. Dopředu vyslaná hlídka se v malé chvíli spěšně vrátila.

Velitel kolony rotám přikázal, aby se rozvinuly. 4. úderná napravo, 4. rota nalevo od šosé. Měly postupovati na Rudjanku.

Před říčkou se řetěz stáhl, pravé křídlo přešlo po můstku šosé. levé křídlo po mostu trati na Kalatinský závod. Za říčkou rozvinuly se roty opět do původní formace a postupovaly na Rudjanku.

Nepřátelská polní stráž při přiblížení řetězu k závodu po krátké přestřelce utekla.

Dělo z nepřátelského opevněného vlaku s hlavní tratě na chvíli ostřelovalo závod.

Roty prošly závodem. Za závodem byl řetěz stažen na silnici. Štábní kapitán Kulikovský s dělem a kavaleristy předjel kolonu. Za ním v koloně postupovala 2. rota, kulomety, 3., 4. rota a úderná rota.

Po 7. hodině předvoj došel k dřevěnému mostu přes řeku Nějvu. Vrchní část mostu byla rozebrána, klády svaleny vedle silnice. Za půl hodiny bez velké námahy byl most spraven a kolona přešla na druhou stranu. Za mostem byla vyslána od 2. roty hlídka 15 mužů s praporčíkem Kvasničkou po šosé kupředu. Na ochranu pravého křídla bylo vysláno 7 mužů. Dvě versty před Šuralinským závodem se kolona zastavila, velitel kolony přikázal:

»2. rota 3. pluku a 4. úderná bude postupovati v řetězu po pravé straně šosé přes závod k trati, obsadí trať za závodem a část závodu, rozloženého při trati.

3. rota 3. pluku bude postupovati po levé straně šosé, projede západní částí závodu a bude chrániti levé křídlo kolony.

4. rota projede středem závodu, vrátí se na jeho jižní okraj do zálohy a bude chrániti týl kolony.

Ke každé rotě bude přidělen 1 kulomet.«

Roty se ihned rozvinuly a postupovaly na závod. Pod mostem odbočky trati, vedoucí ze zastávky 117 na Kalatinský závod, jízdní hlídka narazila na nepřátelskou polní stráž, která po krátké přestřelce se dala na útěk.

Když došel řetěz asi na 600 kroků před závod, byl slyšet pohyb vlaků od zastávky 117. Štábní kapitán Kulikovský se svými rozvědčíky a jedním dělem tryskem předjel řetěz, projel závod, kde mu nepřátelské hlídky ranily dva rozvědčíky a za závodem postavil dělo na vyvýšenině, 20 kroků před tratí. První ranou přerazil vnitřní kolej, při druhé ráně ulítla mu celá hlaveň. Nepřátelský vlak podjížděl k vyrvanému místu. Strojvůdce, který zahlédl vyrvanou trať, zastavil. Lokomotiva a ještě několik vagonů přejelo vyrvané místo. Vlak byl skoro prázdný. Několika bolševikům podařilo se prchnouti do lesa.

Mezitím roty podešly do závodu, druhé dělo podjelo k štábnímu kapitánu Kulikovskému.

Od zastávky 117 podjížděl nepřátelský opevněný vlak. Štábní

Partie z Uralu.

kapitán Kulikovský rozbil mu lokomotivu. Vlak se zastavil, posádka vyskákala. Části se podařilo utéci do lesa. Utíkající po trati byli zajati štábním kapitánem Kulikovským.

Když kolona prošla závod, přikázal velitel kolony 2. rotě 3. pluku obsaditi nepřátelské zákopy na svahu před Něvjanskem, 3. rotě zaujmouti posici po obou stranách cesty k závodu Kalatinskému: 4. rota nechala jednu četu za závodem k Rudjance jako ochranu týlu, dvěma četami prodloužila pravé křídlo řetězu, údernou rotu. Jedna četa zůstala v závodě jako záloha.

Od zastávky 117 podjížděl druhý nepřátelský opevněný vlak, provázený jízdou. Štábní kapitán Kulikovský načal jej ihned ostřelovati. Opevněný vlak se zastavil, posádka i jezdci prchli do lesa. Vlak obsadila ihned 4. rota 3. pluku.

Velitel oddílu hlásí:

»Plukovníku Vojcechovskému. Šuralinský. 8. září v 9 hod. 45 min. Šuralinský závod (ves) obsazen levou skupinou v 9 hod. 15 min. Obsazena linie trati, ukořistěny 2 vlaky, 2 broneviky, několik

kulometů, zajato asi 100 mužů. Čekám na Vaše rozkazy. — Štábní kapitán Janeček.«

2. rota vyslaná obsadit zákopy před Něvjanskem se vrátila, poněvadž zákopy byly prázdné. Ponechala tam četu jako polní stráž. Rota byla poslána prodloužiti levé křídlo řetězu (3. rotu), protože jezdci hlásili nepřítele od Kalatinského závodu. Mezitím lokomotiva od 1. pluku dojela do nejbližší budovy u trati pro potřebné nástroje k opravení trati.

Kolem 11. hodiny nepřítel z Něvjanska ostřeloval dělostřelectvem Šuralinský závod. Ztrát neučinil. Střílel nejdříve před závod, potom za závod. 4. rota 3. pluku a 4. úderná byly staženy na okraj závodu k trati. Ve 12 hodin od 4. roty 3. pluku vysláno bylo po trati 7 lidí s hlášením veliteli skupiny.

Později velitel oddílu hlásil:

»Plukovníku Vojcechovskému. Šuralinský závod, 8. září ve 13 hodin 30 minut. Šuralinský závod (ves) obsazen levým oddílem v 9 hod. 15 minut. Obsazena linie železniní trati, ukořistěny 2 vlaky, 2 děla, několik kulometů a zajato kolem 100 vojáků. U nepřítele spousty mrtvých, u nás pouze 3 ranění. Čekám na rozkazy. — Štábní kapitán Janeček.«

Pravá kolona štábního kapitána Dvořáka vystoupila ve 4 hodiny 45 minut od linie polních stráží. V 5 hodin 40 minut obsadila stanici Rudjanku. Během tohoto postupu byla ostřelována nepřátelským dělostřelectvem.

K 7 hod. 30 min. narazila tato kolona na 2 nepřátelské opevněné vlaky, které začaly kolonu ostřelovati z děl. Nepřítel byl opevněn na výšinách u vsi Listvenoe, kde nechal 3 kulomety i s náboji. Kolona pak postupovala dále.

Do Šuralinského závodu byli vysláni kozáci a o něco později pěší hlídka. Kozáci přibyli do závodu kolem 14. hodiny, v 15 hodin celá pravá kolona.

Nepřátelské opevněné vlaky a několik vagonů s raněnými bylo odpraveno zpět na zastávku 117. Po kratičkém oddechu kolona štábního kapitána Dvořáka postupovala ze Šuralinského závodu na Něvjansk. Štábní kapitán Dvořák šel s dvěma údernými rotami po šosé po levé straně trati. Po trati postupovala 10. a 12. rota 2. pluku a štábní kapitán Kulikovský s jedním dělem.

V Šuralinském závodě ponechal štábní kapitán Dvořák prapor praporčíka Morávka.

Když štábní kapitán Dvořák přišel se svými dvěma rotami na verstu před závod Něvjansk, přikázal koloně štábního kapitána Janečka rychle postupovati za ním. V 16 hod. 45 min. kolona štábního kapitána Janečka vystoupila ze Šuralinského závolu k Něvjansku.

4. úderná a 4. rota 3. pluku po pravé straně trati, 2. a 3. rota pod vedením praporčíka Morávka po šosé. Nedaleko od stanice dohonil na kolejní čtyřkolce 4. údernou a 4. rotu 3. pluku velitel skupiny a vrátil je do Šuralinského závodu. Roty měly tam počkati na své vlaky. Když praporčík Morávek přiblížil se asi na 400 až 500 kroků k linii štábního kapitána Dvořáka (linie byla mezi zákopy a závodem), načala tato postupovat a bez boje obsadila stanici Něvjansk.

Velitel oddílu hlásil:

»Plukovníku Vojcechovskému. Stanice Něvjansk, 8. září v 17 hod. 50 min. Stanice Něvjansk námi obsazena v 17 hod. 34 min. Půl druhé roty bylo vysláno do města, jedna rota do závodu a 5 čet bylo vysláno na polní stráž. Na stanici Něvjansk nechali červení 4 polní kuchyně, ze kterých prosím tři přidělit mému praporu. — Kapitán Dvořák.«

Volné roty rozložily se k odpočinku na stanici. Na stanici přišel obyvatel závodu a hlásil, že jihozápadně Něvjanska v cementové továrně bolševici nechali dvě děla a snaží se je nyní vyvésti. Štábní kapitán Kulikovský vzal své dělo, volné koně s postroji, všechny své rozvědčíky, jízdu a tryskem ujížděl do továrny. Asi za hodinu se vrátil a přivezl si dvě úplně zachovalá děla.

Z řečí bolševiků později zajatých se vyjasnilo, že bolševici ustoupili ze stanice Něvjansk asi 1000 kroků a zalehli v obilí. Když po nějaké době viděli, že je objíždí jízda, byl to štábní kapitán Kulikovský s dělem, ujíždějící do cementové továrny, dal komisař rozkaz k ústupu na zastávku 116.

Kolem 20 hodin přijel do stanice Něvjansk opevněný vlak, ke 22. hodině výpomocný železniční vlak s velitelem skupiny a ve 23 hodin vlaky nastupujících částí.

DALŠÍ BOJE NA LYSVENSKÉM ÚSEKU

Dne 9. září velitel skupiny po zprávě, že situace českých vojsk u Kazaně je vážná, rozhodl se k nástupu na Perm. Chtěl tak k sobě připoutati větší část nepřátelských sil kazaňské fronty. Ještě během dopoledne vrátil se z Něvjanska do Jekatěrinburku, aby dal disposice k nástupu.

Na lysvenském úseku stál na stanici Utka kapitán Palacký.

Na tomto úseku, kde tak slibně začal nástup proti Permi, musel prapor kapitána Palackého dne 13. srpna opustiti stanici Kormovišče a ustoupiti až do stanice Utkinský závod.

Do 4. září byl na tom úseku klid.

Teprve 4. září postupovalo se dále. Velitel úseku, kapitán Palacký, chtěje míti chráněný bok, rozkázal 11. rotě, která byla posádkou v blízkém Utkinském závodě, aby odtud vystoupila a obsadila Šajtanský závod, který byl obsazen nepřítelem a ohrožoval trať zprava. Do Utkinského vyslal 4. září 12. rotu 9. pluku, aby společně s 11. rotou 3. pluku obsadila Šajtanský závod, kde podle zpráv velitele 11. roty, praporčíka Kulendíka, bylo asi 3000 bolševických vojáků s 50 kulomety, 4 lehkými a 2 těžkými děly.

Nastupujícímu oddílu velel velitel 12. roty 9. pluku. Oddíl byl podvezen za říčku Peščerichu, asi 14 verst od závodu na povozech. Odtud ke 4. hodině odpolední rozvinul se k útoku na Šajtanský závod. Po dvouhodinovém, namáhavém postupu lesem obdržel velitel oddílu zprávu, že šest nepřátelských rot odchází ze závodu do vesnice Rudnja. Dal proto rozkaz, aby oddíl se stáhl zpět k povozům u říčky Peščerichy. 11. rota poslala hlídky do závodu, které se od tamního obyvatelstva dověděly, že k večeru má vystoupiti ještě 8 rot bolševiků s 6 děly směrem na Utkinský závod, který měly obsaditi společně s rotami z Rudnje.

Oddíl vrátil se do Utkinského závodu, kam kolem 23 hodin přijel velitel úseku, jemuž praporčík Kulendík hlásil, že nepřítel bude ráno nastupovati na Utkinský závod dvěma proudy s 300 muži a 50 kulomety a 6 děly. Kapitán Palacký přikázal 11. rotě druhého dne 5. září v 6 hodin vrátiti se na stanici Utkinský závod. 12. rota 9. pluku, 2. sotni 4. stepního kozáckého pluku a místní družině zůstati v závodě.

Ráno druhého dne 5. září vrátila se 11. rota na stanici. V 8 hodin obdržel kapitán Palacký ze závodu hlášení, že nepřítel obsadil vrchy severozápadně Utkinského závodu a nastupuje na závod. Po této zprávě přikázal 11. rotě vystoupiti na Utkinský závod a vybíti nepřítele z jeho posic spolu s částmi posádky Utkinského závodu. 11. rota okamžitě vystoupila. Z cesty velitel 11. roty hlásí veliteli úseku, že nepřítel dvěma lehkými a dvěma těžkými děly obsadil závod. 11. rota přišla lesem v semknutém útvaru na 150 kroků k zákopům nepřítele, vybila ho a pronásledovala až na cestu na Šajtanský závod. Tu na levém křídle roty objevily se 4 nepřátelské roty a silně ostřelovaly rotu z kulometů. Po krátkém boji, když rotě hrozilo nebezpečí zleva, byla donucena k spěšnému ústupu na silnici, vedoucí na stanici. Zde se rozložila a podle rozkazu kapitána Palackého očekávala další rozkazy.

K Utkinskému závodu vyslány byly hlídky. K 21. hodině přišla k 11. rotě 12. rota 3. pluku na pomoc. Obě potom, když byl Utkinský závod obsazen nepřítelem, obdržely rozkaz ustoupiti za most.

Plukovník Vojcechovský ztrátou Utkinského závodu i stanice Utkinský byl velmi nemile dotčen. Uzel Kuzinský byl vážně ohrožen. Přikazuje:

»Kuzino. Kapitánu Palackému. 6. září v 1 hodinu 30 minut. Do Jekatěrinburku přijel úderný prapor, za ním jedou ještě další části. Rozkazuji Vám se všemi částmi, které máte k disposici za svítání 6. září nastupovat a obsadit stanici Utku i Utkinský závod. K noci 6. září musí býti všechno zakončeno, načež ihned pošlete údernou rotu a 2 roty II. praporu do Jekatěrinburku. U Vás zůstane Váš prapor, oddíl pěších rozvědčíků, rota I. praporu a 2 Kurgánské roty, se kterými podle okolností buď nastupujte na Ilim, nebo držte Utku. Postupujte směle a energicky. Čekám zprávy o obsazení Utky. — Plukovník Vojcechovský.«

Kapitán Palacký, když obdržel tento rozkaz, zavolal si k sobě velitele 8. roty, praporčíka Čermáka, naznačil jej velitelem obchvatného oddílu pro nástup na Utkinský závod a dal mu k 5. hodině ranní disposice k nástupu.

Podle těchto disposic měl se praporčík Čermák se 4 rotami dostati po trati do vesnice Volykyna, na jižním cípu jezera u Utkinského závodu, přejíti most přes řeku Utku, za vesnicí přejíti na druhou stranu tratě, skrytým pochodem lesem pronik-

nouti k Utkinskému závodu ze západní strany jezera a závod obsaditi.

Z Kuzina byla očekávána úderná rota, kterou kapitán Palacký přidělil obchvatnému oddílu. Měla odejít k oddílu praporčíka Čermáka.

Čelná kolona podporučíka Miklíka, 11. a 12. rota 3. pluku měla úlohu postupovati po cestě podél východního břehu závodského jezera na Utkinský závod a udržovati nepřítele střelbou tak, aby jeho pozornost byla obrácena pouze na frontální směr.

V záloze u velitele úseku zůstala 9. a 10. rota 3. pluku a jedna eskadrona kozáků.

Obchvatný oddíl shromáždil se po 6. hodině na 175. verstě. V 6 hodin 30 minut obdržel rozkaz k odchodu. Praporčík Čermák zavolal si jednotlivé velitele rot a dal jim disposice k nástupu. Oddíl, ve kterém byla 1., 6., 8. rota 3. pluku a 11. rota 9. pluku čítal 290 bodáků, 6 kulometů a 2 lehké kulomety Lewis.

V 8 hodin 40 minut vyšla kolona po trati kupředu. Prošla linií polních stráží, rozložených půl versty před vesnicí Volykyna. Dopředu byla vyslána hlídka. Vesnice nebyla obsazena. Za vesnicí, když oddíl přešel říčku Utku, bylo odbočeno do lesa, kde byl dán odpočinek. Čekalo se na příchod úderné roty. Kapitánu Palackému bylo posláno hlášení, že oddíl vyšle část obsaditi stanici, aby proto byl opevněný vlak vyslán kupředu.

Ke trati byla vyslána hlídka. Měla prohledati budovy, které byly 1 verstu za vesnicí. Hlídka se brzy vrátila a hlásila, že před tratí je hluboký potok, který se nedá přebroditi. Mostu nenalezla. Velitel oddílu okamžitě vyslal k potoku několik vojáků, aby vystavěli přes potok malý mostík.

V 10 hodin připojila se k oddílu úderná rota, 10 kozáků a dva průvodci. Tím byl oddíl zesílen o 110 bodáků a 3 lehké kulomety. Velitel oddílu přikázal úderné rotě, aby postupovala podél cesty vedoucí ze Šajtanského závodu na Utkinský závod, chránila svůj týl vysláním hlídek k Šajtanskému závodu a udržovala spojení s 1. rotou 3. pluku, která měla postupovati zprava ve vzdálenosti 300 kroků od úderné roty.

Kolona potom pokračovala v pochodu. Po mostíku, sestrojeném ze dvou klád, přecházela po jednom muži, takže přechod všech 5 rot trval téměř celou hodinu. Na trati, kam kolona po přechodu

Zúmyslné překážky na trati.

dorazila, oddělila se půlrota 11. roty 9. pluku a nastupovala na stanici. S ní odešel i velitel roty, podporučík Benda.

Kolona husím pochodem ztrácí se v lese na druhé straně trati. Dobře vedena dvěma průvodci, dostává se skrytě na 2 versty k závodu na okraj lesa. Od cesty je vzdálena asi 200 kroků. Velitel dal rozkaz úderné rotě vyslati hlídku na cestu a 8. rotě rozvinouti se napravo od cesty. Hlídka zpozorovala na cestě oddíl nepřátelské jízdy v síle asi 30 mužů.

Za naprosté tišiny, kryty mírným svahem, přešly ostatní roty cestu a rozvinuly se na druhé straně. Rozvinutí bylo provedeno v lese, takže nepřítel ničeho nezpozoroval. K ochraně týlu vyslal velitel kolony kozáky. Když pak dostal od úderné roty, která byla na levém křídle kolony a měla udržovati spojení, hlášení, že je rozvinuta, dal rozkaz k nástupu.

Bylo 15 hodin.

Roty postupovaly po návrších, porostlých obilím. Postup byl namáhavý. Když prošly čtvrt versty, byl zpozorován na cestě oddíl

jízdy, který se ukryl v dolině. Postup byl zastaven. Část 6. roty vystřelila po jízdě několik ran a tato tryskem uháněla k závodu. V nástupu potom bylo pokračováno. Řetězy rot vyšly na úplně odkrytý terén a přiblížily se na půl versty k závodu. Na nepřítele nenarazily. Jeho polní stráž byla u požární věže, odkud byl výborný výhled na okolí. Tato polní stráž první zahájila střelbu. Po několika výstřelech však ustoupila na skálu severního cípu jezera. Tam měl nepřítel umístěnou obrannou linii s výborně maskovanými zákopy.

Řetěz rot postoupil na linii požární věže. Bylo viděti rychlým tempem běžící nepřátelské části po mostě, spěchající ku pomoci. U kostela na protější straně byla dvě děla, která zahájila palbu. Nepřítel ze své obranné linie intensivně střílel. U břehu jezera byl též nepřátelský kulomet. Střed řetězu zalehl. Pro prudkou střelbu nepřítele a otevřený terén nemohl postupovati dále. Pouze levé křídlo úderné roty přebíháním jednotlivých úderníků zvolna postupovalo. Nepřítel měl zde výborně ukrytý kulomet, který způsobil mezi postupujícími úderníky velké ztráty. Zde byl ubit velitel úderné roty, podporučík Halbich.

Pravé křídlo, přiléhající k jezeru, zatáčelo se ku skále, obsazené nepřítelem. Postup byl zde také pomalý. Muselo se přelézati přes plot. Mezitím části levého křídla úderné roty podařilo se zajíti do týlu nepřátelských zákopů a nepřítele atakovati. Současně útočila 1. rota a řetězy ostatních rot. Při útoku byl ubit mladší důstojník 1. roty, praporčík Petr.

Nepřítel, překvapen bystrým útokem, útoku nevydržel, v panice zvedl se z okopů a utíkal do závodu. Kulomety způsobily v hloučcích utíkajících rudoarmejců velké ztráty.

Roty sestupovaly za prchajícím nepřítelem k řece Čusové. Rozdělily se na dvě části, z nichž úderná a 1. rota šla směrem severním na protilehlé výšiny za řekou a ostatní roty přešly po závodském mostě do závodu.

Nepřítel u brodu řeky pokoušel se svěžími silami zadržeti ustupující části. Bylo viděti 2 linie jeho řetězu, které po několika krocích obrátily se rovněž na útěk k brodu přes řeku.

Na protilehlých stráních ještě dlouho se objevovaly opozdivší se hloučky rudoarmejců. Pravá část kolony nalezla již opuštěný závod. Pouze dva nepřátelští zbloudilí jezdci klidně přibyli ke

koloně a dotazovali se velitele 8. roty, praporčíka Bumerle, na Visimošajtanský závod. Praporčík Bumerle poznal v nich rudoarmejce, jednoho sestřelil, druhému se podařilo ujeti. Oddíl prošel shořelým a pobořeným rayonem a pustil se k řece. Tam u brodu nalezl převrácené nepřátelské muniční vozy. Když oddíl přešel řeku, část jeho vystoupila na výšiny, odkud nepřítel již zmizel.

Levá část kolony přešla brodem řeku Čusovou a když vystoupila na skály nad řekou, zastihla ještě několik hloučků utíkajících rudoarmejců, kteří střelbou byli rozehnáni a zmizeli v lese.

Při útoku na nepřátelskou linii ranění úderníci a střelci zůstali ležeti na poli. Byli obvázáni sanitními vojíny. Postupující řetěz vzdálil se od nich k závodu. Asi k 17. hodinám po cestě ze Šajtanského závodu skrytě přijela nepřátelská hlídka k zákopům a tyto raněné vojíny viděla. V domnění, že české části ustoupily, klidně se přiblížila k raněným. Jeden úderník, vida nepřátelskou hlídku, ze strachu před zajetím dal si pod sebe bombu a usmrtil se. Výbuchem upozorněno přiběhlo ihned několik střelců, zůstavších vzadu a nepřátelskou hlídku po několika výstřelech zahnalo.

V 18 hodin 30 minut byl závod od nepřítele úplně očištěn. Byly za ním vyslány hlídky.

Krátce nato přišla ke shromaždivší se obchvatné koloně 12. rota, které velitel kolony přikázal vystaviti polní stráže na severní straně závodu. Za přítmí vrátila se potom kolona do závodu.

Půlrota 11. roty 9. pluku po krátkém oddechu po odchodu hlavních částí obchvatné kolony v řetězu postupovala po obou stranách trati ke stanici za opevněným vlakem. Ve 12 hodin 45 minut byla stanice obsazena. Za stanicí byla vystavena polní stráž.

Když velitel úseku dostal zprávu o nástupu částí obchvatné kolony na stanici, vyslal ze své zálohy půlrotu 10. roty za opevněným vlakem. Rota došla k 13. hodinám do stanice, která již byla obsazena půlrotou 9. pluku.

Půlrota 10. roty 3. pluku půl versty za stanicí zaujala obrannou linii. Když byla opravena trať, přijel opevněný vlak, druhá půlrota 10. roty a 10. rota 9. pluku. Bylo již odpoledne. Roty postoupily na 165. verstu na místo starých polních stráží a obsadily linii zákopů po obou stranách trati. Za soumraku byla vyslána hlídka k domku na 164. verstě. Nepřítele neobjevila. V noci byl na trati klid.

Čelná kolona vystoupila v 9 hodin ze 175. versty. 12. rota jako předvoj, 11. rota s jedním dělem jako zadní voj. Postupovalo se od trati k závodu.

Asi tři versty od závodu začínal otevřený nezalesněný terén. Zde na okraji lesa rozvinula se 12. rota po obou stranách cesty a vyslala dopředu hlídku. Ta se srazila s jízdní hlídkou nepřítele, která po několika výstřelech zmizela.

Před polednem započal nástup. U prvních domů závodu bylo viděti nepřátelské zákopy. Postupovalo se velmi pomalu. Ke 14. hodinám započala přestřelka. Po chvíli bylo slyšeti střelbu obchvatné kolony na protější straně jezera. Řetěz dostal se až na jednu a půl versty k nepřátelské linii, kde zalehl. Nepřítel svými kulomety bránil dalšímu postupu. Pravé křídlo posunulo se k řece Čusové, tím dostalo se mimo ostřel nepřátelských kulometů. Krátce nato bylo zpozorováno, že nepřátelský řetěz se zdvihl a ustupoval do závodu podél skály k řece.

Postupováno tedy rychle v nástupu. Když byla dosažena vesnice, rozdělil se řetěz na dva proudy, z nichž jeden šel hlavní ulicí a druhý podél skály k řece. Ve vesnici bylo vzato asi 10 zajatců, bombomet a náboje.

Bylo navázáno spojení s obchvatnou kolonou, která pronásledovala prchajícího nepřítele již na druhé straně závodu za řeku Čusovou.

12. rota pokračovala v postupu za obchvatnou kolonou za řekou, kde dostal praporčík Kudrman, velitel 12. roty, rozkaz změniti polní stráže na severní straně závodu. Rota zůstala celou noc na polních stráží. Záloha čelného oddílu, 11. rota 3. pluku, pohybovala se vzadu za 12. rotou ve vzdálenosti 2 verst a vůbec do boje nezasáhla. Na závod přibyla až v 7 hodin 30 minut večer. Výsledek celého boje byl skvělý. Nepřítel počtem přes 2000 mužů, výtečně vyzbrojený, byl úplně rozbit a rozehnán. Ztratil na 50 mrtvých, také raněných měl mnoho. Utíkal přes Šajtanský závod až ke Kynovskému závodu tak bezhlavě, že mnoho rudoarmejců úplně zmizelo v lesích. Teprve za 3 dny podařilo se bolševikům z oddílu Šaronova sebrati na Šajtanském závodě 300 lidí. Kořistí byly dvě děla, muniční vozy s náboji, 5 kulometů, 3 lehké kulomety Lewis, bombomet, náboje, povozy, koně, sedla a telefonní materiál.

Ztráty českých rot bylo 23 ubitých střelců, raněných asi 35.

Mezi ubitými byl i velitel úderné roty, podporučík Halbich a velitel čety 1. roty, praporčík Petr. Padli při útoku na nepřátelské zákopy.

Když obchvatný oddíl přišel nazpět do závodu, dal velitel oddílu disposice k návratu do stanice. Vojáci po těžkém boji byli unaveni, hladoví a potřebovali odpočinku.

Po blátivé cestě za úplné tmy došly roty obchvatného oddílu k půlnoci na stanici. Přivezly také své raněné na povozech. Jejich převoz po hrbolaté cestě byl velmi vysilující a bolestný.

V Utkinském závodě zůstala 11. a 12. rota 3. pluku s kozáky.

Když byl obsazen Utkinský závod a stanice, poslal plukovník Vojcechovský na lysvenský úsek II. prapor 3. pluku. Kapitána Němce naznačil velitelem úseku. Chtěl vésti energický nástup na Perm, aby nepřítel odvedl větší síly s kazaňské fronty, kde částem 1. a 2. a 4. pluku hrozilo nebezpečí. Hlavní úder proti Permi měl býti veden po kungurské trati, kde stály části 6. pluku.

Kapitán Němec přijel na lysvenský úsek 10. září a převzal velení.

Všeobecný nástup měl začíti 12. září.

Na lysvenské frontě měl kapitán Němec soustředěny následující části: II. a III. prapor, zákopnický a pěší výzvědný oddíl 3. pluku, 11. a 12. rotu 9. pluku, 2. a 5. sotňu 12. Orenburského kozáckého pluku, 2 děla 6. baterie, 2 děla 3. baterie 1. dělostřelecké brigády, 1 rychlopalné dělo 4. pluku, 1 opevněný vlak. Celkem asi 1120 bodáků, 160 šavlí, 5 děl, 40 kulometů a jedno rychlopalné dělo.

Na trati proti němu byl rozložen »otrjad tovaryša Jermakova«, zaujímající posici před rozjezdem 152. versty s bočnými strážemi ve vesnici Permjaky.

Závod Šajtanský byl obsazen »otrjadom tovaryše Katina«. Měl vystaveny týlové polní stráže ve vesnici Martjanovo, Volegovo, Ilimskoe i Sulem. Kromě toho vystavoval polní stráže v síle 40 mužů, 3 jezdců a jednoho kulometu ve vesnici Rodina, u Mosino a u řeky Šajtanky na cestě ze Šajtanského závodu v Krylovo.

Na frontě byl klid. Ve směru na stanici Ilim, Šajtanský závod, k vesnici Rodina a Rudnja byly vysílány hlídky. V Utkinském závodě byla posádkou 9. a 10. rota 3. pluku, 2 děla 3. baterie a eskadrona kozáků.

Kapitán Němec po zprávě o nástupu na kungurském úseku rozkázal podporučíkovi Čejkovi se 4 rotami II. praporu 3. pluku, 2 děly 6. baterie odejíti 11. září odpoledne ze stanice Utkinský závod na Utkinský závod a odtud časně ráno dne 12. září nastupovati na Šajtanský závod a vyřaditi cestou část svých sil v obchvat nepřátelských posic.

Podporučíku Miklíku s obrněným vlakem, 2 rotami 3. pluku, zákopnickým a pěším výzvědným oddílem dne 12. září postupovati po trati, obsaditi zastávku 152, nepřátelskou posici na zastávce 148 a stanici Ilim.

Podporučík Čejka se svým oddílem ve 4 hod. 30 minut vyšel ze stanice. Dvě děla 6. baterie vyjela o něco později. K 6. hodině přibyl na Utkinský závod, kde se roty rozmístily po dříve již připravených bytech.

Velitel kolony, podporučík Čejka, zavolal všechny velitele do jednoho z větších domů nedaleko kostela a dal jim disposice pro nástup.

»Frontální oddíl: 6., 8., 9. rota, sotňa kozáků, 2 děla 3. baterie, 2 děla 6. baterie a rychlopalka vyjde 12. září v 7 hodin 30 minut ráno z Utkinského závodu po cestě Utkinský závod—Šajtanský závod, přejde 2 brody řeku Čusovou, přiblíží se k závodu a vyšle hlídky, aby zjistily rozložení křídla nepřátelské posice. Po prvních výstřelech obchvatného oddílu bude útočit, vybije nepřítele z jeho posic a obsadí Šajtanský závod.

Obchvatný oddíl: 5., 7., 10. rota 3. pluku a 10 kozáků pod velením praporčíka Bočka vyjde v 6 hodin. V Utkinském závodě přejde na pravý břeh Čusové, vyžene nepřátelskou polní stráž z vesnice Rodina a bude postupovati po cestě k severu až k rozcestí Šajtanský-Verchně-Tagilský závod. Od rozcestí bude postupovati po obou stranách této cesty a útočiti na závod ze strany východní a nedovolí nepříteli ustupovati přes most v závodě.

Bude-li brod severně závodu, vyřadí jednu rotu, která přejde na levý břeh řeky Čusové a bude útočiti na nepřítele ze severu.«

Podle těchto disposic obchvatný oddíl praporčíka Bočka, 5., 7., 10. rota 3. pluku a 15 kozáků, vyšel dne 12. září v 6 hodin ráno od kostela, v závodě přešel na levý břeh řeky Čusové a postupoval na vesnici Rodina. Nepřátelská polní stráž u vesnice po několika výstřelech utekla.

Ranění v nemocnici v Čeljabinsku.

Po špatné polní cestě postupoval oddíl dále až přišel na silnici Šajtanka-Verchně-Tagilský závod. Přešel na silnici a nepozorovaně se přiblížil k řece Čusové k Šajtanskému závodu z východu.

Při přepravování hlídek na levý břeh řeky Čusové byl oddíl zpozorován a přinucen ku střelbě. Ihned nato bylo slyšet střelbu od frontálního oddílu. Po dosti dlouhé době nepřítel před čelnou kolonou utekl ze zákopů do závodu a k mostu přes potok, spojující závodské jezero s řekou Čusovou. Most byl již pod ostřelem obchvatné kolony, která zde nepříteli způsobila velké ztráty.

Oddíl podporučíka Čejky vyšel od kostela Utkinského závodu v 6 hodin 45 minut po cestě lesem k Šajtanskému závodu. Cesta vedla dvakráte brodem přes řeku Čusovou. Vojáci za velikého humoru byli vždy přes tyto brody převezeni na povozech obyvateli Utkinského závodu.

Asi 3 versty za druhým brodem, na výši vesnice Rodina se oddíl zastavil. Do vesnice byla vyslána kozácká hlídka vyjasniti,

vypudil-li již praporčík Boček nepřátelskou polní stráž z vesnice. Po odjezdu této hlídky bylo slyšeti krátkou přestřelku od vesnice.

Kozáci mezitím dojížděli k vesnici. Viděli utíkající bolševiky a začali střelbu. Jednoho zajali. Vrátili se s ním k podporučíku Čejkovi. Zajatec dosti podrobně udal rozložení bolševických zákopů před Šajtanským závodem.

Oddíl dal se potom opět v pochod, chráněn vpředu kozáky a 8. rotou. Asi ve čtyřech verstách před Šajtanským závodem narazily přední hlídky 8. roty na nepřátelskou polní stráž, kterou 8. rota ihned atakovala a jejich několik vojínů ubila. Na místo nepřátelské polní stráže podjelo dělostřelectvo a připravovalo si posici. K ochraně byla ponechána část kozáků a 9. rota.

6. a 8. rota postupovala dále. V půldruhé verstě před závodem se oddíl rozvinul, zalehl a poslal dopředu hlídky. S hlídkami vyšli dopředu dva artileristi vyhledati vhodné místo pro pozorovatelnu.

Nepřítel patrně po výstřelech na polní stráži i po návratu jednotlivců vozprchnuvší se polní stráže, vyslal silnou jízdní hlídku 30 mužů k místu přestřelky. Dělostřelci ji uviděli a vystřelili. Současně začala do ní střílet i jedna z vyslaných hlídek. Po této střelbě se hlídky vrátily.

Nepřátelská artilerie načala slabou palbu. Ztrát nebylo. Pravé křídlo jasně vidělo posice nepřítele i silnici, po které měl přijíti oddíl praporčíka Bočka.

Asi po 10 minutách bylo viděti po silnici blížiti se obchvatný oddíl. Za chvíli bylo viděti rakety — obchvatný oddíl byl k nástupu připraven. Frontální oddíl postoupil k nepřátelským zákopům na 300 kroků. Nepřítel se úporně bránil. Při útoku po odkryté planině před zabarikádovanou silnicí byl ubit praporčík Buchar.

Roty v útoku se nezastavily, přelezly ploty, které ohraničovaly jednotlivá pole a ve 100 krocích od zákopů nepřítele vrhly se do bodákového útoku.

Nepřítel začal zmateně vybíhati ze zákopů výborně ve strništi maskovaných. Jen u kulometů zůstali kulometčíci a do poslední chvíle stříleli. Byli na místě ubiti.

Dělostřelectvo, které ze své pozorovatelny nepřehlédlo pole nástupu, střílelo do útočící 8. roty, ranilo několik vojáků a praporčíka Hudečka.

Frontální oddíl postupoval za prchajícím nepřítelem, prošel

závodem a na severní jeho straně spojil se s oddílem praporčíka Bočka. K dalšímu pronásledování nepřítele byli vysláni kozáci.

Po boji byla za závodem 6. a 8. rotou chycena nepřátelská hlídka 7 jezdců s velitelem, jedoucí ze 148. versty k Šajtanskému závodu. Byla bez výstřelu odzbrojena.

K ochraně závodu byly vystaveny polní stráže na cestě k stanici Ilim, na cestě k vesnici Ilimská pristaň a na silnici k Verchnímu Tagilu.

Rudoarmejci, kteří se skryli v závodě v domech, ve sklepích a v kostele, byli pochytáni.

Ukořistěny byly kuchyně, výzbroj, střelivo, telefonní materiál, koně a jiné věci. Raněno bylo 16, ubiti 4 dobrovolci, mezi nimi praporčík Buchar.

Po boji se seznalo, že Šajtanský závod byl obsazen asi 800 rudoarmejci se 3 děly a 8 kulomety. Na jižní straně závodu měl nepřítel zákopy západně cesty z Utkinského závodu, východně od této cesty až k řece Čusové měl vystaveny polní stráže. Severně za závodem na kopcích měl zákopy při cestě k stanici Ilim, rovněž tak na pravém břehu řeky Čusové při cestě k závodu Verchní Tagil. Nepřátelská artilerie, umístěná v samém závodě při přestřelce ve vesnici Rodina vyjela na kopec severně závodu a před bojem odjela k stanici Ilim. Do boje nezasáhla.

Kolona podporučíka Miklíka nenastupovala. Čekala až 3. rota 2. pluku, vyslaná z kungurského úseku ze stanice Sarga začne nastupovati na ves Permjaky.

Odpoledne ke 4. hodině velitel skupiny ze stanice Sarga ptal se telefonicky velitele úseku, proč kolona podporučíka Miklíka nenastupuje, že 3. rota 2. pluku čeká v Permjakách připravena.

Současně z polní stráže od trati předávali, že zachytili nepřátelskou telefonickou rozmluvu náčelníka bolševického štábu, který dával rozkaz vyslati ze stanice Ilim kupředu zákopníky, aby zničili trať, posádce na 148. verstě, aby ustoupila na stanici Ilim, Šajtanský závod prý Češi s velkou přesilou obsadili.

Kapitán Němec přikázal podporučíku Miklíkovi ihned postupovati kupředu a nedovolit nepříteli ničit trať.

Kolona se dala do pohybu. Před opevněným vlakem v řetězu šla 11. rota 3. pluku. 11. rota 2. pluku jela ve vlaku zákopnického oddílu, cestou vystřídala rotu 3. pluku a došla na zastávku 152.

versty. 12. rota 3. pluku vyslala polní stráže před zastávku na 150. verstu. Kolona na zastávce přenocovala.

O boji velitel úseku hlásil:

»Plukovníku Vojcechovskému. Utka, 12. září ve 20 hodin. Obsadili jsme Šajtanský závod. Nepřítel je rozbit, rozprchl se. U nás jeden padl, praporčík Buchar, 15 raněných. Po trati nepřítel ustupuje a ničí trať. — Kapitán Němec.«

Později hlásil:

»Plukovníku Vojcechovskému. Stanice Utkinský závod, 12. září ve 22 hod. 30 hinut. Zastávku jsme obsadili v 11 hod. ráno. Vesnice Permjaki je též prázdná. Nepřítel ustoupil. Časně ráno se budem pohybovati na stanici Ilim. — Kapitán Němec.«

V Šajtanském závodě byl nalezen nepřátelský rozkaz:

»Rozkaz vojenského komisaře okresu Ilim. Č. 5. 12. září 1918. Ves Martjanovka. Přikazuji všem komitétům vesnické chudiny pořídit seznamy mužů od 18 do 30 let a poslat tyto muže do 18. září. Kdo z nich v ten den se nepřihlásí, bude předán vojenskému revolučnímu soudu a bude pokládán za protirevolucionáře, vraha sovětské země i všeho chudobného proletariátu. Žádám okamžité vyplnění tohoto rozkazu, poněvadž protirevoluce nečeká a je ji třeba zadusit co nejdříve. — Vojenský komisař.«

Dne 13. září ráno postupoval oddíl podporučíka Miklíka ze zastávky na 152. verstě po trati dále.

Před opevněným vlakem postupovala 12. rota 3. pluku. Nepřítel svou posici na 148. verstě v noci, když se dověděl o pádu Šajtanského závodu, opustil.

K oddílu se vrátila 11. rota 9. pluku, vyslaná do vesnice Permjaky, kterou měla obsaditi společně s 3. rotou 2. pluku vyslanou ze stanice Sarga. Nepřátelská posádka vesnice v noci pohodlně ustoupila ku trati a pak s celým oddílem Jermakova ke stanici Ilim.

Od 148. versty nastupovala v přední linii 11. rota 3. pluku, později zaměnila 11. rotu 9. pluku, která obsadila stanici Ilim, opuštěnou nepřítelem.

Na svém ústupu nepřítel téměř úplně poškodil trať až do stanice Ilim, spálil strážní budky i stanici Ilim. Ze stanice odvezl všechny výhybky, křižovatky a stroje z vodárny, kterou zapálil.

Vlaky všech částí pomalu podjížděly za postupující kolonou. Dvě versty před stanicí následkem velkého žáru z hořících zásob

dřevěného uhlí a stavebního dříví musely se zastaviti. Teprve pozdě večer bylo možno přední vlaky pustit do stanice. K ochraně byla vystavena polní stráž na 123. verstě na trati za stanicí a na cestách od stanice Šalje a k Ilimské pristani.

Oddíl podporučíka Čejky byl v Šajtanském závodě. Ráno velitel oddílu hlásil:

»Kapitánu Němcovi. Šajtanka (závod), 13. září v 5 hodin. Včera nepodal jsem bližších zpráv. Závod Šajtanský byl důkladně vybílen. Máme ztráty na ubitých i raněných. Raněné jsem nechal do rána v Šajtanském závodě. Dnes pošlu všechny na stanici Utku. Prosím zde nechati sanitární vagony. Zabrali jsme mnoho kulometů, hlavně Lewis, potom i pušek, s děly ujeli. Kořist posílám také na stanici Utka. Jak se budeme pohybovati, sdělím v hlášení příště. Ráno (časně) musíte postupovat. Pošli ke mně spojku z vesnice Rudjanka, bych mohl odhadnouti, kde se nacházíte na trati, bude-li možno občas stříleti z děla neb kulometů na trať. 3. baterie jest bez ovsa pro koně a produktů pro lidi. Prosím ihned, jsou-li ve vlaku, vyslati sanitáry v Utkinský závod, po případě i feldčera. Hned pošli zprávu jak stojí naše skupina na trati a kde je plukovník. Sylvinský závod v našich rukách? Možná, že bude možno vše předati po telefonu. — Podporučík Čejka.«

Velitel úseku na toto hlášení odpověděl:

»Poručíku Čejkovi. 13. září. Spojení do vesnice Rudjanky posílám. Pohybuji se přímo na stanici Ilim. My také jdeme po trati kupředu. Večer jsme zachytili zprávy, ve kterých velitel fronty přikázal držeti vesnici Martjanovku. — Kapitán Němec.«

V 8 hodin ráno 5., 6., 7., 9. rota 3. pluku a děla odešla ze Šajtanského závodu do svých vlaků. Na závodě byla ponechána posádkou 8. rota a 10 kozáků.

Cestou na stanici Ilim našel oddíl povozy, bedny dělostřeleckých nábojů a náboje, které nepřítel zanechal na cestě.

V 5 verstách od stanice viděl oddíl oheň. Soudil, že nepřítel stanici zapálil. Před samou stanicí vyslal velitel oddílu 2 hlídky, jednu po cestě ku trati, druhou k vodárně u stanice, aby vyšetřily, není-li v těch místech nepřítel. Hlídky na nepřítele nikde nenarazily. Stanice byla již obsazena oddílem podporučíka Miklíka. Oddíl podporučíka Čejky přibyl ku svým vlakům, které byly tři versty před stanicí Ilim, odpoledne.

POSLEDNÍ BOJE PLUKU NA TAGILSKÉM ÚSEKU

Mezitím, co části kapitána Němce obsadily stanici Ilim, na tagilském úseku nepřítel ohrožoval Něvjanský závod. Před Něvjanskem stály stráže I. praporu 3. pluku a III. praporu 2. pluku. Velitelem tohoto úseku byl kapitán Hrůza.

V blízkém Bingovském závodě stála polní stráž. Ta přijela dne 13. září v poledne s hlášením, že nepřítel velkými silami postupuje proti Bingovskému závodu. Vyslaná hlídka 2. pluku zjistila, že závod je silně obsazen nepřítelem.

Po této zprávě přikázal praporčík Morávek, velitel I. praporu 3. pluku, jehož 1. rota měla na Tagilském šosé proti Bingovskému závodu vystaveny polní stráže, veliteli 2. roty 3. pluku, praporčíku Dvořákovi, provésti se svou rotou na Bingovský závod klamný útok a nebude-li nepřítel příliš silný, Bingy obsaditi.

Večer přibyla k polní stráži 1. roty praporčíka Prchlíka kozácká družina. Její velitel hlásil praporčíku Prchlíkovi, že je vyslán z Něvjanska na hlídku a že družinu rozdělil na dva oddíly, jeden vyslal po Tagilském šosé, druhý po cestě do Bingovského závodu.

K 9. hodině se družina vrátila a hlásila, že na Tagilském šosé za mostem přes řeku Bingu vpředu jsou 3 řady malých zákopů; před Bingovským závodem je linie silně obsazena, nalevo od cesty v lese na kopci polní stráž s kulometem, druhá polní stráž při cestě. Před závodem nalevo od cesty těžké dělo.

Praporčík Prchlík šel s velitelem družiny oznámiti tyto zprávy veliteli 2. roty, který měl ráno nastupovati na Bingovský závod.

Ráno 14. září kolem 5. hodiny 3 čety 2. roty s praporčíkem Kvasničkou vyšly na linii polních stráží 1. roty. Od první stráže si vzaly jeden kulomet s obsluhou a postupovaly po cestě k Bingovskému závodu.

Na prvním kopci se rozvinuly. Ochranu levého křídla a spojení s polní stráží 1. roty vedla kozácká družina. Řetěz postupoval kupředu. Při cestě narazil na slabou nepřátelskou polní stráž. Stráž utekla. Řetěz po obou stranách cesty postupoval za ní. Za kopcem, na němž se hlídka rozvinula, v neveliké vzdálenosti byl druhý kopec. Na něm se neočekávaně objevil silný nepřátelský řetěz a

V nemocnici v Jekatěrinburku.

začal ostřelovati hlídku. Současně začala z kulometů ostřelovat hlídku i polní stráž vlevo od cesty. Hlídka musela rychle ustoupiti. Bylo při tom raněno 6 mužů, mezi nimi i praporčík Kvasnička. Ranění odneseni nebyli. Ustupující hlídkou byl zanechán na místě boje i kulomet.

Po zprávě o této nezdařené hlídce praporčík Morávek přikázal rotám I. praporu připraviti se k nástupu na Bingy. Kolem 1 hodiny byly roty připraveny. 3. rota měla 88 bodáků, 4. rota 90 bodáků, 2. rota 50 bodáků, 1. rota 30 bodáků. Kulometná měla 4 kulomety se 24 bedničkami nábojů. V oddílu bylo také 20 českých jezdců, 15 kozáků a 2 děla štábního kapitána Kulikovského.

Ve 12 hodin 15 minut praporčík Morávek vyslal od polní stráže 10 mužů 3. roty na kopec pozorovati nepřítele a zjistiti snadný podchod nastupující kolony. Po chvíli bylo k nim vysláno 10 jezdců.

Po hlášení hlídky 3. roty, kde nepřítel má posice, kolona se

pohybovala kupředu. Pod kopečkem u lesa se zastavila a velitel praporu, když se seznámil s terénem, dal rozkaz k nástupu:

»3. rota rozvine se po obou stranách cesty, 4. rota bude chrániti levé křídlo 3. roty dvěma četami a dvěma četami bude zálohou 3. rotě, 2. rota bude v záloze po pravé straně cesty a 1. rota v záloze při cestě.«

Štábní kapitán Kulikovský umístil jedno dělo na silnici a druhé měl připraveno k odjezdu.

Linie hnula se kupředu. Sotva objevila se na pláni, byla uvítána silnou nepřátelskou střelbou z kulometů. Levé křídlo rychle postupovalo kupředu. Pravé křídlo, ostřelované nepřátelským kulometem, umístěným na vyvýšenině, ovládající planinu, postupovalo pomaleji. Teprve, když štábní kapitán Kulikovský svým dělem nepřátelský kulomet umlčel, postupovalo rychleji. Nato nepřítel ze svých posic dal se na útěk k závodu. Roty rychle prchajícího nepřítele pronásledovaly. Pravé křídlo ukořistilo kulomet i několik zajatců. Mezitím podjelo druhé dělo k závodu a střílelo po nepříteli, utíkajícím ze závodu. Roty vešly do závodu, u jehož kostela se zastavily. Praporčík Morávek vyslal 2. a 4. rotu, aby prošly závod a na konci závodu vystavily polní stráže. Kolem 16. hodiny byly stráže odvolány a výprava se vracela do Něvjanska. 4. rota na cestě sebrala zbraně a pláště, které nepřítel při svém útěku zaházel.

V Bingovském závodě byla ponechána jízdní polní stráž. Zanechaní ráno ranění byli nalezeni mrtvi. Zohaveni nebyli. Jen praporčík Kvasnička měl sňaty spodky a boty. Byl nalezen i kulomet, zanechaný hlídkou na místě ranního boje.

Druhého dne 15 září pozdě odpoledne jízdní polní stráž opustila Bingovský závod a hlásila praporčíku Morávkovi, který se svým praporem byl v Něvjansku, že k závodu se přiblížily značné síly nepřítele.

Velitel praporu vyslal ihned 4. rotu 3. pluku obsaditi kopec za Něvjanskem. Sám s ostatní částí svého praporu šel za 4. rotou. V lesíku před východem na planině přikázal 4. rotě se rozvinouti, 1. rotě chrániti levé křídlo 4. roty, 2. rotě býti v záloze napravo od cesty a postupovati k závodu.

Linie se takto bez boje přiblížila až k vesnici. Bylo již šero. Nastupovat na závod bylo již nemožné. Proto se praporčík Morávek

s rotami vrátil na stanici Něvjansk a hlásil plukovníku Vojcechovskému, že nepřítel v síle 1000 mužů nastupuje na Něvjansk.

Na tuto zprávu velitel skupiny dne 16. září odejel se svým štábem z Jekatěrinburku na stanici Něvjansk, aby tam osobně řídil nástup.

Časně ráno podle rozkazu praporčíka Morávka 4. rota vystoupila z Něvjanska a obsadila kraj Bingovského závodu. Brzo za ní přišel praporčík Morávek s 9. a 12. rotou 2. pluku, 2 děly štábního kapitána Kulikovského a eskadronou. Po jich příchodu 4. rota postupovala závodem, ostřelována nepřátelským dělostřelectvem. Když levá část 4. roty se dostala na návrší na severozápadní straně závodu, viděla, jak ve vzdálenosti asi jedné versty z východního okraje závodu postupuje k návrší nepřátelská kolona. Levé křídlo se ihned vytočilo a celý řetěz postupoval proti rozvinujícímu se nepříteli. Část nepřítele uspěla zatím obsaditi hřeben návrší. Praporčík Bret asi s 20 muži 4. roty nepřítele atakoval. Nepřítel ustoupil na protější kopec, kam podcházely jeho zálohy. Praporčík Bret se svými 20 lidmi držel se na kopci v silné kulometné palbě asi hodinu.

Velitel 4. roty, praporčík Pazdera, žádal velitele praporu o posilu. Byla mu poslána četa 4. roty a 2 čety 9. roty 2. pluku. Na celistvý řetěz proti linii nepřítele nebylo sil. Praporčík Pazdera obsadil pouze oba kopce proti nepříteli. V tomto rozložení 4. rota zůstala až do změny a byla celou noc silně ostřelována.

Roty 2. pluku zůstaly na západním kraji vesnice. Během boje byly vyslány 2 čety od 9. roty a 2 čety od 12. roty na levé křídlo 4. roty 3. pluku. Zbývající 2 čety 9. roty byly později povolány na pravé křídlo k ochraně artilerie současně s 2 četami 12. roty.

Velitel skupiny, plukovník Vojcechovský, přijel na stanici Něvjansk teprve odpoledne. Praporčík Morávek žádal ho o posilu. Plukovník Vojcechovský vyslal do Bingovského závodu 2 úderné roty se štábním kapitánem Háskem, 1. a 2. rotu 3. pluku.

Štábnímu kapitánu Háskovi přikázal převzíti velení, vyhnati nepřítele z jeho posic před Bingovským závodem a obsaditi vesnici Verchní Tavalgy.

1. a 2. rota 3. pluku vyšly z Něvjanska o něco později. Velitel skupiny očekávaje, že nepřítel bude postupovati také po šosé, vrátil je a přikázal jim obsaditi na Tagilském šosé most přes řeku Bingu a vyslati hlídku po šosé kupředu.

Kolem 18. hodiny jedna úderná rota změnila 4. rotu na kopcích proti posici nepřítele, 4. rota i roty 2. pluku měly polní stráže na levém křídle této úderné roty. Po změně odešly na nocleh do Bingovského závodu, kam se stáhla z posice i děla Kulikovského.

Druhého dne 17. září kolem 6. hodiny ráno dal štábní kapitán Hásek rozkaz k nástupu. 4. úderná rota rozvinula se vlevo od cesty, 4. rota 3. pluku nalevo od úderné a 9. rota 2. pluku vpravo od cesty. 12. rota 2. pluku v záloze za 9. rotou. Nepřátelské zákopy, ve kterých nepřítel se držel celý minulý den, byly prázdné. V noci z nich nepřítel nenápadně ustoupil. Tím levé křídlo prošlo bez boje a stáhlo se k cestě. Na pravém křídle 9. rota 2. pluku narazila na kraj hustého lesíka na návrší na silnou nepřátelskou polní stráž se dvěma kulomety. 9. rota obešla levé její křídlo a útočila z boku. Po krátkém boji polní stráž utekla. Kolona postupovala bez boje dále a obsadila Verchní Tavalgy. Roty prošly Verchní Tavalgy a postupovaly na Nižní Tavalgy, které také bez boje obsadily. Kolona se potom vrátila do Bingovského závodu, 12. rota 2. pluku byla ponechána posádkou ve Verchních Tavalgách, zůstala na polní stráži na kopci na cestě z Verchních do Nižních Tavalg. Po návratu kolony do Bingovského závodu odešly úderné roty ze závodu do Něvjanska. V Bingách zůstal praporčík Morávek, 4. rota 3. pluku a 9. rota 2. pluku.

O boji bylo veliteli skupiny hlášeno:

»Plukovníku Vojcechovskému. Závod Bingy, 17. září. V 10 hodin obsadili jsme ves V. Tavalgy a v 10 hodin 30 minut ves N. Tavalgy. Na ochranu vsi V. Tavalgy byla ponechána 12. rota 2. pluku a naše jízda. 4. rota 3. pluku a 9. rota 2. pluku vrátí se do Bingovského závodu. 2. rota úderníků se ihned vrátí do Něvjanska. Ukořistili jsme jeden kulomet Maxim, dva Kolta i mnoho střeliva. Naše ztráty: 6 raněných. — Štábní kapitán Hásek.«

Následujícího dne 18. září byl na tagilském úseku klid. Připravoval se nástup na stanici Anatolskuju.

Večer přikázal velitel skupiny, plukovník Vojcechovský, štábnímu kapitánovi Háskovi dne 19. září v 6 hodin ráno nastupovati po šosé na Anatolskuju s 1., 2. a 3. rotou 3. pluku, 1. údernou rotou, eskadronou jízdy a baterií Krejčíříka. Podporučíku Libíčkovi s 2 rotami 2. pluku a 4. údernou rotou přikázal postupovati vlevo od oddílu štábního kapitána Háska po levé straně trati. Praporčíku

Morávkovi se 4. rotou 3. pluku dal rozkaz zůstati v rayoně vesnice Tavalgy, aby byl zálohou proti možnému náporu nepřítele na pravé křídlo.

Levá kolona podporučíka Libíčka za linií polních stráží se rozvinula a postupovala po obou stranách trati. Bez odporu, kromě malých přestřelek obou opevněných vlaků postupovala až na stanici Anatolskuju.

Pravá kolona vystoupila v 6 hodin. Postupovala po silnici, vedoucí z Něvjanska do Anatolské. V 9 hodin 17 minut narazila na jízdní nepřátelskou hlídku, která ujela. V 16 verstách od Něvjanska v 10 hod. 16 min. narazila na pěší hlídku nepřítele, která spěšně ustoupila.

Teprve ve 22 verstách od Něvjanska narazila na silnějšího nepřítele, asi rotu, která však, jakmile se přiblížil řetěz kolony, dala se na útěk.

Kolem 14. hodiny narazila kolona na nepřátelské posice, umístěné na silnici proti stanici Anatolskaja. Po krátkém boji nepřítel spěšně ustoupil. Nato byla stanice obsazena.

Na stanici byla poškozena vodárna a před stanicí most. Nepřítel ustoupil do vesnice Voskresenskoe a Šajtanskoe.

Kolona praporčíka Morávka, 10. rota 9. pluku, 4. rota 3. pluku a baterie Kulikovského, která podle původních disposic měla zůstati v rayoně Tavalg, obdržela od velitele skupiny rozkaz postupovati severním směrem.

Ráno dne 19. září v 8 hodin vyjel praporčík Morávek ze závodu Bingy na povozkách do Verchních Tavalg. Posádka Verchních Tavalg 9. rota 9. pluku stála již připravena na severním okraji vesnice. Hlídka 9. roty 9. pluku, vyslaná časně ráno z Verchních Tavalg k Syrbišné se vrátila a hlásila, že ve vesnici je nepřátelská polní stráž, uprchlí obyvatelé hlásili, že ve vesnici je asi 500 bolševiků. Kolona po této zprávě nasedla na povozy a připravila se k odchodu. V 9 hodin 45 minut kolona vystoupila. Postupovalo se v pochodovém pořádku k Nižním Tavalgám a od nich dále. Předvojem byla 9. rota 9. pluku. Na kopci za Nižními Tavalgami, těsně před vesnicí Syrbišnaja se kolona zastavila a praporčík Morávek přikázal 9. rotě postupovati k vesnici, 4. rotě vlevo od 9. roty a 10. rotě postupovati za 4. rotou jako záloha. 4. rota měla obchvátiti pravé křídlo nepřítele. Roty v řetězu hnuly se kupředu. Štábní kapitán

Kulikovský s kozáky a jízdními rozvědčíky předjel řetěz a vjel do vesnice, kterou našel prázdnou. Za ním podešly i roty. Po zprávě obyvatel, že ve třech verstách za vesnicí je nepřátelská posice, roty rychle postupovaly kupředu.

Velitel oddílu hlásil:

»Plukovníku Vojcechovskému. Ves Syrbišnaja, 19. září ve 12 hodin 15 minut. Prošel jsem ves Syrbišnou. Červení jsou půl druhé versty za vesnicí. Podle zpráv obyvatel je jich kolem 600. Mají děla, kolik nevím. Postupuji dopředu. — Praporčík Morávek.«

Asi verstu za vesnicí narazila 4. rota na nepřátelskou polní stráž, která po několika výstřelech se dala na útěk. 4. rota ji rychle pronásledovala. Z vesnice Reši vycházející právě nepřátelské části s děly na posici, rychle ustoupily. Štábní kapitán Kulikovský opět rychle vyjel se všemi kavaleristy kupředu a pronásledoval nepřítele až ku Reši. Cestou kavaleristé slezli s koní a ostřelovali prchající. Roty prošly prázdnou vesnicí. Nepřítel prchl na Šilovku a Krasnopolje. Na cestách proti oběma těmto vesnicím vystavila kolona polní stráže a rozmístila se po domech k odpočinku.

Velitel oddílu hlásil:

»Plukovníku Vojcechovskému. Reši, 19. září v 15 hodin. Ves Reši jsme obsadili. Červených bylo kolem 500—600 se dvěma děly. Utekli do Šilovky a Krasnopolje. Míním se ještě podívat do Krasnopolje. — Praporčík Morávek.«

Večer se vzdalo 100 rudoarmejců i s kuchyní. Při rychlém nástupu od Syrbišné k Reši utekli doleva, dostali se do bažin, odkud neměli žádného východu.

Velitel oddílu hlásil:

»Plukovníku Vojcechovskému. Reši, 19. září ve 20 hod. 10 min. Po obsazení vsi Reši naše dělostřelectvo ostřelovalo závod Krasnopolje. Nepřítel odpovídal až do soumraku. Ještě dnes bude zařízeno telefonní spojení s Něvjanskem. — Praporčík Morávek.«

V noci z 19. na 20. září přibyl velitel skupiny se svým štábem do stanice Anatolské. Na frontě byl klid.

Praporčík Morávek, který se svým praporem byl ve vesnici Reši, vyslal ráno dvě jízdní hlídky do Šilovky a pěší do Krasnopolje. Pěší hlídka se vrátila dříve a hlásila, že nepřítel ustoupil do Saldinského závodu.

Když se vrátila hlídka ze Šilovky, hlásil velitel oddílu:

Invalidé v Čeljabinsku.

»Plukovníku Vojcechovskému. Reši, 20. září v 10 hod. 15 min. Právě se vrátila hlídka z Šilovky a hlásila, že ze Šilovky červení odešli dnes v noci na Šajtanku v síle 400 mužů pěchoty s 200 jízdy. Naše hlídka střetla se v Šilovce s hlídkou nepřítele, která utekla. — Praporčík Morávek.«

Praporčík Morávek chtěl odpoledne postupovati přes Šilovku na stanici Šajtanku. Po obědě vyjela na povozech z Krasnopolje 4. rota 9. pluku a 10. rota zůstala v Reši a čekala až přijdou pro ni povozky z Krasnopolje, pak měla jeti za kolonou.

Jakmile kolona vyjela, byla vyslána do Šilovky kozácká hlídka zjistiti, zda nepřítel je v Šilovce.

Na cestě dostal praporčík Morávek od štábního kapitána Háska rozkaz vjeti do vesnice Anatolskaja.

Praporčík Morávek prosil velitele skupiny, aby jeho oddílu bylo dovoleno jeti na stanici Anatolskuju, poněvadž cesta do vesnice Anatolskaja byla pro dělo štábního kapitána Kulikovského neschůdná.

Velitel skupiny žádosti jeho vyhověl. Oddíl praporčíka Morávka kolem 22. hodiny přibyl na stanici, kde ve svých vlacích přenocoval.

Dne 20. září rozhodl se velitel skupiny postupovati na stanici Nižnij Tagil. III. praporu 2. pluku přikázal obsaditi stanici i ves Šajtanku. Při postupu III. prapor 2. pluku na nepřítele nenarazil. Asi 3 versty před stanicí byl vyhozený most. Opevněné vlaky se zastavily a zákopníci se dali do správky. Nato se postupovalo dále. V 10 hodin 30 minut byla stanice Šajtanka bez boje obsazena. Nepřítel podle zpráv obyvatel ustoupil do Kušvinského závodu.

I. prapor 3. pluku ve 14 hodin dojel ve svých vlacích k rozbořenému mostu před stanici Šajtanku. Velitel praporu odešel ihned na stanici, kde byl již velitel skupiny.

Kolem 15. hodiny hlásil štábní kapitán Kulikovský, který byl s děly a jízdou již vpředu, že narazil na nepřátelský opevněný vlak a linii. Velitel skupiny přikázal praporčíku Morávkovi s I. praporem 3. pluku postupovati za štábním kapitánem Kulikovským.

V 16 hodin byly již roty I. praporu připraveny na stanici k odchodu. 1. rota měla 82, 2. rota 82, 3. rota 101 a 4. rota 100 bodáků. pak bylo v praporu 7 kulometů, 70 bedniček nábojů, jeden lehký kulomet Lewis, 70 kulometčíků, 16 sanitních vojínů a dva telefonisté.

Prapor ihned vystoupil ze stanice. S praporem šel velitel skupiny. 1. rota tvořila předvoj, 3 její čety postupovaly po trati, jedna četa po šosé vpravo od trati jako ochrana kulometů, které byly vezeny na povozech.

Když kolona přešla říčku za stanicí, vyslal praporčík Morávek na šosé ještě jednu rotu. Velitel skupiny se vrátil na stanici Šajtanku.

Asi v 6 verstách od stanice Nižnij Tagil dostihla kolona oddíl štábního kapitána Kulikovského, který právě střílel se svými děly do Tagilu.

Roty postupovaly ještě dále, až zahlédly nepřátelský opevněný vlak. Již se stmívalo. Praporčík Morávek přikázal rotám se rozvinouti.

Nepřátelská polní stráž byla za potokem. Před potokem byly jízdní hlídky, které při přiblížení řetězu k potoku utekly od koní k polní stráži. Roty přeběhly potůček. Po několika výstřelech polní stráž nepřítele utekla. Bylo vzato několik zajatců.

Bylo již úplně temno, když řetěz vešel do hustého lesa za potokem. V tu dobu štábnímu kapitánovi Kulikovskému podařilo se v Tagilu zapáliti dům, který byl postupujícímu řetězu dobrým směrovým objektem. Nepřátelský opevněný vlak, když zpozoroval, že jeho polní stráž utekla, rychle přejel most a projel řetězem k Tagilu.

1. rota při projíždění nepřátelského vlaku se opozdila a postupovala za 4. rotou, která byla v záloze.

2. rota přešla trať a postupovala po její levé straně, 3. rota po pravé straně trati. Došly tesně před Tagil k Nižně Tagilskému šosé. (N. Tagil—Pokrovskoe) 3. rota zalehla přímo na šosé po pravé straně trati, 2. rota vlevo od trati a čekaly na příchod 1. a 4. roty.

Asi za půl hodiny přišly. S nimi přijel štábní kapitán Kulikovský s eskadronou a děly. Praporčík Morávek přikázal 4. rotě rozvinouti se na levé straně trati, nejlevěji na ni navazovala 1. rota a nejblíže k trati 2. rota. Na pravé straně trati 3. rota. Štábní kapitán Kulikovský umístil svá děla vlevo od trati za hřbitovem u kláštera. Roty se na těchto místech zakopávaly. Praporčík Morávek odešel k železniční budce a tam napsal plukovníku Vojcechovskému hlášení o rozložení svého oddílu.

Brzo nato načal nepřítel nastupovati na levé křídlo. Bylo viděti sotva na 30 kroků. Když roty otevřely po nastupujícím nepříteli palbu, tento zmizel.

Jak nepřítel ustoupil, praporčík Morávek znovu pozorně rozestavil řetěz tak, aby levé jeho křídlo dosáhlo jezera. Roty se znovu začaly zakopávati.

Když všechno stichlo, nepřítel mezi tratí a jezerem vyslal z Tagilu dvě hlídky, které ve tmě přešly řetěz a byly zajaty.

Praporčík Morávek chtěl zkusiti vypuditi nepřítele z Tagilu ještě v noci. Oba opevněné vlaky měly zahájiti demonstrační palbu po stanici, děla štábního kapitána Kulikovského po nepřátelské linii a po závodu. Po ukončení této palby měl každý střelec vystřeliti pět nábojů. Čekalo se jen, až podjedou vlaky.

Praporčík Morávek hlásil veliteli skupiny:

»Plukovníku Vojcechovskému. Nižnij Tagil. Ve 23 hod. 20 min. Stojím na starém místě. Můj řetěz je rozložen od jezera ke trati a dále vpravo od trati po silnici Nižnij Tagil—Pokrovskoe. Bolševici

jsou kolem stanice. Dnes v poledne přijelo bolševikům asi 900 petrohradských vojáků-frontoviků na pomoc. Z nich na 200 se cestou rozuteklo. Nálada jejich směřuje proti vojně. Před jejich příjezdem byl na stanici Nižnij Tagil kromě druhých i oddíl komunistů asi 100 mužů, který však myslím, že je rozbit. Podle zpráv zajatců má býti v Nižním Tagilu asi 1000 červených, ale většina jich je nevycvičených. Myslím, že všech jich je 1000—2000. Za půl hodiny naše dělostřelectvo začne do jejich rozložení, které je mi známo, pálit. Kromě toho podjedou oba opevněné vlaky a budou ostřelovat opevněný vlak nepřítele. Myslím, že po této střelbě ustoupí. V případě, že neustoupí, myslím, že posílat pomoc je zbytečno, poněvadž v noci a v lese je operace nemožna. — Praporčík Morávek.«

Kolem půl 12. hodiny přijely oba opevněné vlaky. Načaly střelbu do stanice. Současně střílel i štábní kapitán Kulikovský. Odpovídal jim nepřátelský opevněný vlak. Jakmile však začal střílet i řetěz, začal nepřítel ohlušující střelbu z pušek a kulometů. Střelba v plné síle trvala půl hodiny. Ztrát však nezpůsobila.

Když se tato demonstrační střelba minula účinkem, praporčík Morávek znovu hlásil veliteli skupiny o položení na frontě a zároveň hlásil, že k nástupu potřebuje nejméně ještě 3 roty, protože nemá žádných záloh. Prosil, aby roty přišly časně ráno.

Nepřítel do rána rozestavil v Nižním Tagilu svá děla. Na úsvitě oba opevněné vlaky vyjely až k místu, kde Pokrovské šosé přetínalo trať. Odtud první opevněný vlak postupoval sám až k záhybu před stanicí a střelbou zahnal nepřátelský opevněný vlak ze stanice. Druhý opevněný vlak jej střelbou podporoval. Mezitím se úplně rozednilo. Bolševici připravili patrně svá děla v závodě ku střelbě a přinutili oba opevněné vlaky ustoupiti. Roty v řetězu tiše čekaly na příchod záloh. O rozložení jejich řetězu v Tagilu nikdo nevěděl.

Před půl devátou přibyly ze stanice Šajtanka k linii I. praporu 3. pluku 2 úderné roty s kapitánem Dvořákem. Současně s těmito rotami vyslal velitel skupiny ze stanice Šajtanka dvě Kurgánské roty a baterii štábního kapitána Krejčíříka přes Gorbunovo v obchvat na Nižnij Tagil zleva.

Kapitán Dvořák, kterému bylo svěřeno velení úseku, přikázal 3. rotě 3. pluku a 4. úderné rotě postupovati po pravé straně trati pod velením podporučíka Libíčka.

2., 1., a 4. rotě 3. pluku pod velením praporčíka Morávka, jakmile otevře oheň kolona podporučíka Libíčka, postupovati po levé straně trati. Do zálohy poslal údernou rotu.

Pravá kolona rozvinula se ihned při trati a postupovala v hustém řetězu.

Velitel 3. roty 3. pluku, praporčík Hladký, který se svou rotou byl na levém křídle, žádal velitele kolony, aby řetěz rozvinul více vpravo. Když nedostával odpovědi, chtěl od své roty vyslati každého druhého dozadu a utvořiti tak druhou linii. Mezitím však nepřítel otevřel silný oheň po nastupujících rotách, takže na to nebylo času. Terén byl pak odkrytý, písková pláň, porostlá nízkým křovím.

Roty rychle postupovaly kupředu. Nepřítel měl u stanice obsazený vysoký násep, v levém boku 2. a 3. roty. Vpředu od řetězu 3. roty měl obsazenu budovu, od té pak dlouhou linii, která pak byla vytočena opět do boku pravého křídla kolony, kde byla 4. úderná rota.

Silnou střelbou z pušek a kulometů s vysokého náspu způsobil 3. a 2. rotě velké ztráty a ohrožoval vážně celé levé křídlo kolony. Mimo to střílel z oken domů vpředu řetězu a s pravého křídla z boku.

Druhá a 3. rota hnala se do útoku proti náspu. Pravé křídlo, které nepřítel měl čas obejíti a kterému způsobil bočným ohněm velké ztráty, postupovati nemohlo. Proto praporčík Hladký přikázal levému křídlu, aby zalehlo.

Na pravém křídle byl mezitím ubit podporučík Libíček. Křídlo následkem toho dalo se na rychlý nepořádný ústup a strhlo i nejbližší část 3. roty. Levému křídlu o ústupu nebylo ničeho oznámeno. Když praporčík Hladký viděl prchati své lidi s pravého křídla, přikázal vojákům, kteří zbyli okolo něho a levému křídlu ustoupiti. Ústup pod silným bočným ohněm byl nepořádný a podobal se spíše panice. Někteří vojáci zahazovali dokonce i zbraně. Jen ztěží podařilo se praporčíku Hladkému, který sám odnesl samostříl Lewis úderné roty a jednoho raněného své roty, přinutiti nejodvážnější vojáky, aby vynesli několik raněných.

Nepřítel vyběhl na násep a střílel po ustupujících. Ustupovalo se v nepořádku až za říčku. Za říčkou na kopečku byla již linie úderné záložní roty, která se právě zakopávala. Za říčkou byla i levá

kolona, která ač načala ustupovati mnohem později, dospěla za říčku dříve než zbytky 2. a 3. roty s pravého křídla.

Levá kolona po prvních výstřelech pravé kolony postupovala kupředu, u trati část 2. roty, dále 1. rota a na levém křídle 4. rota. Před pravým křídlem byl odkrytý terén, planina, před levým křídlem byl les, sahající skoro až k prvním domům závodu.

Pravé křídlo přeběhlo rychle planinu, přešlo potůček a zastavilo se asi 300 kroků před příkopem, obsazeným nepřítelem na výši železniční budky těsně před stanicí. Levé křídlo vniklo mezi prvé domy závodu.

S pravou kolonou nebylo spojení. Řetěz levé kolony, ostřelován dělostřelectvem, kulomety i puškami, čekal až pravá kolona dojde k stanici.

V týlu levé kolony nepřítel mezitím obsadil železniční násep a načal stříleti po pravém křídle zezadu. Velitel 1. roty, praporčík Valenta, myslel, že je to pravá kolona. Přikázal mávati praporkem. Střelba s náspu se zesílila.Praporčík Valenta, který teprve nyní poznal, že je to nepřítel, přikázal pravému křídlu stáhnouti se doleva mezi baráky a odtud husím pochodem vrátiti se k východnému položení. Když se tam došlo, praporčík Valenta ustupující rozvinul a chtěl s nimi atakovati násep.

V tu chvíli byl mu předán rozkaz praporčíka Morávka, aby celá kolona se stáhla za říčku, kde se v tu dobu shromažďovaly zbytky obou kolon.

Kapitán Dvořák hlásil plukovníku Vojcechovskému situaci. Chtěl po příchodu posil nástup opakovati.

Velitel skupiny vyslal jako posilu 3. rotu III. praporu 2. pluku. Když tato posila došla, dal kapitán Dvořák asi v 16 hodin rozkaz k druhému nástupu. 10., 11. a 12. rota 2. pluku měla postupovati po pravé straně trati, zbytky I. praporu 3. pluku měly postupovati po levé straně trati a úderné roty měly býti zálohou.

Obě kolony přešly říčku a postupovaly po pravé straně, později I. prapor 3. pluku přešel na levou stranu trati.

Linie pravé kolony prošla několik set kroků za potokem. Byla ostřelována z děl, kulometů i pušek. Zalehla a připravila se k útoku. Zanedlouho útočila na nepřítele, který byl usazen v ranních zákopech, vypudila jej a postupovala až ke stanici.

U stanice 12. rota dostala nový silný oheň z levého křídla. Spo-

jení s levou kolonou nebylo. Kolona zalehla a čekala posilu. Když se setmělo, byl dán rozkaz k ústupu. Roty ustoupily v plném pořádku na výši druhé budky.

Levá kolona po přechodu s pravé strany tratě na levou postupovala se svou 4. rotou v prvé linii, zbytky 1., 2. a 3. roty ve druhé linii za levým křídlem 4. roty. Když došly mezi dvě železniční budky, byly ostřelovány silným ohněm z kulometů a pušek, který jim však nezpůsobil ztrát.

Linie došla na okraj vysokého lesa asi 200 kroků před ranní posice a byla ostřelována z kulometů a pušek od kláštera, patrně od nepřátelské polní stráže.

Praporčík Morávek dal rozkaz 1. rotě prodloužiti levé křídlo.

Jakmile bylo toto prodlouženo, polní stráž od kláštera utekla. Praporčík Valenta asi s 15 muži prošel hřbitov a zajal 6 bolševiků, kteří byli na hřbitově. Tím bylo okolí vyčištěno a levé křídlo zajištěno.

Praporčík Valenta prošel k jezeru, přešel říčku a došel až k domům. Levé křídlo 4. roty postoupilo mezitím na druhý břeh říčky. V tu dobu byl předán rozkaz praporčíka Morávka stáhnouti se za říčku a obsaditi kopec.

Později byl předán další rozkaz vystaviti na šosé polní stráž a ostatní v blízké škole odpočívati.

Bylo již úplně temno. K praporčíku Morávkovi přibyla polovina 3. úderné roty a přinesla rozkaz nastupovati na střed závodu. Praporčík Morávek poslal úderníky k baterii Kulikovského do baráků níže školy, kde odpočívaly zbytky I. praporu 3. pluku a hlásil kapitánu Dvořákovi, že nastupovati pro úplnou temnotu je nemožné. Asi za hodinu přišel rozkaz odvolati vše z levého křídla za říčku.

Nejdříve ustoupila artilerie, za ní roty. Za říčkou byla utvořena linie polních stráží z 10., 11., 12. roty 2. pluku a úderné roty. Zbytky rot I. praporu 3. pluku byly odvolány do svých vlaků na stanici Šajtánku, kde byly již ruské části, vyzvané velitelem skupiny z Jekatěrinburku.

Velitel skupiny, který již dříve vyslal dvě roty Kurgánského praporu s baterií štábního kapitána Krejčiříka přes Gorbunovo v obchvat na Nižnij Tagil, přikázal podporučíku Tomečkovi, veliteli

této obchvatné kolony rychlým pochodem obsaditi vesnici Gorbunovo i závod Nižnij Tagil.

Podporučík Tomeček, který měl k disposici 9. rotu 2. pluku,

Vagon sanitního vlaku pro těžce raněné.

10. rotu 9. pluku a baterii štábního kapitána Krejčířika, obsadil vesnici Gorbunovo a postupoval dále.

Za vesnicí se dostal do silného boje s nepřítelem, který teprve po delší době ustoupil. Zanechal na místě boje 20 mrtvých a 4 kulomety.

Po boji podporučík Tomeček postupoval k závodu.

Když velitel skupiny obdržel hlášení od kapitána Dvořáka

o druhém ústupu od Tagilu, přikázal podporučíku Tomečkovi vrátiti se zpět do Gorbunova.

Po návratu do vesnice vystavila jedna rota polní stráž, zbytek pak přenocoval ve vesnici.

Následující dny byl na tagilském úseku klid. Velitel skupiny odjel do Jekatěrinburku, odkud posílá dvě roty II. praporu k Tagilu. Obě roty, 6. a 8. rota 3. pluku přijely 27. září do stanice Šajtanka.

Na polních strážích před Tagilem v poledne dne 27. září 11. rota 2. pluku zaměnila údernou rotu. S ní přibyly ruské části. Velitelem polních stráží byl velitel těchto částí, kapitán Gerasimov.

Odpoledne k 15. hodině hlídky hlásily nastupujícího nepřítele. Zanedlouho po tomto hlášení přiblížil se nepřítel k linii polních stráží až na 250 kroků. K útoku se však neodvážil.

Současně nad stanicí Šajtankou se objevil nepřátelský aeroplan, který ostřeloval vlaky z kulometu a házel bomby. Nepřátelská artilerie střílela zprava až ke stanici Anatolskaja. Z levého křídla z vesnice Gorbunovo byl také hlášen nástup silného nepřítele.

Všechny části byly vyzvány z vlaků a vysílány na jednotlivé ohrožené strany.

Po trati k polním strážím byly vyslány úderné roty a 9., 10. a 12. rota 3. pluku.

Kapitán Gerasimov využil nerozhodnosti nepřítele a přešel se svými částmi k útoku. Sám byl na pravém křídle mezi prvními. Po krátkém boji nepřítel ustoupil. Na místě boje nechal mnoho raněných, několik kulometů, pušky i náboje. Zbylé hloučky nepřítele stahovaly se k svému opevněnému vlaku a chvíli ještě střílely. Večer vše stichlo. Roty byly odvolány do svých vlaků. Na trati zůstaly jen polní stráže.

I. prapor 3. pluku byl vyslán do vsi Gorbunovo, kde byl posádkou ruský prapor pod velením kapitána Ljubovičе. Roty vyjely ze stanice Šajtanka na povozech. Jejich početný stav byl velmi malý. 1. rota měla 44 vojínů, 2. rota 19, 3. rota 42 a 4. rota 46 vojínů. Celý prapor měl pouze 151 vojínů!

Když přejel I. prapor říčku Tagil, dojel k němu od vesnice Gorbunovo posel, vyslaný kapitánem Ljubovičem pro posilu. Hlásil, že nepřítel obešel vesnici a že posádka musela rychle z vesnice ustoupiti. Roty slezly s povozů a rychle postupovaly kupředu. Asi

ve 4 verstách před vesnicí narazily na ruský prapor, který se zakopával. I. prapor prodloužil linii ruského praporu: 4. rota na levém křídle, 1. a 2. rota na pravém, 3. rota vystavila polní stráže.

Nepřítel se neobjevoval. Byl klid až do rána. K večeru 6. a 8. rota 3. pluku vrátila se ze stanice Anatolskaja do Jekatěrinburku.

V noci z 27. na 28. září přibyla na posici před vesnicí Gorbunovo ze stanice Šajtanka jedna rota 25. Jekatěrinburského pluku a sotňa kozáků.

Hlídky, vyslané ráno od posic k vesnici hlásily, že vesnice je nepřítelem obsazena a že ve vesnici je veliký hluk.

Roty se rozvinuly, 1. a 2. rota byla rozmístěna mezi ruské části vlevo od cesty, 3. rota vpravo od cesty, 4. rota v záloze. 4. rota 25. pluku na levém křídle, aby obešla pravé křídlo nepřítele. Jedna četa kozáků byla poslána napravo ke mlýnu, kde byl přechod přes řeku a jedna četa jako ochrana baterie. Ostatní vlevo za trať závodské dráhy z N. Tagilu na Visimošajtanský závod.

Po 10. hodině řetěz hnul se kupředu. Po 17. hodině po dosti silném boji byla obsazena vesnice. Postupovalo se dále. Kozáci hlásili, že proti levému křídlu nepřítel soustředil šest rot. Byl již večer. Dán rozkaz k ústupu na původní posice do lesa. Ustupovalo se v plném pořádku.

Z I. praporu 3. pluku byli 2 ubití a 6 raněných. Kromě toho z praporu večer odešlo z posice mnoho nemocných.

Na posici zůstalo 16 mužů 1. roty, 5 mužů 2. roty, 36 mužů 3. roty, 26 mužů 4. roty a 6 důstojníků s velitelem praporu a jeho pobočníkem. Měl tedy prapor 8 důstojníků a 83 střelců!

Přes noc byl klid.

Druhého dne 29. září byl I. prapor 3. pluku změněn 9., 10. a 12. rotou 2. pluku a odešel do svých vlaků na stanici Šajtanka.

Dne 30. září odjíždí pak do Jekatěrinburku I. prapor — 83 mužů — jsa odvolán do zálohy vrchního velitele na oddych.

Odjezdem I. praporu činnost částí 3. pluku na tagilském úseku končí. Rotám I. praporu po téměř 4 měsíčních neustálých bojích, ve kterých početný stav praporu, který v den vystoupení pluku proti bolševikům obnášel 798 mužů se zmenšil na 83 mužů, se dostává zaslouženého odpočinku. Tento odpočinek neměl však dlouhého trvání, neboť brzy potom byl celý prapor odvolán na ufimskou frontu.

POSLEDNÍ BOJE PLUKU NA LYSVENSKÉM ÚSEKU

Na lysvenském úseku po obsazení stanice Ilim byl poněkud klid. 8. rota, která společně s kozáky ochraňovala Šajtanský závod, byla odvolána. Ochrana závodu byla ponechána kozákům.

Hlídkami, které byly vysílány ze stanice Ilim po trati a vpravo od trati k řece Čusové se vyjasnilo, že nepřítel se stáhl do Ilimské pristani a do zastávky na 122. verstě.

Velitel úseku přikázal podporučíku Miklíkovi, aby s opevněným vlakem, dvěma rotami III. praporu 3. pluku, zákopnickým oddílem a pěším výzvědným oddílem dne 16. září obsadil zastávku na 122. verstě a stanici Uň. Podporučík Čejka se 6 rotami, jedním dělem a dvěma eskadronami kozáků měl toho dne obsaditi ves Ilimskaja pristaň.

Dne 16. září v 6 hodin vystoupil oddíl podporučíka Čejky ze stanice Ilim do Ilimské pristaně.

Šel po lesní cestě směrem na vesnici. Cesta byla úzká, musely se porážeti stromy, aby mohlo projeti dělo, rozmoklá, vedla místy přes lesní močály. Ve třech verstách od stanice se muselo dělo vrátiti.

Asi 6 verst před Ilimskou pristaní očekávala oddíl sotňa kozáků, posádka vesnice Martjanovka. Její velitel hlásil podporučíku Čejkovi, že nepřítel, většinou internacionalisté, v síle 400—500 mužů má zákopy po obou stranách cesty stanice Ilim—Ilimskaja pristaň na jihozápadní straně vesnice, druhé zákopy na cestě k zastávce 122. versty a k stanici Uň. Ve vesnici má dvě děla a malou část kavalerie.

Podporučík Čejka po této zprávě poslal veliteli úseku hlášení, ve kterém jej prosil, aby postupoval na zastávku a tak ulehčil boj obchvatnému oddílu.

Bylo 10 hodin 30 minut. Roty odpočívaly na louce u cesty. Velitelům jednotlivých rot podporučík Čejka přikázal:

»8. rota 3. pluku, 11. rota 9. pluku, půl sotni kozáků a rychlopalka bude postupovati jako čelný oddíl po obou stranách cesty stanice Ilim—Ilimskaja pristaň na dohled k nepřátelským zákopům

a při prvních výstřelech obchvatného oddílu bude útočit, vybije nepřítele ze zákopů a bude nastupovati dále na vesnici.

5., 7. a 10. rota 3. pluku s půl sotni kozáků pod velením praporčíka Bočka jako obchvatný oddíl přejde v lese říčku Ilim, obejde lesem ves Ilimskou pristaň ze strany západní, nepozorovaně přejde přes cestu Ilimskaja pristaň — zastávka na 122. verstě a dojde lesem k cestě Ilimskaja pristaň—Kašky. Od této cesty bude útočiti do týlu nepřítele, zamezí mu vyvézti děla i povozy, jakož i cestu k ústupu na zastávku 122. versty a na ves Kašky.«

Obchvatný oddíl vyšel ihned. V pěti verstách od Ilimské pristani odbočil z cesty do lesa a šel, veden průvodcem, podle vytčených disposic přes cestu na zastávku 122. versty k cestě na Kašky. Na cestě k zastávce 122. versty byla ponechána k ochraně týlu četa 10. roty jako polní stráž.

Když se oddíl přiblížil k zákopům na severní straně vesnice, našel tyto prázdné. Bylo pouze slyšet ujíždějící artilerii. Praporčík Boček vyslal na cestu ke Kaškám hlídku s lehkým kulometem. Tato po malé přestřelce ubila od ujíždějícího nepřátelského děla koně, dělo zajala a s ním několik artileristů. Po prvních výstřelech hlídky po ujíždějící nepřátelské artilerii začal nepřítel ze zákopů před oddílem podporučíka Čejky rychle utíkati. Praporčík Boček rozvinul obchvatný oddíl mezi oběma cestami, na zastávku 122. versty i na vesnici Kašky a postupoval na vesnici ze severu. Křídla řetězu slabě střílela po nepříteli, prchajícím z vesnice do lesa. Ve vesnici se oddíl spojil s frontálním oddílem.

Frontální oddíl, 8. rota 3. pluku, 11. rota 9. pluku, půl sotni kozáků a rychlopalné dělo pod velením podporučíka Čejky postupoval půl hodiny po odchodu obchvatného oddílu po cestě na Ilimskou pristaň. Na rozcestí oddělila se sotňa kozáků, určená odřezati nepříteli cestu na vesnici Sulem. Pod kopcem byly ponechány povozky, rychlopalka, půl sotni kozáků a četa 8. roty jako ochrana. Zbytek oddílu postupoval pak nepozorovaně až na verstu k nepřátelským zákopům, před nimiž se rozvinul. Postoupil nepozorovaně až na 300 kroků k linii nepřítele těsně pod hřeben malého návrší. Dopředu byly vyslány hlídky v síle 3 až 4 mužů. Tyto byly od nepřítele, když ušly asi 100 kroků, zpozorovány a ostřelovány. Načala dělostřelecká, kulometná i pušečná přestřelka, ve které se roty zakopávaly. Během této přestřelky nepřítel přenesl kulomety

Vlak 3. pluku v Ufě.

na návrší řeky Ilim v levý bok oddílu. Podporučíku Čejkovi se zdálo, že zachází jeho levé křídlo, proto přikázal vyslati k říčce nejdříve 10. rotu, potom celou četu 8. roty.

Přestřelka mezi oběma liniemi trvala. Z oddílu podporučíka Čejky byli již dva ubiti a 3 raněno. Ustoupiti se nemohlo, protože by nepřítel obsadil ihned vyvýšeninu.

Po prvních výstřelech oddílu praporčíka Bočka počal však nepřítel ze svých posic kvapně utíkati k vesnici a hleděl se dostati na některou cestu z vesnice.

Oddíl podporučíka Čejky ustupujícího nepřítele ihned pronásledoval, přešel jeho zákopy a došel na kraj vesnice. Z vesnice byla poslána 11. rota 9. pluku k řece Čusové, 6. rota podél cesty k zastávce 122. versty, 8. rota za 11. rotou. Roty prohlížely obydlí, schytaly ukryvší se bolševiky ve vesnici a vodily je do vesnice k jednomu prázdnému domku. Kozáci, kteří ochraňovali po dobu boje rychlopalné dělo, byli vysláni pronásledovati nepřítele na cestu k vesnici Kašky.

Na cestě k zastávce 122. versty, na Kašku a Sulem byly vystaveny polní stráže. Kolona se rozmístila po domech, aby přenocovala.

Podporučík Čejka o boji hlásil:

»Kapitánu Němcovi. Ilim, 16. září. Pristaň Ilimská dobyta v 6 hodin večer po úporném čtyřhodinovém boji. Krásní rozběhli se na všechny strany. U nás 2 ubití a 5 raněných. My zabrali jedno dělo úplné, 6 kulometů, munici, koně, telefonní příslušnosti. Chyceno několik Němců, Maďarů i Čechů. Též tři milosrdné sestry. Prosím o zítřejší příkazy. — Nazdar. — Podporučík Čejka.«

Pozdě v noci obdržel podporučík Čejka rozkaz, aby se 17. září vrátil na stanici Ilim.

Oddíl podporučíka Miklíka měl postupovati na zastávku 122. versty. Rozkaz obdržel již večer. Kromě toho nebyly roty k nástupu připraveny. Na trati na polní stráži byla pouze rota. Proto byl nástup odložen na druhý den.

V noci však nepřítel ze zastávky ustoupil. Kolem 10. hodiny vjel do zastávky opevněný vlak. Odpoledne, když byla opravena trať, oddíl podporučíka Miklíka postupoval dále. V noci se zastavil v lese 4 až 5 verst před stanicí Uň a vystavil na trati polní stráž.

Mezitím roty II. praporu a Kurgánská rota v 9 hodin ráno vyšly s kořistí z Ilimské pristani na stanici Ilim. Do vlaků, které byly tři versty za stanicí, přibyly odpoledne.

V Ilimské pristani byla ponechána posádkou 10. rota 3. pluku a sotňa kozáků. Kozáci, vyslaní po cestě k vesnici Kašky, nalezli bolševiky opuštěné dělo. Praporčík Pechman, velitel 10. roty, který neměl žádných zpráv o průběhu operací na trati, vyslal z Ilimské pristani po cestě na zastávku 122. versty silnou kozáckou hlídku.

Druhého dne 18. září kolem 3. hodiny ráno dojel předvoj podporučíka Miklíka na tři versty před stanici Uň a spravoval koleje. Trať byla silně poškozena. Pracující mužstvo na trati ochraňovala polní stráž 12. roty, která vyslala 2 partie hlídek ke stanici Uň.

Prvá hlídka došla až před nepřátelskou polní stráž asi verstu před stanicí. Polní stráž ji spatřila a odkryla palbu. Hlídka se musela vrátiti. Nepřítel pak ostřeloval z děla místo, kde jeho polní stráž zahlédla hlídku. Druhá hlídka pro silnou nepřátelskou střelbu se daleko nedostala.

Nalevo od trati do vesnice Dikaja Utka byla vyslána také hlídka.

Když trať byla spravena, postupoval předvoj ke stanici Uň, ze které odjížděl střílející nepřátelský opevněný vlak.

Na stanici byly výhybky a křižovatky poškozeny, stanice porušena nebyla. Předvoj na stanici se zastavil a na trati směrem ke stanici Kyn byla postavena polní stráž od 12. roty.

K 23. hodinám přišla na zastávku 122. versty z vesnice Ilimskaja pristaň 10. rota. Nasedla do vlaku a odjela do stanice Uň.

Dne 19. září postoupily části na lysvenském úseku až na 79. verstu. Dotyk s nepřítelem byl ztracen. Postup byl velmi pomalý. poněvadž nepřítel při svém ústupu silně poškodil trať.

Dne 20. září ustoupil nepřítel ze stanice Uň na stanici Kyn. Před stanicí vyhodil tři mosty.

Vlaky pomalu podjížděly k prvnímu rozbořenému mostu. Zákopnický oddíl 3. pluku a ruský výpomocný vlak překotně spravoval mosty.

Po trati do stran byly vysílány po celou noc i následujícího dne pěší hlídky. Jedna z nich, praporčíka Málka, dne 21. září v 9 hodin narazila v lese u vesnice Pesjanky na nepřátelskou polní stráž, která po několika výstřelech utekla. Druhá téhož dne narazila na nepřátelské polní stráže na 78. verstě a byla nucena po její silné kulometné střelbě se vrátiti.

Dne 22. září, když v noci byly slyšeny vzryvy na stanici Kyn, byly tam poslány dvě hlídky od 11. a 12. roty. První hlídka z cesty k Mjahkému Kynu na výši stanice Kyn odbočila ke stanici. Nalezla ji prázdnou, výhybky, křižovatka a vodárna byly poškozeny. Na stanici byl vagon petroleje. Hlídka postupovala ze stanice ještě kus cesty ke Kynovskému závodu. Na cestě se srazila s nepřátelskou jízdní hlídkou.

Druhá hlídka od 11. roty postupovala ze stanice po trati.

Mezitím mosty již byly spraveny a všechny vlaky pomalu podjížděly.

Asi 2 versty za stanicí na kopci u cesty ke Kynovskému závodu a u cesty k vesnici Ledjanka byly vystaveny polní stráže.

Velitel 2. kulometné roty, praporčík Kukla, s praporčíkem Novým a s 20 lidmi 2. kulometné roty na koních vyjeli před vesnici Ledjanku ke Kynovskému závodu na hlídku. Dojeli až na verstu k závodu a přesvědčili se, že závod je obsazen značnými silami.

Po návratu praporčíka Kukly velitel úseku přikázal podporučíku Čejkovi s II. praporem, 12. rotou, 15 muži výzvědného pěšího oddílu, jednou rotou 9. pluku, sotňou kozáků a rychlopalným dělem obsaditi dne 23. září Kynovský závod.

Dne 23. září byla po trati vyslána časně ráno poddůstojnická hlídka 10. roty. V 9 hodin vyšla potom kolona podporučíka Čejky k nástupu na Kynovský závod. Postupovala pochodovým pořádkem vpředu chráněna jízdní a pěší hlídkou. Cesta byla blátivá a chůze následkem toho velmi namáhavá.

Asi 2 versty před závodem na okraji lesa kolona se zastavila a vyslala k závodu pěší hlídku. Od okraje lesa k závodu byl terén vlnitý, po levé straně cesty byl lesík. Bylo viděti obyvatele závodu pracovati v polích, z čehož se dalo souditi, že je závod od nepřítele opuštěn. Hlídka přiblížila se asi na 100 kroků před první chaty závodu, kde byly přední stráže nepřítele, které hlídku zpozorovaly, načaly střelbu a obsadily zákopy před závodem. Hlídka rychle se vrátila.

Podporučík Čejka nemínil nastupovati. Frontální útok pro odkrytý a nevýhodný terén neměl by úspěchu a vyslat obchvatný oddíl nebylo možné. Nebylo průvodce. Kromě toho dalo se do silného deště, který se brzy proměnil v lijavec. Obchvatný oddíl by za světla nemohl obejíti závod. Velitelé rot chtěli však nastupovati. Asi hodinu se domlouvali, až se konečně rozhodli vrátiti se.

Kolona dala se na zpáteční pochod, chráněna zezadu kozáky. Cesta následkem silného deště proměnila se v potok bláta. Roty ve velkém nepořádku a velmi unaveny vrátily se večer do vlaku.

Dne 25. září podporučík Čejka s II. praporem 3. pluku, dvěma rotami Kurgánského praporu, s jedním rychlopalným dělem a sotňou kozáků měl po druhé nastupovati na Kynovský závod.

Rozdělil kolonu na dva oddíly, jednomu přikázal vyjíti v 5 hodin, druhému v 6 hodin ráno.

Obchvatný oddíl, 5., 7. rota, dvě čety 9. roty a 30 kozáků pod velením praporčíka Bočka vystoupil v 5 hodin ráno z vlaků a šel po cestě k vesnici Ledjanka, kterou nechal po pravé straně. Přešel řeku Kyn a došel až k silnici Kumyš-Kynovský závod. Na silnici praporčík Boček ponechal četu 9. roty a dal jí za úkol přerušiti při počátku boje telefonní i telegrafní vedení s Kynovským zá-

vodem, v případě ústupu nepřítele po této silnici jej napadnouti a rozbíti.

Od silnice postupoval oddíl dále, přebrodil dosti hlubokou rozvodněnou říčku a došel k silnici na Serebrjanský závod. V 3 verstách v týlu Kynovského závodu na silnici jako ochrana byla ponechána četa 9. roty. Oddíl potom v závodu postupoval po obou stranách silnice až na půl versty před závod, kde se rozvinul v řetěz. Řetěz pohyboval se pomalu kupředu, na levém křídle 7. a na pravém 5. rota. Hlídka levého křídla vnikla do závodu, prošla baráky asi 100 kroků, aniž by zpozorovala v barácích ukrytého nepřítele.

Mezitím celé levé křídlo vešlo do závodu a bylo přepadeno nepřítelem, který zpozorovav hlídku, začal nepozorovaně vycházet z baráků a zacházet křídlu v týl.

Levé křídlo ustoupilo ze závodu na kopec, odkud s posilou 1 čety 7. roty prudkým protinástupem zahnalo nepřítele a vniklo do závodu. V závodu spojil se obchvatný oddíl s oddílem podporučíka Čejky.

Čelný oddíl podporučíka Čejky, 10. rota, 2 čety 9. roty 3. pluku, dvě Kurgánské roty, rychlopalné dělo a kozáci, vyšel v 7 hodin od mostu u stanice. Rota 9. pluku nepřišla včas, proto vystoupil oddíl tak pozdě. Vpředu oddílu jelo 5 kozáků, za nimi pěší hlídka a za ní roty.

V osmi verstách před závodem srazil se předvoj oddílu z nedorozumění s kozáckou hlídkou setníka Antonova, který měl před Kynovským závodem spojiti se s oddílem podporučíka Čejky a postupovati na jeho levém křídle. Po krátké přestřelce hlídka zmizela.

Oddíl postupoval potom dále. Ve dvou verstách před závodem na okraji lesa se zastavil a rozvinul.

Sotvaže roty se rozvinuly, v týlu nepřítele byly vidět rakety a slyšet ojedinělé výstřely. Podporučík Čejka dal rozkaz k zahájení krátké palby a postupu kupředu. Současně začalo střílet rychlopalné dělo do závodu.

Nepřítel měl zákopy na jihozápadní straně závodu a při cestě na vesnici Talicu. Když se řetěz oddílu podporučíka Čejky přiblížil, opouštěl rychle zákopy a v panice se snažil proraziti si cestu po silnici k Serebrjanskému závodu. Když se mu to nepodařilo,

utíkal lesem přes vesnici Dolgij Lug. Někteří skryli se do sklepů a domů, odkud byli postupujícími rotami vytahováni.

Čelný oddíl prošel závodem až ke kostelu, kde se spojil s obchvatným oddílem.

Podporučík Čejka přikázal oběma sotním pronásledovati prchající: jedné sotni po silnici na Serebrjanský závod, druhé přes Dolgij Lug až k Šuljanské pristani. Nedorozuměním se obě sotni sešly ve vsi Dolgij Lug. Velitelé sotní, osobní nepřátelé, nechtěli jeden druhého poslechnouti a vrátili se oba do Kynovského závodu.

Boj se skončil kolem 12. hodin. Roty po krátkém odpočinku vracely se do svých vlaků. Na závodě zůstala posádkou 5. rota 3. pluku a dvě sotni kozáků. Také artilerie pro špatnou cestu přenocovala v závodě. 5. rota ubytovala se ve středu závodu, kozáci u kostela. Byly vystaveny slabé polní stráže ke stanici Kumyš i k Serebrjanskému závodu. V obou těchto směrech byly vyslány kozácké hlídky.

Dne 26. září přišel na stanici rudoarmejec, bývalý důstojník ruské armády a oznámil, že blízká vesnice Mjahký Kyn je obsazena 5. Uralským sovětským plukem, rotou Sibiřského praporu, částí internacionalistů a Kamyšlovskou eskadronou.

Kapitán Němec přikázal praporčíku Bočkovi se 7., 9. a 10. rotou, pěším výzvědným oddílem 3. pluku a 12. rotou 9. pluku vypuditi nepřítele z Mjahkého Kynu a Mjahký Kyn obsaditi.

Praporčík Boček vystoupil dne 27. září v 6 hodin ráno. Za stanicí přešel dřevěný mostek přes řeku Kyn a odbočil do lesa. Oddíl přešel polní stráž vystavenou proti Mjahkému Kynu a po úzké, neschůdné cestě přišel na širokou cestu, vedoucí k Mjahkému Kynu.

Vpředu kolony šla hlídka pěšího výzvědného oddílu, která zahlédla proti sobě po nějaké chvíli postupovati husím pochodem silnou nepřátelskou hlídku. Zastavila se a skryla se. Kolem byl hustý les. Když nepřátelská hlídka přelezla plot, hlídka pěšího výzvědného oddílu jednoho po druhém odzbrojovala, aniž by zadní co tušili. Zajala tak 40 mužů, kteří byli odpraveni ihned na stanici Kyn.

Asi verstu před vesnicí se kolona zastavila. Praporčík Boček vyslal praporčíka Svobodu se 7. rotou, pěším výzvědným oddílem

Ufa. — Nádraží.

3. pluku a dvěma četami 12. roty 9. pluku zajíti nepříteli v týl, zameziti mu cestu ústupu na vesnici Kataevo a útočiti do jeho týlu.

Praporčík Svoboda vyšel ihned půl versty za Mjahkým Kynem, přešel cestu na Kataevo a rozvinul se v řetěz. Nepozorovaně došel k samé vesnici a bez výstřelu zajal nepřátelskou polní stráž. Na kopci ke Kataevu zajal také část rudoarmejců, prchajících z vesnice. Ve vesnici se pak spojil s čelným oddílem.

Čelný oddíl po odchodu obchvatného oddílu rozvinul se v lese v řetěz. Na levém křídle 3 čety 9. roty, dále napravo 3 čety 10. roty 3. pluku, 2 čety 12. roty 9. pluku a četa 9. roty. Četa 10. roty byla v záloze. Před vesnicí narazil řetěz na nepřátelské polní stráže. Po krátké přestřelce vyběhl překvapený nepřítel z chat a z okraje vesnice kulometným ohněm ostřeloval řetěz. V tu dobu byl těžce raněn velitel oddílu, praporčík Boček.

Roty bez zastávky postupovaly do vesnice, ze které nepřítel prchal ke Kataevu. Pravé křídlo spojilo se s řetězem obchvatného oddílu až za vesnicí.

Po boji byly vyslány pěší hlídky po cestě na Katajevo, po cestě na Starý Biz a po cestě na stanici Kyn. Ve vesnici posádkou zůstala 10. rota 3. pluku s 9 kozáky, ostatní části odešly na stanici do svých vlaků.

5. rotě, která byla posádkou v Kynovském závodě, bylo nařízeno, aby se vrátila na stanici.

Velitel roty odvolal své stráže do závodu, vojáci pili čaj a připravovali se na návrat do vlaků. Nepřítel v mlze nepozorovaně se přiblížil ze severu na půl versty k závodu a spustil silnou střelbu z pušek a z kulometů. Vojáci vyběhli z chat a začali střílet proti postupujícímu nepříteli, aby zachránili kozáky, kteří byli ubytováni v přední části závodu a museli projížděti silně ostřelovanou cestou. Když kozáci vyjeli, 5. rota ustupovala podél cesty na stanici Kyn až na okraj lesa za závodem. Za ústupu zanechala jednoho ubitého před závodem. V závodě zůstali zabití 3 kozáci.

Na okraji lesa podporučík Čejka ustupující zastavil. Mnoho vojáků chybělo. Podporučík Čejka přikázal kozáckému trubači zatroubiti sbor a když se všichni sešli, ustupovalo se pod ochranou kozáků na stanici, kam oddíl přibyl právě v tu dobu, kdy se vracel oddíl praporčíka Bočka z vítězného boje u Mjahkého Kynu.

Oba mosty před stanicí Kyn, výhybky na stanici i vodárna byly spraveny. Kolem 12. hodiny vjely vlaky do stanice. Opevněný vlak, vlak zákopníků, vlak 11. a 12. roty vyjel ještě před stanici.

Odpoledne zaměnila polní stráž 12. roty 11. rota. Od polní stráže byla vyslána hlídka s praporčíkem Brychem k rozbitým mostům za stanicí. Ta se v 17 hodin vrátila a hlásila, že nepřítel nastupuje. Byla ihned vyzvána 12. rota, aby zesílila 11. rotu na stráži. Mezitím již nepřítel ostřeloval z děl kopec napravo od polní stráže. 12. rota, která s kulomety přišla na pravé křídlo polní stráže, se rozvinula a vyslala ihned dopředu hlídky. Ty, když prošly asi 100 kroků, narazily na postupujícího nepřítele. V tu dobu podcházela podél řetězu 7. rota s druhou kulometnou rotou. Prodloužily pravé křídlo 12. roty. Levé křídlo 7. roty a jeden kulomet střílel přes hlavy pravého křídla a způsobil v části 12. roty zmatek. Vojáci mysleli, že nepřítel je zachází.

Praporčík Kudrman zmatek zastavil a 7. rota vyrovnala se s řetězem 12. roty. Podešla 11. rota 9 .pluku a řetěz postupoval kupředu. Nepřítel, když viděl proti sobě postupovati řetěz, utekl.

Řetěz prošel asi půl versty bez odporu dopředu a vrátil se k polní stráži. Mezitím se setmělo. Roty se vrátily do vlaku. Na polní stráží zůstala 11. rota.

Když načal nepřítel ostřelovati kopec od polní stráže, velitel úseku přikázal vlakům, kromě opevněného vlaku, vlaku zákopnického oddílu a vlaku 11. a 12. roty ustoupiti na stanici Kyn za oba mosty před stanicí. Opevněný vlak zůstal na linii polní stráže, vlak zákopnického oddílu, 11. a 12. roty ustoupil do stanice Kyn. Výpomocný vlak, který po přemístění byl na konci kolony vlaku, byl odeslán na stanici Uň.

Na cestě k vesnici Ledjanka u mostu na cestě ke Kynovskému závodu a na cestě k Mjahkému Kynu vystaveny byly přes noc polní stráže. V noci byl klid.

Dne 29. září pod vlivem ústupu částí 6. pluku na sousední trati rozhodl se kapitán Němec k ústupu. Na mostě přes řeku Kyn, na stráni u stanice, na cestě z vesnice Pesjanky do Mjahkého Kynu dal vystaviti polní stráže. Polní stráž na stanici odvolal do vlaku. Části se vrátily přes Pesjanku do svých vlaků.

Velitel skupiny o tom hlásil:

»Stanice Kyn, 29. září, 21 hod. 15 min. Se zřetelem k přeskupení podplukovníka Krejčího ustoupili jsme s předními částmi za větší most u stanice Kyn. Nepřítel dosud neprojevuje nijaké činnosti. — Kapitán Němec.«

Dne 1. října bylo polní stráží 5. roty hlášeno, že na stanici Kyn objevují se nepřátelské hlídky. Odpoledne 12. rotou 3. pluku bylo pozorováno totéž.

Kolem 17. hodiny blížila se po cestě z Mjahkého Kynu k polní stráži na cestě z vesnice Pesjanka nepřátelská hlídka 50 mužů. Velitel 12. roty 3. pluku, praporčík Kudrman, který právě v té době se přišel podívat na polní stráž, šel s polní stráží kupředu a po krátké přestřelce hlídku odrazil.

Praporčík Rýdl s polní stráže na mostě přes Kyn předával o tom zprávu nejdříve veliteli předvoje, později veliteli úseku. Kapitán Němec za soumraku přikázal zapáliti oba mosty a předával podrobné disposice. Přikázal, aby polní stráže vytrvaly na svých místech až do úplného zboření mostu a pak ustoupily k budce u cesty na Pesjanku. Při ústupu měly krýti cestu opevněnému vlaku.

Mezitím velitel předvoje, podporučík Miklík, vyslal na polní stráž u Pesjanky 9. rotu 3. pluku. Dvě čety s velitelem roty zůstaly v Pesjance, dvě čety s praporčíkem Kadrnožkou odešly k polní stráži.

Praporčík Kadrnožka po přibytí na polní stráž rozestavil stráže. Několik minut po rozestavení stráží začal hořet most. Praporčík Kadrnožka stráže odvolal a četu seřadil do dvojstupu k návratu. V tuto chvíli načala vpředu silná střelba a křik hurá. Nepřítel se znovu přibližoval k polní stráži. Vojáci, myslící již na odchod, v panice utíkali ke trati. Na místě zanechali lehký kulomet, několik pušek, plášťů a část nosítek pro raněné. Střelec 9. roty 3. pluku, Sedláček, zmizel beze stopy.

Skoro současně s 9. rotou, vyslanou ke Mjahkému Kynu, vyslal podporučík Miklík 10. rotu na posilu k mostům.

Když se setmělo, přikázal kapitán Němec zapáliti most. Most byl již k spálení připraven. Do nových pilířů z pražců byly vloženy dvě miny, ukořistěné v Mjahkém Kynu, na most bečky s dehtem. Zákopníci most polili dehtem a zapálili. Hned po zapálení mostů začal nepřítel ostřelovati trať.

10. rota došla pouze k cestě na Pesjanku a zde s polovinou 9. roty rozvinula se v řetěz od cesty k Pesjance na pravou stranu trati za říčkou. 12. rota 3. pluku a opevněný vlak stála na svých místech až do úplného shoření velkého mostu. Nato v zástupu ustupovala po obou stranách trati před opevněným vlakem společně s polní stráží. Zákopníci na ústupu zapálili druhý menší most. Ustoupilo se až k řetězu 10. roty a dvou čet 9. roty. Zde roty čekaly asi hodinu. Bylo ticho. Vrátily se do vlaku.

Na polní stráži na 83. verstě zůstala 12. rota 3. pluku. Vlaky ustoupily na 87. verstu.

Velitel úseku hlásil:

»Plukovníku Vojcechovskému. Kyn, 1. října v 11 hodin. Naše hlídka narazila na 73. verstě na pěší nepřátelskou hlídku. Jízdní hlídka se přiblížila až ke stanici Kyn. — Kapitán Němec.«

Později hlásil:

»Plukovníku Vojcechovskému. Uň, 1. října v 21. hodin 30 minut. Nepřítel ve 14 hodin načal nástup na stanici Kyn po trati železné dráhy i od vesnice Mjahký Kyn. V 18 hodin počal ostřelovat naše rozložení dělostřelectvem ze strany Kynovského závodu

z jednoho těžkého děla. Večer se mu podařilo obsaditi ves Pesjanku. Následkem toho jsme ustoupili 5 verst zpět a zaujímáme posici na 83. verstě. Podle výpovědi zajatého internacionalisty vesnici Mjahký Kyn drží oddíl internacionalistů v síle 600 lidí, většinou Maďaři, pouze 30 Němců. Po železniční trati postupoval oddíl 300—400 lidí. Oddíl z Kynovského závodu nevyjasněn. — Kapitán Němec.«

Po 1. říjnu byl na severouralské frontě z čeljabinské skupiny československých vojsk, jejímž velitelem se stal generál Gajda, II. a III. prapor, 2. a 3. kulometná rota, pěší výzvědný oddíl, zákopnický oddíl a oddíl zákopních děl 3. pluku, jakož i Kurgánský prapor. Části 6. pluku byly na kungurském úseku na stanici Vogulka.

Vojskám na lysvenském úseku bylo přikázáno omeziti se dočasně na obranu posic a výzvědnou činnost.

Po trati byly vysílány hlídky ke stanici Kyn a k vesnici Pesjanka. Kozáci, stojící na stanici Uň, vysílali jízdní hlídky do vesnice Talica a udržovali spojení s partyzánským oddílem na řece Čusovaja. Na levém křídle konala hlídkovou činnost partyzánská četa Urminského okresu. Od hlavní části z 90. versty byla ve vesnici Lomovka vystavena polní stráž.

Dne 6. října hlásila Urminská partyzánská četa, že nepřítel obsadil vesnici Starý Biz. Kapitán Němec vyslal hlídku, aby zjistila jeho sílu a rozložení. Hlídka vyjasnila, že ve vesnici může býti asi jeden prapor a z rozhovoru jeho předních stráží soudila, že jsou to internacionalisté.

Následkem toho byla ihned zesílena polní stráž v Lomovce.

Velitel úseku přikázal podporučíku Čejkovi, aby s 5., 7. a 12. rotou 3. pluku, 9. a 12. rotou Kurganského praporu a sotní kozáků dne 7. října vybil nepřítele z vesnice Starý Biz a vesnici obsadil.

Podporučík Čejka si svůj oddíl rozdělil ve dvě části:

Čelný oddíl: 5. a 12. rota 3. pluku, 12. Kurgánská rota a půl sotni kozáků pod velením podporučíka Čejky měl útočiti na Starý Biz mezi cestami Starý Biz-Lomovka, Starý Biz-Pesjanka.

Boční oddíl: 7. rota 3. pluku, 9. rota Kurgánského praporu a půl sotni kozáků pod velením praporčíka Svobody měl útočiti na Starý Biz ze západu mezi cestami Starý Biz-Kapitanovo, Starý Biz-Talka.

Oba oddíly měly vystoupiti dne 7. října v 7 hodin ráno. Čelný oddíl, 5. a 12. rota 3. pluku, 12. Kurgánská rota, půl sotni kozáků pod velením podporučíka Čejky vyšel v 7 hodin ráno od štábního vlaku z 90. versty. Postupoval přes ves Lomovku do vsi Podobiny. Z Podobiny odbočil na kratší, blátivou lesní cestu k Starému Bizu. Terén byl kopcovitý, porostlý nízkým březovým lesem.

Když se přiblížil asi na dvě a půl versty před Starý Biz, oddělil se od oddílu bočný oddíl. S čelným oddílem se udržovalo stálé spojení.

Kolem 11. hodiny hnuly se oba oddíly kupředu. Čelný oddíl postupoval ještě asi verstu za hlídkou. Pak se rozvinul. 5. rota po obou stranách cesty Lomovka-Starý Biz, 12. rota na pravém křídle k cestě na ves Pesjanku, 12. Kurgánská rota v záloze za 5. rotou.

Oddíl došel asi na 600 kroků k stohům sena před vesnicí. Na jednom z nich stál na stráži voják. U stohu byla nepřátelská polní stráž. Z levého boku po ní vystřelili. Polní stráž utekla k vesnici.

Čelný i bočný oddíl se spojil a postupoval na vesnici. Nepřítel po prvých výstřelech vybíhal z chat, tvořil na okraji vesnice krátké řetězy a ostřeloval linii ze dvou kulometů. Mezitím vyvážel své povozy po cestě k Mjahkému Kynu. Ve vesnici se dosti dlouho držel. Teprve, když řetěz došel do samé vesnice, začal ustupovati k Mjahkému Kynu. Roty prošly vesnicí, vrátily se zpět a odpočívaly v chatách. Na pronásledování ustupujícího nepřítele byli vysláni kozáci.

Na místě boje zanechal nepřítel 30 ubitých. Z českých rot byl jeden raněn. Ukořistěny povozy, 4 kulomety, 60 pušek, telefonní přístroje, kancelář a obvaziště s léky. Z knih kanceláře a prohlídkou zabitých bylo zjištěno, že Starý Biz byl obsazen I. Moskevským praporem internacionalistů, utvořeným v Moskvě a v Permi z Maďarů, Čechů i Němců. Po hodinovém oddychu ve vesnici Starý Biz vracela se kolona podporučíka Čejky přes vesnici Talku do vlaku. Ve Starém Bizu byla ponechána polní stráž.

Dne 9. října byl novým velitelem severouralské fronty, generálem Gajdou, kterému byla dána úloha obsaditi Perm, vydán prvý rozkaz. V tomto rozkaze skupina kapitána Němce obdržela úlohu úporně se brániti ve svých dosažených posicích a při prodvižení kungurské skupiny nastupovati podél trati na Lysvenský závod.

Po boji u Starého Bizu nastala na lysvenském úseku pasivita

Ufa. — Předměstí.

fronty, při níž se vyvinul skoro posádkový život. Vojáci měli výbornou rozmanitou stravu, byli dobře obuti i oblečeni. Zásobování obstarávaly dva zásobovací vlaky, které stály na stanici Utka. Pro zásoby dojížděly do plukovního zásobovacího vlaku do Čeljabinska. Z Utky každý pátý den dojížděly se zásobami na frontu k poslednímu vlaku. Odtud byly odváženy na povozech do jednotlivých rotních skladišt.

Vlaky, stojící na trati od 87. versty k stanici Uň, bylo nemožné odpravovati do stanice pro vodu. Vodárna byla až na stanici Ilim. Proto mezi 89. až 90. verstou byl ucpán kanál v náspu a voda čerpána do lokomotiv pumpou nebo přenášena ve vědrech. Všechny vlaky musely každodenně podjížděti a po načerpání vody vraceti se opět na svoje původní místo. Dříví do lokomotiv bralo se s hranic, složených při trati.

Na frontě byl klid. Napadl sníh. Vojáci, zajíždějící za nákupem do týlu, přinášeli na frontu zprávy o spojenecké pomoci. Dobrovolci čekali spojence a stávali se nervosními. Podvratné živly

načínaly veřejně mluviti o utrpení českého vojáka a o jeho osamocenosti. Pro rodící se ruskou armádu měly jen ironický úsměv. Československý deník svými zprávami nervosnost vojáků ještě zvyšoval. Zprvu podléhali slabí, později i silnější. Zanedlouho, vyjímaje nejsilnější charaktery, všichni toužili se dostati do týlu.

Jen kozáci byli stále uctiví k našim i svým velitelům, stejně vesele jezdili na hlídky na zamučených koních, při společném jídle stejně veselý smích i zpěv. Věděli, že únava není utrpení, věřili, že s Čechy osvobodí celou Rus. A prostodušně Čechy ujišťovali, že nepřestanou bojovat, dokud své koně nenapojí v jejich říčce.

Dne 16. října, když nepřítel znovu se zmocnil vesnice Starý Biz, přikázal kapitán Němec podporučíku Čejkovi s 5., 6., 7. a 8. rotou 3. pluku, dvěma Kurgánskými rotami a sotní kozáků, rozbíti 17. října nepřítele ve vesnici Starý Biz.

Podporučík Čejka rozdělil oddíl na dvě části:

Čelný oddíl: 5., 7. rota 3. pluku, jedna Kurgánská rota a půl sotni kozáků pod velením podporučíka Čejky měl útočiti mezi cestami Starý Biz-Lomovka a Starý Biz-Pesjanka.

Obchvatný oddíl: 6., 8. rota 3. pluku, jedna Kurgánská rota a půl sotni kozáků pod velením podporučíka Klusta měl obejíti vesnici se strany východní a přerušiti nepříteli cestu na Mjahký Kyn. Vystoupiti se mělo 17. října v 6 hodin 30 minut.

Ráno, dne 17. října, po půl šesté vyšla kolona podporučíka Čejky od 90. versty ke Starému Bizu. Bylo ještě šero. Kolona postupovala přes ves Lomovku, Podobinu ke Starému Bizu. Kolem půl deváté došla na dvě a půl versty před Starý Biz. Podporučík Klust oddělil se od čelného oddílu a postupoval lesem k cestě na Mjahký Kyn.

Podporučík Čejka se svým oddílem zastavil se chvíli na místě, aby mohl útočiti na vesnici současně s obchvatným oddílem.

Asi čtvrt hodiny po odchodu obchvatného oddílu podporučík Čejka přikázal svému oddílu postupovati dále. Oddíl došel do místa, kde byla polní stráž při nástupu dřívějším, ke stohu sena před vsí a když na nepřítele narazil, zastavil se a vyslal do vesnice hlídku.

Asi po 20 minutách po odchodu hlídky bylo viděti, jak vojáci přebíhají po vesnici. Čelný oddíl, který se mezitím rozvinul a po-

malu postupoval k vesnici, nestřílel, myslel, že je to jeho hlídka. Až když hloučky nepřítele začaly z vesnice ostřelovat řetěz, dal podporučík Čejka rozkaz ku střelbě a rychlému útoku na vesnici. Nepřítel ještě několikráte vystřelil a utíkal po cestě k Mjahkému Kynu. Když narazil na řetěz obchvatného oddílu, dal se na útěk lesem mezi cestami na Kapitanovo a Mjahký Kyn.

Roty přešly ves a po krátkém oddychu vrátily se do svých vlaků. Na místě boje byli nalezeni 4 ubití bolševici. Podle výpovědí místních obyvatel bylo zjištěno, že Starý Biz byl obsazen pouze silnou polní stráží 50 muži, internacionalisty.

Po tomto boji načal na této frontě opět klid. Blížilo se pomalu vystřídání ruskými částmi.

Dne 26. října k ránu přibyly na 93. verstu dva vlaky štábu I. Středněsibiřského armádního sboru s velitelem, generálmajorem Pepeljajevem.

Již 25. října kolem 12. hodiny přibyl ke konci vlaků částí lysvenského úseku vlak štábu 2. Sibiřské střelecké divise s velitelem divise, generálmajorem Ukke Ugovcem, který v den příjezdu generálmajora Pepeljajeva vyslal ráno ke kapitánu Němcovi jízdního posla, že velitel sboru přibyl na 93. verstu, aby kapitán Němec přijel v 10 hodin předati generálmajoru Pepeljajevu velení úseku.

Kapitán Němec po této zprávě vyjel ihned na koni k 93. verstě. Zastavil se u generálmajora Ukke Ugovce a s ním, jeho adjutantem, velitelem 5. Tomského a velitelem 8. Bijského pluku k 10. hodině odešel ke generálmajoru Pepeljajevu.

V 10 hodin kapitán Němec předal velení úseku.

Generálmajor Pepeljajev měl plán nástupu již úplně hotový. Kapitán Němec dokládal o rozložení a síle nepřítele k hotovému plánu. Na základě tohoto dokladu generál Pepeljajev přidal malé doplňky. Porada trvala do 13. hodin.

Večer toho dne novým velitelem byl vydán rozkaz:

»Rozkaz částem lysvenské skupiny čís. 034 Tajné. Spěšné.

Štáb skupiny, 93. versta, severně stanice Uň. 26. října 1918 v 9 hod. večer.

1. Nepřítel v síle asi 2000 bodáků s třemi děly zaujímá posici na linii Kapitánovo, Mjahký Kyn, Pesjanka, Keržakovo, Kynovský závod.

2. Vlevo od nás na kungurském úseku nastupuje skupina generála Gajdy. Vpravo od nás nastupuje tagilská skupina generála Veržbického.

3. Svěřené mně skupině rozkazuji zmocnit se Lysvenského závodu za účelem dalšího nástupu na město Perm.

4. K tomu nařizuji:

I. skupina kapitána Němce III. prapor 3. československého pluku, 3 roty III. praporu 9. československého pluku, 1. rota II. praporu 3. československého pluku, 1 dělo 37 mm, celkem 735 bodáků, 26 kulometů a jedno dělo načne nástup v 6 hodin ráno 28. října podél tratě a po cestě Lomovka-Pesjanka s cílem zmocniti se vesnic Pesjanka, Keržakovo a stanice Kyn. Nato vystaví polní stráže a vyšle výzvědné hlídky na Kynovský závod.

II. skupina generálmajora Ukke Ugovce 5. Tomský sibiřský pluk, 3 roty II. praporu 3. československého pluku, 1 rota III. praporu 9. československého pluku, jedno dělo 37 mm, celkem 1535 bodáků, 17 kulometů, 1 dělo soustředí se k 5. hodině večer dne 27. října ve vesnici Solomcevce a začne útok ve 4 hodiny ráno 28. října. Zmocní se vesnice Mjahký Kyn, pak vyřadí oddíl se zákopníky, aby poškodil trať mezi stanicí Kyn a Kumyš, načež bude pronásledovati nepřítele. Obsadí stanici Kumyš a pošle přezvědné hlídky na stanici Kormovišče.

III. skupina plukovníka Epova 8. Bijský střelecký pluk, 2 sotni 12. kozáckého pluku, celkem 200 bodáků, 12 kulometů a 260 šavlí soustředí se k 5. hodině večer 27. října ve vesnici Lomovka. Bude postupovati za II. skupinou. Když tato obsadí Mjahký Kyn, bude útočiti na ves Koznilovo, Vlasovo, Šunkovo. Jízdou se zmocní vesnice Šunkovo a pěchotou vesnice Vlasovo.

Soustředění provede do 8. hodiny ranní 28. října u vesnice Lomovka.

Záloha: II. prapor 3. československého pluku, 3. a 4. sotňa Jenisejských kozáků a 4. eskadrona sibiřských husarů Tomského pluku, celkem 200 bodáků, 12 kulometů a 260 šavlí.

5.—6. baterie 1. a 2. čslov. dělostřelecké brigády, celkem 9 děl zůstane až do dalšího nařízení ve vlaku.

6. Pozorování za pravým křídlem vede partyzánský oddíl poručíka Uvarova, předsunutý k vesnici Kyškynskaja.

7. Hlavní děl. park Starčevského na 92. verstě.

8. Hlavní obvaziště ve vesnici Lomovka.

9. Proviantní vlak Polezgova a 2. četa zásobovací roty na stanici Uň.

10. Já budu ráno 28. října v 9 hodin ve vesnici Lomovka.

11. Můj štáb je označen bílo-zeleným praporem.

12. Můj zástupce generál Ukke Ugovec a kapitán Němec.

Podepsal velitel 1. Středněsibiřského armádního sboru, generálmajor Pepeljajev.«

Tento rozkaz doplnil druhým rozkazem:

»Rozkaz I. Středněsibiřského armádního sboru číslo 33/op. Tajné. Stanice Uň, 26. října 1918. § 1. Jednotkám svěřeného mně sboru i československým, mně podřízeným, přikazuji útočiti. Disposice pro boj jsem vydal. Všem velitelům přikazují následující:

1. Rozvinouti nejenergičnější průryv.

2. Starati se o spojení.

3. Udržovati v jednotkách plnou disciplinu a kázeň.

4. Vyplňovati pouze nařízení písemná nebo ústní, předaná velitelem osobně.

5. O vyplnění daného úkolu starati se ze všech sil, neúspěšný útok je úspěchem nepřítele.

6. Odkrývati palbu jedině na cíl.

7. Nedopustit opozdilců, zbabělců a zběhů, vyskytnou-li se takoví, zastřelit je.

8. Dělostřelectvo vždy pomáhej pěchotě a neopouštěj ji.

Při útoku nesmí ustati boj, mění-li některá část posici.

9. Velitelé svým pobytem u svých jednotek buďtež vzorem chrabrosti a udatnosti.

10. Po zdolání nepřítele, nehledě na únavu, neúnavně pronásledovati nepřítele, nedávati mu časem k vzpamatování.

11. Zajatců Maďarů a Němců nebrat.

12. Soudruhy osvobodit.

13. Mnohým velitelům dáti širokou iniciativu, má-li taková naději na úspěch.

14. Nedávat rozkazů na základě poplašných zpráv.

15. Veškerou paniku okamžitě zamezit.

16. Vším způsobem oduševnit svou jednotku.

17. Dáti veškerou sílu a veškerou vůli k tomu, aby byl úspěch, poněvadž je nezbytným.

18. Pamatovat, že na nás hledí s nadějí celá naše osvobozená vlast.

19. Raději smrt nežli neúspěch.

Vzpomeňte na boj pod Murinem, Tanchojem, Mysovou a Posolskou; není-liž tentýž vrah před námi drzý a ukrutný, ale bázlivý a ubohý.

S Bohem vpřed, za svobodu, štěstí a slávu Rusi. — Genmajor Pepeljajev. Správné: V z. náčelníka štábu gštb. pplk. Surnin. S originálem souhlasí: I. pobočník, podporučík Kramarenko.«

Dne 27. října generál Pepeljajev zavolal si k sobě generála Ukke Ugovce, kapitána Němce, velitele pluků, baterií, praporů a sotní a objasňoval úlohy jednotlivých skupin. Všem velitelům přikázal vysvětlit vojákům situaci a nadchnouti je pro načínající nástup.

Na základě rozkazu generála Pepeljajeva velitel I. skupiny po poradě s jednotlivými veliteli přikázal odpoledne dne 27. října 11. a 12. rotě, pěšímu výzvědnému oddílu, zák. oddílu 3. pluku, 9. a 10. rotě Kurgánského praporu a opevněnému vlaku pod velením podporučíka Miklíka dne 28. října v 5 hodin ráno vystoupiti a po trati postupovati k nepřátelské polní stráži. Po prvních výstřelech oddílu praporčíka Pechmana útočiti na nepřátelskou polní stráž, rychle postupovati dále, u vesnice Pesjanky spojiti se s pravým křídlem oddílu praporčíka Pechmana, pomoci mu vybíti nepřítele z vesnice a pak společně postupovati dále a obsaditi stanici Kyn. Před východem z vlaků vyslat část, aby přeřezala cestu na Kynovský závod, s východní strany obejíti vesnici Keržakovo, zajíti do týlu velkého mostu a nedopustiti ustupujícímu nepříteli před hlavní části oddílu vyhoditi most.

9., 10. rota 3. pluku, 11. a 12. Kurgánského praporu pod velením praporčíka Pechmana měla vystoupiti 28. října v 5 hodin ráno z vlaku na ves Lomovku, podejíti k vesnici Pesjanka, vyslati část oddílu v obchvat pravého křídla posice nepřítele a po prvních výstřelech levé kolony generála Ukke Ugovce na ves útočiti. Po obsazení vesnice spojiti se s levým křídlem oddílu podporučíka Miklíka, společně postupovati dále po levé straně trati a obsaditi stanici Kyn.

Generál Ugovec po odchodu od velitele úseku radil se ještě s podporučíkem Čejkou o jednotlivých detailech úlohy své kolony.

Stanice Minjary.

Podporučík Čejka žádal, aby mohl vystoupiti z vlaku se svým oddílem dříve a přenocovati v Bizu. Dokládal, že ve vesnici Starý Biz, kde je pouze asi 12 chat a kde měl ještě přenocovati celý 5. Tomský pluk, by jeho lidé nikterak si neodpočinuli. Velitel kolony svolil, přikázal pouze podporučíku Čejkovi včas přijíti do Starého Bizu. Rozkaz II. skupině byl vypracován. Podporučík Čejka vrátil se do svého vlaku.

K 17. hodině rozesílal pobočník generála Ukke Ugovce rozkaz:

»Rozkaz vojákům II. skupiny čís. 1. Tajné. Štáb 2. Sibiřské střelecké divise, 93. versta na trati. 27. října 1918 ve 12 hod. Mapa 5 i 10 verst.

1. Nepřítel v síle asi 2000 bodáků s třemi děly má obsazenu linii vesnic Kapitanovo, Mjahký Kyn, Pesjanka, Keržakovo a Kynovský závod.

2. Vpravo od nás nastupuje I. skupina kapitána Němce podél trati i po cestě Lomovka—Pesjanka s cílem obsaditi ves Pesjanku, Keržakovo a stanici Kyn. Vlevo od nás na kungurském úseku na-

stupuje skupina generála Gajdy, která 25. října obsadila zastávku 59. versty, vesnice Gary, Tatarskaja a Birmu.

3. Na základě rozkazu částem lysvenského úseku z 26. října t. r. pod č. 034 bylo mé skupině přikázáno obsaditi Mjahký Kyn, nato vyřadit oddíl k poškození trati mezi stanicí Kyn a Kumyš, ulehčiti skupině kapitána Němce a působiti v boku stanice Kyn. Po obsazení stanice Kyn pronásledovat nepřítele, obsaditi stanici Kumyš, vystavit stráže a vésti hlídkovou činnost ve směru na stanici Kormovišče.

4. K vyplnění tohoto rozkazu mým částem přikazuji:

a) podplukovníku Šumanu s 5. Tomským sibiřským střeleckým plukem, 1 praporem a 8 kulomety soustředit se dnes k 17. hod. ve vsi Starý Biz, vystaviti polní stráže a vyslati jízdní hlídku ve směru na vesnice Pesjanka, Mjahký Kyn i Kapitanovo, býti připraven k nástupu na ves Mjahký Kyn ve 13. hod. 28. října t. r.

b) poručíku Čejkovi s II. praporem 3. československého pluku, 1 praporem s 10 kulomety a jedním 37 mm dělem soustřediti se dnes k 18. hodině ve vsi Nový Biz, vystaviti polní stráže ve směru na Kapitanovo i V. Lom. Zítra 28. října t. r. ve 3 hodiny soustředit se ve vsi Starý Biz pro nástup na ves Mjahký Kyn.

5. Hlavní dělostřelecký park Starčevského ve vlaku na 92. verstě.

6. Hlavní obvaziště podle nařízení armádního lékaře ve vsi Lomovka.

7. Zásobovací vlak Polezgova i 2 čety armádního transportu na stanici Uň.

8. Velitel spojovacího oddílu štábu 2. Sib. střed. divise postará se o telefonní spojení s 5. Tomským plukem ve vsi Starý Biz.

9. Náčelník štábu 2. Sib. stř. divise, štábní rytmistr Ovčininkov, přibude s operativní částí štábu do 18. hod. do vsi Jermakovo, kde budu i já.

10. Zástupce: podplukovník Šuman i poručík Čejka.

Podepsal: Velitel skupiny, generálmajor Ukke-Ugovec. Za správnost: Náčelník štábu, štábní rytmistr Ovčininkov.«

Po 17. hod. vyšel podporučík Čejka se svým oddílem od vlaků 5. a 7. roty 3. pluku po cestě přes Lomovku k Novému Bizu. Všichni vojáci měli kožichy. Bylo sychravo. Padal sníh. Cesta byla velice blátivá. Oddíl postupoval v pochodovém pořádku přes ves Lomov-

ka, Podobinu, Talku. Podporučík Čejka vyslal kupředu několik jezdců, aby prohlédli chaty a připravili rayony pro jednotlivé roty. Když oddíl vyšel za Talku, začalo se stmívati. K Novému Bizu došel už za úplné tmy.

8. rota byla umístěna ve 4 barácích stranou od vesnice, ostatní roty byly rozmístěny v dalších chatách vesnice, vzdálených od 8. roty asi půl druhé versty. Vesnice byla velice malá. Každé rotě mohly býti vykázány pouze 3 až 4 chaty.

Podporučík Čejka nařídil, aby roty, vyjímaje 8. rotu, 28. října v 1 hodinu shromáždily se v rayoně 6. roty při cestě na Talku. Vojáci vypili čaj a ulehli k spánku. Vesnici neochraňoval nikdo.

Dne 28. října následkem nezaviněného opozdění částí II. a I. skupiny byla operace odložena na 29. října. Byly vyslány pouze výzvědné hlídky. Proto také I. skupina nevystoupila.

Části II. skupiny 5., 6., 7. a 2. kul. rota shromáždily se v 1 hodinu v rayoně 6. roty a vyšly po cestě na Starý Biz. Když ušly asi půl druhé versty, připojila se k nim 8. rota. Podporučík Čejka celý oddíl zastavil a vysvětlil oddílu úkol daný generálem Ukke Ugovcem. Po vysvětlení byl dán rozkaz k pochodu. 6. rota vyšla vpřed. Šlo se dosti těžko. Do rána napadlo mnoho sněhu, roty střídavě přecházely dopředu, aby prošlapaly cestu zadním. Na polovině cesty mezi Starým a Novým Bizem velitel oddílu přikázal vyslati od každé roty po jednom jezdci zjistiti, jsou-li již ruské části ve Starém Bizu.

Oddíl došel až na kopec před vesnicí. Ve vesnici bylo ticho. Podporučík Čejka s průvodcem podjel do vesnice. Ve vesnici nebylo nikoho, velitel oddílu vrátil se k rotám a roty vešly do vesnice.

Na cestách na Kapitánovo, Mjahký Kyn a Pesjanku byly vystaveny polní stráže, část oddílu rozešla se po chatách, část se hřála u ohňů na ulicích. Vesnice byla malá, všichni nemohli se v chatách pomístiti.

V sedm hodin ráno podporučík Čejka poslal hlášení veliteli kolony, že s oddílem přibyl ve tři hodiny do vesnice Starý Biz, že ruských části ve vesnici není a nepřijdou-li do 8 hodin, že se se svým oddílem vrátí do vlaku, protože lidé jsou nevyspalí a unaveni. Podotkl, proč nebylo mu dříve hlášeno, že disposice byly změněny a žádal, bude-li míti velitel kolony pro něho nějaké rozkazy, aby je poslal za ním přes Podobinu a Lomovku do vlaku. Hlášení po-

slal dvě: jedno po cestě na Talku, druhé po cestě na Podobinu. Po jedné z těchto dvou cest musely se totiž ostatní skupiny pohybovati k Starému Bizu.

Současně hlásil na 90. verstu:

»Kapitánu Němcovi, 28. října 1918. Od 3 hodin nalézám se se svým batalionem ve Starém Bizu. Včera v 8 hodin přišel jsem na Starý Biz. Cesta špatná. Ve 12 hodin byl budíček. Ti, kteří pili čaj, nešli ani spát. Před hodinou jsme vyšli a ve 3 hodiny bez odpočinku již čekali jsme na slavnou ruskou armádu. Nastrojení špatné, všichni jsme promokli dosti důkladně. Neznám, jak dnes budeme nocovati. Kdybychom měli nocovati ve Starém Bizu, kde domy jsou bez oken, nevím, budeme-li schopni k nějaké práci. Bude-li možno, mohl bys poslati III. prapor nebo Kurgánský prapor, po případě směs obou. My bychom mohli zítra nastupovati po trati po odpočinku v ešalonech. Bude-li možno vyhov, neb ve vesnici Bizu se všichni neumístíme a naši na sněhu spáti nemohou. Do Nového Bizu vrátiti se nemůžeme, neb tento jest vzdálen 8 verst a vesnice jest roztroušena na dvě versty. — Poručík Čejka.«

Když poručík Čejka chystal se již s oddílem k návratu do vlaků, nad vesnicí po cestě od Talky objevil se předvoj ruských částí. Od podplukovníka Šumana, který šel s hlavním vojem, se poručík Čejka dověděl, že 5. Tomský střelecký pluk přijel na stanici Uň v 13 hodin. Pluk ihned vystoupil z vagonů a v pochodovém pořádku postupoval podél trati až k 90. verstě, odtud pak po cestě přes Lomovku do Starého Bizu. Pluk pochodoval více jak třicet verst vinou náčelníka dopravy na stanici Uň, který mohl pluk podvésti ve vlaku ještě 15 verst ze stanice Uň k frontě. Operace byly proto odloženy na 29. října.

Podporučík Čejka přes vesnici Podobinu vracel se do vlaku. Do vesnice Podobina přibyl zatím štáb 2. Sibiřské střelecké divise i generál Ukke-Ugovec. Podporučík Čejka zašel k němu a žádal, aby jeho prapor byl zaměněn III. praporem 3. pluku, že jeho vojáci jsou unaveni, že bude s nimi nastupovati po trati.

Velitel kolony žádosti podporučíka Čejky nevyhověl. Po 12. hodině II. prapor 3. pluku přibyl do svých vlaků. Podporučík Čejka znovu žádal kapitána Němce o změnu III. praporem. Kapitán Němec žádosti také nevyhověl.

Podporučík Čejka přikázal shromážditi se svému praporu u vlaku 5. a 7. roty v 21 hodin.

Kolem 22. hodiny oddíl podporučíka Čejky vycházel z 90. versty ke Starému Bizu. Mnoho vojáků hlásilo se nemocnými a zůstalo ve vlaku. Vojáci, jdoucí znovu do Starého Bizu, byli nespravedlivě rozhořčeni na ruské vedení a naříkali na únavu.

Když přicházel oddíl k Podobině, uslyšel střelbu z pušek a kulometů ve směru od vesnice Starý Biz. Střelba trvala asi čtvrt hodiny. Oddíl v Podobině se nezastavoval a rychlým tempem přes vesnici Talku postupoval k Starému Bizu.

Velitelem druhé kolony, který odpoledne z vesnice Podobina přešel se svým štábem do Starého Bizu, byl večer vydán nový rozkaz:

»Rozkaz částem 2. skupiny čís. 2. Tajné. Ves Starý Biz. 28. října 1918 v 21 hodin 25 minut. Mapa 5 verst.

1. Nepřítel v síle 600 bodáků s 6 kulomety má obsazenu ves Kapitanovo (150 bodáků, 1 kulomet), ves Mjahký Kyn (500 bodáků, 4 kulomety), stanici Kyn (160 bodáků a dvě lehká děla), ves Pesjanku (4—5 rot kolem 250—300 bodáků).

2. Vpravo od nás prvá skupina Čechoslováků (kapitán Němec) nastupuje po cestě Lomovka—Pesjanka s cílem obsaditi ves Pesjanku. Vlevo od nás po obsazení vsi Mjahký Kyn bude nastupovat na ves Kornilova a Vlasova třetí skupina, 8. Bijský pluk (podplukovník Eppov).

3. Svěřené mně skupině v souhlase s rozkazem vojsku lysvenského úseku z 26. října t. r. č. 034 i rozkazem vojsk druhé skupiny z 27. října t. r. č. 1 bylo přikázáno obsaditi ves Mjahký Kyn pro další nástup a obsazení stanice Kyn.

4. Přikazuji:

a) Pravý oddíl: podplukovník Šuman se dvěma rotami 5. Tomského sibiřského střeleckého pluku s 5 kulomety, jednou rotou II. praporu 3. československého pluku se 4 kulomety a s 37 mm dělem, celkem se třemi rotami, 9 kulomety a 1 dělem povede energický nástup na ves Mjahký Kyn z jihu, obsadí ji, při čemž bude hleděti míti stálé spojení s obchvatným oddílem poručíka Čejky. Zároveň se započetím nástupu pošle oddíl pěších rozvědčíků s podryvníky k ničení tratě na úseku 71.—73. versty.

b) Levý oddíl (obchvatná kolona poručíka Čejky). 2 roty II. praporu 3. československého pluku se 4 kulomety. 1 rota 5. Tomského sibiřského střeleckého pluku s 2 kulomety, celkem 3 roty a 6 kulometů bude nastupovati západně od vsi Mjahký Kyn v obchvat pravého nepřátelského křídla.

c) Záloha: podplukovník Voronecký, 1 rota II. praporu 3. československého pluku se 2 kulomety, 1 rota 5. Tomského sibiřského střeleckého pluku s 1 kulometem, celkem 2 roty se 3 kulomety po vystoupení skupiny ze vsi Starý Biz vystaví jednou půlrotou polní stráže ve směru na ves Kapitanovo i Pesjanku do té doby, než přibudou části 8. Bijského pluku. Ostatní části zálohy za pravou skupinou.

5. Hodina nástupu bude dodatečně stanovena.

6. Hlavní dělostřelecký park Starčevského na 92. verstě.

7. Obvaziště skupiny ve Starém Bizu, hlavní obvaziště v Lomovce.

8. Zásobovací vlak a druhá četa zásobovacího transportu na stanici Uň.

9. Moje stanoviště v době pochodu v hlavě kolony hlavních sil, v době boje u zálohy.

10. Můj zástupce: podplukovník Šuman a poručík Čejka.

11. Jako znamení pro naše části ustanovil velitel lysvenského úseku: mávati bílým šátkem nad hlavou.

Podepsal: Velitel skupiny, generálmajor Ukke-Ugovec. Za správnost: Náčelník štábu, štábní rytmistr Ovčininkov.«

Dne 29. října praporčík Pechman časně ráno se svým oddílem vyšel z vlaků po cestě k vesnici Lomovka. S oddílem šel velitel I. skupiny, kapitán Němec. Po krátkém odpočinku u Lomovky postupoval oddíl v pochodovém pořádku po cestě k vesnici Pesjanka. Na křižovatce cesty od Starého Bizu oddíl se zastavil a jednotlivým rotám dány poslední disposice k nástupu:

10. rota 3. pluku rozvine se vpravo od cesty proti vesnici a při počátku boje obchvatné části bude demonstrovati nástup zpředu.

11. a 12. rota Kurgánského praporu rozvine se nalevo od 10. roty 3. pluku. Levým křídlem přeruší cesty na Mjahký Kyn, pravé křídlo bude udržovati spojení s levým křídlem 10. roty 3. pluku, to jest zaujme frontu proti západní straně vesnice.

Obrněný vlak »Orlík«.

9. rota 3. pluku bude v záloze při cestě na vesnici Pesjanku.

Celý oddíl po prvních výstřelech kolony generálmajora Ukke-Ugovce u Mjahkého Kyna začne útočiti na posice nepřítele před vesnicí Pesjankou.

K 10. hodině roty zaujaly své posice. Od pravého křídla 10. roty bylo viděti vesnici Pesjanku. K poledni z vesnice vyšlo několik mužů na kopec za vesnicí. Po chvíli s kopce vracel se opět stejný počet, asi 5 mužů do vesnice. Patrně změna polní stráže. Později vyjelo z vesnice po cestě ke stanici Kyn několik jezdců. Ještě později vyšlo v koloně ze severního okraje vesnice po cestě ke stanici Kyn 70—80 mužů a brzy nato ze středu vesnice po cestě k stanici kolona 40 mužů.

Hned nato 10. rota nepozorovaně postoupila až na okraj lesa.

Levé křídlo 12. roty Kurgánského praporu obsadilo cestu na Mjahký Kyn a zajalo saně se dvěma komisary, vracejícími se z Mjahkého Kynu na stanici Kyn.

Ve 13 hod. 50 min. bylo slyšet slabou střelbu od Mjahkého

Kynu. Oddíl praporčíka Pechmana ihned načal nástup na vesnici Pesjanku. 10. rota 3. pluku při postupu odchýlila se od cesty trochu na západ a přímo proti vesnici brzy vyšla na planinu, kde nepřítel ji zpozoroval a otevřel po ní silnou palbu z pušek a kulometů.

12. a 11. rota Kurgánského praporu, která musela postupovati hustým lesem, opozdila se a ztratila spojení s 10. rotou 3. pluku. Praporčík Pechman ze zálohy povolal tedy na levé křídlo 10. roty jednu četu od 9. roty.

Záloha, 3 čety 9. roty, došla za frontální linii až k můstku přes říčku Pesjanku. 11. a 12. rota Kurgánského praporu stále ještě nevycházela z lesa. Praporčík Pechman několikráte ji přikazoval rychle postupovati a útočiti současně s 10. rotou 3. pluku. Konečně jedna Kurgánská rota vyšla na kraj lesa. Nepřítel ji zpozoroval a otevřel po ní silnou palbu. Rota opět ustoupila do lesa. Praporčík Pechman po jejím ústupu přikázal 3 četám 9. roty zesíliti linii první čety a útočiti na zákopy nepřítele z jihozápadu. Při přiblížení řetězu bylo totiž zjištěno, že nepřítel má zákopy za vesnicí. Praporčík Pechman přešel na levé křídlo 9. roty 3. pluku, sebral hloučky Kurgánských rot a kategoricky jim přikázal nastupovati s 9. rotou 3. pluku.

Nepřítel ve svých výhodně umístěných a dobře opevněných zákopech houževnatě se bránil a způsobil nastupujícímu řetězu značné ztráty. Když se řetěz přiblížil k zákopům, nepřítel ustoupil do zákopů na okraj lesa, odkud opět silně ostřeloval postupující linii z kulometů a pušek. Teprve, když řetěz přešel v bodákový útok, rychle ustoupil lesem ke stanici Kyn.

Mezitím došel na linii Pesjanky předvoj oddílu podporučíka Miklíka, nastupující po trati. 9. rota Kurgánského praporu, postupující po levé straně trati, navázala spojení s pravým křídlem řetězu praporčíka Pechmana, utvořila s ním jednu linii, která postupovala lesem ku stanici Kyn.

Když došel tento řetěz na stráň proti stanici, připravoval se nepřátelský vlak k odjezdu a na strání za stanicí bylo viděti hloučky pěchoty a několik jezdců. Kulomet z levého křídla řetězu načal ostřelovati vlak i pěchotu na stanici. Nepřátelský opevněný vlak stál mezi velkým a malým mostem a ostřeloval linii, zastavivší se na svahu na okraji lesa. Linie měla před sebou říčku. Proto praporčík Pechman žádal podporučíka Miklíka, aby se svým oddílem po-

stupoval na stanici po trati. Když oddíl podporučíka Miklíka obsadil stanici, oddíl praporčíka Pechmana přebrodil říčku. Na stanici přibyl za šera.

Hlavní část oddílu podporučíka Miklíka vyšla po 7. hodině od linie polní stráže na 93. verstu.

Od polní stráže rozvinula se 9. Kurgánská rota vlevo od trati. 10. Kurgánská vpravo, po trati mezi oběma rotami postupovala četa 11. roty s praporčíkem Jirkou. Ve vzdálenosti několika set kroků za řetězem po levé straně trati husím pochodem postupovala záloha, 12. rota.

K 9. hodině se řetěz nepozorovaně přiblížil na dohled k nepřátelské polní stráži na trati u cesty na ves Pesjanku. Oddíl se zastavil a čekal počátek boje u vesnice Pesjanky.

Asi ve 14 hodin bylo slyšet od Pesjanky první výstřely. 9. Kurgánská rota napadla ihned nepřátelskou polní stráž, která po krátké přestřelce se dala na útěk ke stanici Kyn. Zanechala na místě jeden kulomet. Oddíl postupoval dále.

9. rota navázala spojení s pravým křídlem oddílu praporčíka Pechmana, útočícím na nepřítele na okraji lesa za vesnicí. Tím nastala mezi četou praporčíka Jirky a 9. rotou mezera. Praporčík Jirka přešel se svou četou na pravou stranu tratě na kopec. Mezera se ještě zvětšila.

Podporučík Miklík vyslal z 12. roty hlídku po trati k mostu. K hlídce se připojil velitel zákopnického oddílu, praporčík Šnejdárek. Hlídka došla k mostu ve chvíli, kdy nepřátelští jezdci zapalovali most. Ihned byla tato zpráva předána veliteli 12. roty, praporčíku Kudrmanovi, který přikázal svým dvěma četám přejíti na pravou stranu tratě, rychle postupovati k mostu a zachrániti most.

Praporčík Rýdl se dvěma četami a 6 lehkými kulomety ihned přešel na pravou stranu tratě, samostříly s kopce nad tratí otevřely po stanici silnou palbu. Čety postupovaly dále a navázaly spojení s četou praporčíka Jirky. Přebrodily rychle po pás řeku Bolšoj Kyn a střílely po ujíždějících nepřátelských jezdcích s kuchyní. Kuchyně se zastavila.

Praporčík Kudrman mezitím po trati přišel k mostu, přikázal druhé své rotě se 6 vědry, ukořistěnými právě s kuchyní, hasiti most. V malé chvíli byly hořící pražce uhašeny a most zachráněn.

Lehké kulomety, 2 čety 12. roty 3. pluku, 10. Kurgánská rota přešly most a společně se dvěma četami praporčíka Rýdla a četou praporčíka Jirky rozvinuly se na kopci vpravo od trati a postupovaly ke stanici Kyn. Přešly tři řady opuštěných nepřátelských zákopů a došly na výši menšího mostu.

V týlu řetězu od vesnice Keržakovo bylo slyšet střelbu. Velitel oddílu přikázal řetězu praporčíka Kudrmana vrátiti se zpět a obsaditi vesnici. Praporčík Kudrman přikázal řetězu obrátiti se vpravo vbok, přešel v čelo zástupu a postupoval přímo na Keržakovo. Vyslaná hlídka narazila na okraji lesa před vesnicí na několik jezdců, kteří rychle ujeli. Když oddíl došel k hlídce, praporčík Kudrman přikázal rozvinouti se na okraji lesa severně od vesnice.

Do vesnice bylo vysláno několik hlídek, které zjistily, že vesnice je prázdná. Poslední hlídka se sešla ve vesnici s hlídkou praporčíka Kulendíka, vyslanou s pravého břehu řeky Kyn. Po návratu hlídky k řetězu tento se stáhl a podél řeky vracel se k trati. Od zachráněného mostu šel do svých vlaků.

Když praporčík Kudrman se svým řetězem začal postupovati od zachráněného mostu po pravé straně trati k stanici, praporčík Najbert se dvěma kulomety sešel s vrchu na trať a začal stříleti do stanice.

Nepřítel, který se ještě držel mezi ploty okolo staničních budov, po této střelbě začal prchati do lesa. Praporčík Najbert, který se domníval, že napravo od trati po kopcích postupuje řetěz praporčíka Kudrmana, který byl odvolán na stanici Keržakovo, šel po trati až do stanice. Z druhé strany z lesa vyjelo proti němu 10 nepřátelských jezdců. Střelbou kulometů byli obráceni na útěk. Na stanici teprve praporčík Najbert viděl, že postupoval sám. Asi po 20 minutách přišel na stanici oddíl praporčíka Pechmana.

3 čety 11. roty pod velením praporčíka Kulendíka a 2 čety pěšího výzvědného oddílu pod velením praporčíka Klofce vyšly po 6. hodině od polní stráže na 83. verstě, přešly řeku Kyn a postupovaly po pravé straně trati k severu, obsadily cestu na Kynovský závod a rozložily se v řetězu na pravém břehu řeky Kyn. Praporčík Klofec s hlídkou pěšího výzvědného oddílu přebrodil se přes hlubokou říčku Bolšoj Kyn a postupoval k vesnici Keržakovo. Hlídka zjistila, že vesnice je obsazena nepřítelem. Když se vracela

zpět na pravý břeh řeky, nepřítel ji zpozoroval a otevřel po ní palbu z pušek, kulometů i děla.

Řetěz na pravém břehu řeky Bolšoj Kyn následkem toho k postupu na vesnici se neodvažoval. Během dne vyslal ještě dvě hlídky k vesnici, které byly vždy ostřelovány. S hlavními částmi oddílu během dne spojení nebylo docíleno. K večeru byla vyslána k vesnici třetí hlídka. Sešla se ve vesnici s hlídkou praporčíka Kudrmana. Vesnice byla již prázdná. Po návratu hlídky celý řetěz se stáhl na cestu ke Kynovskému závodu a šel k trati.

Během dne přikázal velitel lysvenského úseku veliteli I. skupiny:

»Kapitánu Němcovi. Ves Lomovka, 29. října ve 2 hodiny 30 minut. Přikazuji Vám ihned po tom, jakmile začne boj u druhé skupiny generála Ukke, nastupovati na ves Pesjanku a dále. Přikazuji za každou cenu obsaditi ves Pesjanku a vyplnit úlohu, danou Vám rozkazem č. 034. — Velitel Středněsibiřského sboru, generálmajor Pepeljajev.«

»Veliteli prvé skupiny, kapitánu Němcovi. Ves Lomovka ve 12 hodin. Druhá skupina podešla ke vsi Mjahký Kyn na půl versty. Čeká se obchvat poručíka Čejky. Po signále od tohoto oddílu načne útok na ves Mjahký Kyn. Vzryvný oddíl byl poslán na stanici Kyn. Vám přikazuji čekat na počátek boje u II. skupiny a pak okamžitě utočiti na stanici Kyn. Jakmile obsadíte stanici, vyšlete eskadronu na Kynovský závod. — Velitel Středněsibiřského sboru, generál Pepeljajev.«

»Kapitánovi Němcovi. Lomovka, 29. října ve 13 hodin 45 min. Ves Mjahký Kyn jest vzata. Byli posláni rozvědčíci, aby zničili trať. Přikazuji Vám ihned obsaditi stanici Kyn a vyslat eskadronu a oddíl, aby obsadil Kynovský závod, který musí býti také dnes vzat. — Generál Pepeljajev.«

»Kapitánu Němcovi. Ves Lomovka, 29. října. Ze vsi Mjahký Kyn do vsi Pesjanka byla poslána rota Čechů. Oddíl generála Ukke jde rychle k linii železniční tratě k 71. verstě. Posílám Vám eskadronu, pošlete veškerou jízdu na Kynovský závod i prapor.

Okamžitě nastupujte a obsaďte stanici Kyn. Zálohu, prapor 12. československého pluku, přemísťuji ke vsi Pesjanka. — Generál Pepeljajev.«

Druhá skupina generála Ukke vystoupila ke 4. hodině. Její

jeden oddíl podporučíka Čejky blížil se k Starému Bizu. Kolem vesnice v řetězu ležel celý 5. Tomský pluk zakopán. Oddíl vešel do vesnice. Generál Ukke oddíl již netrpělivě očekával. Objasňoval, že brzo po půlnoci silná nepřátelská jízdní hlídka se přiblížila k vesnici a načala ji ostřelovati. Ve vesnici v domnění, že nepřítel útočí, nastala panika. Konečně byly roty rozvinuty za vesnicí a dán rozkaz k zakopávání. Nepřátelská hlídka se zatím vzdálila. Při zmatku ve vesnici 5. Tomský pluk měl dva ubité, 10 raněných a též několik koní bylo ubito i raněno. Generál Ukke byl velice rád, že přibyl český oddíl. V 5. Tomském pluku jeho příchod povznesl značně kleslý duch.

Velitel skupiny svolal si jednotlivé velitele a po poradě s nimi chtěl ihned vystoupiti. Podporučík Čejka žádal ještě půl hodiny oddychu pro svůj oddíl. Generál Ukke svolil.

K 5. hodině vystoupila celá skupina z vesnice Starý Biz po lesní cestě na Mjahký Kyn.

Předvoj tvořila 8. rota 3. pluku. Velitel roty šel se stráží. Za 8. rotou šla 5., 6., 7. rota 3. pluku a 5. Tomský pluk. Generál Ukke šel ve středu skupiny.

Když se trochu rozednilo, bylo viděti na nově napadlém sněhu po cestě z Mjahkého Kyna čerstvé stopy. Stopy bylo viděti i po obou stranách cesty v lese. Nepřítel postupoval v střeleckém řetězu. Byly vidny také sledy koňských kopyt. Z poloviny cesty rychlopalné dělo pro neschůdnou cestu se muselo vrátiti zpět do Starého Bizu.

Předvoj byl vzdálen asi půl versty. Kolona postupovala velice pomalu. Po 7. hodině, asi ve 4 verstách před vesnicí přední hlídka předvoje srazila se s jízdní hlídkou nepřítele, která po několika výstřelech ujela. 8. rota se rozvinula napravo od cesty, 6. rota nalevo. Skupina se zastavila. Podporučík Čejka poslal hlášení veliteli skupiny, ve kterém ho žádal přijíti k předvoji. Oznamoval, že narazil na nepřátelskou hlídku a že by s místa srážky mohl vyjíti obchvatný oddíl na ves Mjahký Kyn.

Generál Ukke brzo po tomto hlášení přibyl k čelu skupiny a dal poslední pokyny k svému rozkazu.

Hned nato vystoupil oddíl podporučíka Čejky v obchvat na vesnici Mjahký Kyn a oddíl, určený k zničení tratě mezi 71. a 73. verstou. Tento oddíl pod vedením ruského důstojníka měl asi 90

Stanice Adrianovka.

lidí, po dvou mužích od 4 českých rot, dva muže zákopnického oddílu 3. pluku, 40 mužů od ruského vzryvného oddílu a 40 mužů ruských pěších rozvědčíků. Měl se probrati k trati mezi vesnici Mjahký Kyn a Pesjankou.

Oddíl podporučíka Čejky vystoupil v 9 hodin. Obcházel vesnici ze západu, hustým neprůchodným lesem s kopci a dolinami. Celý oddíl šel husím pochodem ve vzdálenosti asi 2 verst od vesnice. V lese nebylo možno se vůbec orientovati. Praporčík Svoboda vylezl na strom a viděl, že oddíl je na západní straně vesnice a že na severní straně vesnice je kopec a planina.

Celý oddíl zabočil opět hlouběji do lesa a pokračoval v obchvatu vesnice až došel k cestě na Kapitanovo. Na cestě byl nalezen telefonní drát při udupaném místě. Bylo patrno, že ještě před nedávnem byla zde nepřátelská polní stráž, která asi narychlo byla odvolána.

5. a 7. rota přešly cestu a rozvinuly se na levé její straně proti Mjahkému Kynu. 5. rota při cestě, 7. rota na levém jejím křídle.

1. rota 5. Tomského pluku při cestě v záloze. Pravé křídlo řetězu šlo s počátku po cestě, později jedna rota 5. Tomského pluku prodloužila pravé křídlo řetězu na pravou stranu cesty. Řetěz se pomalu vytočil a postupoval na vesnici od severozápadu. Asi půl versty před vesnicí byly opět čerstvé stopy od nepřátelské polní stráže. Roty vyšly na planinu. Bylo vidět, jak nepřítel z Mjahkého Kyn vyjíždí po cestě ke stanici Kyn se řadou naložených povozů. Z obchvatného oddílu byly vrženy dvě bomby — umluvené znamení s čelným oddílem a řetěz rychle postupoval na vesnici.

Nepřítel z vesnice chvíli ostřeloval řetěz z kulometů a pušek a když se oddíl přiblížil k vesnici, dal se na útěk lesem podél řeky Mjahký Kyn. Roty prošly vesnicí. 5. rota vystavila polní stráž na rozcestí Mjahký Kyn—Pesjanka, Mjahký Kyn—stanice Kyn, 7. rota na cestě podél říčky Mjahký Kyn. Ihned nato objevil se nastupující řetěz čelného oddílu. Obě polní stráže vyslaly dopředu hlídky. Roty stahovaly se do vesnice.

Čelný oddíl, 8. rota 3. pluku, za hodinu po odchodu obchvatného oddílu postupoval v koloně po cestě k Mjahkému Kynu. Po cestě bylo viděti mnoho čerstvých šlépějí k vesnici. Za 8. rotou postupovaly ostatní části oddílu podplukovníka Šumana a záloha, oddíl podplukovníka Voroneckého.

V jedné verstě od vesnice za malým horským potokem pod strání přední hlídka zpozorovala nepřátelskou polní stráž. Poněvadž velitel předvoje, praporčík Čermák, neznal rozložení nepřátelské obranné linie, nařídil přední hlídce pozorovati činnost polní stráže (sám zůstal u přední hlídky) a 8. rotě rozvinouti se vpravo od cesty. Velitel oddílu žádal o vyslání 1 roty na levé křídlo, veliteli 6. roty přikázal vyslati 2 čety na pravé křídlo. Když tyto přibyly, celý řetěz načal postupovati. Pravé křídlo 8. roty srazilo se se vzryvným oddílem, který obcházel vesnici a špatnou orientací narazil na řetěz 8. roty.

Když nepřátelská polní stráž zahlédla proti sobě několik střelců z postupujícího řetězu, okamžitě zmizela, ujela na saních. V tu dobu bylo slyšet střelbu obchvatného oddílu. Čelný oddíl zrychleným tempem probíral se sněhem kupředu. Prchající polní stráž rozházela po cestě komunistické letáky, mezi kterými byly i letáky české. Asi 300 kroků před vesnicí na výšině měl nepřítel silně opevněnou a výhodně rozloženou obrannou linii, les byl zde vykácen.

Zákopy byly opuštěny. V nich byly nalezeny pláště, telegrafní aparát a jiné věci. K zákopům přibylo spojení od obchvatného oddílu. Velitel kolony, generál Ukke, zavolal si k sobě velitele 6. roty a přikázal mu postupovati po cestě Mjahký Kyn—Pesjanka do Pesjanky a přispěti tak k rychlejšímu obsazení vesnice pravou skupinou kapitána Němce.

Čelný oddíl po pochodu 6 verst vešel do vesnice a rozložil se v domech k odpočinku.

Asi za půl hodiny po příchodu čelného oddílu do Mjahkého Kynu přibyla po cestě od Starého Bizu do vesnice III. skupina plukovníka Eppova.

Velitel této skupiny žádal generála Ukke o přidělení jedné české roty ku povznesení ducha svých vojáků. Generál Ukke po souhlasu II. praporu 3. pluku předal do jeho pravomoci 7. rotu 3. pluku. Skupina plukovníka Eppova rozmístila se po domech v Mjahkému Kynu k odpočinku. Generál Ukke rozhodl se nastupovati se svou skupinou dále, 5. rotě 3. pluku bylo přikázáno útočiti na stanici Kyn po trati od stanice Kumyš, 8. rotě zesíliti vzryvný oddíl.

Kolem 15. hodiny celá skupina vystoupila z Mjahkého Kynu, šla husím pochodem. Vpředu byla 5. rota, za ní postupovala 8. rota. Z vesnice šla po cestě po pravém břehu říčky Mjahký Kyn a když ušla asi 3 versty, odbočila po lesní pěšince ke trati.

Když se skupina přiblížila asi půl versty k trati, pěšina příkře klesala dolů do hlubiny a dole bylo viděti lesní říčku. Přední hlídka uviděla vlevo od pěšiny v dolině několik postav.

Předvoj se zastavil a podporučík Čejka vyslal k označenému místu 5 mužů jako hlídku. Sotva se hlídka přiblížila na 300 kroků, bylo po ní stříleno. Hlídka ihned se vrátila k předvoji. Na ústní rozkaz, který přišel od předvoje a byl předáván střelci, roty se rychle rozvinuly doleva frontou k trati. Při rozvinování na hřebenu návrší, na němž skupina se nacházela, sestoupeno trochu níže, kulomety byly rozestaveny k četám a obráceny na trať. Všichni v řetězu napjatě čekaly povel k nástupu. Od pravého křídla, kde se nacházel velitel předvoje, podporučík Čejka, přišel několikráte dotaz předávaný po řetězu, zda roty jsou již rozvinuty a připraveny. Vše bylo připraveno. Dole pod návrším bylo slyšeti hukot odjíždějícího vlaku, křik, ruské nadávky a spěšné příkazy vojákům.

Mezitím podporučík Čejka vyslal druhou hlídku. Hlídka se vrátila, aniž by něco podstatného vyzvěděla. Řetěz dlouhou dobu stál na místě, ničeho nebylo podniknuto. Stmívalo se. Podporučík Čejka, obávaje se velkých ztrát v nočním boji v lese, dal rozkaz k ústupu. Řetěz se stáhl nazpět na pěšinu. Předvoj se vracel toutéž cestou, kterou přišel. Ruské roty stály na místě. Nepřátelský opevněný vlak začal stříleti z děla. Bylo viděti záblesky.

Když české roty procházely kolem ruských, kde byl velitel skupiny, zavolal tento podporučíka Čejku a tázal se jej, proč jeho předvoj ustupuje. Podporučík Čejka hlásil, že jeho hlídky narazily patrně na vzryvný oddíl, který maje hlídky předvoje za rudoarmejce, dvakráte po nich otevřel palbu. Aby se vyvaroval zmatku a ztrátám, se svým oddílem ustoupil. Žádal, aby operace byla odložena na druhý den. Generál Ukke nejprve odmítl to učiniti a měl v úmyslu provésti operaci svým Tomským plukem. Dal plukovníkovi Šumanovi rozkaz vyslati ku trati znovu hlídku. Bylo již temno. To jej konečně přinutilo, že svolil odložiti operaci s tou podmínkou, vezme-li podporučík Čejka na sebe zodpovědnost za odložení nástupu. Podporučík Čejka hlásil, že béře zodpovědnost a velitel dal rozkaz k návratu do Mjahkého Kynu. Do Mjahkého Kynu vrátila se kolona za úplné tmy.

Velitel kolony přikázal:

»Veliteli II. praporu 3. československého pluku. Mjahký Kyn, 29. října v 19 hodin 25 minut. Přikazuji:

1. Vojskům svěřené mně skupiny rozložit se k odpočinku ve vsi Mjahký Kyn.

2. II. prapor 3. československého pluku vystaví silnou polní stráž ve směru na stanici Kyn i slabší polní stráž ve směru na ves Pesjanku, 5. Tomský pluk silnou polní stráž ve směru k 71. verstě, vsi Kumyš, stanici Kumyš, vsi Katalov, Kapitanovo a slabší polní stráž ve směru ke vsi Starý Biz.

3. Všichni velitelé rot naznačí shromaždiště svých rot v místě rozložení.

4. Ohně možno dělati skrytě do 20 hodin. Okna v jizbách zakrýti.

5. Velitel 5. Tomského pluku naznačí dozorčího důstojníka i dozorčí část. — Velitel 2. skupiny, generálmajor Ukke.«

Vesnice byla přeplněna vojskem. II. praporu 3. pluku byly

vykázany 4 chaty. Polovina vojáků byla v chatách, polovina se hřála u ohňů na ulici. Noc prošla klidně.

6. rota 3. pluku podle rozkazu velitele 2. kolony postupovala od zákopů nepřítele před vesnicí Mjahký Kyn po široké cestě na vesnici Pesjanku k ulehčení nástupu I. skupiny. Asi verstu za vesnicí Mjahký Kyn narazila na 3 vojáky, kteří se odloučili od vzryvného oddílu, vyslaného k trati. Rota je vzala s sebou.

Když se blížila k Pesjance, bylo viděti místy při cestě jednotlivé mrtvoly. Velitel roty podle toho soudil, že vesnice je již skupinou kapitána Němce obsazena.

V dobytých nepřátelských zákopech před vesnicí stála stráž. Když se 6. rota přiblížila, dala se na útěk. Teprve když na ni bylo voláno, vrátila se na své místo. 6. rota prošla přes nepřátelské zákopy a vešla do vesnice. Stmívalo se. Od stanice Kyn bylo slyšet ještě střelbu. Velitel 6. roty hlásil se veliteli prvé skupiny, který právě dlel ve vesnici.

Kapitán Němec rozkázal rotě se vrátiti do svého vlaku.

Třetí skupina k 15. hodině přibyla po cestě od Starého Bizu do Mjahkého Kynu. Velitel skupiny, plukovník Eppov, žádal generála Ukke, aby přidělil k povzbuzení jeho vojáků 6. rotu. Generál Ukke se svolením velitele II. praporu 3. pluku, podporučíka Čejky, přidělil 7. rotu 3. pluku. Skupina se rozložila táborem ve vesnici.

Dne 30. října hlásil velitel prvé skupiny, kapitán Němec, generálu Pepeljajevu, že vojska jeho skupiny jsou unavena a žádal, aby nástup na Kynovský závod byl odložen na 31. října. Generál Pepeljajev svolil. Kapitán Němec po poradě s jednotlivými veliteli přikázal:

»Frontální oddíl: 6. a 12. rota 3. pluku, 10. a 11. rota Kurgánského praporu, jedna rota 12. československého pluku, 4. eskadrona husarů, sotňa Jenisejských kozáků pod velením kapitána Němce vystoupí dne 31. října v 6 hod. 30 minut od mostu přes řeku Bolšoj Kyn, bude postupovati od mostu po cestě na Kynovský závod a po prvních výstřelech obchvatného oddílu bude útočiti na zákopy nepřítele před závodem zpředu.

Obchvatný oddíl: 9., 10., 11. rota 3. pluku, 9. a 12. rota Kurgánského praporu pod velením kapitána Hajdy vystoupí 31. října od mostu přes řeku Bolšoj Kyn, probere se po lesních cestách nepozorovaně k silnici v pěti verstách od Kynovského závodu, vy-

staví na silnici záclon proti stanici Kumyš, obejde nepozorovaně závod, rozvine se v lese severně od závodu, levým křídlem řetězu přeřeže trať na Serebrjanský závod a bude útočiti na nepřítele z týlu.«

Velitel druhé skupiny přikázal veliteli II. praporu 3. pluku a veliteli 5. Tomského pluku: »Mjahký Kyn, 30. října v 5 hodin. Velitel sboru přikázal svěřené mně skupině načíti nástup dnes ráno s úkolem obsaditi stanici Kumyš. Stanice Kyn v našich rukách. Rozkazuji:

I. 5. Tomskému pluku a II. praporu 3. pluku připraviti se na levém břehu řeky Kyn u mostu (na vých. straně vsi) k nástupu v 6 hodin 30. října. Úkol bude dán na místě.

Vzryvný oddíl musí míti připraveno vše k poškození tratě. Velitel druhé skupiny generálmajor Ukke Ugovec.«

Čeští vojáci, nezvyklí býti v zimě několik nocí pod širým nebem, nevychováni snášet déle trvající skutečné námahy, hlásili se ráno hromadně k lékařské prohlídce a lékař každého posílal domů do vlaku. Velitel 5. roty hlásil:

»Veliteli II. praporu:

Mjahký Kyn, 30. října v 6 hodin 30 minut. Oznamuji, že z mojí roty onemocnělo 40 lidí, onemocněl jsem já, mladší důstojník a nemám komu předat rotu. Rota má dnes 15 bodáků. Zatímní velitel roty, praporčík Mencl.«

V 8 hodin vystoupila celá skupina z Mjahkého Kynu hustým lesem po lesní cestě k trati. Asi půl hodiny před kolonou vyjela po téže cestě na hlídku půl sotni kozáků. Když ušla 3 versty, vycházela z hustého lesa na široký lesní průsek, přetínající trať a vedoucí až k silnici severně od trati.

Půl versty před tratí měl nepřítel na výšině vystavenou polní stráž. Srážka kozáků s nepřátelskou polní stráží. Přestřelka. U kozáků jeden raněn. Po přestřelce půl sotni se vrátilo nazpět k postupující skupině. Nepřátelská polní stráž se stáhla k trati k opevněnému vlaku.

Po přibytí kozáků velitel skupiny naznačil do předvoje 1. rotu 5. Tomského pluku. Postupovalo se po obou stranách cesty. V popředí postupovala jízdní hlídka II. praporu 3. pluku. Šlo se velmi zdlouhavě. Na výšině bylo viděti v napadlém sněhu stopy na místě, kde stála dříve nepřátelská polní stráž.

Stanice Zima.

Ke 12. hodině jízdní hlídka dorazila na trať k 70. verstě. Na trati byly stopy spěšného ústupu nepřítele, který po srážce s kozáky ve zmatku ustoupil ke stanici Kumyš. V budově při trati byla vzata hlídkou kořist, 4 koně se sedly, náboje a bomby.

Když dorazila celá skupina na trať, na 70. verstě byla ponechána rota 5. Tomského pluku, aby zaujala obrannou linii. Po trati ke stanici Kyn byla vyslána jízdní hlídka. Velitel skupiny postupoval po trati ke stanici Kumyš. Dopředu byla vyslána jízdní hlídka. Podporučík Čejka odejel na koni k stanici Kyn pro opevněný vlak.

Jízdní hlídka dostala se až na dvě versty před stanici Kumyš, kde byla ostřelována nepřátelským pancéřovým vlakem. Vrátila se proto ke své skupině. Za ní vyjel ze stanice Kumyš nepřátelský opevněný vlak.

Po hlášení jízdní hlídky generál Ukke skupinu zastavil a přikázal ruským rotám se rozvinouti a zatarasiti koleje pražci. 5. a 8.

rota 3. pluku byla v záloze za řetězem. Hlášený nepřátelský opevněný vlak však nepřijel.

Po hodině byl řetěz stažen na trať a celá skupina postupovala po trati kupředu. Velitel skupiny vyžádal si od velitele II. praporu 3. pluku, praporčíka Čermáka, jednoho dobrovolce a s ním postupoval půl versty před celou skupinou.

Dával tak skvělý příklad neohroženosti svým vojákům.

Asi 3 versty před stanicí Kumyš se generál Ukke zastavil a čekal podchod skupiny. Nato vyslal ihned jednu rotu Tomského pluku na obchvat vesnice od levé strany, druhým rotám Tomského pluku přikázal rozvinouti se po obou stranách trati. II. prapor 3. pluku ponechal v záloze za řetězem Tomského pluku. Bylo kolem 17. hodin.

Velitel 5. Tomského střeleckého pluku, podplukovník Šuman, žádal velitele II. praporu 3. pluku o dva dobrovolce, kteří by s ním šli na hlídku. Hlásilo se mnoho dobrovolců. Praporčík Čermák dal podplukovníku Šumanovi čtyři nejdříve se přihlásivší. Podplukovník Šuman tímto činem značně dodal odvahy svému pluku. Se 4 českými vojáky došel až na 20 kroků k strážnému nepřátelské polní stráže, vystavené asi verstu před stanicí Kumyš. Strážný rychle ustoupil k polní stráži. Polní stráž odkryla po hlídce silnou palbu. Hlídka odpovídala. Po přestřelce polní stráž se stáhla do opevněného vlaku, který odjel na stanici. Při přestřelce byl těžce raněn podplukovník Šuman a jeden střelec 8. roty.

Hlídka vyčkala na svém místě příchod řetězu, který raněné dopravil do týlu. Řetěz postupoval dále a kolem 18. hodiny současně s obchvatným oddílem a rotou Tomského pluku obsadil stanici Kumyš bez boje.

K stanici podjel od stanice Kyn český opevněný vlak a ostřeloval trať, kde se ustoupivší nepřátelský opevněný vlak zastavil. V noci byla 5. Tomským plukem zaujata za stanicí obranná linie. 8. rota a zbytek 5. roty přenocovaly ve stanici ve vlaku zákopnického oddílu 3. pluku.

Velitel třetí skupiny, plukovník Eppov, krátce po půlnoci vyslal 4. rotu 8. Bijského pluku se 2 kulomety a sotní 12. kozáckého pluku po cestě na Kapitanovo obsaditi vesnici, přejíti po jejím obsazení na silnici a připojiti se opět k hlavním částem kolony ve vesnici Vlasovaja.

Ve 3 hodiny hlavní část skupiny, 7. rota 3. pluku 1., 2. a 3. rota, granátnický oddíl, pěší výzvědný oddíl, jízdní výzvědný oddíl 8. Bijského pluku, sotňa 12. Orenburského pluku vystoupila po cestě na vesnici Katajevo. Pěší výzvědný oddíl 8. pluku byl předvojem, zadním vojem jízdní výzvědný oddíl 8. pluku a kozáci.

V 9 hodin došla skupina před vesnici Katajevo, obsazenou silnou nepřátelskou polní stráží. Pěší výzvědný oddíl a 2. rota 8. Bijského pluku se rozvinuly a pravým svým křídlem obcházely vesnici. Nepřítel skoro bez výstřelu prchal po cestě na Vlasovuju.

Skupina obsadila Katajevo a vyslala kozáckou hlídku do Vlasové zjistiti, jeli nepřítelem obsazena. Hlídka se po 15 min. vrátila a hlásila, že nepřítel, asi 2 roty, jest zakopán na kopci za vesnicí.

Byla vyslána sotňa kozáků v týl nepřátelské posice, 1. a 3. rota frontálně nastupovala. Po krátké přestřelce nepřítel ustoupil k Voskresence.

1. rota vystavila stráže ve Vlasové. V 16 hodin přibyl oddíl vyslaný na Kapitánovo, 3. rota se sotní kozáků vrátila se do Katajeva. Tam přenocovala celá skupina.

Dne 31. října čelný oddíl prvé skupiny k 7. hodině vyšel od mostu před řeku Bolšoj Kyn po cestě na Kynovský závod. Vpředu jelo 30 kavaleristů, 4. eskadrona Tomského pluku, za nimi postupoval přední voj oddílu, 12. rota, za ní 10. a 11. rota Kurgánského praporu, 6. rota 3. pluku, rota 12. pluku a sotňa Jenisejských kozáků.

Asi 5 verst před Kynovským závodem Tomští husaři narazili na nepřátelskou polní stráž, 12 mužů. Po krátké přestřelce polní stráž dala se na útěk do vesnice vpravo od cesty, Kaškino, zanechavši na místě boje dva ubité; tři přišli do zajetí. Zajatci vypovídali, že Kaškino je obsazené jejich jednou rotou asi 120 muži se 2 kulomety. Bylo tam vysláno 30 Tomských husarů. Oddíl postupoval dále. Na okraji lesa asi 2 versty před závodem, oddíl se zastavil. Od vesnice Kaškino přijelo několik Tomských kozáků a hlásili, že v údolí před vesnicí dostali silnou kulometnou palbu z vesnice, která je na návrší a že husaři v nepořádku rychle ustupují.

Kapitán Němec přikázal veliteli 6. roty, praporčíku Knetlovi, s 6. rotou 3. pluku, rotou 12. pluku, Tomskými husary a sotňou

Jenisejských kozáků vybíti nepřítele z vesnice Kaškino a vesnici obsaditi. Praporčík Knetl vyšel s rotami ihned, sotňa Jenisejských kozáků vyjela o něco později. Po jejich odchodu byla od hlavní části oddílu vyslána ke Kynovskému závodu hlídka 12. roty, která na rozcestí, asi půl versty před závodem, narazila na nepřátelskou polní stráž. Ta se ihned stáhla do zákopů na okraji závodu. Asi ve 14 hodin roty se rozvinuly po obou stranách cesty: Na pravém křídle 11. Kurgánská rota, ve středu 12. rota 3. pluku, na levém křídle 10. Kurgánská rota.

Asi k 16. hodině padly první výstřely v obchvatném oddílu. Frontální oddíl ihned nastupoval. Když vyšel z lesa, nepřítel otevřel po něm silný oheň z pušek a kulometů. Řetěz zalehl, začala silná přestřelka, přibíháním se postupovalo stále kupředu. Nepřítel, zpozorovav, že mu hrozí v jeho týlu nebezpečí, dal se na útěk do závodu a lesem podle silnice dále na Serebrjanský závod. Kulomety zanechal v zákopech.

Frontální oddíl, k němuž přibyl mezitím praporčík Knetl se svou částí, přešel přes drátěné překážky, vešel do závodu a prohlížel jednotlivé domy. Vyhledával ukryté bolševiky. U kostela oba oddíly se spojily. Na Serebrjanský závod byli vysláni kozáci a Tomští husaři pronásledovati ustupující.

Bylo ukořistěno 5 kulometů, telefonní přístroje, pušky, náboje, koně, sedla a povozy. Zajato bylo 30 bolševiků. Oddíl měl jednoho ubitého a 5 raněných.

Praporčík Knetl se svou částí ihned po obdržení instrukcí se vracel od oddílu k rozcestí a od rozcestí postupoval k vesnici Kaškino. Sotňa Jenisejských kozáků vyjela o něco později. Asi verstu před vesnicí praporčík Knetl přikázal rotám rozvinouti se po obou stranách cesty: rotě 12. pluku napravo, 6. rota 3. pluku nalevo od cesty. Dopředu byla vyslána hlídka 6. roty. Jízda postupovala za řetězem. Řetěz bez srážky dojel až na okraj lesa do údolí potoku a zastavil se. Přes potok byl pouze jeden můstek na otevřeném terénu, přímo proti vesnici.

Praporčík Knetl, aby vyhnul se možným ztrátám se 6. rotou, prošel asi verstu po proudu potoka, přešel po kládě potok a rozvinul rotu přímo proti vesnici, kolmo na linii roty 12. pluku, rozložené na okraji lesa, asi 500 kroků od levého břehu potoka a postupoval na vesnici podél cesty. Ve sněhu bylo viděti stopy, smě-

řující na Kynovský závod; z vesnice se neozval ani jediný výstřel. Bylo jisto, že nepřítel z vesnice prchl.

6. rota vešla do vesnice a načala prohlížeti chaty. 12. rota a kozáci, když viděli 6. rotu vcházeti do vesnice, přešli můstek a vešli do vesnice zpředu.

Vše se rozložilo k oddychu v chatách. Praporčík Knetl po kozákovi poslal hlášení:

»Kapitán Němec. Vesnice Kaškino. Krásní udrali na Kynovský závod. My vzali jenom koně, ostavené našimi kavaleristy. Sedláci vypravují, že krásnoarmejci odešli na Serebrjanský závod. Po Vašem rozkazu se vracím. — Praporčík Knetl.«

Kapitán Němec na základě tohoto hlášení praporčíku Knetlovi přikázal nechati ve vesnici půl sotni a s rotami a druhou polovinou sotni se vrátiti k oddílu před Kynovský závod.

Praporčík Knetl ihned vystoupil. Vpředu jeli kozáci, za nimi 6. rota 3. pluku, za ní rota 12. pluku. Když ušli asi 800 kroků od vesnice, slyšeli od Kynovského závodu střelbu. Zrychlili krok. Když přibyli k veliteli oddílu, který byl na kraji lesa před závodem, přikázal tento praporčíku Knetlovi rychle postupovati za nastupujícím frontálním oddílem. Rota dostihla řetěz před závodem, společně s ním vešla do závodu a prohlížela jednotlivé chaty.

Brzo po spojení obou oddílů v závodě přibyl do závodu kapitán Němec a po krátké domluvě s veliteli přikázal praporčíku Pechmanovi s 6., 10., 11. rotou 3. pluku, jednou rotou Kurgánského praporu, sotní kozáků, 4. eskadronou husarů zůstati posádkou v závodě a vystaviti polní stráže. Sám s 9. a 12. rotou 3. pluku a třemi rotami Kurgánského praporu vrátil se do vlaku na stanici Kyn.

Obchvatný oddíl veden průvodcem vyšel v 6 hodin ráno od mostu přes řeku Bolšoj Kyn v pochodovém pořádku po lesních cestách po levém břehu řeky. Předvojem byla 9. rota 3. pluku.

Před silnicí, vedoucí ke Kunguru, přední hlídka 9. roty narazila na bolševiky, ujíždějící na povozech ke stanici Kumyš, otevřela po nich palbu a zajala 4 vojáky i s povozem.

Velitel oddílu přikázal veliteli 11. roty, praporčíku Kulendíkovi, s třemi četami jeho roty zůstati na silnici, jednu četu vystaviti jako záclon proti stanici Kumyš a dvěma četami po prvních výstřelech částí oddílu nastupovati na závod po silnici.

Když hlavní část oddílu přecházela silnici, přibližovalo se po silnici od Kumyše asi 8 mužů. Došli až na několik kroků k posledním částem skupiny a byli zajati bez výstřelu. Oddíl obcházel severní okraj závodu, ve vzdálenosti asi tří verst. Když došel předvoj asi na výši závodského hřbitova, zastavil se a kapitán Hajda přikázal 9. rotě rozvinouti se po obou stranách cesty ke hřbitovu, 9. a 10. rotě Kurgánského praporu rozvinouti se na levé křídlo 9. roty 3. pluku a levým svým křídlem přeřezati trať na Serebrjanský závod. 10. rota byla v záloze, 100 kroků za řetězem 9. roty.

Jakmile roty zaujaly svá místa, kapitán Hajda dal rozkaz k nástupu. Při postupu 9. rota 3. pluku narazila na silnou nepřátelskou polní stráž, která měla pušky složeny v pyramidách a očekávala příchodu českých vojsk. Dala se celá bez výstřelu do zajetí.

Řetěz postupoval dále, vyšel z lesa a došel až ke svahu nad závodem do prázdných nepřátelských zákopů, které obsadil. Na pravé křídlo 9. roty 3. pluku vyslány ze zálohy dvě čety 10. roty obsaditi návrší vpravo od řetězu.

Z frontálního oddílu ozvala se střelba, patrně od vesnice Kaškino.

Nepřítel, který měl polní stráž na hřbitově, začal ostřelovati z kulometů a pušek pravé křídlo řetězu, ostřelující z obsazených zákopů silnici v Kynovském závodě a posice nepřítele před oddílem kapitána Němce.

Praporčík Pechman se zbylými dvěma četami zálohy zaujal posici proti hřbitovu, v pravém úhlu s hlavní linií, odkud silnou střelbou přinutil nepřátelskou polní stráž k ústupu lesem ke Kumyši.

Levé křídlo hlavní linie se rozložilo na příkrém svahu před mostem těsně nad závodem.

Nepřítel, tísněn odílem kapitána Němce, počal zmateně prchati ze svých posic do závodu k silnici, kde byl ostřelován oddílem kapitána Hajdy. Ze závodu se rozprchl do lesnatých kopců nad závodem.

Obchvatný oddíl prošel v řetězu závodem až k řece, stáhl se a přešel po mostu do druhé poloviny závodu, kde se spojil s frontálním oddílem.

Praporčík Kulendík ihned po odchodu kapitána Hajdy vystavil záclon na silnici proti stanici Kumyš, jednu četu. Asi o 20 mi-

Krasnojarsk.

nut později dvě čety, které stály dosud na místě 5 verst od závodu, chytily nepřátelskou spojku, dva muže. Zajatci vypovídali, že mají na silnici tři polní stráže, první tři versty od závodu, druhou šest verst a třetí 9 verst, před prvou polní stráží je nepřechodná řeka. Na polní stráži je 50 mužů s kulometem.

Praporčík Kulendík po jejich výpovědi šel s 8 lidmi po pravé straně silnice na hlídku k závodu. Došel až k závodskému splavu a na nepřítele nikde nenarazil. Viděl pouze dým z ohňů, předpokládal, že tam stojí nepřátelská polní stráž. Od závodského splavu vrátil se zpět k dvěma četám.

Nežli se vrátil, čety chytily asi 6 mužů, spojení od Kynovského závodu. Od druhé strany, od Kumyše, zadržely povoz. Majitel vyprávěl, že jel okolo polní stráže, která po malé chvilce utíkala lesem k závodu.

Ihned, jak došel ke svým četám, praporčík Kulendík přikázal jim rozvinouti se a postupovati na závod. Když řetěz přešel asi verstu byla slyšet střelba od hlavních částí oddílu kapitána Hajdy.

Když prošel druhou verstu, chytil řetěz 2 bolševiky, kteří vypovídali, že polní stráž odešla.

Řetěz před říčkou se stáhl, přešel most a za říčkou se opět rozvinul. Praporčík Kulendík poslal pro svou četu, záclon proti Kumyši. Když došel řetěz ke hřbitovu nad závodem, bylo již po boji. Praporčík Kulendík se svými četami postupoval od hřbitova do závodu v koloně.

U druhé skupiny časně ráno velitel II. praporu, praporčík Čermák (podporučík Čejka onemocněl), žádal generála Ukke o dovolení odjeti vlakem se svým praporem na stanici Kyn, poněvadž lidé byli unaveni a demoralisováni.

Velitel skupiny oznámil, že odeslat vlak na stanici Kyn není možné, poněvadž se očekává příjezd zásobovacího vlaku.

Mezitím však časně ráno někteří vojáci II. praporu samovolně počali se vzdalovati a odcházeti na stanici Kyn pěšky, takže číselný stav obou rot čítal asi 40 lidí.

Proto praporčík Čermák oznámil veliteli kolony, že jest nucen se svým praporem odejíti na stanici Kyn. Souhlasu však neobdržel. Během dopoledne poslední hloučky se vzdálily. Velitel praporu, důstojníci 8. roty a podporučík Čejka zůstali na stanici samotni. K večeru rovněž odešli.

Ruští vojáci mezitím co čeští vojáci dočasnou únavou a přechodným chvilkovým nedostatkem jídla lehkomyslně a samovolně opouštěli svoje místo uprostřed operace velkého stylu, za mnohem horších podmínek trpělivě šli stále kupředu, povzbuzováni příkladem svých důstojníků.

Třetí skupina vystoupila v 7 hodin ráno z Katajeva. Postupovala přes Vlasovou, Voskresenku, Jazvince do Aňanovo, kamž přišla ve 12 hodin.

Vyslaná hlídka k vesnici Všivaja Hora se vrátila s hlášením, že nepřítel je zakopán na kopci za Všivou Horou. Síly jeho odhadla na 500 až 600 bodáků.

Kozácká hlídka, vyslaná do vesnice Borki, hlásila, že ve vesnici je nepřátelská polní stráž v síle 40 mužů pěchoty a 15 jezdců s 1 kulometem.

Plukovník Eppov po těchto hlášeních přikázal:

»Obchvatný oddíl: 7. rota 3. pluku, 2. rota, granátnický oddíl, jízdní výzvědný oddíl 8. Bijského pluku a sotňa kozáků pod ve-

lením velitele 7. roty, praporčíka Svobody, obejde posice nepřítele za Všivou Horou ze severu a rychlým útokem vybije nepřítele ze zákopů.

Frontální oddíl: 1., 3., 4. rota 8. pluku, sotňa kozáků po prvních výstřelech obchvatné kolony bude útočiti na posice nepřítele zpředu.«

Když obchvatný oddíl byl již skoro připraven k odchodu, nepřítel, asi dvě roty, napadl od vesnice Jazvince čelný oddíl a způsobil v celé skupině zmatek. Během půl hodiny byly části uvedeny do pořádku a nepřítel odražen.

Mezitím kozácká hlídka, vyslaná praporčíkem Svobodou na kopec východně Aňanovo, hlásila, že jedna rota internacionalistů obešla pravé křídlo a postupuje na jih směrem k Voskresence v týl skupiny.

Plukovník Eppov vyslal ihned 1. a 3. rotu se sotní kozáků do Vlasové, 5 verst jižněji Aňanovo a do týlu rotě internacionalistů druhou a čtvrtou rotu. Internacionalisti, zpozorovavše manévr kolony, uspěli odejíti.

Nástup na zákopy u Všivé Hory byl odložen na příští den. Ve Vlasové byla vystavena polní stráž, dvě čety a 15 jezdců, v Aňanovo polní stráž pěšího výzvědného oddílu. Na cestě z Aňanovo do vesnice Borki byla také vystavena polní stráž. Kolona přenocovala v Aňanovo, Jazvince a Voskresenkách.

Velitel skupiny plán nástupu na posice nepřítele za Všivou Horou poněkud pozměnil. Obchvatný oddíl měl obejíti posice nepřítele po cestě z Jazvinců k Borkám z jihu. Disposice čelného oddílu zůstaly nezměněny.

Dne 1. listopadu v noci ve tři hodiny kapitán Němec na základě rozkazu generála Pepeljajeva přikázal podporučíku Čejkovi s 5. a 8. rotou býti v 7 hodin ráno na stanici Kumyš. Vlak měl býti připraven na stanici Kyn v 6 hodin.

K 7. hodině přišel podporučík Čejka na stanici Kyn a ptal se velitele stanice, kterým vlakem budou roty jeho praporu převezeny na stanici Kumyš. Velitel stanice o ničem nevěděl. Podporučík Čejka žádal službu konajícího důstojníka, aby předvedl ho k náčelníku štábu generála Pepeljajeva.

Náčelník štábu byl v jednom kupé s generálem Pepeljajevem. Podporučík Čejka hlásil generálu, že se svým praporem měl býti

na stanici Kumyš v 7 hodin, že dosud vlak není připraven a velitel stanice že o ničem neví. Generál Pepeljajev ihned poslal pro velitele stanice i dozorčího důstojníka. Podporučíku Čejkovi připomenul samovolný odchod do vlaků částí II. praporu uprostřed načaté operace. »Češi již nejsou vojáci,« podotkl při tom ve své řeči.

Generál Pepeljajev jako všichni důstojníci jeho sboru věřili ve vysokou mravní úroveň českého vojáka, která mladé jeho vojsko nadchne a povzbudí k následování. Jako voják nemohl nevidět, že ve své představě se zklamal. Jeho úsudek hluboce se podporučíka Čejky dotkl, byl bohužel příliš pravdivý.

Když přišel velitel stanice a dozorčí důstojník, přikázal generál Pepeljajev II. prapor odvésti na stanici Kumyš vlakem Kurgánského praporu, který stál vpředu a nemuselo se s ním manévrovati.

K 8. hodině přibyly na stanici Kyn ze svých vlaků roty II. praporu. Po malé chvilce od generála Pepeljajeva vyšel k nim velitel praporu, podporučík Čejka, pozdravil je a oznámil jim, že má rozkaz odjeti s praporem na stanici Kumyš.

Kolem 9. hodiny vyjel II. prapor 3. pluku ve vlaku Kurgánského praporu ze stanice Kyn ke stanici Kumyš. Na stanici se zastavil a dopředu propustil vlak štábu sboru s generálem Pepeljajevem.

Odpoledne II. prapor podjel ze stanice Kumyš až před Krutoj Loh, kde stál až do příjezdu svého vlastního vlaku.

Po poledni kapitán Němec přikázal praporčíku Pechmanovi vystoupiti s 10. a 11. rotou z Kynovského závodu na stanici Kyn a vlakem jeti na stanici Kumyš.

Odpoledne kapitán Němec vlakem 5. a 7. roty vyjel ze stanice Kyn ke stanici Kumyš. Kolem 19. hodiny přibyl ke Krutému Lohu. 7. rota z Krutého Lohu nasedla do přibyvšího vlaku, něco později přešla do vlaku 5. a 8. rota z vlaku Kurgánského praporu.

Praporčík Pechman s 10. a 11. rotou z Kynovského závodu přibyl na stanici Kyn za šera. Z Kynovského závodu vezl střelce 9. roty 3. pluku, Sedláčka Karla, ztrativšího se dne 1. října při nepřátelském nástupu na polní stráž před vesnicí Pesjanka.

Střelec Sedláček, jenž při zmatku 1. října odtrhl se od své roty, byl 2. října chycen nepřátelskou polní stráží a odveden na stanici Kyn. V noci Sedláček utekl ke Kynovskému závodu. Něko-

lik dní pokoušel se probrati k českým vlakům, ale vždy bez výsledku. Konečně po marném bloudění zalezl do kupy sena u Kynovského závodu a tam bez jakéhokoliv jídla byl až do 1. listopadu. 31. října slyšel střelbu i české hlasy při nástupu na Kynovský závod. Choditi však již nemohl. 1. listopadu jel okolo mužík, Sedláček ptal se ho, jsou-li v Kynovském závodě Češi. Když tento přisvědčil, prosil ho Sedláček zavésti ho do závodu. Mužík nejprve se zdráhal až když Sedláček pozdvihl pracně pušku, měl ji stále při sobě, zavezl ho do závodu.

Doktor Hořejš, lékař II. praporu 3. pluku, vzal si ho k sobě a vyživoval ho. 2. února 1919 Sedláček zdráv opět přišel ke své rotě.

10. a 11. rota ihned po přibytí na stanici Kyn nasedla do svých vlaků. Vlak 9. a 10. roty odjížděl do stanice Kumyš. Za vlakem 9. a 10. roty jel vlak 6. a 8. roty, za ním vlak 11. a 12. roty. Vlak 9. a 10. roty přibyl v noci na stanici Kumyš. Vlak 6. a 8. roty a vlak 11. a 12. roty zůstal stát před stanicí.

Obchvatný oddíl skupiny podplukovníka Eppova ráno vystoupil z Jazvince po cestě na Borki.

Na křižovatce této cesty se silnicí, vedoucí z Krutého Lohu do Vlasové, sešel s cesty a nepozorovaně prošel do týlu nepřítele až k zákopům u Všivé Hory a odtud prudkou střelbou kulometů a pušek a útokem po půlhodinovém boji vyhnal překvapeného nepřítele ze zákopů. Nepřítel rozběhl se po lesích. Frontální oddíl ani do boje s ním nepřišel.

Boj skončil v 10 hodin dopoledne a obchvatný oddíl dostal nový úkol: zajíti v týl nepříteli, opevněnému před Krutým Lohem, rozrušiti železniční trať a nastupovati po trati z týlu.

Oddíl došel ke Krutému Lohu v 11 hodin. K zákopům před vesnicí vyslal hlídku. Ta hlásila, že zákopy jsou prázdné. Praporčík Svoboda se svým oddílem došel až ke trati, ve dvou verstách od Krutého Lohu směrem na Kumyš vystavil na trati polní stráž.

Velitel skupiny, který s ostatními částmi skupiny zatím došel do Krutého Lohu, oznámil veliteli obchvatného oddílu, praporčíku Svobodovi, že došel do Krutého Lohu, aby se bral buď na Kormovišče nebo na Krutoj Loh, že mu radí prvé.

Ve 13 hodin přibyl k obchvatnému oddílu třetí skupiny předvoj Tomského pluku, který změnil obchvatný oddíl. Praporčík Svo-

boda odešel se svým oddílem do Krutého Lohu a večer po příjezdu vlaku 5. a 7. roty do Krutého Lohu 7. rota odešla do vlaků.

Dne 2. listopadu ráno kapitán Němec obdržel rozkaz odpraviti 3. a 9. pluk na ufimskou frontu. Ráno odešel ke generálu Pepeljajevu pro poslední disposice k odpravení 3. a 9. pluku na ufimskou frontu.

Generál Pepeljajev pověřil kapitána Němce k ústnímu předání svého plánu nástupu na Perm veliteli severouralské fronty, generálu Gajdovi. Podstata plánu přibližně byla: Na kungurském úseku, kde se dosud vedl hlavní úder, nechati pouze silný záclon a všechny síly přemístiti na lysvenský úsek, stanici Lysvu učiniti východným položením a útočiti na Perm i Kungur od Lysvy.

Generál Gajda po předání návrhu podotkl, že západouralská trať není způsobilá pro veliké transporty vojsk a kdyby nepřítel se dověděl o přemístění, mohl by po novopermské dráze nastupovati a obsaditi stanici Kuzino dříve, než by mohly býti opět přemístěny síly od Lysvy.

K 10. hodině kapitán Němec dal rozkazy k odpravení vlaků 3. a 9. pluku. 6. rotu 3. pluku a rotu Kurgánského praporu, posádku v Kynovském závodě, přikázal změniti částmi 12. pluku a změněným rotám přibýti večer na stanici Kyn.

Nato odešel znovu ke generálu Pepeljajevu, kde obdržel písemný rozkaz:

»Kapitánu Němcovi. Pálený Loh, 2. listopadu v 11 hod. 45 min. Na základě rozkazu gen. Gajdy rozkazuji Vám se svěřeným Vám oddílem 3. a 9. pluku čs. odpravit se do města Jekatěrinburku, prapor 12. pluku, bronevik a zákopnický oddíl dočasně ponechávám u sebe. Velitel Středněsib. arm. sboru, generál Pepeljajev.«

Během odpoledne vracely se české vlaky od stanice Kumyš ke stanici Kyn. K večeru opustil stanici Kumyš vlak kapitána Němce. V noci všechny vlaky až na jeden vlak Kurgánského praporu, který čekal na svoji rotu a 6. rotu 3. pluku, posádku v Kynovském závodě, projely stanicí Kyn.

Části 12. pluku přibyly do Kynovského závodu na změnu 6. roty 3. pluku a roty Kurgánského praporu v 9 hodin večer. Nový velitel posádky žádal praporčíka Knetla, velitele 6. roty, aby změna polních stráží se provedla za dne. Praporčík Knetl svolil.

6. rota 3. pluku a rota Kurgánského praporu zůstala ještě

v Kynovském závodě. Ruské části postupovaly a osadily stanici Kormovišče.

Dne 3. listopadu vlaky, odjíždějící z lysvenského směru na ufimskou frontu, během dne dojely mezi stanici Ilim a stanici Utku. Mezi stanicí Utka a Kuzino vyšinul se s kolejí kozácký vlak. Mnoho kozáků bylo raněno a ubito. Doprava následkem prací a odklizením byla zastavena. Celá řada vlaků stála na trati.

Po změně polních stráží v Kynovském závodě 6. rota 3. pluku a rota Kurgánského praporu kolem 10. hodiny vracela se z Kynovského závodu na stanici Kyn. Na stanici přibyly asi v 15 hod., nasedly do posledního vlaku, čekajícího již a odjížděly za ostatními vlaky.

Pěší výzvědný oddíl, zákopnický oddíl, posádka opevněného vlaku 3. pluku byly zadrženy dočasně generálem Pepeljajevem. Ráno vyslaly deputaci ke generálu Pepeljajevu i Ukke a žádaly odpravení za svým plukem. Když generál Pepeljajev viděl, že žádnými prostředky je neudrží, svolil. Zákopnický oddíl musel spravit ještě výhybku na stanici Kormovišče, posádka opevněného vlaku předala opevněný vlak se vším zařízením ruským částem. Zákopnický oddíl předal rovněž tak všechny své nástroje. Asi ve 12 hodin opouštěly stanici Kormovišče. Na stanici právě nastupovali bolševici. Stanice byla jimi ostřelována. Bolševici současně nastupovali i na Krutoj Loh.

Dne 4. list. vlaky, stojící mezi stanicemi Ilim a Utka, podjely až ke stanici Utka. 6. rota 3. pluku přibyla vlakem Kurgánského praporu k ostatním vlakům a kolem 10. hod. přešla do svého vlaku.

Náčelník štábu velitele severouralské fronty přikázal:

»Utka. Kapitánu Němcovi, kopie Kuzino. Zk. Jekatěrinburk. 3. listopadu (přijata v 11 hod. 15 min.). Jeden prapor 9. pluku. II. prapor 3. pluku, 6. baterie první brigády na Berdjauš přímo. Plukovník Bohoslovský.«

Pozdě odpoledne trať od stanice Utka do stanice Kuzino byla volná. Vlaky odjížděly na stanici Kuzino.

Když vojákům na stanici Kuzino byl oznámen rozkaz o další jízdě přes Berdjauš na ufimskou frontu, byli nespokojení a žádali jízdu přes Jekatěrinburk. 5. a 7. rota se odkázala jeti a vystoupila z vlaků. Teprve po dlouhém vysvětlování svolila jeti dále. Do Jekatěrinburku k Národní radě vyslaly roty z Kuzina důvěrníky žádati o oddych.

BOJE PLUKU NA UFIMSKÉ FRONTĚ

Na počátku měsíce listopadu 1918, kdy doma národ prožíval prvé dny svobody, vojíni 3. pluku odjížděli z lysvenského úseku, na kterém bez odpočinku po tak dlouhé době nepřetržitě bojovali a kde tolika vítězstvími si získali velikých zásluh. Byli změněny vojsky mladé sibiřské armády, vojáky udatného generála Pepeljajeva.

3. listopadu byly již všechny vlaky částí 3. pluku, které bojovaly na lysvenském úseku, vlaky II. a III. praporu, 2. a 3. kulometné roty a pěšího výzvědného oddílu, soustředěny na stanici Kuzino.

Velitel II. praporu, kapitán Němec, obdržel zde od náčelníka štábu velitele severouralské fronty, plukovníka Bogoslovského rozkaz, aby se všemi těmito vlaky odjel nejkratším směrem do Ufy, směrem na Berdjauš, po západouralské železniční trati.

Vojáci pluku, kteří byli přesvědčeni, že po tak dlouhých bojích a tak dlouhém odloučení od sebemenšího města dostane se jim alespoň dvoudenního odpočinku, že jistě směr jejich jízdy povede přes města, která srdci vojáků 3. pluku tolik přirostla, přes Jekatěrinburk a Čeljabinsk, kamž se již každý tolik těšil, byli ve svých nadějích trpce zklamáni. Dlouhými boji unaveni, neustálými ztrátami svých nejlepších druhů rozrušeni, nemile nesli pro ně tak trpký rozkaz. Doufali, že přece se jim dostane odpočinku a vyslali ke kapitánovi Němcovi od svých rot deputaci se žádostí, aby rozkaz byl změněn a oni mohli jeti přes Jekatěrinburk a Čeljabinsk. Kapitánu Němcovi dalo mnoho práce, než unavené a roztrpčelé vojáky přesvědčil, že jízda přes Jekatěrinburk a Čeljabinsk jest nemožná vzhledem k tomu, že je trať přeplněna vlaky sibiřských vojsk, odjíždějících na frontu.

Ještě před odjezdem z Kuzina odejel kapitán Němec k veliteli severouralské fronty. Přednesl mu prosbu generála Pepeljajeva, aby na lysvenskou frontu byl poslán alespoň jeden prapor československých vojsk k udržování nálady mezi vojskem. Současně přednesl prosbu, aby částem 3. pluku, jedoucím do Ufy, byl poskytnut dvoudenní odpočinek. Velitel severouralské fronty obě prosby vyplnil.

A tak přece vojákům lysvenské fronty se dostalo odpočinku, byť i ne tam, kde si přáli, byť jenom v Ufě.

Z Ufy po dvoudenním odpočinku odejel II. i III. prapor za

Inokentěvskaja.

veselé nálady do Axakova, odkud dne 11. listopadu byl II. prapor s jeho kulometnou rotou poslán do stanice Prijutovo.

Zbytek pluku byl odeslán do Belebeje.

Na základě rozkazu první střelecké husitské divise ze dne 6. listopadu 1919 I. prapor 3. pluku byl dán k disposici buguruslanské skupině.

Dne 2. listopadu celý prapor vystoupil z Belebeje. Po Bugulmské silnici pochodoval severním směrem. Večer přišel do vsi Tugluk, kde přenocoval.

Dne 3. listopadu pochodoval do vsi Čekady-Tamak. Zde obdržel úlohu chrániti pravé křídlo vojsk generála Kapela do té doby, než budou veškeré síly soustředěny k nástupu.

Z Čekady-Tamak odešel dne 6. listopadu do vsi Karsaly, kde změnil prapor 2. pluku, který byl velitelem divise odeslán na posici k Taldy-Bulak.

Dne 9. listopadu, kdy soustředění vojsk k nástupu bylo ukončeno, započal nástup. I. prapor bez boje obsadil ves Karamely, 4 versty severně od Karsaly.

Dne 10. listopadu postupoval prapor dále. V noci bez boje obsadil Verchně Troický závod a ráno v 9 hodin, 11. listopadu, Nižně Troický závod.

Nepřítel podle zpráv měl obsazenu ves Stará Šachová.

V 10 hodin 30 minut dal velitel praporu rozkaz k obsazení této vsi. V čelném oddílu byla 1., 2. a 3. rota, 1. rota na levém křídle. Asi 2 versty před vesnicí narazily přední části čelného oddílu na nepřítele. Roty se rychle rozvinuly a postupovaly kupředu. Nepřítel tento rychlý nástup nevydržel a ves spěšně opustil. Uprchl do lesů.

Bylo 16 hodin, když ves byla obsazena. Na kopcích nad vesnicí byly vystaveny stráže.

Obsazením vesnice Šachová byly operace I. praporu skončeny. Spolu s III. praporem byl I. prapor naznačen do skupiny majora Němce.

Dne 12. listopadu přišel do Šachové III. prapor 3. pluku a spolu s I. praporem odešel do Nižně Troického závodu.

V Nižně Troickém závodě byla skupina majora Němce soustředěna. Sestávala z I., III. praporu, pěšího výzvědného oddílu, oddílu zákopníků a bombometného oddílu 3. pluku, z III. praporu 1. pluku, baterie štábního kapitána Kulikovského a eskadrony kozáků.

Nepřítel v síle asi 8000 mužů byl soustředěn v prostoru jižně stanice Kandry-Sarjanova-Bukaeva. Plán nástupu českých částí byl následující:

Generál Kapel s jeho skupinou měl útočiti na nepřítele od severovýchodu, major Hásek s úderným praporem a praporem 9. pluku od jihovýchodu. Skupina majora Němce měla zajíti nepříteli do týlu od jihozápadu.

Dne 14. listopadu dal velitel skupiny rozkaz k nástupu. Hlavní proud pod jeho velením, dva prapory 3. pluku, jeden prapor 1. pluku, baterie Kulikovského a bombometný oddíl 3. pluku měl postupovati na ves Verchní Byšindy. Bočný voj pod velením kapitána Šnejdárka, pěší výzvědný oddíl, rychlopalné dělo a zákopníci měli postupovati na Nižní Bišindy.

Odchod byl stanoven na 15. listopad v 5 hodin.

Brzy po vystoupení z Nižně Troického závodu bylo slyšet

střelbu od východu. Velitel skupiny předpokládal, že major Hásek narazil na nepřítele.

Skupina postupovala bez zastávky až k vesnici. I. prapor byl předvojem. Před vesnicí narazila 4. rota, která byla vpředu, na nepřátelskou polní stráž, která se dala na rychlý útěk.

Ve vesnici byl pouze trén nepřítele. Konal se právě odvod koní. Jakmile se předvoj blížil k vesnici, počal trén spěšně vyjížděti na sever ke vsi Karamely. Baterie Kulikovského svou palbou velmi účinně pronásledovala vyjíždějící nepřátelský trén.

Vesnice Verchní i Nižní Bišindy byly po malé chvíli obsazeny. III. prapor postupoval dále a obsadil ves Karamely, která ležela asi 10 verst od železniční trati.

Z Karamel postupovaly dále dvě roty 1. praporu pod velením kapitána Morávka severním směrem k trati Bugulma-Čišma. Tyto dvě roty štábní kapitán Kulikovský se svou baterií předjel a palbou své baterie pronásledoval nepřátelské bolševické vlaky, které ustupovaly před skupinou generála Kapela. Dva vlaky zničil, teprve, když začal proti němu postupovati celý pluk pěchoty, ustoupil s oběma rotami do vesnice Karamely.

V Karamely jej zastihl rozkaz majora Němce, že skupina se soustředí ve V. a N. Bišindách.

Kolem 16. hodiny byla celá skupina, kromě III. praporu a dvou rot 1. pluku, které během boje byly odeslány na vesnici Lipovoj Ključ, aby působily do týlu ustupujících bolševiků před skupinou majora Háska a před nimiž nepřítel spěšně ustupoval severním směrem, soustředěna ve V. a N. Bišindách.

III. prapor byl ve vsi Karamely. Do vsi Malé Karamely, ležící západně od Karamel vyslal 12. rotu, aby chránila pravé křídlo celé skupiny a bránila nepříteli v ústupu.

Večer, když 9. rota měla vystaveny polní stráže, byla vesnice přepadena. Stalo se to právě ve chvíli, kdy do vesnice přijel z Bišind celý praporní trén a začala se vydávati večeře.

Nepřítel, který prchal před skupinou majora Háska, chtěl stůj co stůj si vynutiti cestu ústupu a napadl Karamely, slabé polní stráže ustoupily. Na obranu v nastalé tmě nebylo možno pomýšleti a tak celý prapor v nepořádku ustoupil do Bišind.

Velitel skupiny, jehož mužstvo dlouhým a namáhavým pochodem v hlubokém sněhu bylo za celý den značně unaveno, ne-

chtěl se v noci pouštěti do boje. Mimo to vesnice Verchní i Nižní Bišindy ležely v hlubokém a úzkém údolí a k obraně se vůbec nedaly použíti. O nepříteli nebylo žádných určitých zpráv. Velitel skupiny soudil, že na Karamely nastupoval pluk pěchoty, před kterým štábní kapitán Kulikovský musel ustoupiti.

Rozhodl se proto s celou skupinou ustoupiti do lesa, asi 2 km jižně Verchní Bišindy. Tam se u ohňů přenocovalo.

Ráno 16. listopadu v 7 hodin nastoupila celá kolona pochod na Bišindy a Karamely. III. prapor byl předvojem. Postupoval velmi rychle a bez boje prošel vesnicí V. i N. Bišindy.

Když jeho přední hlídky prošly Bišindy, zpozorovaly, že od severu postupuje nepřítel na ves Karamely.

Vesnice Karamely, ležící na vysokém návrší, výborně se hodila k obraně. Nepřítel měl silně obsazenou posici na východní straně vesnice. III. prapor zaujal výhodné obranné postavení a zadržoval postupujícího nepřítele. Velitele skupiny žádal o posilu, poněvadž nepřítel snažil se o nástup. Oddíl kapitána Šnejdárka, který postupoval z Verchních Bišind na Karamely, ze západu, pokus nepřítele o nástup překazil. Velitel skupiny poslal III. a I. prapor s úlohou útočiti na ves z východu, do boku nepřítele.

Když do boje zasáhl i I. prapor a hlavně baterie štábního kapitána Kulikovského, nepřítel nástupu nevydržel a po úporném boji kvapně ustoupil na sever.

Byl všemi rotami pronásledován daleko za vesnici až ke vsi Tajmurzino, kde bylo dosaženo spojení s levým křídlem generála Kapela, který postupoval podél trati a silnice na Bugulmu.

V 11 hodin obdržel velitel skupiny rozkaz vrátiti se se svou skupinou do Troického závodu a ve vesnici Tajmurzino ponechati eskadronu kozáků, která by udržovala spojení se skupinou generála Kapela.

Celá skupina tedy odešla do Verchně Trojckého závodu.

K večeru 16. listopadu byla celá skupina soustředěna. Večer obdržela rozkaz, aby pronásledovala nepřítele ve směru na Bugulmu.

Dne 17. listopadu časně ráno celá skupina pokračovala v postupu za prchajícím nepřítelem přes Starou Šachovu, Nižní Troick do Andrejevky, kde přenocovala. Nepřítel ustoupil za řeku Ik.

Dne 18. listopadu postupovala dále do Tatarské Tumbarly, le-

žící na silnici Belebej-Bugulma, 30 verst od Bugulmy, kde přenocovala.

Dne 19. listopadu postupovala skupina dále do Tumbarly-Potapovo.

Život v kasárnách v Inokentěvské.

V Tumbarly-Potapovo obdržela rozkaz vrátiti se do Belebeje.

Přes Abdulino, Tajmurzino na povozech odjeda do Belebeje, kamž přijela dne 20. listopadu a nasedla do vlaku. Měla odjeti do týlu na odpočinek. Sotva však odjela z Belebeje, obdržel velitel skupiny rozkaz, aby 3. pluk se vrátil a zadržoval postup nepřítele na trati Buguruslan-Čišmy.

I. prapor, který s baterií Kulikovského byl v Belebeji, obdržel rozkaz zůstati v Belebeji, III. prapor a pěší výzvědný oddíl byl odeslán k buguruslanské skupině, která ustupovala.

Dne 24. listopadu přijel III. prapor na stanici Rjabaš. Tam obdržel rozkaz, aby obsadil ves, ležící 7 verst od trati, Parafaevku. Roty stálými boji unaveny, v době, kdy všechny československé části ustupovaly, rozkazu neuposlechly. Ani rozkaz vystaviti polní stráže před stanicí nevyplnily.

Většina mužstva z rot hlásila se nemocna, takže velitelé rot byli nuceni hlásit, že nemají mužstva, které by mohlo vyplniti rozkaz. Pouze 17 mužů od 9. roty dobrovolně odešlo na obrněný vlak »Orlík«, který chránil stanici.

Vlak 11. a 12. roty opustil stanici a odjel do týlu. Na rozkaz generála Vojcechovského byl odeslán III. prapor do Ufy.

Ves Parafaevku obsadil I. prapor, který přijel z Belebeje. Stráže vystavila 2. rota. Velitel pluku obdržel rozkaz ustoupiti do Axakova.

Časně ráno 26. listopadu před přesilou nepřítele ustoupil na stanici Axakovo a dále ke stanici Gluchovskaja. Ze stanice Gluchovskaja odešel do vsi Stakbaš, kde přenocoval.

Dne 27. listopadu přibyly do stanice Gluchovskaja 2 ruské prapory a vystřídaly české části, které byly pak s fronty odvolány.

Dne 27. listopadu přibyl do stanice Gluchovskaja také II. prapor 3. pluku, který po dobu operací na burguruslanské frontě bojoval ve skupině majora Beneše, 2. pluku.

Tento prapor přijel na buguruslanskou frontu dne 11. listopadu. Přijel na stanici Taldy Bulak právě v době, kdy jízdní hlídky skupiny majora Beneše přijely s hlášením, že nepřítel se 600 muži a 2 děly obsadil vesnice Tarkazy a Novotroickoje, ležící na řece Ik.

Ponévadž severní, belebejská skupina, které velel major Němec, zatlačila nepřítele za řeku Ik, obdržela buguruslanská skupina majora Beneše rozkaz, aby obsadila linii řeky Ik. Měla vybíti nepřítele ze vsi Tarkazy, zatlačiti jej za řeku Ik a obsaditi ves Novotroickoje.

II. prapor 3. pluku, přidělený této skupině, vystoupil dne 12. listopadu po 5. hodině. Postupoval proti vsi Tarkazy.

Před vesnicí se odehrál krátký boj. Nepřítel, chráněn dělostřelbou, měl čas ustoupiti za vesnici. Nato prapor vesnici obsadil.

Bylo 14 hodin.

Prapor po krátkém odpočinku postupoval dále. K 16. hod. přešel řeku Ik a postupoval k vesnici Novotroickoje. V 17 hodin byla bez boje tato vesnice obsazena.

V Novotroickoje celý prapor přenocoval.

Druhého dne 13. listopadu nastoupil zpáteční pochod do Taldy Bulak. Poněvadž nepřítel toho dne k poledni přešel na celém úseku fronty k nástupu, obdržel II. prapor rozkaz, aby přispěl částem 2. pluku, stojícím v Islambachtině, na pomoc. Přišel do Islambachtina večer, kdy již bylo po boji.

V Islambachtině obdržel rozkaz přispěti částem 11. pluku, které měly obsazeny ves Isjakajevo. Také tam přibyl pozdě. Části 11. pluku před nepřátelskou hlídkou ves Isakajevo opustily a obsadily výšiny na sever a severovýchod od této vsi. Proto celý prapor odešel zpět do Taldy Bulak.

Načaly pak další boje na řece Iku. Aby posice na této řece byla udržena, rozkázal velitel buguruslanské skupiny rozbíti skupinu nepřítele v rayoně vesnice Isjakajevo, Daškino, Vasiljevka a Jamelkino.

Na levém křídle této skupiny měl oddíl kapitána Čejky, II. prapor 3. pluku s dvěma četami 3. lehké baterie a 15 kozáky, obsaditi vesnice Michajlovku, Isjakajevo, Daškino a Vasiljevku.

Oddíl kapitána Čejky vystoupil dne 14. listopadu ve 4 hodiny 30 minut ze stanice Taldy Bulak. Ve vsi Čegodajevo se spojil s praporem 10. pluku a celý oddíl pod vedením kapitána Čejky postupoval po obou březích řeky Iku i silnice Čegodajevo-Kaměnka. Když oddíl docházel ke vsi Michajlovka, napadl nepřítele z boku, takže tento byl donucen k spěšnému odchodu na Jemelkino, Daškino a Vasiljevku. Roty 11. pluku, které byly ve střední skupině, pronásledovaly nepřítele až do Vasiljevky.

Oddíl kapitána Čejky přenocoval v Jemelkině.

Nepřítel po této porážce byl po několik dní pasivním.

Rozkazem buguruslanské skupiny č. 4 ze dne 16. listopadu 1918 bylo nařízeno úporně se brániti na linii Tarkazy-Islambachtino-zastávka Ik a do Isjakajeva posílati často hlídky.

Podle tohoto rozkazu obdržel oddíl kapitána Čejky rozkaz změnit části 2. pluku v Islambachtině a dvěma rotami zaujmouti vsi Tarkazy a Novotroickoe.

Dne 17. listopadu prapor vystoupil a části 2. pluku vyměnil.

V následujících dnech byl na úseku skupiny majora Beneše klid.

Teprve dne 22. listopadu začal nepřítel projevovati silnější činnost. Obsadil ves Tarkazy a velikými silami útočil na přední stráže, stojící před Islambachtinem.

Před nepřátelskou přesilou prapor ustoupil do stanice Taldy Bulak.

V noci, kolem jedné hodiny, ustoupil do vsi Karakul, kde vystavil polní stráže a přenocoval.

Nepřítel stále postupoval.

Dne 24. listopadu objevily se jeho hlídky před vesnicí Karakul. Prapor spěšně ustoupil na zastávku Tmaevo a dále ke stanici Prijutovo.

Stanice Prijutovo byla přeplněna ustupujícími vlaky. Napadla spousta sněhu, takže některé vlaky uvázly a nemohly býti brzy odpraveny. Tím byla stanice doslova vlaky přecpána.

Buguruslanská skupina ustupovala. Velitel 3. pluku obdržel rozkaz, aby se svým plukem a II. praporem 11. pluku se vrátil a zadržoval postup nepřítele na trati Buguruslan-Čišmy.

Na zastávce Rjabaš dal velitel 3. pluku III., II. praporu 3. pluku a II. praporu 11. pluku rozkaz, aby zaujaly posice a propustily vlaky 2. pluku.

II. prapor obdržel rozkaz obsaditi ves Meleus, ležící při trati a vystaviti stráže před stanicí Prijutovo k ochraně částí, shromážděných na stanici.

Velká únava, bídné počasí, neutěšené zprávy o ústupu všech českých částí, zprávy o samovolném odchodu některých rot pluku vzbudily ve vojácích značnou nespokojenost. Někteří nespokojenci odpírali vyplniti rozkaz, užívajíce všech možných výmluv, většina vojáků hlásila se nemocna.

K večeru celý prapor odchází na stanici, která je již úplně opuštěna a po dvouhodinovém odpočinku odchází na zastávku Rjabaš, kde nocuje.

25. listopadu odchází celý prapor do vsi Malý Meleus na levé křídlo posice, kde vystavuje stráže.

Dne 26. listopadu přes ves Jakovlevku odchází do Stak-Baševa.

Dne 27. listopadu ustupuje do stanice Gluchovskaja, nasedá do vlaků a odjíždí do týlu.

Tím jeho úloha na buguruslanské frontě byla skončena. Na buguruslanské frontě zůstaly ruské části.

Kolem 6. prosince byl celý pluk soustředěn v Ufě. Předpokládalo se, že zůstane v Ufě na odpočinku.

V Ufě dne 9. prosince se pluk zúčastnil přehlídky posádky generálem Vojcechovským na svátek sv. Jiří.

Poněvadž se fronta stále blížila, bylo rozhodnuto, že pluk bude odpraven dále do vnitrozemí.

Na rozkaz velitele armádního sboru odejel do Berdjauše. Měl býti ubytován v blízkém Jurjuzánském závodě.

Poněvadž se poznalo, že by se celý pluk do závodu nevešel, byl pluku naznačen za odpočinek Jekatěrinburk.

Kolem 10. ledna byly všechny vlaky pluku soustředěny na obou jekatěrinburských nádražích.

Po skončení bojů na ufimské frontě byl 3. pluk soustředěn v Ufě. Měl odejeti dále na východ na odpočinek.

V Ufě byl velitelstvím armádního sboru jmenován velitel II. praporu, major Němec, prozatímním velitelem pluku. Bývalý velitel pluku, plukovník Vojcechovský, který tak úspěšně vedl pluk v jeho nejkritičtějších chvílích, který prodělal s plukem tolik vítězných bojů a jehož si vojáci pro jeho ryzí charakter tak hluboce vážili, odešel z českého vojska k ruským částem již v době pobytu pluku na uralské frontě. Byl jmenován generálmajorem a bylo mu svěřeno velení ufimské fronty. S plukem, kde tak dlouho a v tak těžkých dobách žil, se rozloučil srdečnými slovy:

»Louče se s plukem, děkuji všem důstojníkům a střelcům 3. pluku za obětavou práci v době dlouhých uplynulých měsíců společného boje.

Drazí bratři! Budu vždy vzpomínati s velikou úctou o Vaší bezměrné snaze zvítěziti, i o Vašem bohatýrském nadšení, jež jste ukázali celému světu. Jsem hrdým na to, že jsem měl čest sloužiti ve Vašich řadách. Nazdar!«

S plukem se pak dlouho nesešel, až za nešťastného ústupu ruských vojsk před postupujícími bolševiky ve Verchně-Udinsku právě v době, kdy pluk vystoupil proti vojskům zabajkalského samovládce Semenova.

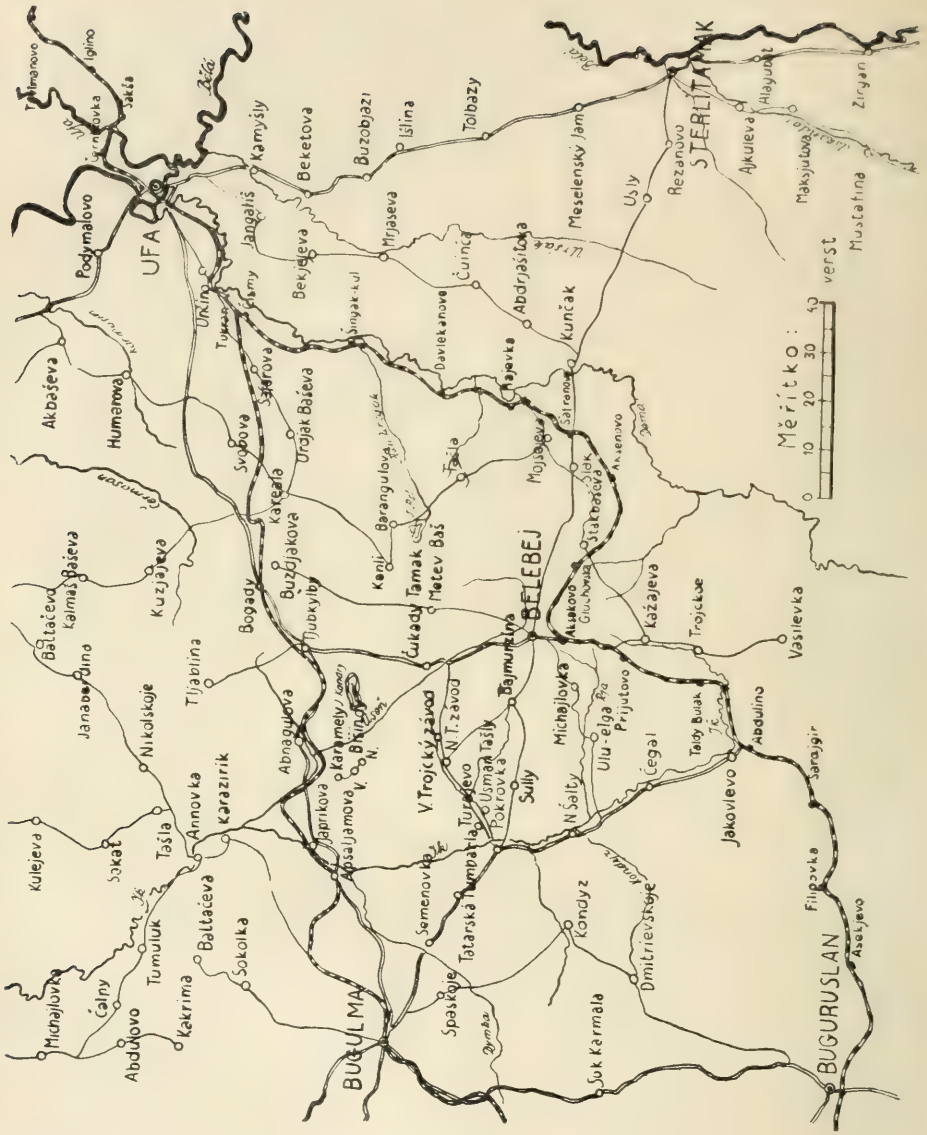
UFA
BELEBEJ
BUGULMA
BUGURUSLAN
STERLITAMAK
Měřítko:
verst
Podymalovo
Akbaševa
Humarova
Kulejeva
Michajlovka
Abdulovo
Čalny
Kakrima
Tumuluk
Sokat
Baltačeva
Sokolka
Tašla
Annovka
Karazirik
Nikolskoje
Kuzjajeva
Kaimaš Baševa
Baltačeva
Janabaš Ulina
Tijabtina
Bogady
Buzdjakova
Tjubkyjbaš
Abnagulova
Japrikova
Karamely
Kasaljamova
Semenovka
Spaskoje
Tatarská Tumbala
Tuzajevo
Usman Tašly
Pokrovka
Sully
N. Šalty
Kandyz
Sok Karmala
Dmitrievskoje
Čegal
Jakovlevo
Abdulino
Taidy Bujak
Prijutovo
Michajlovka
Ulu-elga
Bajmurtova
Čukady
Tamak
Matev Baš
Kenji
Barangulova
Tašla
Mijajeva
Alsakovo
Gruchovka
Stakbajeva
Akseno
Kažajeva
Trojčkoe
Vasilevka
Filipovka
Asačjevo
Sarajgir
V. Trojcký závod
N. T. závod
Karmaš
Svobova
Karčarla
Urgjak Baševa
Jangališ
Karmyšly
Beketova
Buzobjazi
Išlina
Tolbazy
Mešelenský jam
Usly
Rezanovo
Ajkuleva
Makajutova
Mustafina
Zirgan
Alajurt
Tuymanovo
Iglino
Jakša
Ufa
Ufimka
Ufa
Ufimka
Ufa
Ufa
Ufa

OCHRANA MAGISTRÁLY

Začátkem měsíce ledna byly všechny vlaky pluku soustředěny v Jekatěrinburku, který byl určen pluku za místo odpočinku. Pluk měl býti ubytován ve městě a vlaky pod stráží měly zůstati na obou jekatěrinburských nádražích.

II. prapor měl býti ubytován v kasárnách, III. a I. prapor ve městě v obchodních domech, kde nebylo ničeho připraveno. Dalo mnoho práce, námahy a chození po různých úřadech, než bylo docíleno, že přidělené domy byly zařízeny k obývání. Když bylo vše zařízeno, byly tyto domy předány ruským částem a tak zůstala většina pluku ubytována ve vagonech.

Pobyt v Jekatěrinburku byl pro vojáky pluku dlouho očekávaným a zaslouženým odpočinkem. První dny pobytu byly příjemné, později však postihl pluk osud většiny posádek velkých měst.

Poněvadž v pluku, jak plukovní rozkaz 460 ze 4. prosince uváděl, »není zastupitelstev, ani bývalých komitétů,« určil velitel pluku podle rozkazu armádního sboru volební výbor pro volby 4 poslanců pro sněm čs. vojska na Rusi, který na přání celého vojska měl býti v nejbližší době Národní radou svolán.

Rozkazem č. 488 z 13. ledna 1919 přikázal velitel pluku zvoleným poslancům, aby spolu s plukovnmí výborem »zvolili šestičlennou volební komisi, která bude říditi volby plukovního zastupitelstva.«

A tak v měsíci lednu bylo opět zvoleno plukovní zastupitelstvo a v rotách zase rotní důvěrníci.

Někteří členové zastupitelstva s některými důvěrníky začali se brzy starati i o věci, které s jejich činností, přesně »Řády a resolucemi« vymezenou, neměly ničeho společného. Podle »Řádů a resolucí« veškerá činnost zastupitelstva a důvěrníků měla se nésti pouze k starosti o hmotné a duševní potřeby československého vojáka.

Mezi členy plukovního zastupitelstva a mezi důvěrníky byli sice většinou lidé vážní, dobří vojáci, kteří snažili se starati o vojáky tak, jak jim to ukládaly »Řády a resoluce«, ale byli mezi nimi i takoví, jejichž hlavní starostí bylo kritisovat veškeré počínání velitelů, pořádati schůze a na nich mluviti »nejen o hospo-

dářské, ale i nejpřísnější politické kontrole«, o nutnosti »okamžitého svolání vojenského sjezdu«, který by byl »jediným pánem československých revolučních vojsk v Rusku ve svých rozhodnutích o československé armádě v Rusku učiněných.«

Bohužel, že úsilí těchto členů plukovního zastupitelstva přineslo své ovoce tím více, když k tomu pracovali agenti bolševiků, tím více, když to nepřímo podporovaly i současné události na Sibiři, kde po násilném převratu omském, jímž se k moci dostala reakční vláda admirála Kolčaka, lid se bouřil, dělnictvo stávkovalo a vojsko, kterého bylo třeba na frontě, muselo v týlu potlačovati časté bouře, které byly nezbytným důsledkem bílé hrůzy admirála Kolčaka.

Vojáci byli nepřátelskou propagandou stále více a více zaplavováni tak, že pomalu v celém pluku začínala nespokojenost. Kázeňské přestupky se množily, ba došlo i k jednotlivým případům zločinu.

O tom, že zdroj této agitace byl u bolševiků, svědčil přípis velitele vojenské kontroly permské gubernie, adresovaný veliteli pluku:

»Při prohlídce bývalé ženy komisaře obce Kaškino, Žofie Dimitrievny Bělousové, žijící v Osobínské ulici v domě čís. 3, bylo zjištěno, že žila společně s vojínem 2. roty Vašeho pluku s počátku ve vagoně pluku a pak již v uvedeném bytě. Při výslechu onoho vojína velitelem města, řekl vojín českým úderníkům, že peníze, nalezené u komisarky, 1470 rublů, náleží jemu, což stvrdil potvrzením, česky psaným. Mezitím výslechem komisarky bylo zjištěno, že tyto peníze jsou jejím majetkem a že tak onen vojín lživě vypovídal se zřejmým úmyslem zbaviti Žofii Dmitrievnu Bělousovu vyšetřování její nezákonné činnosti. Zároveň Vám oznamuji, že onen vojín žil v řečeném domě bez řádného povolení. Bylo také zjištěno, že komisarka Bělousova rozšiřovala hanlivé zprávy, že uloupené peníze v Kaškinsku rozdávala Čechům 3. pluku, začež oni ji pomstí. Příčina těchto hanlivých zpráv vězí v jednání jmenovaného vojína. O Vašich dalších krocích prosím mně oznámit. Za velitele: prvý náměstek velitele, kapitán Šiminský.«

Velitel pluku nařídil tento přípis přečísti všem rotám a oddílům, aby, jak v rozkaze čís. 555 uvádí, »ti střelci, kterým záleží na cti a dobrém jménu československého vojska, jasně viděli a měli

důkaz, kde zdroj a kořen veškeré agitace a snaha zavléci v řady českého vojska nepořádky, nekázeň, rozklad a hanbu pro české jméno.« Dále v tomtéž rozkaze uvádí:

»Případ tento není ojedinělý a jest pouze otázkou času, kdy

Velitel 3. pluku, major Met. Němec.

všichni pochopí za čí peníze se šíří v našich řadách idee čistě bolševické, ochromující charakter ukázněného vojska. Doufám, že případ bude dostatečnou výstrahou a upozorněním všem těm, kteří často nevědomky propůjčují se nástrojem těm vnějším živlům, které stále usilují o roztříštění naší armády. Vybízím všechny bratry k opatrnosti a zvýšené svědomitosti v plnění jejich povinností, k zachování pořádku a kázně v řadách našeho pluku a jsem přesvědčen, že těžkou krisi, jež nyní prodělávame, přeneseme bez otřesu a katastrof, kterým podlehla armáda ruská za vlády Kerenského.«

Pluk prožíval nudný a jednotvárný posádkový život. Kromě strážní služby, trochu cvičení a sem tam nějaké školy nebyli vojáci pluku ničím zaměstnáváni. Z dlouhé chvíle, která je pro vojáka

nejhorší nákazou, začali politisovati. Z politiky přešli na kritiku svých velitelů a nákaza začala kvapně růsti.

Byla poněkud zadržena světlým dnem, kdy po dlouhé době celý pluk se shromáždil.

Dne 6. února prožíval totiž celý pluk na rozsáhlém prostranství Senného náměstí velkolepou slavnost. Velitel Středněsibiřského střeleckého sboru, generál Pepeljajev, pod jehož velením vojáci II. a III. praporu prožívali poslední své boje na lysvenské frontě, udílel vojákům 3. pluku kříže sv. Jiří, prosté ruské vyznamenání.

Tento den byl celému pluku velikým svátkem, zejména proto, že jeho starý husitský prapor, účastník těžkých bojů u Zborova, Domamoryč, Velkých Háju byl opět po dlouhé době před frontou pluku celého pluku rozvinut. »Oči starých dětí plukovníka Mamontova, zlaté doby treskyňské, zajásaly opět svatým nadšením,« píše o tomto dni 8. rota ve svém rotném deníku.

Velitel pluku o tomto dni v plukovním rozkaze 510 ze 7. února 1919 uvádí:

»Od historické pro nás návštěvy profesora Masaryka, která byla před půl druhým rokem na Ukrajině, pluk po prvé v plném počtu svých částí nastoupil. Jest pochopitelné, že za celoroční dobu těžkých pochodů, úporných bojů a utrpení, zevnější vzhled pluku nebyl parádní; připomínám to s hrdostí, opíraje se na tu dobrou pověst i minulost pluku Jana Žižky z Trocnova, která zvláště vyznačena jest v čestném názvu pro pluk — pluk bojový.

Přeji si z plné duše, aby pluk ze své bojeschopnosti a ukázněnosti neztratil ani v nejmenším a nikdy nedopustím, aby vnější lesk a výcvik parádní dresírovky byl na úkor výcviku bojovému, přece však cítím hluboce s těmi, kteří do hloubi duše stydí se při veřejném vystoupení pluku za ty, jimž vojenská přesnost, sebevědomá poslušnost, vojenské chování a vystupování před veřejností jsou do té míry obtížny, že je nezachovávají, jak jsem bohužel u některých zpozoroval.

Děkuji vřele těm, kteří jak v době bojů, tak i v době míru vždy ochotně vykonávají rozkazy svých velitelů a jimž pluk vděčí za svou čest a slávu. Jsem přesvědčen, že opravením nedostatků a dalším výcvikem všechny části pluku dospějí v krátku do té výše dokonalosti veřejného vystoupení, jimž jsme přivykli při výcviku přepychovém.«

V době těchto neutěšených poměrů v pluku přijel do Jekatěrinburku generál Štefánik, aby navštívil československé vojsko V prvém svém rozkaze obrací se k vojákům slovy:

»Přicházím k Vám jako bratr, který stál u kolébky našeho vojska a chce až do posledního okamžiku sdíleti jeho osud. Přicházím k Vám jako člen československé vlády, vůlí osvobozeného národa jmenovaný ministrem vojenství. Československá vláda chce takto vstoupiti v bezprostřední styky s tou částí národní armády, které čest a spojenecká solidárnost ukládá ještě dále pracovati polem. Přicházím k Vám jako mluvčí národa, již organisovaného, abych vyřídil vřelé díky Vám, jeho věrným synům, kteří nelekajíce se žádných obětí, s pochopením pro velkou dobu vysoko povznesli jste prapor svobody a zabezpečili národu svému volnost. Navštívím naše chrabré vojsko od pluku k pluku, vyslechnu Vaše přání a vysvětlím úkoly, které na nás zde ještě čekají. Až tyto úkoly budou vykonány, vydáme se spolu na cestu do svobodné vlasti. Bratři! Doba návratu bude záviseti především na jednotě a duchu našich vojsk i na stupni důvěry, s jakou přilnete k své první národní vládě. Vzhůru hlavy! Vaše strádání, bratři moji, blíží se ke konci. Veliké byly útrapy našeho vojska, ale sláva jeho bude ještě větší, dovršíme-li důstojně svoje dílo nezištného Slovana a poctivého spojence. Zdar neodvislému sjednocenému národu československému! Zdar Československé republice! Zdar našemu presidentovi Masarykovi!«

Tento první rozkaz generála Štefánika však zastupitelstva neuspokojil. Nechtěli uznati, že vojsko čekají na Rusi ještě úkoly, slova generála Štefánika zůstala u nich nepovšimnuta.

Když pak v plukovním rozkaze 540 z 9. března 1919 bylo uveřejněno nařízení generála Štefánika, jímž »plukovní a rotní zastupitelstva se stávají bezpředmětnými«, poněvadž »vyhlášením a uznáním samostatné Československé republiky byl dosažen cíl revolučního snažení« a za takových okolností by se mohlo »další trvání jakýchkoliv revolučních orgánů v československém vojsku na Rusi vykládati, jako případ rozporu v mladé republice«, propukla mezi členy zastupitelstev nespokojenost plnou měrou, rozkaz o zrušení zastupitelstev nechtěli uznávati a konali svou dřívější činnost dále.

V této době byly sice poměry u pluku ještě dosti spořádané.

ještě měla převahu rozvážnost většiny lidí, ale dalo se již tušiti, že poměry se zhorší.

Podnětů bylo dosti. Jedním z nich byla žádost mužstva, aby plukovní prodejna, jejíž majetek v měsíci lednu obnášel 54.626 rublů 49 kopějek, byla předána plukovnímu zastupitelstvu. Velitel pluku této žádosti nevyhověl, právem se obávaje, aby tento majetek nebyl zneužit pro agitační účel. Měl smutnou zkušenost, neboť jeden z bývalých předsedů plukovního zastupitelstva defraudoval peníze, náležející pluku a utekl k bolševikům.

Dne 9. dubna vykonal generál Syrový přehlídku pluku. Přehlížel celou jekatěrinburskou posádku. Přehlídce byl přítomen velitel severouralské fronty, generál Gajda, zástupci anglického a francouzského vojska. Po přehlídce byli někteří důstojníci a vojíni pluku dekorováni anglickými a francouzskými vyznamenáními.

Dne 10. dubna přijímal generál Syrový žaloby a stížnosti mužstva pluku. Stížností bylo málo, zato bylo mnoho žádostí o zrušení rozkazu 588, týkajícího se zastupitelstev.

Po této slavnosti byl život pluku takový, jako v prvých dnech pobytu v Jekatěrinburku. Vojáci se pomalu připravovali k odjezdu na východ, kam III. prapor již 23. února odejel.

Dne 22. dubna odejela na východ 5. a 7. rota, na stanici Vagaj, za stanicí Tjumen spojily se tyto dvě roty s 6. a 8. rotou a jely dále. Dne 9. května přijel celý II. prapor do stanice Čeremchovo a tam zůstal státi.

V Čeremchově převzal velení praporu major Hajda. S ním přibyli k rotám praporu noví důstojníci, naznačení štábem armádního sboru. Staří důstojníci odešli od rot již v Jekatěrinburku, když roty nevyplnily rozkaz velitele pluku, odepnouti od svého vlaku vůz plukovního zastupitelstva.

21. května odjel prapor do stanice Zimy, která mu byla určena posádkou. V Zimě nastal praporu pokojnější život. Vojáci chodili každodenně na cvičení. Ve službě chovali se náležitě, mimo službu velmi slušně.

11. května odjel prapor do stanice Polovina, kde měl čekati na další rozkazy.

Dne 27. června naznačil velitel pluku bývalé důstojníky na

jejich místa. Roty je s radostí přivítaly. Rotní důvěrníci své úřady složili.

V rotách pak nastal pak úplný klid.

Prapor ochraňoval trať, vystavoval stráže a posílal hlídky.

Život jeho líčí deník 8. roty:

»Do rot přichází časopis Deník. Když jej večer kurýr přinese a rozdá po vozech, jest z každého vozu slyšet hlas předčítajícího, pak debaty, poznámky. A alfou i omegou všech je býti již doma, vrátiti se k práci na vlastní půdě.

O frontě na Rusi mluví se také mnoho. Jest zřejmo, že ač se nadává, mají vojáci přece tu svatou Rus rádi a chtěli by ji viděti slavnou. Ba, mnozí prohlašují, že by opět byli ochotni jíti na frontu proti bolševikům a prodělati slavnou cestu domů. Škoda, že to nejsou všichni, celá armáda, pak by nebylo třeba žádati spojence o lodi.«

Lepší poměry byly u III. praporu, na stanici Innokentějevskaja.

III. prapor odjel na východ dne 23. února 1919.

Dne 18. března přijel do Innokentějevské, kde podle rozkazu velitele divise měl převzati ochranu tratě na úseku Polovina-Irkutsk od 12. pluku.

Dne 27. března se nastěhoval celý prapor do kasáren.

Nálada tohoto praporu byla dobrá.

Udržela se stále na stejné výši, nehledě na tendenční působení různých nezodpovědných lidí.

Politické řeči vedly se jako ve všech ostatních rotách pluku, ale k nějaké aktivní činnosti se vojáci tohoto praporu neodhodlali.

Mezitím opouštěly Jekatěrinburk poslední vlaky 3. pluku a odjížděly na východ.

Koncem dubna odjel z Jekatěrinburku vlak štábu pluku a po něm vlaky I. praporu, takže v květnu v Jekatěrinburku nebylo již žádného vlaku 3. pluku.

Vlak štábního pluku přijel dne 1. května 1919 na stanici Kamyšlov, 2. května na stanici Tjumeň a 3. května na stanici Išim.

4. května, v 7 hodin, přijíždí vlak štábu pluku do Kolomzina.

Ač květen, máj, zuřila vichřice a padal sníh. Bylo chladno, mráz, který se večerem stupňoval. 5. května přijel vlak do Tatarské

a tam čekal na vlak I. praporu, aby od něho obdržel chléb. Večer jel dále a projel v 6 hodin stanici Čulimskou.

Jel stále jednotvárným krajem sibiřské stepi, večer přejel řeku Ob, za ní vjel do Novonikolajevska a teprve 7. května, kdy projel stanicí Jurgou, dostal se pomalu do pahorkatého kraje, ve kterém panoval citelný chlad. Přejel řeku Tobol a 8. května ráno vjel do stanice Mariinsk.

V Mariinsku dlouho nečekal, jel brzy dále a ještě večer 8. května vjel do Bogotolu, kam přicházely již zprávy o tom, že bolševici způsobili za Krasnojarskem srážku vlaků a silně poškodili trať.

Byl tam vyslán obrněný vlak Orlík, ale ten také vyjel s kolejí. Spojení s východem nebylo. Následkem těchto událostí čekal pluk v Bogotole až do 10. května, kdy konečně přišlo povolení k další jízdě. Večer toho dne přijel do Ačinska, kde dostává první zprávy o boji u Tajšetu. V 19 hodin jede do Černorečenské a 12. května ráno do Krasnojarsku.

Do Krasnojarsku přicházejí určitější zprávy o tajšetském boji, kterého se zúčastnila vozorota a jízdní výzvědný oddíl a ve kterém bylo několik lidí zabito, mezi nimi bývalý velitel 4. roty, kapitán Duba.

Stanice Tajšet byla přepadena asi o 3. hodině ranní dne 8. května, kdy na stanici z vlaků 3. pluku stál vlak vozoroty. Bolševici nepozorováni přišli až ke staniční budově, kterou ihned obsadili. Jejich řetězy se pohybovali v bezprostřední blízkosti českých vlaků.

Byl vyvolán poplach. Měl za následek silnou přestřelku, vlak vozoroty a jízdního výzvědného oddílu stál nedaleko staniční budovy, proti domům, ve kterých byli zřízenci dráhy. Vozorota se záhy sformovala v řetěz a vytěsnila bolševiky z rayonu nádraží a přiléhající části vesnice proti vlaku.

Boj trval asi 3 hodiny. Nejdéle se drželi vzbouřenci ve staniční budově, kdež jich bylo asi 30. Byli vypuzeni teprve tehdy, když obrněnec Orlík s první staniční koleje začal ostřelovat kulometným ohněm dřevěnou staniční budovu a pak výstřelem z děla ji zapálil.

Bolševici byli vypuzeni až za rayon do okolních lesů. Bylo jich 1200 mužů. Ještě téhož dne bylo nalezeno asi 160 bolševiků ubitých.

Vypravovalo se, že bolševici se chytali již delší dobu přepad-

Inokentěvskaja. — Nádraží.

nout stanici Tajšet a že prý již 7. května večer se již v Tajšetě nepozorovaně shromažďovali.

Ztráty vozoroty byli 3 ranění, zabit byl kapitán Duba, který konal cestu na východ ve vlaku vozoroty.

Události tyto nezůstaly u vojáků bez ohlasu. Starý odpor a nenávist k bolševikům projevila se opět v plném svém rozsahu. Snahy různých elementů, které se staraly tuto nenávist zmírniti, byly úplně anulovány. Rudé praporky s vagonů, jakoby zázrakem skoro všechny zmizely.

V Krásnojarsku se velitel pluku dověděl, že 3. pluk zůstane v rayoně Nižně Udinska a převezme ochranu tratě od 1. pluku.

Z Krasnojarska odejel vlak štábu pluku do Kanska, kam dojel dne 14. května.

Brzy za vlakem štábu přijel do Kanska vlak I. praporu. Velitel pluku dostává tu rozkaz, aby s částí pluku zůstal v Kansku a převzal účastek magistrály od velitele 1. pluku.

Dne 20. května přišel k veliteli pluku velitel Národních vojsk

v Kansku, plukovník Krasilnikov a velitel kanské posádky, plukovník Babuškin. Prosili jej o pomoc v případě nebezpečí. Vyprávěli, že městem kolují poplašné zprávy o tom, že bolševici mají v úmyslu nastupovati na město.

Zprávy však se ukázaly poplašnými a ničeho nebylo. Pouze 21. května poblíže Kanska ukázalo se asi 50 jezdců, kteří byli rozehnáni hlídkou a 23. května, kdy bolševické tlupy rozebraly trať mezi stanicí Razgoň a Oblepicha. Jinak ničeho nebylo.

Dne 25. května konala se slavnost výročí osvobození Sibiře od bolševiků. Začala v 10 hodin bohoslužbami v místním kostele, pak byla přehlídka vojska.

27. května, ve výročí vystoupení pluku proti bolševikům, byla na místním hřbitově slavnost uctění památky padlých, které se zúčastnila 2., 3., 4. rota a poddůstojnická škola. Slavnost svým čistě vojenským rázem učinila na místní obyvatele velmi dobrý dojem.

Dne 29. května přišel k veliteli pluku ataman Krasilnikov a žádal pomoci jeho skupině ve vesnici Christo-Roždestvenskoje, které hrozilo nebezpečí od bolševických tlup, že bude odřezána od Kanska. Velitel pluku žádosti plukovníka Krasilnikova vyhověl.

Dal I. praporu rozkaz:

»Kansk, 29. V. 1919, 18 hod. 35 min.

Skupina plukovníka Krasilnikova v Christo-Roždestvenskoje nachází se v nebezpečí býti úplně odřezanou od Kanska i není možné dodati ji potravu a druhé zásoby. Jest nebezpečí, že tato skupina může se vzdáti a povstalcům dostane se do rukou 800 pušek, patrony, 12 kulometů a dvě děla.

Z rozkazu generála Syrového máme této skupině přispěti jednak dodáním zásob, jednak malou demonstrací.

V důsledku rozkazu generála Syrového naznačuji majora Rýdla velitelem skupiny a přikazuji s částí, nacházející se na trati Kansk, sestaviti bojovou skupinu následovně:

2 roty I. praporu 3. pluku,

4 kulomety 4. kulometné roty 3. pluku,

2 děla 3 baterie 3. dělostřeleckého pluku,

45 koní 2. eskadrony 1. jízdního pluku.

Bojová skupina vystoupí 30. května v 5 hodin z Kanska-Perevozinskoje přes Ancirskoe, kde se připojí k naší skupině část

ruské posádky Kanska, asi 200 bodáků, vezoucí zásoby a dorazí do Tynskoe, kde bude nocovati.

31. května na úsvitě vystoupí z Tynskoe a projde v Kurajskoe, kde bude nocleh a 1. června odpočinek.

2. června vystoupí z Kurajskoe do Michajlovskoe,

3. června vystoupí z Michajlovskoe přes Mokrušu a Novoselovo.

4. června vrátí se z Novoselova přes Chaeronu a Anevi v Kansk.

Velitel kanské skupiny: — Podplukovník Němec.«

Na základě tohoto rozkazu dal velitel I. praporu rozkaz, aby 3., 4. a kulometná rota se připravily na druhý den k odchodu na výpravu.

Na místě 4. roty byla naznačena 2. rota.

O půl 5. hodině opustil tento oddíl Kansk.

V 9 hodin dorazil oddíl na Ancirskoe. Po krátkém odpočinku postupoval dále ke vsi Tynskoe.

Před touto vesnicí dostaly se přední části oddílu do krátkého boje s neřátelskou polní stráží, která brzy se dala na útěk.

Ve vsi Tynskoe oddíl přenocoval.

Druhého dne v 8 hodin pokračoval oddíl v postupu ke vsi Kurajskoe, kam dorazil ve 4 hodiny odpoledne.

V Kurajskoe celý oddíl přenocoval.

1. června v 8 hodin pokračoval v postupu na ves Michajlovskoe. Zde se celý oddíl rozdělil na dvě skupiny. 2. rota se 3. rotou a asi 20 kozáky byla poslána v obchvat na ves Mokruši, kde podle zpráv měli býti povstalci. Této skupině velel kapitán Hladký. Ostatek oddílu pod velením majora Rýdla postupoval na Mokruši přímo.

Výsledek výpravy byl skvělý. Skupina plukovníka Krasilnikova byla zachráněna.

Oddíl se vrátil teprve 3. června večer. V Kansku byl uvítán hudbou. Velitel pluku, který výpravu osobně přivítal, nalezl vojáky ve výborné náladě, všichni byli s výsledkem výpravy spokojeni. Ztrát nebylo, pouze jeden lehce raněn.

Mezitím u II. praporu, jehož dvě roty byly na stanici Polovina, jedna rota na stanici Malta a jedna rota na zastávce Kitoj, se vojáci připravovali na sjezd delegátů vojska.

Vojíni Řepka a Skála, kteří předsedali sjezdu, jménem jeho

posílají po trati telegram, aby 1. těžký division, jehož velitelem po odchodu důstojníků byl žid Felix, II. prapor 3. pluku, který vedl Bradáč a II. prapor 4. pluku s velitelem Novopackým ihned se svými vlaky přijel do Irkutska.

Bylo to ve výročí boje u Trojcka, kde 38 bratrů spolu s velitelem pluku bylo raněno a 15 zabito. Nejvíce právě z II. praporu, jehož vojáci v tuto dobu netušili, že jsou vedeni židem Felixem, Abelesem a jinými.

Dne 13. června pomocí praporu 4. pluku zmocnil se sjezd těchto delegátů redakce Československého deníku. Tu však vystoupil 1. pluk se svým prohlášením, že okamžitě vystoupí proti 4. pluku, jestliže jeho vojáci neopustí ihned redakci.

Vystoupením 1. pluku byla celá tato věc, v očích ruského lidu české vojsko tak snižující, ukončena.

Delegáti sjezdu ze strachu před trestem prohlásili generálu Syrovému, že se bezpodmínečně podrobují československé vládě a tím, že pokládají celý tento incident za skončený.

O tomto prohlášení byl vydán rozkaz:

»Plnomocníkem Československé republiky, B. Pavlů, bylo veliteli vojska předáno prohlášení bývalých delegátů sněmu československé revoluce následující:

Podepsaní prohlašují, že přiznávají zákonnou platnost všech příkazů vlády čs. republiky a jejich orgánů. Jest zabezpečeno, že veškeré přání, žádosti a stížnosti budou předloženy ke konečnému rozhodnutí vládě čs. republiky i také poselství Národního shromáždění. Irkutsk, 14 .června 1919. Následuje 48 podpisů.

Toto prohlášení podepsáno všemi přítomnými, kromě jednoho. Tímto prohlášením považuji vnitřní spory za skončeny. Vyzývám všechny bratry důstojníky i vojáky k svědomitému plnění povinností českých vojáků Čs. republiky. Irkutsk, 14. června 1919. Čís. 02798. Velitel čs. vojsk na Rusi, generál Syrový.

Dne 23. června v noci opustil I. prapor se štábem pluku Kansk a přes Iljanskou, Tajšet, Nižněudinsk jel do Čeremchova, kde velitel pluku dostal rozkaz k odjezdu I. praporu do Innokentějevské. Současně dostal rozkaz, aby důstojníky, kteří před časem byli přiděleni armádním sborem II. praporu, ihned změnil a odeslal do Irkutska.

Mysovaja. — Zima na Sibíři.

Dne 26. června večer přijel velitel pluku se svým vlakem do stanice Poloviny.

Na stanici Polovina, Malta, Kitoj a Angara byly rozloženy roty II. praporu, u kterých měl velitel pluku změniti důstojníky.

Nařídil tedy velitel pluku těmto důstojníkům představiti mu každou rotu, aby s ní mohl promluviti a vyslyšet její stížnosti.

Dálo se tak druhého dne, 27. června. Po vyslechnutí stížností nařídil velitel pluku každému veliteli roty, aby předal velení a odejel do Irkutska.

Stížností u rot bylo málo a byly vesměs takové, dle kterých se dalo souditi, že krise u praporu je překonána. K praporu se navrátili všichni jeho bývalí důstojníci.

Byli od většiny mužstva radostně přivítáni.

Dne 27. června přijel vlak štábu pluku do Innokentějevské. Do místních kasáren se měl nastěhovati celý pluk.

Koncem měsíce června nálada pluku se podstatně zlepšila. Pluk překonal nejhorší dobu své krise.

V měsíci červenci byly téměř všechny dny vyplněny přípravou kasáren pro ubytování pluku. Ve svátek Husův přišla první pošta z vlasti, v níž mnoho bylo velmi nepříjemného. Kromě II. praporu a 12. roty byl již celý pluk koncem tohoto měsíce v Innokentějevské.

II. prapor se svými rotami chránil úsek stanice Poloviny, který byl stále napadán bolševickými tlupami, takže prapor musel stále vysílati hlídky do vesnic, které ležely při trati.

V jedné z nich, nedaleko stanice Poloviny, Nižní Bulaji do porculánové továrny vpadla 16. července tlupa bolševiků v síle asi 16 lidí, obsadila vchod, aby tím zamezila východ dělníkům, kancelář a sklad. Ve skladě uloupila 30.000 rublů, mnoho produktů, látky, cukrovinek a kůži na boty. Kromě toho vzala s sebou kočár s koňmi a 18 nejlepších koní. Po vykonané loupeži odjela k vesnici Chajta, přeplula na druhý břeh řeky Bělé a ujela do Bělokoe.

Kozáckou hlídkou, která za nimi byla druhého dne vyslána, byl chycen pouze jeden z nich, ostatní se rozprchli do lesů.

Jinak byl po celý měsíc červenec v úseku pluku klid. Dne 23. července na footbalovém hřišti vykonal velitel divise přehlídku celého pluku, při které rozdělil vyznamenání.

18 důstojníkům a 38 vojínům byl dán řád Sokola I. stupně. 19 vojínům řád Sokola II. stupně a 100 vojínům kříž sv. Jiří. Po dekorování vyznamenaných následoval slavnostní pochod, se kterým byl velitel divise spokojen.

Po defilé prohlédl si velitel divise kuchyně a divadlo, načež odjel do Irkutska.

Dne 26. července prohlédl velitel divise 12. rotu, stojící posádkou v Sljudjance a rozdal jí také vyznamenání.

V následujících měsících nastal pluku pomalu klidný, jednotvárný a kasárenský život.

Téměř celý pluk byl ubytován v kasárnách a připravoval se k uvítání delegace z vlasti, která měla v měsíci srpnu přijeti.

Její příjezd byl hlášen na 26. srpna.

Dne 25. srpna přemístil se celý pluk do rayonu 1. pluku, do Irkutska a 26. srpna společně s druhými pluku divise zúčastnil se zkoušky vojenské slavnosti celé divise na uvítání delegace.

Delegace přijela 27. srpna. Byla uvítána na irkutském nádraží instruktorskou rotou ze Sljudjanky a hudbou 1. pluku.

Pak odjela na přehlídku celé divise. Netušila, jak bude pře-

kvapena, neboť většina členů delegace se domnívala, že na Sibiři najde ne vojáky, ale nějaký spolek. Zatím uviděla skutečné vojsko, lepší než bylo doma.

Dne 29. srpna prohlédla delegace tělocvičné slavnosti celé divise a nevycházela opět z údivu nad vojáky.

Těchto slavností se zúčastnil pluk dvěma družstvy a v závodech docílilo družstvo 11. roty II. ceny, získavši z možných 430 bodů 315¾, t. j. 73·43% a družstvo 6. roty III. ceny, získavši z možných 430 bodů 308¼, t. j. 71·68%.

Obě družstva obdržela diplom a pluku bylo nařízeno, aby v plukovní komisi učinil náležitý záznam, který by připomínal »nynějším i budoucím vojínům pluku, kterak jeho první příslušníci v dobách těžkých bojů a utrpení v nehostinných krajinách daleké Sibiře s nadšením věnovali se tělesné výchově, aby zvýšili a utužili svou vojenskou zdatnost, která je pak dovedla ku konečnému vítězství.«

Po slavnosti vrátil se pluk do svých kasáren do Innokentějevcké. Za ním přišli někteří členové delegace, kapitán Janík a novinář Martínek, aby informovali pluk o poměrech doma.

Dne 3. září přijela celá delegace do Innokentějevské, aby navštívila 3. pluk. Prohlédla kasárny a po druhé hodině silně unavena odebrala se do důstojnické jídelny k obědu.

Po obědě poslanec Krejčí a redaktor Červinka odejeli do Irkutska na slavnostní koncert.

Ostatní členové se rozdělili na dvě skupiny. Jedna zůstala v Innokentějevské, přijímala žádosti a stížnosti jednotlivých vojínů a druhá odejela s velitelem pluku do stanice Batarejnaja, kde prohlédla sklady a dílny.

Večer zúčastnila se slavnostního představení v plukovním divadle. Byl hrán »Sen českého vojáka«, bývalá hra střelce Nováka »Jiříkovo vidění«. Členové delegace byli silně dojati a někteří si i trochu poplakali, neboť hra učinila na ně hluboký dojem.

Spisovatel Hilbert dokonce prohlásil, že tento kus musí býti v tomtéž sestavení proveden po návratu pluku doma na některém z pražských divadel.

Ve 24 hodin ve veselé náladě, do které je uvedla Sibiřská pětka, která vystoupila po předvedení divadla, odejela delegace do Irkutska.

Ostatní část měsíce září minula téměř beze změny. Pouze pře-

padení věznice v Alexandrově, nedaleko stanice Angara, vyrušilo pluk z klidu.

Napadení toto bylo připraveno se souhlasem stráže v prvé věznici. Velitel pluku po zprávě o přepadení vyslal tam 3. rotu.

Později se poznalo, že na přepadení věznice měl také podíl oddíl Karandašviliho. Jeho oddíl, podle zpráv jednoho člena, Rabova, usadil se na kopci u pramenu řeky Kurgy, asi 20 verst jižně Malty. V celém oddílu bylo 60 mužů, z nich 8 Maďarů, 4 Gruzíni a ostatní Rusové. Velitel, Karandašvili, byl také Gruzín.

Oddíl byl ozbrojen 70 ruskými, 30 japonskými puškami. Podle zpráv Rabova, který při srážce byl raněn a chycen, čekal Karandašvili na odchod Čechů a pak společně s druhými tlupami, potulujícími se v lesích při trati, chtěl učiniti převrat. Svou loupežnou činností naplnil obyvatele vesnice u tratě velikým strachem.

Měsíc říjen uplynul také klidně.

Ve výročí osvobození, 28. října, byla na hřišti vojenská slavnost. Byl veliký mráz, 26 stupňů a mrazivý vítr. Proto se slavnost odbyla zrychleným tempem, přes to však působila dobrým dojmem. Po slavnosti přednášel inženýr Pavel a večer bylo v plukovním divadle slavnostní představení.

V měsíci listopadu opět se zhoršila nálada u pluku.

V rotách byla silná agitace k podpisu resoluce, adresované poselstvu. Resoluce měla 4 body: zrušení zákazu komitétů, propuštění sjezdových delegátů a politických vězňů, zahájení sjezdu jako poradního sboru a předání tisku tomuto sjezdu k disposici.

Agitace vyvrcholila koncem měsíce zvolením rotných komitétů.

I tuto poslední krisi pluk šťastně překonal a dočkal se klidnějších dnů.

V měsíci prosinci počaly probleskovati první zprávy o nastávajícím převratu v Irkutsku. Došlo k němu na Štědrý večer 24. prosince, kdy revoluční vojska obsadila stanici. Převrat se dál klidně, bez výstřelů. Vojáci revoluční armády úzkostlivě se vyhýbali srážce, jak s vládními, tak i čslov. vojsky. Na Boží hod obsadili stanici Innokentějevskou.

To však vojáky již málo zajímalo, poněvadž nadešla doba jejich tak dlouho očekávaného odjezdu na východ. Dne 25. prosince odjížděla již 1. a 2. rota na východ, večer 3. a 4. a za ní II. prapor.

Druhého dne 27. prosince odjel z Innokentějevské vlak štábu

pluku. Přijel na stanici Irkutsk právě v době, kdy ve městě zuřil boj mezi vládními a revolučními vojsky se střídavým štěstím.

Na stanici stály tři vlaky 3. pluku. Měly ještě večer jeti dále. Revoluční vojska rozebrala však na 9. verstě z obavy před nástupem semenovských vojsk trať a nechtěla vlaky pluku pustiti dále.

Velitel stanice, u kterého velitel pluku intervenoval, hlásil, že dá odpověď během 3 hodin, až dostane svolení od štábu revolučních vojsk.

V 21 hodin oznámil, že nemůže vlaky propustiti, poněvadž hrozí vojsku revoluční armády nebezpečí, že obrněné vlaky Semenovců se dostanou do Irkutska.

Velitel pluku hlásil tuto věc generálu Janínovi, který se svým vlakem stál na stanici a veliteli československých vojsk.

Hned nato konala se porada všech spojeneckých zástupců, která rozhodla, že trať od Krasnojarska do Mysové vezme československé vojsko do svých rukou a trať od Mysové do Vladivostoku Američané a Japonci. Podobné hlášení zaslali spojenci Semenovi, kterému zapověděli pohybovati se na západ od stanici Michajlovské. Současně bylo rozhodnuto, že spojenečtí zástupci opustí Irkutsk a do jejich odjezdu Semenov nebude podnikati žádných vojenských operací proti Irkutsku.

Revoluční vojska i po těchto událostech zdráhala se propustiti vlaky pluku. Proto generál Syrový dal revolučnímu štábu rozkaz, aby ihned vrátil na stanici 4 lokomotivy, ihned spravil trať a propustil vlaky a konečně, aby opustil se svým vojskem stanici Irkutsk, ponechal tam pouze velitele stanice, milici a stráž u svých vlaků.

Tento rozkaz předal velitel 3. pluku v noci štábu revolučních vojsk.

Štáb slíbil rozkaz vyplniti do posledního písmene, žádal pouze, aby československé vojsko působilo na Semenova, aby očistil trať do Sljudjanky, což bylo přislíbeno.

Když velitel pluku tento rozkaz předával mladému důstojníku revolučního štábu, tu se tento tak rozplakal, že nebyl ani k utišení. Vyprávěl, že byl v Čechách v zajetí, že věří, že bojuje za pravdu a právo a proto prý těžce nese tento rozkaz. »Kdyby nám to učinili Japonci, Francouzi neb kdokoliv jiný, nenesli bychom toho tak

těžce jako od vás, bratři Čechoslováci, od vás jsme takovou smrtelnou ránu nikdy nečekali.«

Bylo škoda tohoto ideálního bojovníka, škoda tím více, že jej obklopovala spousta lidí, kteří v nastalém boji viděli vše jiné, jen ne boj za pravdu a právo.

Vlaky odjely teprve druhého dne večer.

Ve městě dosud zuřil boj.

Vlaky jely na stanici Michajlovskaja, kam přijely ve 24 hodin. U výhybky stály obrněné vlaky Semenovy, které, jakmile vlaky vjely do stanice, odejely ihned k Irkutsku.

Z Michajlovské jel vlak štábu pluku dále a ve 4 hodiny přijel do stanice Bajkal.

Ve 12 hodin přijel do stanice Marytuj, v 15 hod. 30 min. do stanice Kultuk a v 16 hodin do Sljudjanky.

Druhého dne ve 3 hodiny přijel na stanici Tanchoj, kde stála 3., 4. rota a celý II. prapor.

Byl poslední prosinec. 3. a 4. rota odejela ještě téhož dne do Mysové.

Poměry počátkem měsíce ledna vystihuje rozkaz velitele československých vojsk, generála Syrového:

»Vladivostok, 1., 2., 3., vel. dál. vých., všem čs. částem Irkutsk—Ačinsk—Čita—Vladivostok.

Bratři! Po nejvřelejším přání každého z nás, po příkazu naší vlády a na základě rozhodnutí vrchní spojenecké rady přikročeno bylo k evakuaci našeho vojska do vlasti. Rozkaz k evakuaci byl dán 28. září t. r. nezávisle od situace na sibiřské frontě. Celých 6 neděl před pádem Omska. Plánoměrné provádění evakuace však vyžádalo, aby bylo postaráno na východě o řádné ubytování a zásobování vojska do příjezdu lodí. Za tím účelem musely tam býti vyvezeny zásoby altajské a semipalatinské oblasti (1500 kusů skotu a mnoho jiného). Provedení tohoto úkolu bylo zadrženo zuřícím tam selským povstáním, které také znemožnilo polským vojskům převzíti od 1. října ochranu úseku N. Novonikolajevsk—Tajga. Tím se stalo, že desítky ruských vlaků, panicky ujíždějících od Omska po obou kolejích, hrozily nejen přerušiti plánoměrné provedení naší evakuace, nýbrž úplně nás zavléci do ariergardních bojů s bolševiky. Na dráze zavládla úplná panika, byly případy, že se rozběhli dělníci a zřízenci železniční, jimž se po několik měsíců neplatilo

Panorama Vladivostoku.

(Bogotol), uhlí bylo málo a ještě bylo rozdělováno nesprávně; generálští běženci brali si k svým zvláštním vlakům lokomotivy od uhelných vlaků. Původní náš úmysl prováděti evakuaci svou a ruskou v dohodě s ruskými úřady musel býti změněn, neboť byly případy, že za celý den ze stanice bylo vyvezeno 5 vlaků a náš ani jeden. Proto jsem nařídil zastaviti zatím dopravu ruských vlaků po linii od N. Nikolajevska na východ, dokud neprojedou v prvé řadě všechny naše vlaky. Jen proto jsme se odtud dostali. Tato akce nijak nepoškodila pohyb vlaků s posilami a zásobami na frontu. Mezi zadrženými vlaky se ocitl i vlak admirála Kolčaka se svými sedmi vlaky a začal žalovat spojencům a Semenovu na naše vojsko. Rovněž část ruského tisku nás obviňuje z rozruchy na magistrále. Je patrno, že všechny vládní a vojenské kruhy snažily se svaliti vinu z katastrofy na frontě se sebe na nás. Generál Kappel dokonce vyzval mne na souboj za urážky, prý učiněné sibiřské armádě zadržováním vlaků Kolčaka a jiných běženců. Neodpovídám na tuto výzvu, jak by zasloužila, jedině vzhledem na zřejmě těžký duševní stav generála Kappela, svého bývalého spolubojovníka na Volze.

Ataman Semenov uvěřil všem provokačním sluchům o nepořádcích na trati, jež prý naše vojsko zavinilo, dovoluje se hroziti čs. armádě a žádá, abychom okamžitě a bez překážky propustili do Irkutska četné ruské vlaky, v případě neuposlechnutí prohlašuje, že nás k tomu donutí veškerou ozbrojenou silou, kterou má k disposici. Na tyto hrozby odpověděl generál Janin i já, že plánoměrná evakuace čs. vojska děje se na rozkaz naší vlády a spojenců, kteří nám posílají lodě. Upozorňuji ho na těžké důsledky konfliktu, který vyvolává a prohlašuji mu, že naše vojsko, bude-li k tomu donuceno, vynutí si cestu na východ zbraní.

Doufáme, že tyto nové obtíže budou jistě překonány diplomaticky. Naše vojsko nemá výbojných úmyslů a nevyhledává s nikým sporů ani bojů, ale nestrpí po všech těch těžkých obětech, aby návrat jeho do vlasti byl kýmkoliv zdržován. Přes všechny provokace zachoval každý náš voják klid, zachová si ho i nadále. Bude však na stráži svých zájmů se zvýšenou bdělostí. Není nás mnoho, ale jsme silni duchem a jednotou, jsme silni pudem sebezachování, který přikazuje každému býti na svém místě jako sevřená pěst připravena k obraně, připravena k ráně. Zachovejte klid a plňte přesně všechny příkazy, neboť jedině tak dojdeme cíle. Toto přikazuji pročísti ve všech částech svěřeného mně vojska k informaci. — Generál Syrový.«

Na Nový rok dojel vlak štábu pluku k poledním hodinám do stanice Mysové.

Pohyb vlaků na východ šel dosti rychle. Zato však ze západu žádné vlaky nejely.

Velitel 3. pluku se proto rozhodl zůstati v Mysové tak dlouho, dokud do stanice nepřijedou vlaky z Irkutska. Obávad se totiž rozdvojení vlaků pluku na dvě skupiny, čímž by bajkalské tunely zůstaly bez ochrany.

Na stanici Bajkal stál vlak 7. a 8. roty. Jeho velitel, kapitán Kulendík, hlásil veliteli pluku do stanice Mysové o ztrátě, kterou utrpěli Semenovci, jakož i o tom, že se připravují vyhoditi dva tunely. Měli k tomu účelu připraveny dva vagony ekrasitu. Velitel pluku po této zprávě dal veliteli vlaku 7. a 8. roty rozkaz, aby za každou cenu zabránil vyhození nebo poškození tunelu.

Dne 2. ledna po zprávě, že z Irkutska odjedou dva vlaky pluku, odeslal velitel pluku z Mysové vlak 3. a 4. roty na východ.

Z Irkutska však odjely vlaky až 4. ledna. Přinesly veliteli pluku rozkaz plukovníka Žáka, aby 3. pluk dále nejel a se svými vlaky zůstal v rayoně Mysové a okolo tunelu až do příjezdu 5. pluku na stanici Bajkal. Tím byla cesta pluku na východ opět zadržena.

Mezitím vojenským částem generála Syčeva, přívržence Semenova, v Irkutsku nekvetlo štěstí. Musely z Irkutska dáti se na ústup. Na stanici Sljudjanka se mstily za neúspěch v Irkutsku; dne 3. prosince ve 20 hodin večer pověsily 13 železničních dělníků. Na Bajkale měly tyto části připraveno několik vagonů dynamitu, kterým chtěly vyhoditi bajkalské tunely.

Velitel 4. pluku, který se svým vlakem stál na této stanici, se o tom dověděl a žádal velitele 3. pluku, aby měl připravenu posilu pro případ, že by k něčemu došlo.

Situace se opět horšila. Cestě na východ, tak dlouho očekávané, opět hrozilo nebezpečí. Schylovalo se opět k ozbrojeném vystoupení jako kdysi v Čeljabinsku, tentokráte proti vojskům výslovně protibolševickým, vojskům zabajkalského samovládce Semenova.

Velitel pluku, který toto vystoupení očekával, nařídil veliteli III. praporu s jeho dvěma vlaky zůstati na stanici Chylok a nejeti dále, veliteli stanice Verchně Udinsk nařídil nepropouštěti žádných vlaků na východ bez jeho svolení.

Vše bylo připraveno, čekalo se pouze na rozkaz generála Syrového.

Také u 4. pluku bylo vše připraveno. Jeho pobočník dne 9. ledna o 10. hodině hlásil veliteli 3. pluku, že asi dojde k boji.

Za necelou hodinu přišel rozkaz generála Syrového: »Velitel 3. pluku odzbrojí semenovská vojska.« Boj začal. Bylo 11 hodin 45 minut.

Velitel pluku zavolal k sobě jednotlivé velitele a dal jim rozkazy k odzbrojení Semenovců na stanici Mysová.

»Telefonní oddíl obsadí poštu a telegraf, kulometná rota štáb, 6. rota železniční prapor, hudba a plukovní dělostřelectvo zůstane na stanici zálohou.«

Současně bylo 40 mužů se 2 kulomety odesláno na 11. verstu jako stráž ve směru k Verchně Udinsku.

Počátek vystoupení byl naznačen v 13 hodin. Velitelem od-

zbrojovací skupiny byl naznačen major Čejka. Po vydání těchto rozkazů odešel velitel pluku na stanici, aby se tam informoval o situaci I. a III. praporu. Veliteli praporu nařídil dostati se blíže k Mysové. Bude-li na cestě míti nějaké vlaky Semenovců, tyto odzbrojiti a poslati je ke štábu pluku na stanici Mysovou. Pak odešel k veliteli amerických vojsk, jehož rota byla ve vagonech na stanici vedle kasáren semenovských vojsk a oznámil mu o vystoupení. Na dotaz, jak se Američané zachovají, slíbil mu velitel amerických vojsk úplnou neutralitu, ba řekl, že v případě porušení tratě, nebo stanice semenovskými vojsky vystoupí společně s Čechy.

V půl druhé bylo odzbrojení ukončeno bez nejmenšího odporu.

Velitel pluku zavolal si k sobě velitele japonské roty, stojící na stanici a oznámil mu, že odzbrojil Semenovce. Velitel japonské roty s počátku nebyl s tím spokojen, později však slíbil také se svou rotou býti neutrálním.

V 16 hodin přišlo hlášení ze Sljudjanky, že i tam byla provedeno odzbrojení.

Ve 23 hodin byly již hlášeny ze západu, ze stanice Selengy, 4 vlaky, český zásobovací, jedna lokomotiva, jeden obrněný a jeden vojenský vlak.

Velitel pluku nařídil pohotovost celé posádky na stanici Mysovaja.

Dne 10. ledna došlo na stanici Posolskaja ke srážce mezi Američany a Semenovci. Na obou stranách byli ubití a ranění. Semenovský obrněný vlak zůstal státi mezi stanicí Posolskou a Selengou. Byl Američany vyzván, aby se vzdal. Po krátké rozmluvě mezi americkými vojáky a Semenovci bylo těmito oznámeno, že mají porouchanou lokomotivu a nemohou proto jeti dále. Dostali rozkaz, aby obrněný vlak nechali na místě a celá posádka jeho se odebrala se vší výzbrojí na stanici Posolskou. Mezitím však z Verchně Udinska přišel telegram semenovských vojsk, že Verchně Udinsk posílá obrněnému vlaku u Posolské pomoc. Telegram se dostal do rukou velitele 27. amerického pluku. Ten z Berezovky telefonuje veliteli 3. pluku, že se dvěma rotami jede odzbrojiti obrněný vlak Semenovců, jedoucí Posolské na pomoc. Přijel na stanici Mysovou a žádal o lokomotivu. Na stanici však žádné nebylo. A tak ani české ani americké části nemohly ze stanice vyjeti.

Odpoledne přijel na stanici obrněný vlak Věrný s výzvědnou

rotou 3. pluku. Za ním k večeru přijel zásobovací vlak pluku a za ním vlak 7. a 8. roty. V noci pak obdržel velitel pluku rozkaz k dalšímu postupu. Bylo již 22 hodin.

Ráno v 10 hodin 45 minut propustil velitel pluku obrněný vlak Věrný dopředu a za ním poslal vlak 7. a 8. roty.

Odpoledne v 15 hodin vyjel ze stanice velitel II. praporu se svým praporem, jako velitel přední skupiny.

Večer přijely dva vlaky 4. pluku, kterým byla předána stanice, načež ve 3 hodiny ráno opustily poslední vlaky pluku stanici Mysovou.

Dne 12. ledna ve 12 hodin přijíždí vlak velitele 3. pluku na stanici Selengu. II. prapor v tu dobu byl na stanici Divisioné a I. prapor před stanicí Verchně Udinsk.

Velitel II. praporu, major Čejka, žádal velitele pluku poslati co nejrychleji vlaky do stanice Divisioné. Velitel pluku po této zprávě jede dále a v 16 hodin přijíždí do Divisioné, kde dává rozkaz k odzbrojení semenovských vojsk:

»7. rota obsadí dělostřelectvo, 8. rota pěchotu, podporučík Ivičič s jednou četou 6. roty štáb, zbytek 6. roty, kulometné roty a plukovní dělostřelectvo zůstane na stanici jako záloha.«

Již v 17 hodin obdržel velitel pluku hlášení, že odzbrojení je provedeno.

Za půl hodiny velitel I. praporu ze stanice hlásil, že obsadil město se svým praporem. Zanedlouho po tomto hlášení přichází k veliteli pluku japonský plukovník Fudsij s německým tlumočníkem a žádá velitele 3. pluku o rozmluvu.

Obsah její byl následující:

— Plukovník Fudsij: Jsem vyslán generálem Ogatou, který slyšel, že Semenov vám dělá překážky ve vaší cestě na východ a vy proto chcete semenovské části v Berezovce a ve Verchně Udinsku odzbrojiti. —

— Podplukovník Němec: Semenovské části v těchto posádkách jsou již odzbrojeny. —

— Plukovník Fudsij, velice překvapen: Jak jste to mohli tak rychle provésti, když jste teprve před půl hodinou přijeli? Vaše spory a boje se Semenovem přinesou Sibiři mnoho škod. Semenov se 9. ledna obrátil k veliteli 5. japonské divise, generálovi Sudzuki a politickým zástupcům druhých států se žádostí urovnati nedoro-

zumění mezi ním a mezi vámi. Slíbil, že žádným způsobem nebude brániti vašemu pohybu na východ. Ve Verchně Udinsku jsou dvě ruské skupiny, které bojují s bolševiky. Kdybyste je odzbrojili, nebudou bolševici tam míti protiváhu. Generál Ogata prosí zastaviti další nepřátelství a ručí vám, že další pohyb nebude ničím rušen. —

— Podplukovník Němec: Nejsem splnomocněn vyjednávati, prozatím však do 20 hodin zastavím nepřátelství a další pohyb na východ. Ohlásím to ihned generálu Janinovi a Syrovému a vyžádám si od nich instrukce další. Za hodinu oznámím pak definitivní rozhodnutí. Prosím moje rozhodnutí sděliti atamanovi Semenovi do Čity. Vašim vlakům zaručuji volnost v posílání vlaků a telegramů, jakož i úplnou svobodu. —

Po této odpovědi velitele 3. pluku plukovník Fudsij odešel. Podplukovník Němec dal majoru Čejkovi rozkaz k prozatímnímu zastavení nepřátelství a pohybu na východ. Celá rozmluva byla předána telefonicky do Mysové s prosbou, aby byla předána generálu Janinovi do Irkutska, že se čekají během jedné hodiny další instrukce.

Po návratu podplukovníka Němce do vlaku čekal již na něho americký plukovník Morro, velitel 27. amerického pluku.

Rozhořčeně sděloval, že měl s velitelem I. praporu ujednánu úmluvu, podle které měl I. prapor vystoupiti ve Verchně Udinsku společně s praporem amerického vojska. Zatím však major Rýdl odzbrojil semenovské části sám a prapor jeho pluku čeká dosud připraven k zasažení. Podplukovník Němec omlouval majora Rýdla tím, že asi měl špatného tlumočníka, kterému špatně rozuměl a americký prapor považoval asi za zálohu v nejkrajnějším případě.

Plukovník Morro se tím upokojil a začal vykládati o událostech posledních dnů.

Po chvíli podplukovník Němec se omluvil a šel k telefonu, kde na něho již bylo čekáno. Major Fabián předával mu rozkaz generála Janina: zastaviti nepřátelství a pohyb na východ. Zbraně odevzdati Japoncům na stvrzenku. Generál Janin má stálé spojení s Čitou a zítra přijede do Verchně Udinska.

Podplukovník vrátil se do svého vlaku a rozmlouval zase s plukovníkem Morro.

Kasárna na Ruském Ostrově.

Ve 22 hodin přišel pobočník se zprávou, že generál Ogata žádá velitele 3. pluku o rozmluvu a čeká na něho na stanici.

Podplukovník Němec skončil rozmluvu s plukovníkem Morro. Ještě ji neukončil a již přišel od generála Ogaty tlumočník, že generál čeká na velitele 3. pluku, proč prý nejde.

Podplukovník Němec s plukovníkem Morro šel k japonskému generálovi.

Tam odbývala se podobná rozmluva, jako s plukovníkem Fudsij.

— Generál Ogata: Vyslovuji politování nad nedorozuměním, které se stalo, mezi vámi a Semenovem. Máte v úmyslu takovým způsobem postupovati od Verchně Udinska na východ, kde je trať v rukou našich? —

— Podplukovník Němec: Vyplnili jsme pouze rozkaz generála Janina, který zítra přijede. —

— Generál Ogata: Prosím naši rozmluvu sděliti generálu Janinovi a současně prosím o rozmluvu s generálem Janinem. K Čechům, vracejícím se po tak dlouhé době, chovám osobně velký sou-

cit a sympatie. Ručím za to, že Semenov, který slíbil více vás nezadržovati, svému slibu dostojí. Já sám budu pečovati o to, aby váš pohyb na východ nebyl ničím a nikým rušen. Budete v budoucnu rozebírati trať? —

— Podplukovník Němec: Nebudeme-li napadeni, tratě rozebírati nebudeme. —

— Generál: Rozebíráním tratě poškozujete všeobecné zájmy, napříště za to ponesete zodpovědnost. Jak budete si počínati dále z Verchně Udinska? —

— Podplukovník Němec: Podle dalších rozkazů. —

Byly 2 hodiny v noci a rozmluva nebyla ještě skončena. Ve 3 hodiny, když tato rozmluva nevedla k žádnému konci, oznámil generál Ogata: »Z rozkazu 5. japonské divise, generála Sudzuki, oficielně vám oznamuji toto: Budou-li Češi na východ od Verchně Udinska poškozovati trať, pak Japonci budou bezpodmínečně nuceni zakročiti proti Čechům ozbrojenou silou. Pro případ, že Češi v Mandžurii a v Čitě chtěli také vystoupiti, bylo již tam učiněno protiopatření.« —

— Podplukovník Němec: Pane generále, to jest ultimatum našemu vojsku, které jsem nucen a musím ihned oznámiti generálu Janinovi a Syrovému. —

— Plukovník Morro, dosti rozhořčeně: I já jsem nucen to oznámiti své vládě, neboť Japonci před spojenci, tudíž i před Amerikou, hlásí do celého světa, že jsou v Sibiři jedině k ochraně Čechoslováků a zatím nyní ukazují, že mají zde zájmy docela jiné a že Čechům dělají největší obtíže. —

— Generál Ogata: Japonská vojska zakročí nejen proti Čechům, když budou na trati dělati nepořádek, ale proti každému, kdo bude ničiti trať. Druhých cílů nemají. Proti Čechům nemyslí ničeho zlého. —

— Plukovník Morro: Proč japonská vojska nezakročila proti semenovským vojskům, která dělala na trati nepořádky daleko větší? —

— Generál Ogata: Bylo zakročeno diplomaticky u Semenova.

— Podplukovník Němec: Co budou japonská vojska dělati, když naše vojsko napadne Semenov? —

— Generál: V takovém případě napadnou Japonci Semenova. —

— Plukovník Morro: Diplomaticky nebo vojensky? —

Generál Ogata na tuto otázku amerického plukovníka neodpověděl.

Po 4. hodině byla rozmluva skončena, podplukovník Němec odešel pak na stanici a předal obsah rozmluvy generálu Janinovi a Syrovému.

V 6 hodin telefonoval majoru Čejkovi, aby všechny zbraně, odebrané semenovským vojskům odevzdal Japoncům. V 11 hodin odešel s pobočníkem ke generálu Ogatovi, který jej velice laskavě přijal a pohostil čajem. Prosil jej, aby co nejdříve zrušil rozkaz k odzbrojení ruských vojsk, poněvadž tato vojska bojují s bolševiky. Zaručil se, že semenovská vojska nenapadnou Čechy a že bude pečovati o to, aby pohyb Čechů na východ dál se nerušeně. Přál si, aby z projíždějících vlaků zacházeli k němu čeští důstojníci, aby tak s jejich vojskem byl stále v těsném styku a přesném spojení. Na jeho žádost, aby odebrané zbraně byly předány Japoncům, odpověděl podplukovník Němec, že již takový rozkaz vydal. Po této rozmluvě odešel podplukovník Němec na stanici.

Na stanici volal jej dr. Glos a vytkl mu, proč části 3. pluku stojí dosud ve Verchně Udinsku a nejedou dále. Podplukovník Němec vysvětlil, že právě generál Janin vyjednává o volnou jízdu na východ a dokud nebude jednání skončeno, dotud má rozkaz na východ nejeti.

Večer v 18 hodin přijel na stanici generál Janin. Velitel pluku hlásil se mu a sdělil všechny rozhovory s Japonci. Generál Janin po těchto zprávách se vyjádřil, že do jeho plánu nevcházelo vystoupení proti Semenovi a obsazení Verchně Udinska. Když se však tak stalo a zbraně byly zase odevzdány, je lepší. Pravil, že dále násilím se nepojede. Do skončení všech úmluv bude se státi na místě. Žádal pak velitele pluku, aby mu pozval generála Ogatu.

Po rozmluvě s generálem Janinem odjel velitel pluku s majorem Rebendou do Verchně Udinska, aby odtamtud mohl mluviti se štábem sboru. Informoval štáb sboru o situaci a ptal se na situaci na západě. Dostal velmi špatné zprávy: 12. pluk má ariergardní boje s bolševickým vojskem neboť Poláci se vzdali. 2. jízdní pluk jede na koních, ježto neobdržel lokomotiv. Generál Janin dal rozkaz ničiti českým částem za sebou mosty a telegraf na stanicích. Čeremchovští horníci žádali o vydání admirála Kolčaka. Když jim nebylo vyhověno, zahájili stávku.

Ve 3 hodiny dokončil rozmluvu a odjel do Divisioné.

Dne 14. ledna dostal podplukovník Němec od generála Janina rozkaz nejeti dále. Je prý nutno nejdříve od japonské vlády dostati záruky. Ty, které dostal, pokládá za nedostatečné. Pravděpodobně prý dnes pojede se dále.

V 9 hodin odjel generál Janin do Verchně Udinska. V 10 hodin dostal podplukovník Němec od plukovníka Žáka rozkaz obsaditi Petrovský závod. Velitel pluku upozornil jej na rozkaz generála Janina, ale plukovník Žák trval na svém rozkaze. Teprve, když náhodou u telefonu přítomný ve Verchně Udinsk major Rebenda potvrdil rozkaz generála Janina, plukovník Žák svůj rozkaz odvolal.

Večer v 19 hodin odjel vlak velitele 3. pluku dále, ve 20 hodin přijel do Verchně Udinsku.

Ve Verchně Udinsku stály již všechny vlaky I. praporu.

Ve štábu generála Janina dostal velitel pluku rozkaz k další jízdě, před tím však musel podrobně informovati velitele jednotlivých vlaků.

Po této informaci odjel opevněný vlak Orlík a za ním postupně vlaky I. praporu.

Dne 15. ledna v 15 hodin odje z Verchně Udinsku vlak velitele pluku. Další jízda dála se již pravidelně.

Dne 16. ledna ve 3 hodiny přijel vlak velitele pluku do stanice Petrovský závod, dne 17. ledna do Chyloku.

V Chyloku stály všechny vlaky I. a III. praporu. Čekaly na rozkaz k dalšímu odjezdu.

Poněvadž před vlaky pluku bylo sedm vlaků a stanice Čita propouštěla pouze dva vlaky denně, čekaly vlaky pluku na stanici Chylok.

Z Chyloku odjely vlaky pluku dne 18. ledna dále. Vlak štábu pluku odjel v 7 hodin a dne 20. ledna projížděl Čitou.

Na stanici Čita obstoupila všechny české vlaky japonská stráž a nikoho z vlaků nepustila. Po dvacetiminutové zastávce odjely vlaky z Čity dále.

Vlak štábu pluku přijel dne 21. ledna v 9 hodin do stanice Adrianovka, dne 22. ledna v 5 hodin 30 minut do stanice Olovjanaja, dne 23. ledna v 15 hod. 20 min. do stanice Borzja a dne 24. ledna do stanice Mandžurie.

Z této stanice po formální celní a pasové prohlídce jel dále.

Evakuace. — Stěhování na loď.

Dne 25. ledna přijel do stanice Chajlar, 26. ledna do stanice Irekte, 27. ledna do stanice Cicikar, 28. ledna do stanice Charbin, 29. ledna do stanice Chajty a 30. ledna do Pohraničné.

Z Pohraničné odjel dne 31. ledna.

Dne 1. února přijel do stanice Nikolsk Ussurijskij.

Nádraží bylo plné ruských vojáků. Všichni měli červené stuhy — vypadalo to tak, jako kdyby tu začínalo sovětské Rusko. To v blízkém Vladivostoku byl převrat, kterým revoluční vojska chtěla se zmocniti vlády.

Z Nikolska odjel vlak štábu pluku teprve 5. února a přijel toho dne v 5 hodin ráno na stanici Prvou Říčku před Vladivostok. Velitel pluku ihned po příjezdu na stanici odešel do štábu Dálného východu ve Vladivostoku pro informace. Dověděl se tam, že celý pluk se má vystěhovati do kasáren »Na Podnoží« na Ruském Ostrově za Vladivostokem. Jel tedy odpoledne společně s velitelem 2. pluku prohlédnout si nové ubikace pluku v kasárnách. Našel v kasárnách pouhé holé zdi, zařízení žádného tam nebylo. Místnosti musely

býti znovu upravovány, aby pobyt v nich byl trochu snesitelným.

Následkem špatného ubytování v nepříhodných kasárnách, pak také následkem dlouhého pobytu v nich, vzrůstala opět mezi vojáky nespokojenost, která byla opět dobrou půdou pro bolševickou agitaci, začínající se v některých rotách silně vzmáhat.

Této nespokojenosti a s ní šířící se bolševické agitaci bylo těžko lze čeliti, neboť stížnosti vojáků byly tentokráte oprávněné, tím více, když koncem února následkem špatného ubytování vypuklo v pluku několik případů tyfu a byla obava, že na pluk bude uvalena karanténa, čímž by se tak dlouho čekaný odjezd domů opět o několik neděl oddálil.

Za těchto trudných, nespokojených dnů pomalu se blížil den odjezdu. Prvý transport pluku měl odejeti s lodí Sheridan, jejíž příjezd byl hlášen na 23. února. Ještě před jejím příjezdem byl místo části 3. pluku naznačen k odjezdu s touto lodí štáb divise.

3. pluku naznačena loď Madawaska, jejíž příjezd byl hlášen na začátek března.

Dne 3. března vydal velitel pluku poslední rozkaz na ruské půdě a zakončil jej pozdravem nešťastnému Rusku:

»Bratři! V několika dnech opustíme půdu slovanského Ruska. Onen kýžený okamžik, na který jsme tak dlouhou dobu čekali a na který jsme se tak horoucně a tak toužebně těšili, konečně nadešel. Opustíme zemi, k níž nás váže nejen pokrevní svazek příbuzenství, ale jejíž historie posledních let je psána též naší krví, zemí, jejíž široširé pláně jsou posety mohylami našich bratří, kteří za osvobození a lepší budoucnost svého národu zde položili život. Opouštíme bratrské Rusko a jeho velkou a slavnou budoucnost. Přes všechna zklamání, jichž jsme se zde dočkali, přes všechno nepochopení našich snah, ideálů a obětí, odcházíme odtud s láskou v srdci k nešťastnému, těžce zkoušenému ruskému národu.

Poslední náš pozdrav platí rovům, nyní opuštěným, těch bratří, kterým osud nedopřál se dočkati návratu do milé vlasti. Vzpomínka na tyto rovy našich nejlepších druhů bude nám pobídkou, abychom všechny své síly věnovali k upevnění a zabezpečení republiky, za kterou oni své nadějné životy položili, abychom stmelili své šiky a vrátili se domů jednotni a uceleni, abychom nezklamali nadějí a tužeb na nás kladených a abychom byli vždy připraveni, kdykoliv republika nás bude potřebovati.

Slibme si při světlé památce těchto hrdinů, že budeme pro blaho jejich krví osvobozené vlasti s takovým zápalem a nadšením pracovati, s jakým oni za ní umírali.

Na poslední rozloučenou s Ruskem volám: Zdar velikému, přátelskému, slovanskému Rusku, zdar naší drahé republice a jejímu vůdci, našemu tatíčku Masarykovi.«

Za dva dny po vydání tohoto rozkazu byl ohlášen přesný příjezd lodi Madawaska, se kterou měl jeti prvý transport pluku, I. prapor, štáb pluku, štábní, strážní a telefonní oddíl.

Dne 7. března v den narozenin presidenta konala se slavnostní přehlídka 3. a 2. pluku na Ruském Ostrově, poslední přehlídka pluku na ruské půdě. Vykonal ji generál Čeček. Po přehlídce přečetl rozkaz generála Syrového a vyslovil přání, aby republika byla s plukem tak spokojena, jako byl s ním spokojen generál Syrový

Na druhý den 3. března přijela před vladivostocký přístav loď Madawaska. Pro hustou mlhu musela zůstati v širém moři a teprve druhého dne ráno vjela do přístavu, očekávána vojáky pluku.

Nastalo potom stěhování I. praporu a štábního oddílu na loď. Omylem bylo hlášeno na lodi více míst než bylo, takže strážní, kulometná rota I. prap. a telefonní oddíl museli čekat na další loď.

Na loď stěhoval pouze I. prapor se štábním oddílem. Stěhování bylo brzy skončeno. Již 11. března k večeru přišel náčelník vojenské správy, poslanec Krejčí se zástupci štábu Dálného východu, aby se s transportem lodi rozloučil.

Po prohlídce lodi dostavili se na přední palubu lodi, kde byl celý transport lodi shromážděn. Velitel transportu, podplukovník Němec rozloučil se s nimi jménem transportu. Vzpomněl ve své řeči těch, kteří se s plukem do vlasti nevrátí a jich těla zůstala roztroušena po celém Rusku a Sibiři. K jejich poctě zahrála plukovní hudba »Kol slaven«.

Poté mluvil poslanec Krejčí. Vzpomenul všech útrap vojska za celou dobu na Rusi, přál všem šťastnou cestu do vlasti a šťastnou shledanou v Praze. Hudba zahrála hymny a za jásotu celého transportu poslanec Krejčí se zástupci štábu Dálného východu opustil loď.

Druhého dne o osmé hodině ranní, za zvuků hudby a za pozdravů bratří na nábřeží opustila loď Madawaska vladivostocký přístav.

ODJEZD I. TRANSPORTU PLUKU DO VLASTI

Za krásného, poněkud větrného počasí opustila loď Madawaska vladivostocký přístav.

Byl 12. březen.

Probíjela se ledem, u majáku seskočil lodivod s lodi a po ledě odešel, mávaje odjíždějícím na pozdrav.

Loď jela stále ledem, asi 80 verst, pak vjela do širého moře.

Počasí bylo stále pěkné, svěží, moře klidné.

Dne 14. března za klidného a chladného počasí vjela do lodní dráhy Nagasaky Šanghaj.

Potkávala jízdou několik parníků a plachetních lodí. Ve 12 hodin byla na 120 stupni východní délky a na 33 stupni severní šířky. Poslala radiotelegrafickou zprávu o stavu transportu do Vladivostoku.

Na lodi šlo vše úplným pořádkem a klidem. Stížnosti, které prvý a druhý den se vyskytovaly, týkaly se hlavně stravy, úplně přestaly. Po neklidných a chmurných dobách na ruské půdě nastal zase klid a uspokojení.

Jelo se rychlostí 15 uzlů za hodinu.

Původní jméno lodi bylo »König Wilhelm II.«. Byla zhotovena ve Štětíně v Německu v roce 1907. Její rozměry byly značné. Délka obnášela 508.25 stop, šířka 55 stop, výška 125 stop. Rychlost 16 uzlů za hodinu. Spotřeba za jeden den jízdy 124 tun uhlí. I její nosnost byla veliká, obnášela 9410 tun. Pojala 2260 cestujících, kromě 227 mužů lodní posádky.

Měla 4 skotské kotle, každý o 7200 koňských silách, dvě kotvy, každá vážila 1012 funtů a každá měla 135 článků. Celá loď vážila 15.000 tun.

Na lodi bylo 16 záchranných člunů, každý pro 58 osob, 68 pontonů pro 1800 osob a 2595 záchraných pásů.

Loď byla zabavena Němcům v Novém Yorku dne 6. dubna 1917, kdy Amerika vyhlásila Německu válku. Během války jela 14 krát do Francie a převzala 20.000 amerických vojsk do Brestu. Po těchto cestách byla v Kalifornii přestavěna a poslána v březnu na prvou cestu k odvezení československých vojsk z Vladivostoku do Terstu. Jela průměrnou rychlostí 344 mil denně.

Loď »Madawaska«.

Touto lodí jel prvý transport 3. pluku, I. prapor a štábní oddíl. Velitelem lodi, na které byly kromě toho dva prapory 2. pluku, byl velitel 3. pluku, podplukovník Němec.

Na lodi byl také bývalý velitel československého armádního sboru, generál Šokorov.

Dne 15. března, v den výročí založení pluku, počalo se počasí měniti, vál silný vítr, jehož následkem loď silně kymácela. Mezi vojáky vypuklo 27 případů nemoci. Ve 12 hodin loď ujela již 962 mil. Byla na 122. stupni východní délky a na 27. stupni severní šířky.

Po poledni, když se moře uklidnilo, bylo v 15 hodin na přídi lodi oslaveno tříleté výročí založení pluku. Slavnost byla zahájena hudbou. Shromážděné vojáky pluku pozdravil generál Šokorov, načež velitel pluku přednesl historii pluku. Slavnost byla ukončena hymnami. Večer v jídelně byl koncert hudebního kroužku pluku.

V lodním rozkazu toho dne stálo:

»Bratři! Dnes, 15. března 1920, slaví třetí střelecký pluk třetí výročí svého založení. Před třemi lety, dne 15. března, bylo vý-

nosem ministerstva vojenství povoleno sformovati třetí československý pluk a tímto dnem byl úředně přejmenován třetí prapor 1. střeleckého pluku na třetí střelecký pluk »Jana Žižky z Trocnova«. Ne nadarmo dostal pluk jméno nejslavnějšího českého hrdiny, jméno, které mu mělo stále připomínati, že jako druhdy boží bojovníci, spojeni navzájem těsným poutem bratrství s ohněm nadšení a zanícením pro svatou věc pod vůdcovstvím slepého hrdiny vítězili nade všemi nepřáteli, tak i jich potomci zlámou a rozbijí pouta a okovy staleté poroby a otroctví a dopomohou českému jménu opět k bývalé slávě. Bratři! Tento svatý úkol jsme vykonali čestně, s uspokojením můžeme pohlédnouti na ty tři roky vykonané práce. Jako velitel pluku pevně věřím, že třetí pluk bude i na dále s ostatními pluky slavné husitské divise kráčeti v týchž šlépějích, že bude nositelem starého ducha bratrského, že bude vždy věrným obráncem té republiky, za níž po celé tři roky na nesčetných bojištích krvácel.«

Dne 16. ledna loď za slabého větru a silně zvlněného moře přejela 118 stupeň východní délky. Na obzoru bylo stále viděti spousty malých plachetních lodí. Odpoledne se vítr rozmohl tak, že hudba, která každého dne koncertovala, nemohla hráti. Počasí, které minulé dny bylo dosti chladné, pomalu se stávalo teplejším. Proto nad zadní palubou byly nataženy plachty a zavedeny ventilátory.

S transportem lodi Madawaska jelo 60 důstojníků a 1300 mužů 2. pluku, 31 důstojník a 702 muži 3. pluku, 13 důstojníků a 67 mužů sborné roty. Kromě nich jelo na lodi 23 občanů od 2. pluku, 2 občané od 3. pluku a 8 občanů od sborné roty. Od 2. pluku jelo také 6 zajatců. Žen v transportě bylo 35, dětí 6. Cizích příslušníků bylo 3 muži a 4 ženy. Celkový počet všech byl 104 důstojníci, 2069 vojínů, 33 občani, 6 zajatců, 35 žen a 6 dětí. Celkový počet všech byl 2264 osoby.

S ženami během cesty byly dosti velké obtíže. Nemohly se na lodi mezi sebou dohodnouti. Tak dvě z nich byly u velitele transportu stěžovati si na sebe, jedna chtěla v noci v kajutě světlo a druhá opět světla nechtěla. Velitel pluku, aby je porovnal, pohrozil jim, že je v nejbližším přístavě nechá vysaditi, nepohodnou-li se. V druhých kajutách opět si stěžovaly na nedostatek čistoty, že prý jim lodní personál špatně čistí kajuty.

Singapore.

Lodní personál se opět vymlouval, že čistiti jejich kajuty nemůže z té jednoduché příčiny, že dámy dlouho spí.

Od 17. března horko se stále zvětšovalo, nastávalo dusno stále větší a větší. Vojáci marně hledali osvěžení v úžasném dusnu. Plavba byla stále klidná, počasí pěkné, obloha většinou jasná.

Dne 21. března vplula loď k večeru mezi ostrovy u Singapore, večer byla vidět světla majáků v přístavě singaporském. V půl 12. hodině večer zakotvila loď přístavem.

Ráno, sotva se rozednilo, byla loď obklopena spoustou malých lodiček čínských obchodníků, prodávajících různé drobnosti. Obchod těmto malým obchodníkům šel velice čile. Neznalost jazyka pranic jej nezadržovala. Nejvíce se domlouvali pomocí rukou.

K večeru přijel k lodi zástupce československého vojska v Singapore, poručík Malý. S ním pak a s lodním hospodářem jel velitel transportu k americkému konsulovi, aby byla zprostředkována koupě uhlí. Bylo rozhodnuto přijmouti nabídku té firmy, která by zajistila současně přistání lodi u břehu, aby vojáci mohli opustiti loď a podívati se do města.

Suez. — Přístav.

Port-Said.

Průplav Suezský.

Vyloďování v Terstu.

Na druhý den 23. března jel velitel pluku ke guvernéru města, aby dostal pro vojáky svého transportu povolení k opuštění lodi. Byl velice vlídně přijat a povolení obdržel.

Kolem 10. hodiny, kdy velitel pluku vydal transportu rozkaz o povolení k návštěvě města, téměř celý transport opustil loď, aby si prohlédl město Singapore, čítající 160.000 obyvatel a ležící na cípu ostrova téhož jména. Vojáci pilně si prohlíželi město s velkým zájmem, hlavně světoznámou botanickou zahradu a museum. Ve městě chovali se velmi slušně a v pořádku vrátili se na loď.

Dne 24. března loď stále ještě doplňovala své zásoby vody a uhlí. Většina vojáků opět opustila loď, aby si prohlédla město. Na lodi potom došlo k zajímavým sporům. Někteří vojáci s rozhořčením odsuzovali nedemokratický způsob — vezení se městem rikšou — jako nedůstojné člověka. Konec debatám přišel večer, kdy vojáci viděli, jak dělníci skončivší nakládání uhlí, jako mrtví zůstali únavou ležeti vedle lodi na kamenném nábřeží, nakládali uhlí od rána, od 6. hodiny do večera do 21. hodiny bez přestávky a obdrželi za to každý 35 centů. Rikša proti nim za půl hodiny jízdy si vydělal šestkrát tolik, 2 dolary.

Dne 25. března za zvuků anglické hymny opustila loď v 11 hodin singaporský přístav.

Ze Singapore jela Malajským průlivem okolo velkého ostrova Sumatry. Z lodi bylo jasně vidět tento hornatý ostrov i jeho bujnou zeleň, kterou je pokrytý. Za krásného, klidného počasí blížila se rychlostí 334 mil k přístavu Colombo. Potkala jízdou několik lodí. Již 30. března plula okolo ostrova Cejlonu a ve ¾12 vjela do jeho přístavu Colomba, ležícího na skalnaté výspě, která kdysi byla Holaňdany opevněna a tak nevýhodně postavena, že těžko říci, proč právě takové nevýhodné místo bylo voleno za přístav, umělý a chráněný mořem.

Odpoledne opět část vojínů opustila loď, která pro hluboký ponor zůstala zakotvena od břehu dále, dala se dovést loďkou na břeh, aby si prohlédla město, čítající 130.000 obyvatel. Z přístavu skýtalo město se skořicovými zahradami a palmovými háji pohádkový obraz.

Z Colomba odjela loď dne 31. března po poledni dále k Port-Saidu.

Za této jízdy, dne 31. března, zemřel na lodi vojín od 2. pluku. K večeru byl pohřben. Na zadní palubě se shromáždila většina transportu. Za zvuků Chopinova smutečního pochodu bylo tělo zemřelého vojína zabaleno v prapor, neseno na nejnižší palubu, kde zbraní mu byla vzdána poslední pocta. Pěvecký sbor zapěl Beethowenova »Anděl lásky«, plukovní hudba zahrála »Kol Slaven«, za rotu s mrtvým druhem se rozloučil jeho velitel čety, lodní sirena zastavila loď a při zvucích hymny, kdy do půli byly spuštěny vlajky, byly ostatky zemřelého předány vlnám.

7. dubna jela loď okolo Adenu, pak vjela průplavem Bab el Mandeb do Rudého moře.

Z lodi bylo viděti oba břehy, pusté, prázdné.

10. dubna bylo viděti již na obzoru Sinajské pohoří a 11. dubna, před polednem, zastavila loď se před Suezským průplavem. Čekala na vyřízení formalit k projezdu. Brzy nato vjela loď do místa, kde lidský duch, pilnost a vytrvalost prorazila kamenné pouto Asie, Afriky, spojila dvě moře a vkouzlila život v mrtvou poušť — po obou stranách průplavu bylo viděti zelené ostrovy, zahrady a města.

Dne 12. dubna zakotvila v Port Saidu, kde se setkala s lodí Sheridan.

Z Port Saidu ještě téhož dne odjela dále a kolem ostrova Kréty, okolo jihovýchodních břehů Italie a okolo břehů Istrie blížila se ke konci své cesty, k Terstu, kam přijela 16. dubna večer.

Dne 17. dubna bylo započato ihned s vykládáním zavazadel, které brzy bylo skončeno tak, že již v 8 hodin ráno načalo se s nakládáním do vagonů.

Transport byl naložen do 4 vlaků, prvý vlak odjel již v 17 hodin. Poslední vlak odjel dne 18. dubna.

Přes Gorici odjel na St. Giovano di Manzano, kde dohonil všechny vlaky, poněvadž stanice Udine nepřijala žádných vlaků následkem stávky v Rakousku. Teprve večer, když přišla zpráva, že stávka je skončena, jelo se dále do pohraniční stanice Tarvis. Večer odjel z této stanice poslední vlak pluku a přes Linec dojel dne 20. dubna na stanici Horní Dvořiště.

Všechno vystoupilo zde z vlaků a za zvuků hudby všichni s jásotem a pohnutím vítali rodnou půdu, kam po tak dlouhé době přijeli.

Večer všechny vlaky se sjely v Čes. Budějovicích, kde bylo oficielní uvítání velitele tamní posádky. Po srdečném uvítání odejel vlak s velitelem 3. pluku do stanice Planá, kde byl uvítán panem presidentem.

Kolem 20. hodiny vjel vlak do stanice. Tam již jej očekával pan president.

Velitel pluku a generál Šokorov se mu hlásili. President prohlížel pak mužstvo, seřazené na stanici. Hoši stáli jako z kamene, ale oči každého prozrazovaly vnitřní radost, když president volným krokem obcházel celý šik, zřejmě potěšený zdravým vzhledem vojáků, s nimiž rozmlouval, vyptávaje se na poměry a na to, jak se těší na domov.

Po přehlídce promluvil k vojákům a jeho řeč zanechala v nich hluboký dojem. Když potom velitel pluku děkoval presidentovi za laskavá a otcovská slova a sliboval, že pluk tak jako pro vlast bojoval, tak pro ni bude pracovati a ji hájiti a pan president velitele pluku políbil, propuklo mužstvo v jásot a srdečné ovace panu presidentovi.

V 21 hodin opouštěl vlak stanici a jel do Tábora, kde jej vítala železniční hudba a spousta obyvatelstva, ač bylo již pozdě večer.

Dne 22. dubna přijel vlak do Prahy, kde byl uvítán generálním inspektorem Macharem, velitelem divise a velitelem 1. a 2. pluku.

Ve 20 hodin odjel vlak 3. pluku do Kroměříže.

V Olomouci byl uvítán velitelem posádky, hudbou 27. pluku a spoustou obecenstva.

V Hulíně, kam přijel 23. dubna v poledne, dostalo se vlaku velikého uvítání. Vítal jej velitel 14. brigády, plukovník Pulz, okresní hejtman a městská rada kroměřížská. Dámy z Hulína po starém slovanském zvyku přinesly vojákům hanácké koláče.

Po půlhodinové zastávce jel vlak dále do Kroměříže.

Na nádražním peroně vítala jej posádková hudba, hrála národní hymny. Pěvecký spolek Moravan zpíval »Věno«. Pak vítala pluk městská zpráva, starosta sokolské župy Hanácké, České ženy, České srdce, ženy legionářů a dvě malá děvčátka v krojích. Hoši v sokolském kroji přinášeli květiny. Mezitím seřadil se transport. Plu-

Odjezd z Terstu do vlasti.

kovní prapor ženy ověnčily věncem. Všechny sokolské prapory před plukovním praporem se skláněly, hudba hrála hymny. Velitel čestné stráže »Invalidů legionářů a Sokolstva«, která byla shromážděna před staniční budovou, se hlásil veliteli pluku.

Pluk pak špalírem žactva, všech škol a obecenstva, které jej radostně pozdravovalo, odcházel z nádraží na náměstí. Tam se seřadil, velitel pluku hlásil se zemskému vojenskému veliteli, generálu Podhajskému, který se s plukem pozdravil a vítal jej na Moravu. Hudba potom hrála fanfáry z »Libuše«, Moravan zpíval »Svůj k svému«. Následovaly proslovy.

Dr. Černý za zemskou politickou správu, velitel 14. brigády, plukovník Pulz, za 14. brigádu, starosta Jedlička za město.

Velitel pluku hluboce dojat, děkoval za tak upřímné uvítání a odvedl pluk do kasáren.

Cesta prvého transportu do vlasti byla skončena.

ODJEZD II. TRANSPORTU PLUKU DO VLASTI

Druhý transport pluku, jímž odejel zbytek pluku do vlasti, byl sestaven evakuačním úřadem po odplutí lodi Madavaska. Měl odejeti s lodí Mount Vernon.

Sestával ze 2 pěších praporů, 3 kulometových rot, štábních, technických a pomocných oddílů a sborné roty 3. pluku, 4 baterie 1. pluku lehkého dělostřelectva, 1. technické roty s technickou důstojnickou školou, 3. československé nemocnice a pěti sborných rot.

Celý transport měl 2.840 vojáků, 151 důstojníka, 367 občanů, 47 žen, 22 děti a 25 cizinců, celkem 3452 osoby. Kromě toho bylo na lodi 699 maďarských, německých a rakouských zajatců, jedoucích pod ochranou americké strážní roty do své vlasti. Velitelem transportu byl naznačen pomocník velitele 3. pluku, major Čejka.

12. dubna přijela loď »Mount Vernon« do vladivostockého přístavu, odpoledne ji prohlédla komise a počato s nakládáním lodi.

»Mount Vernon« nepřistála u břehu a proto zavazadla i lidé byli dováženi na loď v menších lodích.

První byli naloženi zajatci. 13. dubna časně ráno počali se nakládati vojáci pluku a kolem 3. hodiny odpolední byli již všichni na lodi.

Při nakládání zavazadel se ukázalo, že není možno všechny umístiti a proto určitá část jejich byla zůstavena k odvezení s následující lodí.

Před odjezdem přišel na loď vůdce poselstva z vlasti, F. V. Krejčí a generál Čeček, aby se s odjíždějícími rozloučili.

Po 6. hodině večerní odplula loď z vladivostockého přístavu.

V lodním časopise »Návrat« loučí se Dr. Glos s Ruskem v článku »Na rozloučenou s Ruskem«:

»Odrazili jsme od východních břehů Ruska ve chvíli, kdy Dálný východ stává se dějištěm nových vážných politických událostí. Občanská válka utichla a boj na tomto území nabývá zcela jiné tvářnosti.

Pravidelná sovětská armáda přichází do styku s vojskem japonským, rozloženým po železniční linii od Čity do Vladivostoku.

Tento důležitý fakt možno pokládati za počátek nového období v dějinách ruské vnější politiky, za důležitý krok vpřed, kdy Rusko

Loď »Mount Vernon«.

po delší přestávce vystupuje znovu jako celek na obhájení svých zájmů a via facti zaujímá určité místo v mezinárodní politice.

Přes to, že složitý proces jeho vnitřního politického vývoje není dosud ukončen, Rusko objevuje se znovu, jako celek, jako vážný činitel na mezinárodním politickém fóru.

Za takových okolností odjíždíme z Ruska, ale pouze jako vojenská jednotka; zůstáváme však dále v Rusku svou duší a myslí My cítíme a spolu prožíváme veškerou tíhu zápasů, který ruský národ v přítomné době prodělává a jestliže se vracíme do vlasti, neopustíme duševně ani na okamžik národa, se kterým jsme prožili vážnou kapitolu jeho dějin, dobu jeho politického probuzení.

Loučíme se tedy jen formálně, neboť duševně jsme a budeme v Rusku.

Tak dal by se asi krátce formulovati náš poměr k ruskému národu, který spěje mílovými kroky kupředu a buduje svou krví Rusko nové, Rusko svobodné, pokrokové a demokratické.

A k tomuto Rusku budoucnosti, Rusku práce, osvěty a pokroku patří naše sympatie i náš pozdrav, který mu předáváme s bílých vln širého dalekého oceánu.«

Loď byla lidmi v pravém slova smyslu přeplněna. Mnoho jich muselo spáti na otevřené palubě v chodbách i na schodech, což při panujícím chladnu bylo velmi nezdravým. Bylo využito každého místečka tak, aby pod širým nebem spalo co nejméně lidí. V kajutách byli ubytováni důstojníci, invalidé, rekonvalescenti a ženy.

Loď »Mount Vernon«, se kterou druhý transport odjížděl do vlasti, byla bývalá loď německá. Její historii líčí časopis XX. transportu, »Návrat«:

»Loď »Mount Vernon« je bývalá loď severoněmeckého Loydu »Kronprinzessin Cecilia«. Vystavena byla ve Štětíně od »Stettiner Maschin Bau Actiengesellschaft-Vulcan« v roce 1905—1907. Se stavbou započato 31. září 1905, 2. prosince 1906 byla spuštěna na moře a 30. července 1907 byla již úplně připravena k plavbě. 31. července 1907 přejela do Swinemünde, odkud podnikla zkušební plavbu do Kristianie. Užíváno ji pak pro osobní spojení Bremen—Now York.

»Mount Vernon« je loď se všemi moderními vymoženostmi a dosáhla rekordu rychlosti na linii Bremen—New York o 8 hodin 40 minut dříve než všechny ostatní lodi.

2 dny před vypuknutím války »Kronprinzessin Cecilia« opustila New York a vracela se do Brém s nákladem 20 milionů dolarů ve zlatě, které známá americká společnost »Morganova« půjčila evropským zájmům.

Jakmile Anglie vypověděla Německu válku, agent severoněmeckého Loydu v Americe poslal na loď radiozprávu, aby se ihned vrátila do amerických vod a hledala přístřeší v některém přístavě, poněvadž z Kanady vyjela již eskadra křižáků a torpédoborek, aby zlovila tuto pýchu německého loďstva.

Loď byla ve velkém nebezpečí. Jediná naděje byla v její rychlosti. Když však kapitán poznal, že by mu i rychlost nepomohla, dal přemalovati jméno lodě a celou loď přikryl plachtami a v hluboké tmě šťastně unikl anglickým křižákům, načež uchýlil se do Mainského zálivu.

Poněvadž zlato, které loď vezla, nemohlo býti dodáno takovým způsobem na místo určení, Morganova společnost zahájila proces o zrušení smlouvy a navrácení zlata. Americká justice uvalila dozor, na lodi umístěni američtí úředníci.

V Mainském zálivu byla mělká voda a místo bylo nevhodné pro

delší stání. Kapitán lodi žádal tudíž o dovolení, aby mohl přejeti do Bostonu, v kterémžto přístavě loď stála do té doby, kdy Amerika přijala účast ve válce. Loď pak byla konfiskována a bylo ji používáno pro převoz amerických vojáků do Francie, odkud s raněnými vojáky se vracela.

V září 1918 dva dny po výjezdu z francouzského přístavu, byla M. V. torpedována německou ponorkou, při čemž raněno 50 lidí. Kapitán ponorky mysle, že práce je skončena, ujel.

Než postižená loď, díky svým neprodušným ocelovým komorám (M. V. skládá se z 18 komor, z nichž každá je samostatně montována, takže kdyby při srážce voda vnikla do několika komor, pomocí ostatních komor lehce se udrží na hladině), mohla podati zprávu do francouzského přístavu, odkud ihned vyslány lodě, které přijaly raněné a přitáhly porouchanou loď do doku, kde za několik týdnů byla opravena a ještě do konce války vykonávala dobrou službu, přivážejíc nové a nové síly do Francie. A nyní při převozu čsl. armády ze Sibiře.

Uhelné sklady pojmou 5.178 tun uhlí. Za 24 hodin se spotřebuje 760—780 tun uhlí. Vodovzdorných komor je na lodi 18, špižíren 5. Destilační aparát zpracuje za 24 hodin 3.000 litrů vody. Obyčejných záchranných člunů je 22, skládacích 10, elektrických lamp 3580, komíny, mající každý v průměru 16.6 futů. Kotlů je 12 dvoucilindrových, majících v průměru 16.11 futů, délky 20.90 futů, 7 jednocilindrových, průměr 16.11 futů, délka 11.10 futů.«

Dne 15. dubna časně ráno přijela Mount Vernon do japonského přístavu Muroránu. Z Vladivostoku ujela 495 mil. Přístup na pevninu vojákům nebyl dovolen. V přístavě Muroránu bylo naloženo uhlí, produkty a sladká voda.

Dne 19. dubna odjela loď dále na východ. Zažila při tom prvou bouři, při které veliké vlny dosahovaly až na první palubu. Byla veliká chladna.

Dne 25. dubna přejela loď 180 poledník. Blížila se k San Francisku.

O San Francisku uvádí zvláštní vydání časopisu »Návrat«:

»Na dohled k zemi se přiblížíme v neděli v noci. První uvítá nás »Cape Blanco«. Jedeme kolem břehu 4 až 5 hodin. Po pravé straně jsou »Farallone Islands«, skalisté ostrůvky, na nichž je pouze

maják, radiotelegrafická stanice a tisíce mořských ptáků, jež zde hnízdí.

Sem asi přijede nám naproti malá loďka s pilotem, jež prohlédne loď.

Na levé straně hory »Point Bonita«. Vrcholky jejich obsazeny moderními krytými děly, vyhlídkami, kontrolní stanicí elektrických min a pod.

Projíždějíce »Goldem Gate«, t. j. zlatými vraty, uvidíte na pravé straně, při vchodu spoustu malých skal. Jsou to známé »Seal Rocks« (tulení skály) se sty dosti krotkých tuleňů. Na levé straně je opuštěná země zvaná »Potato Patch« (bramborová země) velmi nebezpečná při špatném počasí, zvláště pro velké lodi.

Veliký dům na stráni, po pravé straně, nad tuleními skalami jmenuje se »Sutro Bath«. Je to uzavřený bassin s teplou mořskou vodou, největší na světě. Doufáme, že si v něm zaplavete. Voda je dosti teplá. Na vrchu hory vidny baráky a důstojnické byty »Presidia«, vojenského skladiště.

Na levé straně možno zpozorovati bílý mramorový kříž, přímo na břehu u hory. Je tomu asi 24 roky, kdy americký parník »City of Rio Janeiro« přijíždějící tak jako my z Orientu se 100 pasažéry v temné noci beze stopy zmizel. Řecký rybář zachránil pouze jednoho trosečníka, který, octnuv se pojednou ve vodě, lodě již více neviděl a více udati nemohl. Ani úlomek této lodi nikdy nebyl nalezen.

Dlouho různé společnosti pokoušely se najíti vrak, avšak marně. Voda zde není tak hluboká a loď musela utonouti v některém z bezedných bahnisk, jež plní celý přístav.

Na hoře uvidíte stará děla, jež vystavena jsou po celém břehu pouze pro okrasu. Kousek dále uvidíte budovy nazvané »Fort Baker«, malý vojenský objekt, určený ke kontrole min. Naproti přístavu jest starý »Black Point«, nejstarší fort v přístavě. Nyní našel upotřebení, užívá se jako skladiště.

Nad tím uvidíte mnoho domů »Presidia« a lesnaté hory, olemované moderními děly. Tu, je-li jasno, křižují jeden nebo dva aeroplány. Tyto dělají kinematografické snímky ve vzduchu, ještě ve vzduchu vyvíjené, které týž večer můžete viděti v divadlech a jež jsou ve večerních novinách.

Tu také uvidíte zbytky několika domů, jež zůstaly od Panama-

Život na lodi.

Pacifické výstavy z roku 1918. Před sebou uvidíte pole letčíků, na němž každou chvíli usedne nějaký aeroplán.

Nyní můžeme zakotviti. Přímo nad námi »Alcatraz«, malý ostrov, sloužící jako vojenská věznice. Lid nazývá jej »Rock« a u vojáka má špatnou reputaci. Zde snad možno se i dobře pobaviti.

Na pravé straně uvidíte obchody, kanceláře a důstojnické byty »Fort Mason«, hlavní stan hospodářské části.

»Big Guns« (velká děla) projdou před našimi zraky, až když spustí se žlutý prapor, oznamující, že »pratigue« t. j. povolení bylo dáno.

Vlevo ústí do přístavu řeka Sacramento River. V tomtéž směru možno viděti městečko »Berkley« známé svou universitou pro Kalifornii, Oakland, Alameda atd., nazvanou »ložnicí San Franciska.«

Vpravo uvidíte věž budovy »Frery Buildings«, doky a malou část města. »Frisco« má okolo 900.000 obyvatelů, ale s předměstími a městečky přibližně 2,000.000 obyvatel.

Zde jest mnoho zajímavého. Hlavně »Sutro Bath«, »Beaches« (nábřeží) a »Golden Gate Park« (sad zlatých vrat).

Dobří občané San Franciska udělají pro Vás všechno možné. Vaši důstojníci i pan Oldřich (strýček) připravují všechno, aby zde obdrželi povolení k prohlídce města.

Imigrační zákony jsou zde velice přísné. Týkají se hlavně Číňanů, Japonců, Indů a pod. Neboť kdyby se klidně přihlíželo ku kterémukoliv z nich, bylo by tu jako v Orientě.«

Do San Franciska přijela loď dne 2. května ve 4 hodiny odpoledne. Zakotvila nejprve proti »Presidiu«, kde byla vykonána lékařská prohlídka. Loď navštívil zástupce generála Devola, přístavního velitele, plukovník Hilton, který veliteli transportu oznámil, že vycházka na břeh není dovolena.

Dne 8. května bylo velení transportu předáno veliteli III. praporu 3. pluku, majoru Morávkovi.

O San Francisku ve článku »Ze San Franciska« uvádí V. Roubal v časopisu »Návrat« následující:

»Jsem jedním z těch několika lidí našeho transportu, jimž bylo dovoleno jíti do města. Dovolení dostalo se mi jen na základě určitého úředního poslání, které jsem spojil s prohlídkou města a okolí. Vyšli jsme z lodi po obědě a hned v přístavu jsme potkali pana Pelmonta, jenž se nabídl, že nás provede po městě. Vsedli jsme do tramvaje čís. 15 a jeli středem města do velkoobchodu, kde jsme chtěli koupiti fotografické potřeby. Zmíněný obchod je jedním z největších a možno zde koupiti všechno možné. Je to ohromná síň, mající několik poschodí, spojených pohyblivými schody a vytahovadly. Zde ve skleněných skříních je vyloženo zboží a na něm napsány ceny. Všude vzorná čistota a pořádek.

Odtud jsme jeli tramvají na konec města do »Golden Gateen Parku«, který je největší zajímavostí San Franciska. Rostou tu zcela volně vysoké palmy a jiné tropické rostliny, celý rok kvetou růže a fialky. Sněhu prý zde vůbec nebývá. Zde jsem si teprve připomněl, že jsme v Americe, všude bylo zcela určitě cítiti jakousi volnost, na jakou jsme doma nebyli zvyklí. Kolem pěšinek nejsou ploty a chůze po trávníku je každému dovolena. Zde odpočívají lidé na sluníčku a hrají si vesele pobíhající děti. Přes to však trávníky jsou čisté a svěže zelené. Na volném hřišti je každému dovoleno hráti. Jsou zde k volnému použití houpačky, kolotoč, hraje se

»Lawn-tenis« atd. Když jsme minuli ohromný skleník, před nímž jsou nádherné květinové koberce ve všech možných barvách, přicházíme k bývalému výstavišti. Je zde museum, koncertní síň a japonský sad. Kdyby náš Komenský přišel do musea a prohlédl si zoologické oddělení, zaradoval by se zajisté a řekl by, že jen tak si představoval vyučování žáků. Ve velikých skleněných skříních jsou vycpaná zvířata. V každé skříni je samec, samice, mláďata, případně hnízdo s vejci, věci, jimiž se zvíře živí a znázorněna krajina, kde zvíře žije. Hned vedle je oddělení indiánské, kde jsou různé umělecké práce těchto praobyvatel Ameriky, jejich nástroje, známé tomahavky, bůžkové atd. Kolem musea jsou postaveny pomníky téměř všech států. Německo má zde Beethovena, Italie Verdiho, Irsko jakéhosi vůdce revoluce atd. Nedaleko stojí socha apoštola Californie, Františka. V japonském sadu setkáváme se s našimi známými. V prosté besídce při čaji sedí malinké Japonky, které jsou našim příchodem tak udiveny, že docela zapomínají na svůj čaj, jejich malinká očka nás téměř hltají.

V parku jsou různé titěrnosti: můstky, pavilonky, jezírka, ostrůvky, brány, zvonečky atd. Jsou to věci nám všem známé.

Vracíme se opět do města. San Francisko není tak staré. Ještě před 50 lety bylo nepatrným městečkem a dnes je městem milionovým. Větší část města byla zničena v roku 1906 zemětřesením a požárem, ale brzy potom vyrostlo z trosek město nové, mnohem výstavnější a krásnější. Na člověka, který přijel přímo ze sibiřských lesů, učiní život ve městě zvláštní dojem. Život velkoměstský, tak jak jsme ho znali z dob předválečných. Široké rovné ulice jsou přeplněny automobily, které i přes rychlost jezdí velmi opatrně. Není zde tlačenice a shonu, jaký jsme viděli v ruských městech; vše je klidnější a zdá se, že i účelnější. Město samo je rozloženo na návrší i v údolí a právě proto je naň krásný pohled. Jedeš-li hlavní ulicí, spatříš po pravé straně velikou budovu radniční, dále mincovnu, různé knihovny, divadla, kathedrálu a různé jiné ústavy. V městě je několik okresů, v nichž bydlí odděleně Italové, Rusové, Číňani, Japonci atd. Naši kolonisté jsou roztroušeni po městě a je jich zde velmi málo. Mají zde svou sokolovnu a jiné spolkové místnosti.

Jedeš-li elektrickou drahou, překvapí tě zde prostorné a čistě upravené vozy, bez obvyklých u nás křiklavých reklamních plakátů

a uhlazené chování obecenstva. Prohlížejí si nás, ale není to pohled drzý ani vyzývavý, je v něm něco přirozeného, co nikoho nemůže uraziti.

Celkově můžeme říci, že San Francisko je moderní velké město v pravém slova smyslu, a že skýtá nádherný pohled. Naše Praha to však přece není. Schází zde těch 100 věží a věžiček různého slohu, které Praze dodávají toho pohádkového rázu. Vysoké americké »mrakodrapy« tyto nikdy nenahradí.«

Dne 14. května opustila loď San Francisko a plula k Panamskému průplavu.

Dne 17. května po poledni přejela obratník raka. Začala vedra. Tropických obleků, které zůstaly ve Vladivostoku spolu s ostatními bednami, bylo zde velmi třeba.

Dne 24. května o 6. hodině ranní přejela loď Panamský průplav a odpoledne přistála v přístavu Balboa, odkud ráno v 8 hodin jela dále.

Dne 25. května projíždí Panamským průplavem, nejdříve miraflorskými a pedro-miguelským zdýmadlem, k večeru Gatunským jezerem a zdýmadly. Pozdě večer přistála loď u břehu v Cristobalu-Colonu.

Projezd Panamským průplavem líčí časopis »Návrat« ve svém 5. čísle ve článku »Panama«.

»Na Panamský průplav nelze nevzpomenouti, třeba pod dravým tropickým slucem vyschly všechny prameny lyriky. Neboť to byl příval dojmů, tím silnější, čím jednotvárnější byla dřívější plavba.

Už v předsíni jeho, v zeleném zálivu panamském poklonily se nám — na dálku ovšem — první štíhlé palmy kokosové. To bylo ráno. A k večeru přistáli jsme k uhelným dokům v Balboa. Zprava obrovské, černé konstrukce jeřábů a zleva běžící po ploském břehu k houštinám příliv a za oběma zarostlé stráně, tísnící se od břehů k obzoru nevysokých sopek s kadeřavými, zelenými vršky.

Kanál tu u vchodu podoben rozlivu řeky. Zleva pod horou valí se rozbité, zrezavělé barže, konstrukce i jeřáby. Prý z francouzské expedice. Tropické vegetace i vlny oceánu zaplavují je na chvíli jako zvítězivší divoký dav dobyté barikády. Ale skoro zrovna i sem z pevných svých posic z Balboa dodere se soustavně postupující civilisace, aby do rámku svého pořádku sevřela divokou anarchickou přírodu.

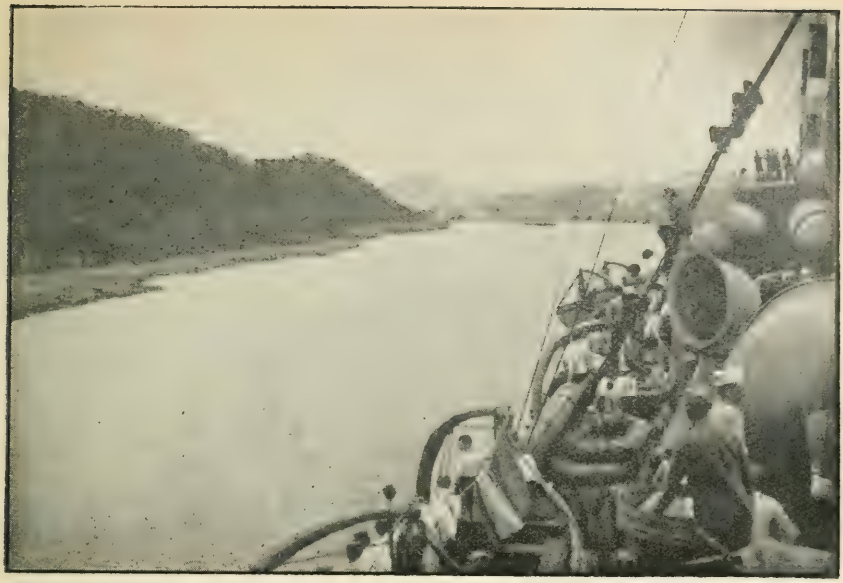

Panamský průplav.

Přišla noc. Blízko, jako nikdy dosud, dýchala spící země. V temnotě pulsovala světla boji, hovořily majáky, prozařovaly žárovky jeřábů. Odrazy jejich blýskaly na temných vodách, jako veselá vzpomínka zabloudivší v zádumčivé snění, či třepetaly se jako neudržitelná radost osamoceného, jíž není s kým poděliti se. A k tomu rozpustilé zpěvy vojáků na přídi. Duší zavanulo cosi známého, domácího, cosi od Vltavy. Žel, že vše to záhy rozvál drsný hovor příliš střízlivých jeřábů.

Den nato přešli jsme most z oceánu do oceánu. Co všechno uviděli jsme za ten jeden den! I velkolepé, technicky vybudované doky, i divokou tropickou vegetaci, ptáky podobné pelikánům se spokojeným sytým klidem domácích pánů, i obratné zvědavé papoušky, hydroplany i řiditelný balon v rodě Zepelina; železnici, kanál, velikolepá zdýmadla — Miraflorská v slunečním jase, Gatunská v noci jako iluminaci i ohňostroj nad vodami — obrovská otáčecí i bezpečnostní stavidla, most se otevírající, jezírka, banánové plantáže i palmové háje, sesutou horu i mosty v bažinách, vřískající černé děti, mávající nám v pozdrav, pasoucí se krávy

i vyhřívající se aligátory; umělé jezero Gatunské, onu obrovskou zátopu v horách, z níž ještě čouhají suché vršky pohřbených lesů i zelená temena zalitých sopek; osady či zárodky měst, nové i staré, bílé i černé; všecky rasy i národy světa. Ba nechyběly i naše staré známé vojenské stráže u tohoto velkolepého mostu všesvětové magistrály.

Bylo už dosti pozdě v noci, když poslední vrata Gatunských zdýmadel otevřela nám »náš« Atlantický oceán. Vpravo houština světel přístavu i města Christobal-Colonu. Nad zálivem s břehu na břeh hovořila a kývala na sebe světla, na hladině vážně odbíjely svůj signál k boji a nade všemi jako bedlivá stráž bez přestání obzíraly moře i vršky otáčivé majáky. Náš Mount Vernon zahovořil jedním světlem a dvě veliké, vysoko nad přístavem vlétnuvší hvězdy mu odpovídaly.

A druhý den?

Doky a uhlí. — Po včerejší iluminaci — toť největší prósa. Podobně může rozčarovati pohled na scénu šantánu za bílého rána — po nočním lesku. K tomu pustý rozliv tropického slunce a spocení, špinaví, černí od přírody i uhlí dělníci a s druhé strany výhled na cíp předměstského úhoru, rozrytý, zaválený rezavějícím potrubím, řetězy a ještě bůhví čím. I tu v politém tropickým sluncem špinavě bílém písku špinavé postavy, vláčející na lopatách písek odkudsi kamsi. Všude totéž, tatáž země, totéž nebe. Zeleň, vzduch, voda i oheň. A člověk? Chléb sladký jedněm, hořký druhým.

Národ »Kanál-Zone«, je v pravém slova smyslu mezinárodní. A přes to běda bude, až někomu napadne udělati i sám kanál mezinárodním. Zatím vlastníky jsou »Američané«. V lidu převládají černoši. Jsou všude, kde je »černá« práce. Jejich kostmi zdá se energie inženýrů a praktický smysl i chladnokrevná úpornost podnikavého kapitálu provrtaly hory panamské šíje, podobně jako tvrdý odvážný generál kostmi svých divisí prorazí stěny pevnosti a jejich černé svahy, zdá se, zvedly ohromné masy vod Gatunského jezera.

Panamský kanál je ohromný, nesmrtelný pomník liberálního kapitalismu, nepoměrně velkolepější než všechny pomníky starověkého otrokářství.

Pohled na bílé a černé tváře jaksi automaticky vybaví chaloupku strýčka Toma. Ale od těch dob — jaký pokrok. Hrubé

otroctví se zcivilisovalo, přizpůsobilo se, stalo se dokonalejším, praktičnějším a výnosnějším. Civilisace zvyšuje výnos; pokrok — je chov lidí pro výnos, vzděláním pěstí duši na výnos. I křesťanství dává výnos. Na nevýnosné chrámy duševní kultury umění se tu mnoho drahého času ani peněz netratí. Tu ostatně není kultury, tu všechno je civilisace. Šofér, mladý negr, vezoucí nás k Gatunu, velmi odporučoval výlet na koních kamsi do pralesů. Tam prý možno koupiti mladého člověka za 5 dolarů kus. Nejskutečnější mladý Američan.

Velký výběr (v městě prý je několik takových, ovšem pravděpodobně již civilisovaných). To je skutečně známá láce, pomyslíte-li, že tu, v Colonu, mladá opička stojí 6 dolarů a papoušek od půl dolaru do 20 — podle velikosti a cvičenosti.

V Panamě je pěkně. Pěkně je i v Christobal-Colonu. První setkání uchvátí a nadchne novostí. Pohádkové jsou elektricky osvětlené sady tropické, zajímaví jsou lidé bílí, černí, žlutí, rudí, i všech přechodních barev. Na druhý den znáte již všechno. Třetí den již všechno omrzelo. A na čtvrtý den na neuspokojivší Vaše očekávání vyjíždce nazvete nízké nakloněné nad zpustlým francouzským kanálem palmy velmi přiléhavě »tropickými vrbami« a rozhořčíte se bezcitností slunce.

A nakonec Vy, objevší kolem dokola svět, s tvrdou určitostí nejhlubšího přesvědčení prohlásíte, že všude dobře, ale doma nejlépe.«

V Christobalu Colonu bylo dovoleno navštíviti město, s počátku pouze ve skupinách, později zcela volně.

Dne 5. června po 5. hodině večerní opustila loď přístav Christobal a jela přímo do Hamburku.

Dne 6. června nastala však na lodi náhle porucha na pravém šroubu a směr jízdy byl změněn. Loď jela do přístavu New-Port-News, kde měla býti prohlédnuta a opravena.

V rozkaze XX. transportu ze dne 7. června 1920 o této změně jízdy se uvádí:

»Následkem poruchy lodního šroubu nejede transport přímo na Hamburk, nýbrž na New-Port-News, případně na New York, což bude definitivně stanoveno dopravním oddělením z Washingtonu. Další způsob dopravy transportu z příštího přístavu bude záviseti od velikosti poruchy, která může býti vyjasněna až v přístavu.«

Dne 12. června přijela loď do přístavu v Norfolku.

Loď byla porouchána tolik, že nebylo možno pokračovat v další jízdě. Byla proto úplně vyklizena. Zavazadla byla dána do přístavního skladu a vojáci byli převedeni do vojenského tábora.

S počátku nebyl východ z tábora dovolen. Po 14denním pobytu, když za celou tu dobu nebylo žádného incidentu, byl všem příslušníkům transportu povolen východ do okolních míst Norfolku a později jednotlivcům byly vyřízeny žádosti, navštíviti i vzdálenější místa v Americe.

Život vojáků XX. transportu v norfolském táboře líčí časopis »Návrat« v článku »Osvětová činnost v Norfolku«:

»V táboře norfolském, v němž bylo dostatek místa i času, kde možno bylo opatřiti i vše potřebné, rozvila se šířeji i osvětová činnost. Hned na druhý den po ubytování na schůzi osvětových referentů v hrubých rysech určena organisace celkové práce. Ustanovila se družstva tělocvičná a sportovní. První řídil br. Poláček a br. Schutzer. Druhé br. Čejka. Vybráni hudebníci z řad vojska a opatřeny pro ně nástroje od amer. vojen. velitelství. Tak povstala naše malá kapela, která pak hrála při všech příležitostech se vzrůstajícím úspěchem. Řídil ji br. Prepsl. Doplnění k ní pro kabaret, loutkové divadlo i koncerty byl smyčcový orchestr bra. Vojty 6. roty 3. pluku. Časopisy zasílané nám zdejšími redakcemi i jednotlivými krajany, rozdávány částem každodenně. Z darovaných knih a brožur — pokud nerozdány mezi bratry — utvořena knihovna, spravovaná br. Látalem. Zařízena i velkolepá čítárna, v níž vyloženy hlavně časopisy z vlasti. Správcem jejím byl br. Ackerman. Zařízena specielní informační kancelář, řízená br. Rohlíkem. Denně odbývaly se četně navštěvované přednáškové a debatní večírky, zřízené iniciativou některých bratří a řízené stálou komisí bra. Roubice, Ulricha a Mrkvičky. Časopis »Návrat« v ležení nevycházel, jelikož nebylo tiskárny. Zato lepší podmínky pro práci našla redakce »Volnosti« a »Humoru«. Uspořádáno několik vycházek: na farmy, do přístavů, továren atd.

Přirozeně, že byly i slavnosti a koncerty, jak pro nás v táboře, tak i po otevření tábora pro americké vojsko a obecenstvo mimo tábor. Byl to opět hlavně pěvecký sbor a br. Muzika. Po prvé vystoupili 1. července v klubu YMCA v Norfolku a brzy získali popularitu i v širokém okolí. 4. července při návštěvě p. J. Masaryka a

Loď »Amerika« v Norfolku.

pluk. Hurbana uspořádána malá ukázka sokolských cvičení s koncertem br. Muziky. Mluvil o nás k americkému obecenstvu amer. pluk. Mc. Manus i p. Miller, 6. července večer po přednášce br. kpt. Moravce o M. J. Husi opakován tentýž program v našem táboře. 7. července uspořádán večírek na žádost amerických námořních důstojníků v »Navy base« pro americké námořníky, následující den přišli oni zase zahráti do ležení. 7. července zpíval sbor v nemocnici Červeného Kříže v »Armi base«. 12. července uspořádán koncert pěveckého sboru a br. Muziky v sále »Armori«, na němž bylo okolo 2.500 lidí; zde o nás v proslovu mluvit starosta města Norfolku Mr. Roper. 10. července odpoledne uspořádáno sokolské cvičení a lehkoatletické závody na cvičišti »Armi base« pod protektorátem Červ. Kříže a YMCA.

Slavnost 14. července v městském sadu přiváděla veliké množství obecenstva. Výjimečný úspěch měli hlavně sokolové. Byli přítomni zástupci městských, vojenských i jiných úřadů. Po slavnosti v děkovném dopise velitelství transportu starosta města prohlašuje, že ze všech vojenských transportů, které Norfolk viděl, nejlépe

vystupovali Čechoslováci. 19. července uspořádány v Petersburgu dva koncerty a sice odpoledne ve vojenském táboře a večer v auditoriu vysoké školy. Den nato byl koncert v Richmondu v městském auditoriu. 21. července uspořádán koncert na křižáku »Oklahoma«. Naopak u nás v táboře vystupovali hosté, p. Luka s chotí a p. Vašata, kteří pro nás uspořádali 3 představení. První společně s našimi.

V neděli 18. července k návštěvě krajanů z Baltimore a j. a jaksi na rozloučenou s Norfolkem uspořádána v táboře slavnost celodenní. Bylo kromě obvyklých uvítání i Kolatorovo loutkové divadlo i koncert i sokolská cvičení i Zellerův kabaret.

Americké noviny od prvého našeho vystoupení se vzrůstajícím zájmem referovali o nás. Napsali o nás mnoho pochvalných dopisů. Často po americku přehnaných. Co řekli by hrdí Američané o našich skutečných umělcích, jeli pravda, že v Norfolku dosud nic lepšího nad naše produkce neslyšeli?

Neslyšeli? V Americe je i to možné.

V Norfolku navštívila transport deputace Čechů z Baltimore. Prohlédla si celý tábor, byla nadšena vojáky. Prodlela u vojáků celý den. — Z Baltimore pak poslala vojákům srdečný a prostý dopis, datovaný 4. července 1920:

»Bratři legionáři!

Když předešlou neděli byli jsme mezi Vámi, nebylo nám možno se všemi promluvit a stisknout ruku. A tu aspoň těmito slovy chceme Vám dáti najevo trochu té lásky a vděku za to, co jste vykonali pro svobodu rodné nám vždy drahé vlasti.

My děkujeme Vám za to, co jste v těžkých dobách a v bojích přinesli v oběť pro československou zem, dnes Vámi osvobozenou republiku. Vaše láska k vlasti dokázala, že spojenými, nezištnými skutky možno docíliti výsledku samostatnosti československého národa, který po tři sta let úpěl pod jhem bývalé rakouské tyranské vlády.

Bratři, dnes navracíte se domů a tu přejem Vám šťastný a brzký návrat a shledání s Vašimi milými. A těm padlým bratrům hrdinům, kteří odpočívají klidný, věčný sen na pláních sibiřských věnujeme upřímnou a milou vzpomínku, v mysli nás všech jest přání, by ty oběti a krev Vámi prolita nebyly marné, naopak by ty

ideály pravé svobody, rovnosti a volnosti se co nejdříve uskutečnily, by ta Československá republika byla vzorem druhým státům.

Za Českosl. Nár. Sdružení v Baltimore.

Frank. Elsnic, v. r. Josef Reichl, v. r.«
předseda. pokladník.

Společně s tímto dopisem přišel prostý dopis malé Vlasty Reichlové, dcerušky baltimorského Čecha:

»Bratři hrdinové Československé armády. Baltimore, 4. VII. 1920.

Dnes přijel tatínek z Norfolku a vypravuje nám o Vás, co jste vše zažili na Sibiři a cestou do svobodné vlasti. Ráda bych byla jela s tatínkem a tu aspoň píši Vám několik řádek.

Nejprve Vás všechny zdravím a přeji Vám šťastné shledání s těmi, na které se tak těšíte. A až navrátíte se do svobodné, rodné země, Československé republiky, pro kterou jste tak mnoho utrpení snášeli a prolévali Vaši krev, pozdravujte též ode mně tu drahou rodnou zem a ten dobrý Československý lid.

Buďte zdrávi, Vy bratři hrdinové s tatíčkem Masarykem, od kterého jsem dostala políbení, když jsem ho vítala v Baltimore 21. VII. 1918.

Na zdar malá Vlasta Reichlová.

Posílám Vám můj obrázek.«

Dne 22. července ve 4 hodiny odpoledne přijela do Norfolku loď »Amerika«, kterou měl býti XX. transport dopraven do vlasti. Ještě téhož dne se transport nalodil.

O této lodi lodní časopis udával následující:

»Loď Amerika byla vystavena asi v roce 1905 v Belforte pro Britanii. Britanie však ji nepřijala pro slabou konstrukci a loď byla koupena Německem, které konstrukci její zesílilo. Délka její je 690 stop, šířka 74 stop. Hloubka celé lodi 59 stop, ponor 39. Hrubá tonáž obnáší 22.622 tun, čistá tonáž 15.000 tun. Vytlačené vody jest 42.000 tun. Může vésti 20.000 tun karga. Bere 5.000 tun uhlí a 5.000 tun sladké vody. Má 8 komor, 4 stožáry, 2 komíny, 28 jeřábů, 18 záchranných člunů a 2 motorové čluny pro 800 lidí, 190 záchranných pásů pro 6.100 lidí a 8.000 záchranných kazajek. Ve strojovně 8 kotlů s dvojitými konci na 15.800 H. P., 4 velká dynama přibližně na 5000 světel. Místo pro uhlí veliké 40.000 kubických stop; zařízení pro 7.000 mužů vojska, 20 místností pro mužstvo 274 včetně

chateau míst pro cestující první třídy. Každý obrat šroubu činí 24½ stop, normální rychlost 15—16 uzlů za hodinu. Se svými zásobami vody a uhlí může jeti 17.000 mil. Za války loď byla vzata Američany. Při tom německá posádka ji poškodila. Během války vykonala 15 cest do Evropy a převezla 90.000 vojska. Byla dvakráte přepadena ponorkou, avšak bezvýsledně. Jednou za špatného počasí přeřízla na polovici britanský parník. 15. září 1918 ve 4 hodiny odpoledne potopila se v Hoboken v Pieru 3, když byla již úplně naložena, následkem toho, že z neopatrnosti ponechány byly otevřené vzduchové dveře na »G« podpalubí. Na lodi byla již část vojska, z nichž 6 lidí utonulo. K vytažení lodě zapotřebí bylo jednoho měsíce. Za 3 měsíce tonula opět. Vykonala cestu New-York-Brest za 8 dní 5 hodin, bez zastávky přejela cestu San Francisko-Manilla. Je to největší loď, která projela Panamským a Suezským kanálem a největší loď v každém přístavě, ve kterém se zastavila po svém odjezdu z New-Yorku.«

Do Terstu přijela Amerika dne 19. srpna 1920.

Do Kroměříže přijely části 3. pluku, které jely s II. transportem, dne 16. srpna 1920.

Příjezdem těchto částí do Kroměříže končí se historie 3. střeleckého pluku »Jana Žižky z Trocnova« a tím také jeho zahraniční činnost.

PADLÍ V BOJI

1. Eis Jaroslav, střelec, nar. 6. XII. 1894, Krchleby-Čáslav, učitel, — Padl 25. VI. 1917 u Cecové, tamtéž pohřben.
2. Aleksejev, štábní kapitán. — Padl 21. VII. 1917 u Domamoryč, zůstal na bojišti.
3. Bajer Jan, střelec, nar. 24. VII. 1885, Příbor-Nový Jičín, zedník. — Padl 7. VIII. 1918 u st. Kyn a pohřben v Jekatěrinburku.
4. Baudyš Jaroslav, střelec, nar. 7. I. 1893, Úpice-Trutnov, tov. dělník. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.
5. Bauer Alois, střelec, nar. 19. VI. 1891, Plzeň, kotlář. — Padl 13. XI. 1918 u Karamel, místo pohřbení není známo, pravděpodobně v Ufě.
6. Bejbl František, střelec, nar. 24. VII. 1892, Litovel-Ml. Boleslav, zedník. — Padl 1. IX. 1918 u Kirgišan a pohřben v Jekatěrinburku.
7. Belza František, střelec, nar. 22. IX. 1893, Uh. Hradiště, obuvník. — Padl 7. VIII. 1918 u st. Kyn a pohřben v Jekatěrinburku.
8. Bem František, střelec, nar. 16. IX. 1898, Černikov-Domažlice, rolník. — Padl 7. VIII. 1918 u stanice Kyn a pohřben v Jekatěrinburku.
9. Beránek Leopold, střelec, nar. 26. VII. 1895, Prostějov, holič. — Padl 22. VIII. 1918 u Baltyma a pohřben v Jekatěrinburku.
10. Bílek Bohumil, střelec, nar. 13. IV. 1895, Tábor, obch. příručí. — Padl 26. VIII. 1918 u Verchně Nějvinska a pohřben v Jekatěrinburku.
11. Blažek Josef, střelec, nar. 30. VII. 1887, Nové Město n. Met., obuvník. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova, pohřben v Cecové.
12. Bobkov Řehoř, střelec, nar. 15. IV. 1891, Rječica, Vitebská gub., student. — Padl 7. VIII. 1918 u st. Kyn a pohřben v Jekatěrinburku.
13. Branka Čeněk, střelec. — Padl 2. 7. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.
14. Bret Josef, praporčík, nar. 8. IV. 1897, Nová Paka, absolvent obchodní akademie. — Padl 22. IX. 1918 u Nižního Tagilu, pohřben v Jekatěrinburku. Jmenován pro memoria osob. věstn. MNO. roč. VI. č. 56 ze dne 21. VII. 1923 nadporučíkem dnem 22. IX. 1918.
15. Břicháček Engelbert Vladimír, desátník-dust. čekatel, nar. 17. VIII. 1893, Vídeň, úředník zálož. — Padl 2. VII. 1917

Pohřeb padlých v Jekatěrinburku.

Hřbitov v Čeljabinsku.

Hroby bratří na hřbitově v Čeljabinsku.

Hroby bratří na hřbitově v Jekatěrinburku.

u Zborova a pohřben v Cecové. Povýšen na praporčíka roz. 195/1917 I. stř. divise. Jmenován pro memoria z poručíka na nadporučíka dnem 2. VII. 1917. O. v. MNO. č. 56/1923.

16. Budínský František, desátník, nar. 27. X. 1892, Hradec Králové, rolník. — Padl 6. IX. 1918 u Utkinského závodu a pohřben v Jekatěrinburku.

17. Buchar Jaroslav, praporčík, nar. 30. III. 1896, Dranoráz, učitel. — Padl 12. IX. 1918 u Šajtanského závodu a pohřben v Jekatěrinburku. Jmenován pro memoria osob. věstn. MNO. č. 56. r. IV. ze dne 21. VII. 1923 z poručíka na kapitána dnem 12. IX. 1918.

18. Burián František, střelec, nar. 15. VIII. 1893, Holubí Zhoř-Vel. Meziříčí, rolník. — Padl 13. VI. 1918 mezi Poletaevem a Troickem, pohřben v Čeljabinsku.

19. Čamra Josef Mikuláš, střelec, nar. 26. XI. 1896, Mnich-Kamenice n. L., truhlář. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben u Cecové.

20. Čech Jaroslav, střelec, nar. 15. X. 1890, Kutná Hora, knihař. — Padl 27. VI. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

21. Čermák Karel, střelec, nar. 1891, Praha-Nusle, krejčí. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

22. Černý Julius Vladimír, desátník, nar. 19. VII. 1888, Vídeň, krejčí. — Padl 6. VII. 1918 u Ust Katav a pohřben v Čeljabinsku.

23. Čtrnáctý Jaroslav, střelec, nar. 7. I. 1897, Oraš, rolník. — Padl 2. VII. u Zborova a pohřben v Cecové.

24. Dancmajer František, střelec, nar. 28. I. 1896, Lazce-Olomouc, pekař. — Padl 6. VIII. 1918 u Ilima a pohřben v Čeljabinsku.

25. Dienstbier Miroslav, důst. čekatel, nar. 14. II. 1895, Liblín-Královice, student. — Padl 4. VIII. 1918 u Utkinského závodu a pohřben v Jekatěrinburku. Povýšen na praporčíka 1. X. 1918, roz. arm. sboru č. 111 D z 15. X. 1918. Jmenován pro memoria osob. věstn. MNO. č. 56 r. IV. ze dne 21. VII. 1923 z poručíka (podporučíka rus. leg.) na nadporučíka dnem 4. VIII. 1918.

26. Dobeš Jan, četař, nar. 24. XI. 1894, Dolní Kouty, bankovní úředník. — Padl 9. VI. 1918 mezi Argajašem a Kyštymem a pohřben v Čeljabinsku.

27. Doležálek Augustin, střelec, nar. 12. XI. 1897, Prakšice-Uh. Brod, tesař. — Padl 7. VIII. 1918 u Kyna a pohřben v Jekatěrinburku.

28. Dráb Karel, svobodník, nar. 11. XI. 1891, Oldřichov-Tábor, krejčí. — Padl 13. VI. 1918 u Troicka a pohřben ve vesnici Nikolajevka.

29. Duba František Mikuláš, kapitán, nar. 20. X. 1893, Vesce-Dačice, student techniky. — Padl 8. V. 1919 u st. Tajšet a pohřben v Irkutsku.

30. Dušek Václav, střelec, nar. 10. XI. 1895, Černikov-Hradec Králové, kočí. — Padl 27. IX. 1918 u Kyna a pohřben v Jekatěrinburku.

31. Forman František Theodor, šikovatel, nar. 26. XI. 1892, Syrovátka-Hradec Králové, konstruktér. — Umučen 12. VI. 1918 v Ufaleji, pohřben tamtéž.

32. Frantík Antonín, svobodník, nar. 3. I. 1896, Tlumačov-Uh. Hradiště, zahradník. — Padl 13. VI. 1918 u Troicka a pohřben v Čeljabinsku.

33. Frýda Josef, střelec, nar. 8. X. 1882, Nechanice, soustružník perletě. — Padl 18. 6. 1918 u Troicka a pohřben v Čeljabinsku.

34. Friš Josef, střelec, nar. 12. III. 1894, Plzeň, dělník. — Padl 13. VI. 1918 u Troicka a pohřben v Čeljabinsku.

35. Hanzlík Bohumil, střelec, nar. 7. III. 1893, Šamonice-Písek, dělník. — Padl 12. IX 1918 u Šajtanského závodu a pohřben v Jekatěrinburku.

36. Havel Adolf, střelec, nar. 13. IX. 1881, Nepomuk, strojní zámečník. — Padl 26. VIII. 1918 u Verchně Nějvinska a pohřben v Jekatěrinburku.

37. Hejl Adolf Theofil, střelec, nar. 13. XII. 1894, Kněžovičky-rolník. — Padl 12. IX. 1918 u Šajtanského závodu a pohřben v Cecové.

38. Hejný Ladislav, střelec, nar. 23. VIII. 1892, Malšice-Tábor, dělník. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

39. Hlaváč Jan, střelec, nar. 8. VI. 1883, Maloměřice-Brno, kovotlačitel. — Padl 4. VIII. 1918 u Utkinského závodu a pohřben v Jekatěrinburku.

40. Hlaváček František, desátník, nar. 4. VIII. 1892, Praha, obuvník. — Padl 2. 7. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

41. Hlaváček Václav, střelec, nar. 3. III. 1895, Vestec-Nymburk, kočí. — Padl 22. IX. 1918 u Nižního Tagilu, pohřben v Jekatěrinburku.

42. Hloupý Alois Alexej, střelec, nar. 6. IX. 1888, Praha, zámečník. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

43. Hluchaň Josef, střelec, nar. 19. X. Rožnov- Vel. Meziříčí, tesař. — Padl 22. VII. 1918 u Kasli a pohřben v Čeljabinsku.

44. Hodek Karel, střelec, nar. 16. VII. 1891, Künzelsan-Würtembersko, pasíř. — Padl 6. VI. 1918 mezi Argajašem a Kyštymem a pohřben v Čeljabinsku.

45. Hofner Václav, střelec, nar. 27. X. 1897, Plzeň, soustružník. — Padl 29. X. 1918 u Pesjanky a pohřben v Jekatěrinburku.

46. Holaň Alois, střelec, nar. 21. VII. 1889, Chotěšice-Poděbrady, dělník. — Padl 26. VIII. 1918 u Verchně Nějvinska o pohřben v Jekatěrinburku.

47. Holota Antonín, střelec, nar. 23. III. 1895, Nebřežiny-Královice, kovář. — Padl 26. VIII. 1918 u Verchně Nějvinska, pohřben v Jekatěrinburku.

48. Holota Václav, střelec, nar. 13. VII. 1895, Nebřežinky-Královice, kovář. — Padl 26. VIII. 1918 u Verchně Nějvinska, pohřben v Jekatěrinburku.

49. Holouš Antonín, střelec, nar. 12. IX. 1891, Leština-Zábřeh, zedník. — Padl 26. VI. u Turgajak, pohřben v Čeljabinsku.

50. Holub Alois, střelec, nar. 6. VIII. 1890, kominík. — Padl 7. VIII. 1918 u st. Kyn a pohřben v Jekatěrinburku.

51. Hosnédl Antonín, střelec, nar. 28. IX. 1893, komptoirista. — Padl 14. IX. 1918 u Nějvinska a pohřben v Jekatěrinburku.

52. Hrubeš Adolf, důst. čekatel, nar. 16. II. 1896, Libnič-Čes. Budějovice, učitel. — Padl 22. IX. 1918 u Nižního Tagilu a zůstal na bojišti. Povýšen na praporčíka dnem 1. X. 1918 roz. arm. sboru č. 111 D z 15. X. 1918. Jmenován pro memoria osob. věstn. MNO. č. 56 r. IV. ze dne 21. VII. 1923 z poručíka (podporučíka rus. leg.) na nadporučíka dnem 22. IX. 1918.

53. Hrůza Jan, střelec, nar. 13. XI. 1892, Krahulov-Třebíč, obuvník. — Padl 7. VIII. 1918 u st. Kyn a pohřben v Jekatěrinburku.

54. Chmelík Josef, střelec, nar. 24. VIII. 1888, Ratiboř-Jindř. Hradec, obuvník. — Padle 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

55. Jandák Antonín, svobodník, nar. 1. V. 1896, Břevnov-Smíchov, obchodní příručí a pekař. — Padl 4. VIII. 1918 u Utkinského závodu a pohřben v Jekatěrinburku.

56. Janek Augustin, střelec, nar. 24. VIII. 1885, Ořechov-Brno, rolník. — Padl 22. IX. 1918 u Nižního Tagilu a zůstal na bojišti.

57. Jan oušek Jan, střelec. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

58. Janura Karel, střelec, nar. 22. XII. 1890, Hartlikov-Pelhřimov. — Padl 7. VIII. 1918 u st. Kyn a pohřben v Jekatěrinburku.

59. Javanský Josef, střelec, nar. 17. III. 1888, Vilantice. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

60. Jirák Antonín, střelec, nar. 9. XI. 1896, Praha, rolník. — Padl 13. VI. 1918 u Troicka a pohřben v Čeljabinsku.

61. Jouda Jan, střelec, nar. 11. IX. 1896, Praha, zámečník stroj. — Umučen 12. 6. 1918 v Ufaleji, pohřben tamtéž.

62. Juriga Ondřej, střelec, nar. 13. V. 1892, Trenčín, sklář. — Padl 8. V. 1919 u st. Tajšet a pohřben na voj. hřbitově v Irkutsku.

63. Kačírek Antonín, svobodník, nar. 10. I. 1895, zedník. — Padl 4. X. 1918 u Nižního Tagilu a pohřben tamtéž.

64. Kadlec František, střelec, nar. 11. XI. 1893, Popelín-Dačice, obch. příručí. — Padl 22. IX. 1918 u Nižního Tagilu a pohřben v Jekatěrinburku.

65. Kalabis Leopold, střelec, nar. 14. XI. 1894, Přerov, želez. dělník. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

66. Kaválek Josef Evgenij, desátník, nar. 22. IV. 1893, Červ. Kostelec-Náchod, obch. příručí. — Padl 18. VI. 1918 u Troicka a pohřben v Čeljabinsku.

67. Keprda Václav, střelec, nar. 26. IX. 1891, Hoštice-Kroměříž, tesař. — Padl 13. XI. 1918 u vsi Karamel a pohřben v Ufě.

68. Khýr Karel, střelec, nar. 31. I. 1889, Konice-Litovel, kloboučník. — Padl 12. IX. 1918 u Šajtanského závodu a pohřben v Jekatěrinburku.

69. Knobloch František Vasil, svobodník, nar. 9. IX. 1895, Český Dub-Turnov, zedník. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

70. Kocian Rudolf, střelec, nar. 9. II. 1895, Byště-Pardubice, krejčí. — Padl 14. VIII. 1918 u Jekatěrinburku a pohřben v Jekatěrinburku.

71. Koubek Václav, střelec, nar. 28. XI. 1898, Krupa-Rakovník, stroj. zámečník. — Padl 9. VI. 1918 u Argajaše a pohřben v Čeljabinsku.

72. Kovalovský Josef, střelec, nar. 22. V. 1893, Břevnov, obuvník. — Padl 30. X. 1918 u Kynského závodu a pohřben v Jekatěrinburku.

73. Kovařík František Sergej, četař, nar. 12. III. 1895, Buchlovice-Uh. Hradiště, klempíř. — Padl 16. IX. 1918 u Šajtanského závodu a pohřben v Jekatěrinburku.

74. Kraus Jaromír Ilja, důst. čekatel, nar. 15. X. 1894, Letovice-Boskovice, účetní. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové. Jmenován pro memoria osob. věstn. MNO. č. 56 roč. VI. ze dne 21. VII. 1923 z poručíka na nadporučíka dnem 2. VII. 1917.

75. Krejčí Antonín, důst. čekatel, nar. 10. IX. 1896, Skalička-

Zábřeh, student. — Padl 12. VIII. 1918 u Baltymu a pohřben v Jekatěrinburku. Povýšen 1. X. 1918 na praporčíka roz. arm. sboru č. 111 D z 15. X. 1918. Jmenován pro memoria osob. věstn. MNO. č. 56 roč. VI. ze dne 21 VII. 1923 z poručíka (podporučíka rus. leg.) na nadporučíka dnem 12. VIII. 1918.

76. Kryml Josef, střelec, nar. 20. VIII. 1897, Kupičov-Vladimír, rolník. — Padl 26. VIII. 1918 u Verch-Nějvinska a pohřben v Jekatěrinburku.

77. Křenek František, střelec, nar. 16. VII. 1894, Stožice-Písek, obuvník. — Padl 16. IX. 1918 u st. Ilim a pohřben v Jekatěrinburku.

78. Křivánek Čeněk, střelec, nar. 13. XII. 1894, Diváky-Hustopeč, dělník. — Padl 29. V. 1918 na trati Čeljabinsk—Jekatěrinburk a pohřben v Čeljabinsku.

79. Kuba Antonín, střelec, nar. 2. I. 1895, Vranín-Mor. Budějovice, rolník. — Padl 26. VIII. 1918 u Verch-Nějvinska a pohřben v Jekatěrinburku.

80. Kubáč Štěpán, střelec, nar. 26. XII. 1887, Vojnice-Roudnice, cihlář. — Padl 12. IX. 1918 u Šajtanského závodu a pohřben v Jekatěrinburku.

81. Kubica Josef, střelec, nar. 28. VIII. 1897, Luboměř-Mor. Hranice, krejčí. — Padl 27. IX. 1918 u Kyna, pohřben v Jekatěrinburku.

82. Kubíček Josef, střelec, nar. 30. VI. 1890, řezník. — Padl 9. VI. 1918 u Argajaše a pohřben v Čeljabinsku.

83. Kučera Jaroslav, střelec, nar. 10. V. 1893, Šárka, úředník. — Padl 13. VI. 1918 u Troicka a zůstal na bojišti.

84. Kučera Robert, desátník, nar. 8. VII. 1888, Kladno, tovární dozorce. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

85. Kučera Václav, střelec, nar. 28. IX. 1893, Heřmanovy Sejfy-Vrchlabí, tkalc. mistr. — Padl 18. VI. 1918 u Troicka a pohřben v Čeljabinsku.

86. Kunc Rudolf Václav, desátník, nar. 14. IV. 1893, Radnice-Rokycany, krejčí. — Padl 13. VI. 1918 na linii Poletaevo—Troick a pohřben v Čeljabinsku.

87. Kvasnička Čeněk Vladimír, praporčík, nar. 29. V. 1892, Podhorní Újezd, technik. — Padl 14. IX. 1918 u Bing a pohřben v Jekatěrinburku. Povýšen 1. X. 1918 na podporučíka rozk. arm. sboru č. 111 D z 15. X. 1918. Jmenován pro memoria osob. Věstn. MNO. č. 56 roč. VI. ze dne 21. VII. 1923 z poručíka (podporučíka rus. leg.) na nadporučíka dnem 14. IX. 1918.

88. Laníček Josef, střelec, nar. 15. III. 1897, Marhefy-Vyškov, obuvník. — Padl 26. VIII. 1918 u Verch-Nějvinska a pohřben v Jekatěrinburku.

89. Lánský Jaroslav, desátník, nar. 20. XII. 1889, Okoř-Smíchov, pokryvač. — Padl 14. VII. 1918 u Njazepetrovska a pohřben tamtéž.

90. Löbl Otakar, desátník, nar. 29. XII. 1896, Peruc-Louny, student. — Padl 13. VI. 1918 u Troicka a pohřben v Čeljabinsku.

91. Líbal Josef, střelec, nar. 28. IV. 1895, Vídeň, prádelník. — Padl 14. IX. 1918 u Bing a pohřben v Jekatěrinburku.

92. Mařík Václav, střelec nar. 26. V. 1897, Plzeň, natěrač. — Padl 16. VI. 1918 u Kasli a pohřben v Čeljabinsku.

93. Maťátko Václav, svobodník, nar. 30. IX. 1894, Nechanice-Hradec Králové, puškař. — Padl 17. VI. 1918 u Troicka a pohřben v Čeljabinsku.

94. Matyska Josef, desátník, nar. 8. VI. 1893 Rtyně-Trutnov, dílovedoucí. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

95. Medek Vilém, desátník, nar. 24. V. 1889, Ivanovice, perletář. — Padl 7. VIII. 1918 u st. Kyn a pohřben v Jekatěrinburku.

96. Melichar Vilém Vasil, střelec, nar. 19. IV. 1894, Osek, zedník. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

97. Menoušek Antonín Dimitrij, střelec, nar. 30. IX. 1896, Třeboň, holič. — Padl 3. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

98. Michl Jan, střelec, nar. 15. I. 1897, Tisová-Vys. Mýto, rolník. — Padl 1. IX. 1918 u Kirgišan a pohřben v Jekatěrinburku.

99. Mikulášek Josef, střelec, nar. 24. II. 1892, Janovice, rolník. — Padl 20. VII. 1918 u Kasli, pohřben v Čeljabinsku.

100. Neubauer Karel, střelec, nar. 7. II. 1895, Petrov-Kunštát, hotelový sluha. — Padl 7. VIII. 1918 u st. Kyn a pohřben v Jekatěrinburku.

101. Náprstek František Dimitrij, praporčík, nar. 12. VI. 1893, Zlonice-Slaný, student. — Padl 29. X. 1918 u st. Kyn a pohřben v Jekatěrinburku. Jmenován pro memoria osob. věstn. MNO. č. 56 roč. VI. ze dne 21. VII. 1923 z poručíka (podporučíka rus. leg.) na nadporučíka dnem 29. X. 1918.

102. Nedbal Josef, svobodník, nar. 21. V. 1893, Prostějov, krejčí. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

103. Němec František Vladimír, střelec, nar. 28. XI. 1890, Kutná Hora, galanterní obuvník. — Umučen 12. VI. 1918 v Ufaleji, pohřben tamtéž.

104. Němec Josef Vasil, střelec.
— Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

105. Nýdl Jan, střelec, nar. 18. X. 1895, Bavorovice-Budějovice, rolník. — Padl 22. IX. 1918 u Černého Jaru a pohřben v Jekatěrinburku.

106. Odvrša Cyril, střelec, nar. 16. III. 1895, Drštková-Holešov, dělník. — Padl 20. VII. 1918 u Kasli a pohřben v Čeljabinsku.

107. Panáč František, střelec, nar. 4. XII. 1892, Hukvaldy-Místek, učitel. — Padl 22. IX. 1918 u Nižního Tagilu, pohřben v Jekatěrinburku.

108. Pánek Vojtěch, střelec, nar. 20. IV. 1888, Vysoké Mýto, fotograf. — Padl 18. VI. 1918 u Troicka a pohřben v Čeljabinsku.

109. Pěnka Josef, střelec, nar. 14. XII. 1895, Černovice-Kamenice, n. L., stolař. — Padl 7. 8. 1918 u st. Kyn a pohřben v Jekatěrinburku.

110. Pešek Rudolf, střelec, nar. 4. IV. 1884, Roztoky-Chrudim, rolník. — Padl 8. VIII. 1918 u st. Kyn a pohřben v Jekatěrinburku.

111. Pětivoký Čeněk Teodor, střelec, nar. 15. XII. 1897, Bílé Podolí-Čáslav, krejčí. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

112. Petr Karel Boris, praporčík, nar. 7. XII. 1884, Litomyšel, kandidát práv. — Padl 6. IX. 1918 u Utkinského závodu a pohřben v Jekatěrinburku. Jmenován pro memoria osob. věstn. MNO. č. 56, roč. VI. ze dne 21. VII. 1923 z poručíka (podporučíka rus. leg.) na nadporučíka dnem 6. IX. 1918.

113. Petráš Josef, střelec, nar. 26. VII. 1894, Lipovice, kameník. — Padl 1. IX. 1918 u Bisertského závodu a pohřben v Jekatěrinburku.

114. Plachý Karel Vladimír, desátník, nar. 28. V. 1895, Jedomělice-Slaný, úředník. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

115. Pliš Gustav Jan, desátník, nar. 1883, Ptení.
mlynář. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

116. Pokoj Jan, střelec, nar. 6. VII. 1892, Antonka-Kamenice n. L. — Padl 7. VIII. 1918 u st. Kyn a pohřben v Jekatěrinburku.

117. Polák Viktor, desátník, nar. 9. XII. 1891, Lazy-Fryštát, horník. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

118. Pomykal Martin, střelec, nar. 19. IX. 1895, Kunovice-Uh. Hradiště. — Padl 8. VII. 1917 u Zborova a pohřben tamtéž.

119. Pospíšil Jaroslav, střelec, nar. 20. IX. 1885, Třebíč, obchodník. — Padl 15. VII. 1918 u Mauk a pohřben v Čeljabinsku.

120. Pospíšil Václav, střelec, nar. 2. IX. 1890, Doubek-Český Brod, obuvník. — Padl 22. IX. 1918 u Nižního Tagilu a pohřben tamtéž.

121. Prečf František, střelec, nar. 12. X. 1890, Přáslavice-Olomouc, kolář. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

122. Procházka Jiří, důst. zástupce, střelec, nar. 3. VI. 1891, kand. profesury. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové. Jmenován pro memoria osob. věstn. MNO. č. 56, roč. VI., ze dne 21. VII. 1923 z poručíka na nadporučíka dnem 2. VII. 1917.

123. Průša Jaroslav Dimitrij, střelec, nar. 12. I. 1893, Bilichov-Slaný, kameník. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

124. Punčochář Karel, střelec, nar. 26. I. 1898, Stará Říše, krejčí. — Padl 17. VI. 1918 u Troicka a pohřben v Čeljabinsku.

125. Ptáček Antonín,, střelec, nar. 18. III. 1894, Hluboká-Sedlčany, kameník. — Padl 14. IX. 1918 u Bing a pohřben v Jekatěrinburku.

126. Radoch Jan, střelec, nar. 16. V. 1896, Ostrožská Lhota-Uh. Hradiště, komptoirista. — Padl 13. VI. 1918 mezi Argajačem a Kyštymem a pohřben v Čeljabinsku.

127. Raisima František Georgij, praporčík, nar. 19. XII. 1895, Konopiště-Benešov, úředník. — Padl 13. XI. 1918 u vsi Staré Turajevo a pohřben v Ufě. Jmenován pro memoria osob. věstn. MNO. č. 56 roč. VI. ze dne 21. VII. z poručíka na nadporučíka dnem 13. XI. 1918.

128. Rezek František, střelec, nar 16. XII. 1894, Kamenice-Jihlava, obuvník. — Padl 22. IX. 1918 u Nižního Tagilu, pohřben v Jekatěrinburku.

129. Rosůlek Jakub, střelec, nar. 17. IV. 1894, Nelešovice-Přerov, pekař. — Padl 4. VIII. 1918 u st. Kyn a pohřben v Jekatěrinburku.

130. Rudolf Oldřich, střelec, nar. 9. III. 1890, Urbanice-Pardubice, pekař. — Padl 16. VIII. 1918 na st. Ilim a pohřben v Čeljabinsku.

131. Řehák Čeněk, střelec, nar. 17. VII. 1893, Parník, tkalcovský mistr. — Padl 12. VIII. u Pyšmy a pohřben v Jekatěrinburku.

132. Řezáč Josef, střelec, nar. 9. XI. 1887, Růžená-Selčany, dělník. — Padl 15. VII. 1918 u Mauk, pohřben v Jekatěrinburku.

133. Řezníček Josef Vladimír, svobodník, nar. 1. I. 1890, Polnička-Chotěboř, dělník. — Padl 8. VIII. 1918 u st. Kyn a pohřben v Jekatěrinburku.

134. Řezníček Stanislav, střelec, nar. 19. IX. 1891, Zlobice-Kroměříž, rolník. — Padl 8. VI. 1918 mezi Kyštymem a Argajašem a pohřben v Čeljabinsku.

135. Říha Karel, střelec, nar. 20. X. 1895, Příložany-Mor. Budějovice, tesař. — Padl 5. VIII. 1918 u st. Ilim, pohřben v Čeljabinsku.

136. Sedláček František, střelec, nar. 26. III. 1895, Skrbeň-Olomouc, zedník. — Padl 7. VIII. 1918 u Kyna a pohřben v Jekatěrinburku.

137. Sedláček Jakub, střelec, nar. 4. II. 1897, Německé Malkovice-Vyškov, studující. — Padl 12. IX. 1918 u Šajtanského závodu a pohřben v Jekatěrinburku.

138. Semerád Karel, svobodník nar. 28. X. 1894, Mochov-Český Brod, zámečník. — Padl 14. IX. 1918 u Bing a pohřben v Jekatěrinburku.

139. Sysel František, střelec, 26. XII. 1893, Bratřice, dělník. — Padl 22. VII. 1917 u Domamoryč.

140. Skácel Albrecht, střelec, 24. I. 1881, Šubířov-Mor. Třebová, tkadlec. — Padl 1. IX. 1918 u st. Utky, pohřben v Jekatěrinburku.

141. Slezák Jaroslav, střelec, 10. IV. 1895, Nov. Tupadla, tov. dělník. — Padl 6. IX. 1918 u Utkinského závodu a pohřben v Jekatěrinburku.

142. Smolař Alois, střelec, nar. 11. XII. 1885, Kovač-Jičín, obuvník, kotlář. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

143. Smutný Josef, střelec, 5. VII. 1894, Holé Vrchy-Mladá Boleslav, malíř. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

144. Snášel Ferdinand Boris, praporčík, nar. 18. XII. 1894, Cíchov. — Padl 25. VII. 1918 na st. Jekatěrinburk a pohřben tamtéž. Jmenován pro memoria osob. věstn. MNO. č. 56, roč. VI., ze dne 21. VII. 1923 s poručíka na nadporučíka dnem 25. VII. 1918.

145. Snítil František Alexej, střelec, nar. 1890, Ústí nad Orl.-Landškroun, tkadlec. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

146. Sojka Martin, šikovatel, nar. 4. IX. 1891, Blatná, úředník. — Padl 28. VII. 1918 u vesnice Korovskaja.

147. Starosta Antonín, střelec, nar. 28. XII. 1887, Lobosín, uzenář. — Padl 27. VI. 1917 u Cecové a pohřben u vesnice Krasno.

148. Straka Josef, střelec, nar. 24. VIII. 1893, Žďár-Nov. Město n. Mor., krejčí. — Padl 12. VI. 1918 u Troicka a zůstal na bojišti.

149. Suchánek Jaroslav, střelec, nar. 24. II. 1896, Radim-Kolín, dělník. — Padl 5. VIII. 1918 u Ilima a pohřben v Čeljabinsku.

150. Šafář Václav, střelec, nar. 19. XII. 1891, Sloupnice-Litomyšl, tkalcovský mistr. — Padl 1. IX. 1918 u Utky, pohřben v Jekatěrinburku.

151. Šalat Adolf, střelec, nar. 4. V. 1884, Prasetice-Duchcov, horník. — Padl 22. IX. 1918 u Nižního Tagilu a pohřben v Jekatěrinburku.

152. Šálek Josef, střelec, nar. 26. VII. 1887, Selibov-Písek, lesní. — Padl 22. IX. 1918 u Černého Jaru a pohřben v Jekatěrinburku.

153. Šaršok Jaroslav, desátník, nar. 1. X. 1893, Král. Vinohrady, student. — Padl 29. X. 1918 u Pesjanky a pohřben v Jekatěrinburku.

154. Šelicha Václav, střelec, nar. 2. IX. 1887, Praha-Nusle, kupec. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

155. Šenkýřík Antonín, střelec, nar. 29. VI. 1894, Napajedla, obuvník. — Padl 8. III. 1918 u st. Kyn a pohřben v Jekatěrinburku.

156. Šesták Josef, střelec, nar. 10. XI. 1888, Sedliště-Polička, zemědělský dělník. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

157. Šimák František, střelec, nar. 11. VII. 1892, Radošovice-Strakonice, pekař. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

158. Šindler Sylvestr, praporčík, nar. 18. XII. 1895, Křelov-Olomouc, student. — Padl 17. VI. 1918 u Kasli a pohřben v Čeljabinsku.

159. Šípek Jan, střelec, nar. 7. I. 1892, Krašovice-Plzeň, kamnář. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

160. Škaredík Alois Vasilij, střelec, nar. 29. VIII. 1895, Kojetín, obuvník. — Padl 8. VIII. 1918 u st. Kyn a pohřben v Jekatěrinburku.

161. Škrábal Josef, střelec, nar. 18. I. 1892, Bystřice p. Host., horník. — Padl 28. IX. 1918 u Nižního Tagilu a pohřben v Jekatěrinburku.

162. Šouba Karel, střelec, nar. 18. I. 1889, Kukleny, okr. Hradec Králové, obchodník. — Padl 18. VI. 1918 u Troicka a pohřben v Čeljabinsku.

163. Štěpina Norbert, střelec, nar. 6. VI. 1886, Kolín, obuvník. Padl 13. VI. 1918 u Troicka a pohřben v Čeljabinsku.

164. Štětina Josef, střelec, nar. 3. 10. 1888, Modřany-Smíchov, zedník. — Padl 13. VI. 1918 mezi Poletaevem a Troickem a pohřben v Čeljabinsku.

165. Štrygl František, střelec, nar. 11. V. 1889, Plumlov-Prostějov, krejčí. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

166. Šula František, střelec, nar. 2. XII. 1887, Bušín-Zábřeh, truhlář. — Padl 12. VIII. 1918 u Baltyma a pohřben v Jekatěrinburku.

167. Šulc Václav, střelec, nar. 27. XI. 1889, Kladno, sochař. — Padl 22. IX. 1918 u Nižního Tagilu a pohřben v Jekatěrinburku.

168. Šust Karel, střelec, nar. 16. VI. 1893, Bojkovice-Uh. Hradiště, stolař. — Padl 18. IX. 1918 v Anatolskaja, pohřben v Jekatěrinburku.

169. Švarc Josef Vladimír, svobodník, nar. 25. XII. 1898, Hřebečníky, dělník. — Padl 13. VI. 1918 mezi Poletaevem a Troickem a pohřben v Čeljabinsku.

170. Švarc Vojtěch Sergěj, desátník, nar. 5. XI. 1878, Sv. Mikuláč-Chrudim, obuvník. — Padl 13. VI. 1918 u Troicka a pohřben tamtéž.

171. Šverma Jaroslav, střelec, nar. 12. IV. 1893, Vicmanov-Mníchovo Hradiště, rolník. — Padl 14. IX. 1918 u Bing a pohřben v Jekatěrinburku.

172. Tašner Josef, střelec, nar. 7. IV. 1896, Osik-Litomyšl, rolník. — Padl 16. VI. 1918 u Kyštyma a zůstal na bojišti.

173. Tlustý František, střelec, nar. 25. VIII. 1894, Stany, kožišník. — Padl 13. XI. 1918 u Karamel a pohřben v Ufě.

174. Trávníček Jan Viktor, střelec, nar. 29. VI. 1889, Kyjov, soukromý úředník. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

175. Trnka Václav, střelec, nar. 5. XI. 1883, Dobřenice, kočí. — Padl 6. VIII. 1918 u Ilima a pohřben v Čeljabinsku.

176. Turner Heřman Roman, střelec, nar. 13. VII. 1894, Praha-Nusle, typograf. — Padl 21. VII. 1917 u Domamoryč.

177. Uher Ludvík Boris, střelec, nar. 23. IV. 1896, Hřebčín. — Padl 21. VII. 1917 u Domamoryč.

178. Václavíček Karel, střelec, nar. 9. X. 1894, Žirovnice-Kamenice n. L., řezník a uzenář. — Padl 21. VII. 1917 u Domamoryč.

179. Váhalík Bohumil Alexej, desátník, nar. 5. I. 1896, Brno, komptorista. — Padl 21. VII. 1917 u Domamoryč.

180. Valerian František, desátník, nar. 18. XI. 1891, Slušovice-Holešov, podnikatel staveb. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

181. Vávra Martin, střelec, nar. 23. X. 1896, Boršice-Uh. Hradiště, rolník. — Padl 25. VIII. 1918 u Verch-Nějvinska a pohřben v Jekatěrinburku.

182. Veverka František, střelec, nar. 31. 12. 1894, Rakvice-Hustopeč, rolník. — Padl 22. IX. 1918 u Nižního Tagilu a pohřben v Jekatěrinburku.

183. Viktora František, střelec, nar. 1. VIII. 1889, Malkovice-Slaný, tesař. — Padl 6. IX. 1918 u Utkinského závodu a pohřben v Jekatěrinburku.

184. Vítek František Jiří, střelec, nar. 3. III. 1891, Podhoř-Kolín, obuvník. — Padl 13. VI. 1918 mezi Poletaevem a Troickem.

185. Vítek Jan, svobodník, nar. 6. XII. 1889, Sumrakov-Dačice, soustružník perletě. — Padl 13. VI. 1918 mezi Poletaevem a Troickem a pohřben v Čeljabinsku.

186. Vítek Karel, střelec, nar. 18. V. 1897, Klucké Chvalkovice, student. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

187. Vlach Jan, střelec, nar. 22. VI. 1897, Novotníky, číšník. — Padl 4. VII. 1918 u Ust-Katav a pohřben v Čeljabinsku.

188. Volejník Josef, střelec, nar. 10. VI. 1891, Kněžičky-Poděbrady, obuvník. — Padl 5. VIII. 1918 u st. Ilim a pohřben v Čeljabinsku.

189. Vondráček Rudolf, desátník, nar. 4. III. 1896, Borohrádek-Rychnov n. Kněž., obuvník. — Padl 7. VIII. 1918 u st. Kyn a pohřben v Jekatěrinburku.

190. Vraspír Jan, střelec, nar. 15. I. 1896, Mikulůvka, rolník. — Padl 26. VIII. 1918 u Verch-Nějvinska a pohřben v Jekatěrinburku.

191. Záhořík Eduard, svobodník, nar. 5. IV. 1897 v Stáhlavicích, student. — Padl 7. VIII. 1918 a st. Kyn a pohřben v Jekatěrinburku.

192. Zápotocký Josef, střelec, nar. 29. VIII. 1896, Sokoleč-Poděbrady, obuvník. — Padl 15. VII. 1918 u Jekozy a pohřben v Čeljabinsku.

193. Zdeněk Josef, střelec, nar. 23. V. 1891, Vacíkov-Blatná, dělník. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

194. Zika Petr, střelec, nar. 29. VI. 1897, Vlčkovice, dělník. — Padl 2. VII. 1917 u Zborova a pohřben v Cecové.

195. Žák Josef Vasil, střelec, nar. 2. III. 1894, dělník. — Padl 26. VIII. 1918 u Verch Nějvinska a pohřben v Jekatěrinburku.

196. Žalman Bohumil, střelec, nar. 18. XII. 1898, Jiřín, hospodářský adjunkt. — Padl 13. VI. 1918 u Troicka a pohřben tamtéž.

197. Žaloudek Otakar Antonín, svobodník, nar. 4. I. 1896, Dobříš, řezník. — Padl 13. 6. 1918 mezi Poletaevem a Troickem a zůstal na bojišti.

198. Žemla Julius, střelec, nar. 6. IV. 1886, Nový Rousinov, truhlář. — Padl 17. IX. 1918 u Něvjanska a pohřben v Jekatěrinburku.

ZEMŘELÍ PO ZRANĚNÍ:

1. Barbora Jaroslav, střelec, nar. 24. VIII. 1894 Vršovice-Král. Vinohrady, účetní. — Zemřel po zranění dne 24. IX. 1918 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.
2. Blahonovský Hugo, střelec, nar. 11. XI. 1891 Brno, zahradník. — Zemřel po zranění dne 9. VI. 1918 v Čeljabinsku a pohřben tamtéž.
3. Bon Josef, střelec, nar. 1. VII. 1894, Skomelno-Rokycany, hrnčíř. — Zemřel po zranění 23. IX. 1918 a pohřben v Jekatěrinburku.
4. Boubín František, svobodník, nar. 1. III. 1894 Nová Hut-Rakovník, obchodní příručí. — Zemřel po zranění dne 17. VII. 1918 v Kasli a pohřben v Čeljabinsku.
5. Bufka Josef, desátník, šk. poddůst., nar. 29. VII. 1895, Horažďovice-Strakonice, krejčí. — Zemřel po zranění dne 13. VI. 1918 v Čeljabinsku a pohřben tamtéž.
6. Čech František Václav, střelec, nar. 12. XI. 1894 Nymburk-Poděbrady, obuvník. — Zemřel po zranění dne 15. VIII. 1917 v Kirilovské nem. v Kyjevě a pohřben tamtéž.
7. Červenka Václav, střelec, nar. 17. V. 1893, Toužetín-Louny, strojní zámečník. — Zemřel po zranění dne 8. IX. 1918 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.
8. Dalecký Josef, střelec, nar. 18. III. 1898, Hlinsko, rolník. — Zemřel po zranění dne 19. VI. 1917 u Jezerné, Halič.
9. Dohnal Petr, svobodník, nar. 22. IV. 1888, Janovice-Něm. Brod, dělník. — Zemřel po zranění dne 1. IX. 1919 v Irkutsku a pohřben tamtéž.
10. Fiala Jindřich, střelec, nar. 18. IX. 1887, Trusovice-Olomouc, kameník. — Zemřel po zranění dne 13. IX. 1918 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.
11. Fišer František Sáva, desátník, nar. 1. X. 1892, Vinohrady, šofér. — Zemřel po zranění dne 11. VI. 1918 v Čeljabinsku a pohřben tamtéž.
12. Habr Jaromír, střelec, nar. 7. III. 1892, Hronov n. Met.-Náchod, zámečník. — Zemřel po zranění dne 11. VI. 1918 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.
13. Havliš Alois, střelec, nar. 18. VI. 1896, Kostelec na Moravě, Kyjov, malíř. — Zemřel po zranění dne 13. XI. 1918 po cestě do nemocnice a pohřben v Ufě.

14. Helísek Jan, střelec, nar. 13. II. 1896, Radějov-Hodonín, dělník. — Zemřel po zranění dne 29. VII. 1917 v Jelizavetgradě.

15. Hnátek Antonín, střelec, nar. 3. IV. 1897, Přední Lhota, vařič cukru. — Zemřel po zranění dne 9. IX. 1918 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.

16. Hradílek Leonard, střelec, nar. 19. X. 1891, Velké Prosenice-Hranice, rolník. — Zemřel po zranění dne 25. VI. 1918 v Čeljabinsku a pohřben tamtéž.

17. Junger Antonín, střelec, nar. 1. III. 1895, Přerov, řezník. — Zemřel po zranění dne 23. IX. 1918 cestou do vesnice Osincevskoje a pohřben v Jekatěrinburku.

18. Kadeřábek Josef Georgij, střelec, nar. 18. VI. 1892, Mochov-Čes. Brod, rolník. — Zemřel po zranění dne 12. VIII. a pohřben v Jekatěrinburku.

19. Kadlec Václav, střelec, nar. 1. IX. 1888, Příbram, strojní zámečník. — Zemřel po zranění dne 20. X. 1918 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.

20. Kolář Josef, střelec, nar. 11. XII. 1894, Mirošovice-Kutná Hora, rolník. — Zemřel po zranění dne 12. VIII. 1918 v Jekatěrinburku a pohřben v Jekatěrinburku.

21. Kouba Jan, svobodník, nar. 24. VI. 1897, Křída-Tábor, rolník. — Zemřel po zranění dne 10. IX. 1918 cestou do nemocnice a pohřben v Jekatěrinburku.

22. Koubek Jaroslav, praporčík poddůst. školy nar. 2. II. 1895, Hradec Králové, student. — Zemřel po zranění u stanice Kyn dne 8. VIII. 1918 v čeljabinské nemocnici.

23. Kučera Otakar, svobodník, nar. 7. VII. 1892, Hoř. Sytová-Jilemnice, obchodní příručí. — Zemřel po zranění dne 16. V. 1917 a pohřben ve vesnici Griba.

24. Kusý Václav, střelec, nar. 22. X. 1896, Smolniště, dělník. — Zemřel po zranění dne 9. IX. 1918 v Čeljabinsku a tamtéž pohřben.

25. Málek Karel, střelec, nar. 5. VI. 1896, Chotusice-Čáslav, zedník. — Zemřel po zranění dne 22. VIII. 1918 v Čeljabinsku a pohřben tamtéž.

26. Mičan Hynek, střelec, nar. 26. XII. 1893, Praha VIII., řezník. — Zemřel po zranění dne 15. XI. 1918 v Omsku a pochován tamtéž.

27. Najmann Martin, střelec, nar. 15. I. 1895, Pačlavice-Kroměříž, tesař. — Zemřel po zranění dne 23. VI. 1918 v Čeljabinsku a pochován tamtéž.

28. Novotný Václav, střelec, nar. 23. IX. 1898, Chrudim, zá-

mečník. — Zemřel po zranění dne 20. VI. 1918 na stanici Čeljabinsk a tamtéž pochován.

29. Pluhař Metoděj, střelec, nar. 18. VII. 1885, Čekyň-Přerov, zedník. — Zemřel po zranění dne 7. X. 1918 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.

30. Poláček Josef, střelec, nar. 26. III. 1895, Bělá, obuvník. — Zemřel po zranění dne 18. VIII. 1918 v Čeljabinsku a pohřben tamtéž.

31. Příhoda Josef, střelec, nar. 26. II. 1886, Trnovany, kovodělník. — Zemřel po zranění dne 15. VII. 1918 v Čeljabinsku a pohřben tamtéž.

32. Přibyl Bohumil, střelec, nar. 13. XII. 1896, Chvalkovice-Vyškov, svrškař. — Zemřel po zranění dne 19. VII. 1918 v Čeljabinsku a pohřben tamtéž.

33. Regent Alois Dimitrij, dust. čekatel, nar. 27. XI. 1896, Velké Kunčice, Frýdek, technik. — Zemřel po zranění dne 3. VII. v Kyjevě a pohřben tamtéž. — Jmenován pro memoria Osob. Věst. č. 56 roč. VI. ze dne 21. VII. 1923 z poručíka na nadporučíka dnem 16. VII. 1927.

34. Souček František, střelec, nar. 30. XII. 1887, Roudnička-Hradec Králové, truhlář. — Zemřel po zranění v Čeljabinsku dne 9. VI. a tamtéž pochován.

35. Šedivý Antonín, desátník, nar. 12. X. 1890, Záhořany-Příbram, pekař. — Zemřel po zranění dne 17. VIII. 1919 v Irkutsku a pohřben tamtéž.

36. Telíšek Antonín, střelec, nar. 28. IV. 1895, Lašťany-Šternberk, zedník. — Zemřel po zranění dne 6. X. 1918 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.

37. Tomášek Václav, střelec, nar. 18. III. 1896, Bukovina-Pardubice, rolník. — Zemřel po zranění dne 8. VI. 1918 v Čeljabinsku a pohřben tamtéž.

38. Trnka František, střelec, nar. 3. VIII. 1894, Krasoňovice-Ledeč n. Sáz., obuvník. — Zemřel po zranění dne 10. VI. 1918 v Čeljabinsku a pohřben tamtéž.

39. Tupý Josef, střelec, nar. 12. XII. 1896, Kmín-Týn n. Vlt., truhlář. — Zemřel po zranění dne 13. IX. 1918 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.

40. Urban František, střelec, nar. 6. VII. 1896, Lázně Bělohrad-Nová Paka, bankovní sluha. — Zemřel po zranění dne 27. IX. 1918 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.

41. Váša Karel Andrej, svobodník, nar. 27. VIII. 1896, Malín-Kutná Hora, truhlář. — Zemřel po zranění, 26. IX. 1918 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.

42. Velechovský Václav Vasil, střelec, nar. 24. XII. 1896

dělník. — Zemřel po zranění dne 20. VI. 1918 v Čeljabinsku a pohřben tamtéž.

43. Vlasák Alois, střelec, nar. 10. V. 1894, Zvěřínek-Poděbrady, strojní zámečník. — Zemřel po zranění dne 3. VII. 1917 v Podvoločisku-Halič a pohřben tamtéž.

44. Zajíc Otokar, střelec, nar. 19. VII. 1881, Mladá Boleslav, zemřel po zranění dne 12. VI. 1918 v Čeljabinsku a pohřben tamtéž.

45. Zámečník Václav Vladimír, desátník, nar. 17. XI. 1895, Závisť-Boskovice, malíř. — Zemřel po zranění dne 12. VIII. 1918 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.

46. Zdrubecký Karel, střelec, nar. 23. VIII. 1894, Odolená Voda-Karlín, řemenář. — Zemřel po zranění dne 13. V. 1919 v Krasnojarsku a pohřben tamtéž.

47. Zelenka Vojtěch, střelec, nar. 22. IV. 1894, Háje-Příbram, truhlář. — Zemřel po zranění dne 17. IX. 1918 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.

48. Heligr František, střelec, nar. 23. V. 1889, Skála, rolník. — Zemřel po zranění dne 5. X. 1918 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.

ZEMŘELÍ PO NEMOCI:

1. Adamec Čeněk, střelec, nar. 19. VIII. 1893, Věž-Něm. Brod, topič. — Zemřel 1. II. 1919 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.

2. Adamovič Štěpán, střelec. — Zemřel 7. VIII. 1918 v Čeljabinsku a pohřben tamtéž.

3. Bakeš František, šikovatel, nar. 30. VIII. 1887, uzenář. — Zemřel 25. V. 1918 v Čeljabinsku a pohřben tamtéž.

4. Balcar Václav, střelec, nar. 9. I. 1884, Březhrad-Hradec Králové, tesař. — Zemřel 10. XII. 1918 na stanici Pravaja Bělaja a pohřben v Ufě.

5. Becha František, střelec, nar. 20. I. 1895, Zábrdovice-Mor. Krumlov, rolník. — Zemřel dne 10. IV. 1919 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.

6. Beran Alois, střelec, nar. 5. VI. 1897, Tismice, brusič skla, zemřel dne 16. VIII. 1918 v Omsku a pohřben tamtéž.

7. Blechta Alois, svobodník, 21. XI. 1894, Chvalkovice-Olomouc, typograf, zemřel 12. VI. 1918 v Čeljabinsku a pohřben tamtéž.

8. Bohata Josef Alexandr, desátník, nar. 18. III. 1894, Uhl. Janovice-Kutná Hora, krejčí, zemřel 21. XII. 1919 ve Vladivostoku a pohřben v Ulis.

9. Brouček Václav, střelec, 3. III. 1887, Praha II., konsumní zřízenec, zemřel 14. XI. 1918 u Karamel a pohřben v Belebeji.

10. Března Jan, střelec, nar. 26. I. 1897, Říchov-Třebíč, obuvník. — Zemřel 14. V. 1919 na stanici Čeremchovo a pohřben v Irkutsku.

11. Bříza Jan Rudolf Alexandr, četař, nar. 14. IV. 1880, Pučery-Kolín, horník. — Zemřel 20. XII. 1919 v Irkutsku a pohřben tamtéž.

12. Bureš Rudolf, střelec, nar. 18. IV. 1882, Přelouč, rolník. — Zemřel 17. IV. 1919 v Omsku a pohřben tamtéž.

13. Burget Štěpán, střelec, nar. 30. VIII. 1894, Lípová-Boskovice, kolář. — Zemřel 4. VII. 1919 v Irkutsku a pohřben tamtéž.

14. Čermák Alois, střelec, nar. 19. VI. 1882, Kamenice-Jihlava, čeledín. — Zemřel v červnu 1918 v Čeljabinsku a pohřben tamtéž.

15. Dobiáš Jan, střelec, nar. 6. VII. 1880, Třemošnice-Benešov, dělník. — Zemřel 2. I. 1920 v Irkutsku a pohřben tamtéž.

16. Dosoudil Josef, střelec, nar. 31. X. 1890, Chvalkovice-Olomouc, topič. — Zemřel 31. V. 1918 v Čeljabinsku a pohřben tamtéž.

17. Dušek František, střelec, 3. II. 1895, Roubovice, obuvník. — Zemřel 10. VIII. 1918 v Omsku a pohřben tamtéž.

18. Dvořák Josef, střelec, 3. I. 1891, Bučovice, rolník, kovář. — Zemřel 1. II. 1919 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.

19. Endlinger Josef, střelec, 16. IX. 1893, Olomouc, truhlář. — Zemřel 15. X. 1918 v Čeljabinsku a pohřben tamtéž.

20. Endršt Václav, desátník, nar. 4. III. 1894, Kladno, horník. — Zemřel dne 22. IV. 1919 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.

21. Fryš Rudolf, střelec, nar. 29. IV. 1894, Křemeny-Benešov, rolník. — Zemřel koncem října 1917 v san. vlaku č. 7.

22. Géryk Jaroslav, desátník, nar. 26. I. 1896, Mořkov-Nový Jičín, tesař. — Zemřel 6. II. 1919 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.

23. Gregor Josef, střelec, nar. 8. III. 1892, Staré město-Uh. Hradiště, zedník. — Zemřel 5. II. 1919 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.

24. Grim Václav, střelec, nar. 24. VIII. 1889, Slavětín-Nové Město n. Met., výpravčí zboží. — Zemřel 19. VIII. 1919 v Irkutsku a pohřben tamtéž.

25. Havelka Antonín, střelec, nar. 25. V. 1877 Lhotice-Mnichovo Hradiště, dělník. — Zemřel 3. IX. 1919 v Moji (Japonsko), pozůstatky byly spáleny a převezeny na lodi Hefron do vlasti.

26. Hesoun František, střelec, nar. 9. II. 1883, Krašovice, dělník. Zemřel 2. 5. 1919 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.

27. Hovorka František, střelec, nar. 14. IX. 1896, Ražice-Písek, zedník. — Zemřel 28. V. 1919 v Krasnojarsku a pohřben tamtéž.

28. Kerč Eduard Teodor, svobodník, nar. 1. IV. 1884, Olomouc, strojní kotlář. — Zemřel 13. III. 1919 na st. Tajga a pohřben tamtéž.

29. Knop Josef, střelec, nar. 10. X. 1883, Jesený-Semily, řezník. — Zemřel 24. II. 1919 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.

30. Komár Václav, střelec, nar. 30. V. 1885, Těchobuz, mlynářský pom. a pekař. — Zemřel 23. VIII. 1919 v Irkutsku a pohřben tamtéž.

31. Kout Josef, střelec, 19. I. 1891, Svinčany, Kutná Hora, obuvník. — Zemřel 4. VIII. 1917 ve vsi Novoselicích Volyň a pohřben tamtéž.

32. Kraus František Ondřej, šikovatel, nar. 10. XII. 1894, Zámostí, expeditér. — Zemřel 21. IV. 1920 ve Vladivostoku a pohřben v Čurkyně.

33. Krsek František, střelec, 7. VI. 1892, Peklo-Rychnov n. Kn., barvíř. — Zemřel 3. X. 1919 v Irkutsku a pohřben tamtéž.

34. Leksa Josef, svobodník, nar. 11. III. 1879, Stryčko, strojník a topič. — Zemřel 9. VIII. 1919 v Irkutsku a pohřben tamtéž.

35. Lidinec Metoděj, střelec, nar. 7. III. 1895, Dědina-Kroměříž, tesař. — Zemřel 10. I. 1918 v Novoselicích a pohřben tamtéž.

36. Maršík Josef, střelec, 10. II. 1884, Lhotka-Náchod, tkadlec. Zemřel 7. I. 1920 v Irkutsku a pohřben tamtéž.

37. Matras Jaroslav, střelec, 18. VII. 1893, Praha, strojní zámečník. — Zemřel 26. I. 1919 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.

38. Mesner Antonín, střelec, 11. XII. 1894, Nová Praha, holič. Zemřel 29. IX. 1917 v Poloném a pohřben tamtéž.

39. Mikeš Josef, střelec, 25. VIII. 1878, Netolice-Prachatice, uzenář. — Zemřel 31. III. 1919 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.

40. Mišák Karel, střelec, nar. 7. X. 1884, Chleny-Rychnov n. Kn., rolník. — Zemřel 19. I. 1920 v Irkutsku a pohřben tamtéž.

41. Moravec Cyril, střelec, nar. 28. V. 1886, Zhoř-Holubí-Val. Meziříčí, holič. — Zemřel 4. XI. 1918 v Omsku a pohřben tamtéž.

42. Nonn Jindřich, desátník, nar. 24. XI. 1881, Chrudim, zlatník. — Zemřel 23. XII. 1919, na st. Sljudjanka a pohřben tamtéž.

43. Novotný Jan, střelec, nar. 28. VIII. 1895, Polehradice, Hustopeč, dělník. — Zemřel 20. VII. 1920 na lodi Amerika a pohřben v Atlantickém oceánu.

44. Pail Oldřich Oleg., střelec, 17. II. 1895, Loukořany-Roudnice n. Lab., zámečník. — Zemřel 19. VIII. 1917 v Kyjevě a pohřben tamtéž.

45. Polávka Otokar Nikolaj, svobodník, 16. VIII. 1893, Opočno-Nové Město n. Met., koželuh. — Zemřel 11. III. 1919 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.

46. Popelka Antonín, střelec, nar. 6. V. 1890, Záboř-Vys. Mýto, soustružník dřeva. — Zemřel 5. VI. 1919 v Tomsku a pohřben tamtéž.

47. Rédl Josef Maxim, střelec, nar. 18. III. 1896, Skřivan, studující. — Zemřel v srpnu 1917 v Gelendžiku (Kavkaz).

48. Říha František, střelec, nar. 21. III. 1895, Vysoká Pec, dělník. — Zemřel 29. XI. 1918 v Omsku a pohřben tamtéž.

49. Seidler Ferdinand, střelec, nar. 21. I. 1895, Mor. Ostrava, strojník a zámečník. — Zemřel 27. II. 1919 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.

50. Stránský Josef, střelec, nar. 10. II. 1890, Bánovce, Trenč. stol., obuvník. — Zemřel 31. XII. 1918 v Čeljabinsku a pohřben tamtéž.

51. Strnad Josef, střelec, nar. 2. I. 1877, Jamě, obuvník. — Zemřel 31. VIII. 1919 na lodi Liverpool Maru a pohřben na moři.

52. Stříhavka Josef, střelec, nar. 4. VII. 1892, Náchod, expedient. — Zemřel 6. IV. 1919 v Irkutsku a pohřben tamtéž.

53. Šafek Václav Vladimír, svobodník, nar. 21. VIII. 1893, Machov-Litomyšl, pekař. — Zemřel 11. II. 1920 v Charbině a pohřben tamtéž.

54. Šikal Josef, střelec, nar. 3. II. 1884, Lipník-Mlad. Boleslav, kramář. — Zemřel 16.VI. 1917 v lazaretě ruské společnosti Červ. kříže novočerkaské skupiny.

55. Šikýř Antonín Nikolaj, svobodník, nar. 5. II. 1895, Vlašim-Benešov, obuvník. — Zemřel 6. IV. 1919 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.

56. Šmehlík Jan, střelec, nar. 28. I. 1890, Malkovice, zedník. — Zemřel 12. XII. 1918 v Čeljabinsku a pohřben tamtéž.

57. Šoustal Antonín Vladimír, četař, nar. 22. VI. 1890, Lískovec-Brno, koželuh. — Zemřel 31. VII. 1919 v Irkutsku a pohřben tamtéž.

58. Špelda František, střelec, nar. 21. VII. 1885, Vel. Svatonovice-Trutnov, stavbyvedoucí. — Zemřel v Čeljabinsku 25. V. 1918 a pohřben tamtéž.

59. Špičák Theodor, střelec, nar. 28. XII. 1888, Drahany-Prostějov, sluha. — Zemřel 2. IV. 1918 v ošetřovně na stanici Vertunovské.
60. Štěpán Jan, střelec, nar. 18. II. 1883, Mírovice, zřízenec elek. drah. — Zemřel 18. VI. 1919 v Irkutsku a pohřben tamtéž.
61. Štoviček Josef, střelec, nar. 13. VII. 1893, Duchcov, horník. Zemřel 4. V. 1919 ve Vladivostoku a pohřben tamtéž.
62. Šulc František, střelec, nar. 13. VI. 1887, Česká Skalice-Náchod, koželuh. — Zemřel v nemocnici 21. III. 1919 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.
63. Tyl Alois, střelec, nar. 6. VI. 1893, Spalov-Hranice, klempíř. — Zemřel 25. IX. 1919 ve Vladivostoku a pohřben tamtéž.
64. Urban Josef, střelec, nar. 20. IV. 1889, Poděšín, sladovník. — Zemřel 13. I. 1919 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.
65. Vaicenbauer Josef, střelec, nar. 16. X. 1880, Strunkovice-Písek, smaltovník. — Zemřel 16. I. 1919 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.
66. Veselý Václav, střelec, nar. 22. V. 1887, Dolce-Třeštice, dělník. — Zemřel 7. VIII. 1919 ve Vladivostoku a pohřben tamtéž.
67. Vymazal Antonín, střelec, nar. 13. VIII. 1890, Lobodice-Přerov, zedník. — Zemřel 28. VII. 1918 v Omsku a pohřben tamtéž.
68. Vyslucha Inocenc, střelec, nar. 17. VII. 1894, Dětmarovice, Fryštát, horník. — Zemřel 28. III. 1919 ve Vladivostoku a pohřben tamtéž.
69. Vystrčil František, střelec, nar. 4. IV. 1897, Bánov-Uh. Brod, rolník. — Zemřel 10. II. 1919 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.
70. Vlček Jaroslav Theodor, střelec. — Zemřel 17. VI. 1917 v přenosné nemocnici ruského svaz. Červ. kříže novočerkaského sdružení.
71. Žalud Josef, střelec, nar. 27. I. 1887, Hodkov, rolník. — Zemřel 18. III. 1919 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.
72. Ždárek Václav, střelec, nar. 20. I. 1894, Pohoř, pekař. — Zemřel 26. III. 1919 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.

SEBEVRAŽDY:

1. Janas Jan, střelec, nar. 12. IV. 1890, Trnava, zedník.— Skončil sebevraždou oběšením 30. X. 1918 v Čeljabinsku a pohřben tamtéž.
2. Střasička Antonín, střelec, nar. 19. IV. 1892, cukrář. — Skončil sebevraždou zastřelením dne 7. II. 1920 ve Vladivostoku a pohřben tamtéž.

Různé nešťastné náhody:

1. Baron František Vladimír, střelec, nar. 1. VI. 1896, Praha-Košíře, obchodní příručí, zastřelen nešťastnou náhodou dne 30. X. 1918 v Tomsku a pohřben tamtéž.
2. Čech Josef, střelec, nar. 13. III. 1881, Bohušovice n. Ohří, Litoměřice, pekař. — Přejet nešťastnou náhodou vlakem 2. XII. 1918 na stanici Demy a pohřben v Ufě.
3. Franta Rudolf Alexandr, střelec, nar. 1891. — Utonul v řece Goryni dne 19. V. 1917 a pohřben v Solomejkách.
4. Hojdar Ignác, střelec, nar. 22. I. 1886, Jindř. Hradec, obuvník. Zastřelil se neopatrným zacházením se zbraní v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.
5. Kabátek František Nikolaj, četař, nar. 6. XI. 1883, Bytovčice-Jihlava, obuvník. — Zabit při želez. neštěstí na stanici Tynskaja dne 28. V. 1919 a pohřben v Irkutsku.
6. Kamínek František, střelec, nar. 11. IV. 1897, Ratenice-Poděbrady, rolník. — Zemřel následkem těž. zranění utrpěného nešťastnou náhodou v nemocnici čsl. vojsk v Čeljabinsku a pohřben tamtéž.
7. Kleiner František, střelec, nar. 1. X. 1895, Žamberk, tex. dělník. — Utonul při koupání v řece Uj u Troicka dne 25. VI. 1918 a pohřben v Čeljabinsku.
8. Kočka Josef Theodor, střelec, nar. 24. I. 1890, Radnice, sklenář. — Zastřelil se neopatrným zacházením se zbraní dne 21. VII. 1918 za stanicí Kourovka a pohřben v Čeljabinsku.
9. Kopec Hubert, střelec, nar. 16. III. 1885, Radvanice-Frýdek, horník. — Zastřelen neopatrným zacházením se zbraní a pohřben na hřbitově ve Verchně-Udinsku.
10. Krutil Bohumil, střelec, nar. 28. XI. 1896, Bilavsko-Holešov, stolař. — Zastřelen neopatrným zacházením se zbraní 21. VI. 1918 a pohřben v Čeljabinsku.
11. Laitner František Vladimír, střelec, 16. VII. 1890, Modlany, horník. — Zabit při výbuchu bomby ve Vladivostoku dne 20. IX. 1919 a pohřben tamtéž.
12. Ludvík Vojtěch, střelec, nar. 23. IV. 1892, Lípová-Uh. Brod, brusič skla. — Zadusil se v zemljance u Kočugina-dvůr Sahula dne 25. IX. 1917 a pohřben tamtéž.
13. Miškovský Jan, střelec, nar. 9. III. 1884, Čes. Brod, malíř pokojů. — Utopil se v řece Irkutu v Irkutsku dne 30. VI. 1919. Mrtvola nenalezena.
14. Mňatynoha Martin, střelec, nar. 21. X. 1879, Čejkovice-Hodonín, rolník. — Zabil se pádem z obrněného vlaku

Společný pomník padlých bratří na hřbitově v Čeljabinsku.

u stanice Ušky dne 29. VIII. 1918 a pohřben v Jekatěrinburku.

15. Poledne Ludvík Vladimír, desátník, nar. 24. VI. 1895, Drahnětice, Tábor, krejčí. — Utonul dne 3. VI. 1920 v Christobalu u Panamského průplavu a pohřben tamtéž.

16. Rousek Václav, střelec, nar. 12. II. 1891, Lípy-Náchod, tov. dělník. — Nalezen zmrzlý ve Vladivostoku dne 17. XII. 1919 a pohřben tamtéž.

17. Řehák Josef, střelec, nar. 15. III. 1891, Pisnice-Král. Vinohrady, zedník. — Zemřel následkem těžkého poranění utrpěného dne 20. V. 1918 v Čeljabinsku a pohřben tamtéž.

18. Skopal Alois, desátník, nar. 27. VII. 1897, Tlumačov, Napajedla, rolník. — Neopatrným zacházením s bombou přišel o život dne 7. VII. 1918 a pohřben v Čeljabinsku.

19. Štědrý Karel, střelec, nar. 1. XII. 1896, Krátká Ves-Něm. Brod, absolvent obchodní školy. — Přejet vlakem na zastávce mezi stanicemi Kultuk a Sljudjankou dne 9. I. 1920 a pohřben ve Verchně-Udinsku.

20. Vild František, střelec, nar. 12. XII. 1894, Buk u Příbrami, kočí. — Následkem těž. zranění přejetí automobilem zemřel 18. IV. 1919 v Jekatěrinburku a pohřben tamtéž.

21. Vokoun František, střelec, 1. II. 1888, Obříství-Mělník, truhlář. — Zemřel po zranění utrpěném následkem neopatrného zacházení se zbraní dne 13. VIII. 1918 v ošetřovně 2. pluku, II. praporu a pohřben v Njazepetrovsku.

a) NEZVĚSTNÍ Z BOJE

1. Balcar Antonín, střelec, nar. 19. IV. 1897, Sněžná, mlynář. — Nezvěstný od 2. VII. 1917 z boje u Zborova.

2. Borýsek Karel, střelec, nar. 9. IX. 1896, Drslavice, lesník. — Nezvěstný od 2. VII. 1917 z boje u Zborova.

3. Bosák Viktor, střelec, nar. 22. VIII. 1894, Kroměříž, svrškař. Nezvěstný od 2. VII. 1917 z boje u Zborova.

4. Bratršovský Jindřich Vladimír, svobodník, nar. 2. VII. 1887, Přibyslav-Chotěboř. — Nezvěstný od 20. VII. 1917 z boje u Hájů. Jmenovaný byl v boji u vesnice Velkých Hájů těžce zraněn a pravděpodobně upadl do rakouského zajetí. — 28. XI. 1918 vrátil se ze zajetí z Vídně.

5. Brož Josef, střelec, nar. 20. II. 1889, Chyška, Něm. Brod, obuvník. — Nezvěstný z boje u Nižního Tagilu z 23. IX. 1918.

6. Doležal Karel Cyril, plukovní kapelník nar. 18. X. 1879. Nezvěstný z ústupu z Ukrajiny ze dne 1. IV. 1918.

7. Fridrich Václav, střelec, nar. 3. X. 1893, Velenka, Čes. Brod, zedník. — Nezvěstný z boje u Domamoryč z 22. VII. 1917. — Vrátil se do vlasti přes Ukrajinu.

8. Hampl Václav, střelec, nar. 9. XI. 1887, Křečhoř-Kolín, rolník. — Nezvěstný z boje u Nižního Tagilu ze dne 23. IX. 1918.

9. Hamza Adolf, střelec, nar. 20. X. 1889, Střelice-Znojmo, dělník. — Nezvěstný z boje u Zborova, z 2. VII. 1917.

10. Hanzlíček Rudolf Mikuláš, střelec, nar. 1895, Kozlany, Královice, holič. — Nezvěstný z boje u Zborova z 2. VII. 1917.

11. Heřman Václav, střelec, nar. 9. IX. 1897, Praha-Žižkov, pekař. — Nezvěstný z boje u Domamoryč, z 22. VII. 1917.

12. Horáček Václav, střelec, nar. 7. IV. 1898, Praha, obchodní příručí. — 20. V. 1918 poslán na služební cestu do Zlatousta a dle výpovědi zřízenců při přepadení vlaku na stanici Zlatoust asi ubit. — Vrátil se do vlasti přes Ukrajinu dne 21. III. 1919.

13. Hnízdo Vilém, střelec, nar. 23. II. 1897, Smržovka, krejčí. Nezvěstný z boje u Domamorič, z 21. VII. 1917.

14. Hrnčířík Jaroslav Alexandr, četař, nar. 2. VII. 1890, Vizovice-Holešov, krejčí. — Nezvěstný z boje u Vel. Hájů z 25. VII. 1917.

15. Hřebíček Josef, střelec, nar. 18. III. 1897, Jedovnice-Boskovice, soustružník. — Nezvěstný z boje u Domamorič z 21. VII. 1917.

16. Kabelka Václav Vasil, střelec, nar. 15. XI. 1891, Veselská Lhota, rolník. — Nezvěstný z boje u Zborova, z 2. VII. 1917.

17. Karník František, střelec, nar. 2. III. 1896, Svatojánský Kopeček, koželuh. — 20. V. 1918 poslán na služební cestu do Zlatoústa a podle výpovědí zřízenců při přepadení vlaku na stanici Zlatoúst asi ubit. — Překročil hranice čsl. republiky s Kornil. praporem koncem května 1919.

18. Kovář František, střelec, nar. 6. V. 1886, Slatina, krejčí. — Nezvěstný z boje u Zborova, z 2. VII. 1917.

19. Kozojed František, střelec, nar. 2. X. 1887, Dobřejice-Tábor, kočí. — Nezvěstný z boje u vesnice Karamel ze 14. XI. 1918. — Vrátil se do vlasti dne 19. II. 1919.

20. Kracík František, střelec, nar. 31. XII. 1878, Holoholova, tkalcovský mistr, nezvěstný z boje u Verchně-Udinska z 26. VIII. 1918.

21. Krčma Josef, střelec, nar. 10. III. 1898 Rovno-Volyň, krejčí. Nezvěstný z boje u Domamoryč, z 22. VII. 1917.

22. Kuna Václav, střelec, nar. 16. IX. 1893, Dolní Dušnice, obuvník. — Nezvěstný z boje u Nižního Tagilu z 22. IX. 1918. Prohlášen za mrtva krajským soudem v Jičíně.

23. Mach Jan Nikolaj, střelec, nar. 23. IV. 1895, Lány, Nov. Praha, úředník. — Nezvěstný z boje u Zborova ze dne 2. VII. 1917.

24. Machalický František, střelec, nar. 10. XI. 1896, Chrtnič-Čáslav, obuvník. — Nezvěstný z boje u Nižního Tagilu z 23. IX. 1918.

25. Mališev Valentin, střelec, nar. 10. V. 1897. student. — Nezvěstný z boje u Nižního Tagilu z 23. IX. 1918.

26. Maršálek Václav, desátník, nar. 19. V. 1895, Lipovjany-Chorvátsko, stolař. — Nezvěstný z boje u Nižního Tagilu z 23. IX. 1918.

27. Mikin Alexandr, střelec. Nezvěstný z boje u Berdauše z 18. VII. 1918.

28. Němec Jan, střelec, nar. 13. II. 1892, Palkovice-Místek, rolník. — Nezvěstný z boje u Zborova, z 2. VII. 1917.

29. Němeček Vilém Roman, střelec, nar. 10. XI. 1892, Huštěnovice, Uh. Hradiště, topič. — Nezvěstný z boje u Zborova, z 2. VII. 1917. — Vrátil se do vlasti 17. XII. 1918.

30. Novotný Josef, střelec, nar. 6. IX. 1882, Bystrá-Polička, obuvník. — Nezvěstný z boje u Nižního Tagilu z 22. IX. 1918.

31. Pecka Josef, střelec, nar. 12. XI. 1892, Praha, kolář. — Nezvěstný z boje u Nižního Tagilu z 23. IX. 1918.

32. Pek Václav, střelec, nar. 16. X. 1892, Statenice-Smíchov, dělník. — Nezvěstný z bojů u Zborova z 2. VII. 1917.

33. Pešek Josef Vladimír, střelec, nar. 15. I. 1889, Chlumětín, tkadlec. — Nezvěstný z boje u Zborova z 2. VII. 1917.

34. Petrbok Václav, střelec, nar. 6. XII. 1898, vel. Buková-Rakovník, rolník. — Nezvěstný z boje u Domamoryč z 22. VII. 1917.

35. Pokorný František, střelec, nar. 20. III. 1891, Buková, Chotěboř, rolník. — Nezvěstný z boje u Nižního Tagilu z 23. IX. 1918.

36. Procházka Ignác, střelec, nar. 25. VIII. 1893, Tovačov-Přerov, tesař. — Nezvěstný z boje u Troicka z 13. VI. 1918. — Krajským soudem v Olomouci prohlášen za mrtva dnem 31. XII. 1921.

37. Procházka Jaroslav, střelec, nar. 21. IX. 1895, Ohrada-Kolín, soustružník. — Nezvěstný z boje u Zborova z 2. VII. 1917.

38. Procházka Karel, střelec, nar. 4. XI. 1893, Tejček-Rokycany, soustružník. — 22. IX. 1918 raněn v boji u Nižního Tagilu a zůstal v rukou nepřítele.

39. Reichl Antonín, střelec, nar. 30. XI. 1880, Nové Strašecí, číšník. — Nezvěstný z boje u Nižního Tagilu z 23. IX. 1918.

40. Reitinger Josef, střelec, nar. 8. X. 1883, Lojovice-Král. Vinohrady, pokrývač. — Nezvěstný z boje u Nižního Tagilu z 22. IX. 1918.

41. Rytík Jiří, střelec.
Nezvěstný u ústupu z 6. VIII. 1917.

42. Rodinger František, střelec, nar. 28. V. 1887, Velké Karlovice, sklář. — Nezvěstný z bojů u Zborova, z 2. VII. 1917. Krajským soudem v Nov. Jičíně z 7. IX. 1926 prohlášen za mrtva dnem 18. XII. 1918.

43. Říha Feodor, střelec, nar. 9. VIII. 1892, Třebosice-Pardubice, dělník. — Nezvěstný z boje u Zborova, z 2. VII. 1917.

44. Smiljanič Marko, střelec. Nezvěstný z boje u Troicka z 18. VI. 1918.

45. Studnař Jakub Feodor, střelec, nar. 21. I. 1892, Zelená Hora, Vyškov, krejčí. — 21. VII. 1917 zajat německými vojsky a odvezen k rakouskému polnímu soudu ve Lvově. 8. V. 1918 odsouzen soudem 4. arm. velitelství z 8. V. 1918 k trestu 20 roků těžkého žaláře. 1. VII. 1918 nastoupil trest ve voj. trestnici v Terezíně. 28. X. 1918 při státním převratu byl Národním výborem z věznice propuštěn.

46. Svárovský Rudolf, střelec, nar. 7. II. 1889, Šumburk n. D.-Jablonec, tex. dělník. — Nezvěstný z boje u Nižního Tagilu z 22. IX. 1918.

47. Šafařík Jan Vladimír, desátník, nar. 2. IV. 1894, Jestřabice-Kyjov, student. — Nezvěstný z bojů u Zborova, z 2. VII. 1917.

48. Ševčík Vladimír, střelec, nar. 22. VII. 1896, Kyjov, elektromontér. — Nezvěstný z boje u Nižního Tagilu z 22. VII. 1918.

49. Šigut Albín Vladimír, svobodník, nar. 3. XI. 1891, Slez. Ostrava-Frýdek, učitel. — 22. VII. 1917 padl u Domamo-

riče do německého zajetí. 26. XI. 1919 vrátil se do vlasti přes Ukrajinu.

50. Šíma František, střelec, nar. 5. X. 1891, Šemveld-Chotěboř, dělník. — 23. IX. 1918 nezvěstný z boje u Nižního Tagilu. Krajským soudem v Hoře Kutné prohlášen za mrtvého.

51. Šlimar Stanislav, střelec, nar. 4. XI. 1897, Velešovice-Vyškov, učitel. — Nezvěstný z boje u Domamoryč ze dne 21. VII. 1917.

52. Špičák Josef, střelec, nar. 14. XII. 1887, Bystrce-Lanškroun, mistr tkalcovský. — Nezvěstný z boje u Nižního Tagilu z 22. IX. 1918.

53. Toman Tomáš, střelec, nar. 4. XII. 1889, Kovalovice, stav. příručí. — Nezvěstný z boje u Nižního Tagilu z 23. IX. 1918.

54. Vaněček Vojtěch, střelec, nar. 15. III. 1894, Staré Sedlo-Písek, krejčí. — Nezvěstný z boje u Domamoryč z 21. VII. 1917. Dle výpovědí raněn a padl do zajetí.

55. Vodseďálek Antonín, střelec, nar. 20. V. 1886, Mříčná-Jilemnice, tkalcovský mistr. — Nezvěstný z boje u Nižního Tagilu z 23. IX. 1918.

56. Zahrádka Vojtěch, střelec, nar. 14. IX. 1895, Mělník, krejčí. — Nezvěstný z boje u Zborova, z 2. VII. 1917. 2. VIII. 1920 navrátil se do vlasti přes Ukrajinu.

57. Stehlík František (leg. Stehno), desátník, nar. 17. IX. 1885, Chrudim, obuvník. — Nezvěstný při ústupu od Zborova z 2. VII. 1917. Vrátil se do vlasti přes Ukrajinu dne 5. I. 1919.

b) NEZVĚSTNÍ JINAK:

1. Bretscheider Jiří Josef, střelec, nar. 6. V. 1895, Rakovník, obuvník. — 24. VI. 1917 jako těžce raněný odeslán do 84. odděl. Červeného kříže na léčení, k pluku se více nevrátil.

2. Brychta Karel, střelec, nar. 9. X. 1885, Třebíč, obuvník. — 7. VIII. 1918 odeslán na léčení do nemocnice v Čeljabinsku, k pluku se více nevrátil. — Krajským soudem v Jihlavě prohlášen za mrtva dnem 11. srpna 1918.

3. Dvořák Antonín, střelec, nar. 10. IV. 1884, Klein-München, tkadlec. — 4. VIII. 1918 raněn v boji u Kyna a odeslán na léčení, k pluku se více nevrátil.

4. Chroch Josef, střelec, nar. 20. V. 1895, Radvanov, agronom, 2. VII. 1917 raněn v boji u Zborova a odeslán na léčení, k pluku se více nevrátil.

5. Jaluška Josef, střelec, nar. 28. II. 1895, Dukovany, zámečník. — 2. VII. 1917 raněn v boji u Zborova a odeslán na léčení, k pluku se více nevrátil.
6. Hubermayer Václav Vasil, svobodník, nar. 28. III. 1889, truhlář. — 12. VIII. raněn u Jekatěrinburku a odeslán do nemocnice v Čeljabinsku, k pluku se více nevrátil. — Krajským soudem v Plzni prohlášen za mrtva dnem 12. srpna 1920.
7. Koudela František, střelec, nar. 12. IX. 1890, Napajedla-Uh. Hradiště, klempíř. — 27. VI. 1917 raněn v boji u Zborova a odeslán na léčení do ruské nemocnice čís. 4 všeruského zemského svazu. K pluku se více nevrátil.
8. Kubalík Josef Vladimír, důst. čekatel, nar. 15. XI. 1896, Vrbice, Jičín. — 2. VII. 1917 raněn v boji u Zborova, k pluku se více nevrátil. Povýšen na praporčíka s pořadím od 18. VI. 1917. Zemřel a pohřben asi ve vesnici Krasno.
9. Mikel Jan Vladimír, střelec, nar. 27. II. 1888, Kelníky, Uh. Brod, úředník pojišťovny. — 2. VII. 1917 raněn v boji u Zborova a odeslán do zázemí na léčení, k pluku se více nevrátil.
10. Motal Štěpán, desátník, nar. 15. VI. 1887, Mor. Ostrava, dělník. — 2. VII. 1917 raněn v boji u Zborova a odeslán na léčení do nemocnice, k pluku se více nevrátil.
11. Fiala Bohuslav, desátník, nar. 23. XII. 1892, Žižkov, bankovní úředník. — 2. VII. 1917 v boji u Zborova raněn a odeslán do nemocnice na léčení, k pluku se více nevrátil.
12. Buzek Jan, střelec, nar. 31. V. 1893, Nekrasín-Jindř. Hradec, obuvník. — 22. X. 1917 onemocněl a odeslán do Kirilovské nemocnice v Kyjevě, k pluku se více nevrátil.

ZTRÁTY

3. československého střeleckého pluku »Jana Žižky z Trocnova« za dobu jeho pobytu v Rusku.

I.	Padlí v bojích	198
II.	Zemřelí po zranění	48
III.	Zemřelí po nemoci	72
V.	Různé nešťastné náhody	21
IV.	Sebevraždy	2
	(z nichž se 10 vrátilo do vlasti a 6 bylo prohlášeno za mrtva.)	
	Celkové ztráty	410

OBSAH

Díl první:

Strana

Předmluva plukovníka Medka 7
Založení pluku: Události roku 1916—1918 9
Úvodem 11
Počátky pluku 13
Boj u Zborova 35
Ústup z Ukrajiny 81
Vystoupení proti bolševikům v Čeljabinsku 111
Likvidace argajašského úseku 139
Likvidace troického úseku 153
Boje na samaro-zlatoustské železniční trati 181
Nástup na Jekatěrinburk po západouralské železniční trati . 193
Nástup na Jekatěrinburk po východouralské železniční trati . 227

Díl druhý:

Činnost pluku: Po obsazení Jekatěrinburku 241
Prvý nástup na Perm 243
Boje před Jekatěrinburkem 260
Boje na jegoršinském úseku 267
Prvé boje na tagilském úseku 273
Boje na krasnoufimském úseku 290
Další boje na tagilském úseku 310
Další boje na lysvenském úseku 316
Poslední boje pluku na tagilském úseku 330
Poslední boje pluku na lysvenském úseku 347
Boje pluku na ufimské frontě 398
Ochrana magistrály 409
Odjezd I. transportu pluku do vlasti 440
Odjezd II. transportu pluku do vlasti 450
Ztráty 3. čsl. stř. pl. J. Ž. z T. 467

University of British Columbia Library

DUE DATE

FORM 310

UNIVERSITY OF B.C. LIBRARY
3 9424 02458 5504